TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

1918

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN
I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

REDAKTION:
POVL DRACHMANN

REDAKTIONSUDVALG:
H. P. PRIOR, C. F. JARL, F. H. J. RAMBUSCH

1918

KJØBENHAVN
NIELSEN & LYDICHE (AXEL SIMMELKIÆR)

INDHOLDSFORTEGNELSE FOR 1918

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 1 JANUAR 1918

Arbejderorganisationerne og Erhvervenes Fællesudvalg.

Under en Pressekampagne angaaende Forhold, der knytter sig til den Importforretning med tyske Koks og Kul, som under Krigen er etableret af Arbejderorganisationerne, er der i den socialdemokratiske Presse bleven rejst Krav om, at Arbejderne maatte blive repræsenteret i de Forhandlinger, som Erhvervsorganisationerne fører med udenlandske Myndigheder angaaende vore Handels- og Tilførselsforhold. Det saaledes rejste Krav har ført til en Henvendelse til Erhvervenes Fællesudvalg fra den socialdemokratiske Rigsdagsgruppe af følgende Ordlyd:

»*Til Erhvervenes Fællesudvalg!*

Der er i længere Tid blevet fremsat Besværinger over, at Arbejderklassen ikke deltager i de Raadslagninger, der finder Sted angaaende Erhvervsforholdene, og navnlig har Arbejderne følt det som en uberettiget Tilsidesættelse, at det udelukkende er Arbejdsgiverrepræsentanter, der deltager i de lejlighedsvis stedfindende Forhandlinger med andre Nationers Regeringsrepræsentanter, saavel i Udlandet som her i Landet.

Da Forhandlingerne ikke oprindeligt havde saa omfattende Karakter, som det nu er Tilfældet, fremsattes intet Ønske om Repræsentation, men da det oprindelige Forhold er ændret betydeligt, vil det næppe være rimeligt vedblivende at holde Arbejderne udenfor de nævnte Forhandlinger og Afgørelser.

Vi tillader os derfor at fremføre denne Anmodning, da det efter vor Mening ikke er passende at forhandle om Erhvervenes Forhold uden at Arbejderne er repræsenterede, idet Arbejdernes Interesse i Erhvervene ikke er mindre end Arbejdsgivernes. Det er af største Betydning for Arbejderne, at Landet opnaar Tilførsler til Brug i Haandværk og Industri, som det er af Betydning for Arbejderne om udførselsdygtige Produktioner opretholdes. Det er endvidere af Interesse for Arbejderne om opnaaede Tilførselsmængder fordeles paa rimelig Maade indenfor Landet, og det er endelig en Selvfølge, at Arbejderne, der selv driver Handel og Produktion, under Form af kooperative Selskaber, er stærkt interesserede i Erhvervsforhold, der berører disse. Dette er navnlig blevet klart for Arbejderorganisationerne efter at Dagbladet »København« uden Modsigelse har meddelt, at Spørgsmaalet om Importen ved Arbejdernes Brændselsforretning er blevet behandlet mellem de danske og tyske Forhandlere under den i forrige Maaned førte Forhandling om Handels- og Udvekslingsforhold, medens der altsaa ingen Repræsentanter var til Stede, som kunde varetage dette Selskabs Interesser.

Spørgsmaalet om denne Repræsentation er nu behandlet saavel indenfor Arbejdernes faglige Hovedorganisation som af Arbejdernes Fællesorganisation i København, hvorfra der foreligger et enstemmigt Ønske i den her nævnte Retning. Dette er dernæst tiltraadt af Lederne for de kooperative Selskaber, og fra samtlige her nævnte Organisationer har man anmodet den socialdemokratiske Rigsdagsgruppe om at søge Sagen fremmet og afgjort.

Undertegnede Formand for nævnte Rigsdagsgruppe har derefter undersøgt, hvorledes en Repræsentation for Arbejderorganisationerne kan opnaa den ønskede Adgang, og det er anbefalet mig at foranledige en Henvendelse derom til Formanden for Erhvervenes Fællesudvalg. Og-

saa dette Skridt har Organisationerne anmodet nævnte Rigsdagsgruppe om at foretage, og det sker herved, idet vi ganske bifalder det fremsatte Ønske.

Paa nævnte Arbejderorganisationers Vegne anmodes altsaa herved Erhvervenes Fællesudvalg om at aabne Adgang til de Forhandlinger, hvor Erhvervenes Fællesinteresser behandles, for Repræsentanter for Arbejderne, hvis Udpegning derefter vil foregaa under Samvirken mellem de nævnte kooperative og faglige Organisationer.

Forsaavidt en Forhandling om Spørgsmaalet ønskes, vil man selvfølgelig være villig hertil.

Forventende imødekommende Svar tegner

for Socialdemokratiets Rigsdagsgruppe

Ærbødigst

Th. Stauning,

Formand.«

Denne Henvendelse drøftedes paa et Møde, som Erhvervenes Fællesudvalg afholdt i samme Anledning den 28. December, og hvori Afsendelsen af følgende Svar rettet til Minister Stauning paa den socialdemokratiske Rigsdagsgruppes Vegne vedtoges:

»Erhvervenes Fællesudvalg er et Fællesudvalg nedsat i Marts 1917 og tællende 8 Medlemmer og 8 Suppleanter, ialt 16, af hvilke 4 er valgte af Landbrugets Organisationer, 4 af Grosserersocietetets Komité, 4 af Dampskibsrederiforeningen og 4 af Industriraadet.

Anledningen til Nedsættelsen af dette Fællesudvalg var følgende:

Ifølge de med Udlandet bestaaende Handelsoverenskomster paahviler det Grosserersocietetets Komité og Industriraadet at udstede de for Indførslen af Varer fra de krigsførende Lande eller gennem Blokaden fornødne Garantibeviser overfor vedkommende fremmede Regeringer, samt at føre Kontrol med Garantiernes Overholdelse. Den efter 1ste Februar indtraadte Indskrænkning af Tilførslerne vestfra maatte gøre det nødvendigt at nogle Varers Tilførsel fremmedes fremfor andre mindre vigtige. For at befordre dette Arbejde indbød Grosserersocietetets Komité og Industriraadet Skibsfarten og Landbruget til Dannelsen af et Fællesudvalg, i hvilket da alle de i Importen deltagende Faktorer vilde være repræsenterede.

Oprettelsen af Fællesudvalget fandt Sted efter at Spørgsmaalet var forelagt Regeringen og denne havde givet Planen sin Tilslutning, samtidig med at Formen for Udvalgets Samarbejde med Regeringens Organer nærmere aftaltes. Fællesudvalgets Opgave var, som anført, i første Linie at disponere paa hensigtsmæssig Maade over det til Indførslen til Raadighed staaende Skibsrum, medens det i anden Linie maatte sigte til Samarbejde i de forskellige Opgaver, der krævede de nævnte Erhvervsorganisationers samtidige Medvirken.

Som det vil ses af denne Fremstilling er Erhvervenes Fællesudvalg fremgaaet ved Valg fra de bestaaende Organisationer i Skibsfart, Landbrug, Handel og Industri. Til disse Organisationer har Erhvervenes selvstændige Udøvere uhindret Adgang. Dette gælder ogsaa de i Kulimporten medvirkende Firmaer. Enhver i København etableret Virksomhed med Grossererborgerskab er ved Lov forpligtet til at være Medlem af Grosserersocietetet, der atter vælger Komiteen, af hvilken Handelens Repræsentanter i Fællesudvalget er udpegede.

Naar der derfor i den fra den socialdemokratiske Rigsdagsgruppe modtagne Skrivelse fremsættes Paastand paa, at Aktieselskabet Arbejdernes Brændselsforsyning burde være tilkaldt til de Forhandlinger med de tyske Delegerede, som af Regeringen var betroet en Delegation under Erhvervenes Fællesudvalgs Auspicier, er et saadant Krav ikke motiveret ved nogen Mangel paa Adgang til Repræsentation under Forhandlingerne. Der var ikke større Anledning for at tilkalde Aktieselskabet Arbejdernes Brændselsforsyning end mange andre store og smaa Forretninger, der i ikke mindre Grad var interesserede i en gunstig Løsning af den de Delegerede stillede Opgave. Det maa endvidere erindres, at de Delegeredes Opgave ikke var Varetagelse af de enkelte Importørers Særinteresser, men derimod Sikringen af Landets Tilførsler.

Der var saa meget mindre Grund til at tilkalde Repræsentanter for Arbejdernes Brændselsforsyning, som de Delegerede ikke undlod at indbyde den af Regeringen valgte Formand for Kulnævnet for Indførsel af tyske Kul, Etatsraad Kiær, til Forhandlingerne. I dette af 3 Medlemmer bestaaende Nævn, der saaledes var umiddelbart repræsenteret under Forhandlingerne, findes endog en Repræsentant for Arbejdernes Brændselsforsyning, nemlig Forretningsfører I. A. Hansen. Herigennem var der altsaa faktisk Adgang for

Arbejdernes Brændselsforsyning til at gøre enhver berettiget Indflydelse gældende.

For saa vidt der herudover i al Almindelighed begæres særlig Repræsentation i Erhvervenes Fællesudvalg for de af Arbejderne oprettede *kooperative Virksomheder*, tillader man sig at henvise til, at Erhvervsorganisationerne i Landbrug, Handel, Industri og Skibsfart optager alle herhenhørende Erhvervsvirksomheder uden politiske Hensyn og uden Deling efter politiske Anskuelser. De Organisationer, af hvilke Erhvervenes Fællesudvalg er fremgaaet, betragter sig derfor ligesom Erhvervenes Fællesudvalg selv, som Repræsentanter for alle paagældende Erhvervsinteresser uden politisk Forskel. En Fravigelse herfra og en Deling efter politiske Skillelinier maa anses for udelukket.

Naar der i Skrivelsen særlig er henvist til Adskillelsen mellem Arbejdsgiver- og Arbejderinteresser, som skulde berettige Arbejderne som Klasse til en særlig Repræsentation i Fællesudvalget, maa der for det første henvises til, at der for disse Interesser haves særlige Organer og dernæst maa det betones, at i de Opgaver, som foreligger for Erhvervenes Fællesudvalg, er der ingen Interessemodsætning; Tilførslen af de for Opretholdelsen af Landets Virksomheder og for Forsyningen af Landets Befolkning nødvendige Varer er i *alles* fælles Interesse.

Endelig har den socialdemokratiske Rigsdagsgruppe i sin Skrivelse gjort gældende, at det socialdemokratiske Parti i Kraft af sit Stemmetal har Krav paa særlig Deltagelse i de af Erhvervenes Fællesudvalg navnlig med udenlandske Myndigheder førte Forhandlinger.

Forhandlinger af denne Art har kun været ført i Forstaaelse med og paa Begæring af Landets Regering, som i saadanne Tilfælde har benyttet Erhvervenes Fællesudvalg som sagkyndigt Organ uden Hensyn til politiske Skillelinier. Det Arbejde, som Erhvervenes Fællesudvalg i slige Tilfælde har udført, er altsaa udrettet under Regeringens Kontrol, og dermed maa formentlig de politiske Opgaver, som maatte være bestemmende for Resultaterne, have været fuldt ud varetagne.

Erhvervenes Fællesudvalg betragter det som sin naturlige Opgave at samarbejde med Landets Regering uanset dens politiske Farve og uanset de politiske Partier, som Regeringen maatte støtte sig til. Paa den anden Side maa Fællesudvalget naturligt henvise de politiske Kræfter til at gøre sig gældende ad den Vej, gennem Regering og Rigsdag, ad hvilken man politisk kan paavirke Afgørelser, der træffes i Statens Interesse.

P. F. V.
Alex. Foss.«

Som Svar herpaa har den socialdemokratiske Rigsdagsgruppe fremsendt følgende Skrivelse:

»*Til Erhvervenes Fællesudvalg!*

Det under 28. December f. A. modtagne Svar fra Erhvervenes Fællesudvalg paa vor Henvendelse om Repræsentation for Arbejderne i de saakaldte Erhvervsforhandlinger kan vi desværre ikke anerkende som fyldestgørende og maa derfor paany ulejlige det ærede Fællesudvalg i den Forventning, at en anden Afgørelse maa kunne træffes.

Vi maa først bemærke, at den modtagne Skrivelse besvarer Bemærkninger, som vi overhovedet ikke har fremsat. Vi har saaledes intet Sted nævnt, at »det socialdemokratiske Parti i Kraft af sit Stemmetal har Krav paa særlig Deltagelse i de af Erhvervenes Fællesudvalg navnlig med udenlandske Myndigheder førte Forhandlinger«. Der findes i vor Skrivelse af 20. f. M. intet som helst Holdepunkt for den Paastand, og vi tilbageviser den herved som ganske uberettiget.

Vi har heller ikke skrevet, at Arbejdernes Brændselsforretning »burde have været tilkaldt til de Forhandlinger med de tyske Delegerede«, som fandt Sted i November Maaned, vi har derimod skrevet, at den Maade, hvorpaa dette kooperative Selskab er blevet behandlet af de danske Forhandlere, *medens der ingen var til Stede, som kunde varetage dettes Interesser*, har bestyrket os i den Opfattelse, at Arbejderorganisationerne burde fremsætte Krav om Adgang til Repræsentation, men det er noget helt andet end det, som det ærede Fællesudvalg foregiver, at vi har fremført.

Vi beder imidlertid det ærede Fællesudvalg om at fastholde Hovedpunktet i denne Sag og om ikke af uvedkommende Hensyn at lade sig forlede til kun at argumentere imod Repræsentationen for Virksomheder, der maaske er de private Erhverv ubehagelige, men som desuagtet er lovlige.

Og Hovedpunktet er det, *Arbejderklassen er en betydende Faktor i alle Erhverv, Arbejderne kan ikke frakendes Interesse i, hvorvidt Erhvervene*

oprethotdes etter ikke, de Tilførster, der er Mulighed for at opnaa, er af største Betydning for Arbejderne, ligesom disse ogsaa er interesserede i den Maade, paa hvilken Tilførsler opnaas. Det er videre af Vigtighed for Arbejderne at blive bekendt med Fordelingen af Tilførslerne og kende Begrundelsen for den Fremgangsmaade, der anvendes, og endelig er de danske Arbejdere igennem deres Organisationers kooperative Selskaber selv Erhvervsdrivende med Ret til at kræve Ligestilling med andre Erhverv i Anliggender, der angives at være Nationens.

Hvis det ærede Fællesudvalg, i Stedet for at beskæftige sig med underordnede og uvedkommende Spørgsmaal, vil beskæftige sig med Sagen set fra dette Synspunkt, som ogsaa i vor første Henvendelse var det afgørende, kan vi ikke antage, at det fremsatte Krav med nogen som helst Berettigelse kan afvises. Dette er kun muligt, hvis man fra Fællesudvalgets Side handler efter politiske Grundsætninger og ud fra ensidige, private Arbejdsgiver-Interesser.

Vi mener nemlig, som det ærede Fællesudvalg i Forbigaaende bemærker, at de omtalte Forhandlinger føres og de paagældende Aftaler træffes i *alles fælles Interesse.* Men naar det er Tilfældet, har man ikke Ret til at tilsidesætte en meget stor Befolkningsklasse, saaledes at den afskæres fra Indflydelse og Kontrol.

Hvis den fornødne Tillid skal kunne opretholdes i *hele* Befolkningen til den Virksomhed, der udfoldes af Erhvervenes Fællesudvalg og specielt under de nævnte vigtige Forhandlinger om Ind- og Udforselsforhold, maa vi anse det for absolut nødvendigt, at den berettigede Aarsag til Mistillid borttages ved, at der aabnes Adgang til Repræsentation for *alle* angaaende de Forhold, der angaar *alle.*

Med Hensyn til Enkelthederne i den modtagne Svarskrivelse skal vi saa videre tillade os at bemærke.

Den Adgang, der er for kooperative Selskaber til de Organisationer, af hvilke Erhvervenes Fællesudvalg er udgaaet, er uden Interesse for Arbejderne.

I nogle Tilfælde vilde det betyde, at *Arbejderen* skulde indtræde i en Organisation, der er Afdeling af Arbejdsgiverforeningen, som en ren Kamporganisation med Front mod Arbejderne, og i andre Tilfælde at man skulde indtræde i Organisationer, der benyttes i politisk Øjemed imod det Parti, til hvilket Arbejderne naturligt slutter sig. — En saadan Henvisning kan ikke opfattes alvorligt.

Paa et andet Punkt, under Omtalen af Arbejdernes Brændselsforretning, gives den Oplysning, at Etatsraad Kjær var Delegeret i de oftnævnte Forhandlinger, hvilket Forhold fremstilles som om nævnte Forretning derved havde en Repræsentant.

Det ærede Fællesudvalg maa vide, at denne Fremstilling er yderst ukorrekt. Etatsraad Kjær har intet at gøre med Arbejdernes Brændselsforretning. Han er Formand for det Nævn, der foretager Fordelingen indenfor Landet af de Brændselsmængder, der importeres fra Tyskland, og heri bistaas han bl. a. af Hr. J. A. Hansen, men hvad vedkommer dette denne Kendsgerning, at Forhandlerne har bestræbt sig for at faa indskrænket eller overført til andre den Import, som Arbejdernes Brændselsforretning er sikret ved direkte Aftaler paa et tidligere Tidspunkt. — Intet som helst.

Hr. Etatsraad Kjær vil næppe erkende, at han har siddet i Delegationen med nogen som helst Forpligtelse overfor Arbejdernes Brændselsforretning.

Under Hensyn til det her anførte maa vi, i Henhold til den Bemyndigelse vi har erholdt af de danske Arbejderes Fagorganisationer og kooperative Foretagender, fastholde det fremsatte Ønske om en passende Repræsentation for disse Organisationer og deres Medlemmer, idet vi fremdeles udtaler vor Villighed til at forhandle om alle Enkeltheder vedrørende denne Sag.

Kjøbenhavn, den 10. Januar 1918.

For Socialdemokratiets Rigsdagsgruppe:

Ærbødigst

Th. Stauning,

Formand.«

Denne Skrivelse, hvori som det vil ses de fremsatte Krav om Arbejdernes Deltagelse i de Handelsforhandlinger, der af Regeringen er betroet Delegerede fra Erhvervsorganisationerne, fuldtud opretholdes til Trods for det under 28. December afgivne Svar, vil nu blive Genstand for Behandling i Fællesudvalget, hvis fornyede Svar antagelig vil foreligge i nær Fremtid.

Moderne Industri-Flytning.

Nordvestruslands industrielle Evakuering og Konsekvenserne heraf.

Et af de mest bemærkelsesværdige økonomiske Fænomener, som Krigen har affødt i Rusland, er den nordvestrussiske Industris Evakuering. Selv om de senere indtraadte politiske Forhold i mangt og meget vil kunne ændre ogsaa den økonomiske Udvikling, vil dog den af den første provisoriske Regering paabegyndte Evakuering af Petrograd kunne faa de største Følger ikke blot for Rusland selv, men ogsaa for dets Naboer og dermed for de tre skandinaviske Lande, — ikke mindst Danmark.

Man maa nemlig ingenlunde tro, at Petrograds Evakuering kun er et Resultat af den nuværende kritiske Situation. Nej, Tanken om Evakuering har meget dybere Rødder og kan føres langt tilbage i Tiden. Naar vi her taler om Petrograds Evakuering, er dette da egentlig ogsaa kun et Symbol for det, der foregaar i Ruslands hele nordvestlige Industridistrikt, idet Petrograd har været det industrielle Centrum, om hvilket Østersøprovinserne og Nordruslands Industrier har grupperet sig.

Grunden til, at Petrograd med omliggende Byer, saasom Riga, Reval, Libau, Mitau m. m. kan se tilbage paa en saa stor industriel Udvikling i de sidste 20—30 Aar, ligger hovedsagelig i, at Petrograd som Ruslands Hovedstad og Centrum for Administrationen maatte være Sædet for den Industri, der hovedsagelig arbejder for Regeringen, nemlig Skibsbygningsindustrien og en stor Del af Krigsindustrien, altsaa navnlig Metal- og Maskinindustrier. Hertil kommer, at Petrograd saavel som de andre Østersøbyer har haft let ved at faa Raavarer vest fra. Kul er kommet fra England, Raajern og Staal fra Tyskland og England, Bomuld og Uld fra Amerika og England o. s. v.

Men netop den Omstændighed, at det har været saa let for Petrograd-Industrien at faa Raastoffer vest fra, har gjort, at man ikke med tilstrækkelig Energi har taget Spørgsmaalet op om Udnyttelsen af Landets egne naturlige Hjælpekilder, hvilket atter har bevirket, at de fleste af de Steder, hvor der i Rusland findes industrielle Raaprodukter, ikke er forbundet med de store Industridistrikter, hverken med Jernbane- eller Flodsystemer. Selv om man derfor fra Tid til anden har forsøgt at anvende russiske Raamaterialer, strandede dette altid paa Transportvanskelighederne.

Betegnende i saa Henseende er Spørgsmaalet om Svovlsyre, dette for den kemiske Industri saa vigtige Produkt. Raamaterialet til Fremstilling af Svovlsyre, Svolvkis, findes i Rusland i overordentlig store Mængder, men paa saadanne Steder, hvorfra Transporten er vanskelig, nemlig i Ural, Turkestan og Kaukasus. Alligevel oprettede man de første Svovlsyrefabriker i Petrograd Industridistrikt, da man havde let Adgang til at faa Svovlkisen over Havet (i dette Tilfælde fra Spanien). Hertil kommer, at Markedet for Svovlsyre ogsaa befandt sig i Petrograds Industridistrikt. Som Følge heraf fandt man ingen Anledning til at benytte russiske Raamaterialer, men forskrev dem fra Udlandet. Ganske vist forsøgte man ved Trusler om høj Told paa Svovlkis at bringe Petrogradindustrien til at bruge indenlandske Raaprodukter, men man blev hurtig klar over, at de høje Toldsatser kun vilde forhindre Importen og umuliggøre denne Industrigrens Udvikling, hvorfor man ikke turde gaa til nogen effektiv Toldbeskyttelse, men indskrænkede sig til at fastsætte Toldsatser for Svovlkis, som hverken opmuntrede Importen eller Fremskaffelsen af det indenlandske Raaprodukt. Resultatet af alt dette maatte nødvendigvis blive, at den russiske Svovlsyreindustri ikke paa langt nær kunde naa den Udvikling, som man maatte vente.

Den russiske Jernindustri afgiver ogsaa et typisk Bevis paa de nationaløkonomiske Fejl, den russiske Regering i de sidste Aartier har begaaet, idet den paa alle Maader har begunstiget Maskinindustriens Udvikling i Nærheden af Petrograd. Som bekendt er næsten alle russiske Maskinfabriker grupperede i Petrograd og Omegn, i Riga, Reval og delvis i Moskwadistriktet, til Trods for, at de indenlandske Raastoffer, Raajern, Kul og Raaolie, befinder sig i en Afstand af 1000—4000 km fra Petrograd og Riga. I Modsætning til det nysnævnte Eksempel med Svovlsyre lykkedes det dog i Maskinindustrien ved Toldbeskyttelse af Raamaterialerne at bringe Industrien til at arbejde med russiske Raamaterialer, men Midlerne var i Sandhed ogsaa drastiske. Tolden for udenlandsk Raajern var 45

Kopek pr. Pud, d. v. s. ca. 100 pCt. af det udenlandske Raajerns Værdi franco ufortoldet Petrograd eller Riga. Som Følge deraf kunde Petrograddistriktets Maskinindustri ikke arbejde billigt, og for at den i det hele taget kunde trives, var det nødvendigt, at den paa forskellige Maader blev understøttet af Regeringen ved Begunstigelser og Forrettigheder overfor udenlandske Konkurrenter. En af disse Foranstaltninger var Loven om, at Regeringsinstitutioner ikke maatte købe udenlandske Fabrikata, hvis de samme Varer kunde faas fra russiske Fabriker, selv om Prisen indbefattet Told og Fragt etc. af de udenlandske Varer laa langt under de russiske Priser. Under saadanne Omstændigheder var det naturligvis umuligt at skabe en Maskinindustri inde i Landet paa de Steder, hvor Raamaterialerne befinder sig, navnlig da der ikke i Rusland var tilstrækkelig med Kapital, som turde risikere at financiere Foretagender, der skulde konkurrere med Virksomheder, der allerede havde naaet at vokse sig stærke paa Grund af Understøttelse fra Regeringens Side. I Petrograd havde man saaledes baade »Forbindelserne«, Kapitalen og last not least en udlært Arbejderstab.

Ulemperne ved saaledes at koncentrere Industrien i Rigets nordvestlige Egne langt borte fra de Steder, hvor Raamaterialerne findes, er allerede for lang Tid siden blevet fremdraget af russiske Nationaløkonomer og Teknikere. Den store russiske Kemiker Mendelejew, som har beskæftiget sig meget med nationaløkonomiske Spørgsmaal, har saaledes ivrigt anbefalet, at de russiske Industriforetagender skulde flyttes til den østlige Del af Landet, som udmærker sig ved store Rigdomme paa alle mulige Raaprodukter. I sit klassiske Værk »Kundskab til Rusland« paaviser Mendelejew, at Ruslands økonomiske Centrum, og som Følge heraf Landets Industri, fra et geografisk og praktisk Synspunkt set bør være ved Distriktet Altai i Vestsibirien, hvor baade Kul, Jern o. l. er tilstede under sjeldent heldige Forhold.

Hidtil har det dog været umuligt at tage et saa overordentlig vigtigt Spørgsmaal op, som at flytte Tyngdepunktet for Ruslands Industri fra Nevafloden og Østersøens Kyster til den østlige Del af Landet. Selv om man kunde bibringe Industriens ledende Mænd Forstaaelsen af Nødvendigheden af at realisere en saadan Plan, havde det dog været umuligt at fremskaffe de mægtige Kapitaler, der skulde til for at financiere en saadan Flytning.

Saa kom Krigen og gjorde her som paa saa mange andre Omraader det umulige muligt. Man indsaa meget snart, at det var nødvendigt at fjerne visse Industriforetagender fra Krigsskuepladsens umiddelbare Nærhed, men man mente dog i Begyndelsen, at Vanskelighederne under Krigssituationen gjorde det umuligt at føre en saadan Evakuering ud i Praksis *i større Stil*. Imidlertid gjorde de militære Hensyn i 1915 og i Begyndelsen af 1916 det til et Livsspørgsmaal for Krigsindustrien og Forsvaret at evakuere Industrien i Polen og Vestrusland, og flere af de større Foretagender blev overflyttet til Midtrusland eller Sydøstrusland. Allerede i 1915 kom Loven om Evakueringen, og med den en Lov, som samtidig forbød Oprettelsen af nye industrielle Foretagender vest for Moskwas Meridian. Det er naturligt, at Evakueringen af Fabrikerne i Polen og Riga stødte paa meget store Vanskeligheder, men det var nødvendigt at foretage denne kæmpemæssige Flytning, da de Fabriker, der arbejdede for Krigsindustrien, selv hvor de ikke var direkte militært truet, dog ikke mere kunde faa deres Raamaterialer vest fra, samtidig med, at de voksende Transportvanskeligheder umuliggjorde Tilførsler over lange Afstande af Raamaterialer fra de sydlige og østlige Dele af Riget.

Da Revolutionen begyndte i Marts 1917, var man midt i Overvejelserne om ogsaa at evakuere visse Dele af Petrograds Industri, men her mødte man en uventet Hindring, idet Arbejderne under de nye Forhold ikke vilde høre Tale om nogen Evakuering. De paastod, at hvis Fabrikerne blev flyttede fra Petrograd, vilde det betyde, at Revolutionens Sag blev skadet, idet de revolutionære Kræfter, d. v. s. Arbejderne, vilde blive spredt over store Dele af det indre Rusland og derved miste den Styrke, som en fælles Optræden paa et Sted giver.

Hvad der senere er kommet imellem, gør selvfølgelig den hele paabegyndte Udvikling uklar. Alligevel tyder alt paa, at Evakueringen vil blive fortsat i stor Maalestok, saasnart Transportmidlerne tillader det, idet nu de naturlige Grunde vil afløse de militærpolitiske. Hvorom alting er, har det ialfald vist sig, at Krigen her kunde bevirke det, som flere Aartiers Overvejelser ikke kunde medføre. Et russisk Ordsprog siger, at hvis man ikke har Lykken med sig,

saa maa man vente, at Ulykken hjælper en, og det lader unægtelig til at have været Tilfældet paa den russiske Industri-Geografis Omraade.

Naar vi ser paa Ruslandskortet og ikke blot undersoger de geografiske, men ogsaa de økonomiske Forhold, forstaar man snart, at Petrograddistriktet som Industridistrikt egentlig ikke har nogen *raison-d'être*, naar man lige undtager Beliggenheden ved Østersøen, og at Regeringen har sit Sæde i Petrograd. Jordbunden indeholder ingen industrielle Raamaterialer af Betydning. Ganske vist findes der udstrakte Skove, som kan give Brændsel til Industrien, men andre Produkter saasom Jern, Kobber m. m. mangler. Man har ganske vist for kort Tid siden ved Reval fundet Kullejer, men Lejernes Udstrækning og Kullenes Beskaffenhed er saadan, at de kun kan have lokal Betydning, og maaske ogsaa visse Muligheder for Eksport ad Søvejen. Endvidere dyrkes der i disse Egne en Del Hør og Hamp, men den hertil knyttede Industri har saa ringe Betydning, at man kan se bort derfra. Den nordvestlige Del af Rusland er egentlig forudbestemt til at være Sædet for Landbrug og Handel. Allerede for flere Hundrede Aar siden foregik da ogsaa Nordruslands, Sibiriens og en stor Del af Midtruslands Handel med det vestlige Evropa over Novgorod og Pskow, som dengang var meget store Handelsbyer, og Nordvestrusland vil sikkert efter Krigen stadig forblive et vigtigt Transitled mellem hele det russiske Rige og Vestevropa, saaledes at Petrograd med et veludbygget Jernbane- og Kanalnet bag sig snarere vilde kunne blive hvad f. Eks. Hamborg er for det tyske Rige. En saadan Udvikling har længe været fremsynede russiske Økonomers Yndlingstanke.

Samtidig hermed vil Østrusland og Sydrusland blive Ruslands fremtidige Industriegne, og her tør man forvente en overordentlig stærk industriel Udvikling i Løbet af de forste 10—20 Aar. Da alt saaledes taler for, at Industrien skal ligge mod Øst, vil man være nødt til at sørge for, at Transportvejene bliver indrettet derefter, hvilket atter vil bevirke, at Vareudvekslingen i selve Rusland vil stige stærkt. Industriens Flytning vil altsaa kunne blive en okonomisk verdenshistorisk Begivenhed af Rang. En anden Omstændighed turde ogsaa tyde paa, at Industriens Flytning mod Øst og Syd vil kunne paaregne gode Resultater, nemlig Arbejderspørgsmaalet. Mod Syd er Arbejdskraften billig og rigelig. Baade i Kaukasus og Persien findes der Arbejdskraft, som gerne vil søge Fortjeneste i Sydruslands Industridistrikter. De klimatiske Forhold er bedre end i Petrograddistriktet, og Prisen for Levnedsmidler er meget lav, da disse i Overflod produceres paa Stedet. Samtidig med Industriens Udvikling i de nævnte Distrikter, vil Handelen antagelig udvikle sig i et hidtil uanet Tempo, og hvis man tør paaregne en godt organiseret Varetransport paa Floderne, der sikkert vil melde sig af sig selv, vil russiske industrielle Raavarer maaske kunne konkurrere med Raavarer fra andre Lande, baade paa det vestevropæiske og navnlig paa det skandinaviske Marked. Ganske vist vil Importen af færdige Fabrikata til de nye russiske Industridistrikter for en stor Del gaa over Sortehavet, men hvis der kunde etableres direkte Skibsforbindelse mellem Skandinavien gennem Kanalsystemet ved Ladogasøen til Volgaen, vilde der dog ogsaa kunne paaregnes en stor Transithandel til Rusland over Skandinavien og da navnlig over Danmark. Hertil kommer, at de evakuerede Distrikter vil komme stærkere over paa Produktionen af Raavarer, Hør, Hamp, Korn m. m., hvilket for Skandinavien er af største Interesse, samtidig med at Nordvestrusland bliver et godt Marked for Industriprodukter. Selv om en Del af disse Varer vil komme fra Rusland selv, kan man sikkert, da Fragten fra Skandinavien over Østersøen til de russiske Østersøhavne normalt er overordentlig ringe, gaa ud fra, at ogsaa skandinaviske Industriprodukter paa disse Markeder kan konkurrere med de russiske, medens omvendt Petrograd i langt højere Grad end hidtil vil kunne blive Udfaldsport for de store russiske Stabelartikler som Korn, Foderstoffer, Olier, Bomuld, Træ m. m., hvorved atter nye og store Muligheder for Handel og Skibsfart paa Østersøen aabner sig.

Alt ialt er derfor Nordvestruslands industrielle Evakuering en Begivenhed, som vil kunne faa den største Betydning for Evropas og navnlig Skandinaviens økonomiske Fremtid, og som derfor bør følges med Interesse ogsaa af dansk Industri og Handel, for at man i Tide kan tage sine Forholdsregler.

❀ ❀ ❀

Nogle Meddelelser om Materialevanskeligheder og Erstatningsmaterialer i Sverige under Krisetiden.

Et Foredrag af Ingeniør *R. Nauclér*, Stockholm, holdt i Industriraadet.

(Sluttet.)

Den svenske *Tekstilindustri* har gennem Krisetiden faaet et svært Knæk. Importen af Bomuld er ophørt, og Sveriges Tekstilfabriker har efterhaanden maattet indskrænke Driften eller helt holde op. Endnu har man ikke fundet Erstatningsmidler af virkelig Betydning, men man kan maaske vente at faa et Raamateriale af Tørven, som vil kunne give Tørvefiber, som kan spindes. I Göteborg er der nylig dannet et stort Selskab for Fremstilling af Tekstilfabrikata af Tørvefiber. Det er dog ikke alle Slags Tørv, der kan anvendes som Udgangsmateriale til Tekstilindustrien, — men i Sverige findes der alligevel store Moser med passende Tørv. Jutespinderierne har længe manglet Raastoffer. Som Erstatning er man gaaet over til Papir. Papirsække har vist sig overraskende stærke og særlig faaet Anvendelse til Transport af Superfosfat, samt skønt med mindre gode Resultater til Cementtransport, som jo ogsaa stiller store Fordringer til Emballagens Styrke. Jonsereds Fabriker fremstiller vævede Sække helt af spundet Papir eller spundet Papir og Blaar. Allerede for mange Aar siden forsøgte man at sætte en saadan Industri i Gang, men man mødte Vanskeligheder paa Grund af de billige Priser paa Jute og Hamp. Nu er vi, hvad Fabrikationen af Sække angaar, ganske vist ikke naaet saa langt som Tyskland, men er dog langt forud for England og Amerika. Bindegarn og Væv af Papir fremstilles i Sverige allerede nu i betydelige Mængder. Til Fremstilling af Papirgarn anvender man Papir fra 60 lige ned til 20 gram pr. m^2. Papiret skæres af Ruller i smalle Strimler lige indtil 3 mm, hvorefter det fugtes og spindes paa Maskiner, som ikke i væsentlig Grad afviger fra de sædvanlige Spindemaskiner.

Til Spindepapir maa anvendes et særlig stærkt og bøjeligt Papir. Det bedste Papir er Natronspindepapiret, som forener den størst mulige Slidstyrke med den størst mulige Bøjelighed. Fra Sverige eksporteres der for Tiden store Mængder Spindepapir til de krigsførende Lande samtidig med, at der sælges store Mængder i selve Sverige.

Paa Udstillingen har »Nykvarns pappersbruk« udstillet Prøver af Spindepapir. Jonsereds Fabriker og Stockholms Bomuldsspinnerier A/B udstiller Papirreb og Papirgarn. Udviklingen turde dog gaa saa hurtigt, at disse Prøver maaske er betydelig forældede.

Vævede Drivremme af spundet Papir har faaet eller er ved at faa Anvendelse som Erstatning for Drivremme af Læder og andre Slags Remme. Alene det, at man har tænkt paa at erstatte en saa stærk og vigtig Konstruktionsdel som Drivremme af Læder med Papirremme, viser, hvilke Forhaabninger man har til Papiret i denne Henseende. Endnu turde det dog være for tidlig at fælde nogen afgørende Dom, men betegnende er det dog, at Firmaet »Svensk Papirrem« har 10 Vævestole i Gang med en Produktion af 200 Meter Rem pr. Dag i Bredder fra $2^1/_2$ Tm. til 1000 mm. Som Erstatning for Kokosmaatter o. l. kan ogsaa en Lægmand tænke sig, at Papirvæv kan give en fuldgod Erstatning.

Papir og Pap har ogsaa maattet gøre Tjeneste som Erstatning for Blik, som der hersker Mangel paa. Udstillingen viser Prøver paa Papirsæsker fra Stockholms Kartong- och Litografiska A/B, som Svenska Tobaksmonopolet har indført som Emballage for sine Varer, hvor man før kun anvendte Blikæsker. En anden Udstiller af saadanne Fabrikata er Hugo Brusewitz, Göteborg. I denne Sammenhæng maa man ogsaa nævne andre Erstatningsmaterialer for Læder end til Drivremme, idet de vigtigste af disse Erstatningsmaterialer staar Papirindustrien nær.

I forbigaaende vil jeg nævne den elektriske Kobling, som Ingeniør Samson udstiller, hvor det sædvanlige Læderbaand er blevet erstattet med Staalbaand, en smuk Prøve paa, hvordan man kan presse dette Materiale. A/B Tidan har i flere Aar fremstillet Vulkanfiber, den saakaldte Unicafiber, og dette Materiale har under Krisetiden faaet en forøget Betydning som et udmærket Erstatningsmiddel for Læder. Kalorinfabriken i Jönköping fremstiller Kraftsaaler af Unicafiber. Iøvrigt turde den rige Udstilling af Unicafiber tale for sig selv. Unicafiber lader sig anvende til mangfoldige Fabrikationer.

Som Erstatning for Læder i Saaler kan man ogsaa anvende Træ. Gode Resultater skal efter

Sigende være opnaaet af A/B Skandinaviasulan med sine saakaldte »Mingsula« af Bøgetræ.

Tændstikindustrien, der i Sverige som bekendt har opnaaet en høj Udvikling og er en virkelig Verdensindustri, har, som man kunde vente, haft store Vanskeligheder at overvinde. Raamaterialet, Aspetræ, importeredes fra Finland og Rusland. I Krisetiden har man maattet erstatte den udenlandske Asp med svensk Asp af noget daarligere Kvalitet. Men ogsaa Birk, Fyr og Gran er blevet anvendt baade til Tændstikæsker og til Tændstikker. Behandlingsmaaden har maattet rette sig efter disse vanskeligt bearbejdelige Træsorters særegne Egenskaber. Besparelser har været nødvendige og Æskerne forsynes f. Eks. nu kun med een Strygeflade. Den af udenlandske Raavarer fremstillede Parafin maatte erstattes med svensk Parafin, skønt den farvede Tændstikkerne noget. Man kunde ganske vist rense Parafinen og tage Farven bort, men saa mistede Parafinen andre gode Egenskaber. Fosfor fremstilles nu nogle Steder i Sverige i tilstrækkelige Mængder. Paa den Maade faar Tændstikindustrien sit Behov dækket uden at behøve at importere.

Porcelænsfabrikationen i Sverige kom ved Krigens Udbrud i en vanskelig Situation, idet den for visse specielle Behov var afhængig af Importen fra Udlandet, men Landet har vist sig at være i Besiddelse af større Muligheder, end man vidste. »Gustafsbergs Porslinsfabrik« har i en Lersort fra Vallåkra i Skaane fundet en fuldt ud tilfredsstillende Erstatning for det plastiske engelske Ler. Denne svenske Ler besidder i høj Grad baade Sejghed og Ildfasthed, Egenskaber, som er svære at finde forenede hos andre Lerarter. Derfor passer en saadan Lerart til at blive anvendt som Tætningsmiddel i Fugerne i Brændkapslerne for at forhindre Ilden i Ovnen i at komme i Berøring med Porcelænet.

Presseklæde til Filterpresser, som kun kunde faas fra Udlandet inden Krigen, bliver nu fremstillet af Holmens bruks & fabriks A/B i Kvaliteter, der overgaar det før importerede Presseklæde. Fabriken turde dog nu have Vanskeligheder at kæmpe med for at faa Raamateriale importeret.

For at overføre Dekoreringen fra Kobbervalserne til Porcelænet anvendte man før af Kvalitetshensyn kun udenlandsk Papir. Dette blev fremstillet enten af Silkeklude eller Tovaffald, da andet Raamateriale ikke ansaas for at kunne give Papiret de specielle Egenskaber, der fordredes. Man maa derfor betegne det som et stort Fremskridt, at Klippans Pappersbruk af Cellulose med en Tilsætning af svenske Klude kunde fremstille et Papir, der fuldstændig staar paa Højde med det udenlandske. Mangel paa et saadant Papir havde ellers tvunget vore Porcelænsfabriker til at indstille deres Drift.

Sveriges *kemiske Industri* er blevet ramt meget haardt af Krisetidens Knaphed paa Raamaterialer. Visse vigtige Raamaterialer mangler i Landet, hvorfor der tilsidst opstod en virkelig Mangel. Den Smule, som man har kunnet importere, har været uden Betydning.

Sukker blev fremstillet i tilstrækkelige Mængder i Landet, skønt man paa Grund af en begaaet Fejl indtil videre maa være meget sparsommelige med det nuværende Forraad. Mangel paa Brændsel vil maaske foraarsage visse Vanskeligheder og faa til Følge, at Sukkerets Raffinering foreløbig ikke vil blive drevet saa langt som hidtil, hvilket altsaa betyder en Sparsommelighedsforanstaltning.

Ligesaa nødvendig som Sukker er *Fedt* baade for det private Behov som for vor Industri. En betydelig Del af vort Behov af Husholdningsfedt har vi faaet fra Udlandet og saa godt som alt vor tekniske Fedt. Før blev der i Sverige dyrket utilstrækkelige Mængder Planter, af hvilke der kunde udvindes Fedt. Fra Norge havde vi antagelig kunnet faa Erstatning, thi Norge producerer animalsk Fedt (Tran) i Overflod. Norges Tran, ca. 100,000 Tons, gaar imidlertid til England eller ligger opkøbt af England, og Blokaden forhindrer os i at faa oversøisk Fedt. Prisen paa teknisk Fedt er under Krisetiden steget til det tidobbelte af den normale Pris, og teknisk Fedt er nu dyrere end Husholdningsfedt.

Vor aarlige Tilvirkning af blød Sæbe er ca 24,000 Tons og af Toiletsæber ca. 5,000 Tons. Som Erstatningsmiddel kan man, dog uden særlig gode Resultater, anvende alkalibehandlet Ler, den saakaldte Lersæbe. Den ved Sulfatfabrikerne som Biprodukt fremstillede flydende Harpiks bliver sikkert Udgangsmaterialet for en Fabrikation af Harpikssæbe, som man for nylig har begyndt at fremstille. Til Fremstilling af blød Sæbe og Toiletsæbe har man før maattet importere det nødvendige Alkali. Uddeholmsbolaget fremstiller nu Alkali i tilstrækkelige Mængder i sin Fabrik ved Stjärnfors.

Vort Importoverskud af Soda var inden Kri-

gen 18,500 Tons. Den indenlandske Produktion er blevet forøget ved Omlægning af Fabrikationen i det mindste ved eet elektrokemisk Foretagende. Jeg har dog ikke kunnet erfare, om Landets Behov af Soda derved er blevet dækket.

Af *Svovlkis*, som er et af vort Lands vigtigste kemiske Udgangsmaterialer til Fremstilling af Cellulose, Superfosfat, Sprængstoffer og Salte, importerede vi for fra Norge ca. 150,000 Tons. Landets Forbrug er 180,000 Tons. Brydningen af Svovlkis i Sverige er blevet udvidet og androg i 1915 76,000 Tons. Flere nye Gruber er blevet aabnet for Drift, hvorfor man kan vente, at den indenlandske Produktion væsentligt vil blive forøget.

Salpeter til Fremstilling af Gødningsstoffer erstattes af Kalkkvælstoffer, som fremstilles af Karbid, der er produceret i Sverige. Fosfat til Gødning har ogsaa været vanskeligt at fremskaffe. Skånska Superfosfat- och Svafvelsyrefabriks A/B har begyndt en Forsøgsproduktion af Kalciumdifosfat af appetitholdigt Malmaffald fra Gruberne i Norrland som Erstatning for Superfosfat. Prøver af denne Produktion findes paa Udstillingen. Efter en af Professor Palmers opfunden Metode er der i Trollhättan sat en Fabrikation i Gang til Fremstilling af Difosfat af fosforfattige Malmer.

Hvis Sveriges kemiske Industri har haft mange Vanskeligheder at bekæmpe for at fremstille de normale Produkter, saa har den ogsaa ved i stor Udstrækning at have overvundet dem, gjort Landet og dets Indbyggere store Tjenester. Lige saa stor om ikke større Betydning for Landet under Krisetiden har det Arbejde faaet, som man i den kemiske Industri har nedlagt for at igangsætte nye Fabrikationer og fremstille Produkter, som ikke før er blevet produceret i Sverige, og som mere eller mindre erstatter Produkter, for hvilke vi for var afhængige af udenlandsk Import. Udgangsmaterialet for disse Fabrikationer er fremfor alt den svenske *Trætjære og Sulfitluden.* Men ogsaa vor Alunskifer vil snart kunne faa omfattende Betydning. Olie af Skiferen fremstilles allerede skønt kun som Forsøg. Fabrikationen synes dog at have naaet over Laboratoriestadiet. Samtidig har vore Gasværker gennemført en mere rationel Udvinding af Biprodukterne.

I normale Tider har Tjæreolierne hovedsagelig fundet Anvendelse ved Imprægnering eller Konservering af Træ og Pap, som Brændselsolier for Smelteovne o. s. v. Men Manglen paa mineralske Olier har bevirket, at man fremfor alt i Tjæreolierne har forsøgt at faa et Erstatningsmateriale for Smøreolier, Motorolier, Belysningsolier, Rengoringsmidler til Maskindele, Trykvalser og Skrifttyper, Fedt til Indsmoring af Maskindele for at forhindre Rustning, Hærdeolier, Tryksværte o. s. v.

Importen af mineralske *Smøreolier* var i 1913 ca. 23,000 Tons. Siden den Tid er Forbruget steget stærkt og turde nu ikke være meget mindre end 27,000 Tons. Skønt vi under hele Krigen har kunnet importere en ringe Del mineralske Smøreolier, i den sidste Tid fra Tyskland, har det, som vi paa den Maade har faaet, ikke paa langt nær været tilstrækkelig for vort Behov. En af de største Vanskeligheder, som har forvoldt hele vor Industri og vor Trafikvæsen den største Skade, har sin Aarsag i den beklagelige Mangel paa Smøreolier. Det er fremfor alt hos Tjæreolierne, men ogsaa hos Tørveolierne og indenlandske Harpiksarter, man har forsøgt at finde Hjælp i Nøden.

Som Smøreolier kan man anvende visse Fraktioner af Trætjæreolier, efter at disse er blevet tilstrækkelig raffinerede og befriede fra Stoffer, som kan angribe Jern og Metal. Viskositeten hos disse Olier kan faas indtil 20 ved 20° C., og der behøver ikke at forekomme nogen Forbegning eller Indtørring af Olier, der er behandlet paa den rette Maade. Et udmærket Smøremiddel for store Belastninger kan faas ved i disse Olier at opløse saadanne bituminøse Stoffer, som ikke i nævneværdig Grad indeholder frie Kul- eller Mineralstoffer eller syreholdige Stoffer. Højere Stenkulsolier befriede for syreholdige Bestanddele kan anvendes til Opspædning af tykkere Smøreolier og er ogsaa anvendelige til at opløse bituminøse Stoffer til grovere Smøring.

Den af svenske Raavarer fremstillede Smøreolie har hidtil ikke været tilstrækkelig til at dække Forbruget. Derfor har man i saa vid Udstrækning som muligt maattet gribe til Forholdsregler for at spare paa de forhaandenværende Forraad. Betydelige Besparelser har vist sig at kunne gennemfores ved virkelig sagkyndig Kontrol ved Pasning af Maskiner, efter at man har undersøgt deres Minimumsbehov af Smøreolie. Der er Eksempler paa, at man har opnaaet Besparelser indtil 40 pCt. I Tilfælde,

hvor almindelige Lejer kan erstattes af Kuglelejer, opnaar man endnu større Besparelser.

Smøreolier af Trækulstjærer bliver fremstillet af flere Fabriker i Landet. Prøver bliver udstillet af A/B Joh. Ohlssons Tekniska Fabrik og Skogens Kol A/B.

Sverige er de elektriske Kraftoverføringers Land. Landets Behov af *Transformatorolie* er derfor stort og navnlig i disse Tider vigtig at faa tilfredsstillet. Paa de højeste Spændinger maa man reservere en vandfri ren Mineralolie, men for lavere Spændinger kan en godt raffineret og omdestilleret Antracenolie anvendes. Efter hvad jeg har erfaret, skal dog en saadan Olie være anvendbar lige indtil Spændinger af 50,000 Volt.

Som *Brændselsolie* for Dieselmotorer kan man ganske godt anvende Mellemolier af Tjæreolier, hvis man blot renser og tilser Ventiler m. m. noget hyppigere. Olierne bør imidlertid være godt raffinerede. Hvis man blander disse Erstatningsolier med Mineralolier bliver deres Anvendbarhed selvfølgelig endnu bedre. Ved Forbrændningsmotorer med Glødehoved kan man med godt Resultat anvende simplere Kvaliteter. Opvarmning af Olien har vist sig at være en god Hjælp. Som Brændselsolie for Smelteovne o. lign. kan man anvende saavel lavere Fraktioner som Mellemolier, og her er det ikke nødvendigt at rense Olierne, hvor de ikke indeholder Vand. Som Erstatning for Belysningsolier kan man anvende Mellemolier blandet med Sprit. Herved forkuller Vægerne dog noget hurtigere, og Lamperne maa tilses noget oftere, end naar der anvendes almindelig Petroleum.

Af Tjæreprodukter har flere Firmaer fremstillet *Erstatningsmidler for Linolie.* Af disse kan nævnes Baltiska Trävaru A/B, som fremstiller Olien »Baltolin« og Skogens Kol A/B. Begge disse Firmaer udstiller Prøver. Helt hvide Farver turde faa en lidt mørkere Tone, men hvad de andre Farver angaar, er der ikke noget at bemærke om Udseendet, hvad der tydeligt fremgaar af de udstillede Prøver. Ved Bemaling af Træ kan man endvidere vente, at en saadan Olie som Baltolin har Fordel fremfor Linolie, idet den bestaar netop af de harpiksholdige Stoffer, som findes i Træ, og som virker konserverende paa dette.

A/B Vilh. Becker har ogsaa ført en Linolieerstatning i Handelen. Den turde dog ikke nu kunde fremstilles paa Grund af Mangel paa Raamateriale. Derimod fremstiller dette Firma ubegrænsede Mængder af Erstatningsklister, som ikke indeholder Mel, hvilket i disse haarde Melrationeringens Tider maa tages fra Industrien til Fordel for Menneskenes Ernæring.

Det andet Raamateriale af Betydning for den svenske kemiske Industri er *Sulfitluden.* Med Udgangspunkt herfra fremstilles allerede nu en Del Produkter (bl. a. Sulfitsprit), som bidrager til at formindske den Indvirkning, som en Nedgang i Importen af disse Varer udøver paa vort daglige Liv. Der nedlægges for Tiden betydelig Arbejde paa af Sulfitlud at fremstille en Mængde nødvendige Varer til Landets eget Behov, for hvis Erholdelse vi før udelukkende var henvist til Udlandet. At der her kan udvindes store Mængder af Produkter, der er nyttige for vort Land, kan man forstaa, naar man tænker paa, hvor megen Sulfitlud der aarlig erholdes ved Sulfitcellulosefabrikerne. I Sverige fremstilles der ca. 800,000 Tons Sulfitcellulose. Da der ved Sulfitens Kogning kun udvindes Halvdelen af Træets faste Stoffer som Cellulose, løber der ligesaa meget faste Stoffer, d. v. s. 800,000 Tons, opløst i Kogevædsken. Mindst Halvdelen af denne, d. v. s. 400,000 Tons, kan udvindes som faste Stoffer, som fordeler sig paa følgende Maade: 64,000 Tons gærbart Sukker, 36,000 Tons andet Sukker samt 300,000 Tons andre Stoffer. Af det gærbare Sukker kan man fremstille 40 Mill. Liter 100 pCt. saakaldt Sulfitsprit, hvis man tog Vare paa alt Sulfiten. Saa langt er vi desværre ikke kommet; langt fra alle Sulfitcellulosefabrikerne har indrettet sig for Produktion af Sulfitsprit. Spritfremstilling af Sulfitlud foregaar nu ved 4 Fabriker med en Aarsproduktion af ca. $5^1/_2$ Mill. Liter 50 pCt. Sprit.

Den producerede Sprit bliver helt og holdent forbrugt i vor Industri fremfor alt som Erstatning for Benzin til at drive Automobiler og Motorbaade. Motorerne hertil kan i Regelen uden nogen Forandring ved de mekaniske Dele anvendes til Sprit. Resten af Sulfitluden, som faas, naar Spritten er fjernet, er maaske vort Lands naturligste Kilde for organiske Raavarer.

Efter en af Ingeniør R. W. Strehlenert udarbejdet Metode fremstilles der af Sulfiten et Brændselsstof, som er meget let at forbrænde. I Norge bliver der i nær Fremtid oprettet en Fabrik for Fremstilling af Sulfitlud efter denne Metode, og det vil ikke vare meget længe, før den under Bygning værende svenske Fabrik bliver færdig. Ingeniør Strehlenert beregner, at der i Sverige

bliver fremstillet 900,000 Tons Sulfitmasse, og at der aarlig vil kunne fremstilles 660,000 Tons Sulfitkul af Afløbsluden ganske vist under Forudsætning af, at hans Metode bliver anvendt i sin videste Udstrækning. Sulfitkullene, som fremstilles af Ingeniør Strehlenert i stor Skala, er meget lette at forkokse, og ved haard Sammenpresning faar man en udmærket Sulfitkoks, som har en meget stor Varmeevne. Hvis Sulfitkokserne renses før Forkoksningen, faar man et meget ringe Askeindhold og en Varmeværdi af 8,000 Kalorier. Denne Koks kan erstatte Støberikoks. Ved Forkoksningen forsvinder ca. 40 pCt., men disse 40 pCt. bestaar af særdeles værdifulde Stoffer, som næsten alle kan nyttiggøres.

Ved Reymersholmsinstitutet bliver der af Docent Erik Öman foretaget omfattende Undersøgelser for af Resten af Sulfitluden at kunne fremstille organisk-kemiske Præparater. Det er lykkedes at isolere en hel Del organiske Legemer fra Sulfitluden og skille dem fra hinanden samt arbejde med dem som kemiske Individer. De Legemer, som paa den Maade er blevet isolerede af Sulfitluden og tilsammen udgor ca. 75 pCt. af Ludens Tørsubstans, kan anvendes som Raamateriale til Fremstilling af Farvestoffer. I denne Retning har Sulfitluden i Fremtiden meget store Muligheder. Sandsynligvis kan der ogsaa af Sulfitluden fremstilles medicinske Præparater.

Dr. Rinman har opfundet en anden Metode, hvor man kan benytte Bærmen fra Sulfitspritfabrikationen. Dr. Rinman lader denne Bærme fordampe og tørdestillerer den derefter, og erholder derved en Blanding af Aceton, Metylalkohol og en Serie Olier baade flygtige og navnlig til Erstatningsmiddel for Benzin og Smøreolier. Der er endnu ikke bygget nogen Fabrik for denne Fabrikation i Sverige, men der er dog udfort Forsøg efter fabriksmæssig Maalestok. Der er opført en tysk Forsøgsfabrik i Königsberg.

Paa Udstillingen findes Prøver paa *Garveekstrakten* »Norego«, som fremstilles og føres i Handelen af Böksholms A/B. Dette er ogsaa et Produkt fremstillet af Sulfitlud. I England, Tyskland og Amerika blev Garveekstrakt af Sulfitlud anvendt allerede før Krigen til Garvning af Læder. Denne Ekstrakt viste sig imidlertid at give daarlige Resultater. Efter Krigens Udbrud ophørte efterhaanden Mulighederne for at faa Ekstrakt fra Udlandet. For at skaffe Erstatning vendte man sig atter til Sulfitluden. I Mellemtiden var Metoden for at fremstille Garveekstrakt af Lud blevet fuldkommengjort, og det viste sig nu, at der kunde opnaas udmærkede Resultater ved Anvendelsen af denne Ekstrakt. Böksholms Fabrikat har stort Indhold af garvende Stoffer, hvilket beviser dets gode Kvalitet. De ikke-garvende Stoffer, som Ekstraktet indeholder, udgores for en stor Del af sukkerholdige Stoffer, som ved Garvningen danner de til Udvidelsen af Læderet nødvendige Syrer. Da disse Syrer er organiske, har de en mildere Indvirkning paa Læderet end mineralske Syrer, som maa tilsættes sukkerfattige Garveekstrakter.

Sulfitluden har endvidere en vigtig Anvendelse i andre Øjemed. Jeg har før i mit Foredrag berørt Fabrikation af Sække og andre Væv, som fremstilles af spundet Papir. Nu er det klart, at saadanne Væv umuligt kan anvendes, hvis de bliver udsat for Væde. Det har vist sig, at man af Sulfitlud kan fremstille et Beskyttelsesmiddel mod Papirvævs Oplosning, hvis det bliver vaadt. Afløbsluden underkastes en speciel Gæringsproces under Tilforsel af kvælstofholdige Stoffer, som danner Æggehvidestoffer i Luden. Disse udfældes derefter og opløses atter. Den Vædske, som paa denne Maade faas, anvendes som Imprægneringsvædske til Papirgarn, efter at det dog efter Imprægneringen bliver behandlet med Formaldehyd. De gennem Formaldehyden opstaaede uopløselige Æggehvidestoffer (den kvælstofholdige Substans) beskytter derefter i overordentlig høj Grad Garnet mod Vandets Indvirkning. Nu bliver der fremstillet Klæder af Papirgarn, og disse Klæder kan oven i Købet vaskes uden at gaa fra hinanden. Overskudet af Æggehvidestoffet anvendes til at blande i Foder til Kreaturer.

— — —

Efter en kort Omtale af Brændselsproblemet i Sverige, som vi her maa udelade af Pladshensyn, sluttede Ingeniør Nauclér sit instruktive Foredrag med følgende Udtalelser:

Af det, som jeg i denne korte Oversigt kun flygtigt har kunnet meddele om det Arbejde, der i den hidtil forløbne Krisetid er blevet udrettet i Sverige, haaber jeg, at der i det mindste vil være fremgaaet saa meget, at man i Sverige har udfort et omfattende og intensivt Arbejde paa de mest forskellige Omraader. »Nøden er Opfindsomhedens Moder«, siger Ordsproget. Hvis dette er en almengyldig Sandhed, maa en saa

omfattende og gennemgribende Nødstilstand, som nu er raadende, udløse en tilsvarende manglende menneskelig Energi, der er indrettet paa at skabe nye Muligheder og nye Fordele for Landet og dets Indbyggere.

Lige saa sandt det er, at den nuværende Situation ikke forbedres til det normale, naar Krigen er forbi, lige saa nødvendigt bliver det, at alle de Anstrengelser, som nu gøres, bliver indrettet paa et permanent Nyorienteringsarbejde og ikke faar Karakter af Nodhjælpsarbejde for Øjeblikket. Det er Statens Pligt at tilse, at dette bliver Tilfældet, idet Staten alene har Magt til maalbevidst at lede Udviklingen ved at føre en fremsynet økonomisk Politik baade indad- og udadtil.

Økonomisk Samarbejde i Skandinavien.

Nogle bemærkelsesværdige norske Betragtninger.

Med den skandinaviske Vareudvekslingskonference, som vi andetsteds omtaler, er der kommet nyt Liv i Drøftelserne om et fremtidigt økonomisk Samarbejde i Norden. Medens man i Norge — ialfald i Dagspressen — hidtil har stillet sig som den mest skeptiske Part overfor Nytten og Muligheden af et saadant Samarbejde, foreligger der dog ogsaa Udtalelser i modsat Retning. Vi skal her saaledes gengive nogle Betragtninger, som den bekendte norske Industridrivende, Disponent *J. Throne Holst*, nylig har fremsat ved et Møde i norsk Polyteknisk Forenings statsøkonomiske Gruppe. Disse Udtalelser fra norsk Side vil læses med forøget Interesse ogsaa i Nabolandene, fordi Forfatteren selv lader dem fremtræde som Resultater af det Syn, han har vundet paa Forholdene, efter at han nylig er hjemvendt fra De Forenede Stater, hvor han har opholdt sig som Deltager i den særlige Handelsdelegation med Professor Frithiof Nansen i Spidsen, som den norske Regering udsendte i Sommer til Forhandling med de amerikanske Myndigheder. Utvivlsomt er der meget i de fremsatte Tanker, der fortjener Opmærksomhed ogsaa hos os.

»Det er naturligt,« siger Disponent Throne Holst, »at der i de skandinaviske Lande nu under Krigen findes et stærkt Ønske om at mildne Virkningen af den svigtende Import ved en mest mulig rationel Vareudveksling indenfor selve Skandinavien. Det synes ganske naturligt. Men naar man kommer Spørgsmaalet nærmere ind paa Livet, naar med andre Ord de konkrete Forhandlinger skal optages, viser det sig, at en stærkere handelspolitisk Samvirken mellem de tre skandinaviske Lande støder paa betydelige praktiske Vanskeligheder.

Som det vil være de fleste bekendt, har der særlig i det sidste Aar baade ad officiel og halvofficiel Vej været sat adskillige Kræfter i Gang for at overvinde disse Vanskeligheder. Dette Arbejde har da ogsaa ført til virkelig praktiske Resultater.

For Norge gælder dette dog særlig i Forholdet til Sverige, hvor man saaledes i den allersidste Tid har faaet frigivet vigtige Maskiner for Eksport til Norge af Interesse for den norske Provianteringsmyndighed. Men ogsaa andre Maskiner samt en Del Staal og Jern er frigivet. Der gøres for Tiden fra norsk Side Anstrengelser for at skaffe Danmark enkelte Produkter af væsentlig Betydning under den nuværende Situation til Gengæld for, hvad Norge kan faa af Landbrugsprodukter. Det gælder imidlertid, at der mellem Norge og de øvrige skandinaviske Lande ikke er opnaaet et saa intimt Samarbejde som mellem Sverige og Danmark.

I det store og hele maa det dog siges, at det Arbejde, som hidtil er udført paa disse Omraader, nærmest maa betragtes som spredt Fægtning. I al Fald har Norge ikke opnaaet at lægge en samlet Plan for en mere rationel Vareudveksling med Nabolandene — med andre Ord sat det i System — saaledes, at man kan bygge derpaa, og saaledes at det kan indgaa som et fast Led i Landenes Husholdning ud over det, som man ogsaa under normale Tider har kunnet regne med.

Dette er heller ikke at vente. Sagen er jo, at den interskandinaviske Vareudveksling paa det nøjeste hænger sammen med den handelspolitiske Situation i det hele taget. Hvis man holder sig til Norge, saa er som bekendt den norske Eksportproduktion i en meget væsentlig Grad allerede paa Forhaand bundet ved Aftaler med de krigsførende Magter, delvis ogsaa ved

Kontrakter mellem private Eksportvirksomheder og udenlandske Kobere. Det har jo i stor Udstrækning været Tilfældet med de norske Fiskeprodukter og for flere af de vigtigste Metallers Vedkommende, for hvilke de to øvrige skandinaviske Lande kunde have adskilligt Brug. Hensynet til Ententemagterne har ogsaa foraarsaget Vanskeligheder for Norge under dets Bestræbelser for at tilfredsstille de to andre skandinaviske Landes Ønsker om at erholde Varer. I stor Udstrækning er som bekendt Norge ved indgaaede Garantier overfor Ententemagterne forhindret fra at levere Varer til Sverige og tildels ogsaa til Danmark, selv om det er Varer af norsk Oprindelse.

Jeg har blot peget paa enkelte Sider af Sagen, — fortsætter Disponent Throne Holst, — som dog tilstrækkeligt viser, at hvor meget man end kan nære Ønsket om en større Vareudveksling med Nabolandene, — og jeg tænker ikke her kun paa den øjeblikkelige Situation, — saa er man som sagt nødsaget til at se Spørgsmaalet i Forbindelse med eller som et Led i vor Handelspolitik. Og det er vel næppe tvivlsomt, at vi — enten vi vil det eller ikke — nu bliver henvist til i større og større Udstrækning at falde tilbage paa *det handelspolitiske Princip, som under Krigen stadig er blevet mere almengyldigt i Forholdet mellem Staterne — nemlig Udvekslingen af Varer mod Varer.*

Vi vil med andre Ord mere og mere blive tvunget til at fordele vort Eksportoverskud under Hensyntagen til, hvor Norge kan dække sit Behov af de nødvendigste Varer — jeg siger udtrykkelig de nodvendigste — og længere vil vi næppe under nogen Omstændigheder kunne naa.

Som et Led i denne Kompensationspolitik mener jeg, man maa se det praktiske Arbejde for at udvide og fremme den interskandinaviske Varendveksling.

Jeg onsker ikke mere end nødvendigt at komme ind paa norske handelspolitiske Forhold under den nuværende Situation. Vi staar i dette Øjeblik paa et, jeg kunde fristes til at sige, kritisk Punkt. Enhver ved, at de to krigsførende Magtgrupper mest muligt vil trække os hver i sin Retning — og vi staar i Fare for at blive tvunget ud af den okonomiske Neutralitet, som vi hidtil har bevaret. Jeg tror ogsaa, det staar de fleste fuldt ud klart, hvad der her staar paa Spil, *og at vor økonomiske Neutralitet overhovedet er den første Betingelse for, at Samholdet i Norden skal kunne opretholdes.*

Men det, at vi staar sammen med vore Frændefolk om at opretholde vor okonomiske og politiske Neutralitet, er ingenlunde ensbetydende med, at vi skulde afskære os fra Retten eller Adgangen til at lægge vore egne Interesser — norske Interesser altsaa — til Grund for vor Handelspolitik.

De tre skandinaviske Lande er som bekendt afhængig af Import baade fra Syd og Vest. Norge er i denne Henseende fremfor de øvrige skandinaviske Lande i en særlig vanskelig Stilling for saa vidt som Norge maa regne med Import af den nødvendigste af alle Artikler, nemlig Korn, hvad de andre skandinaviske Lande formodentlig til Nød kan undlade. Og vi er henvist til at gaa derhen, hvor vi har Udsigt til at faa det Korn, som er nødvendig for at opretholde Livet.

Dette er selvfølgelig ingen uneutral Handelspolitik, lige saa lidt som vi i det hele taget intet Brud gør paa vor økonomiske Neutralitet, selv om vi som Resultatet af en Kompensationspolitik — til begge Sider — koncentrerer vore handelspolitiske Ydelser og Virkemidler dér, hvor vi kan opnaa at faa det mest mulige igen, og fremfor alt dér, hvor vi kan faa det igen, som vi absolut ikke kan undvære, selv om vi derved skulde blive stærkere økonomisk knyttet til den ene af de to Magtgrupper end til den anden.

Men det siger sig selv, at hvis vi bliver henvist til saa langt som muligt at udnytte vort eget Eksportoverskud som Middel for de nødvendigste Varer, for hvilke vi har Behov, maa denne Handelspolitik føres efter *en grundig og vel gennemtænkt Plan, hvori alle Forhold og Hensyn er undersøgt og afvejet.*

Hvis det nogensinde er nødvendigt, saa er det det nu, baade med Henblik paa den øjeblikkelige Situation og paa den Nyorientering, som vi maa vente os efter Krigen.

Jeg har i min Rapport til den norske Regering som Medlem af Amerika-Kommissionen fremhævet Ønskeligheden af, at de forskellige Forhold, som staar i Forbindelse med Optagelsen af en saadan Handelspolitik overfor saavel Centralmagterne som overfor Ententemagterne, snarest søges fuldt oplyst — hvilke Varer og hvilke Kvantiteter der kan tilbydes fra norsk Side, og hvilke Varer der maa forlanges til Gen-

gæld — de Former, hvorunder iøvrigt en saadan Politik bør optages, Udstedelsen af de herfor nødvendige Eksportforbud o. s. v., saaledes at man naar som helst kan optage Forhandlinger paa dette Grundlag, samtidig med at man har sin Mening dannet og fuldt Overblik over Forholdene.

Jeg ved snart intet Arbejde, som efter min Mening nu er nødvendigere for os end dette næst efter det, som selvfølgelig er endnu vigtigere, nemlig *Arbejdet for at forøge vor egen Produktion.* Den bliver naturligvis til syvende og sidst det eneste sikre, vi under alle Forhold har at falde tilbage paa!

Det Arbejde, som der her er Tale om, kommer altsaa for saa vidt i anden Række, men det bør ikke desto mindre sættes i Gang, og det maa ske uden Tøven. Det kan kun udføres af Mænd med Indblik i og grundig Kendskab til internationale Forhold og de Landes Handelspolitik, hvor vi maa søge vore Forbindelser. Her er ikke et mere eller mindre overfladisk Komitéarbejde tilstrækkeligt. Vi kan kun bruge Mænd, som gennem Studium og Erfaring har erhvervet sig de nødvendige alsidige Kundskaber og det fornødne Overblik. Jeg ved, at der ikke er mange Mænd at vælge imellem. Men Mændene maa findes, og der maa sikres dem de bedst mulige Arbejdsvilkaar, hvad enten dette skal ske ved at de knyttes direkte til et af Departementerne, vel nærmest Udenrigsdepartementet, eller paa anden Maade.

Man kan ikke vente, at et saadant grundlæggende Arbejde skal kunne udføres af nogen af Udenrigsdepartementets fast ansatte Folk. Dette Departements Arbejdsevne har under hele Krigen været fuldt beslaglagt af det daglige anstrengende og vigtige Ekspeditionsarbejde og af andre Opgaver. Det drejer sig her om en Undersøgelse, hvortil der kræves Ro, og som helt vil lægge Beslag paa sin Mand, ikke diskuterende Kommissioner eller Forsamlinger.

Uden en paa Forhaand samlet Plan for vor Vareudveksling med Udlandet vil denne altid blive mere eller mindre tilfældig og mere eller mindre dikteret af øjeblikkelige Krav og Stemninger uden Hensyn til, hvad der varigt kan give vort Land den bedst mulige Position.

Vor Udenrigspolitik er i dette Øjeblik vor Handelspolitik.

Denne Handelspolitik maa fremfor alt ikke bære Tilfældighedens Præg. Og som sagt, det vil den uvægerlig gøre, hvis den ikke støtter sig paa en fast Plan og Oversigt over alle de Forhold, som har Betydning og spiller med ind.

I en saadan Plan vil Vareudvekslingen med vore Nabolande naturligt tvinge sig frem og faa en bred Plads. Det vil blive en større og større Faktor efterhaanden som Virkningen af Krigen kommer til at gøre sig gældende. Det kan ogsaa tænkes, at fælles Interesser vil tilskynde de skandinaviske Lande — til en vis Grad i al Fald — til Samvirken ogsaa udadtil. En planmæssig Udnyttelse af de fælles Hjælpekilder, Norges og Sveriges Bjergværksprodukter, Norges og Danmarks Fiskeprodukter, Norges Smelteindustriprodukter og Sveriges og Danmarks Landbrugsprodukter, vil kunne tænkes i Fællesskab at kunne gøre de skandinaviske Landes handelspolitiske Virkemidler udadtil mere effektive.

Men vi maa fremfor alt gøre os det klart, at den blotte Følelse af Samhørighed mellem de nordiske Folk, som under den nuværende truende Situation naturligt trænger sig stærkere frem end nogensinde før, ikke er tilstrækkelig i denne Retning. Det økonomiske Samarbejde mellem de skandinaviske Lande maa først og fremmest baseres paa gensidige Fordele og kan kun bygges paa de nøgterne handelspolitiske Betragtninger, som hvert Land vil være nødt til at lægge til Grund. Jeg kan her fuldt ud slutte mig til Nils Wohlins Udtalelse i hans Arbejde — »Till frågan om ett handelspolitiskt närmande mellan de skandinaviska länderna«:

»Utan idealism skapas visserligen intet bestående verk, men det är nu mindre tid för utbyte av elskvärdheter, varpå ingendera parten vinner, än för utbyte av varor och tjänster, varpå bådädera vinna.«

□□□□□□

Danske Industri-Emissioner i 1917.

Selvom dansk Industri i 1917 ikke har oplevet den Kapitaltilgang som i det umiddelbart foregaaende Aar, er der dog ingen Grund til at klage i den Retning. Det er paa helt andre Punkter, Vanskeligheder for Industrien har meldt sig.

Tager vi vort Udgangspunkt i Fjoraarets Januar, vil vi bemærke, at De forenede Bryggerier lægger for med en Udvidelse paa 2,5 Mill. Kr. til Kurs 150. Kort efter omdannes L. Fraenckels Tapetfabrik til et Aktieselskab med en Kapital paa 650,000 Kr., hvoraf atter

350,000 Kr. udbydes offentlig. I Marts dannes De jyske Kultørvfabriker med en Aktiekapital paa 400,000 Kr., og i samme Maaned emitterer Nielsen & Winther for 1,5 Mill. Kr. nye Aktier til Kurs 110.

I Aarets 2det Kvartal udbyder Dansk Svovlsyre- & Superfosfatfabrik 5 Mill. Kr. 5 pCt.'s Obligationer; med Carl Lunds Fabriker som Udgangspunkt kommer International Emailleindustri til Verden med en Kapital paa 4 Mill. Kr., der atter fordeles paa forskellige Grupper. Aktionærerne i Carl Lund faar Ret til at tegne de 1,5 Mill. Kr. Endvidere udvider M. I. Ballins Sønner Aktiekapitalen fra 8,57 til 10,00 Mill. Kr. Heraf kan gamle Aktionærer tegne 1,07 Mill. Kr. til Pari. Af nye Selskaber startes Nordisk Mosebrug (1 Mill. Kr.). Halvdelen af Kapitalen udbydes offentlig. Bartz & Otto omdannes til et Aktieselskab (0,3 Mill. Kr.) for elektriske Artikler, og A/S Dynamo kommer ligeledes til Verden paa en bestaaende Forretning (0,4 Mill. Kr.).

I August udvider Crome & Goldschmidt Aktiekapitalen fra 3,2 til 5,0 Mill. Kr. Heraf udbydes de 1,6 Mill. Kr. til Kurs 115.

Aarets sidste Kvartal kommer til at opleve 3 Værftsemissioner, saaledes udvider Rødby Havns Jernskibsværft fra ½ til 1 Mill. Kr., Balticaværftet dannes med en Kapital paa 2 Mill. Kr. og endelig Dansk Betonskibsbyggeri med en Kapital paa 2 Mill. Kr. Endelig kan der noteres to smaa Aktieudvidelser i henholdsvis Kruckow-Waldorff og Schreiber & Carl Petersen junr.'s Fabriker. Det første af disse, der fremstiller litografiske Artikler, udvidede fra 0,3 til 0,65 Mill. Kr., det andet fra 0,25 til 0,5 Mill. Kr. Alt i alt er det saaledes slet ikke faa Industriforetagender, der har høstet Gavn af de frigjorte eller nyskabte Pengekapitaler. Endda har vi her kun medtaget dem, hvor der har været Tale om offentlig Tegningsindbydelse.

▫▫▫▫▫▫

Den skandinaviske Vareudveksling.

Den Vareudvekslingskonference, som blev det sidste nordiske Kongemødes praktiske Resultat, har været samlet i Kristiania i Dagene fra den 4. til den 6. Januar. Formaalet var at søge den allerede eksisterende Vareudveksling fastere organiseret og i det hele at fremme denne.

Fra dansk Side deltog: Grosserersocietetets Formand, Bankdirektør *C. C. Clausen*, Industriraadets Formand, Ingeniør *Alex. Foss*, Folketingsmand *Niels Frederiksen* og Landstingsmand *Chr. Sonne*, der alle fire er Medlemmer af Erhvervenes Fællesudvalg, i hvilket de to sidstnævnte sidder som Repræsentanter for Landbruget; desuden Direktør *Gunnar Gregersen*, der siden den første Vareudvekslingskonference i Stockholm i Marts ifjor har fungeret som Sekretær fra dansk Side i Vareudvekslingen.

De svenske Delegerede var Generaldirektørerne *Fryxell* og *Elmquist*, Rigsdagsmand *Röing* og Direktør for Emissionsinstitutet *August Nachmanson*.

De norske Delegerede var Direktør for statistisk Centralbureau *Rygg*, Grosserer *Aarsæther*, Værkejer *Axel Amundsen* og Generalkonsul *H. A. N. Olsen*.

Om Resultaterne af Mødet udsendtes følgende Meddelelse:

»Den nordiske Vareudvekslingskonferences Delegerede fra Sverige, Norge og Danmark er under Forhandlingerne gaaet ud fra det Faktum, at der i de tre Lande hersker betydelig Mangel paa vigtige Varer, nødvendige dels for Folkeernæringen, dels for Opretholdelsen af Landenes Næringsliv. Som Regel vil de foreliggende Varebehov *ikke* kunne dækkes ved Leveringer fra et af de andre to nordiske Lande, hvilke i de fleste Tilfælde kun har lidt at undvære af de omhandlede Varer. Ved stor Sparsommelighed med Vareforraadene og ved gensidig Imødekommenhed bør de tre Lande dog kunne yde hverandre væsentlig Hjælp.

De Delegerede er derfor enige om, at hvert af de tre Lande bør gøre sit yderste for af de i eget Land fremstillede Produkter at stille til Raadighed, hvad de andre har behov. Vareudvekslingen bør følgelig bygge paa Ønsket om og Viljen til gensidig Imødekommenhed, uden at de præsterede Varepartier og Modydelser dog stilles op mod hverandre direkte Værdi mod Værdi. Ved Gennemførelsen af dette Princip er det imidlertid en selvfølgelig Forudsætning, ikke blot, at hvert Land gør sig alle mulige Anstrengelser for at imødekomme de andre med til Raadighed staaende Varer, men desuden, at den Vareudveksling, som udvikler sig paa denne Basis, ogsaa i Praksis viser sig at imødekomme berettigede Krav fra de respektive Nabolandes Side. Under Forhandlingerne er de forskellige fra de tre Lande fremsatte Ønsker præliminært diskuterede og besvarede, hvorefter man hver for sig har lovet straks at sætte Undersøgelser vedrørende Muligheden for eventuelle Leverancer af de omhandlede Varer i Gang.

Fortsatte Forhandlinger vedrørende disse og andre herhenhørende Spørgsmaal vil finde Sted i Stockholm den 17., 18. og 19. i denne Maaned.«

▫▫▫▫▫▫

Fra Nabolandene.

Under denne Rubrik vil vi herefter bringe løbende Meddelelser om vore Nabolandes Næringsliv.

Sverige.

For ikke længe siden har der fundet en Trustdannelse Sted indenfor den mægtige Tændstikindustri. Nu foreligger yderligere to Trustdannelser. Saaledes er der mellem Sveriges 5 største Glasfabriker dannet en betydningsfuld Sammenslutning. Endvidere har Piano- og Orgelindustrien faaet sit Storforetagende i *Förenade piano- och orgel-fabriken*, der er dannet paa Basis af 7 kendte Fabriker indenfor Branchen, dog saaledes at de nye Aktier atter overtages af de gamle Fabrikers Ejere. Aktiekapitalen er sat til 5 Mill. Kr. Det nye Selskabs Sæde og Hovedkontor bliver Gøteborg.

Af Nydannelser indenfor svensk Industri er der iøvrigt navnlig Grund til at nævne *A/B Svensk Färgämnes-Industri*, der træder i Virksomhed med en fuldtegnet Aktiekapital paa 12 Mill. Kr. Det har sikret sig Ret til at opkøbe Aktiemajoriteterne i A/B »Astra«, Apotekernes kemiske Fabriker, Södertälje, og A/B »W. Becker«, Stockholm. Desuden har det af »Svenska Juteväfveribolaget«, Södertälje, købt dettes Fabriksbygninger og Grunde. Derved vil det lykkes Selskabet at komme tidligere i Gang end paatænkt, omend nogen Ombygning selvfølgelig skal finde Sted. Ved Retten til at erhverve Astra og W. Becker har Farvestofselskabet sikret sig gode Afsætningsmuligheder, da disse Selskaber foruden en betydelig Produktion i Farver og Kemikalier tillige driver en omfattende Handel. Endelig er der truffet Aftale om Samarbejde med en Række betydelige Industriforetagender, saaledes med Stockholms Superfosfatfabrik, Bofors-Gullspång og Skånska Superfosfat- og Svafvelsyrefabrik. Hele dette Samarbejde giver sig Udslag i Bestyrelsens Sammensætning, idet denne foruden af flere Videnskabsmænd bestaar af Personer, der er knyttede nær til ovennævnte Virksomheder. Desuden har Selskabets Bankforbindelser, Skandinaviska Kreditaktiebolaget og Gøteborgs Bank, Repræsentanter heri.

For i nogen Grad at afhjælpe den raadende Fedt- og Oliemangel, er der ret nylig dannet et Selskab i Malmø med det Formaal af Ben og andre Affaldsprodukter at fremstille teknisk Fedt, Fodermel og Olier. Det nye Selskab har faaet Navnet *A/B Fettindustri*, og Minimumskapitalen, 5 Mill. Kr., er fuldtegnet. Blandt Stifterne staar Svenska Finansinstitutet og Bankdirektør Falk Simon. Ifølge »Affärsvärlden« har Fettindustri allerede indkøbt »Hårstadmölla Köttmjöllsfabrik« og »Stidsvergs Benmjöllsfabrik«. Forhandlingerne føres endvidere om Indkøb af flere andre Fabriker. Der er i denne Forbindelse ogsaa Grund til nævne det store nye *Skiferolieselskab*, der er dannet kort før Jul med en Kapital paa 5 Mill. Kr. med Adgang til at udvide op til 15 Mill. Kr. Det nye Selskabs Opgave er ingenlunde begrænset til Udvinding af Olie af Skiferlejerne. Det er ogsaa Hensigten at udnytte Skiferen som Varme- og Kraftkilde. Varmen faas gennem en Forbrændingsproces, hvorunder Olien udgør et Biprodukt. Iøvrigt faas ogsaa andre Biprodukter, som f. Eks. Svovl.

Det svenske Emissionsmarked har i 1917 udmærket sig ved en enestaaende Livlighed. En kortfattet Oversigt blot over de vigtigste Krav, Industrien har faaet tilfredsstillet, kan i saa Henseende virke oplysende. *Separator* har udvidet sin Aktiekapital fra 28 til 63 Mill. Kr., *Stora Kopparberg* sin fra 12 til 36 Mill. Kr., *Stockholm Superfosfat* sin fra 9 til 20 Mill. Kr. Hertil kommer en Række mindre Udvidelser, der dog alle er Milliontransaktioner, indenfor Selskaber som Uddeholm, Kopparberg-Hofors, Svenska Metallverken, Stockholms Telefon, Allmänna Svenska, Holmens Bruk og Vargön. Ihvorvel alle disse Aktieudvidelser ikke er ensbetydende med ny Kapitaltilgang, noget skyldes Friaktier, andet Aktieudveksling, tyder Bevægelsen dog paa, at der har været Liv og Fart over svensk Industri i det forløbne Aar. Endelig maa man heller ikke glemme at nævne *Kullagergruppen*. Svenska Kullagers eksceptionelle Fremgang i sin korte Levetid — alene iaar er Aktiekapitalen øget fra 35 til 56 Mill. Kr. — har øjensynlig vakt Gründerlyst paa dette Omraade. Sverige besidder nu ikke mindre end 8 Kuglelejeselskaber, hvoraf dog kun de to for nærværende kan siges at producere. Men da flere af Nydannelserne er af meget betydelig Størrelse har man saaledes meget i Vente, hvis Fremtiden skal svare til Forhaabningerne.

Norge.

Foruden mindre Udvidelser indenfor norsk Industri i *Porsgrund Cementstøberi*, der har tiltrukket sig en Del Opmærksomhed ved sine forskellige Eksperimenter paa Betonskibsbygningens Omraade, og i den norske *Superfosfatfabrik*, der har haft en kort, men særdeles indholdsrig Levetid, er der navnlig Grund til at standse lidt ved *Christiania Staalværk*, der for nærværende staar overfor omfattende Udvidelser. Det man bl. a. vil er Bygning af et Pladevalseværk med beregnet Aarsproduktion af ca. 50,000 Tons. Af det i disse Dage fremlagte Aktieprospekt fremgaar, at man ønsker Kapitalen udvidet fra nuværende 1,5 Mill. Kr. til Mim. 12 Mill. Kr., Maks. 16 Mill. Kr., Minimumskapitalen er allerede sikret. Det bemærkes, at det nuværende Staalværk har en gunstig Beliggenhed paa Kampen i Kristiania. Maskineri og Bygninger er vel vedligeholdt og fuldt moderne og købt i en billig Tid. Den forhaandenværende Martinovn er ombygget i 1917, saaledes at den nu kan producere 24 Tons Staal pr. Døgn.

Den nødvendige Kraft til Drift af Valseværket og det eventuelle elektriske Raajernsanlæg vil man erholde fra eget Vandkraftanlæg i Glommen, beliggende ca. 30 km fra Staalværket. I Stedet for Kul til Martinovnen har man baseret Anlæggets Drift paa Tørvebrændsel. Man har allerede en Mose i Drift med en Produktionsevne af ca. 5000 Tons. Endvidere har Selskabet sikret sig Retten til flere andre Moser. Hvis Kulpriserne imidlertid skulde falde til det tidligere Niveau, kan Generatorgasanlæggene benyttes for Kulfyring næsten uforandret.

Som Raamateriale skal anvendes Jernaffald, desuden

som Tilsætning Raajern. Projektet synes iovrigt at kollidere med de af os tidligere omtalte andre norske Valseværksplaner, og en Del Kritik er da ogsaa allerede fremme. Forelobig har dog Staalværket faaet Tilsagn fra Regeringen om en Statsgaranti paa 6,5 Mill. Kr. og Tilskud af 6 Kr. pr. Ton Valseprodukt.

Raadgivende Erhvervscentraler. Den norske Regering har nylig besluttet, at der for hver Hovedgruppe af de forskellige industrielle Raavarer og Produkter, som sorterer under Industridepartementet, oprettes Komitéer under Navn af »Centraler«, sammensat af Repræsentanter for vedkommende Industribranche og for Staten til Varetagelse af fælles Interesser med Hensyn til Import, Indkøb, Fordeling, Rationering og Prisregulering af disse Varer.

Forelobig er der i Henhold til denne Forordning oprettet en Central for Tekstilvarer. Man synes hermed at have forladt Systemet med et raadgivende Industriraad, der oprindelig var knyttet til det norske Industriministerium, vel at mærke ikke et Industriraad i Lighed med det danske, men i Form af et Udvalg bestaaende af Erhvervsdrivende og udnævnt af Regeringen.

MEDDELELSER FRA INDUSTRIRAADET

Et Lands-Industrimøde.

Det er under Overvejelse i Løbet af næste Maaned at afholde et Møde for samtlige Medlemmer af Industriraadsorganisationen i Lighed med Industrimødet den 12. Januar 1915 i Industribygningen i Kjøbenhavn. Baade Vanskeligheder udad- og indadtil gør det nu som den Gang ønskeligt, at Industriens Mænd fra hele Landet samles til Drøftelse af Situationen, til Udveksling af Tanker og til Orientering med Hensyn til Hovedorganisationens Arbejde. Nærmere Meddelelse om Mødets Afholdelse vil fremkomme ved direkte Udsendelse.

Benzinnævn for Tilførsler sydfra.

Under 7. Januar d. A. har Indenrigsministeriet til Bestyrelsen for et Kontor, hvis Opgave det skal være at føre Tilsyn med Importen af Benzin og Benzol fra det sydlige Udland, samt at varetage Fordelingen af saadan Benzin og Benzol til de Virksomheder og Personer, som ifølge de af Indenrigsministeriet udstedte Bekendtgorelser er berettigede til at anvende nævnte Brændselsolier, udnævnt Ingeniør, Kontorchef *G. E. Hartz*, Formand, Grosserer *H. G. Jansen* og Arkitekt *Aage Mathiesen.*

Afgifter for Erklæringer.

Idet man ikke undlader at henlede Opmærksomheden paa, at der for al **Genudførsel**, *ligegyldigt til hvilket Land,* af Varer samt Fabrikata af Varer, importerede under Industriraadets eller Grosserer-Societetets Garanti, altid maa ansoges om Tilladelse hos de respektive Institutioner, meddeles det herved, at man, som Følge af de med Opretholdelsen af Industriraadets Virksomhed forbundne, stadig stigende Omkostninger, har set sig nodsaget til indtil videre at forhoje Afgifterne for Ekspeditionen af de Tilladelser, der udstedes af Industriraadet.

Der vil herefter for Ekspeditionen af Industriraadets Udførsels-Attester være at erlægge følgende Afgifter:

For Værdi indtil	200	Kr.				2 Kr.
» » over	200	»	til	500	Kr.	3 »
» » »	500	»	»	1000	»	5 »
» » »	1000	»	»	1500	»	8 »
» » »	1500	»	»	2000	»	10 »
» » »	2000	»				½ pCt.

afrundet opad i hele Kroner.

For Prolongationer beregnes en fast Afgift af 2 Kr. for Beløb under 1000 Kr. og af 4 Kr. for alle Beløb derover.

Angaaende Afgiften for *Importbegæringer* se Bekendtgørelsen i Tidsskriftets Oktober-Hefte.

Udførselsforbud.

Fuldstændig Fortegnelse over de i de fleste Lande gældende Udførselsforbud ligger til Eftersyn i Industriraadets Kontor.

Engelske sorte Lister.

En samlet Udgave af de hidtil publicerede Lister over Firmaer i neutrale Lande, med hvilke det er britiske Firmaer forbudt at handle, ligger til Gennemsyn i Industriraadets Kontor.

Franske Sorte-Lister.

Fra Handelsministeriet har man modtaget Underretning om, at der i sammes Lokaler, Holmens Kanal 9, mellem 12—5 henligger til Gennemsyn et Eksemplar af »Journal officiel« for 18. f. M., indeholdende den officielle Liste over Firmaer og Personer i neutrale Lande, med hvilke det er forbudt franske Undersaatter at træde i Handelsforbindelse.

Fra Biblioteket.

Katalog over Biblioteket faas for 2 Kroner. Hovedtillæg (1910—16) for 1 Kr. 25 Øre.

Udenbysboende Medlemmer kan faa Bøger tilsendt mod Portogodtgørelse. Adressen er Industriforeningens Bibliotek, Vesterbrogade 1, Kjøbenhavn B.

Følgende Bøger er indgaaet i Biblioteket:

130h. Friése, L. Praktiske Anviisninger til at tilberede Lak, Oblater, Stivelse, Soya, Farvetinctur, Skedevandsbejdser og Fernisser. II. Kbh. 1868. 118 S. (Tvl.).

130h. Schmidt, Ch. H. Vollständiges Farben-Laboratorium. Weimar 1841. 535 S.

133. Koefoed, S. Økonomisk Fyring ved Dampkedelanlæg. Kbh. 1917. 8 S.

134. Feilitzen, H. v., E. Haglund og A. Bauman. Om Bränntorv och bränntorvberedning. Stockh. 1917. 228 S.

134. Hausding, A. Handbuch der Torfgewinnung und Torfverwertung. 3. Aufl. Berl. 1917. 496 S.

134. Lassen, O. Økonomisk Fyring. Trondhjem 1917. 114 S.

134. Thaulow, J. G. Bruk brændtorv i hus og hjem. Kria. 1916. 40 S.

134. Simmersbach, O. Grundlagen der Koks-Chemie. 2. Aufl. Berl. 1914. 314 S.

137. Meyen, F. A. Die Elektrizität in Haus und Gewerbe. Lpz. 1915. 200 S.

138. Jeep, W. Die Kitte und Klebstoffe. 5. Aufl. Lpz. 1911. 136 S.

141. Petit, W. Der Kupferschmied. 4. Aufl. Lpz. 1910. '52 S.

142b. Kuchtner, L. Die Lehre vom Hufbeschlag. 9. Aufl. Lpz. 1912. (10) 222 S.

142b. Wartenberg, E. Der praktische Schmiedemeister. Lpz. 1916. 249 S.

142b. Wartenberg, E. Die Reparaturarbeiten des Schmiedes. Lpz. 1916. 343 S.

142b. Grützmacher, P. Der Schlosser. Praktisches Handbuch für Bau- und Maschinenschlosser. I—II. Lpz. 1912. (2 Vol.).

144. Drachmann, P. A/S Nielsen & Winther. En dansk industriel Virksomheds Udvikling 1867—1917. Kbh. 1917. 117 S.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Arbejdsløsheden i Oktober 1917.

Nedenstaaende Oplysninger om Arbejdsløsheden i Oktbr. Maaned 1917 vedrører ialt ca. 160,600 Arbejdere, nemlig 77,900 under Organisationer i Hovedstaden og 82,700 under Organisationer i Provinserne. Antallet af Arbejdsløse var for hele Landet ved Udgangen af Maaneden ca. 14,900 eller 9,3 pCt. af Arbejdertallet, og Antallet af de i Maanedens Løb tabte Arbejdsdage var ca. 293,800 eller 1,8 Dag pr. Arbejder. I Hovedstaden var der ca. 8,700 Arbejdsløse eller 11,2 pCt., i Provinserne ca. 6,200 eller 7,5 pCt. Med Deling af Fagene i de sædvanligt benyttede tre Grupper stiller Ledighedsforholdene sig for hele Landet som vist nedenfor:

	Antal Medlemmer	Arbejdsløshedsprocent Aug. 1917 pCt.	Sept 1917 pCt.	Okt. 1917 pCt	Okt. 1916 pCt.
Bygnings- og Møbelindustri	29.800	4,0	4.9	10,4	1,2
Arbejdsmænd	34.000	10,4	12,1	14,2	3,6
Fabrikfag m. v.	96,800	4,6	4,8	7,2	1,7
Tils.	160,600	5,7	6,4	9,3	2,0

Den Forøgelse af Arbejdsløsheden, som siden Juni Maaned stadig har gjort sig gældende, har fra September til Oktober fortsat sig med stærke Skridt, saaledes at Arbejdsløshedsprocenten har naaet den for Oktober Maaned usædvanlige Højde af 9,3. Antallet af Arbejdsløse er fra Udgangen af September til Udgangen af Oktober forøget med næsten 5000, nemlig fra 10,100 til 14,900. De ved de skærpede Søkrigsforanstaltninger foraarsagede Vanskeligheder for de udenlandske, navnlig de amerikanske, Raastoftilførsler præger saaledes i stadig højere Grad Ledighedsforholdene. Størst har Stigningen fra September til Oktober været i Bygnings- og Møbelindustrien og i Fabrikfagene, hvorimod den for Arbejdsmændene har været mindre; alligevel er Arbejdsmændenes Ledighed endnu i Oktober større end de to andre Gruppers. For Arbejdsmændene falder Stigningen for største Delen paa Provinserne, hvor Ledighedsprocenten er forøget fra $5^1/_2$ til 8 pCt., medens der i Hovedstaden som Helhed kun er en ringe Forøgelse. Af de store Arbejdsmandsafdelinger i Hovedstaden har Havnearbejderne 1500 arbejdsløse Medlemmer i Oktober mod 1300 i September, Jord- og Betonarbejderne ca. 900 mod ca. 650. Af Bygningsfagene har Murerne forøget deres Arbejdsløshedsprocent fra 7,4 til 13,2, Malerne fra 8,1 til 23,6, Hustømrerne fra 3,2 til 8,3 og Snedkerne fra 2,2 til 3,3, medens Procenten for Sadelmagere og Tapetserere er den samme som i September (3,3). Hvad angaar Fabrikfagene, skyldes Ledighedens Stigning for disse overvejende Forholdene indenfor enkelte særlig haardt ramte Fag. Af saadanne kan nævnes Tekstilarbejderne, der paa Grund af Bomuldsspinderiernes Standsning har forøget deres Arbejdsløshedsprocent fra 2,7 til 10,6, Tobaksarbejderne (Procenten forøget fra 4,5 til 11,5), Smede og Maskinarbejdere (fra 5,4 til 8,1) og Bryggeri- og Brænderiarbejdere (fra 2,6 til 6,3). I flere andre Fag som Bagere, Træindustriarbejdere, Blikkenslagere og Slagteriarbejdere er der en mindre Forøgelse af Ledigheden, og enkelte Fag viser Forhold, der nærmest er uforandrede, eller endog Nedgang i Arbejdsløshedsprocenten; det sidste gælder Skrædere (Procenten formindsket fra 10,1 til 8,3) og Typografer (fra 5,1 til 3,9). Elektrikerfaget har i Oktober ligesom i September ikke en eneste Mand ubeskæftiget. Kelnernes Arbejdsløshed har siden Juni været i stadig Stigning og udgør i Oktober 17,1 pCt.; værst er Forholdene i Hovedstaden med 20 pCt. arbejdsløse, medens der i Provinserne var 13 pCt.

Sveriges Handelsstatistik offentliggøres.

I Sverige har man ligesom hos os hemmeligholdt Ud- og Indforselsstatistiken under Krigen. Nu er dette Forhold imidlertid forandret, og Statistiken for Krigsaarene udsendt. Man kan heraf se det umaadelige

Opsving i Landets Udenrigshandel, der navnlig kendetegnede Aaret 1915, hvorefter Omsætningen er aftaget til nu at udgøre et Minimum. For Aaret 1915 androg Værdien af Sveriges Eksport 1316 Mill. Kr. og af Importen 1142 Mill. Kr., medens den — skønsmæssigt — beregnede Værdi af Eksporten i 1916 androg ca. 1300 Mill. Kr. og af Importen 900 Mill. Kr. De første 10 Maaneder af Aaret 1917 udgør Eksportværdien 750 Mill. Kr. og Importværdien 870 Mill. Kr. Det er værd at lægge Mærke til, at 1917 i Modsætning til de foregaaende Aar moder med en større Indførsel end Udførsel. Fordeler man Ind- og Udførselsværdien paa Maaneder, viser det sig, at Varetilførslen og -udførslen er sunket meget stærkt i det sidste halve Aar. Ialt anslaas det under Krigsaarene indvundne Eksportoverskud til ca. 1 Milliard Kr.

Toldindtægterne.

Ifølge Meddelelse fra Generaltolddirektoratet har Toldindtægterne m. v. i Decbr. Maaned 1917 i Sammenligning med 1916 udgjort som følger:

	1917 Kr.	1916 Kr.
Indførselstold	998,000	1,745,000
Sukkerafgift	20,000	÷ 8,000
Spiritusafgift	86,000	503,000
Tillægsafgift paa Spiritus	556,000	
Tillægsafgift paa Vin	84,000	
Ølskat	909,000	689,000
Skat af Øl, der tidl. var skattefrit	42,000	
Stempelafgift af Cigaretter	114,000	109,000
Omsætningsafgift af Cigarer og Cigarillos	153,000	
Andre Indtægter	49,000	46,000
Tilsammen	3,011,000	3,084,000

I Maanederne April—Decbr. i indeværende Finansaar udgjorde Indtægterne i Sammenligning med de tilsvarende Maaneder forrige Finansaar:

	1917	1916
Indførselstold	24,104,000	31,801,000
Sukkerafgift	3,886,000	4,510,000
Spiritusafgift	1,989,000	5,028,000
Tillægsafgift paa Spiritus	12,504,000	
Tillægsafgift paa Vin	114,000	
Ølskat	8,305,000	7,299,000
Skat af Øl, der tidl. var skattefrit	61,000	
Stempelafgift af Cigaretter	1,428,000	1,057,000
Omsætningsafgift af Cigarer og Cigarillos	488,000	
Andre Indtægter	699,000	766,000
Tilsammen	53,578,000	50,461,000

Krigssæber.

Der vil i 1918 ikke være saa mange Olier og Fedtstoffer til Disposition for Sæbefabrikerne som ellers, idet Importen af disse samt Raamaterialer til Fabrikation deraf er standset. For derfor af de hjemlige Fedtstoffer — væsentlig Affaldsfedt — at fremstille en lignende Mængde Sæbe som normalt, vil det være nødvendigt at nedsætte Sæbernes Indhold af Fedtstof og erstatte det manglende med andre Stoffer, der har Vaskeevne og samtidig er fri for skadelige Egenskaber. Industriraadets Studiekommission har allerede i nogen Tid beskæftiget sig med Problemet, og Eksperimenterne, der er udført paa vore største Sæbefabriker, er faldet gunstigt ud.

De Sæber, der vil blive fremstillet, er saa gode, at kun en Sæbetekniker eller en meget skarp Iagttager vil mærke Forskel fra en ren Sæbe fremstillet af de samme Fedtstoffer; de er ikke helt saa drøje, men bliver vel ogsaa billigere.

Sæberne vil antagelig blive stemplet med et Tal, der angiver Indholdet af Fedtstof — eller rettere efter den korrekte kemiske Betegnelse Fedtsyre — saaledes at enhver heraf kan se, af hvilken Bonitet Sæben er, og det vilde være i høj Grad ønskeligt, om der herved var skabt et Præcedens, saaledes at Husmødrene — i Lighed med hvad der er Tilfældet i de store sæbeproducerende Lande — købte deres Sæbe, ikke efter tilfældige Reklamer, der ingen Garanti giver for Sæbens Kvalitet, men efter Fedtsyreindholdet, der giver et kort og klart Udtryk for Kvaliteten.

Olie af Solsikkefrø.

Aarhus Oliefabrik har i sit Laboratorium allerede i en Aarrække foretaget Undersøgelser af Solsikkefrø, avlede her i Landet hovedsagelig paa Langeland og i Jylland. Under de tidligere Prisforhold var man dog endnu ikke kommet dertil, at Oliepresning af danske Solsikkefrø var rentabel, men nu er disse Forhold jo grundigt ændrede. Takket være det gjorte Arbejde, findes der nu her i Landet en Frøstamme, der paastaas at være tilstrækkeligt akklimatiseret, og hvoraf der findes spiredygtig Udsæd til 1500 à 2000 Tdr. Ld. Med et Udbytte af ca. 1000 kg pr. Td. Land, hvilket af de hidtidige Avlere opgives som normalt Udbytte, vil man altsaa kunne opnaa ca. 2000 Tons Frø, avlet i 1918 svarende til ca. 350 Tons Olie og ca. 1550 Tons Oliekager eller Solsikkeskraa. Medens de sidste to Fodermidler allerede er velkendte, vil Olien efter de Forsøg, man har gjort, være særlig egnet til at raffineres til fin Spiseolie. Sideløbende med de Planer, der er oppe om Dyrkning af Sennepsfrø med Olieproduktion for Øje, maa de Forsøg med Solsikkedyrkning i større Stil, som Aarhus Oliefabrik for Tiden ved Samarbejde med Landbrugere søger organiseret for 1918, omfattes med Interesse. Hvis Fabriken opnaar at faa Landbrugerne interesseret i Dyrkning af Solsikker, og hvis Resultaterne iøvrigt opmuntrer dertil, er det Tanken at gaa videre med denne nye Produktion.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion og Ekspedition: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon-Nr. Byen 4084.
Annonce-Ekspedition: Nissens Annoncebureau, Vestre Boulevard 18, Telefon 11977, 6152 og 652.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR
INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 2 FEBRUAR 1918

Arbejderorganisationerne og Erhvervenes Fællesudvalg.

Som Svar paa den i vort sidste Hefte gengivne fornyede Henvendelse fra Socialdemokratiets Rigsdagsgruppe vedrørende Kravet om Arbejdernes Deltagelse i Erhvervsorganisationernes Forhandlinger med Udlandet, har Erhvervenes Fællesudvalg under 30. Januar afsendt følgende Skrivelse:

Hr. Minister Th. Stauning,
Formand
for den socialdemokratiske Rigsdagsgruppe.

Erhvervenes Fællesudvalg har paa sit Møde den 28. ds. vedtaget at svare Hr. Ministeren paa den fra den socialdemokratiske Rigsdagsgruppe modtagne Skrivelse af 10. ds. som følger:

De i den nye Skrivelse fremførte Argumenter for Krav om en særlig Repræsentation i Erhvervenes Fællesudvalg for Arbejdernes Fagorganisation og for Arbejdernes kooperative Foreninger synes os ikke at fremføre nye Synspunkter og formaar ikke at forandre den Anskuelse, som vi har givet Udtryk i vort Svar af 24. December paa den først modtagne Henvendelse.

Vi skal dog gerne søge yderligere at klargøre vor Opfattelse.

Det maa da for det første fremhæves, at Erhvervenes Fællesudvalg er, hvad det kalder sig: *Et fælles Udvalg* for en Række selvstændige Organisationer.

Det, der karakteriserer disse Organisationer, er, at de samler Erhvervenes faste og selvstændige Udøvere uanset Bedriftens Størrelse. De paa denne Maade dannede selvstændige Sammenslutninger af Udøvere af Landbrug, Handel, Industri og Skibsfart har da til Opgave at yde deres sagkyndige Bistand til Varetagelsen af Erhvervenes Interesser.

Det skal ikke nægtes, at der uden for disse Sammenslutninger findes store Grupper af Medborgere, for hvem det har den største Betydning, at den af Organisationerne udfoldede Virksomhed ledes under fuld Hensyntagen til hele Samfundets Tarv. Det er derfor ej heller alene de i Erhvervene beskæftigede Arbejdere, men mangfoldige andre store Grupper af Medborgere, hvis Interesser berøres af Erhvervsorganisationernes Virksomhed. Men heri adskiller Erhvervsorganisationerne sig ikke fra andre Organisationer.

Under almindelige Forhold vilde denne Omstændighed formentlig ej heller vække større Interesse, men det er let forstaaeligt, at en saadan Interesse gør sig gældende under de nuværende Forhold, da Erhvervenes Virksomhed er saa nøje forbundet med at opretholde Landets Udførsel og Tilførsler. At dette er blevet saaledes beror som bekendt paa de af Krigen fremkaldte Forhold, der har medført Ønskeligheden af, at Organisationerne overfor udenlandske Regeringer overtog Fællesgarantier for dens Medlemmer.

Dette er som bekendt sket under Statens, d. v. s. Regeringens, Medvirken og under dens fulde Kontrol.

Paa samme Maade forholder det sig med de af de nævnte Forhold affødte Forhandlinger med Udlandet, ved hvilke Erhvervenes Delegerede paa Regeringens Anmodning har varetaget de Hverv, som var enten Forudsætningen for eller Følgerne af Afslutningen af de paa Garantierne byggede Handelsoverenskomster.

Vi har alt i vort forrige Svar gjort Rede for,

hvorledes denne Udvikling krævede et Samarbejde, til hvis Varetagelse da Erhvervenes Fællesudvalg blev dannet.

Kravet om Arbejdernes Indtræden i dette Fællesudvalg støttes nu fortrinsvis paa denne særlige Interesse, som Arbejderne maa have i at Organisationernes, henholdsvis Fællesudvalgets Virksomhed, ledes under fuldt Hensyn til almene Interesser i Modsætning til private Særinteresser.

Men dette er et Krav, som Arbejderne ikke kunde være ene om. Alle Statens Borgere, hvad enten de som Arbejdere maatte være direkte knyttede til et af de paagældende Hovederhverv eller de virker i andre Erhverv eller som Funktionærer staar i offentlig Virksomheds Tjeneste, har lige stor Interesse i, at de vigtige Opgaver, der søges løst, for at sikre vor Tilførsel og vor Udførsel, varetages paa rette Maade.

Rejses der da som nu Tvivl herom, og bygges Kravet om at være med paa Mistillid til vore Organisationers Virksomhed, saa maa der mindes om, at her ikke er Tale om nogen Art af selvstændig privat Virksomhed, men om et Arbejde under fuld Kontrol og Ledelse af den Regering, af hvilken De, Hr. Minister, er Medlem.

Og ud fra en saadan Mistillid har Arbejderne ej heller mer Ret end andre til at kræve det naturlige Grundlag for Opbygningen af vore Organisationer forrykket ved at kræve Adgang for Repræsentanter for Arbejdernes Organisationer, der hviler paa et helt andet Grundlag og er dannede med helt andre Formaal for Øje.

Naar vi maa fastholde denne Betragtning overfor Kravet om Deltagelse i vor Virksomhed af Repræsentanter for Arbejdernes Fagforeninger, maa vi endvidere af de i vor tidligere Skrivelse alt anførte Grunde fremdeles hævde, at ejheller et kooperativt Selskab, et Aktieselskab har Krav paa en særlig Repræsentation, alene fordi dets Aktionærer eller Andelshavere bestaar fortrinsvis af Fagforeningsmedlemmer, fremfor andre Virksomheder, der driver deres Forretning under de samme Former, men hvis Parthavere hører helt eller delvist til andre Grupper af Borgere.

Idet Erhvervenes Fællesudvalg vedblivende maa hævde, at Kravet om Fagorganisationers eller Arbejdernes kooperative Virksomheders særlige Deltagelse i Fællesudvalget beror paa en Miskendelse af dette Udvalgs Oprindelse og Forudsætninger, skal man paa den anden Side ikke undlade at betone, at man fuldt ud har Øje for, at Arbejderne har samme Krav som alle andre Statsborgere paa at udøve Indflydelse paa Varetagelsen af Landets Interesser med Hensyn til Indforsel og Udførsel af Varer, hvilket er af saa stor Betydning for hele Samfundets Økonomi.

Det forekommer imidlertid Fællesudvalget, at det ikke har haft Uret i at henvise denne Indflydelse til dens naturlige Vej: Gennem Rigsdag og Regering. Dette kan Fællesudvalget formentlig gøre med saa megen større Ret, som Arbejderne jo faktisk ad denne Vej udøver saa stor Indflydelse, ligesom den socialdemokratiske Rigsdagsgruppe gennem Dem, Hr. Minister, er repræsenteret i selve Regeringen.

P. F. V.

Alex. Foss.

— — —

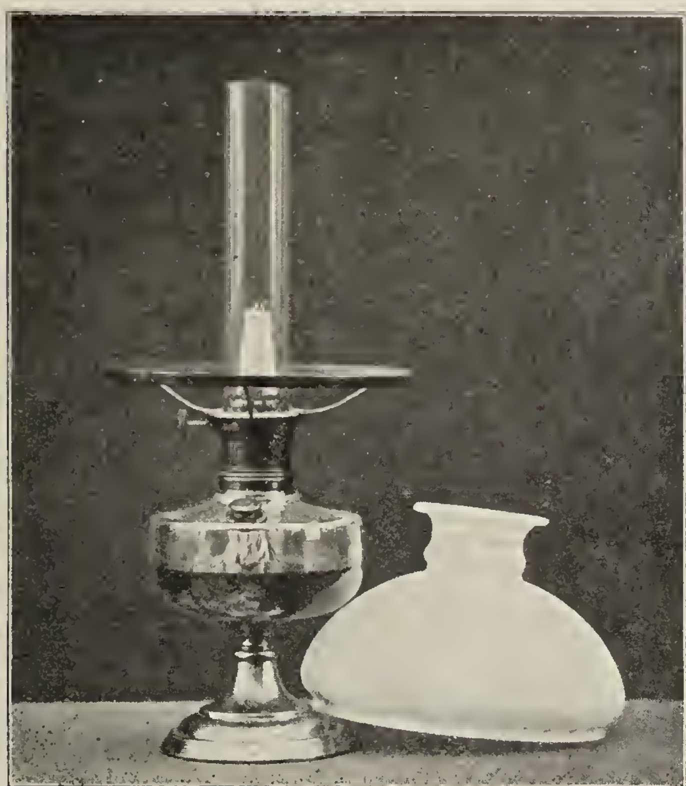
Som man ser henviser Erhvervenes Fællesudvalg paany de socialdemokratiske Organisationer til at gaa den politiske Vej, og efter denne Linie har da Sagen nu faktisk ogsaa fundet sin Løsning, idet Udenrigsministeren har besluttet til de Konferencer mellem Delegerede fra de paagældende Ministerier og Erhvervsorganisationer, der lejlighedsvis efter Indbydelse og under Ledelse af Udenrigsministeren finder Sted i Udenrigsministeriet om vore Import- og Eksportforhold m. m., fremtidig ogsaa at indbyde Repræsentanter for Arbejdernes faglige og kooperative Organisationer. Hermed synes dog i og for sig intet at være afgjort med Hensyn til en saadan Repræsentations Deltagelse ogsaa i Forhandlinger med Udlandet.

Hvad der saaledes er opnaaet med Hensyn til Repræsentation for Arbejdernes Organisationer gaar jo tydeligvis ikke udover, hvad der paa Forhaand maatte siges alene at ligge i Ministerens Haand at tage Bestemmelse om, og skulde følgelig ikke synes at have nødvendiggjort den med saa megen Alarm rejste Aktion fra socialdemokratisk Side, da Vejen fra Socialdemokratiet til Ministeriet dog er ret kort, al den Stund Hr. Stauning selv er Medlem af dette. I hvert Tilfælde forandrer den trufne Ordning paa ingen Maade Erhvervenes Fællesudvalgs Stilling endsige Sammensætning eller Selvbestemmelsesret.

Belysningsproblemet og dets Løsning.

Acetylen- og Spritlamper.

Spritglødelampe (Bordlampe).

Blandt det offentliges Bestræbelser til Sikring af den store Befolknings mest elementære Fornødenheder, Føde, Varme og Lys, har i de sidste Maaneder navnlig Belysningsspørgsmaalet givet Anledning til Statsforanstaltninger: den foretagne Regulering af Salget af Petroleum, Sprit og Karbid tager, ligesom Ændringer i Brandpolitivedtægten og Kontrol med Fremstilling af Acetylenlamper for at muliggøre Acetylenbelysningen, Sigte paa at raade Bod paa Belysningsmiséren.

Og forstaaeligt nok: Blandt Truslerne om Sult, Kulde og Mørke er den sidste ikke mindre alvorlig end de to første, er den end i Følge Udviklingens Gang bleven den man sidst har haft Lejlighed til at føle Alvoren af. — Noget godt har den tvungne Økonomi ført med sig. Sparsommelighed med Lys var ingensinde vor Tids stærke Side, og rent bortset fra, at det altid er utiltalende, at der ødes, er der i dette Tilfælde yderligere det forsonende Moment ved Sparsommeligheden, at det overdrevne Lysforbrug sikkert har været alt andet end godt for Øjnene. Udviklingen indenfor den moderne Belysningsteknik, fra Olie- og Tranlamperne gennem Petroleum, Gas og Elektricitet, har for Lysets Vedkommende været en Udvikling fra svage Lyskilder — dyre, det skal indrømmes — til billigere, men rigtignok ogsaa langt stærkere og ikke mindst kemisk langt mere virksomt Lys: Olielampens rødgule behagelige Skær er erstattet med Halvwattlampernes hvid-violette, der ganske anderledes angriber Øjnene, og som yderligere anvendes som »Lyshav«, ikke som »Mørkebekæmper« alene, men til at »bade Rummene« i. Maatte den nuværende Tvangssituation medføre nogen Forandring i dette Forhold, vilde den faa Tilgivelse for meget.

Det er her som mange andre Steder i Næringslivet de ved den ualmindelige Situation skabte Forandringer i Prisniveauet paa en Række af de vigtigste Livsfornødenheder, der foruden Manglen komplicerer Situationen. Paa næste Side gengives en Tabel over de almindeligste til Raadighed staaende Belysningsmidler og disses Økonomi.

Resultaterne maa imidlertid bruges med nogen Forsigtighed, thi foruden Spørgsmaalet om absolut Økonomi maa det jo erindres, at ved visse Lejligheder kræves der kun smaa Lysmængder (Markering af Lys) og ved andre Lejligheder større Belysning og kun ved ganske specielle intensiv Belysning. Hvad en almindelig Lampe af de forskellige Arter koster kommer frem i Tabellens sidste Kolonne.

Under normale Forhold foregaar Belysningen her i Landet i det væsentligste ved Elektricitet, Gas og Petroleum. Vigtigst er vel nok den første og den sidste. — De første to Belysningsformer betinges som bekendt (med uvæsentlig Undtagelse) af de i Øjeblikket sparsomme Kul, der dog stadig tilføres (og Dieselmotoranlægene erstattes nu i vid Udstrækning temporært med Sugegas- eller Dampanlæg) — hvorimod Petroleum i Øjeblikket næsten ikke er til at opdrive. — Da Petroleumslamperne i en Række Hjem Landet over vedblivende er Hovedbelysningen, og navnlig i selve Landdistrikterne den eneste Belysning i Stuer og Udhuse, har man, da Tilførslerne begyndte at svigte for derpaa helt at ophøre og Beholdningerne at mindskes i foruroligende Grad, været nødt til at forberede sig paa en Erstatning. — Undvære Lys kan Hjemmene ikke. Og der er Grænser for det Omfang, i hvilket man kan indskrænke sig. Mørket er en Ulempe for Befolkningen, ikke alene for deres Arbejde hjemme og ude, men ogsaa paa anden Vis. Ulempen ved at være henvist til at sidde Mørke, har nemlig foruden de praktiske Sider

Sammenligningstabel over forskellige Lyskilders omtrentlige Økonomi.

Lyskilde	Salgsenhed	Pris pr. Salgsenhed Øre	Belysningsmidlets			Salgsenhed giver		1000 Normallystimer koster Kroner
			Art og Styrke (Normallys = NL)	Forbrug i Timen	Pris pr. Brændetime Øre	Brændetimer	Normallys	
Tran	Liter	400	c. 2,5 NL Lygte og Lampe	c. 14,1 cm^3	c. 5,6	c. 71	c. 192	c. 20,84
Talg	Kilogram	370	c. 0,7 NL Tællelys med selvfortærende Væge	c. 6,1 g	c. 2,3	c. 164	c. 115	c. 32,17
Stearin	Kilogram	450	c. 1,2 NL	c. 9,0 g	c. 4,0	c. 111	c. 133	c. 33,83
Petroleum	Liter	70	c. 24 NL Bordlampe	c. 100 cm^3	c. 7,0	c. 10	c. 240	c. **2,92**
			c. 0,3 NL Sparelampe	c. 4 cm^3	c. 0,3	c. 250	c. 83	c. **8,43**
Gas	Kubikmeter	18	c. 70 NL Auerbrænder (Glodenæt)	c. 120.000 cm^3	c. 2,2	c. 8	c. 560	c. 0,32
Elektricitet	Kilowatt	35	c. 16 NL Tantallampe (Metaltraad)	c. 28 Watt	c. 1,0	c. 36	c. 576	c. 0,62
Acetylen	Kilogram Karbid	155	c. 16 NL (10 l) Brænder fra Gasværk	c. 40 g	c. 6,2	c. 25	c. 400	c. 3,88
			c. 8 NL (10 l) Bordlampe (Draabesystemet)	c. 30 g	c. 4,6	c. 33	c. 300	c. **5,16**
			10-3 NL (10 l) Bordlampe (Opstigningssystemet)	c. 20 g	c. 3.1	c. 50	c. 300	c. **5,16**
			c. 50 NL (10 l) Brænder fra Gasværk (Glodenæt)	c. 40 g	c. 6,2	c. 25	c. 1250	c. 1,24
Spiritus	Liter	320	c. 30 NL Bordlampe (Glodenæt)	c. 36 cm^3	c. 11,5	c. 28	c. 840	c. **3,81**

— en stor Del af Befolkningens Arbejde foregaar jo som Hjemmearbejde om Aftenen — tillige en psykisk, der ikke maa undervurderes. Kun den, der tvungen af Nødvendigheden har lært Mørket i de lange Vinteraftener at kende, forstaar den Følelse af Depression, der er Følgen deraf.

Belysningsspørgsmaalet rykker da, under Forhold som de forhaandenværende, nødvendigt op i Problemernes Niveau og kommer til at høre til den Gruppe Spørgsmaal, hvis Løsning Staten delvis selv maa tage i sin Haand.

— — —

Overfor Udviklingen i Efteraarsmaanederne har det offentlige ikke ment at kunne forholde sig passiv, men har grebet ind.

Først ved skaanselsløs Rationering for at sikre Økonomi med de knappe Beholdninger. For den, der ene er henvist til sine 2 a 3 Flasker Petroleum pr. Maaned pr. Husstand, er Økonomi virkelig en bydende Nødvendighed. Og det er da i denne Sammenhæng et Held, at Bestræbelserne i saadan Retning har været lettede bl. a. derved, at der er bragt Petroleumssparelamper i Handelen, der tilfredsstiller Kravet om ringe Forbrug — hvis disse, der giver ca. $^1/_3$ Normallys, overhovedet kan betegnes som Lamper. — Den mest kendte af disse Lamper er »Parcolampen«. Den bestaar af et Blikrør med Væge, der dypper ned i en lille Flaske eller Beholder med Petroleum. Vægen er en Bomuldsvæge; for at gøre den modstandsdygtig (uforbrændelig), er den allerøverste Del erstattet af Asbest. Dens Forbrug af Petroleum er yderst ringe — dens Lysstyrke ganske vist ogsaa. Men for sparsommelige Folk og til Anvendelse, hvor der kun skal markeres Lys: til Korridor- eller Trappebelysning, er den udmærket anvendelig. Om nogen teknisk set stor Opfindelse, er her ikke Tale. Parcolampens Betydning er egentlig den, at den ikke *kan* bruge meget! —

Det samme gælder iøvrigt en Del andre Sparelamper. Og om atter andre, at de anvender en »Belysningsvædske«, der er fremstillet efter særlig Recept, men hvis Værdi i de ni af ti Tilfælde ikke staar i noget særlig gunstigt Forhold til den i Reklamerne anvendte Karakteristik.

— — —

Men udover Sparsommeligheden har man iøvrigt ved denne Lejlighed som ofte forhen under Kampen for at sikre Befolkningens fundamentale Livsfornødenheder, været henvist til at bryde sig nye Veje og finde nye Maader at tilfredsstille disse paa.

Lettest vilde det selvfølgelig være, om man kunde tilvejebringe en Belysningsvædske, der

uden Ændringer kunde anvendes i Petroleumslamperne som de er. Med saadanne Bestræbelser synes man ikke at have været heldige. De Forventninger, der er sat til Tranbelysningen, har vist sig overdrevne, og andre Forslag har hidtil enten ikke vist sig at føre til Maalet eller er blevet overhørte.

Beskrive alle de nye Veje, der har været anvist, og Udviklingen i alle dens Faser, har næppe Interesse og skal ikke forsøges. Udover det ovennævnte skal her blot de to vigtigste Forslag til Nødbelysning, Acetylenbelysningen og Spritbelysningen, kortelig omtales.

Hvad nu den førstnævnte angaar, da er den efter Sparelamperne den nærmeste i Rækken som en tilfredsstillende Arbejdsbelysning og saaledes den i Øjeblikket bedst egnede til Lygter, navnlig Staldlygter, som ogsaa i Lamper til Belysning af Opholdsrum, hvor stærkere koncentreret Lysmængde er overflødig, men hvor man dog skal kunne se at færdes. Her har denne af Situationen skabte Belysningsform, Acetylenlampen, sit Felt.

Som bekendt er Acetylenet en Luftart, der udvikles ved Paavirkning, Spaltning, af Kalcium-Karbid med Vand, idet læsket Kalk bliver tilbage. — Den paagældende Luftart er brændbar, findes i Gas og har i lange Tider været anvendt til Belysning paa særlige Maader og under særlige Betingelser. Imidlertid er Acetylenet i ikke ringe Grad eksplosivt. Inden der derfor kunde blive Tale om Anvendelsen af Acetylenlamper, der i hvert Tilfælde for store Dele af Landets Vedkommende indtil September f. A. var forbudt i Henhold til gældende Brandpolitibestemmelser, maatte fornøden Hjemmel skabes. Dette blev saa meget desto nødvendigere, som der trods de gældende Bestemmelser produceredes, forhandledes og anvendtes mere eller mindre frygtelige Monstrer af »Karbidlamper« igennem hele Eftersommeren 1917 Landet over. Heroverfor maatte det offentlige gribe ind. En i den nævnte Anledning af Justitsministeriet nedsat Kommission gennemgik en Række af de almindeligst anvendte Lamper, i det hele c. 100, men ingen tilfredsstillede helt de fornødne Krav; Kommissionen indstillede derfor til Justitsministeriet undtagelsesvis at tillade Acetylenbelysning som Nødbelysning, men kun betingelsesvis, idet en Lampe for at kunne anvendes maatte kræves undersøgt og godkendt, som tilfredsstillende en Række, senere da Justitsministeriet havde bifaldet denne Ordning i Instruks af 29. September 1917, nærmere præciserede Minimalkrav, opstillede under Hensyn til Brandfaren og Eksplosionssikkerheden.

De almindelige i Handelen forekommende Acetylenlamper kan i Henhold til denne Instruks væsentlig indordnes under to Hovedsystemer:

Det første, hvor Vandet drypper paa Karbidet: Draabesystemet, og det andet hvor Vandet som Regel stiger op i en i Vand nedsænket Karbidbeholder: Opstigningssystemet.

Det første af disse — Draabesystemet — og det som i det hele synes at have de fleste Fordele, frembyder langt fra saa mange og forskelligartede Detailkonstruktioner, som Opstigningssystemet. De forskellige Lamper af denne Type er af en ret ensartet Natur.

Lampen bestaar af to Dele: Udviklingsanlæget og Brænderen. Den sidste er en Fedtstensbrænder af den særlige Konstruktion, som almindelig anvendes i Acetylenteknikken, den første er atter tvedelt: en stærk Karbidbeholder, godt rustbeskyttet, hvori Karbidet fyldes, og som derpaa lukkes, ved Anbringelsen af en Vandbeholder ovenover, fra hvilken Vandet igennem en indstillelig Ventil draabevis tilføres Karbidbeholderens Ladning. — Dette System har allerede tidligere fundet en endog meget betydelig Anvendelse ved Cyklelygter.

Systemet har den store Fordel, at det, naar Lampen er paafyldt Karbid og klargjort til Brug, betjenes paa omtrent samme Maade som en Petroleumslampe, idet Blusset reguleres ved en Skrue. En Mangel er det dog, at modsat Petroleumslampen kan Acetylenlampen efter dette System ikke slukkes ved at man puster Flammen ud, men man maa 20—30 Minutter før det Tidspunkt, man ønsker Lyset skal ophore, lukke af for Vandtilførslen. (Er nu Vandtilførslen ikke tæt, vil Lampen ikke gaa ud til dette Tidspunkt, men blive ved med at brænde, saalænge der endnu findes upaavirket Karbid i dens Karbidbeholder).

Det andet System, Opstigningssystemet, er baseret paa, at Vandet nedefra fra en større Beholder, der omgiver en Karbidbeholder, ved eget Tryk trænger op i denne, men forhindres af den udviklede Acetylen i at udvikle mere Gas end netop nødvendig for at holde Flammen vedlige. Det har den store Fordel, — idetmindste teoretisk — at være selvregulerende,

og Lamper af denne Konstruktion har vist sig at kunne leveres noget billigere end efter det først beskrevne System: Draabesystemet.

Principet kan i Praksis udføres paa højst forskellige Maader. Men hvad enten Vandet trænger op mellem Cylinderflader, Gevindflader, Keglefladcr eller gennem Ror anbragte i Karbidbeholderens Bund, om Vandtilførslen er reguleret ved en Ventil eller gennem en Væge, har Systemet den store Ulempe, at disse Vandtilførselsanordninger let tilstoppes af det dannede Kalkslam eller Kalkstøv. Uheldigt er det ogsaa, at Lamper efter dette System let, naar de bringes i Funktion, kan give Anledning til en uforholdsmæssig stor Gasudvikling, indtil den udviklede Gas har faaet reguleret Udviklingen ved at presse Vandet bort fra Karbidet, hvorved det ikke vil kunne undgaas, at en Del Acetylen trænger ud i Lokalet. Slukningen af disse Lamper sker ret let ved at tage Karbidbeholderen op af Vandet, men Efterudviklingen af Acetylenet kan blive betydelig og navnlig ved de mindre, simplest konstruerede Lamper, meget generende.

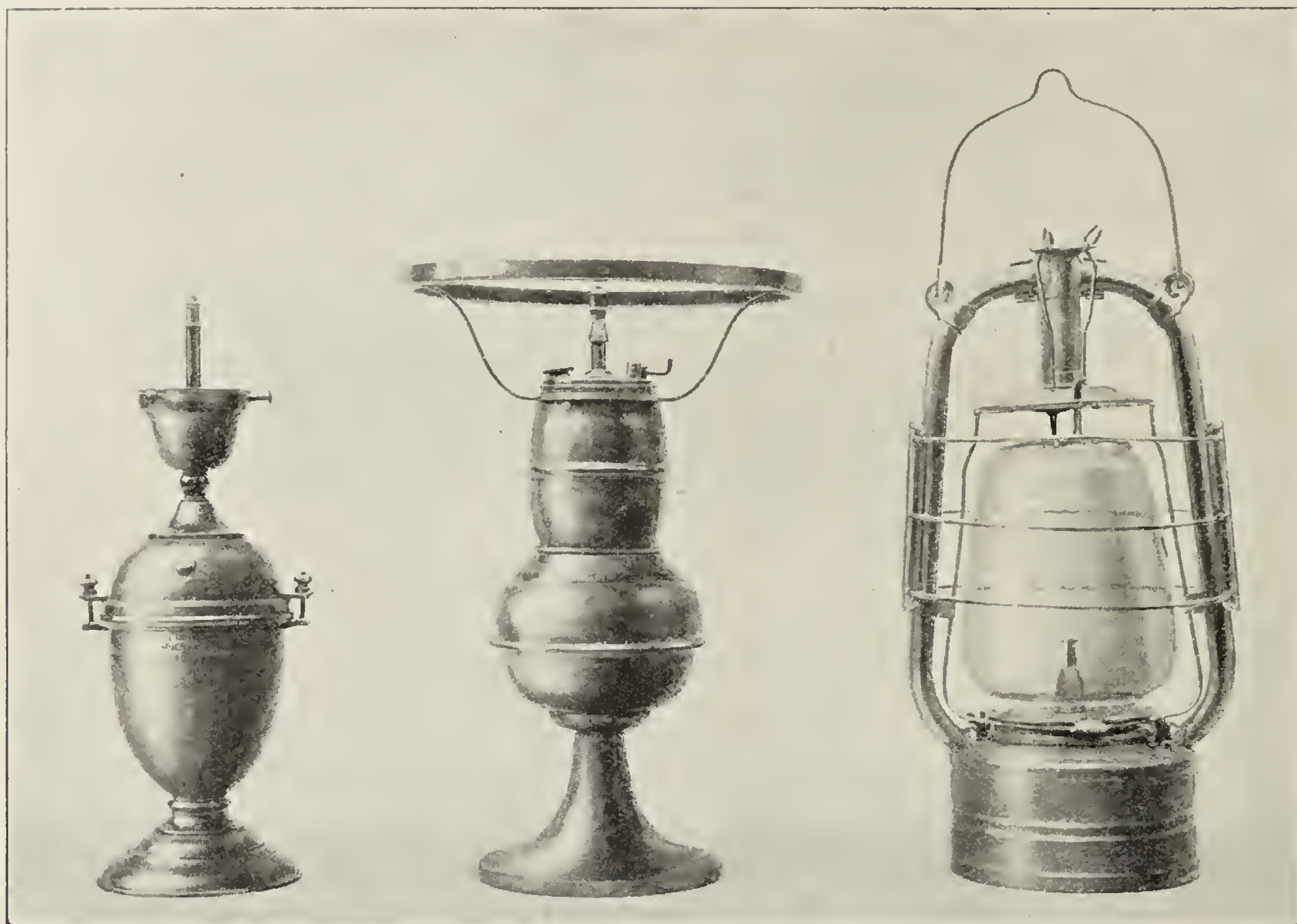

Fig. I. II. III.

Figurerne I, II og III gengiver henholdsvis en Acetylenlampe efter Opstigningssystemet, en Lampe efter Draabesystemet og en Staldlygte efter Opstigningssystemet. — I Figur IV vises den i Figur I givne Lampe, men adskilt i sine enkelte væsentlige Dele, som den skal skilles, naar den fyldes for derpaa at tages i Brug. Dette sker saaledes: Vandbeholderen a fyldes med Vand til det paa Beholderen angivne Mærke. Karbidbeholderen b fyldes med Karbid til Mærket m, hvorpaa den føres op i den paa Vandbeholderens Laag anbragte Cylinder c og lukkes ved Hjælp af et Bajonetlukke e, saaledes at Karbidbeholderen er forhindret i at falde ned i Vandbeholderen og her udvikle en pludselig Overproduktion af Gas, ved at hele den store Karbidmængde paa *een* Gang kom i Berøring med Vandet, hvilket i de allerfleste Tilfælde vilde føre til en voldsom Gasudvikling. Naar Karbidbeholderen er forsvarlig paa Plads, sættes den ned i Vandbeholderen og lukkes ligeledes ved en Slags Bajonetlukke, der tættes ved Hjælp af en Gummipakning, saaledes at den udviklede Gas ikke kan trænge ud ad denne Vej. Vandet stiger nu langsomt og kun i passende ringe Mængde op mellem de to Cylindre b og c og ind til Karbidet, hvorved Acetylengassen udvikles. Gassens Tryk regulerer Vandtilforslen saaledes, at Trykket inde i Lampen paa det nærmeste holder sig konstant. Hvis der alligevel til en Begyndelse vil komme en for stor Gasudvikling, vil den overproducerede Gas trænge ud mellem Cylindrene b og c og derfra

Foruden Bekendtgørelsen angaaende Acetylenbelysning til Stuebelysning, udsendtes en ministeriel Kundgørelse om Opbevaring af Karbid, og senere har Handelsministeriet forøget Rækken af Bekendtgørelser med en om Acetylenbelysningens Anvendelse til Lanternebelysning.

Ogsaa for Lanternebelysningens Vedkommende viste det sig nemlig at være i høj Grad ønskeligt at skabe et Surrogat for Petroleumslyset, efter at Petroleumsmanglen havde gjort det nødvendigt fra 1. December 1917 at standse Udlevering af Petroleum til dette Formaal. Her forelaa der ganske særlige Vanskeligheder, idet de internationale Søfartsregler, paa hvis nøjagtige Overholdelse hele Sikkerheden paa Søen beror, foreskriver en Række nøjagtigt formulerede Fordringer til Lysstyrker, Brændetid o. s. v., som det var umuligt at komme uden om. Marineministeriet nedsatte i Erkendelse heraf en Kommission bestaaende af sagkyndige fra Orlogsværftet, som det i Forbindelse med Teknikere fra Handelsmarinen og Lanternefabrikanter lykkedes i Løbet af kort Tid at fremstille og gennemprøve en Række Typer af Acetylenlamper, som ved Forsøg i Praksis viste sig at kunne yde, hvad der maatte forlanges af dem, saaledes at Handelsministeriet ved Bekendtgørelse af November 1917 kunde tillade Acetylenbelysning i Lanternerne paa visse i Bekendtgørelsen nærmere formulerede Betingelser. Siden da er mere end hundrede Skibe — hovedsagelig større — blevet forsynede med saadanne Lanterner, og stadig flere følger efter, og der er saaledes ydet den navnlig for Tiden for hele Folkets Tilværelse saa eminent vigtige Skibsfart en Hjælp, hvis Betydning ikke let kan vurderes højt nok.

Det samlede Resultat er altsaa blevet, at Acetylenbelysningen under visse Betingelser kunde blive lovlig, og hvad der er vigtigst, indregnes i den almindelige Risiko ved Brandforsikring.

Fig. IV.

Fig. V.

trænge op gennem Vandet og stille sig under Vandbeholderens Laag. For at forhindre et Gastryk her, er Laaget forsynet med et eller flere Huller af højeste Diameter 0,8 mm, hvorigennem Gassen kan undvige. Skulde den tænde her, kan Flammen dog, paa Grund af Hullernes ringe Diameter, ikke slaa tilbage igennem Hullerne og antænde den under Laaget staaende Blanding af Luft og Acetylen, hvilket kunde give Anledning til en ret kraftig Eksplosion. — Figur V angiver den paa Figur II viste Lampe i adskilt Tilstand. Naar denne Lampe skal bruges, fyldes Karbidet i Beholderen a til det her angivne Mærke. Vandbeholderen b fyldes med Vand og samles med Karbidbeholderen ved Gevind, der tætnes med en Pakning, saaledes at Gasudtrængen her er umulig. Ved Hjælp af den som c paa Figuren (udtagen) — normalt anbragt gennem Vandbeholderen fra c_1 til c_2 — viste Reguleringsventil for Vandtilførslen, kan Vandtilførslen og dermed Gasudviklingen reguleres. Naar Lampen er i færdig Stand, er Reguleringsventilen c saaledes anbragt, at Vandet kun kan tilføres draabevis, og Udskruning under Brugen er en Umulighed. I Tilfælde af, at der skulde ske en Overproduktion af Gas, kan denne, ligesom i forrige Lampe (her ved at trænge gennem Kanalen for Vandtilførslen), stige op i Vandbeholderen, der ligeledes skal være forsynet med Huller af højeste Diameter 0,8 mm, og herfra undvige gennem disse Huller.

Under disse Forhold kan det ikke undre, at der en Tid var stærk Fart i Fremstilling af Acetylenlamper. Ved Aarets Udgang var der godkendt ikke mindre end 180 Typer til Priser ligefra 5,50 Kr. og op til 30 Kr.

De er vidt forskellige og bedømmes ogsaa vidt forskelligt.

Som Hovedindvending mod Acetylenlamperne anføres særlig følgende: En Del Lamper foreligger af Billighedshensyn saaledes konstruerede,

at de efter nogen Tids Brug bliver saa varme, at Gassens Lysevne delvis nedsættes ved dannede Vanddampe. Kun større Lamper kan levere henimod en Snes Normallys en hel Aften igennem uden at maatte efterfyldes, og de er da ikke billige. Meget omhyggelig Pasning kræves selv for de bedste Lampers Vedkommende.

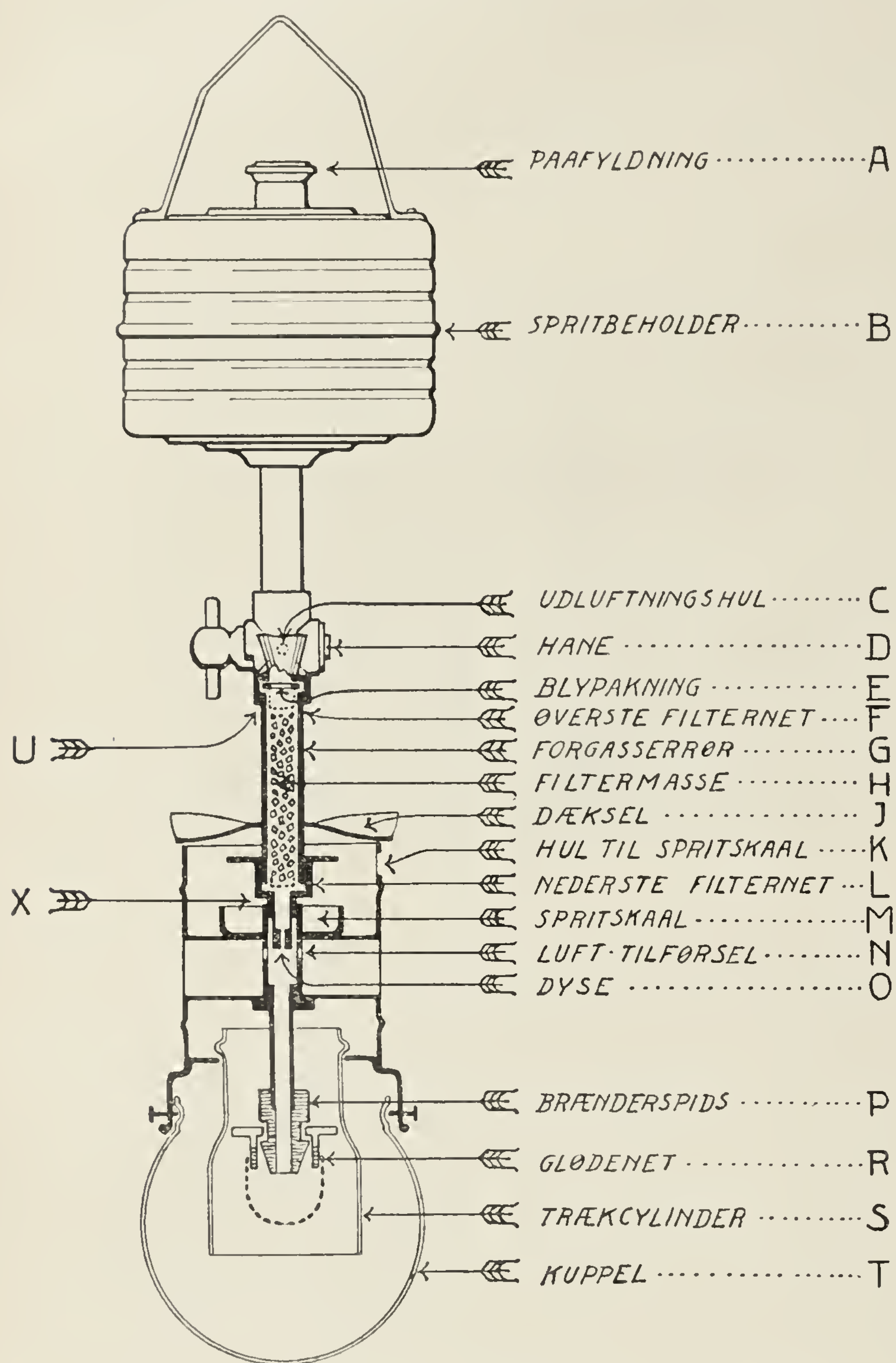

Fig. VI.

Det maa imidlertid erindres, at navnlig de billige af dem kun tør ses under Synsvinklen: Nødbelysning og yderligere, at de for at fungere ordentligt maa behandles i nøje Overensstemmelse med den for hver Lampe godkendte Brugsanvisning.

Angaaende Spiritusbelysningen skal nævnes, at denne Belysning, der længe har været kendt, men — paa Grund af Spritprisen — saare lidet udbredt her i Landet, i en længere Aarrække derimod har været højt skattet og mere almindelig anvendt andetsteds og da navnlig i Tyskland. Da Spiritusfabrikationen i dette Land for mere end 20 Aar siden indordnedes som et Led i visse magre Jorders Landbrugsøkonomi og derved tilvejebragte en forholdsvis billig Spiritus, blev Fremstilling af Spirituslamper som af Motorer en nærliggende Opgave. Der oprettedes en »Centrale für Verwertung von Brennspiritus«, hvorfra agiteredes i den i Navnet antydede Retning: der byggedes Spiritusmotorer til Brug i Landbruget og konstrueredes Spirituslamper til Stuebelysning.

Hele denne Virksomhed har gentagne Gange ved vor hjemlige Spiritusfabrikantforenings Initiativ været grundigt undersøgt, men saa længe Fabrikationsprisen laa paa et saadant Niveau i Forhold til Prisen paa Petroleum, som Tilfældet var navnlig før Krigen, var en Konkurrence haabløs. Og det til Trods for, at Spiritusglødelyset havde mange og gode Egenskaber. Den, der i en Aarrække har anvendt Spiritusbordlampen, der i det ydre, ligesom i Behandlingen paa uvæsentlige Undtagelser nær minder meget om den almindelige Petroleumslampe, og vel nærmest syntes at være renligere, som ogsaa forholdsvis prisbillig i Brugen, vil ikke være i Tvivl om disse Lampers Mission som de under de forhaandenværende Forhold bedste Afløsere af Petroleum til Arbejdsbelysning.

Det laa da ikke fjernt, at man i Kredse, der kendte disse Spiritusglødelysets gode Egenskaber, — da Tilførselsforholdene med et Slag ændrede det Kalkulationsgrundlag, der havde ført til tidligere Undersøgelsers ret negative Resultat — stillede Forslag om at optage Tanken om at anvende en Del af den tekniske Sprit herhjemme til Stuebelysning. Som et Led i disse Bestræbelser dannedes »Spritlampekompagniet« d. 1. Oktober 1917 med det Formaal at bygge en enkel Lampe med relativ ringe Lysstyrke og størst mulige Økonomi. Og dette lykkedes.

Spiritusglødelampen brænder, som Navnet angiver, med Glødenæt, omtrent paa samme Maade som Gasglødelyset, d. v. s., at Spiritusdampene blandet med en passende Mængde Luft forbrænder saaledes, at Flammen, der i sig selv er lidet lysende, bringer et Auernæt til at gløde og lyse.

Idet der henvises til Tegninger og Signaturer, skal blot bemærkes, at Lampen inden Brug fyldes gennem Paafyldningen (A), hvorefter Glødenæt, Trækcylinder og Kuppel sættes paa Plads.

Da Lampen virker med forgasset Sprit, skal den forvarmes i Lighed med et Primusapparat. Det er kun et ringe Kvantum Sprit, der skal bruges ved hver Forvarmning, og det anbefales derfor at have denne Sprit staaende paa en Medicinflaske, af hvilken man let hælder den paa Fyldekanden.

Forvarmningen foregaar paa følgende Maade: Den lille Fyldekande fyldes omtrent med Sprit. Tuden stikkes ind gennem Hullet (K), og Spritten hældes ned i Spritskaalen (M). Det er nemmest samtidig at løfte lidt paa Dækslet (I). Efter ca. 1½ Minuts Forløb vil Flammerne fra Spritskaalen blive synlige over Kanten af Dækslet, og, naar disse Flammer er i Færd med at svinde, tændes Lampen, ved at man drejer Hanen (D) i lodret Stilling. Faar man ikke rettidigt drejet Hanen, kan Lampen tændes ved at man fører en Tændstik gennem Hullet (K). Staar der fra en Udskylning Sprit i Forgasserrøret, vil denne Sprit fordampe og antændes i Lampen, inden Forvarmningen er til Ende, hvorved undertiden Flammen i Spritskaalen slukkes. Man tænder da atter Spritten i Skaalen, og venter til Forvarmningen som før beskrevet er til Ende.

Lampen slukkes ved at man langsomt drejer Hanen (D) tilbage i vandret Stilling. Paa Grund af den i Forgasserrøret staaende Sprit, brænder Lampen endnu kort Tid svagt.

Som Følge af de ved Spritens Denaturering tilsatte Stoffer, vil det være nødvendigt at forny Filtermassen (H) efter ca. 150 Brændetimer — een Gang om Maaneden. Med hver Lampe følger 3 Reservefiltre.

Paa ovenstaaende Tegning er Lampens Konstruktion skitseret. Fra Beholderen foroven flyder Spritten igennem et Rør med smaa Kvartsstykker, fordampes ved Forbrændingsproduktenes Varme og brænder saaledes, at Flammens varmeste Lag bringer det lille Glødenæt til at lyse.

Ved omhyggelig fotometrisk Prøve viser Lampen sig at yde godt 30 Normallys ved et Forbrug af ca. 29 g Spiritus (93 pCt.) pr. Time. Med de nugældende Spritpriser betyder dette 11½ Øre i Timen, og saaledes en relativ ret fin Økonomi (se foranstaaende Tabel).

Foruden de nedadbrændende Lamper findes i Handelen en Del fortræffelige opadbrændende Staalamper med en noget højere Lysstyrke, saaledes den tyske »H. S.« Lampe, der giver knap 50 Normallys ved et Forbrug af omtrent ligesaa mange Gram pr. Time.

Medens Forholdene anviser Parcolampen Plads til Belysning paa Steder, hvor kun en svag Lyskilde er nødvendig, er Spirituslampen under de nuværende Forhold — og saa længe Petroleum er knapt for Haanden eller meget dyr — den ideelle Stuebelysning og en Belysning, der gør os uafhængig af Tilførsler udefra bortset fra de Kul, Spritfabrikerne bruger ved Fremstilling af Spiritus. Hvor en Familie skal samles de lange Vinteraftener igennem, er c. 30 Normallys en Nødvendighed, hvis der skal arbejdes. Og netop til denne Lysstyrke kan der fremstilles Spirituslamper med god Økonomi. Det var da at ønske, at Autoriteterne vilde vise den nævnte Belysningsform saa megen Sympati som fornødent i Retning af Raamaterialer for Sprit, saaledes at de fremstillede Lamper, som der synes mægtigt Begær efter, kan forsvares bragte i Handelen.

Kvintessensen af det ovenanførte er da denne: Under de nuværende vanskelige Forhold, hvor Mængden af Belysningsvædsker og Adgangen til andre Belysningsmidler er stærkt indskrænket, vil Sparelamper for Petroleum til Belysningsmarkering, Acetylenlamper til Stue- og Staldbelysning og Spiritusglødelyset til Arbejdsbelysning være det, Befolkningen har direkte til Raadighed.

Skulde imidlertid Belysningsmisèren blive om ikke kronisk saa langvarig, vil sikkert nye Forslag komme frem, og der kan allerede her peges paa, at der findes fortrinlige Acetylenlampekonstruktioner, der forbrænder Acetylenet paa Glødenæt, og hvis Økonomi og Lysstyrke langt overgaar de almindelige i Handelen værende, men dette forandrer ikke, at der til Stadighed vil være Brug for en god og billig, farefri Lampe til Arbejdsbelysning i Stuer, og som saadan har Spiritusglødelampen øjensynlig allerede staaet sin Prøve. Af mange Grunde vil det være nærliggende at have Opmærksomheden henvendt paa denne sidste. De nuværende abnormt høje Spritpriser vil formentlig efter Krigen kunne nedbringes betydeligt, og hertil kommer, at Spritten er et indenlandsk Produkt, eventuelt fremstilleligt af billige Udgangsmaterialer. Da Spritlampen yderligere m. H. t. Renlighed, Ufarlighed og Letbetjenelighed staar lige med eller overgaar Petroleumslampen, har man Ret til at knytte Forventninger til denne Belysnings Fremtid. *G. G.*

Vore Handelstraktater.

Set i Belysning af en økonomisk skandinavisk Tilnærmelse.

Bevægelsen for en økonomisk Samvirken mellem de skandinaviske Lande, hvis Forholdene efter Krigen skulde gøre en saadan ønskelig, maa forudsætte Løsningen af adskillige vigtige Problemer forinden.

En skandinavisk Toldunion eller blot — hvad flere Personligheder, der gaar mindre radikalt til Værks, har udtalt sig til Fordel for — Præferenceaftaler angaaende Tolden for visse Vareomraader vilde jo paa Grund af Favoriseringen af de to andre Parter i Overenskomsten ialfald for Danmark bl. a. betyde en fuldstændig Nyorientering i vor Udenrigshandels-Politik og medføre en Forandring af Danmarks gældende kommercielle Ordning med saa at sige alle fremmede Magter af Betydning.

Under disse Omstændigheder kunde det maaske være af Interesse at give en Oversigt i store Træk over, hvorledes vi i Øjeblikket i handelspolitisk Henseende er stillet overfor de forskellige fremmede evropæiske og oversøiske Stater, og hvilken Stilling disse omvendt indtager i deres Handel med os.

For straks at angive det samlede Synspunkt, kan det siges, at det hidtil har været Danmarks Princip, naar det afsluttede sine Handelstraktater, at give Medkontrahenten *Mestbegunstigelse* her i Landet mod selv at opnaa dette i den paagældende fremmede Stat. Spørgsmaalet, hvorledes Mestbegunstigelsesretten egentlig bør afgrænses og defineres, har fremkaldt en hel Literatur, men praktisk taget kan det vel udtrykkes saaledes, at saasnart Danmark efter at have afsluttet en saadan Traktat giver ligegyldigt hvilket tredie Land en Begunstigelse eller Lettelse paa Handelsomraadet, navnlig altsaa i Henseende til Tolden, faar Undersaatter fra det Land, man har Mestbegunstigelsestraktaten med, automatisk den samme gunstige Stilling; dog hævdes det undertiden, at de ikke har Krav derpaa, saafremt den Begunstigelse, der er Tale om, er *Vederlag* for en af vedkommende tredie Stat ydet *speciel* Begunstigelse.

Iøvrigt er den røde Traad, som gaar igennem hele Traktatsystemet: Autonomien paa Toldlovgivningens Omraade, d. v. s., at man overalt har undgaaet overfor noget Land at binde sig til nogen bestemt Toldtarif, saaledes at vi folkeretligt set er i Stand til at forhøje og nedsætte Tolden paa en hvilkensomhelst Vare ganske som vi vil, naar der blot ikke gøres Forskel paa Landene, hvorfra vedkommende Vare er eksporteret. I Artikel 2 i Deklarationen med Portugal af 1896, der er det eneste Tilfælde, der ligner en Undtagelse herfra, hedder det vel, at visse i en vedføjet Liste udtømmende specificerede Artikler, der stammer fra Danmark eller dets Kolonier (hvoriblandt af Industriprodukter f. Eks. Syrer, Soda, Porcellæn, Mur- og Teglsten, Støbegods og Smedearbejder, Papir og Tændstikker) ikke skal svare højere Afgifter end dem, der erlægges af lignende Frembringelser fra ethvert andet Land, »saalænge den danske Regering ikke forhøjer Tolden paa uforarbejdet Kork eller Vine, hvis Alkoholindhold ikke overstiger 23 %«. Som det vil ses, er imidlertid selv her Danmark frit stillet m. H. t. Ændringer i sin Toldlov. Det særlige er kun, at medens Fremgangsmaaden ellers i Tilfælde af en Toldforhøjelse paa en eller anden Vare, hvilken af Portugal skønnes uforenelig med dets Interesser, er den, at Landet maa opsige Deklarationen paa sædvanlig Maade, det vil sige med 12 Maaneders Varsel, er Portugal, naar den danske Toldforhøjelse gælder de to ovennævnte Artikler, straks frit stillet uden nogen Opsigelse, men Danmark har altsaa paa sin Side ikke ved Deklaration bundet sig til at lade være at forhøje de paagældende Toldsatser. Ved Toldloven i 1908 indtraf iøvrigt netop den her omskrevne Eventualitet, men ved en Udveksling af Noter i Sept. Maaned s. A. anerkendte den portugisiske Regering desuagtet den fortsatte midlertidige Gyldighed af Deklarationen, og den senere republikanske Regering har i 1910 erklæret at ville opfylde alle af den tidligere Regering indgaaede lovlige Forpligtelser, saaledes at Danmark trods sin Toldforhøjelse vedblivende nyder Mestbegunstigelse i Portugal for Indførelsen af de nævnte Produkter.

Fra gammel Tid har vi ogsaa sluttet Handelstraktater, der gik saa vidt som at tilsige vedkommende fremmede Stat Nationalbehandling, d. v. s. at fremmede Landes Undersaatter i Henseende til Regler for Import, Told m. m. skulde behandles som Landets egne Børn. Den ældste af de eksisterende Traktater, om hvilket dette gælder, er formentlig Traktaten med Neder-

landene af 1701, i hvis Artikel 17 det hedder: »I Fald Kongens Undersaatter eller nogle andre Nationer maatte herefter bekomme nogen Lindring i Kongens Riger og Lande, saa skal Indbyggerne i de forenede Nederlande ogsaa nyde den samme — — — og i Fald Generalstaternes Undersaatter eller andre Nationer maatte herefter nyde nogen Lindring i de forenede Nederlande skal samme ogsaa tilstaas Kongens Undersaatter«.

Heraf er Følgen bleven, at alle de Lande, med hvilke vi har Traktater, har Ret til Nationalbehandling, idet de jo som mestbegunstigede netop har Krav paa den bedste Behandling; men det vil let ses, at der principielt dog stadig er en Forskel, idet man, hvis man endelig tilsigtede at indføre en lavere Toldsats paa Danskes end paa samtlige Fremmedes Import, kun behøvede at opsige de Traktater, der hjemler Nationalbehandling, hvorefter de mestbegunstigedes Ret vilde komme til at svæve i Luften.

En anden Type af Handelstraktater er de saakaldte Tariftraktater, med hvis Afslutning Tyskland er gaaet i Spidsen. Medens *vore* Traktaters Hovedindhold er den blotte Mestbegunstigelsesklausul, indeholder en Tariftraktat — der forudsætter Protektionisme — først og fremmest forskellige Nedsættelser i den ved Lovgivningen fastsatte Generaltarif, hvilke tilstaas Medkontrahentens Eksportvarer mod tilsvarende Toldbegunstigelser ved Eksporten dertil af visse af ens egne Artikler. Hertil er saa føjet en Mestbegunstigelsesklausul, der tilsiger en at nyde godt af andres tilsvarende specielle Toldbegunstigelser, og omvendt, ved at være indsat i Traktater med andre Lande, har tilsagt disse at nyde godt af de ovennævnte nye Nedsættelser. I Reglen vil det imidlertid vise sig, at Begunstigelser, der saaledes opnaas uden Vederlag, ikke er af synderlig Værdi; Mestbegunstigelsesklausulen er i Virkeligheden en tom Formel, idet det er muligt at specificere Positionerne i en saadan Grad, at de kun faar praktisk Betydning for de specielle Varesorter, der omsættes mellem de to kontraherende Lande. Som et for os grelt Eksempel kan nævnes den Bestemmelse i den tyske Toldtarif, der sætter en særlig lav Told paa Kvæg, der i mindst en Maaned af Sommeren har opholdt sig paa Græsgange, der ligger 800 Meter over Havet. Det er indlysende, at dette er en Bestemmelse, der tager Sigte paa Schweiz, og som vi efter Omstændighederne trods vor omtalte Mestbegunstigelse i Tyskland er temmelig forhindrede i at nyde godt af.

En toldpolitisk Tilnærmelse til Norge og Sverige paa et Omraade af væsentligt Omfang vil imidlertid selvfølgelig ikke kunde ske ved spidsfindige Formuleringer af Tarifpositionerne under samtidig Bibeholdelse af vore Mestbegunstigelsestraktater med de ikke skandinaviske Lande, men det vil være folkeretligt nødvendigt at søge disse ændret, med mindre de indeholder en Passus, der gør det Skaar i deres Mestbegunstigelse, at Landene dog skal staa tilbage for Norge og Sverige.

Gennemgaar vi nu vore Handelstraktater kronologisk for at besvare Spørgsmaalet, om det vil være nødvendigt at ændre dem, hvis vi vil dyrke en skandinavisk Toldpolitik, har vi først Traktaten med Storbritanien (og dets Kolonier) af 1680, i hvis Art. 8 det hedder: »Storbritaniske Folk og Undersaatter . . . . . skal ikke betale flere eller større Tolde . . . . . end som de blive erlagte af de forenede Nederlandske Provindsers Undersaatter eller af fremmede, som . . . . mindre Told betale (Svensken alene undtagen) . . .« Man kunde nu maaske mene, at det er selvfølgeligt, at England skal finde sig i at staa tilbage for Norge, da dette jo i 1670 hørte under Danmark og altsaa stiltiende var undtaget. I 1807—14 var Danmark og England imidlertid i Krig, og ifølge en almindelig anerkendt Folkeretsregel medførte dette, at alle Traktater om Handel og lign. mellem dem suspenderedes og først genopvaagnede ved Fredsslutningen, saaledes at England ved Bedømmelsen af, hvilke Lande det skal vige for i Henseende til Toldbegunstigelser trods sin Mestbegunstigelsestraktat med Danmark, kun vil lægge Forholdene ved Freden med os i 1814 til Grund. Allerede forinden var imidlertid Norge ved Freden med Karl Johan som bekendt blevet afstaaet af Danmark og var altsaa i Forhold til os en fremmed Stat, der ikke kunde antages stiltiende undtaget, og allerede af den Grund vilde det derfor være nødvendigt, saafremt man ikke kunde opnaa Enighed om en Ændring i den af Danmark ønskede Retning, at opsige Traktaten med Storbritanien. Denne indeholder iøvrigt ligesom flere af de senere, navnlig de ældre, Traktater igen Bestemmelser om Ophør, men ifølge almindelig Opfattelse maatte det da antages, at Opsigelse kunde finde Sted med det Varsel, der i disse Forhold er det sædvanlige, d. v. s. 12 Maaneder.

Senere har Danmark afsluttet Traktater, som det, da de overhovedet ikke indeholder noget Forbehold, vil blive nødvendigt at ændre, med følgende Stater (foruden Nederlandene i 1701 som ovenfor anført):

De Forenede Stater	1826
Frankrig	1842 [1]
Grækenland	1846
Den Dominikanske Republik	1852
Persien	1857
Liberia	1860
Italien	1864
Schweiz	1875

Den næste Traktat med Østrig-Ungarn af 1887 betegner et principielt Vendepunkt, iden den — formentlig under direkte Indflydelse af Tidens skandinaviske Tanker — indeholder et Forbehold om at Mestbegunstigelsen dog ikke skal berettige nogen af Parterne til at nyde godt af de Toldlettelser, som Medkontrahenten maatte tilstaa Deltagere i en eventuel Toldunion. Den paagældende Traktat vil det derfor ikke være nødvendigt at opsige af Hensyn til en skandinavisk Toldpolitik.

Denne Linie er blevet fulgt i Konventionen med Rusland i 1895 og med Serbien i 1909.

I Aftalen med Spanien af 1893 med Hensyn til Tolden paa visse specificerede danske og spanske Naturprodukter og Fabrikata (herunder for Spaniens Vedkommende foruden Vin og Sydfrugter bl. a. ogsaa Metaller og Konserves) er der fra dansk Side udtrykkeligt gjort Forbehold angaaende en eventuel Toldunion med Norge og Sverige, for Spaniens Vedkommende angaaende Portugal, ja i den almindelige Handelstraktat med Rumænien af 1910 er dette udtrykkelige danske Forbehold endogsaa ensidigt.

Traktaten med Belgien af 1895 (der er den liberaleste af vore moderne Traktater, idet den paa alle Omraader, hvor ikke andet er bemærket, hjemler Nationalbehandling og ellers Mestbegunstigelse) samt den ovennævnte Deklaration med Portugal af 1896 vil derimod eventuelt være at ændre, da de intetsomhelst Forbehold indeholder angaaende Told, og det samme gælder Traktaten med Chile af 1899, hvad der forsaavidt er paafaldende som Chile deri har forbeholdt sig, at Danmark ikke skal kunne gøre Fordring paa at nyde godt af Specialtariffer, som fastsættes i Samkvemmet med Stater, der »udgør en Del af det centralamerikanske eller sydamerikanske Kontinent«. (I en Tillægsartikel af 1905, hvori Chile angaaende Skibsafgifter m. v. har gjort Forbehold med Hensyn til de samme Stater, og hvad angaar Landets indenrigske Fart har forbeholdt sig at ligestille disse Staters Redere med sine egne, har Danmark derimod pludselig paa sin Side forbeholdt sig forsaavidt angaar den indenrigske Fart at kunne ligestille norske og svenske Redere med de danske).

[1] Tillæg til den oprindelige Traktat af 1742.

Endvidere maa der finde en Noteveksling Sted med Tyrkiet, idet det ved Skrivelser, vekslet i 1900 mellem den høje Port og det danske Udenrigsministerium, blev fastslaaet, at begge Parters Undersaatter i den andens Lande skal behandles som indfødte.

I de Noter, der aarlig siden 1909 veksles med Bulgarien om gensidig Mestbegunstigelse for Varer og Skibsfart og alene gælder for det paafølgende Aar, er der ganske naturligt ikke nogen Art af Forbehold.

Af større Betydning er det, at i Toldkonventionen med Japan af 1912 er Forbeholdet ikke vidtgaaende nok, idet det kun muliggør Toldunionen med et enkelt Land ifølge Artikel 5: »Are excepted from the operation of this Convention . . . advantages resulting from a customs union which either Contracting Party may conclude with any third Power, in as much as such advantages are not extended to other countries«. Det maa her bemærkes, at Grunden til, at man kun opnaaede dette udfra det her til Grund liggende Synspunkt utilstrækkelige og irrationelle Forbehold vistnok var, at man fra japansk Side kunde henvise til, at Nordmændene og Svenskerne, med hvem man kort forinden havde forhandlet om Afslutningen af Toldtraktater, havde erklæret sig tilfreds med — eller i hvert Fald ladet sig nøje med — et Forbehold om Toldunion med et enkelt Land, respektivt Sverige og Norge.

De resterende Handelskonventioner, nemlig med Siam af 1858, Kina af 1863, Marokko af 1880 og Kongo af 1885, er uden Interesse i denne Forbindelse, idet de med Hensyn til Toldbestemmelser er ensidigt i Danmarks Favør (de betegner en Anerkendelse af den aabne Dørs Politik i Forholdet til os) og følgelig ikke behøver at paavirkes af en dansk Toldunionsaftale.

Man vil have lagt Mærke til, at vi ikke har nævnt de nuværende Forhold til de os nærmest

liggende Lande, Sverige, Norge og Tyskland, men dette har sin naturlige Forklaring deri, at vi ingen Handelstraktater har med dem. Med Norge og Sverige eksisterer forskellige Skibsfartsaftaler — med Sverige ikke mindst til Regulering af de særlige Forhold i Øresund — derimod ingen Handelsoverenskomster, hvad der dog hidtil ikke har vist sig at frembyde nogen positive Ulemper bortset fra et Par ganske ubetydelige Tilfælde med Sverige. Med det tyske Rige som saadant har vi ingen Traktat om Erhvervsspørgsmaal. Før 1871 havde Danmark imidlertid afsluttet Mestbegunstigelsestraktater, der omfattede Told, med Preussen i 1818 (fornyet 1846; som en Undtagelse opsigelig med 6 Maaneders Varsel), med Oldenburg i 1841 og med Mecklenburg-Schwerin i 1845, ligesom der ved Fredsslutningen i 1864 blev aftalt gensidig Mestbegunstigelsesstilling for Danmark og de afstaaede Hertugdømmer, og da Tyskland i 1885 lagde en Told af 3 Mark paa Rug — en Artikel, der den Gang havde Eksportinteresse for os — og Danmark ikke stod opført paa Fortegnelsen over de mestbegunstigede Nationer, der slap for denne Told, fik Gesandten i Berlin derfor Ordre til at drøfte Sagen med den tyske Regering. Ved en Noteveksling det paagældende Aar anerkendte den tyske Forbundsregering da vor Mestbegunstigelsesstilling med Hensyn til Told overalt i det tyske Rige naturligvis ud fra Forudsætningen om Gensidighed, og det vilde vel derfor i paakommende Tilfælde, saafremt den ikke vilde gaa med til de interskandinaviske Begunstigelser, være rigtigst, at ogsaa Tyskland erholdt Opsigelsesvarsel, der efter Omstændighederne formentlig maatte sættes til 12 Maaneder.

Vi har dermed gennemgaaet hele Rækken af vore Handelstraktater, idet de Forhandlinger, der har været ført med andre Stater væsenlig i Syd- og Mellemamerika (først og fremmest med Argentina), ikke er naaet til en Afslutning før Krigen.

Af de ovenstaaende Bemærkninger vil man have faaet Indtrykket af en vis Tendens for Danmarks Vedkommende siden Slutningen af Firserne til at holde Døren aaben for en eventuel skandinavisk Toldaftale, en Tendens, der dog kun har ytret sig som et Initiativ til at indsætte et dertil sigtende Forbehold i Traktaterne, men som, saa snart dette har mødt Modstand fra den anden Part i Forhandlingerne, er blevet opgivet, eventuelt (jfr. Japan) saaledes, at man er blevet staaende ved Forbeholdet om Toldunionen med kun een Stat.

Hvis man imidlertid paa Forhaand vilde være tilbøjelig til at afvise enhver Tanke om gensidige skandinaviske Toldlettelser ved at pege paa Risikoen ved at røre ved hele den bestaaende Traktatbygning, maa man jo være opmærksom paa, at det overhovedet er tvivlsomt, hvorlænge Danmark vil kunne holde fast ved det gamle System, eller rettere, hvorlænge vi vil faa Lov til at beholde det.

Planen om et britisk Imperium, hvorunder England skulde gaa over til Protektionismen, og det og de selvstyrende Kolonier knyttes nøjere sammen ved lavere Toldsatser end dem, der benyttedes i Samkvemmet med Udlandet, er jo ikke ny, og de første Skridt i denne Retning er allerede gjort af Australien. Vor Traktat med Storbritanien af 1670, der i Overensstemmelse med de Synspunkter, der den Gang var gældende, stadig har været antaget at omfatte ogsaa de selvstyrende Kolonier, saaledes at Traktaten stod og faldt med Storbritanien fik ved en Deklaration i 1912 paa engelsk Initiativ en Tilføjelse om gensidig Opsigelsesret med 12 Maaneders Varsel for paa den ene Side Danmark og paa den anden Side Canada, Australien, New Zeeland, Sydafrika og New Foundland, og denne Opsigelsesret er allerede benyttet af »The Commonwealth of Australia« med Virkning ogsaa for Papua og Øen Norfolk i Begyndelsen af 1914, saaledes at det siden 8. Febr. 1915 kun er en faktisk Ordning indtil videre, men ingen Ret at vi nyder Mestbegunstigelse der og omvendt. Ganske vist er en Opsigelse af Traktaten af 1870 ikke nødvendig fra engelsk Side for at træffe Præferenceaftaler med de selvstyrende Kolonier, idet det i Almindelighed maa antages, at et Land har Lov til uden Virkning for en tredie Stat at yde særlige Begunstigelser til Statssamfund, med hvilket det staar i politisk Forbindelse (noget andet var ifølge Ordlyden af de paagældende Traktater Tilfældet med Belgien og Tyskland, men disse er da ogsaa forlængst opsagt), men England har altsaa foreløbig været nødt til at imødekomme Koloniernes Ønske om at drive en protektionistisk Toldpolitik, hvad der formentlig kun betegner en Begyndelse.

De Forenede Stater var allerede før Verdenskrigen, efter Vedtagelsen af Underwood Tariff Bill, begyndt at gøre Skridt til at faa deres Handelskonventioner fornyede, og nu i Oktober fik

vi paany et Varsel om, hvad der er i Gære, idet Rusland opsagde sin Mestbegunstigelsestraktat med os, der altsaa vil være udløbet i Oktober 1918, formentlig som Led i en Række andre Opsigelser, for ogsaa at gaa over til Kompensationssystemet paa Toldomraadet.

Hvad enten nu disse Planer ved Krigens Slutning forfølges isoleret af de enkelte Stater eller man under en eller anden Form realiserer den økonomiske Pariserkonferences Tankegang om en handels- og toldpolitisk Sammenslutning af de allierede eller en Del af disse, saaledes at de faa tilbageværende neutrale Stater kommer til at staa overfor henholdsvis en centralevropæisk og en allieret Toldsammenslutning af større eller mindre Intensitet og med Rusland i en af disse Grupper, maa det i hvert Fald antages at ville være af væsentlig Betydning, at Danmark ikke staar uforberedt i den paagældende Situation, men at vi, om ikke gennem forud afsluttede skandinaviske Toldaftaler, saa dog gennem forudgaaende saglige og detaillerede Undersøgelser og gensidige Udredninger er nøjagtigt orienteret til de forestaaende handelspolitiske Forhandlinger med Stormagterne. *Hg.*

▫▫▫▫▫▫

Lidt om Jernblandinger.

I Tilslutning til de i Oktober- og December-Hefterne af »Tidsskrift for Industri« 1917 offentliggjorte Artikler, omhandlende Jernblandinger under de nuværende Forhold, tillader Undertegnede sig som Supplement at fremsætte følgende:

Det lyder som en Paradoks, naar det paastaas, at det kendte, gode svenske Trækulsjern ikke skulde kunne bruges til Jernlegeringer for almindelige Maskindele.

Mange Støbemestre har jo imidlertid haft store Vanskeligheder ved at bruge det svenske og norske Jern. Nogle Støberier har ogsaa haft Vanskeligheder med det amerikanske. Naar disse Vanskeligheder har kunnet opstaa, turde det ligge i, at man i mange Støberier ikke plejer at legere sit Jern efter Analyse; man blander 50 pCt. engelsk Jern og 50 pCt. gammelt Jern sammen. Denne Blanding, om man kan kalde den saaledes, da den jo i et Støberi med meget Affaldsjern, snart kommer til at bestaa udelukkende af engelsk Jern, har man, som Hr. Thorsen har paapeget, brugt ikke paa Grund af Jernets Godhed, men paa Grund af dets Billighed. I de Støberier, hvor man er vant til at blande sit Jern efter Analyse, og hvor man bruger flere Sorter Jern, turde Vanskelighederne ikke have gjort sig gældende i særdeles høj Grad. Dette fremgaar jo ogsaa af Hr. Thorsens Artikel.

Naar man i Almindelighed taler om svensk Jern, mener man Specialjern, som er kendt for sin Styrke. Dette Jern er, som paapeget i begge nævnte Artikler, vanskeligt at støbe med. Jernet kræver høj Varmegrad for at kunne smelte, og selv om det ogsaa smeltes meget varmt, er det dog tyktflydende, og bliver hurtigt som en grødet Dej. Godset bliver haardt, viser ofte Sugning og Gasdannelse. Til tyndt Gods og i vaad Form bliver det endnu haardere. Dette Specialjerns Egenskaber er altsaa tilsyneladende daarlige, da det er vanskeligt at støbe. Jernet bliver imidlertid højt vurderet i Støberier, hvor man forlanger stærkt Gods, og man kommer i Virkeligheden ikke uden om det, hvis man vil støbe Kvalitetsgods.

I Støberier, hvor man kun ønsker en Jernblanding, som smelter let, flyder let, er let at støbe tæt og giver et meget blødt Gods, kan man ikke bruge dette svenske *Specialjern.* Men, som af Hr. Thorsen paapeget, findes der andre svenske Jernsorter, som ikke volder Vanskeligheder i Brugen.

Man kan med de svenske Jernsorter, som nu er i Handelen, legere Jern for enhver Slags Gods. Hvis man da vilde bruge ovennævnte svenske Specialjern i større Mængder i en Legering, maatte man — efter almindelig Fremgangsmaade — for at faa Jernet blødt og letflydende, tilføre Legeringen mere Silicium og mere Fosfor. Højprocentlig Silicium, tilført paa rigtig Maade i Ovnen, giver, som paapeget i begge foregaaende Artikler, godt Resultat, men Resultatet bliver altid bedst med Raajern og gammelt Jern alene, uden nogen som helst ekstra Tilsætning.

Skal man, for at faa Fosfor i Legeringen, bruge 60 pCt. a 70 pCt. gammelt Jern, maa de manglende 30 a 40 pCt. nyt Jern udvælges meget omhyggeligt. Jeg vilde aldrig bruge 70 pCt. gammelt Jern sammen med Silicium- og Manganfattigt Raajern, da man i dette Tilfælde heller ikke med Tilsætning i Ovnen af højprocentlig Mangan- og Siliciumjern vilde faa et godt Resultat. Har man Vanskeligheder, er det bedre og sikrere at bruge mindre gammelt Jern og nøjes med mindre Fosfor i Legeringen. Naar man

som Regel selv bruger meget gammelt Jern, er det ikke for at faa rigelig Fosfor i Legeringen, men for at faa brugt det gamle Jern, man har, saa at man ikke behøver at sælge det.

Fosforret gør ubestrideligt Jernet godtflydende, men man kan undvære Størstedelen af det Fosfor, som findes i det Jern, der i Almindelighed bruges til Maskindele. Selv i Ovngods bør man vogte sig for at have for meget Fosfor; man har jo desværre ofte Lejlighed til at se Kakkelovne, der efter kort Tids Brug er sprungne.

I Danmark blev der før Krigen brugt meget Lübeck Hämatitjern som Tilsætning. Dette Jern gjorde Legeringen letflydende, let at støbe tæt, og det gav et blødt Jern.

At Jernet blev blødt er ikke saa mærkeligt, da Siliciumprocenten var høj, 2,5 til 3,5 pCt. Men Jernet blev ogsaa tyndtflydende trods det, at Lübeck Hämatit, som alt Hämatit, har et lavt Procent Fosfor, 0,09 og 0,1 pCt. Man kan ogsaa faa svensk Jern, som er tyndtflydende til Trods for, at Fosforindholdet er lavt.

Hvis man ser paa den kemiske Analyse for de svenske Jernsorter, som er i Handelen, og som Støbemestrene er tilfreds med, vil man se, at Fosforindholdet er meget lavt, Siliciumprocenten ikke særlig høj, men af Kulstofindhold har Jernet 4 pCt. og derover.

Jeg kan anføre følgende Analyser paa svenske Jernmærker, som jeg selv har brugt og fundet at være letflydende:

	Kulstof	Silicium	Mangan	Fosfor	Svovl
1)	4,325 pCt.	1,510 pCt.	0,211 pCt.	0,049 pCt.	0,030 pCt.
2)	4,000 —	2,5-3 —	1,000 —	0,045 —	0,015 —
3)	4,000 —	2,5 —	1,52 —	0,043 —	0,043 —

For Lübecker Hämatit var Analysen:

Kulstof	Silicium	Mangan	Fosfor	Svovl
4,000 pCt.	2,5-3,5 pCt.	0,7 pCt.	0,1 pCt.	0,02 pCt.

Et andet Hämatitmærke har:

Kulstof	Silicium	Mangan	Fosfor	Svovl
4,485 pCt.	3,00 pCt.	0,903 pCt.	0,045 pCt.	0,025 pCt.

Da Jernsorterne, hvoraf ovenstaaende Analyser er taget, bliver tyndtflydende trods den lave Fosforprocent, beror dette paa den høje Kulstofprocent. For enhver Legering gælder det, at den ved en bestemt Sammensætning smelter ved lavest Temperatur og bliver i høj Grad tyndtflydende. Denne Sammensætning kalder man i Støberiteknikken den eutektiske Legering — som betyder den Legering, der har det laveste Smeltepunkt og den mest tyndtflydende Sammensætning.

Ifølge den støberitekniske Literatur ligger dette Punkt for en ren Kulstof-Jernlegering ved 4,2 pCt., men for en Støbejernslegering af almindelig Sammensætning ved 3,8 pCt. Disse Tal har jeg sidst set i et Foredrag af Professor Osann, refereret i »Giessereizeitung«. Dette stemmer ogsaa med de praktiske Erfaringer og med ovennævnte Analyser.

Som Regel spørger man ikke om Kulstofindholdet i Jernet, naar dette skal bruges til almindeligt Gods. Under nuværende Forhold er det imidlertid sikrest i Analysen at tage Kulstofindholdet med, saa meget mere som man med højt Kulstofindhold kan nøjes med mindre Silicium for at faa graat og blødt Støbegods.

Hvis man faar Jern med lavt Kulstofindhold og dette ikke faar Lejlighed til at optage Kulstof i Ovnen, hvad det i en Ovn med normal Gang ikke faar, kan man uden videre iagttage dette i Støbeske og Støbeso. I Stedet for at være tyndtflydende hele Tiden, til hele Massen pludselig størkner, udskilles hurtigt, medens Jernet endnu er varmt, Jernkrystaller med højt Smeltepunkt; disse, som er jevnt fordelt i hele Jernmængden, gør det hele til en tyktflydende, grødet Masse.

For at faa tyndtflydende og blødt Gods, bør man altsaa vælge svenske Jernsorter, som indeholder mellem 2 à 3 pCt. Silicium og 4 pCt. Kulstof, og, hvis man vil bruge meget gammelt Jern i Blandingen, 1,5 pCt. Mangan. Med dette Jern faar man ganske vist ikke saa stærkt et Gods som med Specialjernet med lavere Kulstofprocent, men i hvert Fald bliver Godset meget bedre end fremstillet af det Jern, som man udelukkende legerer af engelske Fosforjernsorter (d. v. s. Raajern med 1,5—2 pCt. Fosfor).

I Støberier med meget tyndt Gods burde man allerede ved 50 pCt. gammelt Jern kunde faa 0,4 à 0,6 pCt. Fosfor i Legeringen; med dette Jern kan man ogsaa støbe det tyndeste Gods. Ved at sortere det gamle Jern og borttage det, som er brændt, kan man spare paa Fosfor. Brændt Jern virker nemlig fosforrensende paa Jernet i Kupolovnen. En Del af Fosforret gaar fra Jernet over i de jerniltrige Slagger. En Jernblanding med meget brændt gammelt Jern bliver fosforfattigt, men svovlrig og derfor tyktflydende, og haard paa Grund af Svovlets Virkning.

En Ting, som har meget stor Betydning, men

som man som Regel ikke regner med, naar det drejer sig om matløbet og haardt Støbegods, er om Modelsandet er godt og Formen god. Naar Smelteovnens Gang er som den skal være, er Formen og ikke Jernet Skyld i det meste haarde og matløbne Gods. Der kan i hvert Fald vindes meget her. Blander man Modelsandet paa Maskine i Stedet for paa den gammeldags Maade, kan man spare 50 pCt. af Vandet i Sandet, og endda faa Modelsand, som binder bedre sammen end det, som er blandet med Haanden.

Da jeg læste den første Artikel (Oktoberheftet af »Tidsskrift for Industri«) om Jernblandinger, støbte jeg nogle Prøver af de Jernlegeringer, som jeg har brugt i længere Tid. Efter to Vinduesglasruder formede og støbte jeg to Plader; den ene 2 mm tyk og den anden 5 mm tyk. De to første blev støbt af en Legering bestaaende af 33,3 pCt. svensk Trækulsjern, 66,7 pCt. gammelt Jern. Det beregnede Indhold for denne Legering er: 2,120 pCt. Silicium, 0,710 pCt. Mangan, 0,488 pCt. Fosfor og 0,080 pCt. Svovl. I Støbegodset bliver Analysen ca. 1,9 pCt. Silicium, 0,3 pCt. Mangan, 0,4 pCt. Fosfor, 0,12 pCt. Svovl.

Denne Legering er beregnet for en Godstykkelse af 15 à 20 mm, men de to Prøver blev dog saa bløde, at man med Lethed kunde bore og file i dem.

I Keeps Prøveapparat tog to Prøvestænger paa ½ engelsk Tomme i Firkant og 12 engelske Tommers Længde, 5 mm Hærdning med Kokillen, og det svandt til Mærket 63.

De næste Prøver støbtes af 20 pCt. Trækulsjern med høj Procent Silicium, 40 pCt amerikansk Jern og 40 pCt. gammelt Jern.

Indholdet bliver: 2,6000 pCt. Silicium, 0,3840 pCt. Mangan, 0,6480 pCt. Fosfor og 0,0640 pCt. Svovl. Den støbte tynde Plade paa 2 mm kunde man uden Betænkning kalde meget blødt Støbegods. I Keeps Apparat tog Prøvestængerne 2 mm Hærdning og svandt til Mærket 63.

Det tredie Forsøg støbtes af: 60 pCt. amerikansk Jern og 40 pCt. gammelt Jern.

Indholdet bliver: 2,2600 pCt. Silicium, 0,3600 pCt. Mangan, 0,7600 pCt. Fosfor, 0,0600 pCt. Svovl. Ogsaa disse Prøver var bløde at bore og file i. I Keeps Apparat tog Prøvestængerne 2 mm Hærdning og svandt til Mærket 59.

Prøverne fra de her nævnte Forsøg har jeg afleveret til Hr. Støberikonsulent Krog ved Teknologisk Institut. Hr. Krog har undersøgt Prøverne og udtalt, at de svarer til, hvad jeg har skrevet om dem.

Det norske Jern har jeg ligeledes brugt med godt Resultat. Det leveres for Tiden med et Manganindhold af 0,5—0,9 pCt. og Fosfor fra 0,4—0,6 pCt., hvilket jeg mener at være passende for almindeligt Støbegods.

Det skulde glæde mig, om jeg med ovenstaaende Artikel vilde være i Stand til at bidrage noget til Belysning af Spørgsmaalet »Jernblandinger i Støberierne under nuværende Forhold«.

F. O. Nordbeck,
Støbemester ved Kjøbenhavns Flydedok og Skibsværft.

▫▫▫▫▫▫

Maskeret Import.

Franske og italienske Forslag og Foranstaltninger til Bekæmpelse af tysk Import under neutralt Mærke.

Ved de Allieredes Konference i Rom sidste Aar vedtoges Nedsættelsen af en Kommission til Overvejelse af Spørgsmaalet om, hvorledes man efter Krigen skulde sikre sig mod tysk Import under neutralt Mærke. Nogen endelig Løsning er endnu ikke fundet, og medens Kommissionen arbejder for lukkede Døre og stadig ikke lader høre fra sig, har man i Frankrig begyndt en offentlig Debat om den foreliggende Sag.

At særlig Frankrig frygter en maskeret Import er let forstaaeligt, naar man tager i Betragtning, at der sikkert vil hengaa adskillige Aar efter Fredsslutningen, før dets Industri er bragt paa Fode igen. De vigtigste Industrigrene — saaledes største Delen af Brieydistriktet — har jo nu i 3 Aar været udnyttet af Tyskerne, og man er klar over, at Landet i den nærmeste Fremtid vil være henvist til forøget Import fra Udlandet.

Det er da for at hindre det franske Guld i at vandre over i Fjendens Hænder og for ikke uden eget Vidende at komme til at støtte den tyske Industri, at man foreslaar visse Foranstaltninger, gaaende ud paa at tvinge de tyske Producenter og Handlende til ikke at forfalske deres Varers Nationalitet.

Men, hvorledes vil man gennemføre en saadan Tvangsforanstaltning? Og hvilke Foranstaltninger er det, man vil træffe?

Vi skal her gengive forskellige Forslag, der er blevet fremsat af Sammenslutninger indenfor

fransk Handel og Industri. Forslagene gaar i Hovedtrækkene ud paa at oprette:

1) Et Personregister,
2) et Handelsregister og
3) at kræve et Nationalitetsmærke anbragt paa alle Varer, der indføres til Frankrig.

Hvad Personregistret angaar, er det Meningen, at et saadant skal oprettes indenfor hver enkelt Kommune og indeholde Navne og Adresser paa samtlige Beboere af Kommunen samt disses Hjemstavn og Navnene paa deres Forældre. Det skal staa til Disposition for alle Borgerne, og enhver Handlende skal i det Lokale, hvor han eller hun udfører sin Bestilling, lade ophænge en Plakat, der i en let læselig Skrift angiver — som et Uddrag af Personregistret — hans eller hendes Navn, Fødested og Nationalitet. Enhver vil paa denne Maade kunne undgaa at træde i Forbindelse med fremmede Købmænd.

Paa Basis af Personregistret skal derefter udfærdiges et Handelsregister af samme Art som de, der findes i Spanien, Italien, Sverige, Norge, Danmark, Schweiz, Ungarn og Tyskland.

Medens disse Forslag er indgivet til Deputerkammeret og venter paa at blive sat under Debat, har man i Italien foregrebet den interallierede Kommissions Betænkning, idet Regeringen har udstedt et Dekret af 18. Juni 1917 om tvungen Udstedelse af en Nationalitetserklæring for enhver Handlende og Industridrivende, der opholder sig indenfor Riget. Artikel 1 i nævnte Dekret kræver, at ikke blot den enkelte Købmands Nationalitet skal angives, men at dette ogsaa skal gælde for alle Medlemmerne af Handelskompagnier og Industrisammenslutninger saavel som for Aktionærerne og Direktørerne i Aktieselskaber. Endvidere forlanges, at fremmede, der er bleven naturaliserede, skal angive deres første Nationalitet. En tysk Købmand i Italien skal saaledes fremlægge et Konsulatsbevis for, at han enten er tysk Borger af Oprindelse eller naturaliseret Tysker. I sidste Tilfælde skal han overfor Handelskamret fremlægge et Tillægsbevis, der skal være udstedt af hans første Fædrelands Konsul, og som bekræfter, at han ved Naturalisering har mistet sin første Nationalitetsret.

Der er ingen Tvivl om, at disse Foranstaltninger, der sikkert paa et senere Tidspunkt vil blive indført i Frankrig, er effektive nok til i hvert Fald i de første Decennier efter Krigen at gøre tyske Handelsmænd og rejsende Opholdet i de franske og italienske Byer lidet tiltrækkende.

Men nu de tyske Industrivarer? Vil man i Ententelandene helt kunne undgaa at indføre dem? Og tænker man paa for enhver Pris at undgaa at træde i Forbindelse med de tyske Producenter?

At dette vilde være Daarskab har man forlængst indset i Frankrig. Og de Forholdsregler, man dér agter at indføre, tager da ogsaa kun Sigte paa at kontrollere den tyske Import og saavidt mulig holde den indenfor uskadelige Grænser. Med Henblik herpaa har de franske Syndikater — som ovenfor anført — foreslaaet Anbringelsen af et obligatorisk Nationalitetsmærke paa enhver Vare, saaledes at Køberen kan blive i Stand til at konstatere den udbudte Vares Oprindelse. At et saadant Mærke imidlertid ikke er tilstrækkeligt har tidligere Tider vist, og man har derfor yderligere foreslaaet, at de Varer, der indføres til Frankrig, skal være ledsaget af et Oprindelsescertifikat, udstedt af den franske Konsul paa Ekspeditionsstedet. Endvidere gaar Forslaget ud paa at beskytte de nuværende Syndikatsvaremærker, og at Varer, der er indført som Halvfabrikata, og som senere udføres som færdigt forarbejdede Varer, skal være forsynet med begge Landes Nationalitetsmærke. Et særligt Toldvæsen ønskes oprettet for at sikre Gennemførelsen af de nævnte Foranstaltninger.

For de neutrale Smaastater vil et saadant internationalt Beskyttelsessystem sikkert faa ikke ringe Betydning. Det vil paa den ene Side hjælpe til at fjerne al Mistanke om deres Varers Oprindelse, lette dem Adgangen til de store Markeder og sikre dem mod at blive udnyttet af andre Nationer. Til Gengæld vil det stille Krav til dem om at holde Skjoldet blankt og Stien ren. De vil da i mangt og meget faa samme Vilkaar som deres Neutralitet under Krigen har paalagt dem i deres Handelspolitik og Vareomsætning.

▫▫▫▫▫▫

Alfred Dragsted.

1856—1918.

Under et Ophold i Stockholm i Anledning af en Udstilling af dansk Kunstindustri er Hof-Juvelerer Alfred Dragsted afgaaet ved Døden. Dansk Kunsthaandværk, og da ganske særlig Guldsmedefaget, har hermed mistet en af sine bedste Mænd. Alfred Dragsted, hvis Fader var

Guldsmedemester, opdroges fra Barnsben af til Kunsthaandværket. Han kom i Lære først hos O. C. Collin herhjemme, og siden fortsattes hans Uddannelse rundt om i Udlandet. I 1891 overtog han sammen med Broderen, Frantz Dragsted, der døde i 1916, Faderens ansete Guldsmedeforretning, som Brødrene førte videre, byggende paa høj Tradition, kunstnerisk Smag og solid Haandværkerdygtighed. Alfr. Dragsted var tillige en virksom Mand i Organisationslivet; han var Formand for Foreningen for Kunsthaandværk og efter Broderens Død Oldermand for Guldsmedelavet, ligesom han beklædte en Mængde andre Tillidshverv og bl. a. var Medlem af Industriforeningens Repræsentantskab.

Med Alfr. Dragsted er atter en Mand af dansk Kunstindustris trofaste Garde gaaet bort, og foruden de Spor, han har sat sig gennem sin Indsats i det Fag, som han var Mester i, og som han elskede, vil Alfr. Dragsted efterlade sig et Minde som en elskværdig og levende Personlighed.

▫▫▫▫▫▫

A la Lenin!

I Folketinget er under 8. ds. af Socialdemokraterne Hans Nielsen (Horsens), Wiinblad, Stilling, N. P. Nielsen og L. D. Rasmussen indbragt følgende Forslag til Beslutning:

Folketinget beslutter:

Der nedsættes en Kommission i Henhold til Grundlovens § 46 med det Hverv:

1. at undersøge Kapitalens og de monopolagtige Bedrifters uheldige Indflydelse paa de sociale Forhold her i Landet,

2. at overveje, om ikke Hensynet til Folkets og Landets Fremtid kræver, at Staten snarest overtager saadanne Virksomheder som Nationalbanken og de øvrige private Pengeinstituter, Telegrafer og Telefoner, Jernbaner og Skibe, Forsikringsselskaber af enhver Art, samt saadanne monopolagtige Virksomheder som Sukkerfabriker og Raffinaderier, Papirfabriker, Oliefabriker og Selskaber, der driver Handel med Olier, Tændstikfabriker, Garverier og Læderfabriker, Gødningsfabriker, Cementfabriker, Saltværker, Spritfabriker, Ølbryggerier og Importforretninger i Kul og Koks m. m.

Kommissionens Medlemstal fastsættes til 15.

— — —

Vi havde ventet, at Krigens Lære havde ført til Kravet om en Revision af vort Lands Økonomi — og dermed nationale og sociale Grundvold — efter et noget andet Program end det her foreliggende. Den beklagelige Mangel paa Forstaaelse og Interesse for Landets alvorlige økonomiske Problemer, der saa længe har præget vor Lovgivningsmagt, har gjort, at det altsaa ikke er bleven saaledes.

Uden at søge at udrede, hvor meget og hvad der ligger bag det nu fremsatte Program à la Lenin, vil vi blot betone, at hvis dette er lagt til Rette »for Tilfældet«, d. v. s. for den kommende Valgkamp, saa bør det blive Ophavsmændene et tveægget Vaaben. Fordi Krigen er gaaet sporløst hen over Hovedet paa Landets Rigsdag, er det dermed heldigvis ikke sagt, at det samme er Tilfældet med den store Befolkning. Aldrig før har Følelsen af, at vor Økonomi kræver hele vor Opmærksomhed — og vel at mærke i positiv Retning —, hvis den skal kunne bære Landets Fremtid, været saa stærk som netop nu. Dette i Forbindelse med de indhøstede Resultater af Erhvervenes »Nationalisering«, hvor en saadan er praktiseret, turde da forhaabentlig medføre, at det foreslaaede Kommissions-Program vil komme til at virke i modsat Retning af tilsigtet.

For Erhvervenes Folk bør det imidlertid blive et nyt Memento om at virke hen til, at Erhvervsinteresserne endelig engang kan faa Plads — og Ordlyd — i dansk politisk Liv. Det turde saa sandt være i elvte Time.

▫▫▫▫▫▫

Fra Industriraadets Studiekommission.

Smøreolie. Da Landet i snart et halvt Aar ikke har faaet Tilførsel af Smøreolie, har Studiekommissionen haft sin Opmærksomhed henvendt paa at faa de tilstedeværende Lagre til at slaa til saa længe som muligt, og samtidig at fremskaffe andre Smøremidler af de forhaandenværende Raastoffer.

Kommissionens Smøreolieudvalg har navnlig haft sin Opmærksomhed henvendt paa den grønlandske Tran, der ved Velvilje fra den kgl. Grønlandske Handels Side er stillet til Udvalgets Disposition i betydelige Mængder. Det er lykkedes at fremstille særdeles gode Smøreolier ved Opblanding af de tilbageværende Partier indførte Olier med grønlandsk Tran, dels raffineret og dels uraffineret, idet den procentiske Opblanding varierer efter Smøreoliens Anvendelse. I Gennemsnit bestaar den Smøreolie, der nu sælges, af halv Tran og halv Olie. Udvalget har samtidig afsluttet Overenskomst med Importørerne, hvorved Udvalget kan disponere over disses Lagre af Smøreolie, og herved er det blevet muligt at organisere hele

Smøreoliesalget til Tilfredshed saavel for Sælger som Forbruger, idet Forbrugerne ikke mere behøver at købe Smøreolie til opskruede Priser hos saadanne Handlende, der har købt dette paa Spekulation.

Brændsel af Skovaffald. Den 18. ds. lader »Dansk Skovforening« og Industriraadets Studiekommission (Trætyggerudvalget) paa Giesegaard Distrikt ved Kværkeby afholde en Forevisning af Trætyggere og Pindehuggemaskiner, halvtransportable Afkortningssave, Kvasbundtemaskiner og andre Apparater til Oparbejdelse af Skovaffald til Fabriksbrændsel, med hvilke Maskiner der er afholdt en Række Forsøg.

En lignende Forevisning vil finde Sted paa Klelund Plantage ved Holsted i Jylland den 2. Marts.

Industriraadets Studiekommission og Dansk Skovforening henleder i den Anledning Opmærksomheden paa, at Fabrikanter af Maskiner af denne Art ved Henvendelse til Skovrider Ipsen, Giesegaard (pr. Østervang) kan faa deres Maskiner optaget til Afprøvning og Forevisning ved disse Opvisninger. Angaaende Maskiner, der ønskes forevist i Klelund Plantage, bedes man henvende sig til Forstinspektør Storm, Thureby. — Vi skal komme tilbage til de indvundne Resultater.

Surrogat for Talg. Med Henblik paa de daarlige Udsigter for Fremkomsten af teknisk Fedt og Talg, og da de tilstedeværende Forraad heraf maa reserveres dels Spisebrug og dels Lys- og Sæbefabrikation, har Studiekommissionen søgt at fremskaffe Surrogater herfor til de Industrier, hvor forholdsvis mindre Kvanta nødvendigvis maatte fremskaffes, da Fabrikationen ellers vilde gaa istaa.

Man har særlig haft sin Opmærksomhed henvendt paa den grønlandske Tran, og har heraf fremstillet en kunstig Talg, af hvilken Prøver alt er udsendt til de Industrier, der i første Række maatte forsynes. Produktet maa siges at være faldet særdeles heldigt ud, idet saa godt som alle Industrier har ment at kunne anvende dette. Studiekommissionen har derfor formaaet Aarhus Oliefabrik til at fremstille et Parti af denne kunstige Talg af Tran, overladt af den kgl. Grønlandske Handel, og de paagældende Industrier vil i den nærmeste Fremtid kunne faa anvist de ønskede Mængder af det nye Fedtstof gennem Industriraadet.

▫▫▫▫▫▫

Fra Nabolandene.

Sverige.

Indenfor svensk Industriliv har den nu afsluttede Maaned bragt flere betydelige Nydannelser og Omgrupperinger. Der er saaledes Grund til at nævne *A/B Mellansvenska Malmfälten,* der betyder en mægtig Sammenslutning indenfor den midtsvenske Malmindustri. Det er Erhvervelsen af nogle meget store og righoldige Jernmalmlejer fra udenlandske Hænder, der har dannet Basis for Stiftelsen af Selskabet, der regner med en Aarsproduktion af 500,000 Tons, og saaledes efter Grängesberg bliver Sveriges største Malmselskab. Aktiekapitalen udgør 18 Mill. Kr.

Den stadig voksende Papirtekstilindustri har faaet en ny Repræsentant i *A/B Örnsbergs papperspinnerier,* som er dannet med en Begyndelseskapital paa 1 Mill. Kr., og som i den nærmeste Fremtid vil optage Produktionen af Papirgarn og Papirvævestoffer.

Til en Begyndelse vil Produktionen kun omfatte grovere Artikler, men hvis de første Erfaringer viser sig gunstige, hvorom man paa Forhaand næppe nærer Tvivl, vil hele den nævnte Specialindustri blive ført videre paa bredere Basis.

I Aarets første Dage startedes endvidere paa Initiativ af et Par store Jernhandelsfirmaer *A/B Priorverken* i Norrköping. Dette Foretagende bygger fornemmelig paa det gamle Firma Welander & Zellner, og dets Maal er at komme op paa en Massefremstilling med Eksport for Øje. Fabrikationen vil koncentrere sig om fire Hovedafdelinger, nemlig et Jernstøberi, en Afdeling for Beslag og andet Smedearbejde til Bygningsindustrien, en Afdeling for Nitter, Søm og Skruer og endelig en Afdeling for magnetiske Apparater og andre finere Specialartikler. Navnlig Afdelingen for Bygningssmedearbejde faar betydelige Dimensioner. Selskabets Aktiekapital er fra Starten 1 Mill. Kr., men der er aabnet Adgang for Bestyrelsen at udvide indtil 3 Mill. Kr.

Det mægtige *A/B Svenska Kullager Fabriken* overraskede unægtelig Offentligheden ved i Midten af Januar at beslutte en ny Kæmpeudvidelse. Denne Gang staar Aktiekapitalen foran en Forhøjelse paa 28 Mill. Kr. til 84 Mill. Kr. I 1907 lagdes den første Sten til dette Selskab. Men dengang var Aktiekapitalen *kun 100,000 Kr.!* 1912 naaede man 6 Mill. Kr., og siden er store Emissioner fulgt Slag i Slag, takket været Selskabets Bestræbelser for stadig at udvide sin Arbejdsmark i saavel horisontal som vertikal Retning. Samtidig med den sidste Udvidelse, (Beløbene paa de nye Aktier skal indbetales engang i 1918, men bærer først Kupon for 1919) er der skabt en betydelig Nydannelse i *Kugghjulsbolaget.* Dette Selskab, der faar en Aktiekapital paa 16 Mill. Kr., hvoraf Modervirksomheden S. K. F. tegner sig for 9 Mill. Kr. for at have Ledelsen, har allerede en Fabrik for Fremstilling af Tandhjul og andre Maskindele under Opførelse i Göteborg.

Den store Foregangsvirksomhed indenfor Sveriges elektriske Industri, *Allmänna Svenska Elektriska A/B,* eller som den kort og godt benævnes *»Asea«,* har under Krigen befundet sig i en rivende Udvikling. I 1916 forøgedes Aktiekapitalen fra 15 til 21 Mill. Kr., og ifjor blev denne ved to Nyemissioner i henholdsvis Januar og Maj bragt op paa 33 Mill. Kr. Da imidlertid Trangen til Driftsudvidelse stadig synes til Stede, har Bestyrelsen nylig besluttet en Kæmpeemission paa 17 Mill. Kr. Herved vil Aktiekapitalen komme op paa 50 Mill. Kr. Da de nye Aktier emitteres til 110 pCt., vil det ved Overkursen indvundne tilfalde Reservefonden. Som nærmere Aarsager til den

sidste Udvidelse kan nævnes Kravet paa større Driftskapital som Følge af Prisniveauets Stigning, dels virkelig paaviselige Udvidelser eller Nytillæg. Saaledes har der fundet en Aktieudveksling Sted med »Skandinaviska Elektricitetsverk« A/B, og man har nu paabegyndt Opførelsen af en Fabrik for Installationsmateriale. Asea har hidtil kun haft en provisorisk Ordning paa dette Omraade; men da det har vist sig ganske praktisk at producere saadant Materiale, som i tidligere Tid væsentlig importeredes fra Amerika og Schweiz, har man taget Skridtet fuldt ud og paabegyndt Opførelsen af en fuldt moderne Fabrik hertil.

Om den svenske *Skibsbygningsindustri* i 1917 skrives, at den i betydelig Grad har kæmpet med Materialemanglen. Dette er saa meget mere beklageligt, som der ellers var Basis for et stort Opsving. Medens der i 1915 sattes 20,000 Br. R. T. i Vandet, steg dette Tal for henholdsvis 1916 og 1917 til 25,000 og 29,000 Br. R. T. Hertil kommer yderligere for det sidste Aar forskellige Krigsfartøjer som Panserskibet »Drottning Victoria« og et større Antal U-Baade. Halvdelen af den færdigbyggede Tonnage hidrører fra Göteborgværfter. I Aarets Løb er der kommet et Par nye Værfter til, som dog endnu ikke har gjort nogen nævneværdig Indsats i Skibsbygningen. Et Par Værfter er udvidet, saaledes Sölvesborgs og Brodins, sidstnævnte i Gefle. Endelig kan nævnes, at et Værft i Malmö og et i Stockholm har begyndt med Bygning af Betonskibe. Hvorvidt denne Industri i Fremtiden vil faa nogen Betydning i Sverige, er det vanskeligt paa nærværende Tidspunkt at sige noget om.

De svenske Værfter kan utvivlsomt regne med mange Ordrer, og de ligger for Tiden inde med mægtige Bestillinger; men hvornaar disse bliver effektuerede beror først og fremmest paa Materialetilførslerne. De svenske Jernværker kan ikke producere den Plademængde, der er Behov for, og Tilførsler udefra er uendelig vanskelige at opnaa. I Skibsbyggerkredse ser man da ogsaa Fremtiden temmelig pessimistisk imøde og er forberedt paa at indskrænke Driften, hvis ikke Materialespørgsmaalet løses snart.

Norge.

Vi har adskillige Gange berørt, hvorledes Norges Mangel paa Jernværk og Valseværk under Krigen paa en Mængde Omraader har medført store Vanskeligheder, særlig i det sidste Aar, og givet Anledning til en Række Forslag om Anlæg af Jernværker og Valseværker paa forskellige Steder. Hidtil har dog kun *Christiania Staalværk* vovet Skridtet fuldt ud ved Paabegyndelsen af et Valseværksanlæg, som vi har omtalt i vor forrige Oversigt. Nu forlyder det imidlertid, at Generaldirektør *Blakstad* har taget Initiativet til Anlæg af et Jernværk og Valseværk ved Risør. Professorerne *Brøgger* og *Vogt* har studeret Planerne nærmere og udtaler sig i det store og hele meget velvilligt herfor. Ved Beliggenhed midt paa Sydlandets Kyst med sikret tilstrækkelig Areal ved Havn, med Adgang til lang Kajlængde, ved en By, og med kort Transport for en væsentlig Del af Raastofferne og endelig med Adgang til tilstrækkelig stor og billig Vandkraft (Högefossene), skulde Anlægsbetingelserne være særlig gode. En væsentlig Del af den nødvendige Jernmalm kan tilføres Værket fra nærliggende Gruber (Arendalsfeltet, Kragerøfeltet og Fehnsgruberne), Hovedsædet for Norges ældste Jernindustri.

Som Hovedprodukt for Valseværket vil man fra først af lægge Vægt paa Valsning af Plader for Skibsbyggeri, der vil kunne finde Afsætning paa hele Kysten. Detaillerede Planer foreligger dog endnu ikke, men selve den Position, Planens Ophavsmand indtager i norsk Næringsliv, giver dog Projektet særlig Interesse.

▫▫▫▫▫▫

Fra Teknologisk Institut.

Teknologisk Institut, der i Øjeblikket befinder sig paa et højst besværligt Overflytningens Stade, meddeler, at man i Løbet af Marts—April vil være saa vidt med Indflytning og Ny-Indretning i de store nye Lokaler, at Arbejdet kan tages op i stærkt udvidet Maalestok. Virksomheden har længe trængt dertil.

Vi henleder Opmærksomheden paa, at Industriens Udvikling viser, at Teknologisk Institut ret anvendt, og navnlig nu under nye og bedre Arbejdsforhold, vil kunne blive af største Værdi, ogsaa i Industriens Tjeneste.

Rent bortset fra, at det næppe vil være let at trække Skillelinien mellem Industri og Haandværk — der glider over i hinanden og navnlig supplerer hinanden — turde alt pege hen imod, at Fremtiden hører de teknisk kyndige og i denne Sammenhæng derfor de teknisk velhjulpne til. Teknologisk Institut synes da at have Forudsætninger endnu for mangen en Opgave.

Skulde vi nævne noget særligt af Interesse for Industrien, maatte det blive den kemiske Konsultationsvirksomhed, der foruden gennem Garverforeningens Forsøgsstation, Støberikonsultationen og Malernes Forsøgsstation (som undersøger Malerfarver og giver Vejledning om nyt), yderligere maa kunne faa Ærinde til mange flere Industrier. Den kemiske Konsultation med sin Kreds af duelige Ingeniører har under de vanskelige Forhold i disse Aar for Industrien erhvervet sig Indsigt og saa megen Kendskab til de Vilkaar, hvorunder Arbejdet udføres, at en udvidet Raadgivning m. H. t. Materialer, Sparsommeligheden med saadanne og Vejledning, naar det drejer sig om nyt, sikkert vil kunne præsteres. Industrien bør derfor tage denne Virksomhed i sin Tjeneste, og efter Forlydende er der da ogsaa visse Nydannelser med specielt Henblik herpaa under Forberedelse, paa Opfordring fra bestemte Industrier og Industrigrupper.

▫▫▫▫▫▫

Hjælpen!

Af et Brev fra Lederen af en større industriel Virksomhed, hvis normale Arbejde ligger stille som Følge af Blokaden, og som nu ved Optagelsen af nye Opgaver søger at holde Hjulene løbende det bedst mulige, hidsætter vi følgende:

»Vi opfordres til at sætte nye Ting igang og beskæftige Arbejdere, og Vorherre skal vide, det ikke er nemme Forhold at arbejde under, men selv den naturligste Hjælp eller Haandsrækning fra Myndigheder, Nævn o. l. gives næsten altid for langsomt og modstræbende — helst slet ikke. Det er aldeles, som om vi Fabrikanter ikke havde nok at kæmpe med iforvejen — —«

Vi ved af Erfaring, at disse Tanker deles af mange i vor Industri. Mon det dog ikke var bedre Økonomi at afse lidt Tid, Forstaaelse og Støtte til Produktionens Interesser end som Tilfældet er uden større Eftertanke at bevilge den ene Million efter den anden til Understøttelser, der altfor ofte mindre tjener til Afhjælpning af Arbejdsløsheden end til dens Vedligeholdelse?

MEDDELELSER FRA INDUSTRIRAADET

Industrimødet.

Det planlagte Industrimødes Afholdelse har paa Grund af indtrufne Omstændigheder maattet udsættes og vil da forventelig finde Sted i Forbindelse med Industriforeningens Generalforsamling den 22. Marts.

Da Kjøbenhavns Magistrat har ønsket at overtage Industriforeningens Udstillings- og Mødesal til Lokale for Folkebespisning, men til Gengæld stiller Lokaler til Raadighed for Foreningens Møder o. l., vil Industrimødet og Generalforsamlingen blive afholdt i Raadhusets Festsal.

Industriraadets Studiekommission.

Arbejdet i Studiekommissionen er blevet fordelt saaledes, at det hovedsagelig falder i to Hovedsektioner, nemlig Spørgsmaal vedrørende Fedtstoffer og Smøreolie samt Spørgsmaal sorterende under de forskellige øvrige Udvalg, over hvilke vi bragte en Oversigt i vort November-Hefte. For disse sidste Spørgsmaal fungerer Ingeniør *Th. Madsen* som Sekretær (Træffetid Kl. 3—4, Telefon Byen 4085), medens Spørgsmaal vedrørende Fedtstoffer og Smøreolier behandles af Ingeniør *Allan Bock* som teknisk Konsulent i Forbindelse med Sekretær *Holm*, Industriraadet, Kontor 18, hvortil alle Henvendelser om Udlevering af Smøreolie finder Sted.

Nye Medlemmer af Raadet.

Paa et Møde i Industriforeningens Repræsentantskab d. 5. ds. valgtes til Medlemmer af Industriraadet Direktør *Harald J. Nielsen* og Direktør *Gunnar Gregersen.* Begge d'Herrers Arbejde i Industriraadet under Krigens Tid vil være kendt og værdsat af vore Medlemmer, der sikkert vil dele den Tilfredshed, hvormed Repræsentantskabet godkendte Valget.

Afgifter for Erklæringer.

Idet man ikke undlader at henlede Opmærksomheden paa, at der for al **Genudførsel**, *ligegyldigt til hvilket Land,* af Varer samt Fabrikata af Varer, importerede under Industriraadets eller Grosserer-Societetets Garanti, altid maa ansøges om Tilladelse hos de respektive Institutioner, meddeles det herved, at man, som Følge af de med Opretholdelsen af Industriraadets Virksomhed forbundne, stadig stigende Omkostninger, har set sig nødsaget til indtil videre at forhøje Afgifterne for Ekspeditionen af de Tilladelser, der udstedes af Industriraadet.

Der vil herefter for Ekspeditionen af Industriraadets Udførsels-Attester være at erlægge følgende Afgifter:

For Værdi	indtil	200 Kr.				2 Kr.	
»	» over	200	»	til	500 Kr.	3	»
»	» »	500	»	»	1000 »	5	»
»	» »	1000	»	»	1500 »	8	»
»	» »	1500	»	»	2000 »	10	»
»	» »	2000	»			½ pCt.	

afrundet opad i hele Kroner.

For Prolongationer beregnes en fast Afgift af 2 Kr. for Beløb under 1000 Kr. og af 4 Kr. for alle Beløb derover.

Angaaende Afgiften for *Importbegæringer* se Bekendtgørelsen i Tidsskriftets Oktober-Hefte.

Engelske sorte Lister.

En samlet Udgave af de hidtil publicerede Lister over Firmaer i neutrale Lande, med hvilke det er britiske Firmaer forbudt at handle, ligger til Gennemsyn i Industriraadets Kontor.

Franske Sorte-Lister.

Fra Handelsministeriet har man modtaget Underretning om, at der i sammes Lokaler, Holmens Kanal 9, mellem 12—5 henligger til Gennemsyn et Eksemplar af »Journal officiel« for 18. f. M., indeholdende den officielle Liste over Firmaer og Personer i neutrale Lande, med hvilke det er forbudt franske Undersaatter at træde i Handelsforbindelse.

Den skandinaviske Vareudveksling.

De Delegerede for Sverige, Norge og Danmark traadte i Følge Beslutning i Christianiamødet den 1.—6. Januar paany sammen i Stockholm den 17.—20. Januar.

Forhandlingerne her drejede sig om en Mængde Varer af forskellig Slags, som et eller to af de tre Lande ønsker at faa hos det tredie. De *svenske* Varer af større Betydning, hvorom det hovedsagelig drejer sig, er: Jern- og Staalvarer, visse Slags Maskiner, Trævarer, deriblandt Brændsel, Papirmasse, Papir til at spinde, Produkter af Trædestillation, visse Garvesager, Jernbanesveller, Torvestrøelse, svovlsur Lerjord, visse Medicinalvarer, Kultraad, Chamottevarer, ildfast Tegl m. m.

Blandt de *norske* Varer, som blev omtalt paa Konferencen, maa særlig fremhæves Norgessalpeter, andre kemiske Produkter, Fiskevarer, Brændsel samt forskellige Slags Malm og Metaller m. m.

Fra *Danmark* ønsker de to andre Lande fremfor alt Levnedsmidler, Korn, Smør, Æg, Kød, Sukker, Rodfrugtsfrø, Havefrø og andre Slags Frø, Huder m. m.

Vedrørende forskellige af disse Varer lykkedes det allerede paa Christianiamødet at faa en mere planmæssig Ordning i Stand Landene imellem efter Grundsætninger, der da blev offentliggjort.

Efter at der i Tiden mellem Møderne har været iværksat en Række nødvendige Udregninger, er der ved Stockholmsmødet opnaaet et godt Resultat for yderligere et stort Antal Varers Vedkommende, samtidig med, at man ved dette Møde har haft Lejlighed til paa forskellige Maader at trække Linierne op for en udvidet Vareudveksling, der efter Christianiamødet i Virkeligheden allerede har fundet Sted i betydeligt Omfang efter de Grundsætninger, hvorom man da enedes, og som efter det nu afholdte Møde væsentlig vil kunne forøges.

For at tilvejebringe den Plan, hvorpaa man nu arbejder, vil der efter Indbydelse af de danske Delegerede blive afholdt *et nyt Møde i Kjøbenhavn*, der antagelig vil finde Sted de nærmeste Dage.

▫▫▫▫▫▫

Det kjøbenhavnske Skolevæsen.

En Adresse fra Erhvervsorganisationerne.

Følgende Adresse er under 19. Januar tilstillet Regeringen og Rigsdagen:

»Til den Kappestrid, som forestaar efter Krigens Afslutning, søger man indenfor alle Erhverv at højne og supplere de unges Uddannelse; men det er ikke nok at sørge for, at de faglige Kursus paa Universitetet, den polytekniske Læreanstalt, Landbohøjskolen og andre lignende Skoler bringes op paa Højde med vore Nabolandes Undervisning — man maa tillige være opmærksom paa det højere Skolevæsen, som danner Grundlaget for Fagstudierne.

Den danske Stat har hidtil kun udenfor Kjøbenhavn støttet det højere Skolevæsen i rimeligt Omfang, men forsømt det i Hovedstaden, hvor det med store Ofre har maattet opretholdes alene af Forældrene.

De Tilskud, der under den sidste Tid har været ydet til det kjøbenhavnske højere Skolevæsen for at forhindre et Sammenbrud, har været utilstrækkelige og ifølge deres midlertidige Art uskikkede til at skabe den fornødne Ro og Tryghed indenfor Skolerne.

Under Henvisning til den langt billigere Adgang til den højere Skole i vore Nabolande anmoder vi om, at det kjøbenhavnske Skolespørgsmaal nu maa blive taget op til en endelig Løsning, saa at Vilkaarene for Undervisningen kan blive tilfredsstillende og Skolepengene overkommelige.«

— — —

Adressen er underskrevet af saa godt som alle betydende Organisationer i vort Erhvervsliv ved disses Formænd, saaledes: Industriraadet og Industriforeningen i Kjøbenhavn, Grosserer-Societetets Komité, Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening, Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk, Foreningen til Søfartens Fremme, Dansk Ingeniørforening, De danske Livsforsikringsselskabers Forening, Fællesrepræsentationen for dansk Skibsfart, Dansk Arkitektforening, Detailhandlersocietetets Forretningsudvalg, Handels- og Kontoristforeningen, Bryggeriforeningen, Akademisk Architektforening, Foreningen til unge Handelsmænds Uddannelse, Den danske Boghandlerforening, Haandværkerforeningen i Kjøbenhavn m. fl.

▫▫▫▫▫▫

Teknisk Katalogsamling.

Som det vil være Tidsskriftets Læsere bekendt, er Industriforeningens Bibliotek i de sidste Aar gaaet over til at blive rent teknisk — og ikke mindst viser de talrige Forespørgsler fra udenbys Virksomheder, hvor heldigt det har været, at Nyanskaffelserne i Tide greb ind i Tidens Behov. Men Biblioteksudvalget har nu tænkt at strække sig videre ved at oprette en Underafdeling omfattende *Kataloger* fra større Fabriker og Virksomheder, som fremstiller Maskiner, Enkeltdele, Værktøj eller i det hele omfatter tekniske Erhverv.

Leverandører og Aftagere vil her kunne opnaa Forbindelse med hinanden, og det vil være heldigt, at Tidspunktet ikke opsættes længere. Derfor rettes hermed en Opfordring, foreløbig til danske Industrivirksomheder, om at fremsende et Eksemplar af de Kataloger, de anser for tjenlige til at udbrede Kendskabet til deres tekniske Frembringelser. For at undgaa Tidsspilde bedes man adressere direkte til: Industriforeningens Bibliotek, Vesterbrogade Nr. 1, København B.

Naar Forholdet tillader det, vil Biblioteket rette lignende Opfordring til Repræsentanter for udenlandske Firmaer. Det er nemlig Meningen at danne et Arkiv af Kataloger for de Industrigrene, som viser sig særlig efterspurgte; men det er tillige Tanken at holde denne nye Katalogafdeling indenfor et saadant Omraade, at den frembyder det nyeste.

Tillige med Bibliotekets Patentsamling og den store Række af Tidsskrifter skal Katalogsamlingen saaledes give den søgende Lejlighed til at sætte sig ind i det nyeste af, hvad der kommer frem paa Markedet. Og ventelig vil alle, som ser, hvilken Betydning den her fremsatte Plan kan faa, støtte Sagen ved at fremsende — og vedblive med at fremsende Katalog over det *nyeste* og *bedste*, der kan præsteres. Det vil sikkert lønne sig at give vort eneste tekniske Biblioteks Besøgende Lejlighed til at danne sig Skøn over, hvad der fremkommer af industrielle Nyheder.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Fremstilling af Hvidblik.

Fremstillingen af Hvidblik foregaar som bekendt paa den Maade, at tynde Jernplader bliver dyppede i et Tinbad. Det er følgelig umuligt paa denne Maade at faa en delvis Fortinning eller Fortinning kun paa den ene Side af Blikpladen, skønt det i mange Tilfælde vilde være tilstrækkeligt, hvis Blikpladen kun blev fortinnet paa den ene Side. Dette gælder f. Eks. Fremstilling af Konservesdaaser. Ved kun at fortinne den ene Side af Blikplader kan man ikke blot spare Tin, som nu er blevet en sjælden og overordentlig dyr Vare, men man kan ogsaa paa denne Maade forringe Omkostningerne ved Fabrikation af mange Genstande, der fremstilles af Blik.

Efter en ny enkel patenteret Maade kan man nu fremstille Blik, der er fortinnet paa den ene Side paa følgende Maade: 2 lige store Blikplader bliver lagt tæt oven paa hinanden og bliver langs med Randen svejset sammen saa meget, at de ogsaa, naar de bliver dyppede ned i Tinbadet, kan holde sammen. De indvendige Sider af Blikpladen kan ikke blive fortinnet, medens de ydre Sider bliver fortinnet som sædvanlig. Efter Fortinningen bliver Pladerne atter skilt fra hinanden.

Den praktiske Udførelse af denne Metode har dog hidtil været forbundet med forskellige Vanskeligheder. Det var ikke udelukket, at den Luft, der befandt sig mellem Blikpladerne, blev opvarmet i Tinbadet og udvidede sig saadan, at Blikpladerne blev skilt ad. Det skal nu være lykkedes at overvinde disse Ulemper.

Toldindtægterne.

Ifølge Meddelelse fra Generaltolddirektoratet har Toldindtægterne m. v. i Januar Maaned 1918 i Sammenligning med 1917 udgjort som følger:

	1918 Kr.	1917 Kr.
Indførselstold	3,249,000	1,757,000
Sukkerafgift	331,000	328,000
Spiritusafgift	110,000	570,000
Tillægsafgift paa Spiritus	1,311,000	
Tillægsafgift paa Vin	525,000	
Ølskat	907,000	720,000
Skat af Øl, der tidl. var skattefrit	59,000	
Stempelafgift af Cigaretter	225,000	86,000
Omsætningsafgift af Cigarer og Cigarillos	802,000	
Andre Indtægter	151,000	175,000
Tilsammen	7,670,000	6,636,000

I Maanederne April—Januar i indeværende Finansaar udgjorde Indtægterne i Sammenligning med de tilsvarende Maaneder forrige Finansaar:

	1918	1917
Indførselstold	27,353,000	36,558,000
Sukkerafgift	4,217,000	4,838,000
Spiritusafgift	2,098,000	5,599,000
Tillægsafgift paa Spiritus	13,815,000	
Tillægsafgift paa Vin	639,000	
Ølskat	9,212,000	8,019,000
Skat af Øl, der tidl. var skattefrit	120,000	
Stempelafgift af Cigaretter	1,653,000	1,143,000
Omsætningsafgift af Cigarer og Cigarillos	1,290,000	
Andre Indtægter	850,000	940,000
Tilsammen	61,247,000	57,097,000

Planktonorganismerne som Oliekilde.

Zoologen, Dr. phil. C. Wesenberg-Lund, der er Leder af Universitetets Laboratorium for ferskvandsbiologiske Undersøgelser, har i en Artikel i »Naturens Verden« henledt Opmærksomheden paa eventuel Indvinding af Olieindholdet i de mikroskopiske Dyr og Planter, der i stor Mængde findes baade i ferske og salte Vande. Disse Dyr og Planter, der gaar under Fællesnavnet Plankton, indeholder en forholdsvis stor Mængde Olie, og eftersom dette Plankton findes i uhyre Mængder i Verdenshavene, skulde det synes, som om man herigennem — dersom de rette tekniske Metoder fandtes — kunne indvinde betydelige Mængder Olie. Planktonet optræder i større eller mindre Mængde til de forskellige Aarstider, og det er sandsynligvis dettes Olieindhold, der efter Planktonets Død og derpaa følgende Opløsning af Organismernes Væv stiger til Vejrs og lægger sig som en uendelig tynd Hinde paa Vandoverfladen og danner Dødvande,

saaledes at Vinden paa dette Sted ikke kan faa Magt. Fænomenet er velkendt, jevnfør de lange Strimer blankt Vand, der i mild Vind findes mellem de af Blæsten krusede Partier, og som giver Søen et udpræget »oliet« Udseende.

Disse mikroskopiske Dyr og Planter er for en overvejende Del mange større Dyrs Føde, idet ikke alene Hvaler, men ogsaa mange Fiskearter bl. a. Silden, (der baade direkte fanges og er Føde for mange Dyr, der efterstræbes af os for Fedtindholdets Skyld, f. Eks. Sæler, Tandhvaler etc.) lever saa godt som udelukkende heraf. Dr. Wesenberg-Lunds Tanke er da den at udskyde disse Led og direkte indfange Planktonet og saa heraf udvinde Olien. Sandsynligvis vil ogsaa Kvælstofindholdet være at udnytte til Foder etc. Tilbage staar at overveje de tekniske Problemer Sagen vedrørende, og Industriraadets Studiekommission vil forventelig med dette for Øje nedsætte et Udvalg, der i nær Fremtid giver sig i Kast med Undersøgelserne.

Tran som Motorbrændsel.

Blandt de forskellige nye Virksomheder, som Krigssituationen direkte eller indirekte har affødt, kan i den seneste Tid en dansk Fisketranindustri noteres. Nationaløkonomisk set maa dette hilses med Glæde. Raamaterialerne er for en stor Del Fiske-Indmad, der ellers bortkastes, men som nu presses eller koges for sine særdeles værdifulde Fedtstoffer. Det vilde være ønskeligt, om denne Produktion kunde ordnes saa rationelt, at den kunde hjælpe udover den nuværende Periode af Fedtknaphed. Dette er imidlertid langt fra givet. Fremstillingsomkostningerne, saavel som Raamaterialerne, kræver et Prisniveau for Fisketran langt højere end det, der betales for almindelig Tran. Hvad selve den nye Vare angaar, er den, naar den fremstilles omhyggelig, udmærket god og klar og kan finde Anvendelse som den meste anden Tran.

En unægtelig ny Anvendelse af Tran er det imidlertid at bruge den som Motorbrændsel. Kun den yderste Mangel paa andet Brændselsstof retfærdiggør denne Anvendelse. Alt andet lige er Forbruget af Tran 40 pCt. større end Petroleumsforbruget, der giver samme HK. i en almindelig Motor, og da Prisen paa Tran er ca. 3 Kr., siger det sig selv, at det ikke er nogen billig Drift.

Paa en herværende større Motorfabrik er der i nogen Tid gjort Forsøg med Tran som Brændsel i Motorer. Resultatet siges at være meget tilfredsstillende, kun maa »Tanken« til Tranen anbringes saaledes, at Straalevarmen fra Glødehovedet kan forvarme denne, og paa Grund af Tranens Tykflydenhed og Klæbrighed maa Sugerør og Sugeventil være rigelige dimensionerede. Ud herover behøver man ikke at foretage Forandringer af Motoren. »Teknologisk Institut« havde fornylig Lejlighed til at kontrolere nogle Forsøg paa den paagældende Fabrik, og det viste sig, at Maskinen startede og manøvrerede tilfredsstillende, ligesom den uden Vanskelighed udviklede sin normale HK. og gik Tomgang. Dog synes det, som noget begagtigt Sod afsættes i Cylinderen og Ventilen, saa noget hyppigere Rensning vil antagelig være nødvendig.

Ogsaa til »Lampen« lod Tranen sig anvende, men den maatte forinden opvarmes stærkt.

Det er nu Hensigten at foretage et Par Forsøg i Institutets egne Motorrum, dels med Anvendelse i 2-Takts, dels i 4-Takts Motorer for Øje.

Udvinding af Sulfitsprit i Tyskland.

Den tyske Regering har købt det svenske Selskab A/B Ethyls Patenter for Fremstilling af Sulfitsprit. A/B Ethyl udvinder i Falun betydelige Mængder Sprit af Sulfitlud. Ved Købet af de svenske Patenter vil den tyske Regering skaffe tyske Cellulosefabriker Mulighed for at udnytte Sulfitluden til Spritfabrikationen og derved formindske Spritmanglen. Til Anlægene yder Regeringen et rentefrit og uopsigeligt Laan paa den Maade, at Rigsregeringen giver den ene Halvdel og vedkommende Forbundsstat den anden Halvdel. Efter sigende skal der i Bayern allerede være 3 Selskaber, der fremstiller Sprit af Sulfitlud, nemlig: A/G für Zellstoff- und Papierfabrikation, Aschaffenburg, die Overbayerische Zellstoff- und Papierfabrik A/G, Redenfelden, og Simoniusschen Zellulosefabriken A/G, Kehlheim. De 3 Anlæg har kostet ca. 2 Mill. Mk. Cellulosefabrikerne skal aflevere den producerede Sprit for 20,50 Mk. pr. hl. Kriegsausschuss afgiver Spritten til Spritcentralen for 75 Mk. Af Udbyttet 54,50 Mk. gaar 12 Mk. til Patentafgifter, Administration og Præmier til Cellulosefabrikerne, saa at der bliver 42,50 Mk. Udbytte til Renter og Amortisation.

□□□□□□

Legater.

Af Garvermester Erich Johnsen Bergs Legat bortgives 2 Understøttelser, hver paa 90 Kr. en Gang for alle, til unge, trængende Haandværkere her i Byen, der er Udlændinge. Ansøgninger herom, bilagt med Attest for Trang og Værdighed, kan indgives i Magistratens 1. Afdelings Legatkontor paa Raadhuset hver Søgnedag mellem 11—3 inden 1. Marts.

Ledigt Legat i Industriforeningen. Den 28. April d. A. uddeles af Enkefru I. E. E. Olsens Legat for Haandværkslærlinge, der tilhører Haandværkerforeningen og Industriforeningen i Kjøbenhavn, 2 Portioner paa hver 100 Kr. til Haandværkslærlinge særlig af Maskin- og Byggefagene.

Legatet er bestemt for Uddannelse af Lærlinge i de to sidste Læreaar. Blanketter til Ansøgninger kan afhentes paa Industriforeningens Kontor, V. Boulevard 18, (9—4) indtil den 15. Marts d. A.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion og Ekspedition: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon-Nr. Byen 4084.
Annonce-Ekspedition: Nissens Annoncebureau, Vestre Boulevard 18, Telefon 11977, 6152 og 652.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 3 MARTS 1918

Tidsskrift for Industri.

En Udvidelse fra Maaneds- til Halvmaanedsskrift.

Med den Udvikling, Industriraadet under Krigen har opvist, er det mere og mere bleven følt som et Savn, at Raadets Organ, »Tidsskrift for Industri«, kun udgik en Gang om Maaneden. Samtidig har den hele industrielle Fremvækst og den Situation baade udadtil og indadtil, vi er inde i, gjort det ønskeligt, at den gamle, traditionsrige Industriforenings Tidsskrift i højere Grad kunde fremtræde som den danske Industris selvskrevne Talerør, end det under de hidtidige Forhold har været muligt, hvor Tidsskriftet har været afskaaret fra en egentlig aktuel Behandling af foreliggende Emner. At Tidsskriftets Værdi som praktisk Meddelelsesorgan, dets Evne til at skabe den Rapport mellem Hovedstyre og Medlemmer, som er enhver Organisations Hovedhjørnesten, ogsaa har maattet lide under Maanedsskrift-Karakteren, behøver vi næppe at fremhæve.

Det vil da sikkert blive modtaget med Tilfredshed, at Industriforeningens Bestyrelse efter Redaktionsudvalgets Forslag har vedtaget at lade »Tidsskrift for Industri« udgaa to Gange maanedlig, nemlig den 1. og 15. hver Maaned. Der sikres herved Mulighed for en bedre Varetagelse af Bladets Mission som industrielt Organ, medens samtidig det nu ofte altfor rigelige Stof vil kunne fordeles til Gavn for Tidsskriftets Læseværdighed overhovedet. Den nye Ordning træder i Kraft med næste Hefte 15. April.

Naar imidlertid en saadan betydelig Udvidelse med de nuværende vanskelige Forhold for al Bladudgivelse har kunnet besluttes, er det under Forudsætning af, at Industriens egne Folk viser deres Interesse herfor, baade ved at betragte Tidsskriftet som deres naturlige Forum, hvor deres Anliggender føres frem, og deres Medarbejderskab paakaldes, og ved ogsaa som Annoncører at staa sammen om deres Blad, saaledes at dette i enhver Henseende kan fremtræde saa vægtigt og omfattende som muligt til Gavn for den almindelige Opfattelse af dansk Industri overhovedet. I dette Øjemed vil Udvidelsen følges af en Forandring af Tidsskriftets Forretningsforhold, idet dette herefter selv overtager sine Annoncer, der hidtil har været bortforpagtet, for gennem disses direkte Indsendelse i saa vid Grad som mulig at lade Indtægterne herved komme Industriens egne Formaal tilgode. Samtidig er vor hidtidige Annonceforpagter, Nissens Annoncebureau, bleven knyttet til vor Annonceafdeling som dennes Generalagent. Med sit Oplag — langt det største indenfor dansk industrielteknisk Fagpresse — af 7000 Eksemplarer, der udgaar til alle Virksomheder indenfor dansk Industri og til talrige Steder i Industrien nærstaaende Kredse, Myndigheder m. m., sine Forbindelser i Ind- og Udland, bør da Tidsskriftet have let ved ogsaa at løse denne Del af sin nye Opgave.

— — —

Gaar man Rækken tilbage af de Tidsskrifter, Industriforeningen i Kjøbenhavn i Aarenes Løb har udgivet, vil man se, at den nu forestaaende Udvidelse af »Tidsskrift for Industri« falder netop 80 Aar efter Udgivelsen af dets første Forgænger. Da Industriforeningen stiftedes 12. Juni 1838, lagde man nemlig straks ud med et Ugeskrift, »Industriforeningens Tidende«. Denne Industri-

foreningens første periodiske Publikation, hvis Indhold væsentlig var rent teknisk og meget teoretisk, bestod kun i faa Aar, idet man allerede 1841 gik over til Udgivelsen af »Kvartalsberetninger fra Industriforeningen«, som derefter med mere populært, delvis videnskabelig og specielt Stof var Medlemsblad indtil Aar 1866, da man fra Kvartalsudgivelse forandrede Tidsskriftet til et Maanedsskrift med Titlen »Maanedsskrift udgivet af Industriforeningen«. I dettes første Aar var Redaktionen stærkt teknisk præget, men efter at Teknisk Forening var stiftet Aar 1877 og havde faaet sit eget Tidsskrift, mente man, at de tekniske Interesser burde finde andet Hjemsted end Industriforeningens Tidsskrift, og da man alligevel fra tekniske Kredse søgte at forcere en Udvikling af Tidsskriftet efter deres Ønske ved Bladets Omdannelse til et teknisk Ugeskrift, rejste de i Mellemtiden stærkt fremvoksede kunstindustrielle Interesser sig og paa Initiativ af Philip Schou, der i 1883 blev Foreningens Formand, gennemførtes i 1885 en Deling af Tidsskriftet, dels i et 14-Dags Medlemsblad, »Industriforeningens Tidsskrift«, hvis Indhold blev tekniske Meddelelser og Forenings-Anliggender, dels i et »Tidsskrift for Kunstindustri«, der særlig skulde varetage Kunstindustriens Interesser, og hvis Udstyr svarede hertil. Foreningens daværende Sekretær, Professor C. Nyrop, blev Redaktør for begge Tidsskrifter. Efter at »Industriforeningens Tidsskrift« paa Direktør Harald Bings Initiativ var blevet mere social-økonomisk præget, vedblev denne Tvedeling og Specialisering, indtil man ved Aarhundredskiftet erkendte det uhensigtsmæssige heri, hvorefter »Tidsskrift for Industri« fra 1900 blev Industriforeningens Medlemsblad med den Opgave at forene alle Interesser indenfor Industrien. Den senere Udvikling af Tidsskriftet turde være almindelig bekendt. Afgørende baade for den og for hele Industriforeningen har den Fornyelse været, som kendetegnedes ved Industriraadets Dannelse indenfor den gamle Forenings Rammer i 1910. Hvad der i Mellemtiden maatte have været af Brydninger i Industriforeningens Liv, Brydninger der genspejler sig trolig i Tidsskriftet, synes nu saa langt tilbage gennem de Begivenheder, der med den aarelange Verdenskrig har sat afgørende Skel for mangt og meget. Alle vil nu indrømme, at Industriraadet kom til Verden i en god Stund. Den Betydning, det har kunnet opnaa for dansk Industri og for vort Fædrelands Interesser overhovedet, godtgør det tilfulde.

Men selv Krigen danner Perioder, og ingen tor skjule for sig selv, at der er begyndt et for os højst alvorligt Afsnit, der stiller nye Opgaver, nye Krav til den danske Industriorganisation og kalder paa Sammenhold, Enighed og Offervillighed i Erhvervslivet. Maatte da den Udvidelse, som nu forestaar Industriforeningens Tidsskrift, laane Held og Kraft fra gamle, rige Traditioner, saa at det med Blikket rettet fremad kan udfylde den Opgave, der indeholdes i selve dets Betegnelse: *Tidsskrift for Industri.*

Industrimødet den 22. Marts.

Afholdes i Forbindelse med Industriforeningens Generalforsamling.

Det store Landsmøde for vor Industri, hvortil Indbydelser er udgaaet til samtlige Virksomheder under Industriraadsorganisationen, afholdes Fredag den 22. ds. paa Kjøbenhavns Raadhus. Mødet begynder Kl. 10 Fm. med en Række Foredrag, der finder Sted i Raadhusets Festsal, og kommer til at omfatte følgende Foredragsholdere og -Emner:

Ingeniør *Alex. Foss:* Den handelspolitiske Situation.

Direktør, Kaptajn *F. H. J. Rambusch:* Erstatningsproblemer for den mekaniske Industri.

Fabrikant *C. F. Jarl:* Kemiske Erstatningsindustrier og -Problemer.

Professor ved den Polytekn. Læreanstalt *Erik Schou:* Om Brændselsøkonomi og Dansk Brændsels- og Kontrolforening.

Direktør *Chr. H. Olesen:* Indledning til en Diskussion om de af Krigen skabte Indskrænkninger i den frie Handel og Produktion.

Redaktør, cand. polit. *Povl Drachmann:* Økonomiske Forhold og Problemer efter Krigen.

Foredragsrækken vil blive afbrudt af en Frokostpavse omtrent ved 12-Tiden.

Da Industriforeningens ordinære Generalforsamling finder Sted i umiddelbar Tilslutning til Industrimødet, vil de af Industriraadsorganisationens Medlemmer valgte Delegerede træde

sammen Kl. $4^1/_2$ for i Henhold til Lovenes § 21, 3 at vælge Medlemmer til Repræsentantskabet. Derefter finder Industriforeningens Generalforsamling Sted i Raadhushallen Kl. 5. Dagsordenen vil findes under vore Foreningsmeddelelser.

Til Industrimødet maa afhentes, henholdsvis rekvireres, Adgangskort i Industriforeningens Sekretariat, V. Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Da Adgang til Industrimødet ogsaa vil staa aaben for Industriforeningens personlige Medlemmer, maa ogsaa disse, for saa vidt de ønsker at overvære Mødet, afhente Adgangskort hertil mod Forevisning af Medlemskort.

Kl. 8 Aften afholdes som Afslutning paa Mødet en Sammenkomst under tvangfrie Former i Raadhushallen, i hvis Gallerier der vil blive serveret Forfriskninger. Under Sammenkomsten vil der blive sørget for musikalsk Underholdning, men iøvrigt er det Meningen med denne Del af Mødet at give Industriens Folk Anledning til at mødes og til Udveksling af Meninger og Tanker.

Til denne Sammenkomst vil Adgangen staa aaben for samtlige Medlemmer af Industriraadsorganisationen og Industriforeningen. Adgangskort hertil kan mod behørig Legitimation og mod Betaling, henholdsvis Indsendelse, af Kr. 5 ligeledes afhentes, henholdsvis rekvireres i Industriforeningens Sekretariat inden den 20. ds. Ved Udleveringen af Adgangskortene til Sammenkomsten, der indbefatter Spisning, maa afleveres Brød- og Smørkort.

Tysk Kartel- og Syndikatpolitik.

Bidrag til Studier af Konkurrenceforholdene efter Krigen.

Af cand. polit. *Povl Drachmann.*

VII.

Kartellernes Eksportpolitik. Vi har i det foregaaende Afsnit af nærværende Artikelserie fulgt de tyske Kartellers og Syndikaters Udvikling i Montan- og Grovindustrierne, set hvorledes de søgte at udstrække deres Organisation ogsaa gennem de højere Produktionsstadier, og de Vanskeligheder, der frembød sig herfor; samtidig hvorledes de store Koncentrationer, kombinerede Virksomheder, stadig mere præger Udviklingen netop i Montan- og Jernindustrien. Vi har belyst baade de tekniske og kommercielle Grunde til denne Udvikling, der bliver stadig mere dominerende, og tillige set, hvilke Forudsætninger en videre Udvikling af det egentlige Kartelprincip maa kræve, samt at disse Forudsætninger delvis er tilstede netop i den moderne Jern- og Maskinindustri (gennem Standardiserings- og Specialiseringstendensen). Givet turde det i ethvert Tilfælde være, at man i den tyske Industri vil have at regne med en meget kraftig Centraliseringspolitik, enten denne nu overvejende vil blive baseret paa en vertikal eller horisontal Organisation af Produktionen. Overordentlig vigtig for den fremtidige Konkurrencepolitik vil det derfor være at studere de tyske Hovedkartellers Eksportpolitik, saaledes som denne har formet sig i Tidsrummet indtil Krigens Udbrud.

Det ligger i Sagens Natur, at Kartelleringen har en overordentlig Støtte i Toldbeskyttelse, og for den tyske Industri vil denne ialfald ikke kunne benægtes, idet denne har afgivet en væsentlig Forudsætning for Kartellernes Prispolitik, der i faa Ord kan karakteriseres derved, at Kartellerne har set deres Fordel ved at holde en stabil og høj Indlandspris, medens deres Eksportsalg er sket til »Schleuder-Preise«, Dumping-Priser, væsentlig med det Maal for Øje at skaffe sig Afsætning for de Produktionsmængder, der under den givne Prispolitik ikke kunde afsættes i Indlandet, og derved holde deres Produktion oppe for atter at nyde godt af alle Stordriftens og Masseproduktionens Fordele. For at muliggøre et saadant Eksportsystem har de store Karteller og Syndikater som lejlighedsvis berørt gennemført en fuldkommen Organisation, hvorefter de betaler deres Medlemmer direkte Præmier for Eksportsalget, hvilke Præmier gennem Repartering efter forskellige Principer fordeles paa Kartellets samtlige Deltagere. Da imidlertid de førende Karteller hidtil væsentligst har omfattet Raastof- og Halvfabrikattilvirkningen, er

det klart, at denne Eksportpolitik har maattet skade den videreforarbejdende Industri, ikke mindst hvor denne selv arbejdede for Eksport af sine færdige Produkter. I saa Fald maatte den nemlig regne med dyrere Materialer end tilsvarende Industrier i Eksportlandene, der kunde drage Fordel netop af de billige Eksportsalg af tyske Halvfabrikata m. m. Tvunget af den herved fremkaldte Misfornøjelse kom derfor Montan- og Grovindustriernes Karteller ind paa at betale Tilskud til den videreforarbejdende Industri for den Del af dennes Produktion, der var bestemt til Eksport, enten direkte som Eksportpræmier eller som Prisreduktion for de paagældende Materialer. Af praktiske Grunde kunde saadanne Tilskud imidlertid ikke ydes den enkelte Virksomhed — gennemført i Praksis viste det sig nemlig blot at føre til en endnu større gensidig Konkurrence fra tysk Side paa Eksportmarkederne — saaledes at man ret hurtigt kom over til kun at betale Eksportpræmier fra de nævnte store Karteller *til andre* Karteller i de højere Produktionsstadier, altsaa ikke til de enkelte Fabriker i disse. Men herved fik Systemet en ny og afgørende Svaghed, som vi senere skal komme tilbage til, nemlig at det overhovedet ikke kom de ikke-kartellerede videreforarbejdende Industrier tilgode.

Inden vi gaar over til at belyse de interessante nationaløkonomiske Problemer, der nødvendigvis maa affødes af disse Forhold, vil vi i korte Træk se, hvorledes de store tyske Kartellers Prispolitik reelt har stillet sig. Her mødes man af Vanskeligheden ved at faa det fornødne Materiale til Bedømmelse af Problemet. I den før omtalte store Undersøgelse fra Rigsdagens og Regeringens Side over Kartelvæsenet 1903—6 er der dog fremdraget meget værdifuldt Materiale og senere er dette atter blevet undersøgt af Dr. Morgenroth i 1907[1]). Paa disse Kilder bygger i det væsentlige de her gengivne Oplysninger, der turde have tilstrækkelig Interesse ved i et Udsnit at belyse den hele Karteleksportpolitik i dennes tidligere Form. Selv hvor Talen refererer sig til tidligere Aar, er der ingen Grund til at tro, at det Princip, de dækker over, er fraveget synderligt siden. Om selve dette Princips Bestaaen eller ikke-Bestaaen, respektive Forvandling til sin egen Modsætning, er det, alle Interesser vil komme til at dreje sig — baade for selve Tysklands fremtidige Handelspolitik og for de Lande, der er interesserede heri.

I *Kulindustrien* har det Rhin-Westphalske Kulsyndikat efter sine egne Opgivelser eksporteret Stenkul til Priser, der i Gennemsnit laa mellem 6 og 8 pCt. under Indlandsprisen. Til disse Prisdifferencer kommer den »Beskyttelse for Eksportsalget«, som ligger i de projsiske Statsbaners Undtagelsestarifer for Kuludførsel. Saadanne Tarifbegunstigelser er kommet Syndikatet tilgode for en Trediedel af dets Eksport. Det samlede Beløb af de i Fragtnedsættelser overfor den normale Tarif ydede Begunstigelser beregnedes Aar 1900 til $2^1/_4$ Mill. Mark for et Eksportkvantum af ca. $2^1/_2$ Mill. Ts. Ved Regeringsundersøgelserne viste Prisdifferencerne sig iøvrigt langt højere, end de anførte som gennemsnitlige opgivne. Det har vist sig at være en god Forretning at eksportere tyske Stenkul til Schweiz eller Holland og derfra at føre dem tilbage til Tyskland. I den russiske Finansminister Wittes Undersøgelser over international Kartelpolitik, der faldt omtrent paa samme Tid som de tyske Undersøgelser, er det konstateret, at medens Priserne pr. Ton Kul i Tyskland under »Kulnoden« i hine Aar steg til 18,50 Mark, solgtes samtidig tyske Kul i Østrig for 8,80 Mark pr. Ton.

Det Westphalske Kokssyndikats Prispolitik frembyder lignende Forhold. I 1902 holdt Syndikatet saaledes en Indlandspris pr. Ton af 15 Mk. mod en Udlandspris (inklusive Fragt), altsaa frit Leveringsstedet, af 13,11 Mk. eller en Difference af 12,6 pCt. Ogsaa denne Eksportpolitik blev begunstiget af de prøjsiske Statsbaners Undtagelsestarif for Koks. Hvorledes en saadan Prispolitik maatte skade den tyske videreforarbejdende Industris Interesser, vil man bedst forstaa deraf, at tyske Koks er bleven solgt til østrigske Jernværker til 8—10 Mk. pr. Ton, medens de tyske Forbrugere maatte betale 17 Mk. Lignende Forhold er konstateret ved Eksporten til Belgien, Frankrig og Luxemburg.

I *Raajernsindustrien* var ved Regeringsundersøgelserne Eksporten endnu kun i uvæsentlig Grad syndikeret, saaledes at man her har haft Vanskelighed ved at konstatere Eksportpolitiken. Men ogsaa her kan man gaa ud fra, at der principielt er en afgørende Prisforskel mellem Eksport- og Indlandspris. Mange Klager fra de videreforarbejdende Industrier har bevist dette. Adskillige Jern- og Maskinfabrikanter erklærede

[1]) W. Morgenroth: Die Exportpolitik der Kartelle, Leipzig 1907.

ved Undersogelserne, at de havde tabt gode gamle Kunder i Udlandet paa Grund af de dyrere tyske Materialepriser. Fra Syndikatets Side forsvarede man sig med, at Eksportpriserne ikke bestemtes af Syndikatet, men af Konkurrenceforholdene paa Eksportmarkedet, hvormed dog ikke var givet nogen Undskyldning for, at Indlandspriserne stadig stod 21 à 22 Mk. pr. Ton Raajern over Verdensmarkedprisen. Man har anslaaet Forskellen mellem Raajernsyndikatets Indlandspriser og Udlandspriser til indtil 26 pCt., ja, man har Eksempler paa, at Raajern er blevet solgt i Tyskland til 84 Mk., men samtidig i Udlandet til 58 Mk.

Halvfabrikatindustriens Karteller viser maaske den mest hasarderede Eksportpolitik, der er ført set fra et nationaløkonomisk Standpunkt. I Undersøgelsesaarene, altsaa omkring 1903, er tysk Halvfabrikata som Blokke og Knipler solgt i Antwerpen, Rotterdam og andre Eksporthavne til 72 Mk. pr. Ton. f. o. b., medens den tyske Pris samtidig var 90 Mk. For Platiner konstateredes samtidig en Prisforskel af ca. 20 pCt. Efter Stahlwerksverbands Oprettelse var det Meningen at bringe en Bedring i disse Misforhold. Særlig afgørende turde dette dog ikke være lykkedes. En Autoritet som Professor Wagner, der har ledet mange herhenhørende Undersøgelser, har erklæret, at denne Eksportpolitik, der saa aabenlyst har været til Gavn for Konkurrenceindustrierne i Tysklands Nabolande inklusive England og til Skade for den videreforarbejdende tyske Industri, ingenlunde blev ændret ved Staalværksforbundet, men at dette tvertimod snarere havde forøget end formindsket den Fare for de indenlandske Forbrugere, der laa i denne Politik.

Stangjernseksporten har ligesom Halvfabrikateksporten været fremmet ved store Prisreduktioner for udenlandske Aftagere. Ogsaa her overtraf Indlandsprisen til Stadighed Udlandsprisen med et Beløb af Told og Fragt. Paa samme Maade med Eksporten af Staalskinner, hvor Differencen har udgjort ca. 25 pCt. Man har Eksempler paa, at tyske Jernbaneskinner er eksporteret f. o. b. Antwerpen for 90 Mk. pr. Ton, samtidig med, at den tyske Jernbaneforvaltning maatte betale 120,50 Mk. Siden har man konstateret endnu større Prisforskel.

Særlig Interesse knytter der sig til Eksporten af *Plader til Skibsbygning*. Tyske Jernplader er tilbudt engelske Skibsværfter 4 sh. billigere end de paagældende lokale Priser. I vid Udstrækning har engelske, hollandske, skandinaviske og andre Værfter direkte lukreret af den tyske Pladeeksportpolitik, hvorom senere. At end ikke strengt patriotiske Hensyn har kunnet influere paa denne Politik viser Nikkel-Staalpanserplade-Trusten, der ledes af Firmaet Krupp, idet Nikkel-Staalpanserplader er leveret den tyske Rigsmarine til 2320 Mk. pr. Ton og samtidig til De Forenede Stater til 1920 Mk., altsaa ca. 17 pCt. billigere.

Ogsaa *Valsetraadseksporten* opviser meget lavere Udlandspriser end Indlandspriser. Omkring 1900 androg Valsetraadskartellets Pris til indenlandske Videreforarbejdere 185 Mk. ved Salg til tyske Forbrugere og 170 Mk. ved Salg til Eksportbrug, medens Kartellet samtidig solgte til udenlandske Videreforarbejdere gennem sin egen Eksport til 115 Mk. pr. Ton. Valsetraadseksporten synes saaledes at have været særdeles fremmende for Eksportlandenes videreforarbejdende Industrier til Skade for den tyske Traadforarbejdningsindustri. Det grelleste Forhold fremviser dog Drahtstiftverband, der i et bestemt Aar i Indlandet afsatte 22,300 Tons. med en Gevinst af 1,177,000 Mk., derimod i Udlandet 19,500 Ts. med et Tab af 859,000 Mk. For at muliggøre en saadan Prispolitik maatte de tyske Aftagere betale 25 Mk. pr. Dobbeltcentner for bl. a. at dække de 859,000 Mk., medens de udenlandske Aftagere fik de samme Varer for 14 Mk. pr. Dbctr. Tilsvarende Forhold er konstateret i Eksporten af halvfærdige Traadvarer og indenfor Kartellerne i Grov- og Finpladeindustrierne.

Ganske vist er særlig de jernindustrielle Karteller Foregangsmændene i dette bevidste Eksportsystem, men Principet genfindes iøvrigt i talrige andre tyske kartellerede Industrier, saaledes i *Tekstilindustrien*, hvor Spinderikartellet solgte sit Garn 8 pCt. billigere til Eksport end i Indlandet, i *Trykpapirsyndikatet*, i *Sukkerkartellet*, hvor dog Eksportpræmier ydedes ogsaa fra Statens Side i den store internationale Sukkerkamp, der gik forud for Vedtagelsen af Brysseler-Konventionen. Ogsaa i *Spiritusindustrien* har der eksisteret offentlige Eksportpræmier. Denne Industri er iøvrigt senere samlet i en Central, der i mange Retninger er en Forgænger for det Centraliseringssystem, som nu Krigen har bragt til Udfoldelse indenfor tysk Økonomi. Spirituscentralen har i sin Tid været stærkt an-

grebet for sin Eksportpolitik og har ligesom Kulindustrien i høj Grad nydt godt af Undtagelsestariferne paa Statsbanerne.

For i nogen Maade at retfærdiggøre de nævnte Forhold har man fra Kartellernes Side forsvaret de billige Eksportpriser med Nødvendigheden af at opretholde Produktionen navnlig i Krisetider, og faktisk er det da ogsaa i Kriseaar, at den største Underpris-Eksport har fundet Sted. Alligevel kan de skadelige Virkninger af Systemet for den tyske videreforarbejdende Industri ikke bortforklares. De rene Staalværkers tidligere omtalte Skæbne giver her et tydeligt Memento til de videreforarbejdende Industrier, der er afhængige af Karteller for Leverancerne af deres Arbejdsmaterialer. Man vil derfor forstaa, hvor uhyre betydningsfuldt det Problem er, hvorvidt Kartellerne i de grove Industrier kan finde Tilslutning ogsaa i de videreforarbejdende Industrier og i Færdigvareindustrierne. I et saadant hele Produktionsgangen omfattende Kartelsystem vilde de anførte Misforhold nemlig ikke kunne tænkes, men endnu mindre er dette selvfølgelig Tilfældet i de store Koncentrationer, trustagtige Foretagender, der under een Virksomhed indeslutter hele Produktionsgangen. Det er umiddelbart indlysende, at et saadant Foretagende aldrig vilde drive en Eksportpolitik for sine Halvfabrikata, der var til Skade for dets egen Afsætning af Færdigvarer. Saa længe disse Koncentrationer imidlertid ikke er eneherskende paa Markedet, vil man ikke have tilstrækkelig afklaret Materiale til at bedømme, hvorledes deres Eksportpolitik vil adskille sig fra den af Kartellerne drevne. Som Fremtidsproblem er det imidlertid uhyre vigtigt, og vi skal som før berørt komme tilbage hertil.

Videre har man søgt at finde et Forsvar for Kartellernes Eksportpolitik i dens forbigaaende Karakter, idet den nærmest skulde gaa ud paa i daarlige Tider at lette det indenlandske Marked og spare dette for Overproduktionens Følger. Det maa her haves for Øje, at Kartellerne jo først og fremmest tager Sigte paa Reguleringen af den indenlandske Produktion, og at deres Eksport følgelig væsentlig vil være et Middel i saa Henseende. Alligevel vil ogsaa Kartellerne gennem de Virkninger, deres billige Eksport udøver paa den videreforarbejdende tyske Industris Afsætningsevne, være interesseret i ikke at lade en kortsynet Politik være den eneraadende, og Tilskudene til de videreforarbejdende Karteller beror herpaa. Det, der imidlertid er anført som Hovedargument for Systemet, er at den store Eksport »for enhver Pris« har gjort det muligt for de tyske Værker at forøge deres Produktion i uhyre Maalestok og derved ogsaa komme over til en rationel og moderne Drift, der igen maa komme det indenlandske Forbrug tilgode ved Nedsættelse af Produktionsomkostningerne, saaledes at den indenlandske Aftagerindustri vel betalte relativt høje Priser, men dog reelt drog Fordel af den tyske Industris Overlegenhed. Ogsaa er det blevet anført, at det store Indpas paa fremmede Markeder, som den tyske Eksportpolitik skaffede Grovindustriernes Produkter, drog mange andre tyske Varer med sig. En nærmere Kritik af disse Paastande ligger udenfor denne Afhandlings Ramme; det skal kun fremhæves, at noget afgørende Indtryk har de ikke gjort hverken i Teori eller Praksis, navnlig ikke blandt den videreforarbejdende tyske Industri. Til den sidste Undskyldningsgrund bemærker Dr. Morgenroth kort og godt, at de billige Eksportsalg af industrielle Raastoffer og Halvfabrikata turde være det tænkeligst mest urationelle for at skabe varig Arbejdslejlighed i Tyskland.

Dermed er man i Virkeligheden inde paa den nationaløkonomiske Kerne i hele Problemet, nemlig den, der indeholdes i, at det baade fra et nationalt handelspolitisk Standpunkt og fra et nationaløkonomisk maa være mangefold værdifuldere i størst mulig Grad at lade alle Stadier af Forædlingen af et Lands Raastoffer og Halvfabrikata forbeholdes Landet selv, saaledes at færdige Produkter og ikke Raastoffer eller Halvfabrikata eksporteres fortrinsvis. Man tør sikkert regne med, at dette vil blive Fremtidens Program for tysk Økonomi og Handelspolitik, og der er allerede under Krigen skabt et kraftigt Grundlag for at bygge et saadant System op. Under dets Herredømme maa selvsagt de tyske Kartellers tidligere Eksportpolitik søges slaaet over i diametralt modsat Retning.

De faktiske Virkninger af Karteleksportpolitiken vil sikkert bidrage til at forstærke Kravet om en saadan Forandring. Ved de omtalte Regeringsundersøgelser viste det sig, i hvor stor Udstrækning Nabolandenes Industrier ligefrem byggede paa denne Prispolitik. Den Skibsbygningsindustri, der burde være naturlig langs Rhinens Bredder (Rhinen er sejlbar for søgaaende Skibe lige til Køln), findes i Stedet i Hol-

land, hvis Værftindustri nyder godt af de billige Plader og andet Skibsbygningsmateriale, som tilføres fra Tyskland uden Hindring, idet Holland ingen Beskyttelsestold har paa disse Produkter. Paa samme Maade er i Holland Jernkonstruktionsværkstederne vokset op, byggende paa Anvendelsen af billige tyske Materialer. I Belgien er Traadindustrien m. m. baseret paa samme Forhold. De engelske Skibsværfter har ved deres Tilførsler af tysk Materiale nydt store Fordele og har deres Materiale betydeligt billigere end Værfterne i Hamborg til Trods for, at Skibsbygningsmaterialer ogsaa indgaar toldfrit til Tyskland. De store engelske Værfter har foretaget Indkøb i Tyskland til Priser omkring 30 pCt. under de engelske for at anvende Materialerne til Fremstilling af Skibe og Maskiner, der atter i stort Omfang er blevet solgt netop til Tyskland. Ogsaa i andre videreforarbejdende engelske Industrier har de tyske Materialer og i al Fald de tyske Konkurrencepriser dannet afgørende Faktorer. Det klassiske Eksempel paa Udnyttelsen af billige Tilførsler af andre Landes eksportpræmierede Varer danner som bekendt de engelske Industrier for Sukkervarer, Marmelader, Biskuit, Konserves o. s. v., der gennem de billige Sukkerpriser har skabt sig en dominerende Stilling paa Verdensmarkedet. Reversen af Medaillen har til Gengæld været den engelske Roesukkerindustris totale Ruin.

Disse Eksempler viser, hvorledes Kartelpolitiken direkte favoriserer fremmede Industrier; indirekte sker det i Forbindelse med den almindelige Toldbeskyttelse ved Forlæggelse af Fabriker til Udlandet. En stor Fabriksoverflytning har saaledes fundet Sted fra Tyskland i Jernvareindustrien til Belgien, i Tekstilindustrien til Bøhmen o. s. v. Ved Regeringsundersøgelserne konstateredes det, at adskillige Lakfabriker havde forlagt deres Anlæg til Østrig, hvor de kunde købe deres Sprit — af tysk Oprindelse (!) — billigere end i Tyskland. Til hele denne Bevægelse bemærker Regeringskommentarerne til Undersøgelserne (1903), »at denne altsaa har ført til en Udvandring af tysk Kapital, til et Tab i tysk Arbejdslejlighed, som under de nuværende særlig vanskelige sociale Forhold er dobbelt beklagelig, idet Bevægelsen tillige skader en stor Række andre Industrier, som hidtil har haft Material- og Varelevering til de udvandrede Fabriker«.

Kartellernes Subventionspolitik. De aabenbare Misforhold, der er blevet Resultatet af Kartellernes Eksportpolitik, og som navnlig er gaaet ud over den videreforarbejdende tyske Industri, har som allerede berørt ført til, at Raastof- og Halvfabrikatkartellerne ved Eksportpræmier og andre Godtgørelser til de tyske Videreforarbejdere har søgt at mildne Systemets skadelige Virkninger for den tyske Færdigvareeksport. Skønt dette System aldrig har naaet at blive saa godt udbygget som Kartellernes egne Eksportpræmier — den Støtte de yder deres egne Medlemmers Eksport — ligger heri dog et interessant Fingerpeg, idet man altsaa selv uden den gennemgaaende Forbindelse, som først et System af Centralsyndikater eller af store Koncentrationer kan skabe mellem de forskellige Produktionsstadiers Virksomheder, har følt den indbyrdes Solidaritet og gjort Forsøg paa at bøde paa Eksportsystemets Mangler.

Allerede i 1880'erne blev der af Raajernkartellerne ydet slige Eksportpræmier til Valseværkerne, hvilken Industri den Gang ikke som nu var kombineret med Staalværker m. m. Dette System var dog ret tilfældigt og løst indtil 1890'erne, hvor Kul- og Kokssyndikatets Dannelse førte til en større Fasthed i Eksportpræmiesystemet. Fra 1893 afkrævede Kulsyndikatet regelmæssig sine Medlemmer Bidrag til Dækning af Subvention til Eksportsalg, der for Størstedelen anvendtes til Understøttelse for Kulaftagernes Eksportvirksomhed. I 1897 anslog man Summen af disse Godtgørelser til ca. 17 Mill. Kr. Afgifterne hertil belob sig midt i 90'erne til ca. 10 pCt. samt derpaa omkring 1890 under Indflydelse af Kulknapheden til ca. 3 pCt. og gik først fra 1901 atter i Vejret, hvorefter de siden gik op til ca. 6 pCt. Kokssyndikatet fulgte et lignende System og gav allerede i 1892 et Eksporttilskud paa 1,50 Mk. pr. Ton eksporteret Raajern. Raajernsyndikatet paa sin Side gav allerede i 1897 i Forbindelse med Kulsyndikatet ca. 6,65 Mk. Eksporttilskud pr. Ton forarbejdet Raajern til Fabrikanterne af Halvfabrikata. Aaret efter blev Tilskudet mindre og bortfaldt derefter helt paa Grund af Bedringen paa det indenlandske Marked. Med den indtrædende Krise blev det atter bevilget fra Begyndelsen af 1901 med 10 Mk. Efter samme Princip modtog Dragervalseværkerne, Pladeværkstederne og Kedelsmedierne Udførselstilskud fra Raajernsyndikatet og fra Halbzeugverband; ligeledes modtog Traadvalseværkerne Udførselspræmier, som halvt betaltes af Halbzeugverband,

halvt af Raajern- og Kulsyndikatet. Ved den omkring Aar 1900 indtrædende Krise blev disse Tilskud særdeles betydningsfulde. Traadvalseværkerne fik for indtil 50 pCt. af deres indkøbte Materialer en Eksportpræmie af 15 Mk. pr. Ton, af hvilken Kulsyndikatet, Raajernsyndikatet og Halbzeugverband ydede hver 5 Mk. Traadvalseværkerne paa deres Side betalte atter deres Aftagere af Valsetraad i den videreforarbejdende Industri Eksportpræmier, og disse atter videre til deres Aftagere, hvor de ikke selv eksporterede deres Slutprodukter. I de følgende Aar forfaldt imidlertid det hele Præmiesystem, idet der manglede Kontrol, og i 1902 dannede derfor Kulsyndikatet, Halbzeugverband og Dragerkartellet en Central for Udførselstilskud, den saakaldte »Abrechnungsstelle für die Ausfuhr«. Senere er Stahlwerksverband traadt ind i dette System. Til denne Central indgik alle Anmodninger om Ydelse af Eksporttilskud og underkastedes grundig Prøvelse. Hvert Kvartal fastsattes Størrelsen af de Udførselstilskud, som Afregningscentralen kunde bevilge paa Grundlag af de fra de forskellige Sammenslutninger bevilgede Bidrag pr. Ton forarbejdet Materiale. Beregningen af de Godtgørelser, der betaltes efter de etablerede Enhedssatser, skete paa Grundlag af bestemte Normalforbrugscifre hentet fra Praksis, der indtil de mindste Enkeltheder nøjagtig angav, hvor meget Raamateriale af hver Slags, der erfaringsmæssigt forbrugtes i de forskellige Stadier af Produktionen, f. Eks. hvor meget Kul, respektive Koks (der regnedes til 70 pCt. i Kul), der medgik til Fremstillingen af 1 Ton Halvfabrikata, 1 Ton Valsetraad o. s. v. Ligeledes hvor meget Raajern, der medgik til Fremstillingen af 1 Ton Halvfabrikata, hvor meget Halvfabrikata til 1 Ton Valsetraad og saa fremdeles. Anmeldte f. Eks. en Eksportør Udførslen af en vis Mængde Traadstifter, havde man straks en Opstilling, der viste, at til Fremstillingen af 1 Ton af disse Produkter medgik 1100 kg Valsetraad, 1500 kg Koks og 800 kg Kul. For Fremstillingen af 1 Ton Valsetraad var der atter fastsat et Forbrug af 1060 kg Halvfabrikata, 1400 kg Koks og 500 kg Kul o. s. v. Disse Mængder multipliceredes derefter med Enhedspræmien, der som nævnt var fastsat kvartalsvis for hvert enkelt Produkt, henholdsvis Kul, Raajern, Halvfabrikata o. s. v.

I de daarlige Tider, der prægede de følgende Aar i den tyske Jern- og Montanindustri, maatte de forskellige Enhedssatser forhøjes, indtil de i 1904 for Halvfabrikata udgjorde 15 Mk. pr. Ton, for Faconjern 20 Mk. Da Konjunkturerne bedrede sig, forfaldt imidlertid ogsaa dette System, indtil Kulsyndikatet og Raajernsyndikatet i 1906 fuldstændig ophævede deres Eksportpræmier til indenlandske Aftagere. Kun Staalværksforbundet opretholdt endnu sine Tilskud. Af øvrige Industrier, som i al Fald af og til har benyttet lignende Subventioner, maa nævnes Tekstilindustrien, Sukkerindustrien og Brænderiindustrien.

Den afgørende Mangel ved Systemet var imidlertid foruden dets usikre Karakter den før berørte, at man hurtigt var kommet ind paa kun at yde Udførselspræmierne til andre Karteller, saaledes at de ikke-kartellerede Industrier i den videreforarbejdende Industri blev udelukket fra at nyde godt heraf. Da nu netop disse Industrier er de, der var daarligst kartellerede og daarligst egner sig for Karteller, maatte Systemet strande herpaa. De Industrier, der drog Fordel heraf, var i Hovedsagen kun Valseværkerne, Pladeværksteder, Blikvarefabriker og Støberier, medens Maskinindustrien og Jernvareindustrien stod fuldstændig udenfor. Det afgørende Stød mod Systemet er imidlertid blevet rettet igennem Dannelsen af de store blandede Virksomheder, der som ofte nævnt har faaet stadig større Betydning, og som i deres hele tekniske og forretningsmæssige Konstruktion fuldstændig overflødiggør slige kunstige Systemer.

I en følgende Artikel skal vi se, hvad den videre Udvikling af denne Centraliseringstendens, der under Krigen har præget baade Industri og Handelsomsætning, vil kunne betyde ogsaa handelspolitisk set.

— — —

Ved Udarbejdelsen af ovenstaaende er i første Række benyttet: *Heinrich Mannstaedt: Ursachen und Ziele des Zusammenschlusses im Gewerbe,* Jena 1916. *Samme Forfatter: Die Konzentration in der Eisenindustrie und die Lage der reinen Walzwerke,* Jena 1906. *Kurt Wiedenfeldt: Ein Jahrhundert rheinischer Montan-Industrie, 1815—1915,* Bonn 1916. *Fritz Diepenhorst: Der gegenwärtige Stand der Kartellfrage in der deutschen Eisenindustrie (Zeitschrift für Socialwissenschaft 1912). E. Hübener: Die deutsche Eisenindustrie,* Leipzig 1913, samt løbende Artikler i Tidsskriftet »*Kartell-Rundschau*«.

Brændsel af Skovaffald m. m.

Kran-Optagning af Stubbe.

I Juni-Numret af nærværende Tidsskrift for ifjor blev der redegjort for det Arbejde, man i Sverige har gjort for at udnytte Skovaffaldet, Stubbe og Kvas det mest mulige. For ogsaa herhjemme at vække Interessen for dette Spørgsmaal, og derigennem blandt andet søge at medvirke til en rationel Udnyttelse af vore Hedeplantager, har Industriraadets Studiekommission efter Henvendelse til Dansk Skovforening og i Forbindelse med denne Forening ladet afholde et Par Opvisninger af Maskiner og Metoder til Bearbejdelse af de nævnte Materialer. Til Opvisningerne havde man indbudt Forstmænd og Repræsentanter for saadanne Industrier, der maatte antages at være interesserede i at forsøge de forskellige Arter Brændsel, der kunde fremstilles paa disse Maader.

Efter forudgaaende Afprøvninger af Maskinerne blev der afholdt en Opvisning den 18. Februar paa Skovarealer tilhørende Grev Brockenhus-Schack, Giesegaard, og den 2. ds. paa Klelund Plantage pr. Holsted tilhørende Lensgreve Moltke, Bregentved. Arrangørerne af Opvisningerne skylder disse Herrer megen Tak for den Interesse, de har vist Sagen. Opvisningerne, der var tilrettelagt og ledede henholdsvis af Skovrider Ipsen og Forstinspektor Storm, omfattede i det væsentlige samme Program, idet dog paa Giesegaard Hovedvægten var lagt paa at vise Behandlingen af Materialet fra Lovskove, medens der ved Opvisningen paa Klelund forevistes rationel Behandling af Materiale fra Bjergfyrplantagerne. Ialt har Opvisningerne samlet c. 500 Deltagere.

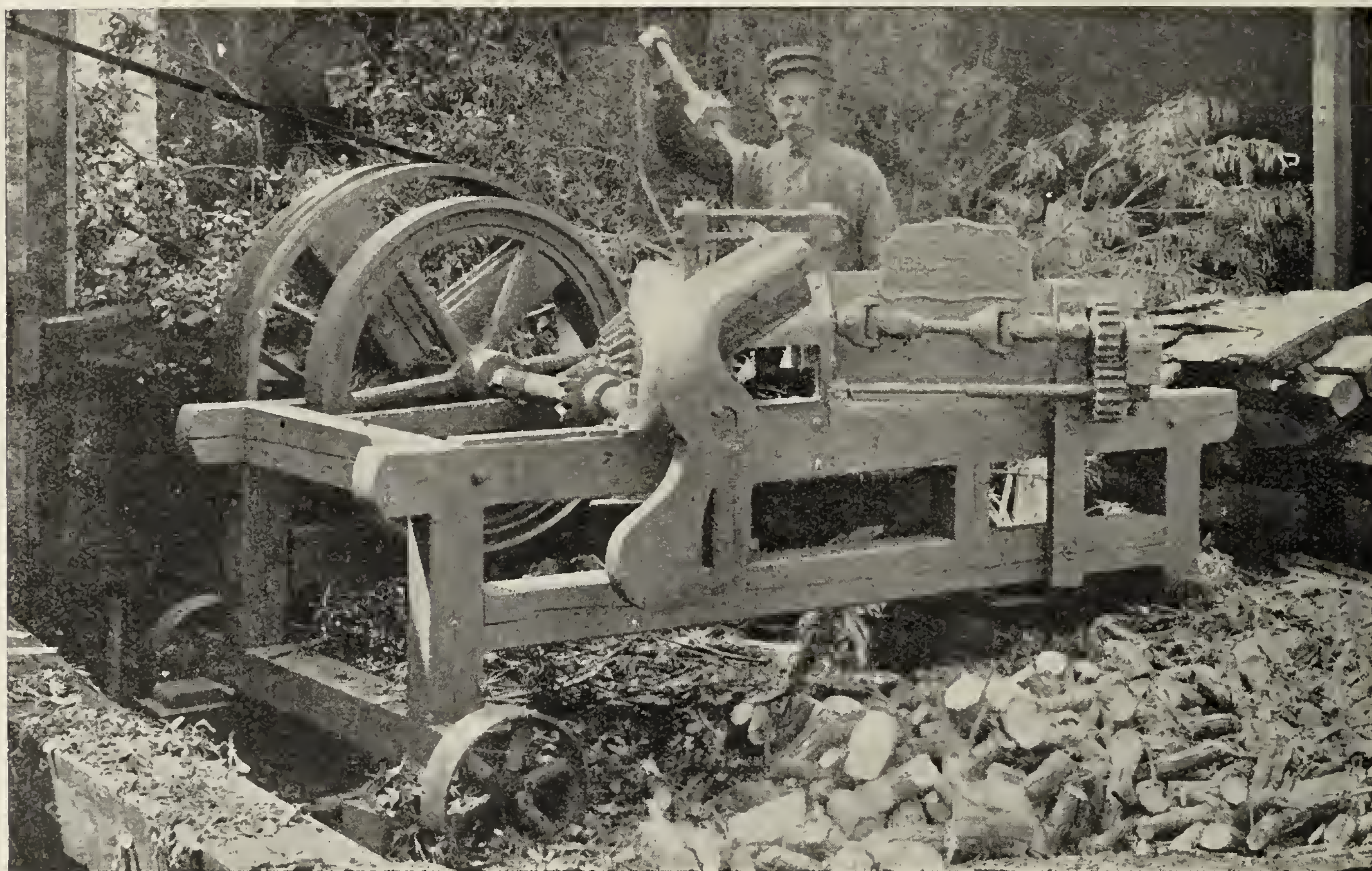
Til Oparbejdning af Kvaset demonstreredes 3 Arter Maskiner, Træhakkelsemaskiner, Pindehuggere og Kvasbundtemaskiner. Ved alle 3 Arter af Maskiner søger man at faa Kvaset til at fylde saa lidt som muligt; hvilken Metode, der bør anvendes, vil være forskelligt efter den Brug, der skal gøres af Brændslet. Medens Pindehuggemaskinerne afkorter Kvaset i Stykker paa 10 à 20 cm., bestaar det af Træhakkelsemaskiner behandlede Materiale saavel det af Kviste som af tykkere Emner fremstillede af smaa tykke Spaaner paa 2—5 cm. Længde. En Kvasbunke af smaa Skovfyr stammende fra Udtynding, der fylder ca. 6—10 m^3 og vejede ca. 250 kg har ved Forsøg paa Giesegaard vist sig at komme til at fylde henholdsvis knapt 2 m^3 for pindehugget Materiale og knapt 1 m^3 for Materiale fra Træhakkelsemaskinerne (Vægt i frisk Tilstand henholdsvis 140 og 280 kg pr. Rummeter).

Til Fremstilling af Træhakkelse medgaar selvfølgelig en Del mere Kraft end til Pindehugningen, men det fremstillede Materiale egner sig da ogsaa langt bedre for en længere Transport f. Eks. til industrielle Virksomheder, medens det pindehuggede Materiale væsentlig egner sig til Husholdnings-Brændsel for Omegnen samt til Anvendelse i Mejerier o. l., hvor Udgifterne til Transport ikke bliver store. Begge Materialer bør dog inden Bortkørslen fra Stedet torres. En Undersøgelse af Træhakkelse, stammende fra ovennævnte Skovfyrmateriale og hugget i Vintertiden, har vist et Indhold af Vand paa 64 pCt. Dette Vandindhold bør saavidt muligt borttørres for at lette Transporten og forøge Brændværdien. Denne blev for det omhandlede Materiale fundet at være ca. 1400 VE.

Om de Erfaringer, man i Sverige har indhøstet med Hensyn til Fremstillingen og i Særdeleshed om Anvendelse af disse Materialer, holdt Lensjäkaremäster Pettersens ved Opvisningen paa Giesegaard et interessant Foredrag.

Her i Landet har der paa Nørre Sundby Portlandcementfabrik i Vinterens Løb været anvendt en Del pindehugget Materiale. Dette blev først tørret med Spildevarme fra Fabriken og derefter anvendt som Dampkedelbrændsel paa skraatliggende Riste særlig beregnet for Brændsel med lav Kaloriværdi. Kraften anvendtes til Fremstilling af Elektricitet. Fabriken regner, at Prisen herfor i hvert Fald ikke blev højere end ved Anvendelse af Kul, et Resultat, der naar det tages i Betragtning, at Fabriken paa Grund af Forholdene har været nødt til at transportere den anvendte Bjergfyr i hel Tilstand til Fabriken og først her har hugget den, maa siges at være særdeles tilfredsstillende.

Et foreløbigt Forsøg med hakket Materiale har været anstillet paa Mejeriet i Østervang. Der anvendtes herved det ovenfor nævnte Skovfyr-Materiale, der vel nok maa siges at være saa tarveligt som tænkeligt. Der kunde med Materialet holdes Spænding paa Kedlen, hvortil det dog maa bemærkes, at denne kun i ringe Grad var anstrengt i Sammenligning med de Kedler, der anvendes til almindelig Industribrug. Kedlen var i Forvejen udbygget til Brændefyring, idet man havde slaaet Indbroen ned og forlænget Risten. Det viste sig dog ved Forsøgene at være praktisk at anvende nogle enkelte større Klodser Bøgebrænde til at vedligeholde Ilden, idet Materialet ikke selv gav synderlig Gløder og derfor krævede en meget regelmæssig Indfyring, naar det skulde anvendes alene. Der anstilledes sammenlignende Fordampningsforsøg med en Fyring med engelske Dampkul (normal Risteflade), og det fandtes herved, at man med Brændværdien 1400 paa Træhakkelsen og 7000 paa Stenkullene fik paa det nærmeste samme Nyttevirkning. Materialet skal efter Meddelelser fra Sverige være anvendt til Stokerfyring med godt Resultat. Tørringen af Træhakkelsen frembyder til trods for, at det falder saa tæt sammen, ikke synderlig Vanskelighed, idet Bunken varmer sig stærkt ved Henliggen. I de ikke særlig store Bunker, der henligger paa Forsøgsstederne, er maalt Temperatur paa 60—70°. Efter ca. 2—3 Maaneders Forløb er Materialet selv i Vintertiden ganske tørt. Rumfanget svinder stærkt samtidig med Udtørringen.

Første danske Pindehuggemaskine.

Sammen med Vandet bortgaar der ved Fordampningen en Del Terpentin. Studiekommissionen lader for Tiden udføre Forsøg paa at udvinde denne, hvorved Behandlingen paa Træhakkelsemaskine ogsaa rent økonomisk set vil kunne faa et betydeligt Plus.

Hvad angaar Anskaffelsesprisen for de omhandlede Maskiner samt deres Ydeevne, skal vi komme tilbage hertil i næste Numer af Bladet, idet Forsøgene til Konstatering af Ydeevnen endnu

ikke er afsluttet for alle Maskinernes Vedkommende. Man skal dog bemærke, at Pindehuggernes Pris er fra ca. 1000—2000 Kr., medens Træhakkelsemaskinerne koster godt det dobbelte. Ved Forsøgene har der været anvendt Lokomobiler til at trække Maskinerne. Disse kan grundet paa den meget lille Risteflade, der findes i disses Ildsted, ikke fyres med Træhakkelse, hvorimod man vil kunne anvende pindehugget Materiale, naar dette er tilbørligt tørt.

Angaaende Metoden at bundte Kvaset, da vil Anvendelsen. Rodbrændet vil med samme Tørhedsgrad som andet Brænde paa det nærmeste have samme Brændværdi som dette og adskiller sig derfra kun ved at være noget kroget, hvilket dog med passende Sønderdeling ikke volder nogen Ulejlighed ved Fyringen. De Metoder, Sprængning, maskinel Optrækning og Kløvning af Stubbene, der demonstreredes ved Opvisningerne, vil derfor væsentlig være af forstteknisk Interesse. Man skal derfor indskrænke sig til herom at meddele, at Sprængningen med

Svensk Træhakkelsemaskine.

denne kun kunne anvendes paa det tyndeste Materiale. Maskinerne hertil er ret primitive og Arbejdet udføres væsentligst med Haandkraft. Da Bundterne imidlertid trods Sammenpresningen fylder ret meget, vil denne Metode sikkert kun kunne faa Betydning til Fremskaffelse af lokalt anvendeligt Brændsel f. Eks. til Mejerier. En Mangel ved Metoden er ogsaa, at der kræves Staaltraad til Bindingen, hvilket jo i Øjeblikket kan være vanskeligt at fremskaffe.

Medens det af Kviste og Grene fremstillede Materiale frembyder nye Former for Brændsel, vil det af Rødder og Stubbe udvundne ikke frembyde noget synderligt nyt med Hensyn til de nuværende Priser paa Sprængstof synes at være alt for dyr, samt at Optrækningsmaskinerne synes at kunne gøre god Nytte ved Optrækning af Fyr og Granrødder, hvorimod Rødder af Løvtræ sidder vel fast i Jorden; disse bør flækkes og optages med Haandkraft.

At en Oparbejdning af Rødder og Kvas vil betyde et væsentlig Plus til den udvundne Brændemængde kan ses af følgende Eksempel hentet fra Klelund Plantage. 1 Hektar Plantage med Bjergfyr gav her 144 m³ Brænde, 175 m³ Rødder og 6000 Bundter Kvas som i nyskovet Tilstand vejede henholdsvis 86 Ts., 36 Ts. og 68 Ts. Brændet udgjorde altsaa kun ca. 45 pCt.

af det hele Materiale. Den bedste Anvendelse af de ovenfor omhandlede Sorter af Brændsel vil jo næppe findes uden gennem Forsøg med Forandring af Fyr og Riste.

Paa dette Omraade fortsættes Udvalgets Undersogelser saasnart tilstrækkeligt tort Materiale foreligger. Resultaterne af disse Forsog vil senere blive meddelt.

Dansk Vandkraftudnyttelse.

En Kraftstation ved Gudenaa.

Af Ingeniør *H. Glysing*, Aarhus.

I.

Selv om de Energibeløb, Vandkraftanlægene Verden over efterhaanden har stillet til Industriens Raadighed, er meget betydelige, er der dog procentvis kun udnyttet en forsvindende ringe Del af den Kraftoverflod, Naturen til daglig odsler med i Vandfald, i Floder og — i Havet. Medens man i vore Nabolande, Sverige, Norge og Tyskland har taget kraftig Del i den Udvikling, den sidste Menneskealder har været Vidne til paa dette Omraade, en Udvikling der har haft den største okonomiske Betydning (navnlig for Sverige og Norge), og som stadig fortsættes, har vi her i Landet hidtil indskrænket os til ubetydelige Møllebrug og nogle enkelte anseligere Værker (f. Eks. ved Silkeborg Papirfabrik), hvor Forholdene var særlig indbydende og kun krævede beskedne eller slet ingen ingeniormæssige Foranstaltninger. De indvundne Energimængder har i Forhold til Landets hele Forbrug været betydningslose, og et blot nogenlunde Kendskab til Landets Bebyggelse, dets Overflade- og Afløbsforhold, giver et Begreb om de Vanskeligheder, som en fremtidig Udnyttelse af de eksisterende Muligheder vil støde paa. Men paa den anden Side: noget *kan* der gøres, og Beviset herfor er allerede givet for 8 Aar siden af Ingeniør *K. Thomsen* ved Hedeselskabet og Direktor *G. A. Faber* i Forening ved deres »Forslag til Kanal- og Kraftanlæg ved Gudenaa« (Kbhvn. 1910), et Projekt, som jo nu danner Grundlaget for det til Sagens Løsning fremsatte Lovforslag.

Planen, der var udarbejdet paa Foranledning af »Kommissionen angaaende Gudenaa« og under velvillig Medvirkning af en Række Ingeniør- og Maskinfirmaer i Ind- og Udland, omfattede et Kanal- og Reguleringsanlæg ved Gudenaa, et Kraftværk ved Tange og forskellige alternative Forslag til Udnyttelse af Værkets Energi. Det første af disse Alternativer forudsatte, at Kraften aftoges paa Stedet f. Eks. af kemiske Fabriker, hvis Trivsel begunstigedes ved de bekvemme Transportforhold ved Aaløb og Jernbane; i dette Tilfælde bliver det elektriske Anlæg særlig billigt, idet Udgiften til Stærkstrømsledninger bortfalder. — Det andet Alternativ var Overførelsen af hele Energien til Aarhus og Omegn, og endelig gik det tredie og vigtigste Forslag ud paa Etablering af en fuldstændig Oplandscentral ved Tange til Forsyning af de midtjydske Kommuner indbefattet Byerne Aarhus, Randers, Viborg og Silkeborg med Elektricitet. Anlægsudgifterne ansloges efter specificerede Overslag til henholdsvis 1,38, 2,02 og 3,35 Mill. Kr., heri indbefattet Udgifter til Ekspropriation og til Erstatning for de oversvømmede Arealer.

Naar Projektet i sin Tid havde svært ved at vinde tilstrækkelig kapitalstærke Tilhængere, laa det maaske i den Omstændighed, at man ved Rentabilitetsberegningerne havde forudsat en til en vis Grad fuldstændig Udnyttelse af Værket, idet man paaregnede almindelig Tilslutning fra Fabriker, Landbrug og Husholdninger i hele Oplandet, en Forudsætning som rimeligvis først efterhaanden vilde ske Fyldest, saa at man maatte være forberedt paa, at Værket i de første Aar i heldigste Tilfælde intet Overskud vilde give. Det er en kendt Sag, at Størrelsen af et Elektricitetsværk — i dette Tilfælde Udnyttelsesintensiteten af den forhaandenværende Vandkraft — har afgorende Indflydelse paa Værkets Økonomi. Sammenligner man 3 Værker af forskellig Storrelse, en lokal Landcentral med et aarligt Salg af 17,000 K.W.T., en mindre Oplandscentral med et Salg af 1,5 Millioner K.W.T. og en større Oplandscentral med et Salg af 22,5 Mill. K.W.T., vil Produktionsprisen inklusive Forrentning og Amortisation af Anlæget blive henholdsvis $30^1/_2$ Øre, 10 Øre og $4^3/_4$ Øre pr. K.W.T. (Direktor Angelo i »Ingeniøren« Nr. 50, 1917), regnet med Priser fra før Krigen. — Men bortset fra dette var der kun

beregnet en Fortjeneste paa 6—7 pCt. af Kapitalen, hvad der ikke kunde siges at være særligt fristende, naar man betænker den store Risiko, der utvivlsomt teknisk set er forbundet med et Arbejde af denne Art. Endelig frygtede man Vanskeligheder fra Lodsejernes Side — og som man nu har set — med god Grund!

Det lykkedes dog at faa dannet et Konsortium bestaaende af Landstingsmand *Broberg*, Direktør *Faber*, Ingeniør *Thomsen* og Direktør *Angelo*, som indgav Ansøgning til Ministeriet om Koncession paa Anlæget. Efter 4 Aars Forløb er Sagen nu endelig naaet saa vidt, at Ministeriet paa Anbefaling af Det kgl. Landhusholdningsselskab, der har haft Projektet til Undersogelse, har besluttet at tilbyde de midtjydske Kommuner, der er traadt ind istedetfor de oprindelige Koncessionsansogere, Koncessionen, idet det er Tanken, at disse danner et Slags Andelsselskab til Forvaltning af Anlæget. Aarhus Byraad og Viborg Amtsraad har allerede tiltraadt Planen, og det nylig i Rigsdagen forelagte Lovforslag om Udnyttelse af Gudenaaens Vandkraft, bygger da ogsaa paa denne Ordning.

Med det Prisniveau, man nu maa regne med, vil Anlægssummen for hele Værket med Ledningsnet og Transformatorstationer sikkert komme op over 4,5 Mill. Kr., men paa den anden Side maa man jo nu ogsaa anlægge andre Synspunkter for Rentabilitetsspørgsmaalet end før Krigen.

Som Forholdene har udviklet sig, maa ethvert Skridt til Supplering af Landets sparsomme og usikre Energikilder hilses med Glæde, især naar Grundlaget er saa sundt og vel bearbejdet som her, og rent forretningsmæssigt vil de hoje Kulpriser, der sikker aldrig naar det gamle Niveau, indirekte bidrage til et godt Resultat.

II.

Ved alle Vandløb varierer Vandføringen, d. v. s. den Vandmængde, der i hvert Sekund passerer et fast Tværsnit af Flodlejet, fra Maaned til Maaned og fra Aar til Aar, ja selv den daglige Arbejdsmængde er underkastet ganske vist mere tilfældige og mindre kraftige Forandringer. I visse Klimaer er disse Variationer ubetydelige, i andre saa store, at Flodlejet i den varme Tid udtørres, medens det i Regnperioden fyldes til Randen af en rivende Strøm. Naar det drejer sig om en Udnyttelse af Vandets Bevægelsesenergi, kan man i Reglen ikke finde sig i Forandringer i Vandføringen ud over en vis Grænse. Et Elektricitetsværk har garanteret sine Kunder et bestemt Minimumsforbrug, saaledes som det f. Eks. vil være Tilfældet ved et fremtidigt Gudenaaværk. Man har da ingen anden Udvej end at søge iværksat en Regulering af selve Vandløbet i Forbindelse med Bygningen af et eller flere Reservoirer, der opsamler Overskudet fra Tobrudsperioden eller — ved større Reguleringer — fra de »vaade« Aar og igen afgiver det i Perioder, hvor Vandføringen synker under det Minimum, der kræves til Værkets Drift. Hvor vidt man vil gaa med en saadan Regulering afhænger naturligvis af Kraftværkets Art og Formaal og tillige af den procentvise Del af Vandføringen, man onsker at udnytte. Helt uden Regulering udnytter visse tyske Værker mellem 40 og 60 pCt. af Middelvandføringen, men lider saa til Gengæld af Vandmangel i 100 à 120 Dage aarlig.

I sin simpleste Form bestaar Reservoiret af en solid Spærredæmning forsynet med Overlob og Sluser, bygget tværs over en passende Dalstrækning, som Vandløbet passerer, hvorved Dalen ovenfor Dæmningen sættes under Vand og omdannes til en kunstig Sø. Saadanne »Dalspærringer« findes der talrige Eksempler paa over hele Verden. Den midterste Del af Panamakanalen er en saadan kunstig Sø af vældige Dimensioner (Overfladeareal ca. 400 km^2) frembragt ved Opstemning af Chagres River, — ganske vist til et andet Formaal. Langt vanskeligere stiller Sagen sig, hvis man er nødt til at lægge sit Reservoir i fladt Land, hvor det da maa omgives af Dæmninger til alle Sider; det er meget kostbart, og Risikoen for de overordentlig farlige Dæmningsbrud er til Stede i langt højere Grad her.

Formaalet med en »Stuvning« af Vandløbet kan ogsaa være at forøge eller koncentrere Fladens Fald paa ét Sted. Et af de største Eksempler herpaa har man i det i 1910 paabegyndte Kraftværk ved Klokirk i Iowa, hvor man ved en 1,3 km lang, 16 m høj og ved Foden af 13 m bred Dæmning tværs over Floddalen opstemmer Vandet i Missisippi til en Højde af ca. 7 m. Værket skal efterhaanden gennem 30 Turbiner udnytte 300,000 Hestes Kraft af Fladens Energi.

I de allerfleste Tilfælde vil saadanne Stuvninger medføre indgribende Ændringer i Vandstands- og Afvandingsforholdene oven for Dæmningen; det afhænger af Stuvningshøjden, hvor betydelige Ændringerne bliver, og hvor højt op

ad Floden de kan mærkes, og de medforer næsten altid store Erstatningsudgifter til Godsejerne langs Vandlobet.

Vandløbsreguleringen ved Gudenaa gaar ud paa en Regulering af Vandforingen og en Koncentration af Faldet. Gennemsnitsvandføringen i Nærheden af det projekterede Kraftværk varierer mellem ca. 10 og 25 m³ i Sek., mindst i Juli, storst i December, men man har ofte haft Observationer paa under 7 og over 30 m³ i Sek., saa at Vandforingen i det hele er temmelig uregelmæssig. Det ligger jo lige for at benytte en eller et Par af de mange Soer, Aaen passerer, til Reservoir, idet man, hvis Forholdene iøvrigt var gunstige, blot behøvede at opfore en Spærredæmning over Aaen ved Udløbet af Soen. I det foreliggende Projekt er Valget faldet paa Silkeborg Langsø og Ørnsø. Vandstanden i disse er imidlertid i Forvejen ofte generende høj baade for de omliggende Enge og for Turbinerne paa Silkeborg Papirfabrik, saa at man har maattet gribe til den Udvej at sænke det normale Vandspejl i Søen ved en Uddybning af Aaen nedenfor Dæmningen paa en Strækning af 4,2 km. I de vandrige Perioder kan Vandet da uden Skade for Lodsejerne stige til det gamle »Flademaal«, d. v. s. ca. 1 m, og da Søernes Areal er omtrent 3 km², bliver Bassinets effektive Rumindhold 3 Mill. m³. — Sporgsmaalet er nu, hvorledes det har været muligt at koncentrere Faldet ved Kraftcentralen. Som Terrænforholdene er, vilde det være ugørligt ved en simpel Spærredæmning paa et passende Sted at stuve Vandet til en saadan Højde (ca. 8 m), saaledes som det er sket ved Mississippi. Man tvinges her ind paa den kostbare Omvej at omlægge Aalejet, idet man ved et Dæmningsanlæg ved Kongensbro leder Vandet ind i en Kanal, der med betydeligt mindre Længdefald end Aaen fores ned til Tange, hvor Tangeaaen munder ud i Gudenaa, paa hvilket Sted Højdeforskellen mellem Kanalens og Aaens Vandspejl er steget til ca. 8 m. Umiddelbart ovenfor Kraftstationen kan der forholdsvis let ved en Dalspærring i Tangeaadalen tilvejebringes et Reguleringsbassin, hvorfra Vandet gennem en særlig Tilførselskanal ledes ned til Turbinerne. Ved Hjælp af dette Reservoir i Forbindelse med det, der naturligt dannes paa det Sted, hvor Kanalen træder ud i Tangeaaen, foretager man den finere Regulering af Vandtilførslen til Turbinerne.

Alt i alt sættes der ved disse Stuvninger et Areal paa ca. 100 ha under Vand, men heraf er kun en mindre Del god Vandingseng, medens Resten er mindre værdifulde Jorder, i Overslagene ansat til en Erstatning af 4—500 Kr. pr. ha.

Den samlede Udgift til alle disse Arbejder inklusive Dæmninger og Sluser, Bro- og Vejbygningsarbejder, Foranstaltninger for Fiskeriet samt Erstatninger, uforudsete Udgifter og Byggerenter ansloges i 1910 til ca. 950,000 Kr. Med disse Udgifter vilde man have opnaaet — foruden Etablering af Faldhojden 8 m ved Værket — at regulere Vandføringen saa vidt, at Forholdet mellem Gennemsnitsvandforingen i Kanalen i den bedste og daarligste Maaned vil være som 1,5 : 1,0. Den aarlige totale Vandmængde gennem Kanalen bliver ca. 610 Mill. m³; det vil med 8 m's Fald svare til 13,5 Mill. Hestekrafttimer eller — da Tabet i Turbinerne er ca. 25 pCt. — 9 Mill. Kilowattimer om Aaret. Ser man hen til, at Landets aarlige Forbrug af elektrisk Energi er ca. 120 Mill. K. W. T., hvoraf de 60 Millioner produceres af 370 Landcentraler, 25 Oplandscentraler og 3 kobenhavnske Værker tilsammen (Resten leveres alene af to københavnske Centraler), erkender man Betydningen af det nye Værk.

Som Sagen nu staar, er det kun det sidste af de i det foregaaende omtalte 3 alternative Forslag til Udnyttelse af Energien, der bliver Tale om.

Det maskinelle Anlæg kommer i Hovedtrækkene til at bestaa af 3 dobbelte Francis-Turbiner hver paa 1500 E. HK. (ved 6,8 m's Fald, medens Ydeevnen ved 8,5 m's Fald stiger til 2000 HK.), hvoraf normalt kun de to er i Drift, medens den tredie holdes i Reserve for Havari. Til Turbinerne kobles direkte Vekselstrømsgeneratorer à 1000 K. W. — Da det *kan* ske, at Vandføringen synker saa stærkt, at Turbinerne ikke kan præstere den Energi, der er garanteret Forbrugerne, navnlig naar den Tid kommer, da Forbruget er steget saa stærkt, at Kanalanlæget maa udnyttes helt, er der forudset Opstilling af en Dampreserve bestaaende af et Dampturbineaggregat paa 500 K. W. med tilhørende Kedelanlæg. Man har ogsaa undersøgt Muligheden for en Dieselmotorreserve, men har opgivet Tanken igen paa Grund af de storre Anlægsudgifter.

Vi skal ikke komme for stærkt ind paa den elektrotekniske Side af Projektet men kun nævne, at Strommen tænkes distribueret som hojspændt Vekselstrøm af 10,000 Volts Spænding (dog skal Dobbeltledningen til Aarhus fore 20,000 Volts

Strøm), der ved lokale Transformatorstationer omformes til Strøm af den sædvanlige Driftsspænding. Valget af Spænding er dikteret af det Krafttab, som Overføringen over de lange Distancer medfører. Dette kan skrives $i^2 \cdot r$, hvor i er Strømstyrken, r Ledningens Modstand. Har man Valget mellem en Strøm af høj Spænding og lille Strømstyrke og en Strøm med lav Spænding og stor Strømstyrke, vælger man naturligvis den første, da Tabene altsaa stiger meget stærkt med i. Det er saa blot forudsat, at den større Driftsøkonomi kan dække Udgifterne til Transformatorstationerne, men det er rigeligt Tilfældet her. Med en Spænding paa 20,000 Volt bliver Krafttabet paa den ca. 45 km lange Ledning til Aarhus normalt kun 4,1 pCt.

— — —

De sidste Dages Begivenheder har bragt Projektet frem i første Linie; man maa nu blot haabe, at de afsluttende Overvejelser og Forhandlinger ikke bliver for langvarige. Det er jo ikke tilfældigt, at Spørgsmaalet nu i saa rigt Maal samler den Interesse om sig, som det tidligere maatte savne. Krigen har forrykket saa mange Forhold, og der er sikkert ingen Tvivl om, at det, der for var en lidt tvivlsom *Forretning*, nu trods de betydeligt højere Anlægsudgifter vil vise sig at blive et godt Aktiv. Men som sagt: der er ogsaa andre Synspunkter at anlægge! Vi tør ikke lade saa betydelige hjemlige Energikilder ligge uudnyttede hen, naar det ikke overstiger vore Evner at tage dem i Brug.

Folketingets første Behandling af Lovforslaget gav da ogsaa Løfte om, at denne Erkendelse til Trods for de lokale Vanskeligheder vil gaa af med Sejren.

Ingeniør Thomsen har meddelt Ministeriet, at der ogsaa ved Horsens (Bygholm) og ved Kolding var Mulighed for Vandkraftanlæg omend naturligvis i mindre Stil end ved Gudenaa.[1]) Vi tør haabe, at de Undersøgelser og Projekteringsarbejder, som nu er indledede, ogsaa her vil give gunstige Resultater, saa at de ca. 10,000 HK, som vort Land allerede raader over frembragt ved Vandkraft i talrige Smaaanlæg, snart maa kunne forøges anseligt — paa Bekostning af vort Kulforbrug.

[1]) Der er planlagt et Anlæg ved Harte, nordvest for Kolding, der skulde benytte Vandet fra Vester-Nebel Aa, som efter at være standset ved et Dæmningsanlæg mellem Ferup og Stubdrup agtes fort gennem Skallebæk og Stallerupsø til Kolding Aa med et Fald ved Kraftstationen af 23 m.

Dansk Erstatningsindustri.

Lyngmelsfabrikation.

Ved Siden af det Tilrettelægningsarbejde og mere teoretiske Undersøgelsesarbejde med Hensyn til Erstatningsstoffer og Erstatningsindustri, der i stigende Grad tages op i vort Land ikke mindst gennem Industriraadets Studiekommission, er der udført et betydeligt praktisk Arbejde i denne Retning. Som saa meget andet i dansk Industri er det gaaet for sig »i Stilhed«, og der er ingen Tvivl om, at den store Offentlighed i Øjeblikket ikke forstaar at vurdere, hvad der her, ofte under store Vanskeligheder og sjelden med synderlig Opmuntring eller Støtte, er udført af det praktiske Livs Mænd.

Et smukt Eksempel paa dansk Erstatningsindustri i Praksis danner Lyngmelsfabrikationen. Det vil være kendt, at Lyngen er en af de tidligere ringeagtede Frembringelser af den danske Jord, der nu ved Tidernes Ugunst er kommet til Hæder, Ære og Anvendelse. Først som Eksportprodukt til det sydlige Udland, snart ogsaa paa det hjemlige Marked som Stroelse som Erstatning for Halm, til Anvendelse i Kostefabrikationen og i formalet Tilstand snart ogsaa som Foder o. s. v., for i den nyeste Tid endog at danne Basis for en hjemlig Theproduktion.

Hedelyngen har længe været kendt som Vinterfoder for Raavildt og Harer. Af Husdyr har derimod kun Faar og disse endda kun delvis kunnet udnytte Lyngen ved direkte Afgræsning. I Tyskland tog man imidlertid paa et meget tidligt Stadium af Krigen Forsøgene op paa af Lyngen at skabe et brugbart Fodermiddel for Husdyrene, hvorved man særlig stillede sig den Opgave at udskille Lyngens værdifuldere Dele, Bladene, Blomsterne og Frugterne, fra de mindre værdifulde Dele, Stænglerne o. s. v. og derefter gennem kunstig Tørring og Formaling at omdanne dem til en holdbar og direkte anvendelig Fodervare. Lyngstrækninger havde man rigeligt af, og den Rovdrift, der maatte opstaa ved Lyngens Afmejning, var ikke saa alvorlig, fordi de tilbagestaaende Rødder allerede Aaret efter bar nye Skud af ca. 5—10 cm. Længde. Disse Skud kunde iøvrigt direkte afgræsses af mange Husdyr.

For Fabrikationen af Lyngfoderet var det imidlertid nødvendigt at bringe Vandindholdet, som i frisk Hedelyng kan andrage 50 pCt., ved Vintertid endog indtil 80 pCt., betydeligt ned, til 12 à 10 pCt., for at muliggøre Lyngens Forarbejdning. Den fornødne Adskillelse af Blade, Blomster m. m. fra de træagtige Dele var ligeledes en nødvendig Proces, der for at spare Transportudgifter sammen med en Førstetørring bedst kunde foretages paa Hederne i transportable eller stationære Anlæg, der delvis brugte de afgrenede Stængler til Brændsel. Efterhaanden er man dog kommet ind paa at lade samtlige Processer foregaa i større Fabriksanlæg særlig af Hensyn til den Besparelse af Arbejdskraft, dette betyder. Lyngen underkastes først en almindelig Lufttørring i Stakke og hakkes derefter i Hakkelsemaskiner, hvorefter Hakkelsen tørres i Tørreapparater. I Centrifuger foregaar derefter Bladenes og Blomsternes Frasortering fra

Stænglerne, der atter kræver en forudgaaende Rensning for Sten, Jerngenstande m. m., for ikke gennem Gnistdannelse at skabe Antænding i det opvarmede, let tændelige Stof. En paafolgende Sigtning omdanner dette til færdigt Lyngmel, der ifolge tyske Analyser i Foderværdi skal komme paa Hojde med Engho og være særdeles anvendelig navnlig for Drovtyggere. Imidlertid er Lyngmelet ikke egnet til at danne det udelukkende Foder for Husdyr, saaledes at det forst kommer til sin Ret iblandet andre Foderstoffer. Til Gengæld er dets diætetiske Værdi her saa meget hojere, navnlig da det virker regulerende paa Virkningerne af de ovrige ekstraordinære Foderstoffer.

Lyngmelsfabriken i Grejsdalen.

Den saaledes i Tyskland paabegyndte Lyngfoderfremstilling er siden taget op ogsaa herhjemme, særlig selvfolgelig efter Foderstoftilforslernes Standsning.

En særlig Anvendelse finder formalet Lyng som Opsugningsstof i Blodmelassefabrikationen, der drives af De danske Blodfoderfabriker, Vejle. Til Opsugning af Melasse benyttede dette Selskab tidligere Jordnodmel og Kopramel, Affald fra Aarhus Oliefabrik, men efter at disse Varer faldt bort som Følge af Blokadestandsningen, var det naturligt, at man saa sig om efter et indenlandsk Stof til Erstatning herfor, og efter Forsog, der iovrigt allerede var gjort paa et temmelig tidligt Stadium af Krigen, kom man over til Mel malet af Lyng fra den jydske Hede. Det nævnte Selskab besluttede da at opfore en egen Fabrik for Lyngmel, idet man ikke blot tog Sigte paa at skaffe en Erstatning for de nævnte udenlandske Stoffer, men ogsaa i den Tro, at Lyngmelet ogsaa efter Krigen kunde bibeholde sin Betydning, efterhaanden som Arbejdet med det nye Materiale kunde fuldkommengore det færdige Produkt. Da man samtidig stod overfor voksende Vanskeligheder med Hensyn til Brændsel, besluttede man at anlægge den nye Fabrik i Grejsdalen, hvor den fornodne Vandkraft indkobtes. En gammel Mølle, Holms Molle, erhvervedes, og ved at uddybe Vandlohet nedad med 1,1 Meter opnaaede man et effektivt Fald paa 3,3 Meters Hojde og en Vandkraft af 90 HK. Den gamle Mølle blev revet ned og en ny Fabrik opført i Lobet af Tiden fra 1. Maj til 1. November ifjor med en Bekostning af ca. 250,000 Kr.

Ved at kombinere den nye Lyngmelsfabrik med et Savskæreri, der forsyner Grejsdalens Hammerværk med Skafter o. l., opnaaede man fuldstændig Uafhængighed af Tilførsler, idet Affaldet fra Savene i Forbindelse med Gran- og Fyrrekvas anvendes til Fyring under et Kedelanlæg, der forsyner Torreapparaterne med den nodvendige Damp. Alt Træ, som anvendes, er udelukkende indenlandsk. Vandkraften driver med to Turbiner hele det maskinelle Anlæg. Der findes saaledes intet som helst udenlandsk Brændselsstof i Fabriken. Da Fabrikens Raastof, Lyngen, ligeledes er dansk og som bekendt hverken kræver fremmede Godningsstoffer el. a., har man i den nye Lyngmelsfabrik i Grejsdalen et smukt Eksempel paa en Industri, der virkelig fortjener Betegnelsen dansk Erstatningsindustri helt igennem.

Fabrikationsgangen i Fabriken er iovrigt ret ligetil, idet Lyngen, der som nævnt leveres fra Hedearealerne og tilfores pr. Jernbane, efter at være blevet torret, saa at den værste Fugtighed er bragt ned, gennemgaar en Formalingsproces efter sædvanlige Mølleriprinciper. Lyngen skæres paa store Hakkelsemaskiner, transporteres automatisk gennem et System af Tørreapparater for derefter at finmales. Produktionen er 500 kg tør Lyngmel i Timen, og den daglige Produktion 200 Sække Lyngmel. Fra Fabriken gaar dette Produkt til Blodfoderfabriken i Vejle, hvor det som nævnt anvendes til Opsugning af Melasse og ved Iblanding af Blod m. m. omdannes til Blodfoder, der erstatter Havre, og som derfor nu har faaet en meget forøget Anvendelse, der har givet sig Udslag i en betydelig forøget Produktion.

Den nye Fabrik samarbejder iovrigt med den tidligere Leverandor af Opsugningsstoffer til Blodfoderfabriken, nemlig Aarhus Oliefabrik, der i sine Anlæg ligeledes har optaget Fabrikation af Lyngmel, der ogsaa leveres til Blodfoderfabriken, ligesom Aarhus

Oliefabrik ogsaa har optaget Fremstillingen af Lyngthe.

En Forudsætning for den saaledes optagne Erstatningsindustri er selvfølgelig, at Lyngpriserne ikke drives op paa et alt for højt Niveau. Det maa haabes, at Hedeboerne og Lyngforarbejderne ogsaa for et videre fortsat Samarbejde maa finde hinanden i Forstaaelsen af, hvor stor Betydning det baade nu og lang Tid fremefter vil have, at vi i størst mulig Udstrækning udnytter vort Lands egne Frembringelser.

▫▫▫▫▫▫

Politik og Økonomi.

I en Artikel »Norske Fremtidsproblemer« skriver Tidsskriftet »Norsk Næringsliv« følgende:

Samtidig med at Amerika paa en bydende og fordringsfuld Maade stiller os Krav, som vi i det mindste i deres oprindelige Skikkelse ikke har kunnet gaa ind paa, bliver vi i Finland Vidne til en Tragedie, som i mere end en Henseende maa føles manende ogsaa for os. Fra Amerika taler Verdens maaske største Kapitalister i en Tone, som de finder passende overfor et lille Land. Her er det vor materielle Selvstændighed, vi skulde regne med, og den er som bekendt ikke som den skulde være. Vor økonomiske Politik har ikke gaaet i den Retning at skabe en saadan Selvstændighed; man kunde fristes til at sige, at vi i Aarrækker ikke har haft nogen økonomisk Politik. Vi har haft Forretningsmænd, der forstod deres egne Sager ganske godt, og vi har haft Statsmænd, som væsentlig var Politikere for Øjeblikket. Noget Samarbejde mellem sagligt Skøn og politisk Fremsyn har kun i ringe Grad fundet Sted. Hvad Krigen — og navnlig nu sidst Amerikas Optræden — har indprentet os, er netop Nødvendigheden af en maalbevidst økonomisk Politik med den størst mulige materielle Selvstændighed for Øje. — — —

Skønt disse Betragtninger, som det fremgaar, sigter særlig til den herskende Ernæringskrise i Norge, kunde man i mange andre Retninger unægtelig fristes til med Fader Holberg at sige: Ligesaa hos os!

▫▫▫▫▫▫

De engelske Eksportkredse og Blokaden.

Det er en kendt Sag, at man i Forretningsverdenen, og navnlig i Eksportkredse, i England og Amerika ingenlunde deler de respektive Regeringers Syn paa Blokadepolitiken. Et godt Vidnesbyrd herom finder vi i en Artikel i »Bradford Observer«, der giver Udtryk for Stemningen i den store engelske Spinderi- og Eksportforretningsby. (Talen er om et af de idelige Tilfælde af Beslaglæggelse af Varer, købt af neutrale Lande i Henhold til gældende Overenskomster).

». . . . . . . Desuden er det nødvendigt at tage den Virkning i Betragtning, som en saadan Beslaglæggelse af Varerne vilde udøve paa vedkommende udenlandske Nationer. De engelske Eksportører sluttede en Handel med disse neutrale Nationer om Salget af Varerne. Varerne blev købt til Priser, som var billige, sammenlignet med, hvad der betales i Dag, dog indbragte disse Transaktioner de engelske Sælgere gode Avancer, og 80 pCt. af denne Fortjeneste er gaaet eller vil gaa ind i Statskassen som Merindkomstskat. Den udenlandske Køber har stolet paa den engelske Sælger og har i stor Udstrækning betalt Varerne fuldt ud, skønt han hverken har set eller rørt dem. Disse Penge har i lange Tider været i de engelske Købmænds Hænder. I Mellemtiden er Kursen mere og mere gaaet i vort Lands Disfavør. Dersom man kunde overbevise den udenlandske Køber om, at det var absolut nødvendigt at annullere Kontrakterne og beslaglægge Varerne — hvilket vilde være vanskeligt i Betragtning af det velkendte Faktum, at den engelske Befolkning aldrig har været saa velklædt som netop nu — saa vilde det være nødvendigt at refundere ham hans Indkøbspris med Tillæg af Renter for hans Penge, som har ligget ubenyttet hen, plus Differencen mellem den Kurs, der var gældende, da han købte, og den ved Annulleringen af Kontrakterne noterede Kurs. Den udenlandske Køber kunde maaske — under Hensyn til, at den engelske Befolknings Velfærd, hvad Klæder angaar, jo ikke vedrører ham — anse sig berettiget til Erstatning for den tabte Avance. Under hvilkesomhelst andre Forhold vilde han sikkert synes, at saavel den engelske Eksportørs som selve Nationens Ære var sat overstyr; og den engelske Købmands og den engelske Regerings Anseelse vil blive af den allerstørste Betydning i den Kamp, der vil blive ført efter Krigen, selv om man nu gaar let hen over den«.

▫▫▫▫▫▫

Det tyske Industriraad.

Det af de førende tyske Industriorganisationer, Centralverband Deutscher Industrieller, Bund der Industriellen, og den kemiske Industris Interesseforening i Oktober 1916 stiftede tyske Industriraad, i hvilket den tyske Industri er repræsenteret ved 65 ledende Personligheder indenfor Organisationer og Enkeltforetagender, har i forrige Maaned holdt sit første Plenarmøde i Berlin. Næsten samtlige prøjsiske Ministre og det tyske Riges Statssekretærer samt andre høje Embedsmænd overværede Forhandlingerne. Den første Del af disse gjaldt Dannelsen af et prøjsisk »Industriudvalg« som »Præsentationsorgan« ved Valget til det prøjsiske Førstekammer (Herrehus) i Henhold til den foreslaaede Forfatningsændring. Følgende Resolution vedtoges enstemmigt:

»Det tyske Industriraad har med Tilfredsstillelse bragt i Erfaring, at det prøjsiske Andetkammers Forfatningsudvalg har givet sin Billigelse til et Lovforslag angaaende Herrehusets Sammensætning, byggende paa Oprettelsen af særlige Præsentationsorganer repræsenterende de til Varetagelse af almene Interesser dannede frie Sammenslutninger. Industriraadet har

i det Øjemed til Udøvelse af sin Præsentationsret dannet et prøjsisk Industriudvalg, i hvilket de faglige Industriorganisationer er repræsenteret. Dog maa det tyske Industriraad udtale sin Betænkelighed ved, at Forfatningsudvalget har forandret Statsregeringens Forslag, saaledes at det Antal Repræsentanter, der af Industri og Handel vil være at foreslaa Herrehuset, nedsættes fra 72 til 48, og maa nedlægge sin Protest overfor denne Beslutning. Industriraadet maa her vente, at Regeringens Forslag tages op igen.«

Af andre vigtige Spørgsmaal i Forhandlingerne maa nævnes Drøftelsen af Overgangsøkonomien og den fremtidige Skattepolitik, under hvilken det med Tilslutning fra Forsamlingen kraftigt blev gjort gældende, at de statssocialistiske Idéer, som særlig er repræsenteret af Dr. Walther Rathenau og andre, ikke burde præge Overgangsøkonomien, der maatte bygge paa de frie Kræfter i Industri og Handel.

Fra Nabolandene.

Sverige.

Planerne for Afholdelsen af et stort *svensk Købestævne i Gøteborg* foreligger nu udarbejdet i sine Hovedtræk. Paa et i Byens Handelskammer afholdt Møde blev det bestemt, at den første »Göteborgmessan« skal afholdes i Dagene fra 8.—14. Juli d. A. Efter den Opmærksomhed og Sympati, Planen fra alle Sider har vakt, regner man med, at Stævnet vil faa meget stor Tilslutning baade fra Udstillere og Købere, og at den i det hele vil blive en Sukces.

Den allerede for nogen Tid siden bebudede Fusion mellem de to store Træindustrifirmaer *Baltiska Trävaruaktiebolaget* og *A/B Ytterstfors-Munksund* er nu en Kendsgerning. Sammenslutningen er sket efter at Ytterstfors har sikret sig Aktiemajoriteten i Baltiska. Det er Meningen, at Aktiekapitalen i Ytterstfors skal øges med 19½ Mill. Kr., saaledes at de gamle Aktionærer faar Fortrinsret til for hver to gamle Aktier at tegne tre nye. Emissionskursen skulde blive 110 pCt. Ytterstfors-Munksunds Aktiekapital vil herefter udgøre ikke mindre end 32½ Mill. Kr. Under Navnet *A/B Svenska möbelfabrikerna* er en stor Sammenslutning indenfor den svenske Møbelindustri nu traadt ud i Livet. Foreløbig har 5 større Virksomheder sluttet sig til det nye Storforetagende, der med Hovedsæde i Stockholm begynder med en Kapital paa 5 Mill. Kr.

Da Sverige i Efteraaret genoptog Offentliggørelsen af Statistiken for Udenrigshandelen, publiceredes samtidig Tallene fra den tidligere »tavse« Tid. Dette tillader nu en Sammenligning mellem Aarene 1916 og 1917.

Saavel indenfor Import- som Eksporttallenes Række møder man store Forskydninger. De mangfoldige Vanskeligheder, Indforslen har kæmpet med, fremgaar klart af nedenstaaende Kolonner:

Import	1917 1000 Tons	1916 1000 Tons
Majs	30,66	51,38
Hvede	97,66	259,34
Rug	11,69	27,33
Kaffe	8,58	38,20
Ris	0,0	13,76
Bomuld	6,84	28,30
Uld	7,35	6,90
Kul	1500,42	4027,14
Koks	523,31	1229,61
Briketter	300,83	885,39
Raafosfat	1,75	82,82
Kalisalt	41,74	104,86

Alle de nævnte Tal viser en meget betydelig Tilbagegang fra 1916 til 1917. Endda kan mange flere nævnes. Saaledes er f. Eks. Lysolieimporten faldet fra 108400 til 37350 Tons, Vegt. Olier fra 14500 til 420 Tons og andre Olier fra 54270 til 14010 Tons.

Hvad Eksporten angaar, er der meget betydelig Nedgang for Landbrugsprodukters Vedkommende, som f. Eks. Æg, Smør, Flæsk og Huder. Dette er selvfølgelig ganske forstaaeligt. Sverige har allerede i lang Tid haft Brug for sine egne Fødemidler. Ogsaa Træ- og Cementudførslen viser stor Formindskelse. Derimod har Jernmalms- og Raajernseksporten holdt sig, viser endog en lille Tilvækst. Af Maskiner er der i 1917 udført for op mod 150 Mill. Kr., medens Importen kun har andraget 21 Mill. Kr.

Eksport	1917 1000 Tons	1916 1000 Tons
Flæsk	4,77	14,11
Smør	0,0	13,02
Æg (Mill. Stk.)	2,84	32,70
Cement	4,65	77,82
Jernmalm	5613,15	5539,58
Maskiner (Mill. Kr.)	148,95	117,31
Trævarer, forarb. (Mill. m^3)	0,21	0,37
Props (Mill. m^3)	0,13	0,48

Af *finansielle* Begivenheder i Sverige i den forløbne Maaned, turde der maaske være Grund til at nævne Diskontonedsættelsen og det nye Statslaan.

Allerede d. 1. Feb. *nedsattes Diskontoen* med ½ pCt. til 6½ pCt., dels paa Grund af den forbedrede Riksbanksstatus, dels med Henblik paa det kommende Statslaan. Sverige har saaledes ikke længe staaet paa sin 7 pCt.s Sats (fra 12. Dec.). Men selv nu noterer dette Land en højere Sats end nogen anden Stat i Evropa.

Hvad *Statslaanet* angaar fremlagdes det til Tegning d. 20. Feb. Det er ligesom de foregaaende et 5 pCt.s Papir, men Emissionskursen er kun 96 pCt., d. v. s. det laveste noget svensk Statslaan er udbudt til under Verdenskrigen. Det næstlaveste var Februarlaanet af 1916, der udbødes til Kurs 98.

Norge.

I Tilslutning til de tidligere omtalte norske *Jern- og Valseværksplaner*, kan det have sin Interesse kort at redegøre for det Cirkulære, Hovedstyret for de mekaniske Værksteders Landsforening har udsendt i Februar. I dette fremholdes, at det vil være af den allerstørste Betydning for Norge at faa udviklet en national Jernværksindustri. Man behøver i saa Henseende blot at pege paa de Vanskeligheder, der er opstaaet under den nuværende Krig, ikke blot paa

Grund af utilstrækkelig Jerntilforsel, men ogsaa paa Grund af alle de Klausuler, hvormed det indførte Materiale har været behæftet, og som i høj Grad har formindsket dets Anvendelighed. Men ogsaa med Fremtiden for Øje vil en indenlandsk Jernproduktion være af største Betydning under den sikkert kommende merkantile og industrielle Konkurrence. Da det blandt Landets Næringsdrivende særlig vil blive de mekaniske Værksteder og Skibsbyggerier, som kommer til at hoste Nytten af indenlandske Jern- og Valseværker, har Hovedstyret næret den største Interesse for Spørgsmaalet.

Det gælder imidlertid fremfor alt, at denne betydningsfulde Sag faar en god Start, saaledes at der ikke begaaes Misgreb, som kan hemme dens Fremgang. Derfor har Hovedstyret ladet en Specialkomite bedømme de foreliggende Projekter, og efter selv at have behandlet Bedømmelsen fra denne Side, har Hovedstyret formuleret Betingelserne for et norsk Valseværk derhen:

1) at Værket har Evne til at fremstille et godt Produkt af de almindeligst benyttede Plader og Profiler til billigst mulige Priser;
2) at Værket har Evne til hurtigt at effektuere Bestillinger;
3) at det er leveringsdygtigt under vanskelige Tilførselsforhold fra Udlandet.

I Overensstemmelse med disse Betingelser har da Hovedstyret efter de foreliggende Oplysninger fundet sig foranlediget til at anbefale Planen for et Narvikanlæg.

Da vi tidligere har refereret Christiania Staalværks Valseværksplan og Generaldirektør Blakstads Forslag i nærværende Tidsskrifts henholdsvis Januar- og Februar-Nr., skal vi her nøjes med at omtale Narvikprojektet. Faderen hertil er den bekendte Jernværksmand, *Ingeniør Koren.* Oprindelig tænkte man sig Jern- og Valseværket anlagt i Straumpollen, sydvest for Narvik, men da man erfarede, at Statsbanerne havde nogle disponible, godt beliggende Grunde ved Narvik, har man foretrukket at flytte Anlæget hertil. Svensk Jernmalm vil da uden Omlastning kunne føres direkte ind paa Værket. Og selv om man ikke udelukkende skulde bruge svensk Malm ligger Malmtilførslen fordelagtig an. Man kan endvidere gøre Regning paa billig Returfragt for Kul med Malmbaadene fra Narvik, og dertil kan Kul skaffes fra Spitsbergen og Bjørnøen. Staten ejer endelig tilstrækkelige Vandfald indenfor en rimelig Distance fra Narvik, og det tør forudsættes, at den vil stille sig velvillig overfor alle Spørgsmaal af vital Interesse for et Narvikanlæg. — Til den fremlagte Plan — der skulde omfatte saavel Fremstilling af Plader som Profiler o. a. — knytter der sig ogsaa Tilbud fra Repræsentanter for betydelige udenlandske Kulgrube-Jernværksselskaber om med Eksperter at bistaa ved Opførelsen og Igangsættelsen af Værket og under de første Aars Drift.

For godt et Par Aar tilbage oprettedes *A/S Norsk Staal* (Elektrisk Gas Reduktion) med det Formaal at oparbejde en Metode, hvorved den norske Malm udnyttes direkte mest mulig, idet en hel Del af den Malm, som findes i Norge, ikke egner sig til direkte Brug i Højovne. Det teoretiske og eksperimentelle Grundlag er nu saa vidt bearbejdet, at Selskabet — der raader over en Aktiekapital paa 900,000 Kr. — ser sig i Stand til at bygge et *Forsøgsanlæg i Trondhjem,* hvor det hos Kommunen har opnaaet overmaade tilfredsstillende Betingelser for Leverance af Kraft og Gas. Skulde uforudsete Vanskeligheder ikke støde til, kan Anlæget komme i Drift paa Forsommeren.

Paa det *finansielle* Omraade har Februar bragt et Lovforslag, der med Rette har vakt Opsigt. Allerede d. 1. Februar fremsattes i det norske Statsraad *Proposition* til en *midlertidig Lov, som gør nye Bankers Oprettelse og ældre Bankers Udvidelse af Aktiekapitalen afhængig af Regeringstilladelse,* men endnu den 1. Marts var Loven ikke endelig vedtaget. Aarsagen hertil maa søges i den Udvidelses- og Nydannelsesepidemi, der har været raadende indenfor norsk Bankvæsen under saa godt som hele Krigen. Det kan saaledes anføres, at i Tiden fra Udgangen af 1914 til Udgangen af 1917, er der oprettet 54 nye Privatbanker, idet Antallet er steget fra 119 til 173. Den samlede Bankaktiekapital er i samme Tidsrum vokset fra 104 til 320 Mill. Kr. Der synes saaledes at være virkelig Grund til at gribe regulerende ind. Det, der imidlertid navnlig har ægget til Kritik, er Lovens — endnu er den dog kun vedtaget af Odelstinget — Administrering, idet denne ganske er tænkt overladt til Norges Bank, som saaledes faar en Vetoret med Hensyn til Aktieudvidelser og Nydannelser. En saadan Bestemmelse er næppe heller uden Fare. At lade Hals- og Haandsretten overgaa til et Raad, hvor en Flerhed af Bankchefer sad, synes ogsaa os mere rimeligt. Det kan nemlig ikke nægtes, at saavel Norges Banks Direktion som flere andre kyndige Forretningsmænd af og til har taget Fejl i Bedømmelsen af Situationen, og at Landet var blevet paaført betydelige Tab, om disse Raad var blevet fulgt bogstaveligt. Man maa være overordentlig varsom med at give en enkelt Institution Myndighed til at lægge en død Haand over Initiativet. Ligesaa nødvendigt det er, at nogen bremser, naar Hjulene snurrer for hurtigt, ligesaa paakrævet er det, at nogen har Mod til at gaa i Spidsen med nye Foretagenders Iværksættelse.

□□□□□□

Foraarskøbestævnet.

Bestyrelsen for Købestævnet i Fredericia har som bekendt besluttet at afholde et Foraars-Købestævne, og Tiden var fastsat fra den 20. til den 28. April. Paa et Komitémøde, som afholdtes i Fredericia den 2. ds., fremkom der imidlertid Forslag om at udsætte Stævnet til i Begyndelsen af Maj. Det var Rigsdagsvalgene, der netop falder i den samme Tid, som gjorde Bestyrelsen betænkelig. Man mente, at disse vilde hemme baade Sælgerens og Køberens Besøg. Da Komitémedlemmerne kunde dele denne Opfattelse, vedtoges det at udsætte Stævnet i 14 Dage, saaledes at det afholdes i Dagene fra 1. til 12. Maj.

Bestyrelsens Formand, Guldsmed Diederichsen, gav paa Mødet en Del Oplysninger om forskellige Forhold vedrørende Stævnet; deraf fremgik bl. a., at der under hele Stævnet vil være etableret et Oplysningskontor paa Banegaarden. Kontoret vil være aabent baade Dag og Nat, og Tilrejsende kan der faa alle Oplysninger angaaende Stævnet og ligeledes faa anvist Værelser.

Denne Foranstaltning vil blive modtaget med Tilfredshed og sikkert bidrage til, at Klagerne over Logisforholdene under Stævnet vil forstumme.

Endvidere meddelte Formanden, at indtil den Dag, Mødet fandt Sted, havde 99 Sælgere anmeldt deres Deltagelse, og flere af disse havde bestilt betydelig Plads. Desuden ventede Kontoret Bestilling fra mange, som det havde forhandlet med om Plads.

MEDDELELSER FRA INDUSTRIRAADET

Mængdebegrænset Import.

De Firmaer, der er Importorer af: Brintoverilte, Klormagnesiumlud, Mælkesyre, Salmiak-Kloramm, Kinin, Klorzink, Naftalin, Vinstenspræparat, Klormagnesium, Myresyre, Oksalsyre og Æther sydfra, anmodes om, saafremt de stadig onsker at deltage i denne Import, omgaaende at sende skriftlig Anmeldelse derom til den af de ovennævnte Organisationer, hvorunder paagældende Importor hører, altsaa enten til Grosserer-Societetets Komité, Kontoret for dansk Udenrigshandel, Børsen, eller Industriraadet, Vestre Boulevard 18, Kjobenhavn B.

Udlændinges Næringsret i Norge.

Industriraadet har fra Handelsministeriet modtaget et Eksemplar af et norsk Regerings-Lovforslag angaaende Nedsættelse af en Komité til Behandling af Sporgsmaalet om Begrænsning af Udlændinges Adgang til at drive Næring i Norge.

Lovforslaget med tilhørende Bemærkninger, hvori redegores for Motiverne til Lovforslaget, henligger til Gennemsyn i Raadets Sekretariat, Lokale Nr. 4.

Amerikas Krigshandelsbestemmelser.

Industriraadet har fra Udenrigsministeriet modtaget et Eksemplar af en Publikation fra War Trade Board i Washington, betitlet: »Journal of War Trade Board« Nr. 1 og 2 af henholdsvis 15. November og 10. December 1917, hvilke henligger til Gennemsyn paa Raadets Kontor.

Franske Bestemmelser vedr. Handelskontrakter under Krigen.

Industriraadet har fra Udenrigsministeriet modtaget Afskrift af en Indberetning fra den kongelige Gesandt i Paris angaaende en Lov, indeholdende Bestemmelser vedrorende Handler og Handelskontrakter, som er afsluttet for den 1. August 1914.

Efter Indberetningen vil saadanne Kontrakter og Handler ifølge Anmodning af den ene Part kunne oploses, naar det bevises, at Opfyldelsen af den paahvilende Forpligtelse for den ene Parts Vedkommende paa Grund af Krigen vil medføre Omkostninger eller Tab, hvis Størrelse betydeligt overgaar, hvad der rimeligt kunde forudses ved Overenskomsternes Afsluttelse.

Samtidig med Bestemmelsen om Ophævelse kan der, under særlige Omstændigheder, ogsaa tilkendes Skadeserstatning, ligesom Dommerne paa Anmodning af en af Parterne kan bestemme, at Udførelsen af Kontrakten skal opsættes paa nærmere bestemt Tid.

Ingen Anmodning om Afgørelse for den civile Ret eller Handelsretten kan komme i Betragtning, forinden Forlig er prøvet af Rettens Formand.

I Lovens Artikel 4 er der givet nærmere Regler for det Tilfælde, at der foreligger Anmodninger fra Franske, Allierede eller Neutrale om Ophævelse af Kontrakter, som er afsluttet med Undersaatter i Lande i Krig med Frankrig.

Loven kan anvendes for Handler, afsluttet om Leveringer til Departementer, Kommuner og offentlige Anstalter, men er ikke anvendelig paa Børsoperationer eller paa Arbejdskontrakter, Huslejekontrakter eller Forpagtninger.

Indførselsforbudte Varer i Frankrig.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Genpart af en Indberetning fra den kgl. Gesandt i Paris, hvorefter Varer, der er indførselsforbudte i Frankrig, og for hvilke Indforselstilladelse ikke er opnaaet, efter højst 3 Dage efter deres Ankomst vil blive lagt i Depot i 2 Maaneder, og derefter, saafremt Indforselstilladelse ikke ved Udlobet af dette Tidsrum er opnaaet, bortsolgt til Fordel for Staten.

Bestemmelserne er traadt i Kraft fra den 10. f. M. forsaavidt angaar Varer fra Evropa, og træder i Kraft d. 10. ds. for Forsendelser fra Afrika og Amerika, og

d. 10. April for alle andre Forsendelser, medmindre anderledes bestemmes ved Lov. I saa Henseende bemærkes, at der allerede er fremlagt et Lovforslag gaaende ud paa Konfiskation af alle indforselsforbudte Varer, som er indført uden Tilladelse.

Eksport til Frankrig af Varer indeholdende Materiale af fjendtlig Oprindelse.

Fra den herværende franske Legation har Industriraadet modtaget en Fortegnelse over forskellige Varer, for hvis Vedkommende der eventuelt vil kunne opnaas Dispensation fra Bestemmelserne om, at de Varer, som skal kunne eksporteres fra neutrale Lande til Frankrig, kun maa indeholde 5 pCt. Materiale af fremmed Oprindelse.

Den paagældende Fortegnelse henligger til Gennemsyn i Raadets Sekretariat.

Tyske krigsretlige Bestemmelser.

Fra Handelsministeriet har Industriraadet modtaget 4 Eksemplarer af »Reichskriegsblatt, Sammlung der kriegsrechtlichen Bestimmungen des Reichs und der Bundesstaaten«, der henligger til Gennemsyn paa Raadets Kontor.

Afgifter for Erklæringer.

Idet man ikke undlader at henlede Opmærksomheden paa, at der for al **Genudførsel,** *ligegyldigt til hvilket Land,* af Varer samt Fabrikata af Varer, importerede under Industriraadets eller Grosserer-Societetets Garanti, altid maa ansøges om Tilladelse hos de respektive Institutioner, meddeles det herved, at man, som Følge af de med Opretholdelsen af Industriraadets Virksomhed forbundne, stadig stigende Omkostninger, har set sig nødsaget til indtil videre at forhøje Afgifterne for Ekspeditionen af de Tilladelser, der udstedes af Industriraadet.

Der vil herefter for Ekspeditionen af Industriraadets Udførsels-Attester være at erlægge følgende Afgifter:

For Værdi indtil		200 Kr.				2 Kr.
»	» over	200	»	til	500 Kr.	3 »
»	» »	500	»	»	1000 »	5 »
»	» »	1000	»	»	1500 »	8 »
»	» »	1500	»	»	2000 »	10 »
»	» »	2000	»			½ pCt.

afrundet opad i hele Kroner.

For Prolongationer beregnes en fast Afgift af 2 Kr. for Beløb under 1000 Kr. og af 4 Kr. for alle Beløb derover.

Angaaende Afgiften for *Importbegæringer* se Bekendtgørelsen i Tidsskriftets Oktober-Hefte.

□□□□□□

Den skandinaviske Vareudveksling.

I Dagene fra den 27. Februar til den 5. Marts har den foreløbig afsluttende Konference om den skandinaviske Vareudveksling fundet Sted i Kjøbenhavn. I Forhandlingerne, der under Erhvervenes Fællesudvalgs Ledelse fandt Sted i Industriraadets Lokaler, deltog i det væsentligste samme Delegerede fra de tre Lande som ved de tidligere omtalte Møder i Stockholm og Kristiania.

Om de opnaaede Resultater udsendtes ved Mødets Afslutning følgende Redegørelse:

Den skandinaviske Vareudvekslingskonference, hvis første Møde afholdtes i Kristiania i Begyndelsen af Januar dette Aar, og hvis andet Møde afholdtes i Stockholm i Slutningen af samme Maaned, har ført disse Forhandlinger til Ende under et Møde i Kjøbenhavn i Dagene 27. Februar til 5. Marts. De tre Landes Delegerede har derefter til hver sin Regering indgivet et enslydende Forslag til Plan for Vareudvekslingens Opretholdelse og Fortsættelse.

For alle tre nordiske Lande er Tilførslen af udenlandske Raavarer og Produkter en Nødvendighed for Landenes Ernæring og for Opretholdelsen af deres Erhverv. Verdenskrigen og den med denne følgende stadig voksende Varemangel i alle Lande bevirker, dels at flere af disse Varer helt udebliver, dels at Tilførslerne er overordentlig stærkt hæmmede. Det er under denne fælles Mangel naturligt, at de tre nordiske Lande enes om at yde hverandre gensidig Hjælp ved af egne Produkter i saa stor Udstrækning som dette er muligt at forbeholde de andre Lande, hvad der kan undværes eller spares.

Det ligger i Sagens Natur, at som Regel vil en fuld Opfyldelse af Nabolandets Trang til Tilførsler ikke derved kunne naas, fordi det Land, som stiller Varerne til Raadighed, ikke selv har nogen Overflod deraf. Vareudvekslingen maa derfor bæres af Ønsket om og Viljen til at yde Hjælp, selv med Ofre af egen Interesse. Den bør da af denne Grund ikke bygges paa Kompensationsprincip, da Forhandlinger bygget paa Kompensation ved deres ensidige Betoning af Interessesynspunktet kan befrygtes mere at fjerne end at nærme Parterne til hinanden, og saaledes ikke være skikket til at tilvejebringe den almindelige Vilje til at hjælpe selv med Opofrelse af egne Interesser. Dette bekræftes fuldt ud ved de Erfaringer, der er vundne i det Aar, som er forløbet siden Vareudvekslingen optoges i Marts 1917, idet denne Vareudveksling, der i det forløbne Aar allerede har faaet et meget betydeligt Omfang, netop er opbygget paa gensidig Tillid og paa Ønsket om at vise sin gode Vilje i Gerning.

Det maa anses for saa meget betydningsfuldere, at Vareudvekslingen bygges paa dette Grundlag, som man alene ad denne Vej kan overvinde de mangehaande Vanskeligheder, der nodvendigvis maa rejse sig, naar Varer skal frigøres til Udførsel, uagtet Landet selv er istand til at forbruge dem til sin Ernæring eller i sine Erhverv, hvortil ogsaa kommer Vanskeligheden, som foraarsages af de store Forandringer i alle Varers Prisniveau og af Usikkerheden, der er knyttet hertil.

De allerede vundne Erfaringer viser, at en direkte og personlig Forhandling mellem sagkyndige Delegerede fra de tre Lande er et godt Middel til at fremme Forstaaelsen og overvinde Vanskelighederne, og Konferencen har derfor ogsaa været enig om at foreslaa, *at Forhandlingerne fortsættes gennem permanente Delegationer, og at permanente Bureauer for Vareudvekslingen oprettes i hvert af Landene.*

Konferencen har imidlertid ikke begrænset sit Arbejde til at søge fastslaaet de Principper, efter hvilke Vareudvekslingen bør fortsættes og udvikles, men har ogsaa vedtaget Planer for dennes praktiske Udførelse for alle de Varer, til hvilke der i de tre Lande haves Trang, og som de andre Lande for Tiden er istand til at levere.

Danmark har saaledes tilsikret *Norge* og *Sverige* betydelige Kvantiteter af Levnedsmidler, saasom Smør, Kod, Ost, Flæsk, Æg, forskellige Rodfrugter saavelsom forskellige Frøsorter samt Sukker, og derudover visse Raamaterialer for Industrien.

Til delvis Afhjælpning af Norges Kornmangel har Danmark i indeværende Konsumperiode stillet til Raadighed 200,000 Tdr. Korn. Norge har endvidere fremsat Ønske om en betydelig storre Leverance af Korn af den kommende Høst. Fra dansk Side har man stillet i Udsigt at kunne imødekomme dette Ønske, saafremt Danmark faar normal Høst, og for saa vidt man fra norsk Side ønsker at sikre sig denne Leverance, i hvilket Tilfælde nærmere Forhandling vil være at optage.

Norge har paa sin Side stillet til *Danmarks* og *Sveriges* Raadighed betydelige Mængder af Sild og Norgessalpeter; dette sidste er saa meget desto betydningsfuldere, som Manglen paa Kvælstofgodning er følelig baade i Sverige og Danmark, yderligere visse kemiske Produkter samt Malme og Mineralier af forskellig Art.

Sverige har ved i betydelig Udstrækning at stille til Raadighed for de *to andre Lande* Jern- og Staalvarer ydet en nodvendig, delvis Erstatning for de udeblevne Tilforsler heraf fra andre Lande. Endvidere Trævarer, og her særligt Brænde og Jernbanesveller til Danmark, Maskiner, Papir og Papirmasse, Træ-Destillationsprodukter, saasom Terpentin, Trætjære, Garvestoffer, og til Norge yderligere Kul-Elektroder, Chamottevarer og Silikasten.

Udover disse mere betydningsfulde Varesorter har man truffet Afgorelse om en Udveksling af et betydeligt Antal andre Artikler.

▫▫▫▫▫▫

Fra Biblioteket.

Katalog over Biblioteket faas for 2 Kroner. Hovedtillæg (1910—16) for 1 Kr.

Udenbysboende Medlemmer kan faa Boger tilsendt mod Portogodtgørelse. Adressen er Industriforeningens Bibliotek, Vesterbrogade 1, Kjøbenhavn B.

Følgende Boger er indgaaet i Biblioteket:

146. Zapfe, W. Der Galvanotechniker. 6. Aufl. Lpz. 1911. 201 S.
148. Lehr, K. Die moderne Orgel. Lpz. 1912. (12) 260 S.
148. Bie, O. Klavier, Orgel und Harmonium. Lpz. 1910. 116 S.
152c. Reineking, L. Die Tischlerwerkstatt. 4. Aufl. Lpz. 1911. 123 S.
153c. Gründling, P. Der Maurermeister. 5. Aufl. Lpz. 1912. 236 S.
153c. Gründling, P. Der Zimmermeister. 5. Aufl. Lpz. 1912. 211 S.
158. Hannover, H. J. Nyheder om Gips. [Kbh. 1908]. 16 S.
158. Bahnagen, A. Der Bildformer und Gipsgiesser. 7. Aufl. Lpz. 1916. 52 S.
160. Zeidler, H. Die moderne Lederfabrikation. Lpz. 1914. (10) 219 S.
161. Reibestahl, P. Der Automobilsattler und Luftschiffsattler. Lpz. 1912. 147 S.
168. Die manuellen graphischen Techniken. 2. Die manuelle Farbengraphik. Halle 1917. 152 S.
177. Vogel, J. H. Das Acetylen, seine Eigenschaften, seine Herstellung und Verwendung. Lpz. 1911. 294 S.
177. Volkmann, K. Th. Chemische Technologie des Leuchtgasses. Lpz. 1915. 220 S. Tvl.
179. Greiner, W. Verdampfen und Verkochen unter besonderer Berücksichtigung der Zuckerfabrikation. Lpz. 1912. 123 S.
180. Born, Ph. Der Konditor der Neuzeit. 6. Aufl. Lpz. 1912. (20) 285 S. (Tvl.).
180. Naske, C. Zerkleinerungsvorrichtungen und Mahlanlagen. Lpz. 1911. 235 S.
186. Ditmar, R. Mischungsbuch für die Kautschuk-, Guttapercha-, Balata-, Kabel-, Isolier- und Faktis-Industrie. Wien u. Lpz. 1917. 170 S.
186. Hoffer, R. Kautschuk und Guttapercha. Wien 1880. 243 S.
191. Hertel, H. Andelsbevægelsen i Danmark. Kbh. 1917. 570 S.
226c. Exposition universelle et internationale de San Francisco. La Science Française. Paris 1915. I—II.
231. Utstillingen. (Udsnit af Kunst og Kultur 1914). Kria. 1914. 50 S.

234. Studio. Spec.-Nr.
1916. Shakespeare in pictoral art.
1917. Art of the British Empire Overseas.
242. Kriegergräber im Felde und Daheim. Jahrb. des deut. Werkb. 1916/17. München 1917. 63 S. Tvl.
244. Slott-Møller, Harald. Kunstens Kilder. Kbh. 1917. 148 S.
246. Das Plakat. Zeitschrift der Vereins der Plakatfreunde. 5. Jahrg. ff. Lpz. 1914 ff.
260. P. V. Jensen Klints Kirker. Kbh. 1915. 28 S.
283. Schovelin, J. Fra Kongegunst til Selvstyre. Kbh. 1917. 555 S.
285. Amnéus, G. Beretning om Kristiania handel, industri og skibsfart for Aaret 1916. Kria. 1917. 104 S. (Tvl.).
285. Commercial Year book of the Derby chamber of Commerce. Derby 1916. 223 S.
287. Koepper, G. Der Handwerker als Kaufmann. 2. Aufl. Lpz. 1912., 200 S.
287. Grimshaw, R. Werkstatt-Betrieb und Organisation. 3. Aufl. Hannover 1913. 513 S.
288. Kong Christian d. IX's Pontonbro over Limfjorden 1865—1915. Aalborg 1915. 15 S.
288. Munch-Petersen. Kappelskär-Banen og Rodby-Femern-Ruten. Kbh. 1916. 6 S.
288. Søfartsteknisk Forenings Aarsskrift 1915—1916. Kbh. 1917. 56 S.
293. Præstø Haandværker- og Borgerforening 1859—1909. [Præstø 1909]. 11 S.
293. Bogense Haandværkerforening 1860—1910. Bogense 1910. 21 S.
293. Optegnelser i Anl. af Hillerød Borgerstiftelses 50-aarige Bestaaen Hillerød 1917. 39 S.
294. Hannover, H. J. Om den engelske Industris nuværende Stilling. [Kbh. 1904]. 12 S.
296. Larson, A. Sveriges kemiska industri. [Stockh. 1916]. 154 S.
297d. Lærlingeforholdene i de danske Haandværksfag. Kbh. 1917. 39 S.
300. Forslag til lov om mægling og voldgift i arbeidstvister. Kria. 1909. 120 + 139 S.
301. Gran, C. Snedkersvendenes Organisationshistorie. Udg. af Snedkerforbundet i Danmark. Kbh. 1910. 383 S.
302 De kjøbenhavnske Farversvendes Syge- og Begravelses- og Understøttelseskasse 1792—1917. Kbh. 1917. 56 S.
304. Ruttmann, W. J. Berufswahl, Begabung und Arbeitsleistung in ihren gegenseitigen Beziehungen. Lpz. 1916. 107 S.
328a. Lægen Paul Iserts Breve fra Dansk Guinea 1783—87. Ved Ingeborg Raunkiær. Kbh. 1917. (23) 191 S. Tvl.
329d. Hojstrøm, C. G. Taasinge paa Niels Juels Tid. Nyborg 1916. 149 S.
337a. Pedersen, J. Borchs Kollegiums Historie 1728—1823. Kbh. 1916. 152 S.
348a. Hannover, H. J. Mindetale for Prof. J. F. C. E. Wilkens Fødsel d. 29. Febr. 1912. Kbh. 1912. 19 S.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Dyrkning af danske Spindeplanter.

I Industribygningen i Næstved holdtes fornylig et velbesøgt og meget interessant Møde om Mulighederne for at faa en Dyrkning af Hør og Hamp igang med det Formaal at forsyne Danmark med Sygarn, Lærred, Bindegarn, Reb o. s. v. Det er de vanskelige Indforselsforhold, der har gjort disse Spørgsmaal aktuelle, og der er til Fremme af Sagen stiftet et Aktieselskab, der bærer det lange Navn: Det danske Hør- og Hampeindustri-Selskab »Danalin« med Hjemsted i Randers. Der viste sig paa Mødet megen Interesse for Sagen, som baade har samfundsmæssig Betydning og forhaabentlig ogsaa kan blive en lonnende Avl for Landbruget.

Norsk Udstilling af Erstatningsmaterialer.

Manglen paa Raastoffer truer nu for flere norske Industriers Vedkommende med Driftsstandsning og Arbejdsløshed. Industriforsyningsdepartementet har derfor taget Initiativet til at faa afholdt en Erstatningsmaterialeudstilling i Kristiania, idet Departementet har henvendt sig til Kristiania Haandværks- og Industriforening med Forespørgsel til Foreningen, om den vil paatage sig Arrangementet med Udstillingen. Foreningen har lovet dette. Udstillingen vil blive afholdt mellem 2. og 14. April og omfatte Erstatningsstoffer vedrørende Industrien og Haandværket. Der vil blive udstillet saavel Raastoffer som færdige Produkter. Det er Meningen, at Udstillingen skal omfatte følgende Afdelinger:

Olier og Farver, Tekstilindustri, Levnedsmiddelindustri og Næringsmidler, Metaller og Maskinindustri samt Læderindustri og Garvestoffer.

Irlands Hørindustri.

Den irske Hørindustri var i sin Tid et af Irlands mest blomstrende Erhverv, og selve Hørren dyrkedes paa store Arealer af Irland. Irske Lærredvarer var da ogsaa berømt hele Verden over. Men dette Erhverv er, som adskillige andre paa Irland, gaaet stærkt tilbage i det sidste halve Aarhundrede. I Aarene 1867—86 var i Gennemsnit 82,000 Tdr. Land under Dyrkning, og Høstens Værdi var 1,750,000 Kr. aarlig; i 1899 var de tilsvarende Tal 24,000 og 536,000.

Resultatet af Hørdyrkningens Tilbagegang var, at de irske Spinderier i 1898 fra Udlandet maatte indføre ca. 97,000 Tons Hør til en Værdi af ca. 26 Mill. Kr.

Man vil forstaa, hvilket økonomisk Tab dette maatte betyde: en Mængde Penge ud af Landet til Indkøb af Hør og langt ringere Beskæftigelse for Hørdyrkerne selv. I sine Velmagtsdage beskæftigede Hørindustrien 120,000 Mennesker i en Maaned blot med at dyrke, udbløde og tørre Hørren, medens 18,000 20 Uger igennem var beskæftigede med dens Skætning. I 1900 var disse to Tal reducerede til 35,000 og 5,250. Antallet af Tene paa Irland var ganske vist fra 1841 til 1898 steget fra 250,000 til 850,000, men Spinderierne købte for en stor Del ikke irsk Hør, da denne ikke var af tilstrækkelig god Kvalitet.

Nu har Krigen paa dette som paa saa mange andre

Omraader frembragt en stor Forandring. Irland er jo afskaaret fra Tilforsler af Hor fra Belgien og Rusland — dets tidligere Hovedleverandorer — og hvorledes de kommercielle Forbindelser efter Krigen vil forme sig, ved ingen. Man har derfor taget Spørgsmaalet om Genoplivelse af den irske Hørdyrkning op til alvorlig Overvejelse. De klimatiske Betingelser er jo lige saa gunstige som forhen, og naar Hordyrkningen er gaaet tilbage, skyldes det utvivlsomt tre Aarsager: Saaning af en ringere Art Fro — Upraktiske Metoder med Hensyn til Dyrkning, Udblødning og Skætning — Intet virkeligt Samarbejde mellem Hørindustriens tre Hovedfaktorer (Dyrkeren, Forarbejderen, Sælgeren).

Det kan i denne Forbindelse gores opmærksom paa, at Eksemplet fra den irske Smørtilvirkning i de nye Planer har tjent til Forbillede. Ogsaa den irske Smørproduktion var i lange Tider nedadgaaende, men saa fulgte man Eksemplet fra Danmark, indførte Andelsbevægelsen med dens leddelte og omhyggeligt samvirkende Faktorer, og Resultatet blev en Genopblomstring af den irske Smørindustri — for Tiden er 45,000 irske Landmænd repræsenterede i 400 Andelsmejerier, og begge Tal er i bestandig Stigen.

Nu har da det irske Landbrugsselskab taget Spørgsmaalet om Hørindustriens Genoplivelse op til Overvejelse, og der dannes overalt paa Irland Andelsforetagender, hvis Hovedformaal er følgende: Indkøb af den bedste Slags Horfrø til en gros Priser. Dernæst Anlæggelse af Forsøgsmarker under Tilsyn af Sagkyndige. Paa disse foretages de nodvendige Forsøg med Hensyn til Dyrkning og Godning, og i Forbindelse dermed prøves de forskellige Fremgangsmaader i Horrens Behandling og Forarbejdelse. Ganske særlig vil der blive oprettet en Frøkontrol. Andelsforetagenderne vil desuden foretage Indkøb af Kunstgodning, Dyrkningsredskaber til Fordel for deres Medlemmer, og der lægges overhovedet megen Vægt paa ved alle Midler at fremskaffe den bedste Kvalitet af Horren — Udbyttet pr. Td. Land kan nemlig variere fra 520 Kr. til 144 Kr., alt eftersom Afgrøden har været god eller daarlig.

Endelig vil Andelsforetagenderne organisere Afsætningen af den færdige Vare til Fabrikerne, saaledes at den fordærvelige Konkurrence mellem Hørdyrkerne indbyrdes afværges. Man er endelig kommet til den Overbevisning, at kun *Samarbejde* atter kan hæve Irlands Horproduktion op til dens tidligere Stade.

Fra Krig til Fred.

Efter hvad Bolchevikernes Organ »Prawda« meddeler, er man nu ifærd med at organisere Fabrikation og Reparation af Landbrugsmaskiner i Rusland efter en meget stor Maalestok. I Petrograd er de Fabriker, der for fremstillede Granater o. l., ved at gaa over til Fremstilling af Landbrugsmaskiner.

Alt Metal og Træ, som er oplagret hos Fabrikerne i Petrograd, og som var indkobt til Fabrikation af Krigsmateriel, bliver nu anvendt til Landbrugsmaskiner og Redskaber, og de Fabriker, som er indrettede paa denne Fabrikation, arbejder nu uafbrudt i 3 Arbejdslag. Der udsendes ca. 400 Komissærer (udelukkende faguddannede Folk, som har Erfaring i Fabrikation og Reparation af Landbrugsmaskiner) til alle Guvernementer og Distrikter i Landet for at organisere Reparationsværksteder. Man opretter indtil 10,000 saadanne Værksteder. Det store Antal Drejebænke, paa hvilke der hidtil blev fremstillet 3" Granater, skal anvendes til Reparation af Landbrugsmaskiner.

I Guvernementet Wladimir udvider man Fabrikationen af Segle til 3 à $3^1/_2$ Mill. Stkr. Man havde først beregnet Fabrikationen til 1 Mill. Stkr., men der behovedes ca. 6 Mill. Stkr. I Fabrikerne i Moskwadistriktet udvider man Produktionen af Leer, og i forskellige Byer i Guvernementet Tver har man optaget ny Fabrikation af Leer.

□□□□□□

Forenings-Meddelelse.

Industriforeningens Generalforsamling.

Fredag den 22. Marts 1918 Kl. 5 Eftm. afholder Industriforeningen i Kjøbenhavn sin ordinære Generalforsamling i Raadhushallen med følgende Dagsorden:

1) Foreningens Formand aflægger Beretning om Foreningens Virksomhed siden sidste ordentlige Generalforsamling.

2) Forslag om Forhojelse af Medlemskontingentet.

3) Fremlæggelse af det reviderede og decideredc Regnskab for Regnskabsaaret 1. Juli 1916 til 30. Juni 1917.

4) Valg af Repræsentanter for de egentlige Medlemmer.

5) Meddelelse ang. Valg af Repræsentanter blandt de i Henhold til Lovenes § 4 valgte Delegerede.

6) Eventuelt.

Da en væsentlig Del af den Oversigt over Industriraadets Arbejde, som plejer at indeholdes under Dagsordenens Punkt 1, vil indgaa som Led i Formandens indledende Foredrag ved Industrimodet, der afholdes samme Dag som Generalforsamlingen, henledes Opmærksomheden paa, at Adgang til Industrimødet staar aaben for Industriforeningens personlige Medlemmer. Adgangskort hertil kan afhentes i Industriforeningens Sekretariat mod Forevisning af Medlemskort.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion og Ekspedition: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon-Nr. Byen 4084.
Annonce-Ekspedition: Nissens Annoncebureau, Vestre Boulevard 18, Telefon 11977, 652 og 653.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 4 15. APRIL 1918

Industrimødet.

Et storslaaet Landsstævne paa Kjøbenhavns Raadhus.

Industrimødet den 22. Marts 1918 fik et Forløb, der vil sikre denne Dato en blivende Plads i dansk Industriorganisations Historie. Med Kjøbenhavns Raadhus som den festlige Ramme udfoldede Industriens Landsmøde sig til et Stævne af Vægt baade i Karakter og Omfang. Over 700 Repræsentanter for Industrien Landet over fyldte ved Mødets Aabning Kl. 10 Fm. Raadhusets pragtfulde Festsal til sidste Plads, medens de indbudte Gæster paa de forreste Stolerækker viste dem, i hvor omfattende Samarbejde deres Organisation til daglig staar med de forskellige Statsmyndigheder, Institutioner m. m. Ligesom ved det første Industrimøde for tre Aar tilbage havde Industriraadet den Glæde at se Landets Udenrigsminister som sin Gæst, desuden ogsaa Handelsministeren, Departementscheferne og højere Embedsmænd fra Udenrigs-, Justits-, Indenrigs-, Handels- og Landbrugsministerierne, Formanden for Den overordentlige Kommission o. s. v.

Med Rette kunde Industriraadets Formand, Ingeniør *Alex. Foss*, da Dirigenten, Etatsraad *C. A. Olesen*, havde erklæret Mødet for aabnet, i sit indledende Foredrag vise tilbage paa Industrimødet i Januar 1915 som Udgangspunktet for Industriraadets Deltagelse i det krigshandelspolitiske Arbejde og antyde, at man herefter hyppigere vilde søge Lejlighed for den Befæstelse af Samarbejdet i Industrien, som disse Landsmøder betød, og som kun det overvældende Arbejde havde stillet sig i Vejen for. Formanden gav derefter i en stor og med megen Opmærksomhed paahørt Tale en Oversigt over Arbejdet i det forløbne Aar, om Erhvervsorganisationernes Opgaver overhovedet og den handelspolitiske Situation og sandsynlige Fremtid. Vi gengiver Foredraget i sin Helhed paa de følgende Sider.

Som næste Taler gjorde Direktør, Kaptajn *F. H. J. Rambusch* Rede for de af Krigen skabte Erstatningsproblemer for den mekaniske Industri baade i Udlandet og herhjemme, hvorunder Opgaver for Industriraadets Studiekommission.

I nøje Tilknytning hertil gav derefter Fabrikant *C. F. Jarl* en Oversigt over kemiske Erstatningsindustrier og -problemer, væsentlig støttet paa Resultaterne af Studiekommissionens Arbejde paa de herhenhørende Felter. Begge Taler formede sig som en yderst instruktiv og interessant Redegørelse af de store Vanskeligheder, Industrierne og Videnskaben har at overvinde som Følge af de ekstraordinære Forhold.

Efter en Frokostpavse genoptoges Mødet med et Foredrag af Professor ved den polytekniske Læreanstalt, Dr. *Erik Schou* om Brændselsøkonomi og den til Fremme af denne oprettede Dansk Brændsels- og Kontrolforening, hvis Opgaver jo maa siges at være særdeles aktuelle for dansk Industri.

En omfattende Oversigt over de af Krigen skabte Indskrænkninger i den frie Handel og Produktion indeholdtes i det paafølgende Foredrag af Direktør *Chr. H. Olesen*, der under Forsamlingens udelte Tilslutning bl. a. rettede en kraftig Kritik mod Regeringens Indgriben i Næringslivet. Direktør Olesen talte paa Basis af Materiale indsamlet fra de forskellige paagældende Industrier, hvorved det forklaredes, at den ventede Diskussion om dette Emne udeblev.

Havde Tilslutningen til dette Foredrag været

stærk, saa blev den det end mere til det næste Indlæg, nemlig om industrielle Statsmonopoler, hvor Ingeniør *Alex. Foss* motiverede et Forslag til en Resolution i Anledning af Planerne om et Tobaksmonopol. Taleren tog sit Udgangspunkt i det nylig fra socialdemokratisk Side stillede Forslag angaaende Statens Overtagelse af en større Række Industrier og Virksomheder. Vi gengiver andetsteds baade Talen og den stillede Resolution.

Da derefter Dirigenten satte denne under Afstemning var det i samme Nu en sand Skov af oprakte Hænder, der fra alle Sider rejste sig som en monumental Protest mod Letfærdigheden ikke blot i det socialistiske Paradenumer, men i hele den økonomiske Politik, der har fundet Udtryk i Planerne om et Tobaksmonopol, som man har Grund til at antage skal søges gennemført ved en maalbevidst Beskatningspolitik. Baade Forslagsstillerens Tale og Afstemningens Resultat hilstes med bragende Bifald.

At Tiden ikke just er inde til at svække vort Lands Produktionsliv og dets økonomiske Grundvold gennem alle Slags Eksperimenter med Statsdrift m. m. fik man et klart Indtryk af gennem Dagens sidste Foredrag, i hvilket Redaktør, cand. polit. *Povl Drachmann* omtalte de store Landes Forberedelser til Overgangsøkonomien efter Krigen, og den Trusel, de heri adopterede Principer betød for vor Stilling som overvejende Forædlingsland.*)

Hermed var Dagsordenen udtømt og efter at Formanden havde rettet en Tak til Dirigenten, hævedes Mødet. Klokken var da bleven henad halvfem Eftermiddag, men til Trods herfor havde den store Forsamling holdt lige talrig ud under samtlige Foredrag, og herved givet denne Del af Dagen sin særlig vægtige Karakter.

Endnu stod for mange af Deltagerne tilbage at overvære Delegeretmøde og Industriforeningens Generalforsamling, hvorom andetsteds, inden man søgte til sit Hjem eller Hotel, fik en kort Stunds Hvile og blev klædt om for Klokken 8 Aften at indfinde sig paa Raadhuset, hvor nu det vajende Flag fra om Formiddagen var afløst af Rækker af festlig oplyste Ruder, der straalede ud mod Raadhuspladsen og kaldte Industriens Folk til Stævne denne Gang til Aftenens selskabelige Samvær.

*) Samtlige Mødets Foredrag og Indlæg vil snarest blive udgivet i et samlet Hefte. Se nærmere Meddelelse sidst i nærværende Numer.

Det viste sig at være en udmærket Idé saaledes at give Industriorganisationens Medlemmer fra alle Landets Egne Lejlighed til at træffes under tvangfri Former. Raadhusets pragtfulde Hal var snart et bølgende Hav af festklædte Deltagere, og medens Gardens Musikkorps spillede op, og Mødets Fysiognomi tog fast Form, har der sikkert været en og anden, der har spurgt sig selv: Er vi virkelig saa mange?

Og mange var der og under Indtrykket af Dagens gode og værdige Forløb udløste der sig en almindelig Stemning af virkelig Festkarakter. Mødet havde vist, at dansk Industri takket være Samhold og Energi er vokset frem til at blive en Faktor i vort Samfundsliv, der regnes med — i og for sig hverken noget urimeligt eller uberettiget, og dog noget, som blot for en halv Snes Aar siden ikke havde været Tilfældet! Forvænt med Yndest og Støtte har vor Industri jo saa sandt ikke været, mens den henvist til sig selv maatte arbejde sig op til den Udvikling, der under Krigen saa uomtvistelig har vist sin Betydning for vor hele økonomiske og derved nationale og sociale Eksistens. Nu turde man konstatere et Resultat af mange Aars Stræben og Maalbevidsthed.

Efter den indledende Promenadekoncert beredte fremragende Kunstnere som kgl. Kammersangerinde Frk. *Tenna Frederiksen*, Hofviolinistinde Frk. *Gunna Breuning-Storm*, kgl. Kammersanger *Helge Nissen*, akkompagneret af Operarepititør *S. Levysohn*, Deltagerne en sjelden Nydelse ved deres med stormende Bifald modtagne Præstationer.

Saa begav man sig op til de opdækkede Borde i Hallens Gallerier, hvor Industriforeningens trofaste Værtinde, Frk. *Nimb*, sørgede for Bespisningen. Den Tid, der endnu var tilbage, befæstede yderligere hele Mødets vellykkede Karakter. Overalt hørte man Tilkendegivelser af uskrømtet Tilfredshed med Dagen og Haab om, at Industriens fortsatte Fremgang og Samarbejde maatte blive befæstet ved stadig flere lignende Landsmøder, hvor Hovedstad og Provins mødtes til Oversigt over udført Arbejde og Drøftelse af fremtidigt. Og dermed var en smuk og stolt Dag for Industrien afsluttet, en Dag, hvis Forløb karakteriseredes ved Dagspressens enstemmige Omtale deraf som: Det store Industrimøde.

Maatte den bidrage til den videre Befæstelse af vort Erhverv, dets Interesser og Opgaver i den danske Offentligheds Bevidsthed!

Organisationsarbejdet og den handelspolitiske Situation.

Foredrag holdt af Ingeniør *Alex. Foss* ved Industrimødet den 22. Marts 1918.

Paa Industriforeningens aarlige Generalforsamling i Marts Maaned har det i Beretningen i de senere Aar været naturligt at give en Oversigt over Industriraadets Virksomhed i det sidst forløbne Aar. Den stadige Vækst i Opgaver og Arbejde har gjort det naturligt, at vi i Aar har givet Generalforsamlingen en Udvidelse, idet vi har indbudt Industriraadsorganisationens og Industriforeningens Medlemmer til et Dagsmøde, paa hvilket der bliver bedre Tid og Lejlighed ikke alene til at afgive Beretningen, men ogsaa til at drøfte en Række Spørgsmaal, som er af den største Betydning for Industrien og af almen Interesse for Samfundet.

Det havde sikkert været rigtigt, om vi allerede i tidligere Aar havde taget den samme Forholdsregel og derved fortsat den Form for Samarbejdet, som indlededes med Industrimødet i Januar 1915. Det vil erindres, at der paa dette Møde fandt en omfattende Drøftelse Sted af Industriens Vanskeligheder, der den Gang samlede sig væsentligt om Tilførselsspørgsmaalet. Hint Industrimøde blev jo Udgangspunktet for Industriraadets Deltagelse i Handelsoverenskomsterne. Der ligger saaledes mellem hint Møde og nu tre Aars dansk Industrihistorie, 3 Aars Verdenskrigshistorie.

Det vil ikke være nødvendigt her ved denne Lejlighed at genoptage Skildringen af, hvorledes disse Forhold udviklede sig for Industriens Vedkommende, derom er der afgivet Beretning i de tidligere Aar. Vi kan nu se tilbage paa Aarene 1915 og 1916, i hvilke Handelsoverenskomsterne virkede i deres fulde Omfang for Tilførslerne Vest fra og tydeligt skelne denne Periode fra 1917 og 1918. De to første Aar rummer jo en for Danmarks Industri meget fordelagtig Tid. Trods alle Begrænsninger lykkedes det dog at opretholde Erhvervenes Virksomhed, takket være den stærkt forøgede Efterspørgsel, som netop skyldtes Begrænsningen i Indførselen af færdige Varer. Aarene 1915 og 1916 var *den klausulerede Indførsels Tid.* Med 1917 indtraadte helt forandrede Forhold. Ligesom ved Begyndelsen af Krigen var de første Virkninger af den skærpede Undervandskrig en Lammelse af Skibsfarten og dermed af Tilførslerne. Da det atter lykkedes i nogen Grad at komme i Gang, kom vi til at staa overfor en næsten fuldstændig Afspærring af Tilførslerne Vest fra, naar undtages Tilførslerne af engelske Kul. Dermed var den regulerede og begrænsede, men dog opretholdte Indførsel af alle Varer, først og fremmest af Landbrugets Raastoffer, forbi, og Frugterne heraf blev da nye Former for Behandlingen af Udførsel og Indførsel, saaledes at Aarene 1917—18 kan karakteriseres som *Vareudvekslingens Aar.* Den store Forskel mellem de to Perioder ses tydeligt, naar man erindrer, hvorledes vi i de to første Aar havde rigeligt med Varer, medens vi nu har en stadig voksende Knaphed, hvorledes der i de to første Aar var saa meget Arbejde til alle Hænder, at Begrænsningen af Produktionen ofte alene laa i Arbejderspørgsmaalet, medens vi nu har en Arbejdsløshed, der breder sig, hvorledes de to første Aar karakteriseres ved Væksten i Bedrifterne ikke mindst i Industrien, medens det nu er Standsningens Tid, da mange Virksomheder staar helt stille, og andre gaar med stærkt begrænset Drift.

Erhvervsorganisationernes Arbejde og Opgaver.

I Organisationernes Ledelser mærker vi Forskellen i Arbejdet, idet vi tidligere forhandlede om Handelsoverenskomster og løbende Indførselssager, medens vor Tid nu beslaglægges af Forhandlinger om den begrænsede Vareudveksling.

For *Industriraadets* Vedkommende betegner de tre Aar fra Januar 1915 til Marts 1918 en overordentlig stærk Vækst af Virksomheden. I tidligere Aar har jeg ved Tal paavist denne. Det vil her være tilstrækkeligt at anføre, at Industriraadsorganisationen den 19. Marts i Aar omfattede 1440 industrielle Virksomheder, fra de største til de mindste. Indtil Dato har vi under Krigen behandlet meget nær ved 100 000 Sager, deraf Erklæringer vedrørende Importen i et Antal af ca. 54,000, vedrørende Eksporten, derunder Oprindelsescertifikater, i et Antal af ca. 44,000. Industriraadets juridiske Afdeling har behandlet 540 Sager, heraf er heldigvis kun 16 Klausulsager til Behandling for det nedsatte Nævn, medens de øvrige væsentligt omfatter Assistance til Medlemmerne samt Attester udstedt til Statskontrollen. Som bekendt, har Erhvervenes Fællesudvalg Kontorer under samme Ledelse som Industriraadet, hvilket muliggør en Økonomi med Personellet, der alt efter Behov kan overflyttes fra det ene Kontor til det andet. Ligeledes har Statens Kulfordelingsudvalg sine Kontorer i Forbindelse med Industriraadets Kulfordelingskontor, og endelig er ogsaa Grosserersocietetets og Industriraadets 2 Fællesudvalg, henholdsvis for Dispensationssager og Kompensationssager administreret i Forbindelse med Industriraadet. Tilsammen beskæftiges der paa disse Kontorer 140 Mennesker.

Vil man ad denne Vej danne sig en Forestilling om Organisationernes ved Krigen fremkaldte Virksomhed, maa man imidlertid ogsaa medregne det store Kontor, som *Grosserersocietetet* har paa Børsen til Behandling af de tilsvarende Sager for Handelens Vedkommende. De to Kontorer arbejder i intim Forbindelse og i udmærket Samarbejde, og for dette Samarbejde tillader jeg mig ved denne Lejlighed paa Industriens Vegne at udtale en varm Tak og Anerkendelse.

Men Organisationens Virksomhed er jo ikke begrænset alene til Handel og Industri. Som bekendt, har ogsaa Skibsfarten navnlig gennem Fragtnævnet udfoldet en stedse voksende Virksomhed i det Almenes Tjeneste, ligesom Landbruget har sine store Eksportudvalg, der regulerer Udførselen af Kød, Æg, Smør og Flæsk.

Ligesom Handelsoverenskomsterne medførte Samarbejdet mellem Grosserersocietetet og Industriraadet, har Vareudvekslingen medført Samvirksomhed mel-

lem disse Erhverv og de andre store Erhverv, Landbrug og Skibsfart samt nu til sidst ogsaa med Fiskeriet. Dette Samarbejde tog sin Form i Dannelsen af *Erhvervenes Fællesudvalg*, for hvilket jeg har haft Lejlighed til at gøre Rede i den paa forrige Generalforsamling aflagte Beretning, og hvilken Virksomhed jeg senere skal komme tilbage til.

Afskæringen af Tilforslerne og Mangelen paa en Række nødvendige Varer har dernæst i Løbet af det forløbne Aar medført Dannelsen af Industriraadets Studiekommission, hvis Navn maaske kan synes vildledende, som om en begrænset Kommission kunde tænke sig at løse de mange Opgaver, medens der herved i Virkeligheden betegnes Bestræbelser for at samle om hver enkelt Opgave de Kræfter, som bedst vil kunne optage den til Bearbejdelse. Ud fra Industriraadets Studiekommission søges der altsaa nedsat i hvert enkelt Tilfælde Udvalg, som rummer den fornødne Sagkundskab, hvad enten denne nu maa søges paa Teknikens, Landbrugets eller Handelens Omraade.

Saavel i disse Kommissioner som i selve Organisationernes Ledelse gøres jo et stort Arbejde af frivillige og ulønnede Kræfter. Det er ikke alene i de krigsførende Lande, men ogsaa i de neutrale, at den civile Værnepligt maa aftjenes, det er et stort Arbejde, som i stedse voksende Grad lægges paa Skuldrene af Erhvervenes ledende Mænd, som under Forhold, der ofte kræver deres fulde Arbejdskraft til Varetagelsen af deres nærmeste Pligter, desuagtet maa yde et stort Arbejde i det Almenes Tjeneste. Den største Del af dette Arbejde foregaar i Stilhed uden offentlig Omtale. Det er derfor en naturlig Pligt for mig ved denne Lejlighed at fremhæve Betydningen af dette store frivillige Arbejde og at bede de mange, som heri tjener deres Fædreland, om ikke at trættes.

Et Arbejde af dette Omfang kræver jo betydelige Pengemidler. Den store Stab af Mennesker, der er knyttet til vore Kontorer, maa lønnes, og selve Kontorvirksomheden medfører store Udgifter til Telegrammer og meget andet. *Industriraadets Aarsbudget* beløb sig da ogsaa nu til ca. 400,000 Kr. Vil man have et samlet Overblik, maa man dertil lægge de store Udgifter, som Erhvervenes Fællesudvalgs, Grosserersocietetets, Fragtnævnets og Landbrugseksportudvalgenes Virksomheder maa bære. Det er tilsammen store Summer for et betydningsfuldt Arbejde, der ikke koster Statskassen en Øre, men bæres af Erhvervene selv.

Det hele Billede viser Vejen til Udviklingen af *det frivillige organiserede Erhvervsarbejde*. Vi kender dette gennem lang Tid fra Landbrugets Fællesarbejde, saasom Andelsbevægelsen, vi kender det fra Arbejdsgiverforeningerne og fra Fagforeningerne, og vi erkender heri en Udvikling, som Samfundet saavel som de enkelte Erhverv maa tage i deres Tjeneste, hvis de vil være livskraftige og hævde Eksistensen under de nye Forhold.

Jeg har fremhævet, at det Arbejde, der i Aarene 1915 og 16 samlede sig om Handelsoverenskomsterne og deres Virkeliggørelse, nu mere kan karakteriseres som et Arbejde, der samler sig om Vareudvekslingen. En Skildring af de handels-politiske Begivenheder vil bedst forstaas, naar den ses under denne Synsvinkel. Den deler sig da naturligt i tre Led: Vareudvekslingen med Centralmagterne, Vareudvekslingen med de Allierede og Vareudvekslingen med de skandinaviske Lande.

Forholdet til Centralmagterne.

I Forholdet til Centralmagterne er det Tyskland, som først har anvist Vejen ved sin gennemførte Organisation af Statens Forsyninger og ved sine i denne Anledning *centraliserede Statsindkøb*. Det tyske Zentral-Einkaufs-Gesellschaft er jo en i dette Øjemed dannet mægtig Statsinstitution, som allerede i en Aarrække har ledet Opkøbet af de danske Landbrugsprodukter, der gaar til Tyskland. Forholdene tillod os kun i begrænset Grad selv paa tilsvarende Maade at centralisere Handelen. Konkurrencen om Varerne paa Verdensmarkedet var endnu delvis fri. Tyskland maatte, for at skaffe sig vore Landbrugsprodukter, endog gaa i Spidsen med at byde gode Priser; samtidig var de Varer, som vi købte fra Tyskland, i de første Aar overvejende billige. Det var først i 1916, at den gradvise Nedgang i Værdien af tyske Reichsmark foranledigede den tyske Regering til Indgreb i Udførselspriserne ved at kræve Betalingen erlagt i Kroner eller tillade Annullering af bestaaende Kontrakter, navnlig for Jern og Staal, saaledes at Leveringerne kun kunde iværksættes til meget betydeligt forhøjede Priser. Der er ialt indtil Dato sket to betydelige Forhøjelser paa allerede afsluttede Kontrakter om tyske Jern- og Staalleverancer. Efterhaanden som Valutaforholdet yderligere forværredes til Ugunst for Tyskland, voksede Bestræbelserne for at forøge Udførselspriserne, og da saa Vendepunktet indtræder i Februar 1917, der bevirker dels Afskæringen fra Tilførsler Vest fra, dels den enorme Fordyrelse af Varerne, tager denne Prisstigning yderligere Fart. Undervandsbaadskrigen bevirkede jo en enorm Fordyrelse af de engelske Kul, saaledes at Kul, der betaltes med 30/— pr. Ton i England, endog paa et givet Tidspunkt her i Danmark kom til at koste 255 Kr. pr. Ton. Forskellen medgik væsentlig til Betaling af de af de tyske Undervandsbaade nedskudte danske Skibe med Last. Det var den ved de tyske Foranstaltninger foraarsagede Fordyrelse af de engelske Kul, som ved Prisforhøjelser overførtes paa de tyske. Det er senere ad forskellig Vej lykkedes at nedbringe Prisen paa engelske Kul i Danmark. De to Bevægelser har nu mødt hinanden, saaledes at de tyske Kul nu praktisk talt koster lige saa meget som de engelske. Hvad der i det ene Tilfælde væsentligst medgaar til Krigsassurance, betales i det andet Tilfælde som Overpris for Kullene leveret i tyske Havne.

Samtidig med disse Prisstigninger paa Varerne, forøgedes Vanskeligheden for Tilførsler fra Tyskland og Østerrig-Ungarn, og den naturlige Følge heraf maatte da blive en *Udvidelse af Kompensationssystemet*, der hidtil kun havde været anvendt paa enkelte Varer, til praktisk talt omfattende alle. De første Forhandlinger af denne Art fandt Sted i August 1917. De førtes fra tysk Side selvfølgelig som en Enhed, medens man fra dansk Side den Gang endnu ikke var naaet ud over en vis Parallelisme. Man forhandlede først her i Køben-

havn om Priserne paa de danske Landbrugsprodukter, og da disse Priser var ordnet, optog man de endelige Forhandlinger i Berlin om de tyske Tilforsler. Overenskomsten sluttedes for en 4-Maaneders Periode, der udløb 1. September 1917. Det var da kun naturligt, at Forhandlingerne i November 1917 for den næste 4-Maaneders Periodes Vedkommende fortes i Fællesskab som virkelige Fællesforhandlinger for Landbrug, Handel og Industri. Ved de sidste Forhandlinger, der sluttede for faa Dage siden og gælder den næste 4-Maaneders Periode, fra April til Juli, er yderligere tilkommet Fiskeriet. Ved disse Forhandlinger møder da fra begge Sider Regeringsrepræsentanter, men tillige Repræsentanter for Erhvervene. Forhandlingerne har jo en anden og mere vidtgaaende Karakter end ældre Tiders Forhandlinger om Handelsoverenskomster, thi her forhandles baade om Varemængder og om Varepriser, ligesom der træffes Aftale om Formerne for Vareudvekslingen. En saadan Forhandling kræver et nøje Kendskab til Vareudvekslingen i alle dens Grene, et Kendskab, der baade maa være fagligt og have det fornødne statistiske Grundlag.

Det viste sig allerede ved de første Forhandlinger i August Maaned, at *det statistiske Grundlag,* der kunde skaffes af den forhaandenværende Statistik, var utilstrækkeligt. Som bekendt bygger dansk Statistik, ligesom den danske Toldtarif, paa Vægtmængderne, medens de Værdier, som Statistiken angiver, udregnes paa Grundlag af skonsmæssigt fremskaffede Gennemsnitstal. Det er en Metode, som selv under normale Forhold kun giver tilnærmelsesvis rigtige Værdier, men med de store Forskydninger, der har fundet Sted og stadig finder Sted i Priserne, giver denne Statistik nu under Krigsforholdene ganske utilfredsstillende Resultater. Der stilledes da til de danske Delegerede det Krav at fremskaffe en Statistik over Værdien af Indførselen fra Tyskland, en Statistik, der af Grunde, som jeg ikke her skal komme nærmere ind paa, maatte kunne fremlægge sine Resultater successive med kort Varsel. Da Statens statistiske Departement ikke turde paatage sig at løse denne Opgave, maatte Erhvervenes Fællesudvalg selv organisere en statistisk Afdeling til Bearbejdelse af det Materiale, som Finansministeriet gennem Toldvæsenet stillede til Raadighed. Dette fremskaffedes paa Grundlag af nye Værdideklarationer, som Importørerne maatte afgive for hver enkelt Sending. Det lykkedes d'Hrr. Direktør Harald Nielsen og Direktør Gunnar Gregersen med kort Varsel at organisere denne Statistik. Den er senere udvidet til at omfatte ogsaa Udførselen fra Danmark, ikke alene til Centralmagterne, men ogsaa til de andre Lande, og vi er i dette Øjeblik saa vidt, at Indførselen fra Centralmagterne saavelsom Udførselen fra Danmark vil foreligge opgjort i Kroner og Øre to Dage efter, at den har fundet Sted. Fra samtlige Toldsteder og en Del Jernbanestationer samles Deklarationerne om Aftenen, modtages næste Morgen i et Antal af 3—4000 i Erhvervenes Fællesudvalgs statistiske Afdeling og er samme Dag endeligt opgjort. Organisationen af denne Statistik er gennemført ved en udstrakt Anvendelse af Kort og Regnemaskiner.

Det vil forstaas, hvor betydningsfuldt et saadant Materiale er og vil være ved alle fremtidige Forhandlinger om Ind- og Udforsel. Det kan overhovedet siges, at Delegationsforhandlingerne med Centralmagterne paa en Maade forud afspejler de Forhandlinger, som vi vil have at føre efter Fredsslutningen. Men medens vor Stilling under disse Forhandlinger nu er relativt gunstig, fordi vore Varer i dobbelt Forstand er i høj Pris, fordi de, som behøver *vore* Varer, er i Nød og i større Nød for dem, end vi er for *deres,* saa vil Forhandlingerne efter Krigen sikkert ikke kunne føres under saa gunstige Betingelser for vor Stilling. Man maa ikke forestille sig, at naar Freden indtræder, saa ophører alle slige Forhold, og saa vender vi med eet Slag tilbage til den frie Handel og den frie Omsætning. Dette er vel nok et almindeligt Ønske, men herom er der intet Haab. *Overgangen fra Krigsøkonomi til Fredsøkonomi* vil i bedste Fald foregaa gradvis. Til en Begyndelse vil Tilforsel og Udforsel være forbundet med Vanskeligheder, der maaske ikke er meget mindre end de nuværende. Vareudvekslingsforhandlingerne vil rimeligvis blive fortsatte, selv om man muligvis successive kan gaa over til længere Perioder end de nuværende 4-Maaneders. Paa denne Maade vil Vareudvekslingsforhandlingerne maaske efterhaanden glide over i Forhandlingerne om den relativt varige Tilstand under en Handelstraktat, men selv denne Handelstraktat vil stort set blive en Vareoverenskomst, af hvis for os mere eller mindre lykkelige Udformning vor Fremtids Økonomi i en Aarrække vil afhænge. Den Tid er forbi, da vi kunde delegere en enkelt Embedsmand fra Skattevæsenet eller en Statistiker til i Forbindelse med en Repræsentant for Diplomatiet at forhandle om en Handelsoverenskomst. Idet Handelsoverenskomsten næppe vil nøjes med i almindelige Udtryk at fastsætte Handelsbegunstigelser, vil den stille saa store Fordringer til Forhandlerne, at et godt Resultat kun er muligt, hvis baade Forarbejderne og Enigheden er i Orden. Til de Vareudvekslingsforhandlinger, som vi nu under Krigen maa føre, kræves der et omfattende Forarbejde. Endnu større vil dette blive, naar der skal forhandles om de nye Handelstraktater, og det vil være nødvendigt at lægge *Forhandlingernes saglige Tyngdepunkt i Erhvervene,* ligesom det vil være nødvendigt, at Erhvervene indbyrdes naar til Forstaaelse og Enighed. Hvis de lader sig enkeltvis spille ud mod hinanden, bliver det Landet som Helhed, der vil tabe.

Forlægges ikke Forhandlingernes saglige Tyngdepunkt til Erhvervene, vil man komme til at savne ikke alene det saglige, men ogsaa det politiske Rygstød. Man vil indvende: »Ja, men maa ikke begge Dele søges i Rigsdagen?« Ja, det troede vi før Krigen, men det har jo vist sig nu under Krigen, at selv ved rent indenrigspolitiske Problemers Løsning har Rigsdagen enten helt maattet vige for eller i hvert Fald bygge sine Beslutninger paa de sagkyndige Kommissioners Arbejde. Jeg henviser til det staaende Landbrugsudvalg og Ernæringsraadet. Udvalg som de nævnte har lidt af en Dobbeltstilling, idet de paa en Gang skal repræsentere Regeringen og Erhvervene. Baade Regering og Rigsdag vil bedre blive stillet paa deres rette Plads, naar det bliver Erhvervenes egne Repræ-

sentanter, som selvstændig udfører Arbejdet og derved bliver en Støtte for Regering og for Rigsdag i Stedet for at blive lidt af alt. Vi lever i en Gærings- og en Overgangstid, men af denne bør der udkrystallisere sig fast formede, dygtige Erhvervsorganisationer, i hvilke Erhvervene selv arbejder med paa at udforme deres Skæbne under dobbelt Hensyn til Erhvervenes Tarv og det Almenes Interesser.

Forholdet til Vestmagterne.

Overfor Vareudvekslingen med Centralmagterne staar Vareudvekslingen med Vestmagterne. Man kunde fristes til at spørge, om denne findes mere, om ikke dette Handelssamkvem alt er ophørt. I 1917 bragtes Tilførslerne vestfra successive til Ophør. I September 1917 suspenderede Storbritannien vore Handelsoverenskomster med de Allierede, d. v. s. de enkelte Overenskomster med England, Frankrig og Italien. Tilbage er kun blevet Tilførslen af engelske Kul samt Udførslen af danske Landbrugsprodukter til England. Ved *Suspensionen af Handelsoverenskomsterne* erklærede den britiske Regering, at det kun drejede sig om en ganske foreløbig Foranstaltning, og at det var den britiske Regerings Ønske, at Handelsoverenskomsterne snart igen skulde træde i Funktion. Senere henviste man til Afslutningen af en *Overenskomst med De forenede Stater* som Betingelse for Fornyelsen af Overenskomsten. De forenede Stater indtraadte i Krigen til Forsvar for de neutrale Staters Rettigheder, men indtil nu har Virkningen af De forenede Staters Deltagelse i Krigen været en overordentlig Forværrelse af de europæiske neutrale Staters Stilling. Det vides, at den amerikanske Regering, og ganske særligt Præsident Wilson, nærer et levende Ønske om, at de neutrale europæiske Stater, og ikke mindst de skandinaviske, skal holdes udenfor Krigen, men det kan ikke nægtes, at hvis dette lykkes, tilkommer Fortjenesten herfor endnu ikke De forenede Staters Regering.

De Allierede har overhovedet ikke gjort det let for de skandinaviske Stater at bevare den Balance mellem de krigsførende Parter, det ligelige Forhold til begge Sider, som *Neutralitetens Opretholdelse* kræver. Vi har her i Danmark ofte haft Indtrykket af, at Oppositionen i de krigsførende Lande, der mente at burde lægge stadig voksende Energi i Krigsførelsen, ikke tilstrækkeligt har vurderet Følgerne af de Forholdsregler, som man tog overfor os, og ikke tilstrækkeligt har fulgt vort Raad, naar vi med stor Styrke hævdede, at disse Forholdsregler vilde have en Virkning, der snarest var modsat af den tilsigtede. Mange af Krigens Begivenheder, ikke mindst de, som har bragt de Allierede de største Skuffelser, faar vistnok først deres rette Forklaring, naar man erindrer, i hvilken Grad man i England er orienteret bort fra Europa, og hvor ringe Kendskab, der i mange Kredse findes til kontinentale Forhold, især naar det drejer sig om de mindre Stater. Fra dansk Side har man efter bedste Evne søgt at kaste det rette Lys over vor Stilling. Det lykkedes saaledes i Efteraaret Industriraadet at formaa Direktør H. P. Prior til at foretage en Rejse til Washington for sammen med Direktør Cold at forhandle med de amerikanske Myndigheder. Det var en Rejse, der kostede 3 Maaneders Fraværelse og et stort og besværligt Arbejde, som med stor Dygtighed er udført af de to Herrer. Jeg bringer ved denne Lejlighed Direktør Prior en varm Tak for, hvad han saaledes har paataget sig for vor Skyld. Det staar da ogsaa til at haabe, at vi ikke staar alt for fjernt fra en Overenskomst med De forenede Stater, der i nogen Maade vil sætte os i Stand til at genoptage Handelsforbindelserne med Vestmagterne og saaledes gengive os den for os saa vigtige Balance mellem de krigsførende Parter.

Vareudvekslingen med Sverige og Norge.

Medens Vareudvekslingen med de krigsførende Magtgrupper peger hen paa det fremtidige Forhold til disse, viser Vareudvekslingen med Norge og Sverige paa en tilsvarende Maade mod Fremtiden. Allerede paa Generalforsamlingen i Industriforeningen forrige Aar var jeg i Stand til at gøre Rede for, hvorledes den særlige Vareudveksling har taget sin Begyndelse. Det var med Tilslutning fra den danske Regering, at Repræsentanter for Erhvervenes Fællesudvalg modtog en Indbydelse til en skandinavisk *Konference i Stockholm* i Marts 1917, det egentlige første Initiativ var udgaaet fra vor Side. Det lykkedes at interessere ledende svenske Mænd for Tanken. Mødet i Stockholm blev ledet af den senere Udenrigsminister, Admiral Lindman, Fører i Rigsdagen for det svenske Højre og den Gang Formand for Industrikommissionen. Blandt Deltagerne fra svensk Side tillader jeg mig særlig at fremhæve: Chefen for Jernkontoret, Overingeniør Wahlberg, som vi har den Glæde at se her til Stede, og hvem vi skylder den største Tak for hans dybe Forstaaelse i Tanke og Gerning af den Opgave, som den Gang blev taget op. Admiral Lindmans Udnævnelse til Udenrigsminister medførte, at Ledelsen paa svensk Side gik over til Chefen for det svenske Commerce-Kollegium, Generaldirektør Fryxel, der i ikke mindre Grad end Admiral Lindman og Overingeniør Wahlberg har omfattet Opgaven med den dybeste Interesse. Stockholmer-Mødet førte til en med de to Regeringers Støtte optagen ekstraordinær meget betydelig Vareudveksling mellem Danmark og Sverige. Fra norsk Side var Interessen fra Begyndelsen noget mindre, men *Kongemødet i Christiania* medførte her en Ændring, idet Norges egentlige Medvirkning i større Stil skriver sig fra dette Tidspunkt. Paa Grundlag af Vedtagelsen paa Kongemødet overgik Forhandlingerne nu til officielle Delegerede, som fik den Opgave at udarbejde en *Plan for Samarbejdet*. Ved Møder, der afholdtes i Christiania og Stockholm i Løbet af Januar 1918 og afsluttedes i Kjøbenhavn i forrige Maaned, enedes man om Planen. Ved denne knæsattes det Princip, som fra Begyndelsen er lagt til Grund, nemlig at bygge Vareudvekslingen ikke paa en egentlig Kompensation, men paa Ønsket om og Villien til at hjælpe de andre Lande i størst muligt Omfang uden smaalig Afvejen af Gentjenester.

Hvilket Omfang denne Vareudveksling har taget, vil fremgaa af en Sammenligning mellem Danmarks Udførsel af Levnedsmidler til Sverige i Januar—Februar

1917 med Udførselen i Januar—Februar 1918. I de første to Maaneder var Værdien ca. 850,000 Kr., i de tilsvarende to Maaneder i Aar ca. 24 Millioner Kr. Omvendt svarer hertil en meget betydelig Vækst i Tilførslen fra Sverige til Danmark af Varer fremskaffede gennem Varendvekslingen udenfor den normale Handel.

Vareudvekslingen med Sverige og Norge er jo direkte begrundet i den ved Krigen fremkaldte Nodvendighed for de tre Lande af at yde hinanden Stotte paa et rent vareokonomisk Grundlag, men *i Forholdet mellem Staterne kan Økonomi og Politik ikke skilles ad.* I Forholdet mellem Staterne er Politiken det bevidste Udtryk for de okonomiske Bestræbelser, og ingen Sinde mere end nu maa det jo staa klart for alle, i hvilken Grad Handelspolitiken er det fundamentale i Udenrigspolitiken. Er det ikke Handelspolitiken, der bærer Tysklands Krav om Plads i Solen og Frihed paa Havene, saavel som Englands Krav om Suprematien paa de samme Have? Den Vekselvirkning, der saaledes er mellem den rene Magtpolitik og Handelspolitiken, karakteriserer ogsaa de nordiske Landes Forhold til hinanden. Gennem Tiderne var Sveriges og Danmarks Forhold bestemt ved de to Landes Forhold til de store Magter paa den anden Side *Østersoen,* forst Polen og Tyskland, siden Rusland og Tyskland. Hvis Krigen nu fører til, at der paa den anden Side Østersoen kun maa regnes med en Stormagt, hvis den fører til, at det er den samme Fastlandsmagt, der maa regnes med i Nord som i Syd, og hvis Virkningen af denne Magt bliver en Svækkelse af Adgangen til de ostlige Markeder, saa maa den logiske Folge heraf blive et storre Samarbejde mellem de skandinaviske Lande. Ligesom den fælles Trang under Krigen har ført til det okonomiske Samarbejde, for hvilket Vareudvekslingen er et Udtryk, vil de fælles Vanskeligheder, som maa rejse sig ved Fredsslutningen og senere under Forhandlingerne om Handelstraktaterne, fore til et Samarbejde for saa vidt man da i de tre Lande formaar at frigore sig for gamle Tvangsforestillinger og forstaa, at det kun er Modparten, som har Interesse af, at vi isolerer os fra hinanden. Naar denne Tids Historie en Gang bliver skrevet, vil man ikke kunne underkende Betydningen af det Samarbejde mellem de skandinaviske Lande, som har fundet sit Udtryk i Kongemøderne, men man vil samtidigt have Øje for, at en effektiv Samvirken paa de samme Linier, f. Eks. i Tonnagepolitiken, maatte have kunnet føre til Resultater, der var gunstigere for de tre Lande, end dem, der virkelig er opnaaet.

Jeg har fremhævet, at det skandinaviske Samarbejde gennem Vareudvekslingen ikke er bygget paa eller bor fortsættes paa et almindeligt Kompensationsgrundlag. Uheldet vilde ganske vist, at den forste Frugt af Samarbejdet mellem Norge og Danmark, efter at Vareudvekslingen er ført ind i de officielle Baner, netop er en Kompensationsforretning. Jeg sigter derved til *Udvekslingen af Salpeter og Korn,* som i Norge har fremkaldt fra en enkelt Side en ret skarp Kritik, idet man har ment, at den Pris, man fra dansk Side begærede for Kornet, 55 Kr. pr. 100 Kilo, en Pris, der ligger væsentlig over vore Maksimalpriser, ikke tydede paa nogen Broderskabsaand. Efter at det ogsaa i den norske Presse er kommet tydeligt frem, at denne Pris svarer til Priserne paa Korn for Krigen nojagtigt, som Prisen paa den norske Salpeter svarer til Prisen for denne Vare for Krigen, har man vistnok bedre faaet Øjet op for, at Salpeterprisen paa en Maade har trukket Kornprisen med sig; muligt er det ogsaa begyndt at gaa op for den norske Almenhed, at vi her i Landet kun med storste Vanskelighed kan skaffe det i og for sig ikke særlig store Kvantum af 100,000 Tønder Korn, der stilles til Raadighed straks. Nogle faa Tal burde være tilstrækkelige til at retfærdiggore dette Forhold. Vort normale Forbrug af Korn og Foderstoffer kan sættes til 3,700,000 Tons eller 37 Millioner Hektokilogram. Heraf mangler vi i den indeværende Konsumperiode $1^1/_2$ Million Tons i vor Indforsel, $^1/_2$ Million Tons i vor Host, ialt 2 Millioner Tons eller 20 Millioner Hektokilogram. Med en saa kolossal Reduktion bør det kunne forstaas, at 100,000 Tønder betyder et yderligere betydeligt Afsavn for Landets Hovedbedrift.

Bestræbelserne fra dansk Side paa at skaffe Sverige og Norge, hvad de tiltrænger, og for at stille Varerne til Raadighed paa rimelige Vilkaar vanskeliggores noget ved den Forskel i *Udviklingen af Prisniveanerne,* som karakteriserer Markederne i de tre Lande. For de Varers Vedkommende, som vi køber fra Sverige og Norge: Tømmer, Træ, Papirmasse, Jern, Staal, Salpeter etc., har Priserne udviklet sig frit uden Indgreb fra Statens Side og har vel saaledes fulgt Bevægelserne paa de store udenlandske Markeder. Anderledes med de danske Landbrugsprodukter. Her har Maksimalprispolitiken holdt det indenlandske Niveau nede og allerede paa et tidligt Stadium fremkaldt en Niveaudifference mellem Indlandspriserne og Udforselspriserne. Udforselspriserne for vore Landbrugsprodukter har kun delvis fulgt Prisstigningen paa Verdensmarkedet, bl. a. fordi Prisniveauerne ogsaa i andre Lande ofte har været *regulerede ved Statsindgreb.* Men hvis Landets Handelsbalance ikke skal stille sig altfor ugunstig, maatte det være nodvendigt at kræve Priser for den danske Udforsel af Landbrugsprodukter, som i nogen Grad svarede til de Priser, vi maa betale for de indforte Varer. Stærkest har dette faaet sit Udtryk i den i Efteraaret 1917 vedtagne Smorlov. Vi er derved bragt i den ugunstige Situation, at man i Udlandet kan se Statens direkte Indgriben i Priserne og det derved kan have Udseende af, at det er selve den danske Statsmagt, som soger at drage Fordel af Udforslen. Jeg har her kun fremdraget det rent historiske Forhold og skal afholde mig fra ved denne Lejlighed at udstale nogen selvstændig Dom over Systemet. Det bor imidlertid ikke lades uomtalt, at den forsigtigst mulige Anvendelse af dette Princip er nodvendig, hvis man vil undgaa Misforstaaelser til Skade for den store Opgave, som det skandinaviske Samarbejde paalægger os.

Finland.

Endnu staar kun tilbage at omtale *Vareudvekslingen med Finland.* Det vil være bekendt, at en saadan er indledet. Allerede i Begyndelsen af Februar blev der

stillet Fødemidler til Raadighed for den finske Regering. Den første Ladning blev afskibet, men naaede ikke længere end til Stockholm, og denne Ladnings senere Skæbne er ukendt, idet det ikke vides, om hele Ladningen eller kun en Del deraf har naaet Finland. For at søge at tilvejebringe mere Klarhed i Forholdet, har Erhvervenes Fællesudvalg sendt Ingeniør Hjalmar Lange til Vasa; vi har Efterretning om, at Ingeniør Lange er i Vasa, men har endnu ikke noget Resultat af hans Forhandling med Regeringen. Let vil det jo ikke blive for os blot tilnærmelsesvis at tilfredsstille de finske Ønsker, og megen Uklarhed hviler over det hele Problem. Efter at Finland har optaget en Vareudveksling med Tyskland, bliver Situationen yderligere kompliceret. Saa meget kan siges, at der i Danmark hersker stor Sympati for det finske Folks Skæbne, særlig knyttet, som vi er, til de 10 pCt. af Befolkningen, der er svensktalende.

Fremtiden.

Et Tilbageblik paa Aarets Begivenheder har størst Interesse, naar der deraf kan drages Slutninger med Hensyn til Fremtiden. For den danske Industri ligger denne Fremtid i en tyk Taage. Mere end noget andet Erhverv her i Landet er Industrien ramt af Krigens Vilkaar; faa eller ingen Industrier kan trives uden større eller mindre Tilførsler fra Udlandet. Udeblivelsen af disse betyder Lammelse og Standsning af Erhvervene.

Kan vi nu regne med, at disse Tilførsler kan genoptages som før Krigen, eller vil Freden og dens Vilkaar paa en eller anden Maade lægge Hindringer i Vejen? Jeg tænker ikke herved alene paa de store Vanskeligheder, der er forbundet med de første Aar at skaffe den fornødne Tonnage, et Forhold, der i Forbindelse med de høje Fragter utvivlsomt vil gøre det vanskeligt for vort Landbrug hurtigt at genopbygge sin paa Indførslen af Raavarer etablerede særlige Landbrugsindustri. Jeg tænker meget mere paa *den økonomiske Politik,* som de krigsførende Lande vil gribe til for at genopbygge Samfundet og i størst mulig Udstrækning vælte Byrderne over paa andre. Hvad der maa befrygtes er, at vigtige Raavarer fordyres for os paa en saadan Maade, at Indførslen af de færdige Varer bliver billigere end Tilvirkningen af dem her i Landet. Dette kan tænkes at blive Tilfældet med saa vigtige Varer som Kul, der, selv om det kun er et Hjælpestof, for visse Industrier dog er af afgørende Betydning, eller for Raavarer som Jern og Staal, Copra, Horfrø og meget andet. Krigen har tilstrækkeligt lært os, hvad det vil sige gennem Skatterne at skulle yde Tilskud til de Indtægter, som Befolkningen burde kunne have gennem sit Arbejde. Et Danmark som et Landbrugsland med en arbejdsløs og forarmet Bybefolkning vil ikke mere kunne tænkes. Den Opgave, der da staar at løse for Industrien, kan blive saare vanskelig. I de krigsførende Lande er Samfundet gennem alle Lag opøvet i Afsavn og Nøjsomhed. Dertil vil komme det uhyre Skattetryk og den heraf følgende Nødvendighed af ved nye Anstrengelser at overvælte Byrden paa andre Lande. Anderledes hos os. Under Krigen har vi vænnet os til at øse af Statens Midler som af en uudtømmelig Rigdomskilde. *Statsunderstøttelsen* er sat i System, nu til Slut karakteriseret ved en Bevilling af 10 Millioner Kroner til Demoralisation af de hidtil selvstændige Husmænd og Haandværkere. Den Letsindighed, hvormed Regering og Rigsdag ustandseligt bevilger nye Millioner, har sat sig en mærkelig Frugt i Bevillingen af et ukendt Antal Millioner til et overordentlig stort Antal nye Privatbaner, som vi for Tiden ikke har Brug for, og som vi i hvert Fald ikke har disponible Midler til at bygge.

Den Aand, der i Krigens første Aar karakteriseredes ved Begrebet »Gulasch«, og som siden, baaret af *Børsspekulationen,* har bredt sig i stedse videre og videre Kredse, truer nu ogsaa Industrien. Det er ikke mange Dage siden, at der paa en Generalforsamling i Aktieselskabet Carl Lunds Fabriker af en Aktionær, en Overretssagfører, fremsattes en Udtalelse, der ifølge Aviserne lød som følger: »Der bør tages Hensyn til Aktionærerne, som har købt til høje Priser og ikke kan nøjes med 10 pCt.« Hermed søgtes begrundet et Krav om væsentlig større Udbetaling. Man vilde tvinge Bestyrelsen til at formindske Henlæggelserne og udbetale mere til Aktionærerne. Industrien er af mange Grunde henvist til at opbygge sin Virksomhed under Form af Aktieselskaber. Det er i de færreste Tilfælde, at de større Virksomheder kan eksistere som enkelt Mands Ejendom. Dertil kræves der for store Kapitaler; men Forudsætningen for, at Industrien kan trives paa disse Vilkaar er, at Aktionærerne opfatter sig som Medejere af Virksomheden, ikke som Virksomhedens Kreditorer. Gør man Aktieselskaberne til Spilleobjekter og betragter Aktionærerne dem kun som Malkekøer, gaar Industrien en daarlig Fremtid i Møde. At Tilfældet ikke er enestaaende, vil alle Tilstedeværende vide. Naar saaledes flere af vore betydelige Selskaber behandles paa den Maade, at man opkøber store Poster af Aktier for derefter at tvinge et Medlem ind i Bestyrelsen og samtidig fremtvinge en Udvandring af Aktiekapitalen mod Ledelsens Ønske, saa er dette Fremgangsmaader, der fortjener offentligt at stemples som uforsvarlige.

Den danske Industri har vel haft nogle gode Aar, men det maa ikke glemmes, at den mere end noget andet Erhverv er blevet gjort til Genstand for *Beskatning.* Med Undtagelse af Skibsfarten er intet dansk Erhverv i den Grad koncentreret i Aktieselskaber som Industrien. Gennem en hensynsløs Dobbeltbeskatning af de industrielle Virksomheder har man tappet dem meget grundigt og derved i højeste Grad vanskeliggjort dem at samle de Kræfter, der efter Krigen vil blive saa haardt Brug for. Jeg har i Rigsdagen atter og atter søgt at forklare, at Industriens Fortjenester ofte kun findes paa Papiret. Selv uden nogen Forøgelse af Omsætningen, maa Nedgangen i Pengenes Værdi medføre en dertil svarende Forhøjelse af Fortjenesten, men samtidig maa Industrien rigtignok ogsaa i høj Grad forøge den Kapital, den har staaende i Varelagre og udestaaende Fordringer. Mange Eksempler kan findes, hvor Selskaber, som paa Papiret har tjent smukke Dividender, desuagtet har maattet forøge deres Gæld og endda ikke ved egne Midler er i Stand til at betale de

paalignede Skatter, men maa gøre stor, ny Gæld for at udrede dem, ligesom det Tilfælde, at de paa Papiret fortjente Dividender ikke kan udbetales paa Grund af manglende Midler, ikke turde være sjældent.

For Industrien ligger Fremtiden i en tyk Taage. Saa meget kan dog siges med Sikkerhed, at det ikke bliver Sagførere og Vekselerere, som kan føre den danske Industri fremad, men kun dens egne Mænd, og paa deres Alvor, Flid og Dygtighed vil det bero, om dette for vort Lands Fremtid saa vigtige Erhverv skal kunne løse sin Opgave eller gaa til Grunde.

Hvorledes de Vilkaar bliver, som Udlandet vil byde os, ved vi ikke, derover er vi ikke Herrer. Derimod er vi Herrer over de Vilkaar, som vi selv vil tilvejebringe, og her vil meget komme an paa, om vi følger de Frihedsprincipper, som gennem det sidste Halvhundrede Aar har formaaet at føre den danske Befolkning frem til stedse bedre Vilkaar, eller vi vil kaste disse over Bord til Fordel for en ældre Tids Baandlæggelse af Erhvervene under Statsledelse og Polititilsyn. Endnu turde de Ord gælde, som staar paa Frihedsstøtten og som lyder:

»Kongen kendte, at Borgerfrihed, bestemt ved retfærdig Lov, giver Kærlighed til Fædrelandet, Mod til dets Værn, Lyst til Kundskab, Attraa til Flid, Haab og Held.«

Maatte da den nye Tid ikke glemme, hvad Borgerfrihed er!

Industrielle Statsmonopoler.

Industrimødet og Planerne om Tobaksmonopol m. v.

Paa Industrimødets Dagsorden stod ogsaa Drøftelsen af Statsmonopoler i Industrien. Som Indledning hertil fremsatte Industriraadets Formand, Ingeniør *Alex. Foss,* følgende Udtalelser:

Som bekendt har Regeringen nedsat en Kommission, hvis Opgave er at gøre Forarbejder til Indførelsen af Statsmonopol i Tobaksindustrien. Hvis nogen har troet, at Bestræbelserne for at gøre Produktionsmidlerne til Statsejendom vil standse ved Tobaksindustrien og at Motivet kun er af rent finansiel Art for ad denne Vej at skaffe en sikker Skattemekanisme, saa vil det Forslag, der den 8. Februar 1918 indbragtes af Socialdemokraterne i Folketinget, i hvert Fald have fjernet enhver Misforstaaelse. Dette Forslag gaar ud paa, at Folketinget beslutter at nedsætte en Kommission med det Hverv:

1) at undersøge Kapitalens og de monopolagtige Bedrifters uheldige Indflydelse paa de sociale Forhold her i Landet og
2) at overveje, om ikke Hensynet til Folkets og Landets Fremtid kræver, at Staten snarest overtager saadanne Virksomheder som Nationalbanken og de øvrige private Pengeinstituter, Telegrafer og Telefoner, Jernbaner og Skibe, Forsikringsselskaber af enhver Art samt saadanne monopolagtige Virksomheder som Sukkerfabriker og Raffinaderier, Papirfabriker, Oliefabriker og Selskaber, der driver Handel med Olier, Tændstikfabriker, Garverier og Læderfabriker, Gødningsfabriker, Cementfabriker, Saltværker, Spritfabriker, Ølbryggerier og Importforretninger i Kul og Kokes m. fl.

Til Begrundelse af dette sidste Forslag holdt Ordføreren, Folketingsmand Hans Nielsen, en udførlig Tale. At gentage Argumenterne eller at gendrive denne Tale vil i sig selv være en utaknemmelig Opgave, fordi Taleren helt igennem viste, hvor overordentlig ringe Forstaaelse han har af de Forhold, som han i denne Sammenhæng beskæftigede sig med. Mere udvendig, overfladisk og journalistisk Begrundelse af et stort Forslag skulde man søge efter. Heller ikke kan det skønnes at være nødvendigt i denne Forsamling at forklare, hvorfor Statsmonopolet virker lammende og dræbende for de Erhvervsvirksomheder, som det tilegner sig.

Blandt de Virksomheder, som Socialdemokraterne krævede overtagne af Staten, fandtes der nogle, hvis Virksomhed faktisk grundes paa Statskoncessioner, der kan betegnes i større eller mindre Grad som Monopoler. Dette gælder Telegrafer og Telefoner, Jernbaner samt Nationalbanken. Hvad nu Statens Overtagelse af de private Baner angaar, er dette jo mest et Hensigtsmæssighedshensyn; saa meget kan jo dog siges, at der end ikke i socialdemokratiske Kredse er nogen Begejstring over den Maade, hvorpaa en Virksomhed som Statsbanerne drives. Statsbanerne er i Besiddelse af et Statsmonopol, og meget taler for at drive dem under denne Form. Statsbanerne har en Række dygtige Mænd i Ledelsen. Naar nu Resultatet dog ikke tilfredsstiller Offentligheden, vil enhver skønsom Iagttager være klar over, at dette ikke skyldes Mangler hos Personerne, men tværtimod Systemet, idet Monopolets Ledelse i sidste Instans ligger hos Ministre, der er valgt af politisk Hensyn, og hos Majoriteten i Rigsdagen. I hvilken Grad det er uvedkommende politiske Hensyn, som maa virke lammende paa Statsbanernes Administration, vil den, der selv har siddet i Rigsdagen, ikke kunne være blind for.

Men nu Nationalbanken. I Følge sin Oktroj har Nationalbanken Monopol paa Udstedelse af Pengesedler. Det er altsaa et veritabelt Monopol, men et Monopol, som man har overladt til en privat Virksomhed, ganske vist under Statens Overtilsyn. Man kan maale Omfanget og Dybden af den Viden, der ligger til Grund for det socialdemokratiske Forslag gennem følgende Udtalelse af Ordføreren under Forhandlingerne i Folketinget den 4. Marts. Under Omtalen af Nationalbankens Oktroj sagde Folketingsmand Hans Nielsen følgende:

»I Følge denne Oktroj har Nationalbanken Ret til Udstedelse af Sedler, den fabrikerer altsaa Sedler rent maskinmæssigt, og derefter udlaaner den disse Sedler til en Rente af 5 pCt. Ogsaa den danske Stat, som til Kornforsyning og Kornindkøb og meget andet har maattet laane store Beløb af Nationalbanken, maa betale denne Bank 5 pCt. af de Penge, som Banken fremstiller med en meget ringe Udgift.« Og Ordføreren sluttede deraf, at »det er i højeste Grad ønskeligt, om vi kunde drage Nationalbanken ind under Staten snarest muligt«. Det er jo ikke ret vel muligt at udtale sig med større Uvidenhed og mere Mangel paa Forstaaelse om en Seddelbanks Virksomhed. I sin Naivitet tror den socialdemokratiske Ordfører, at Udstedelsen af Pengesedler kun kræver de til Trykningen af Sedlerne fornødne Maskiner. Ja, saaledes er det vistnok, at Bolschevikerne i Rusland laver Penge, men den Slags Pengesedler, der kun er funderede paa Pressen, har en forunderlig Evne til at tabe i Værdi. Under vor Krig i Begyndelsen af forrige Aarhundrede sank danske Pengesedlers Værdi til $^1/_{14}$ af deres Paalydende. Værdiforringelsen for de russiske Pengesedler turde være endnu større. Men for Bedømmelsen af Forslaget har denne Folketingsmand Hans Nielsens Tale kun symptomatisk Værdi. Mere Interesse har det at mindes, at Nationalbankens Oktroj indeholder en Bestemmelse, som er enestaaende i Dansk Lovgivning. Den forpligter nemlig Bankens Repræsentantskab, en Forpligtelse, der skærpes ved at afgives edeligt af hver enkelt Repræsentant, til ikke at følge Regeringens Ordre med Hensyn til Bankens Dispositioner. Der findes vist ikke noget andet Eksempel her i Landet paa, at man ved Lov har paalagt Statsborgere en Forpligtelse til at nægte at efterkomme Paalæg af Landets Regering. Og hvorfor har Oktrojen indført denne Bestemmelse? Ja, enhver, som kender vort Pengevæsens Historie for ca. 100 Aar siden, vil vide, at dette er sket, fordi Seddelmonopolet i Regeringens Haand den Gang førte Landet ind i Statsbankerotten, ganske som Bolschevikernes Besiddelse af den russiske Seddelpresse nu har ført Rusland ind i Seddelfalitten.

At stille Forslag om Statens Overtagelse af Seddelmonopolet i Spidsen som det bedste Eksempel paa Velsignelserne ved Statsmonopoler er kun muligt overfor Tilhørere, der hverken kender deres eget Lands Historie eller kan vurdere, hvad der for Tiden foregaar i Udlandet.

Det blev under Debatten i Rigsdagen med Rette fremhævet af Dr. Fraenkel, at af alle Monopoler er Statsmonopolet det sletteste. Saalænge Monopolet er paa privat Haand, er endnu Statskontrollen tilbage. Lovgivning og Administration kan sætte Grænser for Monopolets Udnyttelse og kan kontrollere det, men er Monopolet ført over paa selve Statsmagten, saa er Kontrollen borte. Til Belysning heraf vil det være tilstrækkeligt at minde om de finansielle Virkninger af det københavnske Sporvejsmonopol paa privat Haand og i Kommunens Haand. At Kontrollen svigter ved Statsmonopolet, bliver den naturlige Følge af det parlamentariske System i sine Konsekvenser. Majoritetspartierne indsætter Ministeriet, men fra det Øjeblik, dette er sket, er det ikke længere Parlamentet, der behersker Regeringen, men Regeringen, der behersker Parlamentet. Et handledygtigt Ministerium kan forelægge Parlamentet sine Forslag og være sikker paa, at Majoriteten er nødt til at forsvare disse Forslag overfor Oppositionens Angreb. At Parlamentarismen saaledes ender i Autokratiet, kan ingen tvivle paa, der har vor egen nyeste Udvikling for Øje.

Men hvis Statsmonopolet under et udpræget parlamentarisk Styre saaledes unddrager sig den virkelige Kontrol, saa gælder dette i særlig Grad, naar Monopolet omfatter en ren Erhvervsvirksomhed. Statsembedsmænd, maaske valgt efter politiske Hensyn, egner sig ikke til at lede Erhvervsvirksomheder. Lige saa fortræffelige Statsembedsmændene kan være, naar det gælder Kontrol- eller Dommervirksomhed, lige saa uheldigt er de stillede, hvis de paa Statens Vegne skal drive Erhverv, fordi de ikke har den nødvendige Bevægelsesfrihed, som Erhvervets rette Ledelse kræver. Statsmonopolet maa derfor føre til en uøkonomisk Ledelse, en Mangel paa Bevægelighed, der ikke tillader Virksomheden at foretage de hurtige Forandringer, som Nutidens hastige Tempo kræver. Resultatet heraf bliver først dyre Varer, siden daarlige Varer.

Statsmonopolet gør endvidere en hel Industrigrens Funktionærer og Arbejdere til Vælgere, som af deres Rigsdagsmænd eller deres Parti vil kræve Begunstigelser. Det udvikler den politiske Funktionarisme under de uheldigst mulige Former. Og endelig aabner Statsmonopolet Adgangen til en administrativ Beskatning af Forbrugerne, der unddrager sig enhver virkelig offentlig Kritik, og som til en vis Grad er uden Grænser.

Der er maaske dem, der endda vil mene, at findes der industrielle Monopoler her i Landet, maa de dog helst være paa Statens Haand. Men hertil vil jeg sige, at industrielle Monopoler findes der ikke i Danmark, og industrielle Monopoler vil ikke kunne eksistere i Danmark. Dertil er det danske Marked for lille. Der fremstilles i de store industrielle Virksomheder her i Landet ikke en eneste Vare, som ikke maa møde Verdensmarkedets Konkurrence paa Hjemmemarkedet, eller som kan unddrage sig Verdensmarkedets Konkurrence, fordi den før eller senere maa kunne optage denne paa fremmede Markeder. Vi har store Sammenslutninger her i Landet, de største har vi paa Landbrugsindustriens Omraade i Sammenslutningerne af Mejerier og Slagterier, men selv disse, som synes nærmest ved Monopolet, maa finde sig i, at deres Priser bestemmes paa Verdensmarkedet.

Der er da i Virkeligheden ingen som helst Grund til at indføre Statsmonopoler for at afløse Privatmonopolet. Det er da ogsaa øjensynligt, at der ved Behandlingen af Monopolspørgsmaalene gør sig to Motiver gældende af helt anden Art end Frygten for Misbrug af Privatmonopolet. Det ene Motiv, som har ført til Bestræbelserne for at indføre Tobaksmonopolet, er utvivlsomt Ønsket om en bekvem Beskatningsmekanisme, som tillader at drage næsten ubegrænsede Midler ind i Statskassen gennem Beskatning af Tobaksrygerne. Det andet Motiv, som er ledende for Socialdemokraterne, er Følelsen af Nødvendigheden af

at realisere de socialdemokratiske Teorier, i Følge hvilke Produktionsmidlerne bør tilhøre Staten, d. v. s., at alle Erhverv skal administreres af Statens Embedsmænd.

Men er end Motiverne forskellige, saa vil Virkningerne blive de samme. Statens Overtagelse af Erhvervsvirksomhedernes Administration kan efter alle historiske Erfaringer kun føre til deres langsomme, men sikre Tilbagegang.

Jeg føler mig overbevist om, at der om denne Sag kun er en Mening i Forsamlingen, og idet jeg tillader mig at stille Forslag om en Resolution, som forhaabentlig vil findes at give det rette Udtryk for den fælles Opfattelse, foreslaar jeg Forsamlingen at tiltræde denne Resolution.

— — —

Med enstemmig Tilslutning vedtoges derefter følgende

Resolution:

I Anledning af de af Regeringen i Gang satte Forarbejder til et *Tobaksmonopol* saavel som i Anledning af de socialdemokratiske Forslag til Statens Overtagelse saavel af Nationalbanken og en Række andre Virksomheder som ogsaa af Størsteparten af den danske Industri udtaler det danske Industrimøde følgende:

1) En levedygtig og kraftig Industri, der kan beskæftige Landets disponible Arbejdskraft ved at omsætte denne i Varer, bestemte til Dækning af Landets eget Behov og til Vareudveksling med andre Lande, er en Nødvendighed, saafremt Danmarks Økonomi og Nationens nuværende Levefod skal kunne opretholdes og yderligere udvikles.

2) Ikke mindst under Hensyn til Konkurrencen med Udlandet kan denne Opgave kun løses af selvstændige, frie Erhvervsvirksomheder.

3) Statens Overtagelse af Grene af Industrien som Statsmonopol vil
   a) hæmme Industriens tekniske Fremskridt;
   b) forringe Varernes Kvalitet i Forhold til Prisen;
   c) svække vedkommende Industris Konkurrenceevne;
   d) hæmme eller standse dens Udforsel;
   e) paakræve høje Toldsatser eller Indførselsforbud for at opretholde Monopolet, og
   f) som Følge af alle disse Virkninger fremkalde forøget Skattebyrde til Opretholdelse af Monopolvirksomheden, hvilket atter medfører en Belastning af andre Erhverv saavel som af Forbrugerne.

4) Industrimødet opfordrer derfor til energisk Modstand mod ethvert Statsmonopol, omfattende Erhvervsvirksomheder.

▫▫▫▫▫▫

Industriforeningen 1917—18.

Fredag den 22. Marts 1918 Kl. 5 Eft. afholdt Industriforeningen sin aarlige Generalforsamling med Kammerherre, Overpræsident *Jonquières* som Dirigent. Da Industriforeningens egen Mødesal som bekendt for Tiden anvendes til Folkekøkken, fandt Mødet Sted i Raadhushallen, der til Gengæld var stillet til Disposition af Magistraten. Til Behandling forelaa følgende Dagsorden:

1) Beretning om Foreningens Virksomhed siden sidste ordentlige Generalforsamling.
2) Forslag om Forhøjelse af Medlemskontingentet.
3) Fremlæggelse til Efterretning af det reviderede og deciderede Regnskab for Regnskabsaaret 1. Juli 1916 til 30. Juni 1917.
4) Valg af Repræsentanter for de egentlige Medlemmer.
5) Meddelelse om de stedfundne Valg af Repræsentanter blandt de i Henhold til Lovenes § 4 valgte Delegerede.
6) Eventuelt.

ad 1. Formanden, Ingeniør *Alex. Foss*, aflagde Beretningen om Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar. Han mindedes det Tab, Foreningen havde lidt ved Landstingsmand, Fabrikant Holger Petersens og Hof-Juvelerer A. Dragsteds Død. Foreningens hidtidige Kontorchef, R. Berg, var i Aarets Løb fratraadt og erstattet med Ingeniør G. Hartz, der samtidig fungerede som Industriraadets Sekretær, medens Inspektør Victor Henriksen varetog forskellige interne Hverv.

Medlemsantallet var den 1. Marts 1918 steget til 4763 fra 4557 den 1. Marts 1917. Industriforeningen er saaledes i stadig og glædelig Udvikling. Tilvæksten skyldes ikke mindst Indmeldelsen af Delegerede fra de industrielle Virksomheder, der optages under Industriraadet.

Om Industriforeningens traditionelle Virksomhed var der i det forløbne Aar kun lidet at sige. Krigsforholdene havde atter medført, at *Udstillingsudvalget* indtil videre har indstillet sin Virksomhed. Industriforeningen har kun haft en Udstilling, nemlig af svenske Erstatningsmaterialer, som foranstaltedes paa Eksportbureauets Initiativ. Iøvrigt har Lokalerne været lejet ud, indtil de fra Begyndelsen af indeværende Aar er overladt Kjøbenhavns Magistrat til Brug for Folkekøkken.

Eksportudvalgets Arbejde har ogsaa været stærkt paavirket af Krigsforholdene, men har fortsat og udvidet sit forberedende Arbejde.

Biblioteksudvalget har fortsat sit Arbejde for at gøre Biblioteket saa tidssvarende teknisk som muligt. Paa de allerfleste Forespørgsler har Biblioteket kunnet byde de søgende den nyeste og bedste Literatur i hvert enkelt Tilfælde. Det stigende Udlaan er særlig udstrakt til udenbysboende Medlemmer. Den danske Patenttidende, som man har ordnet, har vist sig at opfylde en Mission, og man har foretaget Udvidelser for ogsaa at lette Oversigten over udenlandske Patenter. Endvidere er man begyndt paa at oprette

en Samling Kataloger foreløbig fra danske Fabriksvirksomheder. Man har bestræbt sig for at fremskaffe det nyeste paa den tekniske og industrielle Literaturs Omraade, ligesom Tidsskriftholdet er blevet udvidet. Man har da ogsaa haft den Glæde, at Besøget er i stadig Stigning, nemlig i 1917 næsten 22,000 Besøgende, eller ca. 48 pCt. mere end i 1916. Biblioteket har modtaget værdifulde Gaver fra Professor, Direktør H. I. Hannover, Professor C. Nyrop, Ingeniør Alex. Foss, Laboratorieforstander C. Jacobsen; desuden den Polytekniske Læreanstalt, Odense tekniske Skole, Skolemuseet, Kommissionen for grønlandske Undersøgelser samt Firmaerne Baadh og Winther, Brd. Dahl og flere.

Foredrags- og Undervisningsudvalget har i det forløbne Aar afholdt den sædvanlige Række Foredrag, tildels ligesom ifjor med Krigsbegivenhederne som Emne. Under Udvalget har hidtil sorteret Industriforeningens Undervisningsvirksomhed. Bestyrelsen og Repræsentantskabet har imidlertid foreslaaet Teknologisk Institut at overtage Ledelsen og Administrationen af Industriforeningens Aftenskole i Forbindelse med Institutets egen Skole, og man har hertil foreløbig for et Aar bevilget et Beløb paa 6000 Kr. til Skolens Drift. I det Skoleraad, som i den Anledning er nedsat, har Industriforeningen valgt to Medlemmer, nemlig Fabrikant John Messerschmidt og Bogbindermester Anker Kyster.

Legatudvalget har i Beretningsaaret uddelt en Portion paa 800 Kr. af Malermester Bruuns Rejselegat til Bygningskonduktør C. A. Vallentin, og to Portioner paa hver 500 Kr. af Læge Jacob Pinquez' Legat til Smedemester A. Rasmussen og Tømrermester L. G. Christensen.

Tidsskrift for Industri har i Sammenhæng med Foreningens Fremgang forøget sit Oplag til over 7000 Eksemplarer. Iøvrigt er Udviklingen fortsat som forrige Aar. For bedre at løse sine Opgaver har Bestyrelsen efter Redaktionsudvalgets Indstilling vedtaget at lade Bladet udgaa to Gange om Maaneden. Samtidig er der foretaget en Forandring i Tidsskriftets forretningsmæssige Forhold, hvorved Bladet selv overtager sine Annoncer, saaledes at man forhaabentlig kan faa Midler til at bestride de store Udgifter, der er forbundne med Udvidelsen.

Angaaende *Industriraadet* og dets Arbejde henviste Formanden til det Foredrag, som han havde holdt paa det samme Dag afholdte Industrimøde, hvortil der havde været Adgang ogsaa for Industriforeningens personlige Medlemmer.

Beretningen gav Anledning til en kort Diskussion, idet Ingeniør Theilgaard, Køge Afvulkaniseringsfabrik, beklagede sig over en Fremgangsmaade anvendt af Industriraadet overfor hans Firma. Hertil oplyste Formanden, at den paagældende Fremgangsmaade var dikteret af de Forpligtelser, man havde indgaaet overfor den engelske Regering. Hr. Theilgaards Virksomhed havde været mistænkt fra Legationens Side og for at bistaa sine Medlemmer maatte Industriraadet til Gengæld fordre at kunne gennemføre visse Undersøgelser.

ad 2. Forslaget om Forhøjelsen af Medlemskontingentet forudsatte en Lovændring, idet Lovenes § 13 maatte ændres til følgende Affattelse:

A. Personlige Medlemmer.

Det aarlige Medlemsbidrag er 18 Kr. Medlemmer, der bor i Udlandet, betaler 10 Kr. Ved Optagelsen betales 5 Kr. i Indmeldelsespenge.

Medlemmer, der er indtraadt inden den 1. Januar 1909, betaler dog kun 12 Kr., og Medlemmer, der er indtraadt efter den 1. Januar 1909, men inden den 22. Marts 1918, kun 15 Kr.

Medlemsbidraget opkræves med en Fjerdedel forud for hvert Kvartal, men kan ogsaa, om det ønskes, betales for et Aar ad Gangen eller med et Beløb af 300 Kr. een Gang for alle. Det Medlem, som ikke har betalt Bidrag for 2 Kvartaler, udslettes af Foreningen, saafremt Gælden ikke er berigtiget senest 14 Dage efter Modtagelsen af en Erindringsskrivelse.

Genoptagelse sker efter Reglerne for Optagelse af nye Medlemmer og kun mod Betaling af den ved Udslettelsen paaløbne Restance.

Formanden forelagde Bestyrelsens Forslag og motiverede Nødvendigheden af Kontingentforhøjelsen, der efter nogen Diskussion vedtoges med 229 Stemmer for og 1 Stemme imod, medens et af Grosserer Andersen stillet Ændringsforslag om, »at Medlemmer, der er indtraadt før den første Kontingentforhøjelse skete til 10 Kr., betaler fremdeles 8 Kr.«, forkastedes med 210 Stemmer imod og 20 for.

Som Følge af denne Vedtagelse krævedes samtidig forskellige redaktionelle Ændringer i Lovene, der ligeledes vedtoges. Forslaget til de saaledes vedtagne Ændringer i Lovene var ledsaget af følgende Bemærkninger:

Ved Ændringsforslaget ophæves Forskellen mellem udenbys og indenbys Medlemmer, og Medlemsbidraget forhøjes fra 12 og 8 Kr. (henholdsvis indenbys og udenbys Medlemmer) til 18 Kr., dog saaledes, at alle Medlemmer, der er indtraadt før 1. Januar 1909, fremtidig kun skal betale 12 Kr., medens de tidligere har betalt 8, 4, 10 eller 6 Kr., eftersom de have været indenbys eller udenbys Medlemmer, indmeldte før eller efter 1. Juli 1900. Medlemmer, der er indtraadt efter den 1. Januar 1909, men inden Generalforsamlingen den 22. Marts 1918, skal betale 15 Kr., medens de tidligere har betalt 12 og 8 Kr. (henholdsvis indenbys og udenbys Medlemmer).

Indmeldelsespengene forhøjes fra 1 Kr. til 5 Kr.

Endvidere ophæves Forskellem mellem Junior-Medlemmer og egentlige Medlemmer.

Endeligt foreslaas Medlemsbidraget for livsvarige Medlemmer forhøjet fra 200 Kr. een Gang for alle til 300 Kr.

Disse Lovændringer foreslaas først at skulle træde i Kraft 1. Januar 1919 saavel af Hensyn til, at Industriforeningens Kontingentregnskabsaar er Kalenderaaret, som til, at en stor Del af Medlemmerne have betalt Kontingent for indeværende Aar.

ad 3. Repræsentantskabets Formand, Oldermand *Kayser*, forelagde derefter til Efterretning det revide-

rede og deciderede Regnskab for Regnskabsaaret 1. Juli 1916 til 30. Juni 1917.

ad 4. Derefter fulgte *Valg af Repræsentanter* for de egentlige Medlemmer. De i Henhold til Lovenes § 22 afgaaede Repræsentanter var følgende:

Maskinfabrikant C. F. Danstrup,
Direktør Benny Dessau.
Driftsbestyrer O. Engholm.
Raadmand P. Gram.
Kobbersmedemester Chas. V. Jensen.
Arkitekt Emil Jørgensen.
Tømrermester O. V. Kayser.
Bogbindermester P. O. Olsen,
Hof-Sadelmagermester Lauritz Petersen.

Samtlige disse genvalgtes enstemmigt og som nye Repræsentanter valgtes efter Bestyrelsens Forslag:

Direktør Gunnar Gregersen.
Snedkermester Rud. Rasmussen.

ad 5. Til Efterretning forelaa endelig Meddelelse om de stedfundne Valg af 30 Repræsentanter blandt de i Henhold til Lovenes § 4 valgte Delegerede, nemlig for industrielle Organisationer og Virksomheder. Dette Valg havde i Henhold til Lovenes § 21 fundet Sted paa et Delegeretmøde umiddelbart forinden Generalforsamlingen.

Resultatet havde været Genvalg af samtlige afgaaende Repræsentanter med Undtagelse af Direktør F. Bülow og Direktør Georg Waidtløw, hvilke ikke ønskede Genvalg. Som nye Repræsentanter var efter Bestyrelsens Forslag indvalgt Fabrikejer Alf. Benzon, Direktør Chr. H. Olesen og Direktør P. Gorm-Petersen. De 30 Repræsentanter var derefter følgende:

Direktør H. Arentz.
Fabrikejer, Apoteker Alf. Benzon.
Direktør Harald Bing.
Konsul K. C. Bloch.
Fhv. Statsbanedirektør O. Busse.
Ingeniør P. Dorph-Broager.
Fabrikant Axel Engel.
Ingeniør Alex Foss.
Bankdirektør, Etatsraad Emil Glückstadt.
Direktør P. Gorm-Petersen.
Direktør Valdemar Hansen.
Direktør M. Heineke.
Direktør R. Helweg.
Fabrikant C. M. Hess.
Konsul F. L. Hey.
Fabrikant E. F. Jacob.
Fabrikant C. F. Jarl.
Direktør F. A. Kjær.
Direktør A. Knudsen.
Fabrikant L. Larsen.
Teglværksejer L. Laursen.
Fabrikant Rudolph Nielsen.
Direktør, Etatsraad C. A. Olesen.
Direktør Chr. H. Olesen.
Direktør C. A. Owen.
Direktør Allan Petersen.
Direktør Poul C. Poulsen.
Direktør F. Preisler.
Direktør C. V. Slomann.
Fabrikant H. Vestesen.

ad. 6. Under Eventuelt rejste et Medlem forskellige Anker angaaende Lokalesporgsmaalet o. l., som Inspektør Victor Henriksen lovede saa vidt muligt skulde blive afhjulpet, hvorefter Generalforsamlingen sluttedes med, at Formanden udtalte Forsamlingens Tak til Dirigenten for dennes Ledelse af Mødet. Forsamlingen besvarede dette med et trefoldigt Hurra for Dirigenten. Fra Forsamlingen bragte derefter Kaptajn Rambusch en Tak til Industriforeningens Formand for dennes store Arbejde for Foreningen og Industrien i det hele ogsaa i det forløbne Aar. Forsamlingen sluttede sig hertil ved fornyet trefoldigt Hurraraab.

▫▫▫▫▫▫

Industriforeningen.

Valg af Bestyrelse, Industriraad og faste Udvalg.

Det paa Generalforsamlingen den 22. Marts nyvalgte Repræsentantskab afholdt Lørdag den 23. Marts Kl. 4 Em. sit første Møde for at foretage Valg til Industriforeningens Bestyrelse, til Industriraad samt til de faste Udvalg og endvidere af Formand og Næstformand for Repræsentantskabet.

Mødet lededes af Forsamlingens Alderspræsident, Fabrikant John Messerschmidt Man foretog først Valg af *Bestyrelsen*. Samtlige afgaaende Medlemmer genvalgtes. Bestyrelsen, der straks efter Repræsentantskabsmødet konstituerede sig, har følgende Sammensætning:

Bestyrelsen:

Ingeniør Alex. Foss, Formand.
Direktør Benny Dessau, Næstformand.
Direktør Max Ballin.
Snedkermester Victor Henriksen.
Fabrikant John Messerschmidt.
Borgmester H. C. V. Møller.
Direktør H. P. Prior.

Derpaa fulgte Valg af Medlemmer til *Industriraadet*. Samtlige afgaaede Medlemmer genvalgtes med Undtagelse af Direktør F. Bülow og Direktør Georg Waidtløw, der ikke ønskede Genvalg. Som nye Medlemmer valgtes Direktør Harald J. Nielsen, Direktør Gunnar Gregersen, Direktør Ove Munck og Ingeniør Allan Bock. Afgaaet ved Døden er Fabrikant Holger Petersen. Herefter har Industriraadet følgende Sammensætning:

Industriraadet:

Ingeniør Alex. Foss, Formand.
Direktør Benny Dessau, Næstformand.
Ingeniør M. A. Abrahamson.
Direktør Max Ballin.
Direktør Harald Bing.
Ingeniør Allan Bock.
Fhv. Statsbanedirektør O. Busse.
Fabrikant Axel Engel.
Konferensraad C. Gammeltoft.
Bankdirektør, Etatsraad Emil Glückstadt.
Direktør Gunnar Gregersen.

Direktor Valdemar Hansen.
Direktor S. C. Hauberg.
Fabrikant E. F. Jacob.
Fabrikant John Jacobsen.
Fabrikant C. F. Jarl.
Tomrermester, cand. polyt. O. V. Kayser.
Direktor F. A. Kjær.
Fabrikant L. Larsen.
Teglværksejer L. Laursen.
Fabrikant John Messerschmidt.
Professor Karl Meyer.
Direktor Ove Munck.
Hof-Pianofortefabrikant Knud Moller.
Direktor Harald J. Nielsen.
Fabrikant E. Nobel.
Direktor, Etatsraad C. A. Olesen.
Direktor A. C. Owen.
Direktor Allan Petersen.
Dr. polit., Overretssagfører Frantz E. Pio.
Direktor Poul C. Poulsen.
Direktør F. Preisler.
Direktor H. P. Prior.
Direktor, Kaptajn F. H. J. Rambusch.
Direktør Holger Schmidt.
Fabrikant Holger Sebbelov.
Direktor C. V. Slomann.
Direktør H. Vestesen.

Til de faste Udvalg, nemlig Udstillingsudvalget, Biblioteksudvalget, Legatudvalget, Foredrags- og Undervisningsudvalget samt Bygningsudvalget, foretoges derefter Valg med det Resultat, at samtlige afgaaende Medlemmer genvalgtes, dog undtagen Udstillingsudvalget, hvor den ved Hofjuvelerer A. Dragsteds Død ledigblevne Plads besattes med Direktør Gunnar Gregersen. Udvalgene har herefter følgende Sammensætning:

Udstillingsudvalget:

Direktor Benny Dessau, Formand.
Maskinfabrikant C. F. Danstrup.
Direktor Gunnar Gregersen.
Snedkermester Victor Henriksen.
Kgl. Hof-Pianofabrikant Axel Moller.
Fabrikant Rudolph Nielsen.
Hof-Metalstober Carl Rasmussen.

Biblioteksudvalget:

Driftsbestyrer O. Engholm, Formand.
Snedkermester Victor Henriksen.
Arkitekt Emil Jorgensen.

Legatudvalget:

Stenhuggermester R. Nielsen, Formand.
Direktor H. Arentz.
Fabrikant John Messerschmidt.
Borgmester H. C. V. Moller.
Hof-Sadelmagermester Lauritz Petersen.

Foredrags- og Undervisningsudvalget:

Fabrikant John Messerschmidt, Formand.
Driftsbestyrer O. Engholm.
Snedkermester Victor Henriksen.
Tomrermester H. J. Kornerup Koch.
Bogbindermester Anker Kyster.
Bogtrykker H. Langkjær.
Stenhuggermester R. Nielsen.

Bygningsudvalget:

Foreningens Formand.
Murermester, Raadmand P. Gram.
Tomrermester, cand. polyt. O. V. Kayser.

Endelig foretoges Valg af *Formand og Næstformand for Repræsentantskabet* med det Resultat, at Oldermand Kayser og Direktor Helweg genvalgtes henholdsvis som Formand og Næstformand.

□□□□□□

Belysningsproblemet og dets Løsning.

Vi har modtaget følgende:

I »Tidsskrift for Industri« Nr. 2, d. A., behandles Belysningsproblemet og udpeges Acetylen og Spritglødelamper af nyere Konstruktion som egnede til at løse dette i Tilfælde af, at Petroleumsmanglen skal vedvare.

For Landets Vedkommende er denne Losning uden Tvivl fortræffelig, altsaa hvor anden Energi ikke kan erholdes fra Centraler, men det burde efter min Mening have været kraftigt fremhævet, at, hvor saadan Energi kan faas, bor denne benyttes frem for de fornævnte dyrere og ufordelagtigere Surrogater. Ganske særlig fortjener da Gassen at komme i Betragtning som Lysgiver under de nuværende ekstraordinære Forhold, hvor en Forogelse af Gasværkernes Biprodukter er i Landets Interesse.

Man faar det Indtryk, at man i autoritative Kredse ikke ganske er à jour med Gasbelysningens Udbredelse og Stand i Retning af teknisk Fuldkommenhed. Med Hensyn til Antal af i effektiv Brug værende Lamper har Gasbelysningen endnu Overtaget over den elektriske Belysning, om end der ikke tales saa meget om den som om dens yngre Konkurrent, særlig fordi dens Felt er i de mindre bemidledes Boliger, og den i Virksomhederne fortrinsvis anvendes bag de Lokaler, Publikum har Adgang til, og den er forlængst, efter Stagnation og Tilbagegang, atter i stærk fremadskridende Udvikling.

De i Artiklens Tabel Side 24 angivne Tal vedrørende Gaslysets (og det elektriske Lys) Okonomi er for Brændere (Lamper) af forældet Konstruktion. Siden Aarhundredskiftet er der fulgt Forbedring paa Forbedring af Gasbrændere (saavel opadbrændende som nedadbrændende). Den nedadbrændende Gasglødebrænders Økonomi er 4 Gange storre end der i Tabellen angives for den forældede Auer Brænders Vedkommende fra 90'erne. I Retning af absolut Økonomi er Gaslyset stadig langt det billigste selv ved de ublu Gaspriser, en raadende kommunal politisk Tendens til Salg af Gasværkskoks til urimelige lave Priser afstedkommer. Forbedringerne er ogsaa gaaet i Retning af at skabe Lampestorrelser passende til ethvert Formaal: Lamperne faas i Handelen i alle Storrelser fra 10 Normallys til 2000 Normallys.

En overordentlig vigtig Omstændighed er, at det er lykkedes at opretholde Lampeindustrien under Krigen ved Anvendelse af Erstatningsmaterialer. Der findes store Lagre her i Landet af Gaslamper, og videre Tilforsler kan finde Sted uden væsentlige Hindringer.

Kommunen kunde medvirke til Belysningsproblemets Losning ved paa gunstige Vilkaar at forstrække mindre bemidlede med Penge til Installation af Gaslamper.

I Henhold til ovenstaaende bor det derfor anbefales at anvende Gaslys overalt i Byerne fremfor Acetylen-, Sprit- og Talglys og lignende, fordi Gaslyset dér kan tilvejebringes, fordi det for Forbrugerne saavelsom fra et nationalokonomisk Standpunkt set er det billigste, og fordi en Forogelse af Gasværkernes Gasproduktion medforer foroget Produktion af haardt tiltrængte Stoffer som Koks, Tjære, Brændselsolier og Ammoniak, som Landet ellers maa bringe betydelige Ofre for ad Kompensationsvejen at faa fra Udlandet.

Horsens, 13. Marts 1918. *I. Qvist,*
Gasværksbestyrer.

▫▫▫▫▫▫

Læderindustrien i Danmark i 1917.

Nogle Betragtninger af Direktør Max Ballin.

I »Nordisk Garvertidende« findes som Regel i Begyndelsen af hver ny Aargang et Tilbageblik over Læderindustrien af Dir. Max Ballin. Da disse Tilbageblik indeholder Betragtninger af Interesse ogsaa udover Læderindustriens Omraade, tillader vi os her at gengive Aarsoversigten for 1917.

Ved Slutningen af Aaret 1916, skriver Dir. Ballin, havde man Ret til at vente, at det mojsommeligt opbyggede System, der i Folge den engelske Handelsoverenskomst af 19. Novbr. 1915 skulde sikre Tilforslen af Huder og Garvestoffer til Landet, nogenlunde vilde vise sig at opfylde sin Hensigt. Den tyske Blokade i Februar gjorde en brat Ende paa disse Forhaabninger, som paa saa mange andre.

I den første Halvdel af 1917 kom der kun ganske smaa Partier frem saavel af Huder som af Garvestoffer, mest saadanne Sendinger, der ved rene Tilfældigheder slap igennem Blokaden paa norske Skibe. I de sidste 6 Maaneder har Tilforslen været fuldkommen stoppet fra Argentina, og for de sidste 3 Maaneder af Aaret jo ogsaa fra Nordamerika, efter at ovennævnte Overenskomst fra Englands Side blev suspenderet. I Øjeblikket er det faktisk umuligt at afgore, om vi for Huders og Garvestoffers Vedkommende har en Rationsordning eller ikke, og kun et er sikkert, nemlig at de Beholdninger af Vildthuder, vi raader over i Landet for Tiden, er saa smaa, at en folelig Mangel paa alt kraftigt Underlæder ikke kan udeblive i Lobet af 3—4 Maaneder, saafremt Forholdene ikke ændres, og hvad Beholdningerne af Garvestoffer angaar, er Forholdene ogsaa saaledes, at medens nogle Virksomheder maa siges at være forsynede for 4—6 Maaneder, er der andre store Bedrifter, der kun har Beholdninger, der strækker til for Uger. Med Hensyn til Chromgarvestoffer, der under Krigen alle er kommet vestfra, er Forholdet endnu mere prekært, idet Beholdningerne faktisk er saa smaa, at man kan vente en Standsning af forskellige Virksomheder i Lobet af kort Tid. Det er at haabe, at de Forhandlinger, der for Tiden fores om Vareudvekslingen mellem de skandinaviske Lande, ogsaa maa kunne bevirke Tilforsel af Chromerts fra Norge, — hvorved den danske Fabrik for Chromgarvestof vilde kunne fortsætte og dog i nogen Tid forsyne Garverierne herhjemme — og af Granbark og Egetrækstrakt fra Sverige, ligesom det ogsaa vil blive nødvendigt at indfore selve Barken fra Sverige og Norge, foruden at man selvfølgelig herhjemme maa have Opmærksomheden henvendt paa Fremskaffelsen af saa megen dansk Bark, det overhovedet er muligt at producere.

Med Hensyn til Prisforholdene i Læderindustrien under Aaret, da er de danske Huder, der jo har været det hovedsagelige Raamateriale, undergaaet ret store Svingninger. Priserne i Januar og Februar var for Kohuder henholdsvis 1 Kr. 20 Øre og 1 Kr. 05 Øre fersk Vægt, derefter sank de fra 90 Øre til omkring 85 Øre i Juli for atter i de næste Maaneder at stige til omkring 95 Øre; men i Decbr. kom der atter en pludselig Prisstigning paa ca. 20 Øre pr. Pd. Prisniveauet for Læder baseredes saaledes paa en Kohudepris af nogle og halvfems Øre i den storste Del af Aaret, og man kunde derfor undgaa storre Prisstigninger af den Grund. Imidlertid bevirkede den voldsomme Stigning paa alle Fedtstoffer — Talg er saaledes steget fra ca. 60 Øre pr. kg til op imod 2 Kr., Degras fra ca. 30 Øre pr. kg til 2 Kr. 50 Øre, Sæbe fra 55 Øre til 2 Kr. — en Stigning for alt Overlæder, der yderligere forstærkedes ved Stigningen paa alle Kemikalier. Kalk steg saaledes til det 4-dobbelte, Salt til det 5-dobbelte, Farvestoffer til det 10-dobbelte; samtidig er Arbejdslonnen ved ordinære og ekstraordinære Stigninger i Krigsaarene steget med 40 pCt., og Kulpriserne er i 1917 7—8 Gange saa høje som i Begyndelsen af 1914. Selv Tranprisen, som man dog havde haft Grund til at mene, der ikke var nogen væsentlig Anledning til at forhoje i det skete Omfang, forhojedes af Gronlandske Handel i Krigsaarene fra 32 Øre i 1914 til 85 Øre i 1915, derefter til 1 Kr. 15 Øre i 1916, og nu er den oppe paa 2 Kr. Samtidig med den Stigning, som alle disse Prisforhojelser maatte medfore for det færdige Læder, steg ogsaa Forargelsen i det danske Folk over Læderprisernes Stigning, for Storstedelen dog fremkaldt ved de ganske usagkyndige Paastande, der fremsattes. Saaledes holdt en æret Medborger i det danske Folketing i September Maaned en glødende Tale, hvor han navnlig gjorde det ganske af med Forfatteren af disse Linier, idet han beviste, at danske Spædekalveskind, der tidligere havde kostet 16—17 Kr., nu var gaaet ned til $^{1}/_{3}$, uden at det havde haft Indflydelse paa Læderprisen. Naturligvis vidste denne Mand ikke noget om, at de danske Spædeskind slet ikke anvendes i den danske Læderindustri, men under Krigen er opkobt af Tyskland og Østrig til Tornysterskind til meget svingende Priser, men at

selve disse Skinds Prislag er ganske uden enhver Indflydelse paa danske Læderpriser.

Fra Regeringens Side havde man tidligt paa Aaret gjort sig store Anstrengelser for at imodekomme Trangen til billigere Fodtoj, og det lykkedes virkelig efter mange Forhandlinger at faa den saakaldte Maksimalstovle fort ud i Livet. Denne Stovle fabrikeres af Chrom-Hestelæder, der leveredes af to danske Læderfabriker i et Kvantum af ca. 200,000 Fod til en Pris af 1 Kr. 40 Ore, og der fremstilledes heraf en Stovle, der fra Fabrikerne blev solgt for Damestovlers Vedkommende til 14 Kr. og for Herrestovler til 16 Kr. og i Detail for 16 Kr. 50 Ore og 18 Kr. 50 Ore. Fabrikationen af Hestelæderet kunde til den Pris, der regnedes med for Hestehuder, da Bestemmelsen blev truffen, nemlig 28—30 Kr. pr. Stk., siges nogenlunde at dække Produktionsomkostningerne, men da Hestehuderne hurtigt forhojedes i Pris, blev Leverancen af Læderet kun et Offer, ligesom Skotojsfabrikationen ogsaa kun fik sine nodtorftigste Udlæg dækkede ved Fremstilling af Stovlen. Fra alle Sider maatte man erkende, at det var en god og solid Stovle, naturligvis uden Pynt og Prunk, og, hvad der navnlig irriterede, uden Strop! Selvfølgelig kunde Detailhandelen ikke have nogen Avance ved at sælge denne Stovle med det normerede Spillerum, men Stovlen bevirkede, at der kom en hel Del billigere Fodtøj frem paa Markedet, og trods den passive Resistens, der fra mange Sider blev lagt for Dagen, maa det dog vistnok erkendes, at Stovlen har bidraget sit til at holde Prisen paa almindeligt Brugsfodtoj nede.

Prisen paa alt andet Fodtøj maatte naturligvis stige, da Tilforslen fra Amerika af Overlæder blev knappere og knappere, og Fragt og Assurance-Udgifter var steget til uanede Højder. Chevreaux til et Par Herrestovler steg fra 5 til 9 Kr. Med Hensyn til Markedsforholdene i Ojeblikket maa man altsaa i Industrien regne med den danske Hud, og det maa haabes, at det vil lykkes at holde Prisniveauet fast omtrent paa det Sted, hvor det var Storstedelen af 1917.

Paa Aarets sidste Dag har Indenrigsministeriet forlangt en Opgave over samtlige forhaandenværende Hudeforraad, antagelig for at opnaa Klarhed i Sporgsmaalet om Hudedispensationer. Man bor dog ikke være blind for, at Slagtningerne i den kommende Tid vil blive ganske overordentlig smaa, idet det danske Landbrug antagelig, saaledes som Forholdene ligger, vil soge at bjerge saa stor en Bestand af Husdyr igennem Krigsperioden som muligt, og der er jo ingen Tvivl om, »at det vil være lettere nu at slippe af med de Kreaturer, man har for mange, end det efter Krigen vil være at komme i Besiddelse af de Kreaturer, man til den Tid maatte mangle« (se Landstingsmand Sonnes Artikel i Gads Maanedsmagasin for Januar 1918). Det turde derfor være tvivlsomt, om Dispensationerne kan ventes, saa meget mere som dette Sporgsmaal jo hænger meget noje sammen med vore Tilforselsmuligheder.

Med den fuldkomne Uklarhed, der i Ojeblikket hviler over alle Forhold, vil det være ørkeslost og letsindigt at udtale sig om Fremtidsudsigterne for dansk Læderindustri. I Garvertidendes Festnummer af 1. Oktober d. A. har jeg forsogt at ridse nogle Linier op, der antagelig vil blive at folge, jeg skal ikke her atter uddybe dette, men kun berore, at den stærke Nedgang i hele Verdens Kvægbestand utvivlsomt vil kræve et foroget Tillæg efter Krigen, og at en Hudeknaphed over hele Verden vil være uundgaaelig, ligesom de uhyre Mængder af Skotoj og Lædermateriale, der er gaaet til Grunde under Krigen, vil blive at erstatte.

Blandt mangen anden Krigslære vil det sikkert ogsaa være uimodsigeligt, at det vil være nodvendigt for dansk Industri — altsaa ogsaa for Læderindustrien — for det forste at soge sine Indkob gjort i Fællesskab, samtidig med at alle overflodige Administrationsudgifter nedsættes til det mindst mulige ved Specialisering og Koncentration. Som tredie Hovedpunkt kunde man maaske pege paa den Stotte, Statsmagten i Form af Toldlovgivning og Skattelovgivning kan yde Industrien. Der vil jo nemlig komme et Tidspunkt, paa hvilket det vil blive nodvendigt at gore sig klart, om det vil betale sig bedst at bevare i alt Fald den Industri her i Landet, der har en naturlig Rod i de hjemlige Produktionsforhold, eller om man vil strække dens Udvikling ved at stille den overfor urimelige Lonkrav, nedsat Arbejdstid og overdrevne Skattebyrder til Gavn for den udenlandske Konkurrence. Ligesaa sikkert som det er, at Industrien i disse Aar loyalt har baaret sin store Del af Byrderne, lige saa sikkert er det, at det opslidende og intensive Arbejde, som det industrielle Initiativ nu engang kræver i et lille Land, ikke kan opretholdes, hvis man lader Industrien kun være en Malkeko for alle mulige og umulige Skattepaalæg, hvortil jeg tillader mig i al Beskedenhed at henregne f. Eks. den dobbelte Aktieselskabsbeskatning.

Saaledes som Forholdene har udviklet sig okonomisk, er det dog givet, at den private Mand, der disponerer over saadanne Kapitaler, som det er nødvendigt at have til Raadighed for at drive store industrielle Foretagender, ikke under usikre Told- og Skatteforhold tør indlade sig herpaa, men at Aktieselskabsformen med Fordeling af Risikoen vil være den naturlige Form. Hvorfor man nu vil straffe denne Form for Kapitalens Virkemaade, baade ved at tage Skat af den, der ejer Aktierne og — efter den hojst mulige Skala — beskatte ogsaa selve Aktiekapitalens Udbytte, turde være vanskeligt at begribe.

□□□□□□

Elementær Elektroteknik.

Boganmeldelse.

Paa Gads Forlag har Overelektroingeniør H. Schledermann udgivet 3. Udgave af Elementær Elektroteknik, udarbejdet til Brug ved Forberedelsen til den udvidede Maskinisteksamen.

I Udstyrelse og Omfang slutter den sig noje til Forgængeren, H. Jespersens: Elementær Elektroteknik, hvis 2. Udgave efter Forfatterens Død er udgivet

af Elektroingeniør H. Schledermann, men ved Gennemlæsning konstaterer man med Glæde, at Stoffet gennemgribende er bearbejdet og omordnet, ligesom Illustrationerne, særlig hvad angaar de elektriske Maskiner, er blevet moderniseret, hvilket i høj Grad tiltrængtes. Allerede ved en hastig Gennembladning af Bogens Billedstof fremtræder de elektriske Maskiner som det centrale i Bogen, hvortil Beskrivelserne af Maalere, Apparater og Ledningsmaterialer naturligt slutter sig. Ved nærmere Gennemlæsning af Bogen glæder man sig overalt ved Forfatterens udmærkede Fremstillingsevne, der formaar at gøre selv de vanskeligere Afsnit om f. Eks. Vekselstrømmens Teori forstaaelig for de Læsere, Bogen er beregnet til. Det samme gælder Beskrivelsen af de elektriske Maskiners Bygning, Drift og Virkemaader samt Fejl, der indgaaende er fremstillet i klart og letlæseligt Sprog. Alt i alt er det en god Bog, som man kan ønske Udbredelse blandt mange Haandværkere og mindre Industridrivende, som beskæftiger sig med elektriske Maskiner, og som kun altfor ofte har savnet en Bog, der uden altfor stort videnskabeligt Apparat kunde give dem Oplysninger om mange af de Spørgsmaal, som i det daglige Liv rejser sig for dem. *P. H.*

▫▫▫▫▫▫

Værdiangivelser ved Import og Eksport.

I Toldloven af 1908 er foreskrevet, at ved Ind- og Udforsel af Varer fra og til Udlandet skal Varemodtagerne eller Vareafsenderne give Toldvæsenet Oplysning om Varernes Art og Mængde m. v. Ved en ny Lov af 20. Marts d. A. er nu bestemt, at Toldvæsenet tillige skal have Oplysning om Varens Værdi.

I Bemærkningerne til Lovforslaget hed det bl. a.: »Foruden Hensynet til Statistikens Nøjagtighed er den hurtigst mulige Fremkomst af Værdi-Tallene en Omstændighed, paa hvilken der mere og mere — og i allerhøjeste Grad under Krigsperioden — lægges Vægt af dem, der skal benytte Handelsstatistiken. Ved den hidtil anvendte Fremgangsmaade kan man først begynde paa Opgørelsen af Omsætningens Værdi, naar Omsætningsmængden foreligger opgjort for hele Aaret, saaledes at Handelsstatistiken for et vist Aar først kan foreligge afsluttet omtrent et Aars Tid efter dets Udgang. En Beregning af Omsætningens Værdi indenfor en vis Del af et Aar kan kun blive ganske skønsmæssig. Ulemperne herved har netop i den senere Tid vist sig Gang paa Gang.

De forskellige her paapegede Mangler ved de handelsstatistiske Opgørelser vilde man komme ud over, hvis det blev gjort til Pligt for enhver, der ind- eller udfører Varer, at angive Varernes Værdi, samtidig med at Varernes Art, Mængde o. s. v. anmeldes i Henhold til de herom gældende Bestemmelser. Det vil herved opnaas, at Værdiopgørelsen kan foregaa samtidig med Mængdeopgørelsen, og at den kommer til at hvile paa et paalideligt Grundlag.

Den paatænkte Ordning, for hvilken den her foreslaaede Ændring i Toldlovens § 40 vil give den fornødne Lovhjemmel, vil næppe føles besværlig, saa meget mere som den til en vis Grad allerede er indarbejdet, idet der til »*Erhvervenes Fællesudvalg*« i nogen Tid har maattet afgives Værdiangivelser for visse Dele af den udenlandske Vareomsætning.«

— Endelig oplystes det, at Toldraadet »enstemmigt har givet Forslaget sin Tilslutning, dog saaledes at Raadet forudsætter, at Administrationen ved Bestemmelsens Iværksættelse træffer Aftale med Erhvervenes Repræsentationer om Sagens mest hensigtsmæssige Gennemførelse.«

▫▫▫▫▫▫

Et norsk Nationalfond for nationaløkonomisk Oplysningsarbejde.

Følelsen af at nye og store økonomiske Problemer vil taarne sig op efter Krigen ogsaa — ja, maaske ikke mindst for de smaa neutrale Samfund har i Norge ført til Dannelsen af et Nationalfond, hvis Formaal skal være Fremme af et økonomisk Oplysningsarbejde paa bred Basis. Initiativet til den storslaaede Plan er taget af Bergens socialøkonomiske Forening, i hvis Bestyrelse sidder fremragende Medlemmer af Bergens Erhvervsliv. I det Opraab, hvormed Indbyderne nylig har henvendt sig til Offentligheden, hedder det, at det er Komitéens Hensigt at tilvejebringe Midler til Udbredelsen af nationaløkonomisk Kundskab i videst mulige Kredse og gøre den tilgængelig for Hvermand. Som bekendt har Nationaløkonomien, hedder det videre, hidtil i vort Land været alt for lidt paaagtet. Som Undervisningsfag har den kun i meget ringe Udstrækning vundet Indpas i Skolerne, og udenfor meget snævre Kredse er Kendskabet selv til Nationaløkonomiens mest elementære Grundtræk saa godt som ikke at spore. Med Landets raske økonomiske og sociale Udvikling og under Hensyn til den Indflydelse, enhver voksen Mand og Kvinde gennem sin Stemmeret har paa Statens Styrelse, maa det imidlertid anses for en Sag af stor samfundsgavnlig Betydning at sprede Kendskab om de Love, som er grundlæggende for det økonomiske og sociale Liv.

Som Middel til at opnaa dette Formaal vil man da iværksætte et Oplysningsarbejde paa populær Basis, bl. a. gennem Udgivelse af periodiske Smaaskrifter behandlende økonomiske Emner, men ikke mindst ved at organisere en omfattende Foredragsvirksomhed navnlig i Ungdomsforeninger og andre Sammenslutninger og iøvrigt i populær Form overalt i Landet. Planens Fædre, nemlig Bestyrelsen for Bergens socialøkonomiske Forening henviser i saa Henseende til de stadig talrigere Henvendelser om at skaffe Foredragsholdere for slige Emner tilveje. Iøvrigt er det Meningen ogsaa ad andre Veje at fremme Formaalet; man tænker vistnok navnlig paa Arbejdet i Skolerne, men alt dette skal først udformes, naar de nødvendige Pengemidler til Arbejdet er samlet gennem det paatænkte Nationalfond. Det er en Selvfølge, at Fondets Virksomhed maa holdes fjernt fra Døgnets politiske Strid og helt igennem være uafhængig af politiske Strømninger og Retninger.

De Navne, der foruden de nævnte Indbydere, staar under Opraabet for at anbefale dette, viser da ogsaa, at Arbejdet straks fra første Færd af har kunnet virkeliggøre den sidstnævnte og s lvfølgelig ganske afgørende Fordring, idet de repræsenterer Mænd af alle Samfundsinteresser og politiske Anskuelser. Baade fra Nationaløkonomien, fra Erhvervslivet og det politiske Liv findes nogle af Norges bedste Navne under Opraabet. Det maa være nok at anføre Statsminister Gunnar Knudsen, den bekendte Højrepolitiker, Højesteretsassessor Hagerup-Bull, Nationaløkonomen, Professor Bredo Morgenstierne, Stortingspræsident Mowinckel, den kendte radikale Socialdemokrat Egede-Nissen, det statistiske Departements Direktør, Professor Rygg, Generaldirektør Blakstad, Fabrikejer Campbell-Andersen, Grosserer Aarsæther og andre fremtrædende Personligheder indenfor Erhvervsliv, Administration og Politik.

Planen er blevet mødt med største Sympati overalt i den norske Presse, hvor Opgaven fremhæves som en Landssag, der vil være at tillægge den største Betydning. Selvfølgelig maa alt afhænge af den Maade, hvorpaa Oplysningsarbejdet føres ud i Livet, men givet er det, at hvis rundelige Pengemidler stilles til Raadighed, vil der i al Fald være sikret den første og nødvendigste Forudsætning.

— — —

Der turde unægtelig i denne Plan saavel som i dens Motiver være en hel Del, der kunde vække til Eftertanke ogsaa hos os.

□□□□□□

Engageringskontoret for Handel og Industri.

Engageringskontoret har nu udsendt sin Beretning for Aaret 1917, hvoraf fremgaar at dette har haft et tilfredsstillende Forløb, selv om de for Erhvervene vanskelige Forhold ogsaa har maattet sætte sit Præg paa Engageringskontorets Virksomhed. Tilslutningen baade fra Principal- og Funktionærside har været stigende, og Engageringskontorets hele Virksomhed møder stedse større Forstaaelse og Sympati.

Medlemstallet var 1. Januar 1918 steget til 3458, hvoraf 1056 Principaler mod 1012 sidste Aar og 2402 Funktionærer mod 1487 sidste Aar. Resultatet af Pladsanvisningen staar paa Højde med Resultatet for 1916, endskønt Antallet af ledige Pladser selvfølgelig er gaaet meget betydeligt ned.

Medlemsbladet har fortsat sin Udvikling og synes at have en god Mission at arbejde for.

Engageringskontorets Foredragsrække har kunnet glæde sig ved livlig Tilslutning og gode Foredragsholderes velvillige Assistance.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Den amerikanske Farveindustri.

Ifølge Meddelelse fra den amerikanske Regering angaaende den kemiske Industris Udvikling i De Forenede Stater fremgaar det, at denne Industri har overtruffet, hvad man har troet at kunne forvente. Ikke alene fremstiller Amerikanerne nu alle de Produkter, de tidligere indførte fra Udlandet, men de udfører endog store Mængder af disse. Den Kapital, der siden Krigens Begyndelse er blevet anbragt i Farveindustrien, overstiger 20 Millioner Dollars.

I 1914 var der i De Forenede Stater kun fem eller seks Farvefabriker, der beskæftigede 400 Arbejdere, og som producerede omtrent 3,300 Tons pr. Aar. For Øjeblikket er der over 90 Fabriker, der fremstiller rene Farver, og mere end 100 store Virksomheder fabrikerer Raamaterialerne og giver disse den første Forarbejdning.

En Centralassociation af australske Kobberproducenter.

Paa Regeringens Initiativ er der fornylig i Melbourne af samtlige australske Kobberproducenter blevet dannet en stor Sammenslutning: »The Copper Products Association«, der skal føre Kontrol med al Salg af Kobber saavel nu som efter Krigen.

Den australske Kobberproduktion udgør aarligt 40,000 Tons. Raffineringen foregaar i Australien. Associationen, hvis Kapital er 50,000 £, skal ledes af Bestyrelsen i Melbourne. Regeringen skal være repræsenteret for at beskytte de smaa Producenters og Forbrugernes Interesse. De Selskaber, der er i Besiddelse af 500 Aktier, har Ret til at vælge et Medlem af Bestyrelsen.

Foreløbig er det vedtaget, at Salg af raffineret Kobber kun maa finde Sted med Associationen som Mellemmand. Det demokratiske Australien synes hermed at ville betræde den tyske Centraliseringsvej.

Engelske Forretningsfolk mod Statsindgriben.

Foreningen af Eksportører og Importører i Manchester afholdt fornylig et stort Møde for at protestere mod den paatænkte Regeringskontrol af Handelen efter Krigen. Forsamlingen vedtog enstemmigt følgende Resolution:

»Idet Associationen erkender Umuligheden af under den nuværende Krigstilstand at bevare en absolut Frihed i Indenrigs- og Udenrigshandelen, nedlægger den en energisk Protest mod det af Regeringen fremsatte Forslag om at bevare Kontrolen over Import og Eksport i et Tidsrum af 3 Aar efter Krigen og kræver, at den nuværende Kontrol skal ophæves saa hurtigt som muligt (dog ikke hvad angaar Handelen med fjendtlige Lande) efter Fredsslutningen.

Associationen ønsker endvidere at understrege, at Englands mægtige Verdenshandel næsten udelukkende er skabt af engelske Handelsmænd ved Hjælp at deres Kapital, Energi, tekniske Viden og Foretagsomhedsaand. Ogsaa af denne Grund protesterer Associationen energisk mod Regeringens Politik, der uundgaaelig vil have til Følge, at engelske Handelsmænd bliver ruinerede, uden at dette paa nogen Maade vil kunne gavne Fabrikanter og Forbrugere«.

Monopolisering af tysk Handel.

Ifølge Meddelelse i tyske Blade er der for Tiden et Syndikat under Dannelse, der skal overtage den

tyske Handel med Finland. Det er Meningen, at Selskabet skal have Monopol paa hele den finsk-tyske Handel.

Et saadant Skridt vil være et haardt Slag for Hamborg, Lübeck og andre tyske Handelsbyer, der hidtil har haft store Forretninger paa Finland. Er det Afslutningen af Krigsøkonomiens Tvangsorganisation eller Begyndelsen til »Overgangsøkonomien« efter Krigen? spørger man sig i tyske kommercielle Kredse. Hvis det sidste er Tilfældet, lover det ikke godt for den frie Omsætning og Handel.

Cellulose- og Papirindustri i Nordafrika.

I Frankrig er der fornylig blevet dannet et stort Selskab for »Cellulose- og Papirindustri i Nordafrika«. De Raastoffer, der skal bearbejdes: Alfa-, Diss- og Driungræs, Halm, Majs, Rør, Dværgpalmer og nordafrikanske Fiberplanter er yderst billige og findes i store Mængder i de franske Middelhavskolonier.

Det franske Nordafrika vil herved komme til at udnytte en af sine største naturlige Rigdomme: Alfagræsset og faa en Industri, der har store Udviklingsmuligheder — idet Alfagræsset sælig kan bruges til Papfabrikationen, særlig til finere Emballage f. Eks. for Frugter og Grøntsager.

Fransk Avl og Eksport af Humle.

Som bekendt har indtil for Krigen Salget af Humle udelukkende været paa Tyskernes Hænder. Imidlertid har flere driftige Humledyrkere i Frankrig — og særlig i Bourgogne — i de sidste Aar begyndt Stordrift af dette Produkt, og efter sigende skal Resultatet være over Forventning, idet det viser sig, at den franske Humle er af en udmærket Kvalitet.

Flere store Selskaber i Østfrankrig har allerede begyndt en omfattende Eksport af denne Vare til Italien, og ogsaa England menes at ville overtage en Del af Avlen.

Prisstigning i U. S. A.

Hvorledes Krigsforholdene har bragt Priserne for Byggematerialer i Vejret ogsaa i De Forenede Stater kan ses af følgende Prisopgivelser fra Byen Cleveland i Ohio:

	1914	August 1917	pCt. Stigning
Cement pr. Barrel (ca. 120 Liter)	1,35 Doll.	2,80 Doll.	107 pCt.
Skærver pr. Ton	1,00 »	1,33 »	48 »
Betonsand pr. Ton	0,55 »	1,15 »	109 »
Almindelige Mursten pr. Tusind	6,75 »	15,50	130 »
Ikke faglærte Arbejdere pr. Time	0,17½ »	0,45 »	157 »
Spand Heste pr. Time	0,50 »	0,80 »	60 »

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Fra Industriraadet.

Industriraadets Kontorer.

Da det har vist sig vanskeligt for de mange besøgende, der har Ærinde i Industriraadet, at orientere sig m. H. t. de forskellige Kontorer — til Trods for Vejledningstavle m. m. — er der nu i Opgangen V. Boulevard 18 anbragt en Oplysningskiosk, hvorfra alle Oplysninger ydes de besøgende.

Afgifter for Erklæringer.

Idet man ikke undlader at henlede Opmærksomheden paa, at der for al **Genudførsel**, *ligegyldigt til hvilket Land*, af Varer samt Fabrikata af Varer, importerede under Industriraadets eller Grosserer-Societetets Garanti, altid maa ansøges om Tilladelse hos de respektive Institutioner, meddeles det herved, at man, som Følge af de med Opretholdelsen af Industriraadets Virksomhed forbundne, stadig stigende Omkostninger, har set sig nødsaget til indtil videre at forhøje Afgifterne for Ekspeditionen af de Tilladelser, der udstedes af Industriraadet.

Der vil herefter for Ekspeditionen af Industriraadets Udførsels-Attester være at erlægge følgende Afgifter:

For Værdi indtil	200 Kr.				2 Kr.
» » over	200 »	til	500 Kr.	3	»
» » »	500 »	»	1000 »	5	»
» » »	1000 »	»	1500 »	8	»
» » »	1500 »	»	2000 »	10	»
» » »	2000 »			½ pCt.	

afrundet opad i hele Kroner.

For Prolongationer beregnes en fast Afgift af 2 Kr. for Beløb under 1000 Kr. og af 4 Kr. for alle Beløb derover.

Angaaende Afgiften for *Importbegæringer* se Bekendtgørelsen i Tidsskriftets Oktober-Hefte.

Kommunal Haandværksdrift i Norge.

Fra Handelsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af »Norsk midlertidig Lov af 14. December 1917«, hvorefter Kommuner under ekstraordinære Forhold kan erholde Tilladelse til at udøve Haandværksdrift ogsaa ud over de ved »Lov om Haandverksnæring af 25. Juni 1913« i § 38 bestemte Grænser. Den paagældende Tilladelse meddeles af Kongen eller den, han giver Myndighed dertil.

Ligeledes kan Staten under ekstraordinære Forhold udøve Haandværksdrift paa Vilkaar, som fastsættes

af Kongen. Det tilføjes, at den nævnte Lov om Haandværksnæring af 25. Juni 1913 i § 38 bestemmer, at kommunale Gas-, Elektricitets- og Vandværker samt ogsaa kommunale Kloakværker har Ret til at udøve Haandværksdrift i den Udstrækning, som er nødvendig for de paagældende Arbejders Fremme.

Tyske Krigshandelsbestemmelser.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af »Reichsgesetzblatt« for 27. f. M., indeholdende i Nr. 73 en Forordning af 24. s. M., hvorefter Bestemmelser i de med de fjendtlige Lande afsluttede Handelstraktater indtil videre finder Anvendelse paa Varer fra mestbegunstigede Lande, i Nr. 74 en Forordning af s. D., hvorved Tolden paa forskellige Varer indtil videre sættes ud af Kraft, samt i Nr. 77 en Forordning af s. D. vedrørende Ændring i Art. XVII i Toldtarifloven af 13. Februar 1906 (R. G. Bl. Nr. 20).

Det paagældende Hefte henligger til Gennemsyn i Industriraadet.

□□□□□□

Vareudvekslingen med Tyskland og Østrig-Ungarn.

I Dagene fra den 15. til den 19. Marts har der været fort Delegationsforhandlinger med Tyskland og Østrig-Ungarn om Vareudvekslingen med disse Lande for de 4 Maaneder fra 1. April til 31. Juli 1918.

Fra tysk Side saa vel som fra østrig-ungarsk Side var mødt en talrig Repræsentation under Ledelse af Geheimeraad von Grunenwald fra det tyske Udenrigsministerium og Legationsraad, Dr. Toepffer, Handelsattaché ved det herværende tyske Gesandtskab, og fra østrig-ungarsk Side under Ledelse af Sektionsraad v. Horrak fra det østrigske Ernæringsministerium samt af Dr. Kern, Handelsattaché ved det herværende østrig-ungarske Gesandtskab.

Fra dansk Side deltog paa *Landbrugets* Vegne: Folketingsmand *Niels Frederiksen*, Direktør *Anders Nielsen*, Direktør *Ole Olsen*, Proprietær *Niels Porse*, Landstingsmand, Forpagter *Chr. Sonne*; paa *Handelens* Vegne: Bankdirektør *C. C. Clausen*, Grosserer *Otto Petersen*, samt paa *Industriens* Vegne: Direktør *Max Ballin*, Ingeniør *Alex. Foss* og Fabrikant *C. F. Jarl*.

I Forhandlingerne deltog Repræsentanter for Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Handelsministeriet og Landbrugsministeriet, endvidere var Fiskeridirektør *Mortensen* indbudt til Forhandlingerne ligesom dansk Fiskeriforenings Bestyrelse var repræsenteret ved 3 Bestyrelsesmedlemmer med Kutterfører *M. C. Jensen* som Formand.

Endelig deltog efter Udenrigsministeriets Ønske Folketingsmand *Sigvald Olsen* og Cand. polit. *Bramsnæs*.

Forhandlingerne lededes af Formanden for Erhvervenes Fællesudvalg, Ingeniør *Alex. Foss*.

Forhandlingerne havde et for de danske Interesser tilfredsstillende Forløb, og Resultatet blev en Fortsættelse af Vareudvekslingen med Tyskland og Østrig-Ungarn i væsentlig samme Omfang som tidligere.

For de danske Udførselsvarers Vedkommende blev der truffet Aftale om Priserne for de næste 4 Maaneder.

Kultilførslen ventes opretholdt i uforandret Omfang og til uforandrede Priser, medens der forventes nogen forøget Tilførsel af Jern og Staal, bl. a. til Skibsbygning.

□□□□□□

Foredragene ved Industrimødet. De paa Industrimødet den 22. Marts afholdte Foredrag vil snarest muligt blive udgivet i et samlet Hefte. Medlemmer af Industriraadsorganisationen og Industriforeningen, der maatte ønske at erholde dette Hefte, bedes henvende sig, skriftlig eller personlig, til Industriforeningens Sekretariat, V. Boulevard 18, Kjøbenhavn B.

Tilsendte Bøger m. m. Danmarks Haandværk og Industri ifølge Tællingen den 26. Maj 1914, udgivet af Det statistiske Departement. Jernbeton i Teori og Praksis, I. Del. Af Professor, Ingeniør E. Suenson. Bluhmes Boghandel.

Tidsskriftets Annonceafdeling. Vor Annonceekspedition er herefter V. Boulevard 18, 1. Sal til højre, Industriforeningens Sekretariat, Kontortid 9—5, Telefon Central 8100.

Industriforeningens Foredrag. I Følge Meddelelse fra Foredragsudvalget er Foredragssæsonen 1917—18 afsluttet.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annoncer: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 5 1. MAJ 1918

Erhvervenes Fællesudvalg.

Et Tilbageblik over det første Aars Virksomhed.

Det vil endnu erindres, hvorledes Danmarks Varetilførsler og Handelsforhold nnder Verdenskrigens forste Tid var præget af overordentlig stor Usikkerhed. Først efterhaanden lykkedes det at skabe nogen Orden ud af det Kaos, man var styrtet ud i, sideløbende med, at selve de ekstraordinære Forhold efterhaanden som man kunde overse, at de ingenlunde vilde blive kortvarige, antog en fastere Karakter, der lidt efter lidt skulde udformes til det System — den største Organisation, vor Økonomi endnu har oplevet — der hedder Danmarks Krigshandelspolitik. Takket være et lykkeligt Sammentræf af mange fornødne Faktorer skabtes den nye Ordning i vort Land tilmed ret hurtigt, maaske ikke mindst fordi man snart kom over til at placere en stor Del af de mægtigt opsvulmende Opgaver for Statsmagten hos de Faktorer, hvor de i og for sig naturligt hørte hjemme, nemlig for Varetilførslernes og Handelsforholdenes Vedkommende de paagældende Erhvervs Hovedorganisationer. Herved blev det muligt at skabe det for Danmark ejendommelige System, hvor Erhvervsorganisationerne i intim Føling med Statsmagten afsluttede Handelsoverenskomster direkte med fremmede Statsmyndigheder og i Henhold hertil kom til at varetage hele det umaadelige Arbejde, der knyttedes til den Rolle som Kontrahent, Garant og Kontrolør, Organisationerne herved paatog sig udadtil og indadtil. Saaledes som Forholdene laa, maatte dette Arbejde i første Række henvende sig til Handelen og Industrien, hvilke to Erhverv gennem deres Organisationer, Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet, begge stod vel rustet til at paatage sig de nye Opgaver.

De heldige Resultater for vore Tilførselsinteresser, vore Eksportforhold og vort hele okonomiske Liv som Følge af dette System var trods alle Vanskeligheder en Kendsgerning ligetil den store Forandring i Krigsførelsen, der er at datere fra Tysklands Erklæring om den skærpede U-Baadskrig af 1. Februar 1917.

Saaledes som Forholdene paa Havet havde udviklet sig, maatte det nye Krigsafsnit, der nu indtraadte, blive et haardt Slag for de neutrale Stater i Evropa. For Danmark med dets store og vitale Interesser vestpaa skabtes en overordentlig vanskelig Tilstand, der brat stillede alle Erhvervsgrene i samme truede Situation og maatte henvise dem til et Samarbejde, som deres indre økonomiske Samhørighed ganske vist gjorde naturlig, men som man dog ikke under friere Forhold havde kendt. Det kunde saaledes forudses, at selv i bedste Tilfælde vilde den til vor Raadighed staaende Tonnage ikke mere blive tilstrækkelig til at opretholde de hidtidige Tilførsler, og der maatte som Følge deraf opstaa det nye Problem at sikre den bedst mulige Anvendelse af den disponible Skibslejlighed.

Det Samarbejde mellem Hovederhvervene, der saaledes paakaldtes, blev da Formaalet for *Erhvervenes Fællesudvalg*, der afholdt sit konstituerende Møde den 23. Februar 1917. Samtlige 4 Hovederhverv blev repræsenteret: Landbrug, Industri, Handel og Skibsfart. Indbydelsen til den nye Organisation var ret naturligt fremkommet fra de to allerede intimt samarbejdende

Organisationer, Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet, i fuld Forstaaelse med Regeringen.

Fællesudvalgets Medlemmer blev følgende:

For Handelen:

Bankdirektør C. C. Clausen,
Grosserer Th. Colding,
» Otto Petersen,
» Axel Schmidt.

For Industrien:

Direktør Max Ballin,
Ingeniør Alex. Foss,
Fabrikant C. F. Jarl,
Direktør H. P. Prior.

For Landbruget:

Direktør L. Broberg,
Folketingsmand Niels Frederiksen,
Forstander Madsen Mygdal,
Forpagter, Landstingsmand Chr. Sonne.

For Skibsfarten:

Direktør A. O. Andersen,
» Chr. Cold,
» N. Høst,
» K. Reinhardt.

Til Formand valgtes Ingeniør Alex. Foss og til Næstformand Bankdirektør C. C. Clausen. Der valgtes endvidere et Forretningsudvalg, bestaaende af disse to Herrer samt af Forpagter, Landstingsmand Chr. Sonne og af Direktør A. O. Andersen. Som Sekretærer valgtes:

For Handelen: cand. polit. Wm. Borberg,
» Industrien: Direktør Gunnar Gregersen,
» Landbruget: cand. polit. Otto Himmelstrup,
» Skibsfarten: cand. polit. W. Maegaard

og til Generalsekretær: Direktør Harald J. Nielsen.

Fællesudvalgets Samarbejde med Regeringen har bl. a. derigennem faaet sit Udtryk, at følgende Repræsentanter for Administrationen regelmæssigt har deltaget i Udvalgets Møder:

For Udenrigsministeriet: Kammerherre, Departementschef J. Clan og Kontorchef Knud Sthyr,
» Justitsministeriet: Departementschef C. Schrøder og Kontorchef Vilh. Boeg, senere Kontorchef Engell,
» Handelsministeriet: Departementschef Busck-Nielsen,
» Indenrigsministeriet: Departementschef Martensen-Larsen,
For Landbrugsministeriet: Kontorchef V. Helsted,
» Den overordentlige Kommission: Overformynder Friis.

De almindelige Opgaver, der laa for eller snart meldte sig for Erhvervenes Fællesudvalg, kan sammenfattes i følgende Punkter:

1) Den mest formaalstjenlige Udnyttelse af Tonnagen særlig med Henblik paa Fremme af Tilførsel af de mest nødvendige Varer.

2) Bistand til Forkortelse af Skibenes Ophold i Inspektionshavne saa vel som til Lettelse iøvrigt af Skibenes Passage gennem Blokadezoner.

3) Udviklingen af en interskandinavisk Vareudveksling.

4) Samling af Importører til Fællesindkøb og Fællesbefragtning.

5) Fremme af Tilførslerne i Almindelighed ved Oplysningsarbejde med Hensyn til nye Tilførselskilder.

6) Deltagelse i de almindelige Handelsforhandlinger med de krigsførende Landes Regeringer.

7) Tilvejebringelse af løbende statistiske Oplysninger om Danmarks Ind- og Udførsel til Grundlag for Handelsforhandlinger.

8) Fordeling og Prisregulering for saadanne Varers Vedkommende, som fremskaffes ved Fællesudvalgets Bistand.

Tonnagens Anvendelse. Tonnageproblemet, der særlig havde tilskyndet til Fællesudvalgets Dannelse, søgtes løst ved en frivillig Tonnageregulering, hvorved det ikke mindst viste sig heldigt, at Skibsfarten her deltog i Samarbejde med de øvrige Erhverv. For at sikre Skibslejlighed til Landet for de nødvendigste Varer maatte en gensidig Afvejning af Interesserne finde Sted ved indbyrdes Forstaaelse mellem Erhvervene, hvorved Statsindgreb, der ofte kun havde kunnet gøre ondt værre, blev undgaaet. Den frivillige Tonnageregulering blev praktiseret saaledes, at der gennem Erhvervenes Fællesudvalg blev truffet en Ordning med de Rederier, der opretholdt Rutefarten paa England og Amerika, hvorved kun saadanne Varepartier blev tilført Danmark som Fællesudvalget havde givet sin Anbefaling. I dette Øjemed blev alle Varer inddelt i 4 Klasser efter Nødvendighedsgrad. I første Række kom Næringsmidler til Befolkningens Ernæring og nødvendige Raavarer til Produktionens Opretholdelse. Alt efter det i Øjeblikket herskende Behov samt efter det Omfang af Skibsrum, der

paa det givne Tidspunkt var til Raadighed, har Afskibningerne derefter fundet Sted, saaledes at de for det almene Vel mest paakrævede Tilforsler til enhver Tid er fremmet forud for mindre nødvendige Varer. Under dette System, der opretholdtes lige til den fuldstændige Standsning i Tilførslerne vestfra, der blev den indirekte Følge af Amerikas Indtræden i Krigen, er hidtil udstedt ca. 1000 Afskibningsanbefalinger. Som Eksempler paa rettidige Tilførsler af Varer, der er opnaaet, kan nævnes Græsfrø, Hostbindegarn og Landbrugsmaskiner, hvis Fremskaffelse indenfor et bestemt Tidsrum var paakrævet for Landbrugets Behov. Et Skøn maatte selvfølgelig i alle Tilfælde være det afgørende, selv hvor man havde Klassificeringen at holde sig til, men det maa nævnes, at der, ihvorvel Systemet saaledes har krævet Resignation hos de forskellige Parter, dog ikke er fremkommet alvorlige Klager eller Konflikter som Følge af Systemets Praktisering. I ethvert Tilfælde har man bestræbt sig for at holde dette saa elastisk, at det i mindste Omfang kom til at skade danske Erhvervsinteresser, hvor disse paa nogen Maade kunde tilgodeses. Herved adskiller Systemet sig principielt fra de Importforbud for mindre nødvendige Tilførsler, som er etableret i andre Lande.

Foruden Ordningen med Hensyn til Ruteskibenes Anvendelse har Erhvervenes Fællesudvalg ydet sin Bistand ved Fremskaffelse af Skibsrum for hele Ladninger alt efter som Importørerne har tiltrængt en saadan Hjælp, der da er opnaaet ved Samarbejde mellem Handels- og Industrifirmaer og Skibsfarten. I denne Forbindelse kan endvidere nævnes, at Fællesudvalget kort efter Begyndelsen af sin Virksomhed ydede særlig Bistand for Tilførslerne af Korn og Foderstoffer fra Amerika. Fra den 1. April 1917 henviste nemlig Ententen de neutrale Lande til for deres Tilførsler kun at benytte deres egen Tonnage. Paa det Tidspunkt var ikke mindre end 52 norske Skibe befragtet af danske Importører, i væsentlig Grad for den danske Regerings Regning, til Transport af Korn og Foderstoffer fra Amerika. Efter en Række Forhandlinger lykkedes det ved Erhvervenes Fællesudvalgs Bistand at faa Befragtningen af disse Skibe opretholdt, og kun for 5 Skibes Vedkommende maatte Certepartierne annulleres. Iøvrigt maatte Ententens nye Bestemmelse selvfølgelig blive en ny alvorlig Opfordring til Økonomisering med den til vor Raadighed staaende Tonnage, idet Danmarks Handelsflaade selv under normale Forhold kun kan bestride Befordringen af ca. Halvdelen af de Varemængder, Danmark behover tilført over Havet.

Ophold i Inspektionshavne og Lettelse af Skibenes Passage. Ved Indskrænkninger i Tonnagen maatte det blive en Opgave foruden gennem direkte Tonnageregulering o. l. at søge den disponible Tonnages Effektivitet forøget ved at soge Skibenes Rejser forkortet. Fællesudvalget har med dette for Øje i en Række Tilfælde ved Forhandlinger særlig med den engelske Regering opnaaet hurtigere Ekspedition af Skibene med Forkortelse af Ophold i Inspektionshavne m. m. og har ligeledes i en Række andre Tilfælde formaaet at udvirke, at Skibe kunde opnaa at blive inspicerede i Havne udenfor Farezonerne.

Interskandinavisk Vareudveksling. Den Standsning i alle Tilførsler, der indtraadte efter 1. Februar 1917, bragte i mange Henseender de tre skandinaviske Lande, der ellers fremviste meget ringe Ensartethed i deres økonomiske Forhold som Følge af den forskellige Handelspolitik, de hver for sig havde fort, i samme Situation, hvor det forst og fremmest gjaldt at sikre sig nye Tilforselskilder. Tanken maatte derfor opstaa, at de tre skandinaviske Lande burde søge saa godt som muligt at supplere hinandens Produktionsevne og under en vis Gensidighed søge at hjælpe hinanden. Den første Konference sigtende til at organisere en saadan skandinavisk Vareudveksling kom i Stand allerede den 16.—17. Marts 1917 i Stockholm paa Foranledning af Erhvervenes Fællesudvalg. Til denne Konference valgte Udvalget følgende Delegerede blandt sine Medlemmer:

Bankdirektor C. C. Clausen,
Ingeniør Alex. Foss,
Landstingsmand Chr. Sonne.

Endvidere anmodede man fra Skibsfartens Side Etatsraad H. N. Andersen om at deltage i Forhandlingerne. For Danmarks Vedkommende forelaa foruden det nævnte almindelige Moment tillige det særlige, at det baade af politiske og økonomiske Grunde var ønskeligt at skabe sig et nyt Afsætningsmarked for Landbrugsprodukter, idet Udførslen til England efter længe at have været helt standset, kun var kommet igang igen med store Indskrænkninger og under stadig Usikkerhed. Under den organiserede skandinaviske Vareudveksling, der for Danmarks Vedkommende henlagdes under Erhvervenes Fællesud-

valg, er der siden opnaaet Tilførsel af mange uundværlige Varer fra Nabolandene. Saaledes kan nævnes: Sveller, Hjulsæt, Hjulbandager, Fyrbokser (til Lokomotiver), Raajern, Staal, Jernplader, værdifulde Maskiner, svovlsur Lerjord (til Papirfabrikationen), Egebark (til Garverier), Telegrafpæle, Trætjære, Terpentin, Torvestroelse, Kalcium-Karbid, Svovlsyre, Trækul, Zink, Brænde m. m. For mange af disse Varer gælder det, at de overhovedet ikke har kunnet skaffes andre Steder fra, og for dem alle, at de ingenlunde havde kunnet frigores for Eksport til Danmark uden netop takket være den etablerede Vareudvekslings Organisation. Danmark har til Gengæld i forste Række ydet Landbrugsprodukter, idet der dog ogsaa er udfort forskellige industrielle Varer og Raastoffer herfra. Gennem lang Tid var Norge en ret passiv Deltager i Vareudvekslingen, bl. a. fordi dette Land paa Forhaand var stærkt bundet ved Aftaler med de krigsførende Magter, men saaledes som Forholdene har udviklet sig, og med de Bestræbelser, der udfoldes for at gore Vareudvekslingen stadig fastere, er det som bekendt lykkedes at faa dette Forhold ændret til Fordel navnlig for vor Tilførsel af Salpeter og andre vigtige norske Produkter.

Fællesindkøb og Fællesbefragtning. I Foraaret 1917 standsedes enhver Udførsel af Bomuld fra England. Den danske Tekstilindustri, der under normale Forhold havde faaet saa at sige hele sit Behov af Bomuld dækket over Liverpool — i Fredstid tillige over Bremen — bragtes herved i en vanskelig Situation. Til Afhjælpning af denne besluttede Tekstilfabrikantforeningen sig paa Fællesudvalgets Initiativ til at foretage Fællesindkøb direkte i Amerika gennem et Handelsfirma, der havde særlig gode Forbindelser, idet Fællesudvalget ydede sin Bistand til at faa den fornodne Tonnage befragtet. Paa lignende Maade organiseredes Fællesindkøb af Raajern i Amerika til den danske Jernindustri, hvilken Vare sammen med Bomulden udgjorde Ladningen paa 4 Dampere, der bragtes lykkeligt igennem, og hvorved det blev muligt at opretholde de paagældende Industriers Virksomhed i et Tidsrum af 4 a 5 Maaneder ud over det, hvor de ellers maatte have standset som Følge af manglende Tilførsler.

Oplysningsarbejde m. H. t. nye Tilførselskilder. Ligesom Erhvervenes Fællesudvalg i de ovennævnte Tilfælde maatte hjælpe danske Importorer med at gaa direkte til Produktionsstederne, efter at de sædvanlige Handelsforbindelser var bortfaldet, saaledes har man ogsaa optaget et Arbejde for at tilvejebringe Oplysningsmateriale med Hensyn til nye Tilforselsmuligheder. I mange Tilfælde har Fællesudvalget selv taget Initiativet til, at der i Tide er indledet Forhandlinger om Tilførsler fra saadanne Steder, hvorfra den danske Import ikke tidligere har regnet at faa sine Varer, men hvor Forskydningerne i det hele økonomiske Liv under Verdenskrigen har skabt nye Muligheder, nye Kilder. I dette Arbejde har man haft en fortrinlig Stotte i Erhvervsorganisationernes Repræsentanter og Forbindelser i London, Berlin og Stockholm, ligesom der fra Tid til anden har været udsendt Delegerede i disse særlige Spørgsmaal.

Handelsforhandlinger med de krigsførende Lande. Som en Fortsættelse af de Opgaver, der tidligere særlig paahvilede Grosserer-Societetet og Industriraadet, er Erhvervenes Fællesudvalg efterhaanden draget ogsaa aktivt ind i Landets Handelspolitik, idet det i Handelsforhandlinger med Udlandet har ydet Regeringen sagkyndig Bistand, og i visse Tilfælde endog faaet Forhandlingernes Varetagelse overdraget. Delegerede fra Fællesudvalget har saaledes baade ude og hjemme deltaget i de herhenhørende Rejser baade til London, Paris, Berlin, Kristiania og Stockholm. Navnlig overfor Centralmagterne har jo Udviklingen medført, at Landets Tilførsler for en Del er blevet betinget ved Mængden og Arten af de Modydelser, Danmark har kunnet udføre, og dette Moment har i særlig Grad maattet gøre det i Fællesudvalget skabte Samarbejde mellem Hovederhvervene værdifuldt. Særlig har dette vist sig ved den forløbne Vinters dansk-tyske Forhandlinger, der fandt Sted i Kjøbenhavn angaaende Afslutningen af Handelsoverenskomster med Centralmagterne, omfattende hele Danmarks Vareudveksling med disse Lande. Gennem det skabte Samarbejde og den herved muliggjorte Afvejning af de gensidige Interesser og Fællesoptræden har man i nogen Grad kunnet finde Værn mod den stærkt centraliserede Handelspolitik udefra og opnaa visse Fordele for de danske Interesser.

Statistiske Oplysninger. Saaledes som Handelsforholdene med de krigsførende Magter har udviklet sig, har det saavel under Forhandlingerne som for at muliggore de trufne Aftalers Praktisering, vist sig nodvendigt til enhver Tid at være nøje underrettet om statistiske Data ved-

rørende Danmarks Ind- og Udførsel. De Oplysninger, der gennem den almindelige Handelsstatistik var til Raadighed fra Statistisk Departement, har her ikke været fyldestgørende, dels fordi Oplysningerne ikke forelaa hurtigt nok, dels fordi de navnlig med Hensyn til Værdibeløbene var utilfredsstillende for de nye Formaal. Erhvervenes Fællesudvalg paatog sig derfor med Støtte af Udenrigsministeriet saavel som af Toldvæsenet og Statsbanerne at organisere Udarbejdelsen af en selvstændig Statistik efter et helt nyt Princip, hvorved det nu er muligt til enhver Tid at have fuldstændige Opgørelser over al Ind- og Udførsel indenfor et Tidsrum af kun 2 à 3 Dage efter at den paagældende Ind- eller Udførsel har fundet Sted. Med Grundlag i denne Statistik, der har krævet Oprettelsen af en selvstændig Afdeling under Fællesudvalgets Generalsekretariat, er det muligt nu til enhver Tid at skaffe sig det fornødne fuldstændige Overblik over de herhenhørende Forhold.

Fordeling og Prisregulering. For alle saadanne Varer, som direkte eller indirekte tilføres Danmark ved Hjælp af Kompensation gennem Fællesudvalgets Mellemkomst, har Regeringen ønsket, at der skulde træffes Forholdsregler til en retfærdig Fordeling og til Hindring af urimelig Avanceberegning. Ad frivillig Vej har Erhvervenes Fællesudvalg ved Forhandlinger med de paagældende Importører truffet hertil sigtende Aftaler ganske særlig for Varer, der er leveret fra Norge og Sverige. Her saavel som ved Tonnagereguleringen har man ved et saadant frivilligt etableret System kunnet undgaa Indgriben fra Myndighedernes Side og ligeledes opnaaet heldige Resultater herved.

Særlige Opgaver. Udover de ovenfor anførte Hovedopgaver har Medlemmer af dette paataget sig særlige Hverv. Saaledes kan nævnes Deltagelse i Forhandlinger med den amerikanske Regering om en almindelig Overenskomst for Danmarks Handelsforhold og Skibsfart. Ligeledes har Fællesudvalget udpeget et Medlem af Transportnævnet. Endelig er Fællesudvalgets Bistand blevet paakaldt i Arbejdet for Forberedelse af de økonomiske Forhold efter Krigen.

Tysk Kartel- og Syndikatpolitik.

Bidrag til Studier af Konkurrenceforholdene efter Krigen.

Af cand. polit. *Povl Drachmann.*

VIII.

(Sidste Artikel.)

Den i det foregaaende omtalte Eksportpolitik for store og vigtige Artikler som Kul, Jern og Staal og Halvfabrikata heraf samt andre industrielle Produkter har som nævnt vakt stærk Kritik i Tyskland. Den har saa aabenlyst været i Modstrid med en rationel nationaløkonomisk Politik, at den kun har kunnet eksistere som et tidsbegrænset Fænomen, der støttede sig til det bestemte Forhold, at Kartel- og Syndikatorganisationerne i det første Tiaar af vort Aarhundrede væsentlig havde sit Tyngdepunkt just i Montan- og Grovindustrierne, hvorfra det ikke var lykkedes at føre dem videre ud gennem de Industrier, der repræsenterer de højere Produktionsstadier. De store kombinerede Virksomheder, som vi tidligere har omtalt, og som tilhører de allerseneste Aars Udvikling, er det, som først har brudt den gamle Politik, idet det jo er selvindlysende, at det i al Fald principielt ikke vil være i en saadan Kæmpebedrifts Interesse at sælge sine Halvfabrikata m. v. til billigere Priser, end den selv maa kalkulere for sine færdige Produkter. For disse Virksomheder bliver derfor de tidligere kendte ved Eksportpræmier muliggjorte lave Udlandspriser ikke af samme Interesse som for Grovindustriernes Syndikater, der er interesseret i den størst mulige Afsætning for herved at reducere Produktionsomkostningerne. Vel har de hidtil haft Konkurrencehensyn overfor Syndikatpolitiken at regne med, men Maalet for dem maa blive at søge Fordel baade ved høje Indlands- og Udlandspriser og i hvert enkelt Tilfælde drage Omsorg for ikke ved billigt Salg af Halvfabrikata og Materialer at sætte Udlandet i Stand til at fremstille industrielle Produkter i Konkurrence med de Færdigvarer, som vedkommende Storvirksomhed selv fremstiller.

Hvorledes den nationaløkonomiske Interesse fordeler sig paa de forskellige Grupper af Industriprodukter viser følgende Oversigt hentet fra Aar 1905:

	Eksportmængde i Tons:	Eksportværdi:
Raajern	499,000	26 Mill. Mark
Halvfabrikata	472,000	36 — —
Valseværksprod. o. l.	1,844,000	205 — —
Jernvarer (Færdigvarer)	518,000	302 — —
Maskiner m. m. (Finere Færdigvarer)	298,000	274 — —

Man vil heraf se, hvorledes de store Mængder af grovere Produkter giver en forbavsende ringe Indtægt i Sammenligning med de mere forædlede Produkter. Medens saaledes hver 1000 Tons eksporteret Raajern gav c. 50,000 Mark, gav hver 1000 Tons eksporteret Færdigvare næsten 1 Mill. Mark.

Med disse Tal for Øje er det ikke vanskeligt at se, hvad en Revision i tysk industriel Eksportpolitik maa tilsigte, og det er denne Revision, som Krigsøkonomien nu har givet Midler til. Vi skal da til Slut omtale dette System og dets Betydning for Handelspolitiken og Karteludviklingen.

Da Verdenskrigen udbrød, blev det meget snart Tyskland — Centralmagterne overhovedet — der af tvingende Grunde først organiserede en særlig Krigsøkonomi. De vanskeliggjorte Forhold for Tilforsler af Raastoffer og Levnedsmidler maatte tilskynde til Indførelse af et rationelt System for Indkøb fra det endnu aabne Udland, og man oprettede til dette Formaal særlige Indkøbscentraler, autoriserede Handelsselskaber, der forretningsmæssigt drevet stod som Regeringens Hjælpeorganer. I Tyskland udstyredes Centralerne overvejende med offentlige Midler, medens man i Østrig delvis arbejdede med privat Kapital. I begge Tilfælde blev Centralselskabernes Udbytte begrænset, thi selvfølgelig var Centralernes Opgave bestemt af almennyttige Hensyn. Den herved paabegyndte Centraliseringstendens greb snart meget stærkt om sig. I Begyndelsen arbejdede endnu det private Initiativ Side om Side med Centralerne paa Indkøbsmarkederne, men snart blev den herved skabte Konkurrence med Opskruning af Priserne m. m. saa ufordelagtig for Centralmagterne, at man for at skabe en vis Prisregulering overfor de begrænsede Indkøbsmuligheder snart kom til at fæstne hele Centralindkøbssystemet ved at give Centralselskaberne monopolagtige Stillinger, enten derved at man udstedte Indførselsforbud for de paagældende Varegrupper og derefter lod de autoriserede Indkøbscentraler faa Licenser, eller ved at man indførte en Afleveringstvang for de frit opkøbte Varer til Fordel for den paagældende Centralorganisation.

Tyskland fuldførte først sit Centraliseringssystem med det store Indkøbsselskab, Zentraleinkaufsgesellschaft, populært kaldet Z. E. G., der i den nøjeste Tilknytning til Regeringen udrustedes med de fornødne Kompensationsvarer og Myndighed til at anvende disse paa bedst mulig Maade. Z. E. G. blev saaledes ikke blot en slet og ret Indkøbsinstitution med det Formaal at regulere Priserne for Importen og i det hele at bringe denne ind under rationelle Forhold, men den blev en selvstændig optrædende handelspolitisk Faktor af første Rang. Dens Mænd, som overvejende var hentet direkte fra det praktiske Liv, blev derved ogsaa i de Vareudvekslings- og Kompensationsforhandlinger, der efterhaanden udviklede sig til et bevidst System overfor det allierede og neutrale Udland, Regeringens Raadgivere og Hjælpere, og man tør sige, at en Hovedhjørnesten i hele det tyske krigshandelspolitiske System udgøres just af Z. E. G. Østrig fulgte, delvis nødtvungent i Tysklands Fodspor. Først med en »Einkaufsstelle« sorterende under Indenrigsministeriet, der optraadte som Opkøber og Kommissionær for de forskellige Myndigheder og Forvaltningsorganer. Navnlig Centraliseringen af Tysklands Importforretninger tvang imidlertid ogsaa Østrig over til Monopolisering af alle Indkøb fra Udlandet, saaledes at man ogsaa i Østrig fik et Zentraleinkaufsgesellschaft, der i væsentlig Grad indrettedes som det tyske.

Disse Indkøbscentraler, som fik et Net af Filialer og Agenter overalt i den neutrale Verden, — og hvis Virksomhed er blevet følt saa stærkt i disse Lande — arbejder med enorme Omsætninger, der løber op i Milliarder Mark aarlig, hvilket er naturligt i Betragtning af, at alle Tilførsler sker gennem dem. De er indadtil specialiseret stærkt i mangfoldige Afdelinger og Undercentraler og har efterhaanden til Opgave ikke blot at indkøbe, men ogsaa at fordele Varerne. Indkøbscentralerne er suppleret med tilsvarende indenrigske Centraler særlig paa Ernæringsomraadet, der skal regulere det økonomiske Liv og den indre Omsætning, og som er udstyret

med Ret til Beslaglæggelser, Monopolisering, Tvangsfordeling m. m.

Ved Siden af dette Centralsystem, der som nævnt særlig sigter til Ernæringsopgavernes Løsning, staar endvidere indadtil en højst ejendommelig industriel Organisationsform, nemlig de tidligere berorte Tvangssyndikater, ved hvilke man under Statens Formynderskab har etableret tvungent industrielt Selvstyre i forskellige Industrier. De samme Hensyn som for Tilforslerne af Raastoffer og Levnedsmidler samt for Folkeernæringen gjorde sig gældende, og som førte til Centralselskabssystemet, kom jo ogsaa snart til at præge Industrierne, selvfølgelig særlig dem, der var afhængig af udenlandske Tilførsler, eller som var svagt konsolideret iøvrigt. For med de forhaandenværende Materialer at sikre et nogenlunde rationelt Arbejde i de paagældende Industrier og for at lette Praktiseringen af de mange administrative Bestemmelser, hvormed Statsreguleringen snart greb ind, skred man da til tvangsmæssig Samling af visse Industrier, saaledes at man betragtede hele den paagældende Industri som et samlet hele, hvorefter man i Reglen som første Skridt nedlagde en Række af Virksomhederne — selvfølgelig helst de mindst økonomisk drevne — og i Stedet for at have en Flerhed gaaende for en Brøkdel Kraft valgte at lade nogle faa gaa for fuld Kraft. Til disse overdroges da baade de forhaandenværende Materialer og Ordrer. Til Gengæld maatte de arbejdende Virksomheder af deres Fortjeneste holde de standsede skadeslose, ligesom der indførtes vidtløftige Bestemmelser for at sikre disse, at de ikke efter Krigen skulde blive ugunstigere stillet end de Virksomheder, der havde kunnet holdes i Arbejde. Det herved skabte komplicerede Problem, der er tilstrækkeligt til at vise, at den tyske Krigsokonomis Opgaver ikke er fuldendt den Dag, Krigen slutter, er ikke blevet mindre alvorligt ved at den almindelige industrielle Nødstilstand i Mellemtiden har krævet, at man ikke blot har taget Arbejdet fra de standsede Virksomheder, men Inventar, Maskiner, Metaldele, Læderdrivremme o. s. v. foruden selvfolgelig enhver Art af Forraad og Materialer.

De saaledes skabte Tvangsorganisationer er omtrent organiseret som almindelige frie Karteller og Syndikater i Selskabsform, men rigtignok med den Forskel, at den egentlige Ledelse ligger i Hænderne paa et Kontroludvalg, hvis Medlemmer udnævnes af Regeringen. Denne Form for Organisation, Tvangssyndikering, er hidtil gennemført i Skotojsindustrien, Sæbeindustrien, delvis i Bryggeriindustrien, Olieindustrien m. m., medens den indirekte har været benyttet til at fremtvinge Syndikatdannelser eller Fornyelser af Syndikater i visse betydningsfulde Industrier. Det er nemlig indlysende, at det industrielle System, som Syndikaterne repræsenterer, i hoj Grad er kommet tilpas i den nuværende Krigssituation. Gennem deres Organisationer har man kunnet sikre Enhedspolitiken i det industrielle Liv og praktisere alle de forskellige Forholdsregler langt mere rationelt, end hvis man havde staaet med en fuldstændig uorganiseret Industri. I Virkeligheden er den tyske Krigsøkonomi da ogsaa en enestaaende Triumf for Syndikattanken, og selv om Industrien i mange Tilfælde har maattet betale dette temmelig dyrt, kan det dog ikke nægtes, at Situationen paa den anden Side har betydet en mægtig Sejr for det organiserede industrielle Selvstyre. Overalt, hvor det har været muligt, har Myndighederne oprettet baade Produktions- og Ernæringscentraler paa bestaaende Sammenslutningers Rammer, og da ganske særlig paa Syndikater og Karteller, der jo netop har haft Produktionens Kontingentering, Fordeling og Begrænsning som deres Hovedopgave. Regeringen har derfor ikke kunnet tillade, at Karteldannelserne opløstes eller forfaldt i disse kritiske Aar, og ved Krigsforordningsloven af 4. August 1914 fik Forbundsregeringen som tidligere omtalt Myndighed til, hvor Forholdene maatte kræve det, at etablere tvangsmæssige Sammenslutninger i Industrierne, hvilken Forordning maaske har haft sin største Betydning ved at anvendes som Trusel og derigennem som nævnt har bidraget afgørende til Fornyelsen af det vigtige Kulsyndikat, til Sammenslutningen i Cementindustrien o. s. v.

Hvad der gælder den øjeblikkelige Krigstilstand, gælder i ikke mindre Grad de økonomiske Forhold efter Krigen eller den Afviklingsperiode, som man har kaldt Overgangsokonomien. For at tilrettelægge denne og udnytte de Erfaringer, der er gjort under Krigen m. m., er der i Tyskland dannet et særligt »Rigskommissariat for Overgangsokonomi« (svarende til det engelske »Ministerium for økonomisk Rekonstruktion« og det østrigske »Kommissariat for Krigs- og Overgangsøkonomi«), og skont dette Arbejde hidtil væsentligst har været undersø-

gende og forberedende, og dets egentlige positive Beslutninger holdes hemmelige, vides det dog, at i dets Planlæggelser indgaar Syndikattanken som et bærende Princip for Tysklands Produktion, Import og Eksport. Saaledes planlægges allerede nu et Syndikat for den tyske Olieindustri, skabt under indirekte Tvang for at sikre Tysklands Fedtstoftilførsler efter Krigen. Baade for disse Opgaver og for selve Krigssituationens mindes man den Definition, som Kartelliteraturens Grundlægger, Kleinwächter, allerede i 1883 anvendte overfor Kartellerne som »Kinder der Not«. Overfor begrænsede Produktions-, Tilførsels- og Afsætningsmuligheder staar Karteller og Syndikater som den mest hensigtsmæssige økonomiske Organisationsform, og det er da intet Under, at deres Princip ogsaa vil have en Mission i de vanskelige Aar efter Krigen.

Det er ikke Meningen her at komme dybere ind paa den tyske Krigsøkonomis Organisering. Det skal blot fremhæves, at ved den skitserede Centralisering baade af Vareomsætningen med Udlandet og af hele Produktionslivet har man, idet alle Traade samles paa et Sted, nemlig i de handelspolitiske Organer, skabt en hidtil ukendt Mulighed for en Kombination af alle Landets økonomiske Interesser, som rationelt udnyttet ogsaa for Fremtiden vil kunne ændre Konkurrence- og Handelspolitik fuldkomment. Der er gentagne Gange her i Tidsskriftet gjort Rede for den Modstand og Kritik, der er kommet frem overfor disse Principer, hvorved hele det økonomiske Maskineri søges omdannet til en stor vel afstemt Organisme, — thi selvfølgelig er Systemets teoretiske Rigtighed mere fremtrædende end dets Velsignelser, naar det skal gennemføres i Praksis. Det er dog værd at lægge Mærke til, at selv den stærkeste Kritik og de mest ubetingede Krav om Afskaffelsen af den saaledes fremtvungne Tvangsorganisering og Regulering af det økonomiske Liv, som har været rejst i Tyskland, alle indeholder en Indrømmelse af, at der indenfor en vis Periode og indenfor visse særlig betydningsfulde Omraader maa gøres Undtagelser fra Industriens og Handelens Frihed, som ellers kræves tilbage. Den Periode, man sigter til, er de nærmeste Aar efter Fredsslutningen, i hvilke man imødeser en saare vanskelig Situation for Tysklands Forsyninger og Tilførsler af bestemte uundværlige Raastoffer og Varer. Og de Omraader, hvor man mener at maatte resignere, er just disse Varegrupper. At man overfor disse ikke vil kunne undvære en samlende og regulerende Politik staar klart, og det vil derfor være klogest, al Modstand mod Statsreguleringen til Trods, at regne med en foreløbig Fortsættelse af den Centralisering og Monopolisering af tysk Handelspolitik med tilhørende Regulering af Import og Eksport baade m. H. t. Kvanta og Priser, som man ogsaa i de neutrale Nabolande under Krigen i saa rig Grad har stiftet Bekendtskab med, og som i disse Lande direkte og indirekte har fremmet Inaugureringen af en tilsvarende økonomisk Politik. Alene Opretholdelsen — enten fuldt eller delvis — af Kompensationssystemet som Grundlag for Fremtidens Vareudvekslingsoverenskomster vil nødvendiggøre Bibeholdelsen af den handelspolitiske Centralisering.

Som samtidigt Led i denne Politik og som Resultatet af den frie industrielle Udvikling vil da sikkert Syndikat- og Koncentrationsudviklingen i tysk Industri kulminere i store Centralsammenslutninger, der vil beherske Produktionen baade paa langs og paa tværs. Den handelspolitiske Koncentration har en tilsvarende i Produktionslivet som Konsekvens. Med vore Undersøgelser har vi søgt at belyse, at der principielt intet stiller sig til Hinder for en saadan Udvikling af Syndikaternes Herredømme, men at den hele industrielle og tekniske Udvikling — gennem Produktionens Specialisering og Normalisering — tværtimod direkte synes at begunstige den. Men Ansigt til Ansigt med denne Mulighed maa man da ogsaa være forberedt paa en Omlægning af de hidtil fulgte Principer for tysk industriel Eksportpolitik, som jo iøvrigt allerede er grundigt forandret under Krigen. For at skaffe de fleste Penge og den størst mulige Arbejdslejlighed til Landet vil man naturligt komme over til Virkeliggørelsen af det Program, som tyske Nationaløkonomer og Forædlingsindustrier længe har kæmpet for, nemlig et System, hvorved man modsat hidtil vil bringe Ofre for at fremme *Færdigvareeksporten*, medens Prispolitiken for Eksporten af Halvfabrikata o. l. vil blive bestemt af Hensyn, der tager videre Sigte end paa den enkelte Eksportør eller eksporterende Branches Interesser og afstemmes efter mere almene industrielle og økonomiske Interesser. Hvis man inden Krigen har kunnet udligne Midlerne til at fremme Raastof- og Halvfabrikateksporten, vil man ved gennemført Organisering

jo sikkert lige saa godt kunne gøre dette til Fordel for en Politik, der fremmer den mest indtægtsgivende Eksport, og hvad denne er, vil med tilstrækkelig Tydelighed fremgaa af de forud anførte Tal, der belyser Forholdet mellem Mængder og Værdier af de forskellige Grupper henholdsvis Raamaterialer, Halvfabrikata og færdige Industriprodukter. Blandt de utallige Momenter, der indirekte vil opfordre hertil, turde maaske Transportproblemet blive et af de vigtigste. Med den rationelle Økonomisering, man vil blive tvunget over i, vil baade Udnyttelsen af Jernbaner og Tonnage pege hen imod at opnaa den største Fordel med det mindste Transportkvantum.

Ser man hen til de Erfaringer, der er vundet under Krigen, turde de i et og alt bekræfte Sandsynligheden af en Udvikling, som den her skitserede. Krigen har ved sin nødtvungne Organisation, der hidtil paa en ukendt Maade har samlet Landenes økonomiske Interesser og Kræfter i gensidig Afvejning og til samlet Optræden, givet Staterne Midler til at anlægge deres fremtidige Handels- og Konkurrencepolitik efter nye nationaløkonomisk set helhedsbestemte Principer, og den Nødstilstand, der vil blive Krigens uundgaaelige Følge, vil blive den ubønhørlige Tilskyndelse til at benytte disse Midler selv i Tilfælde, hvor Ulemperne derved i andre Retninger ligger nok saa klart for Dagen. At undersøge Virkningen heraf f. Eks. for vort Lands økonomiske Forhold eller specielt for vor Stilling som overvejende Forædlingsvirksomhed i industriel Henseende ligger udenfor Rammerne af disse Undersøgelser, der kun har sigtet til at klarlægge den historiske Udvikling og de bærende Principer i den vigtige Del af tysk Industripolitik, der hedder Montan- og Jernindustriens Kartelorganisation, den der i Udsnit belyser Kræfter og Principer, der sikkert vil blive afgørende for den nærmeste Fremtids økonomiske Liv, ikke blot i Tyskland, men ogsaa i andre førende Industri- og Handelslande.

— — —

Ved Udarbejdelsen af ovenstaaende er i første Række benyttet: *Heinrich Mannstaedt: Ursachen und Ziele des Zusammenschlusses im Gewerbe,* Jena 1916. *Samme Forfatter: Die Konzentration in der Eisenindustrie und die Lage der reinen Walzwerke,* Jena 1906. *Kurt Wiedenfeldt: Ein Jahrhundert rheinischer Montan-Industrie, 1815—1915,* Bonn 1916. *Fritz Diepenhorst: Der gegenwärtige Stand der Kartellfrage in der deutschen Eisenindustrie (Zeitschrift für Socialwissenschaft 1912). E. Hübener: Die deutsche Eisenindustrie,* Leipzig 1913, samt løbende Artikler i Tidsskriftet *»Kartell-Rundschau«.*

Industriens fremtidige Organisation i England.

Tilhængere og Modstandere af Kartelsystemet.

I alle Lande, saavel neutrale som krigsførende, er man begyndt at træffe de mest energiske Forberedelser til den økonomiske Kamp efter Krigen. Det mest betydningsfulde af de Problemer, der er opstaaet i Forbindelse hermed, er uden Tvivl Spørgsmaalet om Industriens Organisation. Overalt i Ententelandene har man Forstaaelsen af, at den enkelte Industridrivende end ikke vil kunne tænke paa at konkurrere med de tyske Syndikaters og Kartellers mægtige Organisationer. (Om disse se vor Artikelserie »Tysk Kartel- og Syndikatpolitik«). Særlig i England har dette Problem sat Sindene i Bevægelse, idet disse moderne Organisationer ikke hidtil har vundet Indpas i dette Land.

Det er bekendt, at Karteller og Truster, hvis Hovedformaal er at begrænse Konkurrencen til Fordel for Produktionens Rentabilitet, særlig trives i de Lande, hvor Indenrigsmarkedet er beskyttet mod Udlandets Konkurrence ved en Toldmur. Og da England som Frihandelsland principielt — men som bekendt langt fra i Praksis — var aabent for enhver fremmed Konkurrence, har Oprettelsen af Karteller i dette Lands Industri været vanskelig. Imidlertid har den nuværende Krig haft til Følge, at Majoriteten af de engelske Frihandelsmænd har ændret deres tidligere Anskuelser, idet de er blevet ivrige Tilhængere af Protektionismen eller i det mindste har faaet Øjnene op for, at den engelske Industri trænger til en vis Toldbeskyttelse.

Den engelske Regering som Tilhænger af Syndikaldannelser.

Efter at den engelske Regering har anstillet vidtgaaende Undersøgelser vedrørende Spørgsmaalet om Industriens Organisation *post bellum,* er den kommet til den Slutning, at den eneste

Frelse for Englands Industri er Dannelsen af Truster og Karteller. Imidlertid har den ikke slaaet sig til Ro med dette teoretiske Resultat af sine Undersøgelser, men har straks organiseret en omfattende Kampagne til Gunst for dette Systems Indførelse. Dette Arbejde er naturligt blevet overdraget »The Board of Trade«, og en af dettes Delegerede Mr. Paish, der fornylig var sendt til Birmingham for at holde et Foredrag for Medlemmerne af Messingindustriens Patronatsforening (Brass masters Association), udtalte ifølge »L'Exportateur Francais« følgende om Regeringens Politik:

»Efter at The Board of Trade har undersøgt Udlandets Handels- og Industriorganisationer, er det kommet til det Resultat, at det for Fremtiden vil blive nødvendigt at indstille enhver Konkurrence mellem Industridrivende indenfor samme Industri, og, for at undgaa fuldstændig Ruin, at organisere Truster, Karteller, Syndikater — ja overhovedet enhver Art af Sammenslutninger — — —

Den særlige Form for Organisationen spiller nemlig ingen Rolle — Hovedsagen er, at de oprettede Organisationer bliver af en saadan Art, at de kan tillade de engelske Producenter at foretage en dumping, hver Gang Forholdene kræver det«. Mr. Paish tilføjede: »Ihvorvel Board of Trade særlig har Eksporten for Øje, har det dog samtidig til Hensigt med alle Midler at begunstige Oprettelsen af lignende Organisationer indenfor alle Handelsbrancher i Indlandet og i Kolonierne«. The Board of Trade gaar endog videre i sine Bestræbelser, idet det med Regeringens Hjælp søger at ordne den direkte Eksport saaledes, at alle Mellemhandlere undgaas.

En anden af Board of Trade's Delegerede har opfordret de engelske Juvelerer til at oprette en Eksportassociation, idet han samtidig lovede dem at stille en kyndig Regeringsrepræsentation til deres Disposition. Denne officielle Repræsentant — af hvis Rejseudgifter Regeringen vil betale Halvdelen — skulde da bringe deres Prøver til Sydamerika og tage imod eventuelle Ordrer.

Systemets Modstandere.

Det maa dog fremhæves, at denne Side af den engelske Regerings Politik har mange Modstandere saavel blandt Industriens Folk som hos de Handlende og i Offentligheden.

De engelske Industridrivende er større Individualister end de fleste af deres Kolleger i Udlandet og som Følge heraf Modstandere af Truster og Karteller. Men der er ogsaa en anden Grund, hvorfor de ikke ønsker dette System indført, nemlig den, at de nærer en dyb Uvilje mod Statens Indgriben i deres Virksomhed. At dette ikke vil kunne undgaas er aabenlyst[1]), da Staten jo først og fremmest maa beskytte Forbrugernes overvældende Majoritet. Uden Statskontrol vil Karteller og Truster nemlig ved at udelukke enhver Konkurrence kunne udnytte Forbrugerne ganske efter Behag. Trustlovgivningen i De Forenede Stater vidner om denne Kontrols Nødvendighed, medens de tyske Karteller trods alle Skyggesider føles mindre generende for det store Forbrug, bl. a. fordi disse Sammenslutninger væsentlig findes i Montan- og Grovindustrierne. Den tyske Lovgivning har da heller aldrig lagt Kartellerne juridiske Hindringer i Vejen.

Mange af de engelske Fabrikanter, især de der repræsenterer Storindustrien, har nu i snart fire Aar været under Statens Kontrol og længes kun efter det Øjeblik, hvor de kan frigøre sig derfor. De nærer følgelig ingen Ønsker om ogsaa for Fremtiden at beholde den nuværende Ordning og vægrer sig ved at tro paa Nødvendigheden af at oprette Truster og Karteller for at kunne staa sig i Konkurrencen med Tyskland. Naar de frie Associationer før Krigen var stærke nok til at gøre sig gældende paa Verdensmarkedet — mener man, at det samme vil være Tilfældet efter Krigen.

De engelske Forbrugere, der jo nyder direkte godt af Konkurrencen, er i det store og hele Modstandere af Kartellerne. Men disses Tilhængere har dog paa store Møder forsøgt at vinde nye Proselytter for deres Sag, idet de stadig fremhæver, at Nationens økonomiske Opsving, der i deres Øjne er identisk med Indførelsen af Karteller, i sidste Instans vil blive til ligesaa stor Gavn for Forbrugerne som for Producenterne. Og selvom Forbrugerne ved Konkurrencens Afskaffelse skulde blive tvunget til at betale en noget højere Pris end tidligere, vil de alligevel med Lethed kunne bære en saadan Forhøjelse takket være deres større økonomiske

[1]) Whitley Kommissionens Betænkning, der foreslaar Industrien stillet under Kontrol af Distrikts-Industriraad, sammensat halvt af Arbejdsgiver-, halvt af Arbejderrepræsentanter, taler sit eget Sprog!

Ydeevne, der skyldes en sund Konjunktur. Synderlig Fremgang synes dog denne Agitation endnu ikke at have vundet.

Hvad de Handlende angaar, er de overordentlig opbragte over at se Regeringen føre en Politik, der søger at sætte dem ud af Spillet. De erklærer, at Varefordelingen er ligesaa nyttig og uundværlig som Produktionen og mindst ligesaa indviklet. En bureaukratisk Embedsmand vil aldrig kunne forstaa den. »Indtil nu« — siger de engelske Handlende — »har vi ment og mener stadig, at vor Virksomhed er absolut nødvendig for Landets hele Økonomi. The Board of Trade har øjensynlig den Opfattelse, at vi for Fremtiden vil blive overflødige. Men hvis dette var Tilfældet, behøvede det jo ikke at bekymre sig om vor Skæbne, da vi saa alligevel vilde gaa til Grunde uden dets Indgriben i vore Forhold. I hvert Tilfælde finder vi det utilstedeligt, at Regeringen anvender de Penge, vi indbetaler i Skatter og Afgifter, til at ruinere os paa den Maade, at de søger at overtage vor Bestilling«.

Vil det nu lykkes Board of Trade til Trods for denne mægtige Opposition at indføre Karteller eller andre Arter af Sammenslutninger i England? Fremtiden vil vise det. Bortset fra den uhyre Vanskelighed, der vil være at overvinde som Følge af hele den engelske kommercielle Aand og Opfattelse, der er saa udpræget individualistisk, kunde det dog ogsaa være paa sin Plads at pege paa, at slige Fænomener som industriel Sammenslutning og Organisation daarligt lader sig fremtvinge ad delvis kunstig Vej ved Forordninger og Politik; de maa naturligt vokse frem af selve Industriens Udvikling, som et organisk Led i den tekniske Produktionsproces.

▫▫▫▫▫▫

Vor Brændselsøkonomi.

„Dansk Brændsels- og Kontrolforening."

I interesserede Kredse har det som tidligere meddelt under de nuværende overordentlig vanskelige Forhold været Genstand for alvorlig Overvejelse at finde Midler til at fremme Landets Brændselsøkonomi. Som et Resultat af disse Overvejelser sker der i disse Dage Henvendelse til alle Landets Brugere af Brændsel under Forbrugets forskellige Former om at indtræde som Medlemmer i »*Dansk Brændsels- og Kontrolforening*«, hvis Forudsætninger og Maal belystes paa Industrimodet d. 22. Marts af Professor Schou.

Efter de sidste Aars Vanskeligheder vil det være alle klart, hvor vigtigt det er for vort Samfund, dels at Brændselsforsyningen er ordnet paa betryggende Maade, og dels at den enkelte udnytter sit Brændsel økonomisk, idet den enkeltes Forsyndelser ogsaa gaar ud over andre, naar Tilgangen er begrænset.

Den ene Side af Sagen, *Brændselsforsyningen*, har Staten og de store Organisationer taget i deres Haand; men den anden Side, *Udnyttelsen* af det Brændsel, som stilles til Raadighed, maa Forbrugeren selv søge at klare paa bedste Maade, og dette er vanskeliggjort bl. a. fordi man ikke længere er fuldt Herre over, hvilke Brændselssorter, man faar, men maa benytte andre Sorter end de sædvanlige, saa at tidligere Erfaringer ikke længere slaar til. Forholdene fører blandt andet med sig, at vore hjemlige Brændsler, Træ, Tørv og Brunkul kommer til at spille en betydelig Rolle, og der arbejdes da ogsaa fra mange Sider paa at faa fastslaaet, hvorledes disse Brændsler kan udnyttes med størst Fordel.

For at give en Forestilling om Betydningen af Brændselsspørgsmaalet for Landets Økonomi skal det nævnes, at Danmarks samlede, aarlige Forbrug af udenlandsk Brændsel før Krigen beløb sig til 3400,000 Tons til en Værdi af 68 Mill. Kroner. Skulde dette Kvantum købes nu, vilde Prisen mindst blive 510 Mill. Kr. Af disse 3400,000 Tons gik ca. 1350,000 Tons eller 40 pCt. til Industrien taget i videste Forstand, medens der til Opvarmning brugtes ca. 900,000 Tons eller 27 pCt. foruden ca. 350,000 Tons Kokes fra de indenlandske Gasværker. Yderligere kan det oplyses, at Mejeriernes Forbrug af udenlandsk Brændsel under Krigen har været ca. 100,000 Tons aarlig; Forbruget til Tærskning var i 1917 15,000 Tons, medens der kan regnes med et tilsvarende Kvantum indenlandsk Brændsel. Slagteriernes aarlige Forbrug har været ca. 50,000 Tons.

Man ser af disse Tal, at det er ganske overordentlig store Kapitaler, det her drejer sig om, og at en Forringelse med Hensyn til Udnyttelsen ligesom ogsaa Forbedringer vil betyde meget, navnlig naar det tillige erindres, at det udenlandske Brændsel i Fremtiden rimeligvis maa betales med tilsvarende Værdier i danske

Varer. Det sidstnævnte Forhold giver Anvendelse af det indenlandske Brændsel forøget Vigtighed.

Overfor disse Forhold vil »Dansk Brændsels- og Kontrolforening« stille sig som Opgave at organisere Arbejdet paa at opnaa en tilfredsstillende Udnyttelse af Brændslet. Virksomheden vil komme til at bestaa dels i Indsamling og Udbredelse af Oplysninger om alle herhen hørende Spørgsmaal og dels i direkte Assistance til Medlemmerne igennem faste, aarlige Undersøgelser samt, hvis det maatte ønskes, i Udførelse af særlige Prøver.

Der kan ikke være Tvivl om, at en Forening af denne Art vil finde en rig Arbejdsmark, og at den vil kunne gøre megen Gavn. De to Grene af Foreningens Virksomhed er begge af stor Vigtighed, og de er i Virkeligheden nøje sammenknyttede; thi igennem Besøgene paa Anlægene vil der jo frembyde sig den bedste Lejlighed til at gøre Medlemmerne bekendt med de Erfaringer, som er af særlig Vigtighed i hvert enkelt Tilfælde. Det maa haabes, at Foreningen maa finde den Tilslutning, den efter sit Formaal fortjener; dette er ønskeligt ikke alene for at Foreningen kan faa en tilstrækkelig økonomisk Basis, men ogsaa fordi Udviklingen af Erfaringer først derved vil faa det rette Omfang. Et af Grundmotiverne til Foreningens Dannelse er nemlig det, at man saa vidt muligt skal undgaa, at akkurat de samme Forsøg foretages paa flere Steder, hvad der vilde give Anledning til unødvendig Anvendelse af Tid og Penge; men at tværtimod de Erfaringer, som har Betydning for større Kredse, bør stilles til Raadighed, saa at alle interesserede kan faa Nytte af dem. Man venter og haaber derfor at Samarbejdet mellem Landets Brugere af Brændsel under alle forskellige Former, med Foreningen som sammenknyttende Led, skal blive en vigtig Kilde til værdifuld Oplysning.

»Dansk Brændsels- og Kontrolforening« har foreløbig Adresse V. Boulevard 18, Kjøbenhavn B.

▫▫▫▫▫▫

Fra Nabolandene.

Sverige.

Betydelige Forventninger næres utvivlsomt til *Svenska Messan*, der afholdes fra 8. til 14. Juli i Göteborg. Hele Arbejdet med den teknisk-forretningsmæssige Side er lagt i Hænderne paa en Komité bestaaende af göteborgske Forretningsdrivende med Konsul Kjellberg som Formand. Komitéen har allerede med Held løst et af Stævnets vigtigste Problemer, Pladsspørgsmaalet, idet den har faaet udvirket, at Göteborgs Handelsinstituts nye store Bygning stilles til Disposition for Udstillerne. Skulde Anmeldelserne indgaa meget talrigt, har man yderligere som Reserve sikret sig en af Byens Kommuneskoler. Hvad Planens økonomiske Side angaar, er det lykkedes baade fra Stat, Kommune og forskellige Forretningsorganisationer at opnaa Tilsagn om saa rigelige Garantisummer, at man ogsaa i saa Henseende anser Stævnets Sukces fuldt betrygget.

Svenska Kullagerfabriken i Göteborg, der ikke blot paa det industrielle men ogsaa paa det sociale Omraade er et Foregangsselskab, har udnævnt en særlig Direktør til at lede Selskabets sociale Foretagender og Arbejderspørgsmaalene. Blandt de sociale Foretagender er Interessekontoret det mest kendte.

Indenfor den svenske *Kuglelejeindustri*, der som før nævnt i disse Aar har gennemgaaet en fuldkommen Gründerperiode, har en højst ubehagelig Begivenhed fundet Sted. Der er taget Kopier af Svenska Kullagers hemmelige Modeller, og der er stjaalet Tegninger fra samme Sted til Brug for Konkurrenten, Baltiska Kullager i Stockholm.

En nylig falden svensk *Højesteretsdom angaaende en Kroneveksels Betalbarhed* i svenske eller danske Kroner kan utvivlsomt vække Interesse i vide Kredse. Vi vil derfor gengive Sagen i al Korthed.

Da der opstod Disagio paa danske Kroner i Sverige, rejste der sig et Spørgsmaal, som utvivlsomt var af stor Betydning at faa Rede paa, nemlig hvorvidt en Kroneveksel udstedt i Danmark paa Sverige havde Gyldighed for svenske eller danske Kroner. I ledende danske Bankkredse nærede man ganske vist ingen Tvivl om, at en Veksel betalbar i Sverige, lydende paa Kroner, fornuftigvis maatte angaa svenske Kroner, idet man gik ud fra, at Vekslen maatte gøres betalbar i Danmark, hvis det var Acceptantens Mening at betale Vekslen i dansk Mønt. Bankerne diskonterede derfor ogsaa slige Kroneveksler paa Sverige som svensk Valuta. Imidlertid fandt nogle svenske Acceptanter — lokkede af den store Disagio paa danske Kroner i Sverige — paa at hævde, at Fakturaens Møntsort maatte være normgivende for Vekselbeløbet, og at som Følge heraf en Kroneveksel, der var trukken paa Sverige til Dækning af en i Kjøbenhavn udstedt Faktura, maatte dreje sig om danske Kroner. Resultatet af dette Forlangende blev, at flere Veksler kun indfriedes som lydende paa danske Kroner, og at Protest blev optaget for det manglende Restbeløb.

For at faa dette vigtige Spørgsmaal afgjort ved Domstolene, blev de protesterede Veksler overgivne til retslig Inkassation i Göteborg, respektive Stockholm, og hvor forunderligt det end lyder, blev Raadhusrettens Afgørelser forskellige, idet Göteborg dømte, at Vekslen lød paa danske Kroner, medens Stockholm kom til det modsatte Resultat. Göteborgsagen blev imidlertid indanket for højere Instans, og der fore-

ligger nu en svensk Højesteretsdom, der underkender Underdomstolens Afgørelser, hvilket altsaa vil sige, at der gives den danske Opfattelse Medhold, at *Kroneveksler betalbare i Sverige angaar svenske Kroner.*

Paa det finansielle Omraade er der Grund til at nævne den *Diskontoforhøjelse*, Riksbanken har foretaget. Satsen er nu atter 7 pCt., ganske som før 1. Februar. Forhøjelsen — 1/2 pCt. — skyldes fornemmelig Riksbankens anspændte Stilling.

En særdeles interessant Nydannelse har fundet Sted indenfor den svenske Bankverden ved den nylig skabte Bank for Udlandskredit, det saakaldte *Kronkreditaktiebolaget.* Det er dannet ved Overenskomst mellem Regeringen og Stockholms Enskilda Bank, Skandinaviska Kreditaktiebolaget, Stockholms Handelsbank og Göteborgs Bank med det udelukkende Formaal at lette Importørerne i Importen efter Krigen ved Kreditformidling til Udlandet. Banken starter med en Aktiekapital paa Min. 10 Mill. Kr. og skal iøvrigt skaffe sig Virkemidler ved Udstedelsen af Obligationer. Et saadant Laan er allerede udbudt. Staten har stillet 10 Mill. Kr. af sine Obligationer til Disposition som et Garantifond herfor. Aktionærerne kan ikke faa mere end 6 pCt. i aarligt Udbytte, og Bankens Virksomhed skal ophøre senest 1923.

Af Finansministerens nærmere Redegørelse til Fordel for en saadan Bank hidsætter vi: Vareknapheden stiger mere og mere. I Sammenhæng hermed skærpes Kravet om forskellige Fordele ved Eksport af egne Varer fra de fremmede Landes Side. Det har derfor vist sig paakrævet, paa den for Landet mindst generende Maade, at kunne tilstaa Udlandet Kredit i saadanne Tilfælde, hvor det trods alle Ulemper, der er forbundne hermed, alligevel af andre Hensyn er et vigtigt Statsanliggende, at saadan Kredit kan ordnes. Da det ikke godt kan tænkes, at Staten selv direkte kan tilvejebringe denne Kredit, turde det være mest praktisk, at private Virksomheder, under Stats-Kontrol og -Medvirkning, dannede et Foretagende, der efter at have optaget de fornødne Laan i Landet gav den Kredit til Udlandet, som findes fornøden for derigennem at lette Importen.

Norge.

I de senere Aar er der som bekendt anlagt flere Storbedrifter ved Frederiksstad paa den flade Sandtange Øren, der ogsaa afgiver fortrinlig Basis for Fabriksdrift: nok af udmærket Vand fra Byens Ledningsnet, elektrisk Kraft i saa at sige ubegrænsede Mængder, isfri Havn og kilometerlange Kajer.

I Marts Maaned er da ogsaa en ny Fabrik færdigbygget og har begyndt Driften. Det er A/S *Norske Elektrodeverker*, der betegner en ny Landvinding indenfor norsk Industri.

Selskabet, hvis Kapital er godt 1 Mill. Kr., blev startet i Januar 1917. Anlæget er udført af Selskabets administrerende Direktør, Ingeniør Lindemann, sammen med Selskabets Konsulent, den amerikanske Ingeniør E. S. Shartzer. Da Norge hidtil ikke har fremstillet Elektroder, men indført dem fra Udlandet, noget der forøvrigt nu er næsten umuligt, i hvert Fald forbunden med megen Vanskelighed, har den nye Fabrik en stor nationaløkonomisk Opgave at udfylde ved at forsyne Norges elektrokemiske Industri med disse Artikler, saavel Grafit- som Kulelektroder. Af den første Slags kan produceres 1000 Tons, af Kulelektroder 2 à 3000 Tons pr. Aar. Det er imidlertid Meningen at udvide Fabriken betydeligt, hvis gunstige Resultater opnaas, saasnart Omstændighederne tillader det.

Til Trods for den betydelige Bedrift behøves kun et Faatal af Arbejdere. Næsten alt gaar ved Hjælp af Maskiner. Som en Mærkelighed i denne Tid kan anføres, at Anlæget skal være udført i Overensstemmelse med de paa Forhaand udførte Kalkyler uden væsentlige Overskridelser.

Som bekendt lider Norge ligesom vi af Boligmangel. Ikke mindst har norsk Industri mærket dette, hvad der atter har givet Anledning til, at Fællesforeningen for Haandverk og Industri har nedsat sin Boligkomité, der nu har afgivet sin Indstilling.

Der er efter Komitéens Opfattelse 3 store Hovedmomenter, der bliver afgørende for en heldig og effektiv Løsning af *Industriens Boligforhold:*

1) en organiseret Boligproduktion, som nyder Fordelene af billig Administration, store Fællesindkøb og et standardiseret Produkt,

2) et velordnet Kreditsystem, som til enhver Tid sikrer den nødvendige Kapital til den billigste Pris, og endelig

3) en praktisk Boligpolitik, som giver Byggevirksomheden den ønskelige Støtte og Kontrol fra det Offentliges Side ved en fremsynet Reguleringsvirksomhed.

Det udtales iøvrigt af Komitéen, at det ikke stærkt nok kan fremhæves, at skal man have Haab om at opnaa en effektiv Forbedring af Boligforholdene, er den første Betingelse herfor et organiseret Samarbejde.

Fortrinsvis bør Byggevirksomheden overtages af Byggeselskaber med industrielle Bedrifter som Medlemmer. Disse Selskabers eneste Opgave bliver at planlægge og udføre selve Bebyggelsen, hvorefter Husene overtages af deres fremtidige Ejere, efterhaanden som de bliver færdige. Forudsætningen er altsaa, at disse Byggeselskaber kan faa de opførte Huse afhændet straks efter Opførelsen, et Forhold, der i betydelig Grad vil begrænse deres Kapitalbehov. Det er endvidere Forudsætningen, at Selskaberne ikke paaregner nogen Fortjeneste udover normal Forrentning af Pengene.

Endvidere foreslaar Komitéen Oprettelse af en »Industriens Kreditforening for egne Hjem«, der i Lighed med Statens Boligbank skal give Laan. Ifølge »Norsk Næringsliv« er en saadan netop i disse Dage bleven oprettet. Konstituerende Generalforsamling afholdtes d. 10. f. M. i Haandværks- og Industriforeningens Lokale under Ledelse af Generaldirektør Bjerke.

I disse Dage er *Det norske Luftfartsrederi* konstitueret i Kristiania, og en offentlig Tegningsindbydelse

er udgaaet. Aktiekapitalen skal udgøre Maks. 5, Min. $2^1/_2$ Mill. Kr., og sidstnævnte er garanteret af Centralbanken for Norge og Klaveness Bank. Foruden Ruter indenfor Norge vil Selskabet oprette Ruter paa Göteborg—Kjøbenhavn og Stavanger—Aberdeen. Der er indledet Underhandlinger med Handelsdepartementet om Befordring af Postsager paa Selskabets Ruter.

Af finansielle Begivenheder indenfor Norge siden vor sidste Beretning er der egentlig kun Grund til at nævne, at *Bankkoncessionsloven* er endelig vedtaget. I vort Martsnumer er der nærmere redegjort herfor.

□□□□□□

Nydannelser og Udvidelser i dansk Industri.

Den forholdsvis store Pengerigelighed herhjemme for Tiden benyttes i rigt Maal af vore Industriledere. Indeværende Foraar har set en stor Række betydelige Kapitaludvidelser foruden flere Nydannelser. En glædelig Bevægelse med Konsolidering, Udvidelse og Sammenslutning gør sig gældende. Men Udsigterne m. H. t. Konkurrenceforholdene efter Krigen skulde jo ogsaa gerne opfordre hertil.

Nordisk Fjerfabrik har udvidet fra 1 til 2,5 Mill. Kr. og samtlige nye Aktier tegnedes af gamle Aktionærer gennem Privatbanken til Kurs 105. *P. Ph. Stuhrs Maskin- og Skibsbyggeri*, Aalborg, har udvidet med 0,5 Mill. Kr. til Kurs 150, saaledes at Aktiekapitalen nu udgør 2 Mill. Kr. saaledes, at Limfjordsværftet nu er rykket op i Rækken af vore store Værfter. *Nordiske Metalvarefabrikker* har øget sin Aktiekapital med 2 Mill. Kr. til 6 Mill. Kr., saaledes at tidligere Aktionærer fik Tegningsret til Kurs 120. *Danske Oliemøller og Sæbefabrikker* har fordoblet Aktiekapitalen fra 2 til 4 Mill. Kr. og har bl. a. i den Anledning indløst Aktionærerne i Oliekagefabrikken i Esbjerg; denne er dermed optaget i Danske Oliemøller og Sæbefabrikker. Endelig har *Hillerød Savværk* udvidet med 0,4 Mill. Kr. til 0,75 Mill. Kr., saaledes at gamle Aktionærer kunde tegne til Kurs 110.

Endvidere har første Halvdel af April bragt to industrielle Nydannelser. *Dansk Marmorindustri* er kommet til Verden med en Aktiekapital paa 0,3 Mill. Kr. og har til Hensigt at udnytte i Danmark en af Direktør C. Kjærgaard opfunden og patentanmeldt Metode til Fremstilling af kunstigt Marmor. *Lyngbriketfabriken Heden*, der er startet med en Aktiekapital paa 0,8 Mill. Kr., har ligeledes til Hensigt at udnytte en dansk patentanmeldt Opfindelse, nemlig Tandlæge Ryan Malling's, gaaende ud paa Fremstilling af Lyngbriketter som Brændselsmateriale.

En særlig Interesse knytter sig til Stiftelsen af Aktieselskabet *Aarhus Oliefabrik*, der har overtaget den tidligere Aarhus Oliefabrik Limited's Virksomhed, derunder samtlige Interesser i udenlandske Selskaber. Den fremmede Kapital, der hidtil har været i dette Foretagende, er hermed gaaet over paa danske Hænder. Aktiekapitalen er sat til 15 Mill. Kr.

Aarhus Oliefabrik limit. startedes i 1871. Siden da har Fabriken udviklet sig til at blive en af Landets betydeligste industrielle Anlæg. Fabriken fremstiller Olier af Kopra, Sesam og Palmefro, hvilke Olier bl. a. benyttes til Fremstilling af Margarine. Fabriken har hidtil ikke blot været det eneste Anlæg, der her i Landet fremstiller Olier af Kopra, Sesam o. l., men er tillige det største i sin Art i Verden og indtager en førende Stilling i hele Spiseolieindustrien. Man faar en Forestilling om Fabriksanlægets Størrelse, naar det oplyses, at samtlige Anlæg i Aarhus ved en nylig foretagen officiel Vurdering er vurderet til over 22 Mill. Kr. Virksomheden har en Række vel indarbejdede Stationer og Plantager i Østen og i Afrika. I den sidste Tid, da Tilførslen af Kopra o. l. har været standset, har Fabriken optaget bl. a. Forarbejdning af Lyng m. m. Direktør F. Lausen, der hidtil har ledet Aarhus Oliefabrik, Ltd., er antaget som Selskabets administrerende Direktør.

Et andet Aarhus-Foretagende, der dog endnu er i sine Barneaar, Dansk Kutterbyggeri, har samtidig med at ændre Navn til *A/S Aarhus Skibsværft*, udvidet Aktiekapitalen fra 250,000 Kr. til $^1/_2$ Mill. Kr. Selskabets Formaal er Bygning af mindre og mellemstore Træskibe. Værftet er beliggende i Aarhus nye Sydhavn.

Paa en ekstraordinær Generalforsamling i *Nordisk Tekstil Aktieselskab* har man enstemmig vedtaget et fra A/S Bloch & Andresen, Fredericia, fremsat Tilbud om Overtagelsen af Selskabets Aktiver og Passiver paa en saadan Maade, at Nordisk Tekstils Aktionærer faar deres Aktier indløst til en Kurs af 200 pCt. Et Tegn paa den sikkert i høj Grad ønskelige Koncentrationsbevægelse i dansk Tekstilindustri er hermed at notere.

Paa det kombinerede handels-industrielle Omraade rager *Ø. K.s* Emission op i Kraft af sin Kæmpestørrelse. Det er sikkert den største Enkeltemisson, dansk Erhvervsliv nogensinde har haft paa det hjemlige Kapitalmarked. Det drejer sig om et Beløb paa 37,5 Mill. Kr. — nemlig 25 Mill. til Kurs 150 — men kun 50 pCt. forlangtes indbetalt ved Emissionen. Resten kan indbetales efter Tegnerens eget Forgodtbefindende, blot inden 15. Oktober d. A.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Sic transit.

Det her i Tidsskriftet i sin Tid gengivne socialdemokratiske Monopolforslag, hvorefter Staten skulde overtage de fleste danske Industrier og andre Virksomheder, fik som bekendt en ret behersket Modtagelse i Folketinget, hvor det var indbragt. Forslagets videre Skæbne læses bedst ud af den Beretning, der nylig er afgivet af det nedsatte Folketingsudvalg, for hvilket Ophavsmanden til Forslaget, Folketingsmand Hans Nielsen, var Formand. Beretningen er ligesaa enkel som gribende, nemlig saalydende:

»Udvalget har foruden det konstituerende Møde afholdt et Møde, hvor der forelaa Forslag om at hen-

vise til Regeringens Overvejelse saadanne private Virksomheder, der er faktiske eller retlige Monopoler, og hvor Indskriden af det offentlige paa Forbrugernes Vegne maatte anses for velbegrundet; men da denne Tanke ikke vandt almindelig Tilslutning, er det ikke lykkedes Udvalget at føre sit Arbejde til Afslutning«.

Magasin du Nord.

Den 14. April kunde Magasin du Nord fejre 50-Aars Dagen for sin Grundlæggelse. Indenfor sin Branche har Firmaet været banebrydende i Norden og forener nu alle et Stormagasins Forretninger med en betydelig fabriksmæssig Virksomhed, der tillader et stadig større Salg af egne Fabrikata. Den Vinding, der ligger heri for det nationale Arbejde, just paa de Felter, Magasinet virker i, bør ikke underkendes.

Firmaets Historie, der belyses af et i Dagens Anledning udsendt, overordentlig smukt Festskrift, er et nyt Vidnesbyrd om, hvad der ved Fremsynthed og Dygtighed kan naas fra ringe Begyndelse — selv under hjemlige Forhold. Nu beskæftiger Magasinet 1800 Mennesker i Hovedforretningen, 600 i sine Fabriker og flere Tusinde Syersker ved Hjemmearbejde. Stifterne, de nu afdøde Th. Wessel og Emil Vett, har sat sig selv det bedste Mindesmærke i denne statelige Udvikling.

En Beslutning.

Paa et nylig afholdt Møde af den københavnske Afdeling af Den danske Sagførerforening (»Kredsmøde«) blev følgende Resolution vedtaget:

»Kredsmødet betragter det som stridende mod Sagførerpligterne, at en Sagfører er Spekulanter behjælpelig med helt eller delvis at fortrænge et Aktieselskabs Bestyrelse uden at kunne fremsætte nogen berettiget Kritik mod Selskabets Administration.«

Ole Rømer.

Ved en smuk Højtidelighed paa den polytekniske Læreanstalt fejrede Danmarks Naturvidenskabelige Samfund den 16. April Afsløringen af Ole Rømers Statue, der som bekendt er skænket Københavns Kommune af Ingeniør Alex. Foss. Som Samfundets Præsident holdt Ingeniør Foss et indledende Foredrag, hvori han redegjorde for Statuens Tilblivelse og for Hovedtrækkene i Ole Rømers Liv, der gjorde denne til Forbillede for Ungdommen. Den egentlige Mindetale holdtes derefter af Fru Dr. phil. Kirstine Meyer, der i et instruktivt og beaandet Foredrag belyste Ole Rømers Arbejde og Virken, og viste ham som Foregangsmanden i anvendt Naturvidenskab, Geni og Praktiker i een Forening, en Mand, der havde gjort Danmark Ære.

I Dagens Anledning udsendtes af Danmarks Naturvidenskabelige Samfund to Afhandlinger om Ole Rømer, den ene af Professor Elis Strømgren, der skildrer Ole Rømer som Astronom, den anden af Inspektør M. C. Harding, der giver en Oversigt over de Arbejder, som berettiger os til at kalde Ole Rømer Ingeniør.

Foraarskøbestævnet i Fredericia.

Som tidligere omtalt afholdes iaar et Foraarskøbestævne fra 4. til 12. Maj. Tilslutningen synes at blive særdeles stor, og man venter fyldig Repræsentation af de Nyheder, dansk Industri i det forløbne Aar har arbejdet med. Der er iaar lagt forøget Vægt paa Stævnets Propagandamateriale, der ogsaa spredes til Sverige og Norge.

De ved de foregaaende Stævner fremkomne Klager over de uheldige Logisforhold har man søgt at afhjælpe ved en mere hensigtsmæssig Organisation af dette Spørgsmaal, og enhver skriftlig Forudbestilling af Værelser kan nu være sikker paa at blive imødekommet. Under Stævnet paatænkes afholdt Foredrag om økonomiske Emner.

Forhaabentlig vil det vise sig, at de forskellige Anker, der sidst fremførtes mod Købestævnets Organisation, er blevet taget i Betragtning ved det nye Foraarsstævne. Alligevel vilde det sikkert være heldigt, hvis den af Handelsministeriet nedsatte Kommission i ikke for fjern Fremtid kunde bringe Købestævnet ind under noget større Forhold.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Fra Industriraadet.

Statistik.

Man gør fra Erhvervenes Fællesudvalg opmærksom paa, at medens det hidtil har været en frivillig Sag at afgive Værdianmeldelser ved Ind- eller Udførsel af Varer, er der nu ved Lov (Nr. 139) af 20. Marts d. A. paalagt saavel Importører som Eksportører Pligt at afgive Værdianmeldelse.

Ved Udfyldelsen af Værdianmeldelsesblanketterne *maa de* paa disses Bagside trykte Vejledninger nøje følges, da Importør- eller Eksportørfirmaet ellers blot udsætter sig for unødvendig Ulejlighed med Korrespondance m. m. om Sagen efter Anmeldelsens Afgivelse.

Mængdebegrænsede Varer.

Medlemmernes Opmærksomhed henledes paa, at de maanedlige *Skemaer (B)* angaaende Importen af mængdebegrænsede Varer maa indsendes rettidigt hver Maaned, selv om der ingen Import har fundet Sted i vedkommende Maaned. — Alle *ankomne* samt her

liggende *frigivne* Partier maa opføres under Rubriken »Modtagne Partier«.

Vareudvekslingen med Finland.

Da man i en nær Fremtid kan paaregne, at Vareudvekslingen mellem Danmark og Finland bliver genoptaget, anmoder Erhvervenes Fællesudvalg interesserede Firmaer, hvis disse skulde ønske det, om at henvende sig til Udvalgets Kontor, Vestre Boulevard 18, 1. Sal, for at faa vejledende Oplysninger.

Vareudvekslingen med Sverige og Norge.

I Begyndelsen af Maaneden fandt som tidligere omtalt det afsluttende, interskandinaviske Vareudvekslingsmøde Sted i Industribygningen i Kjøbenhavn, og som Resultat af de i Stockholm, Kristiania og Kjøbenhavn stedfundne Konferencer kan for Danmarks Vedkommende derefter særlig fremhæves følgende Tilsagn om Leveringer:

Fra *Norge* af Salpeter og Chrommalm.

» *Sverige* af Brænde, Sveller, Jern og Jernplader samt forskellige Jern- og Staalvarer.

Paa Grund af, at det Kvantum Jernplader, man havde faaet Tilsagn om fra Sverige, knapt vilde andrage Fjerdedelen af det nødvendige Forbrug, blev der truffet en Ordning, efter hvilken »Dansk Jerncentral« blev bemyndiget til at varetage Fordelingen af disse.

Senere har man fra svensk Side tilsagt at forhøje det nævnte Kvantum med ca. 50 pCt., saa at Danmark nu skulde faa ca. $^3/_8$ af sit Behov dækket fra Sverige.

Det interskandinaviske Sekretariat har i den forløbne Maaned ligesom tidligere haft en Mængde Henvendelser om Bistand til Opnaaelse af Licenser fra Sverige og Norge, og det anvendte System med Skemaer, der udfyldes af Importoren, forinden Behandling af Sagen foretages, har vist sig praktisk. Imidlertid er der Grund til i Importørens egen Interesse at fremhæve, at Paabegyndelsen af en Sags Behandling kun forsinkes, naar Henvendelsen ikke sker under samtidig Indsendelse af et udfyldt Skema, da man i saa Fald spilder Tid ved først fra Sekretariatet at skulle have tilsendt Skemaer og derefter at skulle sende disse tilbage igen.

Det vil derfor være mest formaalstjenligt at lade Skemaer afhente i god Tid paa Sekretariatet (Dør Nr. 4) eller telefonisk at anmode om Tilsendelse af Skemaer.

Transformatorolie.

I Henhold til de for nylig med Centralmagterne stedfundne Vareudvekslings-Forhandlinger kan der i den nærmeste Fremtid ventes et mindre Parti galizisk Transformatorolie hertil Landet, hvilket efter Ankomsten vil blive fordelt af Industriraadets Smøreolieudvalg.

Man skal derfor anmode Interesserede om snarest muligt at henvende sig til Industriraadets Smøreolieudvalg, 18 Vestre Boulevard, Kjøbenhavn, med Oplysninger om det Kvantum, der maatte ønskes stillet til Disposition, idet der da til sin Tid vil blive foretaget en Rationering paa Grundlag af de indkomne Begæringer.

Tilførsler vestfra.

Det er lykkedes at skabe Mulighed for Afskibning af en Ladning *Kork* fra Spanien og Portugal samt af en *Stykgodsladning* fra Spanien.

Norske Udførselsforbud.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af en af det norske Industriforsyningsdepartement udgiven Fortegnelse over de indtil den 8. Februar d. A. udfærdigede norske Udførselsforbud.

Det paagældende Eksemplar henligger til Gennemsyn i Raadets Kontor.

▫▫▫▫▫▫

Tidsskrift for Industri. Tidsskriftet udgaar den 1. og 15. hver Maaned. Reklamationer vedrørende Fejl ved Tidsskriftets Udbringelse bedes rettet til det stedlige Postkontor. Afhjælpes Fejlen ikke herved, bedes Henvendelse rettet til Tidsskriftets Ekspedition, Telefon: Central 8100.

Annoncer. Manuskript til Annoncer, der ønskes optaget i »Tidsskrift for Industri«, maa være indleveret senest 10 Dage inden Udgivelsesdatoen for det Numer, hvori Optagelsen ønskes.

Foredragene paa Industrimødet. Det i vort sidste Numer omtalte Særtryk indeholdende Foredragene paa Industrimødet foreligger nu og udleveres gratis til Medlemmerne. Udenbys boende kan faa Heftet tilsendt. Henvendelse: Industriforeningens Ekspedition, Vestre Boulevard 18.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 6 15. MAJ 1918

Interskandinavisk elektrisk Kraftoverføring.

Generaldirektør Sam Eyde udtaler sig til „Tidsskrift for Industri".

I Anledning af den fra svensk Side fremsatte Tanke om interskandinavisk elektrisk Kraftfordeling, har »Tidsskrift for Industri« henvendt sig til Generaldirektør Sam Eyde, der under et Ophold i Kjøbenhavn elskværdigt efterkom vor Anmodning om at fremsætte sit Syn paa det interessante Spørgsmaal, der saaledes er rejst. Den Autoritet, hvormed Generaldirektør Eyde, Skaberen af den norske Salpeterindustri og Foregangsmanden i moderne norsk Vandkraftudnyttelse, kan udtale sig paa dette Omraade, giver hans Ord mere end almindelig Interesse.

Det svenske Forslag, udtalte Hr. Eyde, om at føre elektrisk Kraft fra Norge til Sverige og derfra videre til Danmark, forekommer mig at være at gaa over Bækken for at hente Vand — in casu Vandkraft. Sverige kan med Fremtiden for Øje sikkert paa ringe Undtagelse nær kun bestride sit eget Behov af elektrisk Kraft gennem sin Vandkraftudnyttelse. Spørgsmaalet bliver da om Norges Stilling som Kraftleverandør til Nabolandene. Her maa man være opmærksom paa, at Øst-Norge kun har Vandkraft tilstrækkelig til eget Behov. Allerede nu er der Planer oppe om at føre Kraft fra Vest- til Øst-Norge. Det sidste Sted findes de fleste Byer, den tætteste Folkemængde, store Industrier f. Eks. i Distrikterne omkring Kristianiafjorden, medens Kraftkilderne er nok saa begrænsede, og allerede delvis taget i Brug, saaledes i Glommen. Man turde derfor ogsaa komme over til at maatte henvise fremtidige, stærkt kraftforbrugende Industrier til Vestlandet, ja selv saadanne, som for Tiden har Sæde i Øst-Norge, og reservere dettes Krafttilgang til Belysning og almindelig Elektrificering.

Spørgsmaalet om Norges Elektrificering er af yderste Vigtighed, hvad Krigen nok som har vist. Man arbejder da ogsaa nu paa en samlet Plan for Landets Elektricitetsforsyning, og denne maa selvfølgelig anlægges saa rationelt som muligt. Selv tror jeg paa, at de høje Kulpriser vil holde sig om ikke paa Krigshøjde saa dog paa et helt andet Niveau end før Krigen. Derfor vil Vandkraftudnyttelsen blive baade lønnende og nødvendig for os.

Fra Øst-Norge vil man altsaa næppe kunne afse Kraft til Forsyning af Sverige eller Danmark, men denne maatte da ske fra Vest-Norge, hvor der findes Vandkraft i Overflod. Jylland maatte i saa Fald forsynes direkte fra Sørlandet eller Vestlandet, gennem Kabler under Skagerak. Tekniske Vanskeligheder herfor kan jeg ikke se, vi har maattet overvinde ganske anderledes før. Derimod vilde jeg mene, at Sjælland og Øerne bedst forsynedes via Sverige, i hvilken Henseende jeg for saa vidt er enig med det svenske Forslag.

Tanken om en saadan Forsyning af Nabolande med elektrisk Kraft er ikke ny for mig. Allerede for 15 Aar siden tog jeg Tanken op om fra Vamma-Fossen (i Glommen) at levere Elektricitet til Gøteborg-Distrikterne; den nu fuldforte Udbygning af Trollhätta-Faldet lod den Gang vente paa sig. Der blev imidlertid paa denne Tid vedtaget en Koncessionslov for Vandkraftanlæg, der tilintetgjorde enhver Mulighed for »Eksport« af elektrisk Kraft. Bestemmelsen

eksisterer endnu, men saa meget tør man dog sige, at den burde ikke kunne stille sig hindrende for en fremtidig Kraftoverforing til Nabolandene, hvorved man fremhjalp en skandinavisk Selvhjulpethed. Det maa være nødvendigt, at de skandinaviske Lande i storst muligt Omfang efter Krigen søger Samvirke for at stotte hinanden indbyrdes med de Midler, de hver for sig raader over.

Jeg kan altsaa ikke indse, at der skulde være hverken tekniske eller politiske Grunde mod at Norge hjalp Danmark og Sverige med elektrisk Kraft. For Danmarks Vedkommende vil jo Kraftspørgsmaalet blive særdeles betydningsfuldt for dets fremtidige tekniske og industrielle Udvikling, og kunde Norge f. Eks. afstaa 200 à 300,000 HK, hvad jeg mener det meget vel kan gøre og tilmed have rigeligt for egne Fremtidsbehov, vilde dette selvsagt være af største Betydning for Danmark.

Vilde man nu spørge om ikke Norge helt vil kunne lægge Beslag paa Landets egne Vandkraftkilder, da vil jeg gerne have Lov at fremføre, at der maa være en vis Balance mellem et Lands Industri og de øvrige Næringsveje. En ensidig Udvikling tror jeg ikke paa. Jeg behøver næppe at sige, at jeg selv stiller de største Forhaabninger til en kraftig industriel Udvikling i mit Fædreland, men overfor mange af de nyopdukkende Planer om Storindustrier, navnlig da saadanne, der er født af Krigens Vilkaar, tror jeg man maa fremholde det berørte Moment. Følgelig vil der ogsaa for Norge være en vis Begrænsning for Landets Industrialisering, og derfor ingen Hindring for en Krafteksportindustri. Tværtimod mener jeg, at en saadan vil være en af de mest konstante og sikre Indtægtskilder, man kan ønske for sit Land, fordi den vil være uafhængig af Konjunkturer. Norges Krafteksport f. Eks. til Danmark vil jo nemlig aldrig kunne tænkes at udgore mere end en Del af Danmarks Forbrug og naturligt komme til at dække det mere fastliggende Forbrug. Selvfølgelig vil en saadan Forsyningsordning kræve Reserveanlæg, idet man jo altid maa regne med en vis Fare for Ledningerne, men jo bedre den norske Kraftudbygning og -Fordeling bliver, saaledes som det nu tilstræbes, des mindre vil Risikoen blive som Følge af en enkelt Kraftkildes Svigten. Ligeledes maatte man ikke have et men flere Kabler under Skagerak.

Som sagt, resumerer Generaldirektor Eyde, tekniske Vanskeligheder tror jeg ikke paa. Det hele vil blive et rent Rentabilitetsspørgsmaal fra dansk Side, hvori jeg kunde tænke mig at en mere rationel Udnyttelse af de danske Torv naturligt vilde komme til at indgaa. Jeg vil slutte med at betone, at jeg vil anse det for onskeligt, om Repræsentanter for de tre skandinaviske Lande modtes og i Fællesskab undersøgte en Plan for de finansielle Muligheder for en interskandinavisk Kraftdistribution. Man skulde gerne straks fra Begyndelsen af faa det hele ind i en samlet Plan. Det er indlysende, at selve Tanken ikke kan realiseres før efter Krigen. Derimod burde man allerede under Krigen forberede Sagen under Hensyn til de forskellige Alternativer, der maatte være at opstille som Forudsætninger, saaledes at man skaber en Oversigt over, hvad der maatte være at tilstræbe.

* * *

En Udtalelse af Direktør Angelo.

Vi har forelagt Generaldirektør Eydes Udtalelser for Direktør *A. R. Angelo*, Nordsjællands Elektricitets- og Sporvejsselskab, for at faa et dansk Syn paa det foreliggende Spørgsmaal, der maa blive saa meget mere betydende, som de eneste hidtil gjorte Erfaringer med undersøisk Kraftoverføring i større Stil just er indhostede af det Selskab, Direktør Angelo er Leder af.

Direktor Angelo har velvilligt efterkommet vor Anmodning ved folgende Besvarelse:

Idet jeg takker den ærede Redaktion, fordi De har givet mig Lejlighed til at gøre mig bekendt med de ovenstaaende interessante Udtalelser af Generaldirektor Eyde, beder jeg om Tilladelse til i Tilslutning hertil at fremkomme med følgende Bemærkninger.

Naar Tanken om en interskandinavisk elektrisk Kraftfordeling har faaet en saa velvillig Modtagelse først fra Chefen for den kongelige Vandfaldsbestyrelse i Sverige, Generaldirektør Hansen, og nu fra Salpeterindustriens Skaber i Norge, Generaldirektør Eyde, kan dette selvfølgelig kun vække den storste Tilfredshed her, idet Danmark ligesom de andre skandinaviske Lande ved en saadan Ordning vilde blive mindre afhængig af Priser paa og Tilførsler af Brændsel udefra.

Iovrigt har Sagen to Sider, en teknisk og en

økonomisk. I teknisk Henseende vil Spørgsmaalet navnlig dreje sig om, hvorvidt det vil være muligt at udføre et undersøisk Højspændingskabelanlæg af saa stor Udstrækning, som der her vil blive Tale om. Det hidtil største Kabelanlæg af lignende Art er udført mellem Helsingborg og Helsingør og har for saa vidt ikke voldet større Vanskeligheder, som Arbejdet lod sig udføre programmæssigt, og Kablet senere har vist sig fuldt ud at svare til Forventningerne. Men langt vanskeligere vil Sagen stille sig ved Nedlægning af et Kabel under Skagerak eller Kattegat. For nogle Aar siden vilde jeg have anset denne Opgave for uløselig. Imidlertid er der saavel paa Kabelteknikens som paa mange andre Omraader i de senere Aar sket saa store Fremskridt, at man maaske ikke mere kan betragte nogen Opgave som uløselig, og usandsynligt er det derfor heller ikke, at det Tidspunkt kan komme, da Udførelsen af et saadant Kabelanlæg virkelig vil rykke indenfor Mulighedernes Grænse.

Tilbage bliver saa den økonomiske Side af Sagen. Da det drejer sig om Anlæg til mange Millioner Kroners Værdi, er det klart, at der til Forrentning og Afdrag af disse Beløb aarligt vil medgaa meget betydelige Summer, der altsaa vil falde som Fordyrelse paa den importerede Elektricitet. Og Spørgsmaalet bliver da, om den Elektricitet, man gennem saadanne Anlæg kan fremskaffe her til Landet, bliver billigere eller dyrere, end Tilfældet vilde være ved Fremstilling f. Eks. af Kul. Noget bestemt herom kan selvfølgelig ikke siges, saalænge man intet kender hverken til Udgifterne ved Etableringen af de fornødne Anlæg eller til Eksportprisen for Elektriciteten eller endelig til Brændselsprisen efter Krigen, men et Skøn berettiger dog til at antage, at en elektrisk Kraftoverføring i stor Stil fra et af Nabolandene vilde kunne blive økonomisk set fordelagtig for Danmark, foruden at man som nævnt herved vilde blive mere uafhængig af Importen af Brændselsmaterialer.

Med den Interesse, som er vist Sagen fra de forannævnte højt ansete Mænd i vore Nabolande, forekommer det mig derfor at være rigtigt — saaledes som ovenfor foreslaaet af Generaldirektør Eyde — om Repræsentanter for de 3 skandinaviske Lande kunde træde sammen til en nærmere Drøftelse af Sagen.

Foraars-Købestævnet i Fredericia.

Spørgsmaalet om Købestævnets Organisation.

Købestævnets Ledelse har iaar foretaget det dristige Skridt at etablere et Foraars-Købestævne foruden det almindelige Hovedstævne i August Maaned. Foraarsstævnet afholdtes fra 4.—12. Maj. Maaske det hos nogle vil vække Forundring, at en saadan Udvidelse af Købestævnet finder Sted, medens det af Handelsministeriet nedsatte Udvalg til Købestævnets Reorganisation endnu har det hele Spørgsmaal til Overvejelse. Thi at Købestævnet i Fredericia i sin nuværende Form ikke opfylder de Krav, der stilles til det qua Dansk Varemesse, er uomtvisteligt. Navnligt under Hensyn til vort Erhvervslivs nationale og internationale Hævdelse efter Krigen maa dette fastholdes. Dette er saa vigtigt, at alle andre Hensyn maa vige. Naar derfor den til Fredericia knyttede Ledelse af Købestævnet har ment det nødvendigt at skride til et særligt Foraarsstævne, maa man antage, at der har været stærke Grunde herfor. Ønskeligheden af for visse Branchers Vedkommende af Hensyn til deres Sæson at lægge Stævnet tidligere paa Aaret og Overfyldning af de disponible Lokaler ved et enkelt Stævne om Aaret anføres som afgørende.

Gør man imidlertid Resultatet af det nye Foraarsstævne op, maa man for det dygtige, der var præsteret, ikke overse, at Lejligheden ikke var benyttet til at rette de rent organisatoriske Fejl, der som forstaaelige Børnesygdomme hidtil har klæbet til Købestævnets Ordning. Vi har tidligere her i Tidsskriftet gjort Rede for disse Mangler, der navnlig knytter sig til de udstillede Genstandes Placering, til Kontrol og Katalog. Deltagelsen var ganske vist med Hensyn til Righoldigheden saaledes, at den meget vel syntes at retfærdiggøre det nye Skridt, men Spørgsmaalet er blot om ikke denne Righoldighed i nogen Grad var købt paa Bekostning af Stævnets Karakter. Noget overvejende Indtryk af Sæson-Stævne fik man *absolut* ikke. Og Ting som Malerier (tilkøbs

pr. kontant), Silhuetklipning (!), Lysbilledfremvisning o. l., er saa alvorlige Forsyndelser mod Købestævne-Tanken, at man ikke forstaar, hvorledes sligt er passeret gennem Anmeldelses-Censuren. Dette er endda farligere end de Genstande af udenlandsk Oprindelse, der stadig sniger sig ind paa Købestævnet — thi det betyder en Sænkning af Niveauet, der kan blive skæbnesvanger. Dette gælder i nogen Grad ogsaa den saakaldte »Patent-Afdeling«, der principielt er et Fejlgreb og i sin nærmere Anordning med et mildt Udtryk usystematisk. System er overhovedet Købestævnets svage Side. Beklageligvis er det imidlertid en meget fremtrædende Faktor.

Saaledes som det nu afsluttede Stævne fremtraadte, maa man vel hermed anse Fredericia-Købestævnet som faldet i sit endelige Leje — hvis ikke ganske særlige Forholdsregler skal tages — og dette peger hen paa en stærkt lokalpræget Industri- og Haandværksudstilling for den nærmere Provins, en Blanding af smaat og stort mellem hinanden — vel nok overvejende smaat, men heller ikke med Hensyn hertil systematisk gennemført — af Messe- og Markedskarakter. De Forhold, hvorunder Fredericia-Stævnet arbejder, har maattet føre hertil. Man kan beklage dette, men saaledes er det nu engang. Staten har godkendt det, idet den ydede sin — ikke ubetydelige — Støtte. Men ser man Købestævnet fra denne Synsvinkel vilde det samtidig være uretfærdigt ikke at indrømme, at der af de ledende Kræfter i dette Foretagende er ydet et overordentlig stort og energisk Arbejde, der paa sin Maade sikkert vil bære Frugter. Tilbage staar blot Spørgsmaalet om dette Arbejdes Afgrænsning overfor videre Planer om en omfattende, internationalt anlagt dansk Varemesse, hvis Forholdene i det hele taget maatte opfordre til en saadan.

Indenfor de Rammer, der er anlagt i Fredericia, trænges der vel stadig til Reformer, men vi vil slutte denne Artikel med at ønske, at man maa naa til den faste Specialisering, den bestemte Basis, ved hvilken en baade stor og nyttig Opgave venter Fredericia-Købestævnet, og vi er ikke i Tvivl om, at dette kan naas, efter hvad der hidtil er præsteret af anerkendelsesværdigt.

Til visse interessante tekniske Nyheder paa Foraarsstævnet skal vi i næste Hefte komme tilbage. *P. D.*

Fagskolen for Boghaandværk.

Et 25-Aars Jubilæum.

Bogvennen, et Aarsskrift udgivet af Forening for Boghaandværk paa 25 Aarsdagen for Fagskolen for Boghaandværks Oprettelse — den 15. Marts 1893.

I denne statelige Bog gør Skolens Leder, Xylograf F. Hendriksen, i en nogenlunde udførlig Form Rede for, hvorledes Skolen blev stiftet og hvorledes dens Liv, dens Stræben og dens Haab har artet sig. Skolen er fra første Færd opbygget paa en usædvanlig Basis, idet Repræsentantskabet bestaar af to Repræsentanter for hver af de i Virksomheden interesserede faglige Organisationer, saavel Mestrenes som Arbejdernes. Denne demokratiske Form har vist sig holdbar i Længden, og den er en simpel Følge af Forening for Boghaandværks Statuter, som søger at samle alle Boghaandværkets Udøvere og Velyndere om faglige og kunstneriske Formaal, gennem Foredrag, Udstillinger og Udgivervirksomhed. Foreningens Styrelse leder Skolen, og man mærker Formandens mandige Selvfølelse, naar han beretter om, hvorledes man samlede de Bidrag sammen fra Fagorganisationer og Fagfæller, som var nødvendig til Skolens Oprettelse og første Aars Drift, ogsaa om, hvorledes Skolen efterhaanden fik Hjælp fra Staten, forskellige Fond og Legater og endelig vederlagsfri Husly i Kunstindustrimuseet. Nu efter 25 Aars Virksomhed bebudes det, at Skolen maa leje sig ind i Teknologisk Institut, og at samtidig F. Hendriksen — som har været Drivfjederen i det Hele — trækker sig tilbage fra Ledelsen. Det er med Stænk af Mismod han lader de mange Aars Virksomhed gaa gennem sine Tanker; han taler om oprindelige Haab og Drømme om at rejse en Højskole for Boghaandværksfagene, Haab og Drømme, der ingenlunde er blevne virkeliggjorte, hvad enten dette har sin Grund i at vi har manglet Evner og Kræfter, eller det ligger i Tidernes Ugunst og den moderne Arbejdsforms ødelæggende Karakter. Men han trøster sig alligevel med at tro, at Skolearbejderne dog vil vise, at ærlig Stræben har der jevntvæk været fra de samvirkende Kræfters Side, og udtaler som sit Skøn, at det gælder om fortrinsvis at redde og bevare det mest mulige af Haandarbejdets Teknik, hvori dog alt det, der virkelig er Kultur i Haandværket er gemt.

Han ser ogsaa — vistnok med skellig Grund — Vanskeligheder af økonomisk og administrativ Art taarne sig op nu da Skolens Materiel, dens Tradition og dens Fremtidsmuligheder skal overgives til andres Varetægt, og slutter med at haabe, at Yngre nu vil sætte deres Ære og Kræfter ind for at opretholde og videre udvikle Skolen. —

Videre findes i Bogen Minderuner over afdøde Bogillustratorer, navnlig Otto Haslund og Carl Thomsen, med mange Gengivelser af deres Tegninger. I en længere Artikel har Emil Selmar optrykt nogle Aktstykker fra 1818 om Typografernes Lønforhold, med adskillige interessante Oplysninger om Fagets Kaar i denne økonomiske Nedgangsperiode. Af Eiler Nystrøm findes en gennemillustreret og livlig Opsats om Selskabet til de skønne og nyttige Videnskabers Fremme, som stiftedes i Slutningen af det 18de Aarhundrede, og hvis Hovedmænd var ivrige Bogsamlere, som Bolle Luxdorph, Otto Thott og Henrik Hielmstierne. Endelig sluttes med Beretninger og Regnskaber, samt Liste over Skolens Bidragydere.

Værket er i Kvartformat, mønsterværdig som Bog, og trykt paa svært, for Illustrationer velegnet, mat Papir fra De danske Papirfabriker. Sætning og Trykning er udført paa Fagskolen, og Professor Hans Tegner har tegnet det farvetrykte Omslag og Titelblad, samt Friser og Vignetter, med en levende og kraftig Streg.

A. K.

▫▫▫▫▫▫

Nydannelser og Udvidelser i dansk Industri.

Atter er et Par Uger forløbet, hvori Industrien har benyttet sig af den raadende Pengerigelighed og gennemført en Række Kapitaludvidelser. Hertil knytter sig enkelte Sammenslutninger og Nydannelser.

Crome & Goldschmidts Fabriker, der i Takt med dette Selskabs glædelige Udvikling i de sidste Aar flere Gange under Krigen har udvidet Aktiekapitalen, har nylig udbudt for 2,5 Mill. Kr. nye Aktier til Kurs 125. Aktiekapitalen er derved kommet op paa 7,5 Mill. Kr.

I Anledning af *A/S Bloch & Andresens* Overtagelse af Nordisk Tekstilaktieselskab er Aktiekapitalen bleven udvidet fra 0,7 til 2 Mill. Kr. De nye Aktier er placeret til en Kurs af 200 pCt.

Endnu et Firma indenfor vor Tekstilindustri, nemlig *A/S J. C. Modeweg & Søn*, har nylig gennemført en Udvidelse af Aktiekapitalen, idet de gamle Aktionærer — 2 Mill. Kr. — har faaet Adgang til at tegne halvt saa mange nye Aktier, som de før besad, til Kurs 150 pCt.

Det af Textilfabrikantforeningen stiftede Selskab, *Det danske Papirgarnsselskab*, omtales nærmere andetsteds.

Kjøbenhavns Flydedok og Skibsværft har udvidet Aktiekapitalen fra 3 til 6 Mill. Kr., saaledes at Emissionskursen var 135 pCt. Den nye Kapital skal dels anvendes til Udvidelser ved selve Værket, der allerede i betydeligt Omfang er i Gang baade paa det gamle Værft og i den nye Sydhavn, dels til at betale en Del Aktier i *Dansk Dieselmotor-Compagni* med. Sidstnævnte Selskab er startet i Begyndelsen af April med en fuldt indbetalt Aktiekapital paa 4 Mill. Kr. Dieselmotor-Compagniet skal som bekendt arbejde i nøje Tilknytning til en Række af vore Skibsværfter, ligesom ogsaa »Ø. K.« og »D. F. D. S.« og flere andre Dampskibsselskaber er interesseret heri. Stillingen som administrerende Direktør overtages af Hr. O. L. Kongsted, Ejer af H. Christoffersens Maskinfabrik i Holeby. Bestyrelsens Formandsplads er indtaget af Forpagter Sonne.

Der er dannet et nyt Værft, *Codan*, som faar forretningsmæssigt Hjemsted i Kjøbenhavn, men hvis Virksomhed, Bygning af Jernbeton og Motorskibe samt Træskibe, skal drives i Køge. Grundlæggerne af det nye Selskab er Overretssagfører Galskjøt, Køge, Skibsreder Malm, Grosserer Cornelius Petersen, Ingeniør Th. Christensen og Grosserer W. Truelsen. Aktiekapitalen er fastsat til 600,000 Kr., men kan efter Bestyrelsens Bestemmelse udvides til 1 Million Kr. Offentligt Udbud vil finde Sted i nær Fremtid.

Det er Hensigten, at Værftet skal være klar til Drift i Løbet af 3 à 4 Maaneder. Foreløbig tænkes anlagt 2 Beddinger for Jernbetonskibe indtil ca. 1000 Tons D. W. samt 3 Beddinger for Træskibe af Størrelse indtil 600 Tons D. W. Ogsaa andre Værftanlæg siges at være forestaaende i Køge, hvis Havn i den Anledning skal udvides. — Antallet af værftløse Byer indskrænkes stadig!

Det velkendte Firma *Hellesens Enke & V. Ludvigsen*, som ejes af Konsul Ludvigsen og driver Fabrikation af elektriske Tørelementer, er overgaaet til et Aktieselskab, der under samme Navn vil fortsætte den hidtil drevne Fabrikation. Selskabets Aktiekapital, der er fastsat til $2^1/_2$ Mill. Kr., er tegnet og fuldt indbetalt.

Bestyrelsen bestaar af Konsul Hey som Formand, Konsul Ludvigsen som Næstformand samt Telefondirektør Johannsen, Direktør Leon Levin og Direktør H. P. Prior. Konsul Ludvigsen vil som Bestyrelsens Kommiterede lede Virksomheden som hidtil.

▫▫▫▫▫▫

Dansk Fabrikation af Papirgarn.

Det indenfor »Industriraadets Studiekommission« nedsatte særlige Tavestofudvalg optog, som tidligere omtalt, ifjor Spørgsmaalet om Anvendelse af Papir som Erstatningsspindestof til Undersøgelse, og paa

Initiativ af Tekstilfabrikantforeningen stiftedes derpaa i November et Selskab med en Række af dens Medlemmer som Interessenter med det Formaal hurtigst og i videste Omfang at optage Fabrikationen af Papirgarn til Vævebrug, til Sejl- og Høstbindegarn osv.

Selskabets Forretningsudvalg har i den siden da forløbne Tid bl. a. arbejdet paa at faa de nødvendige Maskiner tilført, ligesom der paa flere af Tekstilfabrikerne er bleven foretaget foreløbige Forsøg. I Selskabet, hvis Navn vil blive »Det danske Papirgarnselskab«, er senere indtraadt »De forenede Papirfabrikker« og Firmaet »Jacob Holm & Sønner«. Selskabets Fabrikata har vist sig at staa paa Højde med, hvad Tyskland og tildels Sverige kan præstere i de paagældende Erstatningsstoffer. Vi skal nærmere omtale Resultaterne i vort næste Hefte.

Selskabets Sæde bliver København, og dets Kapital, som er fast overtaget, er foreløbig sat til 250,000 Kr., men vil antagelig snart blive udvidet. Bestyrelsen vil komme til at bestaa af Konsul K. C. Bloch (A/S Bloch & Andresen), Formand, Fabrikant Holger Sebbelov (Carl Flensburg & Sebbelov), Fabrikant Poul Neubert (Firma August Neubert), Direktør Gorm Petersen (De forenede Papirfabrikker) og Grosserer Johs. Holm (Jacob Holm & Sønner).

□□□□□□

Tropeskovbrug.

Ved et Samarbejde mellem Landbrugsministeriet og Det Østasiatiske Kompagni blev der i 1913 grundlagt en Undervisning i Tropeskovbrug under Ledelse af en Kommission, der blev udnævnt af Ministeriet. Denne Kommission har for kort Tid siden udgivet en af Forstkandidat *Allan Heilmann* udarbejdet »Lærebog for Tropeskovbrug«, hvori gives en meget overskuelig og instruktiv Fremstilling af Forholdene i Asien, navnlig i erhvervsgeografisk Henseende, og af de for Driften af Gummi- og Kokusplantager og for siamesisk Skovbrug særlig gældende Vilkaar. — Denne meget læseværdige Bog er desværre ikke i Handelen; man kunde ellers ønske den en vid Udbredelse i danske Kredse til Oplysning om betydningsfuld dansk Foretagsomhed ude i Verden, hvor særligt Det Østasiatiske Kompagni har gjort en saa fremragende Indsats.

At dansk industriel Virksomhed ogsaa nyder godt af den ved denne Foretagsomhed skabte Vekselvirkning mellem Danmark og det fjerne Asien vises derigennem, at de unge Mænd, som efter at have deltaget i Undervisningen i Tropeskovbrug udsendes til de under dansk Ledelse bearbejdede Plantager og Skove paa Malakkahalvøen og i Siam, kan siges direkte at arbejde for Tilførsel af visse Raavarer til vor hjemlige Gummi-Industri, Spiseolie-Industrien samt Møbel- og Skibsbygningsindustrien. *M.*

□□□□□□

Svensk handelspolitisk Forberedelse.

Skønt svensk Eksportindustri i Sveriges Allmänna Eksportförening besidder en stor og dygtig Organisation for sine Eksportinteresser, og i det svenske Industriförbund (Industriraad) en ikke mindre anset og handledygtig almen-industripolitisk Organisation, er man dog nylig skredet til Oprettelsen af en særlig Institution for at møde de nye Krav, Eksporthandelen vil møde efter Krigen. Det nye Centralraad for svensk Eksportindustri repræsenterer ingen Splittelse, kun en Specialisering, idet baade Sveriges Eksportförening og Sveriges Industriförbund staar som Stiftere af den nye Institution. Dennes Opgaver skal være at varetage de svenske Eksportinteresser paa mere fuldkommen Maade, end det er muligt gennem nogen eksisterende Industrisammenslutning. Trangen hertil er fremkommet som Følge af de under Krigstiden udviklede Foranstaltninger i visse Lande til Fremme af Eksporthandelen efter nye Principer, Principer, der maa ventes opretholdt, ogsaa naar Krigen en Gang er afsluttet. Særlig i Tyskland har man gennemført et System med intim Samvirken mellem Statsmyndigheder og Eksportindustrier i det Øjemed at opnaa de for Hjemlandet mest gunstige Eksportpriser, Aftalevilkaar m. m. Efterhaanden som man kan indse, at de nye Systemer vil være sikrede længere Tid fremefter, har man derfor anset det for nødvendigt ogsaa i Sverige at skabe et særligt Organ, som med den størst mulige Autoritet kan optage Behandlingen af herhenhørende Problemer, enten paa egen Haand støttet til Industrien eller i Forening med Statsmyndighederne.

Foreløbig skal Centralraadets Opgave være at følge de handelspolitiske Foranstaltninger og Udvikling i Udlandet, særlig i saadanne Lande, som har Betydning for svensk Eksport og Konkurrencedygtighed, samt at tage under Overvejelse, hvilke Foranstaltninger, der kunde være paakaldet, for at styrke den svenske Eksports Stilling i den nærmeste Fremtid. Gennem intimt Samarbejde og Centralisering af Spørgsmaalene gælder det at sikre Landet de gunstigst mulige Eksportpriser og Handelsvilkaar, samt i det hele taget at skabe et sagkyndigt Organ, som kan raadspørges, naar en Gang Spørgsmaalet om Afslutningen af nye Handelstraktater bliver aktuelt.

Centralraadet tæller foreløbig 22 Medlemmer, dels Repræsentanter for Sveriges ledende Industrisammenslutninger, dels andre fremragende svenske Industrimænd. Til Sekretær er valgt Professor Nils Wohlin, som paa Grund af det Arbejde, han allerede tidligere har nedlagt paa Handels- og Toldpolitikens Omraade, besidder særligt Kendskab til de Spørgsmaal, som Centralraadet vil komme til at beskæftige sig med.

Som man ser, er det langt fra nogen almindelig Eksportorganisation, der hermed tilsigtes, men et Led i Forberedelserne til at møde den nye handelspolitiske Verdenssituation, der vil vente ogsaa de nu neutrale, smaa Stater. Ogsaa vi maa itide være opmærksom paa de heraf fødte Problemer.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Sveriges Vandkraft.

Ifølge Oplysninger paa det nylig afsluttede Industrimøde i Stockholm raader Sverige nu over en udbygget Vandkraft paa ca. 1 Mill. HK. Vandkraftudnyttelsen er trods Materiale- og Byggevanskeligheder steget stærkt i de sidste Aar fremskyndet af Brændselspriserne. I 1917 er saaledes fuldført nye Kraftanlæg med ialt ca. 65,000 HK, medens Anlæg er paabegyndt med en samlet Ydeevne af ca. 90,000 HK.

Fortinning af Jernblik.

Vi gjorde i vort Februar-Hefte d. A. opmærksom paa en i Tyskland gjort Opfindelse, der gik ud paa at producere Hvidblik, der kun var fortinnet paa den ene Side. Paa Grund af den store Mangel paa Tin vil en saadan Metode, hvis den er praktisk anvendbar, kunne faa den største Betydning navnlig for Konservesindustrien, og vi gjorde dengang opmærksom paa, at der endnu heftede nogle Mangler ved den nye Metode. Efter hvad vi nu har faaet oplyst, er disse Mangler fuldstændig afhjulpne, hvorfor vi i det følgende kommer tilbage til Opfindelsen.

Som bekendt anvendes ca. 90 pCt. af disponibelt Tin til Fabrikation af Konservesdaaser. Man forsøgte allerede for ca. $1^1/_2$ Aar siden at fremstille Blik, der kun var fortinnet paa den ene Side, men det lader til, at det først skulde lykkes den i Tyskland bosatte danske Ingeniør *Svend Dyhr* at løse Opgaven tilfredsstillende. Et stort tysk Valseværk fabrikerer allerede Hvidblik fortinnet paa den ene Side til Hæradministrationen, som anvender dem til sin Fabrikation af Konserves. Det har vist sig, at det ensidige fortinnede Blik fuldt ud staar paa Højde med almindeligt Hvidblik.

Efter hvad Opfinderen har meddelt os, andrager Besparelsen af Tin ca. 40 pCt. Svejsningen af Blikplader (jfr. vor første Artikel) foregaar meget hurtigt, nemlig 1 m i ca. 8 Sekunder. Prøver af Hvidblik og svejset Blik kan ses i Industriraadets Studiekommission, aaben fra Kl. 3—4.

Svensk Syrolitindustri.

For nogle Aar siden blev der gjort en Opfindelse i Sverige til Fremstilling af et Produkt, Syrolit, som skulde erstatte Ebonit og Celluloid til forskellige Fabrikationer. Raaproduktet til Syrolit er skummet Mælk og Naftalin. Der blev oprettet en Fabrik i Eslöf, »Syrolitfabriken i Eslöf«, som efterhaanden har naaet en saadan Fuldkommenhed i Fremstilling af Syrolit, at denne Industri nu ikke mere behøver at foretage yderligere Eksperimenter. I den Anledning har Fabrikens Bestyrelse nu bestemt at udvide Fabriken, og man har købt et stort Grundareal i Eslöf, hvor man agter at anlægge en moderne Fabrik for Masseproduktion af Syrolit.

Vi har haft Lejlighed til at se forskellige Prøver af Syrolit, baade valset ud i tynde Plader af forskellige Farver og Tykkelse samt i forskellige Profiler. Flere danske Virksomheder anvender Syrolit med tilfredsstillende Resultat, og man spørger uvilkaarligt, hvorfor der ikke fra dansk Side er foretaget noget for at faa en Syrolitfabrikation igang herhjemme, hvor vi ikke er daarligere stillet, hvad Raamaterialer angaar, end Sverige.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Fra Industriraadet.

Tilførslerne vestfra.

Efter Anbefaling af Erhvervenes Fællesudvalg er det i den sidste Tid lykkedes at faa tilført Partier af haardt tiltrængte Varer.

Fra *Amerika* er saaledes »Hellig Olav« ankommet med Resten af den saakaldte Julegave, hvoriblandt Medicinalvarer og Kaffe.

Fra *England* har man faaet Tilsagn om Tilførsler af Sygarn, hvoraf iøvrigt allerede flere Partier er afskibet hertil.

Dansk Brændsels- og Kontrolforening.

Der er i disse Dage udgaaet et Opraab til samtlige Landets Kedelejere med Opfordring til at indmelde sig i »Dansk Brændsels- og Kontrolforening«.

Initiativet til denne Forening er taget af Industriraadet, der indtrængende opfordrer sine Medlemmer til at indmelde sig.

Foreningens Adresse er: 18 Vestre Boulevard, Kjobenhavn B.

Studiekommissionen.

Industriraadets Studiekommission ønsker at oplyse, at den i særlig Grad vil være taknemlig for Medvirkning fra Medlemmernes Side — og at den med Interesse vil modtage alle Vink og Oplysninger, der kan fremme dens Arbejde.

Tilførsler fra Tyskland.

I Tilslutning til de i indeværende Foraar i Kjøbenhavn førte tysk-danske Forhandlinger har Delegerede for Erhvervenes Fællesudvalg nylig ført Forhandlinger i Tyskland. Disse har navnlig drejet sig om visse Arter *Kemikalier*, særlig *Medicinalvarer*, *Jern* og *Staal*,

af hvilke Varer forøgede Leveringer er sikrede i Overensstemmelse med Hovedforhandlingernes Vedtagelser.

Tilførsler fra Schweiz.

Alle Industridrivende, der har Interesse i Import af Varer fra Schweiz transiteret gennem Tyskland, bedes henvende sig til Industriraadet med Opgivelser af Omfanget og Arten af disse.

Engelsk Overgangsøkonomi.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af en Rapport, der er afgivet af en af det engelske Rekonstruktions-Ministerium i Februar 1917 nedsat Kommission til Undersøgelse af Stillingen efter Krigen, forsaavidt angaar Fabrikation af og Handel med Svovlsyre og Kunstgødning, under særlig Hensyntagen til de nye Anlæg til Fabrikation af Syrer, der er blevet oprettet under Krigen af Ammunitions-Ministeriet. Endvidere har man modtaget et Eksemplar af en Artikel i »Board of Trade Journal« for den 7. f. M., der kommenterer den ovennævnte Rapport.

De paagældende Tryksager henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Engelske Importerklæringer.

Medlemmernes Opmærksomhed henledes paa at udfylde de nødvendige Importblanketter med størst mulig Nøjagtighed. Enhver Fejlangivning og Misforstaaelse med efterfølgende Korrespondance frem og tilbage foraarsager et Spild af Arbejde og Tid.

▫▫▫▫▫▫

Fra Biblioteket.

Paa Grund af det stadigt stigende Udlaan maa det indskærpes Medlemmerne at tilbagelevere Bøgerne i rette Tid.

Katalog over Biblioteket faas for 2 Kroner. Hovedtillæg (1910—16) for 1 Kr.

Udenbysboende Medlemmer kan faa Bøger tilsendt mod Portogodtgørelse. Adressen er Industriforeningens Bibliotek, Vesterbrogade 1, Kjøbenhavn B.

Følgende Bøger er indgaaet i Biblioteket:

26. Valentiner, S. Vektoranalysis. 2. Aufl. Berl. 1912. 156 S.
26. Einstein, A. Über die spezielle und die allgemeine Relativitätstheorie. Braunschw. 1917. 70 S.
52b. Münsterberg, H. Psykologi och näringsliv. Översättning. Stockh. 1917. 160 S.
60. Apotheker-Zeitung, herausgeg. v. Deutschen Apotheker-Verein. 30. Jahrg. ff. Berl. 1915 ff.
78. Herzog, G. Polster-Rosshaar und seine Prüfung. Berl. 1916. 129 S.
78. Marstrand, V. Cement-Hulsten. [Kbh. 1917]. 16 S.
78. Ersättningsmaterial för industriella råvaror. Förhandl. vid det d. 19. och 20. Sept. 1917 i Stockholm anordnade mötet. Stockh. 1917. 160 S.
82. Lehrbuch des Maschinenbaues, herausg. v. Karl Esselborn. Lpz. 1911—13. 2 Vol.
    1. Materialienkunde. Festigkeitslehre. Maschinenzeichnen. Maschinenelemente. Kolbenmaschinen. Windmotoren und Kreiselmaschinen. Dampfkessel und Gasgeneratoren.
    2. Dynamomaschinen und Elektromotoren. Hebemaschinen. Baumaschinen. Wasserkraftanlagen. Bearbeitungsmaschinen.
84. Barth, C. Die Grundlagen der Zahnradbearbeitung. Berl. 1911. 64 S.
88. Butler, E. The vaporizing of paraffin for high-speed motors (electric ignition type). Lond. 1916. 120 S.
106. Hausbrand, E. Das Trocknen mit Luft und Dampf. Berl. 1911. 142 S. Tvl.
108. Häntzschel-Clairmont, W. Der moderne Installateur. 3. Aufl. Berl. 1911—12. M. Atlas (2 Vol.).
114. Hald, C. A., & J. Rasmussen. Vejledning for Elektricitetsforbrugere.
115. Kosack, E. Elektrische Starkstromanlagen. 2. Aufl. Berl. 1914. 303 S.
123. Pole, J. C. Die Quarzlampe, ihre Entwicklung und ihr heutige Stand. Berl. 1914. 84 S.
123. Weber, H. Die elektrischen Kohlenglühfadenlampen. Hann. 1908. 260 S. Tvl.
127. Meyen, F. A. Eigenheim und Miethaus im Lichte der Technik. Lpz. 1916.
129b. Pancke, E. Legierungs Metalle. Halle 1913. 82 S.

▫▫▫▫▫▫

Ledigt Legat. Af *H. C. Ørsteds Legat* vil den 12. Juli d. A. en Portion paa 200 Kr. være at tildele en Industridrivende eller Haandværker, som i det forløbne Aar har frembragt noget nyt og godt i sit Fag.

De, som mener at kunne komme i Betragtning, kan inden *1. Juni d. A.* indsende Andragende med fornødne Oplysninger til Industriforeningen, København B.

Særlige Skemaer til Udfærdigelse af Ansøgninger om dette Legat forefindes ikke.

Annoncer. Manuskript til Annoncer, der ønskes optaget i »Tidsskrift for Industri«, maa være indleveret senest 10 Dage inden Udgivelsesdatoen for det Numer, hvori Optagelsen ønskes.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18. Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 7 1. JUNI 1918

En Opfindelse — og en af dens Konsekvenser.

Meddelelsen om en epokegørende Opfindelse, en forbedret Konstruktion af en Sugegasgenerator er nylig gaaet Landet rundt. Den nye Generator, hvis Opfinder er Ingeniør Mathiessen, skulde muliggøre en under de nuværende Forhold rent ud fantastisk Økonomi. Som Meddelelsen oprindelig serveredes Offentligheden, lød den nærmest utrolig. Og det skal nok vise sig, at den, hvis den, som det meddeles, arbejder med Kulslagger, næppe nogensinde vil blive istand til at give den Pengeokonomi, der har været fablet om. Thi det er klart, at findes der en Fremgangsmaade, der vil muliggore det med Fordel at brænde Slagger helt ud — det siges navnlig at være Slagger fra Lokomotivernes Fyrbokser, der tages Sigte paa, men det kan iøvrigt ogsaa være fra mange andre Fyr — saa er det klart, at Slaggerne vil stige i Pris, saa Forretningen bliver daarligere end først formodet for dem, der køber og anvender dette Affald. Se blot til Priserne paa gamle Klude, paa Jernaffald — ja, paa gammelt Papir, der er steget i Pris til over det dobbelte, alt som Eftersporgslen voksede.

Men rent bortset fra, om det altsaa skulde blive lidt dyrere at anvende den »Mathiesenske« Generator, end man i første Øjeblik har skonnet, saa foreligger her, stadig Beretningens Rigtighed forudsat, en Opfindelse af allerstørste Værd. Og hvad mere er, af nationaløkonomisk Betydning. Dels oparbejder den noget, der før nærmest har været at betragte som besværligt Affald — »Pandegrus«, som man fik for at hente det — dels fordi den kan tjene til at formindske vor Brændselsimport!

Meddelelsen om den nye Generator har vakt Opsigt! Og hvad Under? Vi befinder os jo i en Brændselsdyrtid, der trodser enhver Beskrivelse. De færreste aner vel i hvilken Grad man Landet over i private Næringsbrug som paa Elektricitetsværker sukker under de tidobbelte Kulpriser, og med hvilken glad Forventning derfor hver Meddelelse om nyt billigt Brændsel (Brunkul, Torv, Træaffald) eller *Brændselsøkonomi* modtages. Vi tager et Eksempel lige ud af Livet: I en mellemstor sjællandsk Provinsby havde for fire Aar siden en yngre, dygtig Maskinkonstruktør skabt sig en god Forretning med en lille Fabrik indrettet paa visse Specialiteter, hvilke er i denne Sammenhæng ligegyldigt. Kapital havde han ikke meget af, men desto mere Foretagsomhed. — Til det paagældende Arbejde skulde der dog bruges ualmindelig megen Kraft, over 50 HK, hvilket efter Fabrikens Størrelse er mere end almindeligt i en mindre Maskinfabrik. Kraften som Elektricitet fik han fra Kommunen, Prisen var 15 Øre Kwt., og saa begyndte han. — Men nu er Prisen 50 Øre pr. Kwt.! Og det betyder selvfølgelig en slem Streg i Regningen. Eller rettere sagt, hele hans Forretning er truet igennem denne Prisforhøjelse. Og saadan er det gaaet talløse smaa Fabriker ude i Landet, der har entreret med Elektricitetsværker. Maskinfabrikanten har nu skaffet sig et gammelt Sugegasanlæg paa billige Vilkaar, selvfølgelig var det urentabelt drevet med Antracit. Men ved taalmodig Eksperimentering med Brunkul, Koks og lidt iblandet Kul, kan man bjærge Forretningens Kraftforbrug. Megen Tid til Eksperi-

menter har han ikke, og han er mere end fortvivlet.

Det er imidlertid klart, at den Mand maatte gribe den ovenberorte Opfindelse med Begejstring, som en Mulighed.

Og saadan gaar det som sagt mange.

Men hvor henvende sig om Vejledning. Hvorfra kontrolleres Forsøgene ganske over enhver Mistanke hævet upartisk? Her er et Savn.

Thi det er ikke den eneste Opfindelse, der er gjort under Krigen, og Hr. Mathiessens Generatorer ikke noget enkeltstaaende Fænomen, som Forsog paa at formindske Brændselsvanskelighederne. Vi træffer dygtige og heldige Konstruktorers velovervejede Forslag. Og saa selvfølgelig en Masse Spekulanter i Brændselsdyrtiden og Folks Godtroenhed, der synes at vokse proportionelt med deres Trang. Som sagt: Forslag, Konstruktioner, Ændringer o. s. v., rasler ned over den sukkende Kulforbruger. Men Orientering er der ikke meget af, og Klarhed *maa* der til. Thi Brændselsspørgsmaalet er af allerstorste Betydning — for nogle Virksomheder noget nær et Livsspørgsmaal og for de fleste et Sporgsmaal af betydelig Rækkevidde.

Gaar vi nu tilbage til Mathiessens Generator, om hvilken der endnu kun vides lidet — og kun kan vides lidet — naar der ved »vides« forstaas Forsøg igennem længere Tid og under betryggende Kontrol — vi kender i hvert Fald ikke saadanne Forsøgsrækker — saa paatrænger det Spørgsmaal sig naturligt: Kunde ikke de Slagger ved visse Lejligheder brændes tilstrækkeligt godt ud under almindelig Kedel paa særlig dertil egnet Rist? Svaret er Jo! Men Spørgsmaalet er ikke saa nøje undersøgt — eller Undersøgelsen saa velkendt som ønskeligt under de nuværende Forhold. Selvfølgelig *burde* Brændselet under de nuværende Forhold udnyttes til sidste med Fordel anvendelige Kalorie.

En Smule Lys over, hvad der vil kunne naas, giver blot den Oplysning, at Slaggerne fra enkelte af vore Elektricitetsværker, naar de skrabes ud, har samme Brændselsværdi som Gennemsnitsbrunkullene og omtrent samme Kvalitet som gode Höganäs-Affaldskul, saadanne som med Fordel anvendes paa særlig Rist og som eneste Brændsel for større Fabriker hinsidan Sundet.

Der skulde derfor her synes at ligge en frugtbar Opgave for Undersøgelse af Brændselsøkonomi — en Opgave som Næringslivet ikke vil kunne være bekendt at skyde fra sig.

Mathiessens Opfindelse og Betragtninger i Anledning af den peger derfor med al ønskelig Tydelighed paa Nodvendigheden af Adgang til Brændselsokonomikontrol og Undersøgelser, altsaa paa det nu i disse Dage aktuelle Forslag til Oprettelsen af en »*Dansk Brændsels- og Kontrolforening*«. Der er siden Forslaget fremsattes arbejdet paa mange af de Opgaver, man deri havde stillet sig. Men for at komme videre maa der arbejdes paa bredeste Basis.

Udkastet til Love er behandlet og foreløbig vedtaget og i disse Dage henvender Udvalget sig med et talrigt underskrevet Opraab til Offentligheden om at melde sig ind i Foreningen. Maatte denne Opfordring blive fulgt i største Udstrækning, ikke alene fordi det er en god Sag, men fordi en Brændsels- og Kontrolforening, der skal kunne gøre nogen Nytte kan ikke »begynde i det Smaa«. — Den maa kunne træde frem som en *Landsforening,* fuldt rustet til at tage Arbejdet op i fuldt Omfang, som Forholdene uafviseligt kræver det.

Det kan ikke derfor indtrængende nok siges til Dampkedelejere og Brugere af Motorer: Ved »at se Tiden an« slaas Tanken ihjel; melder ikke Størsteparten af dem, der *kan* blive Medlemmer sig ind i første Omgang, vil det blive en trang Tid for det for dansk Næringsbrug som Nationaløkonomi saare vigtige Spørgsmaal: Undersøgelse af Brændsel, af Fyringsmetoder, og gennemført Kontrol med i Drift værende Anlæg.

G. G.

Arbejdsløshedens Problem.

Arbejdsgiverforeningen har nylig rettet en indtrængende Henvendelse til sine Medlemmer om at medvirke til at regulere Arbejdsanvisningen og Arbejdslosheden. Anledningen hertil er det paafaldende Forhold, der er konstateret, at den omfattende og kostbare Arbejdsløshed gaar samtidig med en usædvanlig Mangel paa Arbejdskraft, der hemmer og umuliggør mange nye

Foretagender. Det hedder i Henvendelsen, at der mange Steder klages over, at man ikke kan faa udført det foreliggende Arbejde paa Grund af manglende Arbejdskraft, og at man derfor i mange Tilfælde opgiver f. Eks. paatænkte Byggeforetagender.

Skønt det ikke direkte siges i Arbejdsgiverforeningens Skrivelse, læser man dog mellem Linierne Ønsket om at komme det Misbrug af Arbejdsløshedsunderstøttelsen til Livs, som det menes gaar i Svang. Blandt Landets Arbejdsgivere synes det nemlig at være en vidt udbredt Mening, at der finder store Misbrug Sted af denne Form for vor sociale Lovgivning, og at Misbrugene for Tiden er udartet paa en Maade, der nærmer sig det skandaløse. Vi har liggende et ikke ringe Materiale, der er tilsendt os fra vore Læseres Kreds og som belyser grelle Forhold.

I Pressen er det »Finanstidende«, der først af alle har haft Mod til at tage dette lidet taknemlige Spørgsmaal op, og det er os en Glæde at gengive Bladets Betragtninger i denne Anledning i dets Numer for 15. Maj:

Finanstidende har tidligere fremdraget dette Emne, skriver Bladet, og vi fik dengang, ikke mindst ved den Opmærksomhed vore Ytringer vakte hos Arbejdsløshedsinspektøren, et Indtryk af, at vi havde rørt ved et ømt Punkt. Vi har senere ofte haft Lejlighed til at faa vore Synspunkter bekræftede, og skønt vi under den Krise, det danske Samfund i Øjeblikket gennemgaar, finder, at der hellere maa ydes for meget end for lidt Hjælp til de nødlidende, kan vi dog ikke undlade paany at tage Emnet op og gøre et Par Betragtninger gældende.

Man maa antagelig regne med, at de Fremstillinger, der fra Arbejdsgiverkredse gives om svigtende Arbejdsvillighed hos Arbejderne, er ensidige. Det er menneskeligt at trække det ene graverende Eksempel frem som almengyldigt; mellem Aar og Dag møder jo enhver af os blandt de Mennesker, vi skal arbejde sammen med, daarlige Elementer. Der kan være sorte Faar i enhver Flok. Men ganske vist, naar man fra alle Sider hører de samme Klager fremsat og faar dem bilagt med Eksempler af forskellig Type, kan man dog ikke lukke Øjnene for, at der er en Brist i det bestaaende System.

Andet var heller ikke at vente. Til enhver god Foranstaltning hører en Skyggeside. Den højtudviklede sociale Lovgivning, Danmark i den sidste Menneskealder har indført, har i Tidens Løb avlet Vildskud, som efter Evne bør fjernes. Skumlere har villet kalde Danmark en Forsørgelsesanstalt, hvor alle og enhver pukker paa sin Ret overfor Stat og Kommune og mener at have et Krav paa at blive hjulpet, mens det gamle nyttige Ord *Pligt* er forsvundet af Ordbøgerne. Helt urigtigt er det næppe. Fra Fødsel til Død har ethvert Individ en hel Priskurant af Krav overfor det offentlige, som han eller hun kan præsentere, naar de finder det opportunt. Tanken i den sociale Lovordning er ideel og sikkert ogsaa samfundsnyttig, men den forudsætter rigtignok en social Pligtfølelse, som altfor ofte savnes, og som der intetsteds gøres Forsøg paa at optugte Befolkningen til.

Et meget slaaende Vidnesbyrd om den moderne Tænkemaade foreligger i en Udtalelse, som Forstanderinden for Tjenestepigernes Fagskole, Frøken Marie Christensen, har fremsat i et Interview i »Politiken«. Tjenestepigernes Ordfører forklarer den opsigtsvækkende Mangel paa kvindeligt Tyende ved Skiftedagen den 1. Maj saaledes:

»Aarsagen ligger lige for. Tidligere tog de unge Fabriksarbejdersker Husgerningspladser, naar der blev Arbejdsløshed i deres Fag. — — Nu har den nye Arbejdsløshedskasselov fuldstændig forandret dette Forhold. Indtræder der Arbejdsløshed for den kvindelige Fabriksarbejder, kan hun faa sin Understøttelse. Med den klarer hun sig og bliver saaledes ved sit Fag.«

Kan man forlange en bedre Tilstaaelse? Den rammer Sømmet lige paa Hovedet. Den viser, at den Regulator, der tidligere fandtes for det største og sørgeligste sociale Onde, nemlig Overflytningen af Kræfterne fra det ene Fag til det andet, er gaaet i Baglaas. Der er ikke længere Tale om, at Individet selv skal udfolde noget Initiativ, skal anspænde Kræfterne og have den Tilfredsstillelse at se Vanskelighederne overvundne. Det er bekvemmere at hæve sin Understøttelse i Arbejdsløshedskassen og iøvrigt disponere over sin Dag som Partikulier fremfor at give sig i Lag med et nyt Arbejde. Nogen effektiv Kontrol med den arbejdsløse findes ikke. Har man præsenteret sig paa Kontoret om Morgenen, kan man gøre med Resten af Dagen, hvad man vil. At der er mere end Arbejde nok at faa, at der er noget usommeligt i at paabyrde Samfundet unødvendige Udgifter i disse Tider, at der overhovedet er et Begreb, der hedder

Pligtfølelse, det blæser man en lang Marsch. Har man ikke ogsaa smukke Forbilleder for Øje? Hele Landet, fra Top til Taa, skal bare more sig. Rettigheder har vi alle; vi er f. Eks. alle stemmeberettigede Vælgere, som de høje Herrer Politikere skal spytslikke for. Hvad har vi Lovene til, uden til at bruge dem?

Vi *bruger* Lovene, og vi opbruger de Penge, Landet har tjent i de gode Aar. Og saa er det maaske kun det næstværste. Hovedulykken er den moralske Usandhed, de nuværende Forhold skaber. Hvis den Skepsis overfor Arbejdsløsheds-understøttelsens rette Anvendelse, som vi tror er gængs i visse Kredse af Befolkningen, er rigtig, da er her et Punkt, der trænger til en snarlig Reform. Skulde der mon ikke indenfor Arbejdernes egen Lejr være en og anden, som i sit Indre deler denne Skepsis overfor Systemet, og som nu, da Valgene er overstaaede, turde sige et ærligt Ord derom? Eller er der ingen, som tør kaste den første Sten?

— — —

Vi tror, at disse Ord er som talt ud af de fleste af vore Læseres Hjerte. Hvornaar mon disse Forhold vil have paadraget sig saa megen Opmærksomhed, at den højst tiltrængte Revision kan foretages? Skal vi være kort helt ud i Uføret, før man erkender det uforsvarlige i Situationen? I Sandhed, da vil det komme til at slaa haardt til os i de Tider, der kommer efter dette! Men hvor er hele den Presse, der ellers lever højt paa Fordringer om Moral og Sundhed og Ret? Har den maaske kun sine Krav at stille, naar det gælder Industriens *Ledere*?

▫▫▫▫▫▫

Arbejdsprøver med Træhakkelse-maskiner m. m.

Som tidligere meddelt i Tidsskriftet har Studiekommissionens Udvalg for Træhakkelsemaskiner i Forening med Dansk Skovforening ladet afholde Opvisninger med Træhakkelsemaskiner og Pindehuggemaskiner. For at danne sig et Skøn om de forskellige Maskiners Arbejdsmaader og Ydeevne har man ladet udføre en Række Arbejdsprøver, af hvilke her som bebudet skal meddeles de opnaaede Resultater. Til samtlige Prøver er anvendt et ensartet Materiale af 10aarig Udhug af Skovfyr.

Træhakkelsemaskiner.

»*Ursus*« og »*Neptunus*« Maskinerne fremstilles af Söderhamns Nya A. B. Prisen er henholdsvis ca. 3600 og 6000 Kr. Ved Prøven blev Maskinerne trukket henholdsvis af et 6 HK og et 10 HK Lokomobil og havde en Omdrejningshastighed paa henholdsvis 1400 og 1000 Omdrejninger. Ved en 10 Timers Prøve produceredes med den mindste Maskine, »Ursus«, 50 Rummeter Træhakkelse Vægt ca. 14000 kg. Udgifterne herved anslaas til ca. 95 Kr. eller ca. 7 Kr. pr. ts. frisk skaaret Træhakkelse. »Neptunus« Produktion var i samme Tidsrum 90 m^3 = ca. 25 ts. med en Udgift af 139 Kr. eller 5½ Kr. pr. ts. (I disse Priser er indbefattet Transporten fra Aflægningsstedet til Maskinerne). Da Materialet ifølge Maximalprisbestemmelserne af 12. Oktober 1917 for Kvas af Art som det anvendte er sat til 25 Øre pr. Rummeter ydre Maal for Kvaset i Bunker med en Vægt pr. Rummeter ca. 55 kg. vil Materialets Værdi paa Produktionsstedet altsaa være ca. 4,55 pr. Tons, hvortil saa kommer Omkostningerne ved Behandlingen paa Maskinerne, eller ialt 10—12 Kr. pr. Tons færdigskaaret Materiale. Disse Priser vil dog sandsynligvis ved en mere rationel Anlægsmaade, end Forsøgene har tilladt, kunne bringes noget ned.

Brændslets Brændværdi er som meddelt tidligere ca. 1400 VE eller $^1/_5$ af Stenkullets og egner sig efter Erfaringer fra Sverige, navnlig efter Lagring og Tørring, hvorved ogsaa Brændværdien næsten fordobles, udmærket som Stokerbrændsel, i Særdeleshed i Blanding med Kul. Navnlig har det ved Blanding med stærkt slaggeholdige Kul haft udmærket Virkning paa Forbrænding af disse. Materialet kan dog ogsaa som Tilblanding anvendes som det foreligger. Hvor Transportomkostningerne derfor ikke maatte fordyre Brændslet for meget, vil det derfor sikkert under de nuværende Forhold kunne anvendes med Fordel som Industribrændsel. Gode Resultater foreligger da ogsaa allerede fra adskillige danske industrielle Virksomheder.

Pindehuggemaskinerne.

Som Fordel ved alle Maskiner af den Art maa nævnes deres betydelig lavere Pris, den forholdsvis lette Transport, deres store Produktionsevne og mindre Kraftforbrug. Disse Fordele betinges dog naturlig kun af en mindre stærk Findeling af Materialet: dette bliver derfor ikke saa tæt sammenfaldende som Træhakkelsen, hvad der medfører større Vanskeligheder for Transport og Indfyring. Af saadanne Maskiner var ialt anmeldt 9. Forsøgene er dels udført med ovennævnte Skovfyrmateriale, dels med Bjergfyr.

Som det vil ses af nedenstaaende er Produktionsevnen for de forskellige Maskiner ikke meget varierende, men vil naturligvis for samme Maskine kunne variere efter Omdrejningsantallet, dog kan dette næppe forceres udover det ved Prøverne anvendte uden et uforholdsmæssigt Slid paa Maskinerne.

»*Fiona senior*« fremstilles af Bogense Jernstøberi & Maskinfabrik og forhandles af Brd. Bendix, Kjøbenhavn. Pris ca. 1125 Kr. Produktion pr. Time indtil 4500 kg (Stykker paa 10—16 cm Længde). Udgifterne ved en 10 Timers Arbejdsprøve var 110 Kr. eller ca. 2,50 pr. Tons, hvilket er knapt det halve af Udgifterne ved Behandlingen paa Træhakkelsemaskinen.

Maskinen har ved Prøverne vist sig som særdeles solid og velbygget. Firmaet leverer ogsaa en mindre og billigere Type, »Fiona junior«.

Udgifterne ved Arbejdet paa de øvrige Maskiner vil efter anstillede kortere Prøver paa det nærmeste blive det samme.

»*N. C. B.*« Maskinen fremstilles af Holbæk Maskinfabrik og forhandles af Firmaet N. C. Breit, Kjøbenhavn. Pris 850 Kr. Den er noget lettere af Konstruktion end ovenstaaende, men har ved Prøverne vist sig at kunne holde for en forceret Ilægning, saaledes at dens Produktion kunde drives op til 4200 kg i Timen.

»*Champion*«, Fabrikant A. C. Rasmussen, Stubbekøbing, Forhandler H. C. Petersen & Co., Kjøbenhavn. Pris 1300 Kr. Maskinen synes at være godt gennemkonstrueret og fremtræder i en særdeles solid Udførelse, ligesom Træet tilføres paa en særlig Maade, hvorved opnaas et meget let Snit. Lignende Typer har i længere Tid været prøvet i Sverige med særdeles godt Resultat. Produktion 4400 kg i Timen.

»*Ideal*«, Fabrikant: Strandvejens Maskinfabrik, Nyborg, der selv forhandler Maskinen. Pris 1050 Kr. Produktionen opgives til 3000 kg i Timen. Maskinen kunde dog paa Grund af en forkert leveret Remskive ikke opstilles, saaledes at en sammenlignende Prøve kunde afholdes.

»*Thor*«, fremstillet af Snedkermester Schøt, Erritsø pr. Fredericia, var en lille solidt bygget Maskine, helt af Jern. Pris 1200 Kr. Maskinen havde en særlig Konstruktion, hvorved opnaaedes, at Træet ikke var under Fremføring under Hugget, hvorved opnaaedes en særlig rolig Gang. Produktion 3800 kg i Timen.

»*Skræp*«, Fabrikant og Forhandler: Jensen og Olsen, Esbjerg, var en betydelig sværere bygget Maskine end de øvrige Pindehuggere; den klippede med Lethed de sværeste Bjergfyrstammer, medens Grænsen for, hvad de øvrige Maskiner med Rimelighed kunde tage, maa sættes til 10 cm Tykkelse. Pris 2500 Kroner.

»*Ekspres*«, Fabrikant: Faaborg Jernstøberi, Forhandler H. C. Petersen & Co., Kjøbenhavn. Pris 1300 Kr., samt

»*Jyden*«, Fabrikant og Forhandler: Sydjydske Landbrugsmaskiner, Kolding, afviger kun lidt fra den ovenomtalte Maskine Fiona sen. Om de indførte Forbedringer vil man først efter nogen Tids Brug kunne udtale sig.

»*Johanssons Trätuggare*«, Fabrikant og Forhandler Johanssons mek. Värkstad, Västerås. Pris ca. 3000 Kr. Maskinen adskiller sig fra de øvrige Maskiner ved, at Materialet fremføres med Haanden. Den er særdeles velkonstrueret og solidt udført. En direkte Sammenligning med de ovennævnte Maskiner kan ikke drages, idet den er beregnet paa langt tykkere Materialer; den behandler saaledes med Lethed indtil 15 cm tykke Stammer. De afskaarne Stykker eller rettere Skiver knækker under Afskæringen og udgør et fortrinligt Brændsel til industrielt Brug.

Nærmere Oplysninger om de ovennævnte Maskiner og de afholdte Prøver vil iøvrigt kunne faas ved Henvendelse til Studiekommissionens Sekretariat, V. Boulevard 18, Kjøbenhavn B.

▫▫▫▫▫▫

Erstatningsmetaller.

Ersättningsmetaller, af Ingeniør Gunnar Wik. Svenska Teknologföreningens Forlag. Stockholm 1918.

Den svenske Stats Industrikommission har paabegyndt Udgivelsen af en Række Brochurer, af hvilke den foreliggende Bog er den første. Det er forstaaeligt, at Spørgsmaalet om Erstatningsmetaller maa have den største Betydning for den svenske Industri, og allerede ifjor ved det store Industrimøde i Stockholm blev der holdt et Foredrag om Erstatningsmetaller, og dette Foredrag blev siden offentliggjort af Svenska Teknologföreningen som en særskilt Brochure. Spørgsmaalet er imidlertid af saa stor Interesse, at den nævnte Brochure aabenbart ikke har været fyldestgørende, hvorfor Statens Industrikommission nu har ment at burde offentliggøre sine Erfaringer om Erstatningsmetaller. Brochuren er kun 26 Sider, men indeholder meget værdifulde Oplysninger om Sparemetallerne, d. v. s. Kobber, Tin, Aluminium, Antimon, Vismut, Kviksølv, Platin, Nikkel, Wolfram, Krom, Vanadin etc. Der angives ved hvert Metal med hvilke Metaller, det kan erstattes. Efter denne Oversigt gaar Forfatteren over til at omtale forskellige Maskinelementer, Lokomotiv- og Vognbygningsindustri, Dampmaskiner, Forbrændingsmaskiner, Værktøjsmaskiner samt Jern- og Staalværker, og udvikler her, hvorledes man kan erstatte Sparemetaller i de forskellige Konstruktionsdele med andre og billigere

Metaller. Bag i Bogen findes en meget værdifuld Tabel over Fremstilling af Armaturdele, d. v. s. hvilke Metaller, der for blev anvendt, og hvilke Metaller der nu kan anvendes. Tabellen indeholder Armaturdele for Damp- og Varmeanlæg, Varmvandsanlæg, Armatur for almindelige Vand- og Gasledninger samt forskellige andre Armaturdele.

Vi anbefaler Bogen som en nyttig og letfattelig Haandbog for saadanne Virksomheder, for hvem Spørgsmaalet om Sparemetaller er blevet aktuelt — og det turde vel snart være hele vor Jern- og Metalindustri — og samtidig gør vi opmærksom paa det ønskelige i, at der ogsaa her i Landet kunde blive offentliggjort Brochurer, der paa en letfattelig Maade kunde give vor Industri og Haandværk Oplysninger om de nuværende Erstatningsproblemer, som sikkert ikke mister i Aktualitet, selv om Krigen ophører.

Hj. L.

□□□□□□

Den svenske Industriuge.

I Dagene omkring 20. April har den svenske Industris Mænd afholdt deres store Landsmøde, der formede sig som en Oversigt over den Stilling, Industrien for Nærværende indtager, det Arbejde, der var gjort i det forløbne Aar, og de Haab, der maatte næres til Fremtiden. Talrige Foredrag blev ved denne Lejlighed holdt af Industrien og Nationaløkonomiens mere fremtrædende Mænd, og samtlige Møder, enten det nu var »Sveriges Industriförbund«s eller Specialorganisationernes, forløb under den bedste Stemning.

Foredragsrækken indledes af Industrikommissionens Chef, Ingeniør *K. J. Beskow*, der gav en Oversigt over Sveriges nuværende industrielle Stilling. I mangfoldige Brancher var Situationen endnu ganske taalelig, uden større Arbejdsløshed; men man sporede dog her og der en betydelig Varemangel, navnlig foraarsaget ved Standsning af Oversøtilførsler. I flere Tilfælde skyldtes Arbejdsløsheden og den mindre Produktion Eksportvanskeligheder. Taleren gennemgik de enkelte Industrier og fremførte f. Eks. saaledes, at i Maskinindustrien savnedes Metaller som Kobber, Tin og Aluminium, navnlig det første. Cementfabrikerne og Teglværkerne led under Mangel paa Kul og har maattet indskrænke Produktionen til ¾ af sidste Fredsaars. At Stenindustrien længe har befundet sig i en mislig Stilling er en bekendt Sag. Flertallet af dens Arbejdere er da ogsaa overgaaet til andre Erhverv. Ogsaa Træindustrien har lidt under Eksportvanskeligheder, dog i adskillig ringere Grad, og Arbejderstammen har hidtil kunnet beskæftiges. Derimod staar Papirindustrien stadig overordentlig gunstig.

Levnedsmiddelindustrien har naturligvis maattet indskrænke sin Produktion betydeligt; Manglen paa Fedtstoffer har reduceret Sæbe- og Lysproduktionen. Superfosfatfabrikerne lider meget under Mangel paa Raafosfat, Tekstilindustrien, og da navnlig Bomuldsindustrien, har mærket en lignende Raastofmangel, og er derved bleven tvunget til at indskrænke Driften.

Taleren kom til Slut ind paa Smøreolieproblemet, og mente næppe det var saa farligt for Industrien, at man af den Grund skulde vente større Driftsindskrænkninger. Endelig berørtes Forholdet mellem Industrien og Statsmagten, hvorom senere.

Til Norrlands Fremtid nærede Civilingeniør *Lübeck* store Forventninger, vel ikke paa Træindustriens, men paa den elektrokemiske og elektrometallurgiske Industris Omraade.

Imidlertid gjaldt det om at skabe det for al Industri nødvendige: billig Kraft og gode Trafikforhold. Ved Anskaffelsen af et tilstrækkeligt stort Antal Havisbrydere kunde man holde Norrlandshavnene aabne hele Aaret, og ved forstandig Udbygning af Vandfaldene kunde man faa den fornødne Kraft.

Talrige Foredrag mer eller mindre specielle fulgte efter, snart i en, snart i en anden Organisation. Det vil føre for vidt at komme nærmere ind herpaa, og vi skal derfor indskrænke os til at omtale et Par af Talerne.

Professor *Cassel* helligede sig som sædvanlig Pengeværdiernes Forringelse; han kom i denne Forbindelse til at kritisere Statens hidtidige Politik, der havde formet sig som Dyrtidshjælp og Maksimalpriser, hvad der var ensbetydende med øget Forbrug og mindsket Produktion. Man burde tværtimod stimulere sidstnævnte og skride til Sparsomhed ved Statsmidlernes Anvendelse.

Professor *Heckscher* talte dels om Staten og det private Initiativ, dels om det skandinaviske Samarbejde, der for ham formede sig som en Venden sig ud mod den store Verden Ryg mod Ryg. Det gjaldt efter Krigen for alle tre Lande at vende Blikket udad og støtte hinanden der, hvor der var fælles Interesser. Man skulde ikke vente sig for meget af et begrænset skandinavisk Marked.

I Foredraget om Staten og det private Initiativ paapegede Professor Heckscher Manglerne ved Statsdrift og fremhævede Fordelene ved og Betydningen af et kraftigt Privatinitiativ. I det hele taget var Temaet Industrien contra Staten noget, næsten alle Foredragsholdere kom ind paa. Man sporede her, man stod i en Erhvervsforsamling, hvor Tilliden til Statens heldbringende Virksomhed just ikke altid er saa stor. Nok ønskede man Statsstøtte, hvor denne kunde være nyttig for Industrien; Ingeniør Beskow pegede f. Eks. paa Statsstøtte ved Importen af Nødvendighedsvarer fra Oversølande, Ingeniør Lübeck paa, at Staten burde forbedre Norrlands Trafikforhold, men at Staten iøvrigt greb for meget ind i Forholdene, f. Eks. at den blev Driftsherre i større Stil, modsatte man sig bestemt. Efter Krigen gjaldt et Maal, og dette kan kort og godt udtrykkes ved Ordene: Mindst mulig Statsdrift, mindst mulig Statsindgreb.

□□□□□□

Fra Nabolandene

Sverige.

Den svenske Stat har øjensynlig faaet stor Appetit paa at overtage Virksomheder og Virkegrene, der hidtil

helt eller delvis har været ledet af det private Initiativ. Vandfaldsstyrelsen onsker at udvide sit Kraftnet ved Kob af private Kraftstationer; Jernbanestyrelsen saa helst Størstedelen af det svenske Privatbanenet under sig, og paa visse Hold vilde man glæde sig over, at Staten oprettede en med Privatbankerne konkurrerende Bank paa Indlaansomraadet. Endelig har Telegrafstyrelsen længe haabet paa engang at kunne overtage Stockholmstelefonen.

Hvilken Betydning man skal tillægge ovennævnte Ønsker, skal vi ikke fordybe os i, men blot fastslaa, at forelobig har i hvert Fald kun det sidste Udsigt til at gaa i Opfyldelse.

Der er saaledes truffen præliminær Aftale mellem *Telegrafstyrelsen* og *Aktieselskabet Stockholmstelefonen*, hvorefter forstnævnte overtager sidstnævntes hele Samtalenet, Anlæg, Apparater og Materiel til en Pris af 47 Mill. Kr. fra 1. Juli dette Aar at regne. 5 Mill. Kr. skal betales kontant, Resten i Rater fordelt over flere Aar.

Det vil bemærkes, at Salget ikke omfatter Stockholmertelefonens Kabelværk og Værksteder, der vedblivende vil blive i det private Selskabs Besiddelse.

Hele denne Sag vil faa sin endelige Afgorelse i Rigsdagen i en nær Fremtid.

Sveriges Allmänna Exportförening har udsendt sin Aarsberetning for 1917. Man sporer i Foreningens mangeartede Virksomhed, at Blikket navnlig har været rettet mod Rusland. Saaledes har Foreningen taget Initiativet til Oprettelsen af et svensk Speditionskontor i Rusland. Dette er dog endnu ikke aabnet paa Grund af de usikre politiske Forhold. Endvidere har svenske Firmaer med Stotte fra Eksportforeningen deltaget i sidste Nischnij-Novgorod Messe. Det intime Samarbejde med den svenske Handelskomité i Petrograd er bleven fortsat efter de samme Principer som hidtil. En yderligere Udvikling har den svenske Forretningsorganisation paa Rusland faaet ved Dannelsen af Handelsraadet af svenske Kobmænd i Moskwa, som i Forening med den svenske Generalkonsul sammesteds, Handelskomitéen i Petrograd og Eksportforeningen varetager de med Handelen paa Rusland sammenhængende Interesser.

Efter at have omtalt en Række Foreningen mere privat vedrørende Forhold, slutter Beretningen med den omfattende Medlemsmatrikel.

Norge.

Spørgsmaalet om en *norsk Varemesse* er nylig behandlet paa et Mode i det norske Oplysningskontor for Næringsvejene mellem Repræsentanter for forskellige Organisationer. Der var utvivlsom Stemning for en saadan Messes Afholdelse, dog mente man ikke, at indeværende Aar var passende hertil. Efter at have drøftet Sagen nærmere fattedes følgende Beslutning: Til at udrede Sagen nærmere og eventuelt at udarbejde en Plan m. v. for en norsk Varemesse nedsættes der en Komité paa 12 Medlemmer samt et tilsvarende Antal Suppleanter, der udvælges saaledes, at den norske Fællesforening for Haandværk og Industri vælger 5 Medlemmer, den norske Handelsstands Fællesforening 4 Medlemmer og de norske Eksportforeningers Landsforbund 2 Medlemmer. Desuden forudsættes Norges Oplysningskontor for Næringsvejene at være repræsenteret med 1 Medlem. — Vi tror ikke, det havde været til Skade, om vort hjemlige Købestævne i sin Tid var bleven forberedt paa lignende Maade.

At den *norske Skibsbygningsindustri* under Krigen har taget et rask Opsving er en bekendt Sag. Imidlertid har de to sidste Aars Tilførselsvanskeligheder paa Raastofomraadet været meget følelige, og da Beholdningerne nu er ved at ebbe ud, maa og er man allerede skredet til omfattende Afskedigelser.

Paa Nylands mek. Værksted er saaledes Arbejderstaben indskrænket til det halve, og for yderligere at undgaa Arbejdsløshed er Arbejdstiden reduceret. Akers mek. Værksted beskæftiger kun 60 pCt. af den normale Arbejdsstyrke, og Arbejdstiden er indskrænket til 50 Timer om Ugen. Direktør Holmsen ved Trondhjems mek. Værksted har nylig udtalt, at man dér nu arbejder med de sidste Raamaterialer.

Endvidere klager norske Værfter over Mangel paa Reparationsarbejde, hvad der forklares ved, at saa megen Tonnage er trukket væk fra Kysten.

I U. S. A. har Værfterne forlængst gjort store Bestillinger paa Raamaterialer; men forelobig har man ikke set noget til disse. Vi faar nu se, om den nylig afsluttede Overenskomst med U. S. A. kan rette herpaa.

▫▫▫▫▫▫

Nydannelser og Udvidelser i dansk Industri.

Siden vor sidste Beretning kan vi atter indenfor dansk Industri se tilbage paa flere betydelige Udvidelser og Nydannelser.

Af sidstnævnte turde der navnlig være Grund til at fæstne Blikket paa den store Sammenslutning indenfor Læderindustrien, der har faaet Navnet *A/S M. I. Ballins Sønners og Hertz' Garverier og Skotøjsfabrikker.* Selskabets Aktiekapital vil andrage 27 Mill. Kr., og følgende Virksomheder vil opgaa heri, saaledes at disses Aktier bliver ombyttet med Aktier i det nye Foretagende paa henholdsvis den Maade, at Ombytningsforholdet for A/S M. I. Ballins Sønner bliver 5 : 7; d. v. s. for de 10 Mill. Kr. erlægges 14 Mill. Kr. For A/S Hertz' Garveri og Skotojsfabrik bliver Ombytningsforholdet 1 : 1; for A/S De Forenede Skotojsfabrikker Forholdet 10 : 7 og for A/S Jacob & Lotinga Forholdet 6 : 5. Desuden faar Aktionærerne i henholdsvis A/S Hertz Garveri og Skotojsfabrik og A/S Jacob & Lotinga udbetalt henholdsvis 10 og $7^1/_2$ pCt. kontant af Aktiernes Paalydende.

Sammenslutningen sker regnskabsmæssigt fra 1. Januar d. A. at regne.

Indenfor de interesserede Kredse haaber man herved i hojere Grad, end hvis Sammenslutningen ikke var kommet i Stand, at kunne hævde og videreudbygge den Stilling, dansk Læderindustri efterhaanden har

skabt sig, og det nye efter vore Forhold meget kapitalstærke Selskab er at anse som et vigtigt Led i vor Industris Rustninger for Fremtiden. Man har Ret til at tro, at en Driftskoncentration snart vil blive Sammenslutningens Resultat.

Den i 1825 grundlagte Virksomhed med Fabrikation af og Handel med Chokolader etc. *Christian F. Kehlet* er overgaaet til et Aktieselskab af samme Navn. Den fuldt indbetalte Aktiekapital andrager 600,000 Kr. Bestyrelsens Formandsplads indehaves af Konsul Hey. Selskabets administrerende Direktør bliver Grosserer Max Hey.

Med en Aktiekapital paa 600,000 Kr. er der fornylig dannet et Aktieselskab til Overtagelse af *Peter Meyers Trykkeri og Emballagefabrik i Svendborg*.

A/S Nielsen & Winther har nu benyttet den i forrige Maaned givne Tilladelse til at udvide Aktiekapitalen fra 4,5 til 6 Mill. Kr. ved at udbyde for 1,5 Mill. Kr. nye Aktier til Kurs 110 pCt. Samtidig har der været fremlagt et 5 pCt.s Partialobligationslaan uden Pant til Beløb 4 Mill. Kr. til Kurs 95 pCt. Tilbagebetalingen af Laanet vil finde Sted til Kurs 103 pCt. og strække sig over et Tidsrum af 20 Aar. Dog kan Selskabet efter 1928 enten forøge de aarlige Afdrag eller helt indfri Restgælden.

A/S Herm. N. Petersen & Søn's Flygel- og Pianofabrik har ligeledes udvidet sin Aktiekapital, nemlig fra 1 til 1,5 Mill. Kr. De nye Aktier har været udbudt til Kurs 125 pCt. Udvidelsen er blandt andet begrundet ved Købet af et større Ejendomskompleks.

Sæbefabriken »Blaagaard« Aktieselskab har fordoblet sin Aktiekapital ved at udbyde for 500,000 Kr. nye Aktier til Kurs 110 pCt.

Aktieselskabet De forenede Conservesfabriker (Chr. Tidemand — Br. Wolff & Arvé) har gennemført en lignende Fordobling af Aktiekapitalen, ligeledes til 110 pCt.

Endelig har *Aktieselskabet Kjøbenhavns Lampe- og Lysekronefabrik* emitteret for 250,000 Kr. nye Aktier til Kurs 103 pCt. Derved er Aktiekapitalen vokset til 750,000 Kr.

▫▫▫▫▫▫

Beskyttelse af industriel Ejendomsret.

Dansk Forening for Beskyttelse af industriel Ejendomsret afholdt den 30. April sit Aarsmøde.

Overretssagfører C. Eberth valgtes til Dirigent, hvorefter Formanden, Dr. jur. H. Federspiel, aflagde Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar, der ganske naturligt paa Grund af Forholdene havde været meget hemmet. Lov om illoyal Konkurrence var blevet vedtaget i sidste Rigsdagssamling, og den endelige Affattelse af den vigtige § 9 (tidligere § 10) var sket i Overensstemmelse med de af Foreningen fremsatte Ønsker. For Afholdelse i Kjøbenhavn af den første internationale Kongres efter Krigens Afslutning foretages stadig forberedende Skridt, bl. a. med Hensyn til Sikringen af dennes økonomiske Basis, og der haves de bedste Udsigter i saa Henseende.

Kassereren, Ingeniør A. Clément, fremlagde Regnskabet, der godkendtes. Foreningens Formue andrager ca. 7000 Kr. De efter Tur afgaaende Bestyrelsesmedlemmer, Professor P. O. Pedersen og Ingeniør A. Clément samt Revisorerne, genvalgtes.

▫▫▫▫▫▫

Forbud mod Udførsel af fransk Kapital.

Den 3. April d. A. har det franske Deputeretkammer og Senat vedtaget en Lov om Forbud mod Udførsel af fransk Kapital og mod Indførsel af fremmede faste og flydende Værdipapirer. Angaaende Rækkevidden af nævnte Forbud har den franske Finansminister udtalt følgende:

Loven er først og fremmest et Led i det nationale Forsvar og er kun gældende til tre Maaneder efter Fjendtlighedernes Ophør.

Det, der i Principet er forbudt, er at udføre Kapitaler eller Værdipapirer med den Hensigt at deponere eller anbringe dem uden for Frankrig — endvidere at aabne Kredit til Gunst for Udlandet, at opkøbe Værdipapirer eller tegne Aktier uden for Frankrig, at erhverve sig fremmede Varer eller Penge, som ikke er bestemt til at indføres til Landet inden for et Tidsrum af seks Maaneder.

Dette Forbud gælder dog ikke Forsendelser af Fonds, som har til Maal at ordne privat Skyld, Handelsgæld eller Ernæringsbehovet. Ligesom det heller ikke omfatter Fonds eller Værdipapirer i det Hele, som besiddes af Fremmede eller Franskmænd boende uden for Frankrigs Grænser. Anbringelse af Kapital i de franske Kolonier og Protektorater berøres ikke heraf.

Fonds og andre Værdipapirer, som for Øjeblikket er deponerede i Udlandet, og som tilhører Franskmænd, rammes ikke af Loven; deres Ejermænd kan frit disponere over dem.

Bortset fra disse staaende Afvigelser kan særlige Dispensationer tilstaas efter Bemyndigelse af Finansministeriet, og der vil blive givet Dispensationer i videst mulig Omfang, hver Gang de private Interesser falder sammen med Nationens.

Hvad angaar Formaliteterne ved denne Lov er de yderst enkle. Enhver, der ønsker at overføre Fonds til Udlandet, behøver kun at henvende sig til en Bank i Frankrig. Denne vil saa foretage Remissen til Udlandet mod en Erklæring om, hvad den paagældende Finansoperation gælder. I de Tilfælde, hvor en særlig Bemyndigelse fordres, overgiver Banken Ansøgningen til Finansministeriet, der øjeblikkelig træffer en Afgørelse.

Analoge Dispositioner er blevet eller vil blive truffet i Storbritannien, Italien og i De Forenede Stater.

▫▫▫▫▫▫

Danske Udførselsforbud.

Siden vore sidst meddelte Udførselsforbud er følgende ny udstedt:

Under 8. Maj 1918 forbydes indtil videre enhver Udførsel her fra Landet af Skindhandsker og Tapetpapir.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Vandrørskedler fyret med indenlandsk Brændsel.

Fra Aarhus Oliefabrik A/S skrives til os: Vi tillader os herved at gøre Dem opmærksom paa en lille Forbedring, vi har indført ved vore Vandrørskedler, der har muliggjort en særdeles bekvem Fyring med: *Træ, Tørv og Brunkul.*

Den hele Anordning bestaar i, at Fyrdørene anbringes i en Højde af ca. 800 m/m over Risten, saaledes at Fyrbøderne bekvemt kan anbringe et *højt* Brændselslag. — Vi har paa denne Maade opnaaet en meget økonomisk Fyring. — Røganalyserne viser et gennemsnitligt Indhold af ca. 12 pCt. Kulsyre.

Forslaget er bragt frem af to af vore Fyrbødere her, J. Poulsen og H. Hansen, af hvilke sidstnævnte tidligere har arbejdet paa Murman-Kysten, hvor lignende Fyringsindretninger skal anvendes i stor Maalestok.

Elektrisk Svejsning i Skibsbygningsindustrien.

Efter den Nyhed, som Støbning af Skibsskrog i Jernbeton betyder for Skibsindustrien, synes man nu at staa overfor en ny, idet man ifølge Meddelelser i den engelske Fagpresse har gjort overordentlig gode Erfaringer med elektrisk Sammensvejsning af Jernplader til Afløsning af den tidligere Sammennitning. Svejsemetoden er allerede anvendt i ret stor Udstrækning baade af private og militære Værfter. Paa et bestemt Admiralitetsværft, hvor Metoden har været anvendt i stor Udstrækning, er Arbejdsomkostningerne ved elektrisk Svejsning blevet reduceret med 75 pCt. i Forhold til den almindelige Pladesammenføjningsmetode. Selve den elektriske Svejsemetode er allerede nu ikke stort kostbarere end Nitning med Luftværktøj, medens den samtidig i ganske overordentlig Grad forøger Arbejdernes Ydeevne. Det engelske Admiralitet har da ogsaa under Overvejelse at gøre stadig større Brug af den nye Metode paa sine Værfter.

Holder Metoden, hvad den synes at love, kan den saaledes komme til at medføre en epokegørende Omvæltning i Skibsbygningsindustrien. Metodens mange Fordele er indlysende: en stor Del af det Arbejde, der nu maa anvendes paa de Plader, Bjælker, Vinkler etc., som skal sammennittes, falder fuldstændig bort, saavel Boringen af de talløse Naglehuller, Fremstilling, Rødglødning og Indsætningen af Naglerne, Tætning o. s. v., Ting som altsammen hver for sig kræver særlig Arbejdskraft samt stor Nøjagtighed og dermed Tid og Omkostninger. Pladesvejsningen skulde da tillade at bygge Jernskibe hurtigere, billigere og stærkere end hidtil.

Fremstilling af Sulfitsprit i Sverige.

For Tiden er der 4 Fabriker i Sverige, der fremstiller Sulfitsprit. Der produceres 4 Mill. l 95 pCt. Sprit ved fuld Drift, men under de nuværende Indskrænkninger maa man reducere dette Tal med ca. 25 pCt. I disse Dage bliver den svenske Sulfitspritproduktion forøget, idet Ströms bruks A/B, Konga A/B, Svartsviks A/B og Uddeholms A/B ved Skoghall begynder at fabrikere Sprit. Af disse Fabriker vil Svartsviks A/B kunne levere 1 Mill. l, Ströms bruks 900.000 l aarlig. Man beregner, at de 4 sidstnævnte Fabriker i Løbet af dette Aar vil kunne levere 1.500.000 l.

I Aarets Løb skal der endvidere aabnes 10 andre Fabriker for Produktion af Sulfitsprit. Disse 10 Fabriker skal ved fuld Drift kunne levere 12½ Mill. l 95 pCt. Sulfitsprit om Aaret. Desuden er der 6 à 7 Fabriker, som forbereder sig paa at producere Sulfitsprit, hvorved Produktionen forøges med ca. 6 Mill. l om Aaret. Reymersholminstitutet mener, at Produktionen af Sulfitsprit i Sverige paa denne Maade kan komme op paa 36 Mill. l 100 pCt. Sulfitsprit pr. Aar, hvis de 37 Cellulosefabriker, som producerer 10.000 T. Cellulose eller derover pr. Aar, vil interessere sig for Produktionen af Sprit. Efter hvad Den kgl. Automobilklub meddeler, behøver Sverige ca. 30 Mill. l Benzin om Aaret, hvorfor en Produktion af 36 Mill. l Sulfitsprit om Aaret vil gøre Sverige uafhængig af Benzinimporten.

Alligevel ser man i Sverige ikke særligt optimistisk paa Sagen, idet den nuværende Produktion af Sulfitsprit kun kan dække det allernødvendigste Behov, saaledes at man først kan vente nogen Bedring i Situationen i 1919, naar Størstedelen af de projekterede Anlæg kommer igang.

Garn af Hundeuld.

Grundet paa Knapheden af Faareuld har det engelske Hundeulds-Selskab fornylig slaaet til Lyd for en Indsamling af Hundeuld af langhaarede Hunde for at forsyne Røde Kors med Materiale til Fremskaffelse af Klæder.

I »Victoria and Albert Museum« findes en lille Udstilling, hvor der forevises Prøver af raa Uld af forskellige Hunderacer, Prøver af Garn, spundet af Hundeuld, Prøver af strikkede Klude, ligeledes af Hundeuld.

Søgaaende Betonskibe.

I Greaker ved Kristianiafjorden sattes den 8. Maj et 1000 T. d. w. Betonmotorskib i Vandet ved »A/S Jernbetonskibsbyggeriet«s Værft. Dette er Verdens første for oversøisk Fart klassificerede Betonskib og det er desuden det største hidtil i Evropa byggede Betonskib. Stabelafløbningen forløb udmærket.

A/S Jernbetonskibsbyggeriet fik i sin Tid det norske Handelsdepartements Tilladelse til at bygge dette Skib som Prøveskib uden Klasse; men da norske Veritas optog Klassificeringen af Betonskibe, fandt Skibsbyggeriet sig i Rederens Interesse foranlediget til at omarbejde Planerne, saaledes at Skibet kunde faa Klasse i Veritas. Dette betyder jo nemlig umaadelig meget for Skibets Rentabilitet, idet Assurancen saavel for Skib som for Last bliver betydelig billigere for et

klassificeret end for et uklassificeret Skib. — Skibets Klasse i norske Veritas lyder: »1. A. 1. Betonlægter, Eksperimental. For carrying coal and timber«. Det er bestemt for Fart mellem Norge og England.

Linietegningen er udarbejdet af »Fredriksstad mek. Verksted«, som er Byggeriets skibstekniske Konsulent. Det har følgende Dimensioner:

Længde mellem p. p. .... 52,5 m.
Bredde .... 9,7 m.
Højde i Rids .... 5,4 m.

Lasteevnen er ca. 1000 T. d. w. Der er 4 vandtætte Skodder og 2 store Lasterum med Luger 8,0 × 4,0 m. Hovedmaskineriet er 2 Stk. Bolindermotorer à 160 eff. H. K.

Nye Grafitlejer.

Ved Boiade Fier i de rumænske Karpater er der fornylig fundet righoldige Grafitlejer. Den rumænske Stat, der er Ejer af de paagældende Lejer, vil om kort Tid begynde Driften.

Bomuldshøsten i Indien i 1917—1918.

Efter de sidste officielle Bekendtgørelser udgør det Areal, der i 1917 er lagt ud til Dyrkning af Bomuld i Indien 23,807,000 Acres imod 21,212,000 Acres i 1916—17. Altsaa en Forøgelse paa 15 pCt.

Alligevel udgør den sidste Høst paa Grund af det yderst regnfulde Vejrlig i Aarets Løb kun 4,064,000 Baller imod 4,273,000 Baller i det foregaaende Aar. Udbyttet er saaledes formindsket med 10 pCt.

Erstatning for Platin.

»Nieuwe Rotterdamsche Courant« af 20. April offentliggør en Meddelelse fra A/S I. C. Th. Marius i Utrecht om Legeringen »Palau«. I Meddelelsen gøres opmærksom paa Nødvendigheden af at finde en Erstatning for Platin. Selvom man endnu ikke har fundet et Stof, der besidder alle Platinets gode Egenskaber, er det dog lykkedes at finde et Erstatningsmateriale, der kan anvendes til forskelligt Brug. Først og fremmest kommer Forbindelser af Nikkel og Jern i Betragtning, nemlig det saakaldte Platinit, som har en Udvidelseskoefficient som Glasset, som allerede i lang Tid har erstattet Platin i elektriske Lamper. Nikkelkrom er meget modstandsdygtig overfor kemiske Paavirkninger og erstatter i Laboratoriearbejder delvis Platin i Form af Traad, Traadnet og Blik. Visse Koboltforbindelser eller Nikkellegeringer overlegne og bliver ogsaa i Tekniken anvendt til stærke Syrer. Til Metalsmeltning anvender man som Erstatning for Platin Guld, som dog er mindre anvendbar paa Grund af det lave Smeltepunkt. Derfor er man kommet paa den Tanke at legere Guld og Palladium for at faa et højere Smeltepunkt. Med denne Legering, som efter Begyndelsesbogstaverne af de to Metallers latinske Benævnelse bliver kaldt »Palau«, er der i Bureau of Standards i Washington anstillet Forsøg. Resultatet af disse Forsøg var, at »Palau« i flere Retninger overtræffer Platin i Modstandsdygtighed og i andre Henseender ikke staar tilbage for dette Metal. Kun ved Smeltning af Pyrosulfat maa man iagttage Forsigtighed. I al Almindelighed kan man bruge denne Legering med tilfredsstillende Resultat. Ved Analyser bør man ikke glemme, at der i Stedet for Platin kan forefindes Spor af Guld og Palladin i det smeltede Produkt.

Nye Handelsselskaber i Østrig.

De østrigske Banker: »Creditanstalt«, »Bodencreditanstalt« og »Anglobank« har fornylig oprettet et stort »Handelsselskab for Ind- og Udførsel«, med en Kapital paa 15 Millioner Kroner.

De ungarske Banker: »Creditbank« og »Pester Commerzialbank« har ligeledes dannet et saadant Selskab med en Kapital paa 10 Millioner Kroner. — De store ungarske Firmaer »Janowitze« og »Schwedger« er Partnere i det sidstnævnte Selskab.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Finske Toldforhøjelser.

Industriraadets Eksportbureau oplyser, at det finske Senat den 21. Februar 1918 har forhøjet Indførselstolden for forskellige Varer med 100 pCt.

Ved Henvendelse til Eksportbureauet vil interesserede Firmaer kunne faa nærmere Oplysninger om, hvilke Varer der bliver truffet af Toldforhøjelsen.

Tilførslerne vestfra.

I April Maaned har vi *vestfra* faaet en større Sending Brunsten, Tobak og lidt Harpiks, samt *fra Norge og Sverige* lidt Talkum og Terpentin. — Desuden er der *frigivet* lidt Overlæder og et mindre Parti Træolie.

Af mængdebegrænsede Varer, som ikke vedrører Industrien, har vi desuden importeret *vestfra* Kaffe, Kløverfrø, lidt Kognak samt en Smule Bomuldsgarn, medens der af saadanne Varer er frigivet tørrede Frugter, Kaffe, Te, Vin og lidt Kognak.

Italiensk Udførselsforbud.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at al Udførsel fra Italien af raa og forarbejdet Marmor er blevet forbudt.

Anmodning om Udførselstilladelse til Danmark skal af Eksportørerne indgives til det italienske Finansministerium.

Sverige.

Leveringen af et fra svensk Side tilsagt Kvantum Torvestroelse er nu paabegyndt.

Endvidere er der Haab om en mindre Forøgelse af de forventede Kvanta Eddikesyre, Is-Eddike og Terpentin, ligesom der fra 1. Juli at regne er Muligheder for at erholde Klorkalk.

Manganlegeringer vil derimod ikke kunne paaregnes udført fra Sverige paa Grund af den derværende Knaphed paa disse. Der gøres dog for Øjeblikket et Arbejde for at forhindre, at Tilførslen af denne for Støberierne vigtige Vare helt ophører. Noget Resultat foreligger endnu ikke.

Ligeledes arbejdes der paa at faa tilført svensk Kobbervitriol bestemt til Landbruget.

Norge.

Der er Udsigt til fra Norge at faa tilført en Del Gede- og Kidskind.

Finland.

Vareudvekslingen med Finland har taget sin Begyndelse. Interesserede Firmaer vil kunne erholde Oplysninger herom ved Henvendelse til Ingeniør Lange, der paa Erhvervenes Fællesudvalgs Vegne har været i Finland. Henvendelse Industriraadets Eksportbureau, Tlf. 11,440.

Portugal.

Fra Portugal er ankommet en Ladning Kakaobønner.

▫▫▫▫▫▫

Kulsituationen.

I Anledning af Meddelelser i Dagspressen om vore Kultilførsler, hvorefter disse navnlig takket være forøget Import vestfra skulde stille sig relativt særdeles gunstige i Øjeblikket, ønsker man fra Statens Kulfordelingsudvalg (herunder Industriraadets Kuludvalg) at gøre opmærksom paa, at de saaledes fremkomne Meddelelser er i højeste Grad misvisende og ikke i Overensstemmelse med de faktiske Forhold. Tvertimod er vore Kultilførsler yderst knappe og ingenlunde i Tiltagende, og selv om Situationen i Øjeblikket under Hensyn til de ekstraordinære Forhold maa betegnes som nogenlunde tilfredsstillende, maa man fra Statens Kulfordelingsudvalg, hvorigennem hele vor Kulimport fordeles, indtrængende tilraade den størst mulige Økonomi i Forbrug af udenlandsk Brændsel. Den Usikkerhed, der præger vore Kultilførslers Fremtid, turde være tilstrækkelig til at opfordre hertil, og det er med Beklagelse, man har konstateret, at de fremkomne urigtige Meddelelser i Pressen til en vis Grad har bevirket det modsatte.

— — —

Af foranstaaende kunde man maaske tage Anledning til at betone det overordentlig ønskelige i, at Pressen overfor Meddelelser af den foreliggende Art viste Maadehold med kritikløs Optagelse af ukontrolable Meddelelser og istedet søgte Forholdene oplyst hos de Institutioner, som den danske Regering og de danske Erhvervsorganisationer har sat til at lede og fordele vore Tilførsler. Den Skade, der kan voldes Landets Interesser ved den modsatte Fremgangsmaade, lader sig næppe udmaale i tørre Tal alene. *Red.*

▫▫▫▫▫▫

Tilførsels-Situationen.

Ifølge Telegram fra Paris og London har de allierede Regeringer besluttet at genoptage Udstedelsen af Udførselsbevillinger for visse Varer, for saa vidt Tilladelsen i hvert enkelt Tilfælde godkendes.

De Varegrupper, der er Tale om, omfatter for Udførsel fra Frankrig navnlig *Vine, Konfektion, Straa- og Filthatte, Blomsterfrø* samt *Diamanter, Parfumer* og diverse andre Luksusvarer, for Udførsel fra England forskellige *Medicinalvarer, Porcelæn, Glas, Ure, Musikinstrumenter, Fonografer, Pianoer* samt en Række andre Varer, der maa betegnes som Luksusvarer, saasom *kunstige Blomster, Pelsværk, orientalske Tæpper, Juveler, Legetøj* etc.

Udførlig Fortegnelse over de tilladte Varer vil blive offentliggjort.

Der er herved paabegyndt en Genoptagelse af Tilførslerne gennem Blokaden til Danmark, og det tør haabes, at denne ikke bliver begrænset til overvejende at omfatte Luksusvarer, men ogsaa inden altfor lang Tid vil blive udstrakt til saadanne Varer, som er Nødvendighedsartikler for den danske Befolkning, eller som i deres Egenskab af Raastoffer og Hjælpemidler for de danske Erhverv kan tjene til at opretholde dansk Næringsliv og modvirke Arbejdsløsheden.

▫▫▫▫▫▫

Fra Biblioteket.

Paa Grund af det stadigt stigende Udlaan maa det indskærpes Medlemmerne at tilbagelevere Bøgerne i rette Tid.

Katalog over Biblioteket faas for 2 Kroner. Hovedtillæg (1910—16) for 1 Kr.

Udenbysboende Medlemmer kan faa Bøger tilsendt mod Portogodtgørelse. Adressen er Industriforeningens Bibliotek, Vesterbrogade 1, Kjøbenhavn B.

Følgende Bøger er indgaaet i Biblioteket:

129b. Müller, C., & A. Freund. Gewinde Schneiden. 2. Aufl. Lpz. 1917. 170 S.

129b. Lukasiewitz, G. Das Berechnen und Schneiden der Gewinde. 4. Aufl. 1916. 93 S.

129c. Erban, F. Anwendung von Fettstoffen in der Textil-Industrie. Halle a. S. 1911. (12) 365 S.
130b. Lange, O. Chemisch-technische Vorschriften. Ein Nachschlage- und Litteraturwerk insbesondere für chemische Fabriken und verwandte technische Betriebe. Lpz. 1916. (47) 1016 S.
130c. Rieke, R. Die Arbeitsmethoden der Silikatchemie. Braunschw. 1917. 100 S.
130c. Geoffrey, Martin. Industrial and manufacturing Chemistry. I—II. Lond. 1915—17. (2 Vol.).
1. Organic. 2. ed. 1915.
2. Inorganic. 1917.
130f. Schreib, H. Die Fabrikation der Soda nach dem Ammoniakverfahren. Berl. 1905. (10) 312 S. Tvl.
130f. Saare, O. Die Fabrikation der Kartoffelstärke. Berl. 1897. (12) 577 S. Tvl.
130f. Lange, O. Die Schwefelfarbstoffe, ihre Herstellung und Verwendung. Lpz. 1912. (12) 497 S.
130h. Süvern, K. Die künstliche Seide. 3. Aufl. Berl. 1912. 631 S.
132. Michenfelder, C. Die Materialbewegung in Chemisch-technischen Betrieben. Lpz. 1915. 169 S. Tvl.
133. Fischer, F. Taschenbuch für Feuerungstechniker. 7. Aufl. Lpz. 1913. 292 S.
134. Franke, G. Handbuch der Brikettbereitung. I—II. Stuttg. 1909—10.
1. Brikettbereitung aus Steinkohlen, Braunkohlen und sonstigen Brennstoffen.
2. Brikettbereitung aus Erzen, Hüttenerzeugnissen, Metallabfällen u. dgl. einschl. der Agglomerierung.
134. Reich, A. Leitfaden für die Rauch und Russfrage. München 1917. 383 S.
135. Woodworth, J. V. Die Herstellung von Werkzeugen und die Massenfabrikation nach amerikanischen System. Deutsche Ausgabe bearb. v. C. Heine. Lpz. 1910. (16) 468 S.
135. Jurthe, E. und O. Mietzschke. Handb. der Fräserei. 4. Aufl. Berl. 1917. 320 S.
136. Bulletin mensuel de l'Association internationale du Froid. V. Année ff. Paris 1914 ff.
141. Kallenberg, O. Projektions- und Berechnungs-Lehre für den Blecharbeiter. II. Lpz. 1913. 346 S.
141. Häntzschel-Clairmont, W. Der praktische Klempner. 2. Teil der Werkes: Der moderne Installateur. 3. Aufl. Berl. 1911. (12) 255 S.
146. Millenet, L. E. Manuel pratique de l'Émaillage sur métaux. Paris 1917. (14) 130 S. (Tvl.).
149c. Hillmann, B. Der Zylindergang, Konstruktion und Reparatur. Lpz. 1904. 92 S.
150. Hufnagl, L. Handbuch der kaufmännischen Holzverwertung und des Holzhandel. Berl. 1917. 412 S.
153c. Kristensen, K. Husbygningslære. Kbh. 1917. I. Murarbejde. Tekst og Tegninger. (2 Bd.).
157. Vogelsang, C. Walther. Die Stabilizierung der Flugzeuge. Berl. 1917. 94 S.
157. Grammel, R. Die hydrodynamischen Grundlagen des Fluges. Braunschw. 1917. 136 S.
159c. [Hillig. Technische Anstriche. 1907]. Grp. 130h.
161. [Herzog. Polster-Rosshaar. 1916]. Grp. 78.
166. L. Brades illustriertes Buchbinderbuch. 6. Aufl. Halle 1916. (10) 486 S. Tvl.

▫▫▫▫▫▫

Præmiering af den mindre Industri.

Udvalget for Præmiering af den mindre Industri har i Aar uddelt følgende Præmier:

N. P. Bertelsen, Smedemester, Gl. Rye pr. Rye St.: Skærende Værktøj	100 Kr.
Chr. Carlsen, Snedker, Frederiksborgvej 29, Kbhvn. L.: Stolesæder	200 »
Christian M. H. Christiansen, Sadelmager og Tapetserer, Gl. Jernbanevej 16, Valby: Legetøj	100 »
H. Ehlers, Væver, Frederikssundsvej 137, Kbhvn. L.: Rullebuk	100 »
Erslev & Poulsen, Snedkermestre, St. Kongensgade 75, Kbhvn. K.: Vindueslister med Filtindlæg	100 »
J. Th. Jensen, Smedemester, Langeskov St.: Bandager til Cykledæk	150 »
N. Chr. Jensen, Bruunsgade 39, Aarhus, Stofhandsker	300 »
Hans Chr. Hansen, Odense Værktøjsfabrik, Odense: Spader, Roejern m. m.	150 »
A. R. Kjærby, Uldspinderi og Væveri, Rendebanen 8, Kolding: Lampevæger m. m.	100 »
M. Krogh, Drejermester, Allégade 57, Horsens: Alabastvarer	200 »
Marinus Lund, Maskinarbejder, Nørrebrogade 7, Horsens: Dyknagler og Lokkemaskiner	150 »
M. I. Mathiesen, Sadelmager, Fangel: Lædergreb til Kufferter og Tasker	100 »
Peder Nielsen, Snedker, Kappeltoft 7, Vejle: Stempelstativer	200 »
Axel Julius Olsen, Kunst- og Trædrejer, Vedelsgade, Sorø: Skakbrikker	100 »
M. F. Rasmussen, Stokkemager, Aarslev: Spadsereslokke	100 »
Niels Vestergaard, Kirkegade 64, Esbjerg: Papirarbejde	100 »
Ialt....	2250 Kr.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

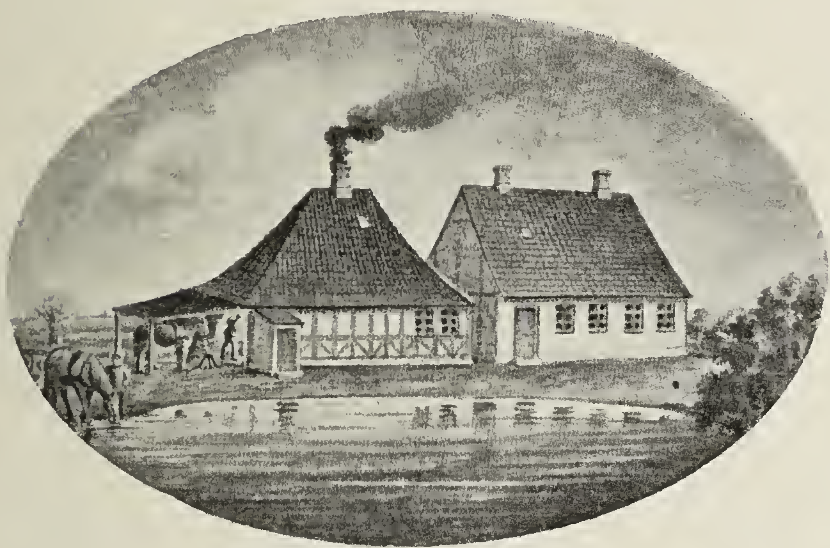
TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 8 15. JUNI 1918

Dansk Plovindustris Jubilæum.

Fra Landsbysmedie til Plovfabrik.

Værksted med Beboelse 1878.

Den 17. i forrige Maaned fejrede Smeden *Anders Jacobsen* i Fraugde 40-Aars Dagen for Grundlæggelsen af sin landskendte Fabrik ved Marslev — og dermed dansk Plovindustris 40-Aars Jubilæum.

Thi selv om der ogsaa *før* 1878 blev smedet Plove rundt om i Smedierne paa Landet, saa var dette Arbejde dog nærmest at betegne som spredt Haandværk: alt eftersom Bestillinger indløb, lavedes Plovene i de traditionelle Former, som man plejede det. Der skete vel nok fra Tid til anden en Ændring hist og her, naar Kunden maatte ønske det, eller man havde hørt, at saadan gjorde man et andet Sted. Men om Plan i Produktionen eller maalbevidst Arbejde var der næppe Tale. Det er først Anders Jacobsen i Fraugde, der gør Plovfremstillingen i Danmark til en *Industri* derved, at hans Arbejde fra første Færd præges af, at han har sat sig et bestemt Maal og arbejder mod dette ad eksperimental Vej med de Hjælpemidler, som Tekniken indenfor hans Erfaringsomraade til enhver Tid aabner Muligheden for. Alene af den Grund faar hans Virksomhed Interesse udover det almindelige, og faar det yderligere derved, at Arbejdet, der maatte bygges op fra bar Bund, møder den traditionelle Modgang og Mangel paa Interesse i de Kredse, man skulde mest vente Interesse fra, hvorved hele denne Virksomheds Historie bliver et typisk Eksempel paa den unge, danske Industris Kampe i »Sturm und Drang« Perioden i forrige Aarhundredes sidste Aartier.

Først nogle Ord om Grundlæggeren. Anders Jacobsen fødtes 11. April 1852 i Landsbyen Ørbæk paa Fyn, gik i Landsbyskole og kom som 14-aarig ud at tjene — mærkeligt nok hos en Slagtermester. Hans afdøde Fader havde været Smed og hans Stedfader ligeledes, saa man skulde synes det var nærliggende, at Drengen ogsaa blev det, men man havde i hans Barndomshjem det Indtryk, »at Smed kunde Anders aldrig blive«. Først som 18-aarig, altsaa paa et relativt sent Tidspunkt, kom han i Smedelære hos Stedfaderen, en af Datidens dygtige Landsbysmede, og fik iøvrigt her allerede paa et meget tidligt Tidspunkt af sin Læretid Lejlighed til at prøve Plovsmedning.

Den første Plov, han er med til at fremstille, var en saakaldet »Grenplov« — skulde vist egentlig være en »Grebplov«. Opgaven fangede hans Interesse, fordi Konstruktionen var god. »Da en saadan Plov«, som han udtrykte sig, »syntes lettere at ville slippe Jorden end de andre an-

vendte Plovtyper.« Han havde med andre Ord allerede saa tidligt Øje for hvad det i væsentlig Grad kom an paa ved en god Plov, nemlig, *at Friktionen mellem Muldpladen og Jorden, den føres igennem, alt andet lige, er saa lille som muligt — saaledes at den nødvendige Trækkraft bliver Minimum.*

Plovfremstillingen havde nu vakt hans Interesse og herefter kunde den ikke kues. Selv om det Arbejde, der var Dagen og Vejen, stadig viser os Anders Jacobsen som en flittig og ualmindelig duelig Beslagsmed, der i endog ganske særlig Grad magtede det Haandværk, han drev, sysler han stadig ved Siden af med at lave Plove og sætte en Fremstilling af disse i System — *skabe en Industri!* Rigtig Fart i dette Arbejde kom der imidlertid ikke, før efter at han i 1877 havde etableret sig selvstændigt i Landsbyen Overholluf, og her faar hans Interesse for Plovfremstillingen et mægtigt Stød fremad, da han paa Hollufgaard faar Lejlighed til grundig at efterse et Par af de paa det Tidspunkt her i Landet ret nye, fortrinlige amerikanske Plove.

Dette modnede hans Beslutning. Her havde han en Model, som ved ringe Tillempning efter danske Forhold syntes ham at egne sig for Massefremstilling. Og en Opfordring til at begynde og begynde snart fik han samtidig, siges der, fra et Par kendte Landmænd. Man fortæller, at en Dag, da Anders Jacobsen var ved at se de amerikanske Plove grundig efter i Sømmene, kommer Baron Juul-Brockdorff ubemærket hen til ham og lægger Haanden paa Skulderen af ham, idet han siger: »*Der* er en Opgave for Dem, unge Mand, gak hen og gør lige saa; det er saadan, en Plov skal se ud!« Maaske er Historien apokryf; nok er det, at Anders Jacobsen tog fat paa Opgaven: at lave en Plov, som skulde være den amerikanske lig, og efter mange Vanskeligheder lykkedes det ham at faa de to første Eksemplarer færdige i Maj 1878. Den ene findes endnu og vidner om, hvor fortræffeligt Smedearbejde han, trods de ret primitive Forhold kunde udføre den Gang uden Halvfabrikater og maskinelle Hjælpemidler.

— — —

En Fabriks Levnedsløb ser jo noget anderledes ud, naar man ser *tilbage* over Aarene, end medens der arbejdes *frem*: Usikkerheden ved Begyndelsen, den under Arbejdet stadigt skjulte og usikre Fremtid, hvor der ved Tilbageblik ses Rækker af Resultater, der forsoner med overstandne Vanskeligheder — kræver i de første Aar, en Virksomhed *skabes*, ubøjelig Energi og stærk Tro. Skuffelserne udeblev nemlig ikke for Smeden i Fraugde, de Skuffelser, som Skepsis hos Kunderne og Modstand fra Kollegernes Side krydrer de første Aar med. — Det gik langsomt. Dog, at den danske Plov duede til noget, viste Prøverne rundt om hos de faa trofaste, der støttede Bestræbelserne, ligesom senere de offentlige Plovprøver.

I 1885 blev Forholdene i Overholluf for knebne, og i Foraaret 1886 flyttede Jacobsen da til Fraugde, hvor Virksomheden i Aarenes Løb siden da har været i stadig Udvikling. Den nuværende Virksomhed ligger lidt fra Marslev Station i Landsbyen Fraugde. Den er hverken mægtig eller imponerende af Ydre, men fornuftigt lokaliseret og forstandigt indrettet. Den beskæftiger kun 40 Mand, og naar man klarer sig med dette beskedne Antal Arbejdere ved en Produktion af ca. 6000 Plove om Aaret foruden nogle Radrensere og enkelte Landbrugsmaskiner, ligger det i, at man i stor Udstrækning har taget arbejdslettende Installationer i sin Tjeneste. Fabriken omfatter et lille Kompleks af Bygninger med Maskinværksted og Smedie, Hærderi o. s. v., ja endog et lille saakaldt »Staalværk« — der rettere skal være: »Indsætteri«.

Indtil for et Par Aar siden bestod Arbejdet væsentligst i at tildanne, hærde og polere de fra Amerika indførte Compound-Muldplader (Staalplader med flere Lag sammensvejste og heraf yderst et meget haardt Lag, inderst et sejgt), og Skær og lave »Stjært« og saa samle det hele. Da var Hærdningen vel nok Hovedsagen. Et haardt Slag for Produktionen maatte det derfor blive, da under Verdenskrigen en skønne Dag Tilførslerne vestfra pludseligt afskar Fabriken fra Leverandørerne af dens Hovedmateriale. Med stor og prisværdig Energi kastede de nuværende Ledere, Anders Jacobsens to Sønner, sig da over den nye Opgave: selv at skabe en Muldplade af almindelig Staal. Og det lykkedes virkelig ved en særlig »Indsætning« (dels Kulning, dels Afkulning) af Besmerplader fra Tyskland og Sverige at skabe en Afløser for den amerikanske Plov. Fremgangsmaaden er følgende: En god Staalplade indsættes med passende Indsætningsmasse paa den ene Side, den, der skal vende udad; paa den anden Side derimod intet uden lidt Ilter. Pladerne anbringes i Stabler saaledes, at to Sider, der skal have ens Kulstofindhold,

stadig berører hinanden, hvorpaa Stablerne anbringes i Indsætningsovne i 8 Timer under støt Glødning. Man opnaar herved at »forstaale« en Side af hver Plade et Par mm ind, samtidig med at den anden holder sig som Jernplade (ca. 0,5 pCt. Kulstofindhold), eller endog let afkulles. Staalfladen bliver Muldpladens Glideflade mod Jorden. — Paa samme Maade gaar man frem med de anvendte Plovskær, der hærdes saaledes, at de er selvskærpende, derved at det bløde Jern slides bort hurtigere end Staallaget. Man opnaar altsaa det samme her, som naar man »lægger« fint Værktøjsstaal »for«.

Fabriken og dens Arbejdere 1898.

Dette er blot et af de mange Eksempler paa dansk Industris Tilpasningsevne under Krigs- og Blokadetidens Vanskeligheder.

— — —

Fraugde-Ploven er i første Række af danske Plove, hvilket fremgaar af en lille Oversigt over det kgl. Landhusholdningsselskabs Plovprøver. Ved disse var Fraugde-Ploven til at begynde med ingenlunde velset. Man havde ingen Tillid til »en dansk Plov«. Det lød nærmest formasteligt, at en almindelig Smed vilde konkurrere med »Oliver«, »Albion«, »Bissel« og andre verdenskendte amerikanske Plove. Det var vel ogsaa formasteligt — men ikke des mindre muligt. Thi Jacobsen havde Energi og frem for alt Tro paa sin egen Sag.

I 1895 sammenlignedes ved en offentlig Plovprøve Fraugde-Svingploven (enkeltfurede Plov) blandt andet med forskellige amerikanske Svingplove, deriblandt »Albion«. Ved den paafølgende Præmiering fik »Albion H 2« Sølvmedaille, »*Fraugde*« Broncemedaille. I 1904 afholdtes en stor Arbejdsprøve med amerikanske Svingplove og danske Efterligninger. Der deltog blandt andet 20 originale amerikanske Svingplove og 34 danske Efterligninger, deriblandt flere Stykker af Fraugdeploven. Præmiering: Sølvmedaille af 1. Klasse fik kun »*Fraugde 3 A*« og »*Albion H 2*«; 4 amerikanske Svingplove, deriblandt »Oliver« og »Bissel« fik Sølvmedaille af 2. Klasse; Broncemedaille fik 5 danske Plovfabriker. I 1916 afholdt Statens Redskabsudvalg en Prøve med Dobbeltplove, deriblandt en udmærket amerikansk, de berømte tyske Rud. Sach's Dobbeltplove samt Dobbeltplove fra 4 af de betydeligste danske Plovfabriker, deriblandt »Fraugde«. Skønt Præmiering ikke fandt Sted, klarede »Fraugdedobbeltplovene« sig fortrinligt og stod fuldtud paa Højde med de udenlandske.

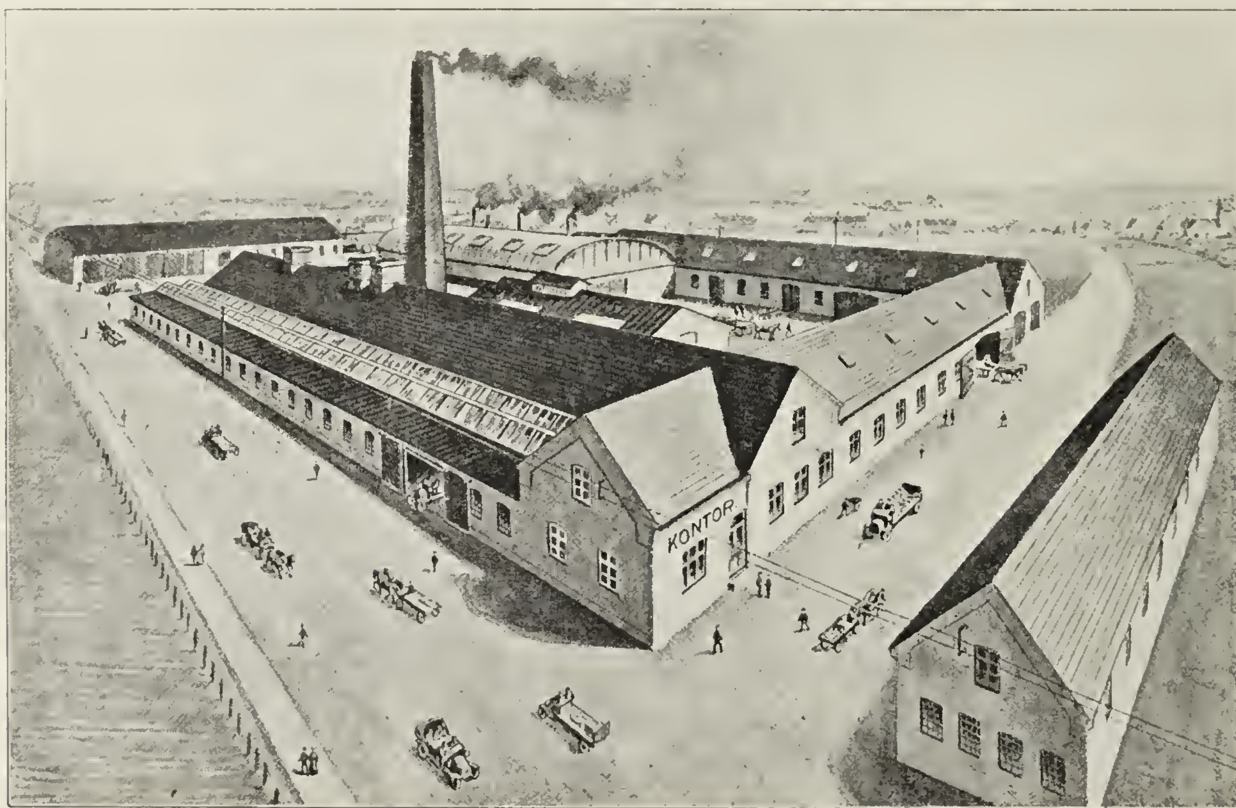
I disse tørre Resultater ligger Fraugdeplovens Udvikling.

Efter Fraugdeploven er fulgt et betydeligt Antal andre danske Fabriker, og efterhaanden er her et stort og betydningsfuldt Arbejdsfelt for dansk Industri opdyrket. Ikke mindst betydningsfuldt derved, at Ploven, navnlig Svingploven, er Jorddyrkningens Hovedredskab, dels fordi Plovarbejdet er det vigtigste Arbejde for Landmændene, og dels fordi det er det største. Dansk Plovindustri er da ogsaa opvokset i nøje Tilknytning og »Føling« til det store Erhverv, den har sat sig som Maal at betjene.

»Det var mange Ord om saa ringe Ting som Plovsmeden i Fraugde og Fremstilling af danske Plove«, vil man maaske mene. Men naar de er blevne saa mange, saa er Grunden hertil ikke nogen Overvurdering af selve det Faktum, at der præsteres gode, danske Plove, skønt dette i og for sig er Ordene værd. Mere fordi der, som nævnt i denne Virksomheds Historie — dens Udvikling fra et lille Smedeværksted til Fabrik — tegner sig det typiske Billede af dansk Industris Genesis: Vanskeligheder af mange Arter, ikke mindst manglende Forstaaelse, samt Beretning om den Energi, der skal til for at overvinde dem. *Men tillige ogsaa Vidnesbyrd om de Muligheder godt planlagte Forsøg paa at opdyrke nye Felter for dansk Industri indebær: Mulighederne for at skabe nyt Land for en Produktion, til Held for de andre.*

Dansk Landbrug er godt betjent af den hjemlige Plovindustri, ikke mindst af Fraugde-Ploven. De danske Plove er tillempet efter danske Forhold og først og fremmest efter den danske Jord. Og hvorledes mon det vilde have set ud i disse Aar, saafremt vi skulde have haft vort væsentligste Forbrug af Plove fra f. Eks. Amerika?

G. G.

Fraugde-Fabriken i dens nuværende Skikkelse.

❀ ❀ ❀

Messen i Lyon og Algiers Rigdomme.

Hvad gør vi?

Som et Led i Frankrigs Bestræbelser for at vinde større Indpas paa Verdensmarkedet og indlede nye Handelsforbindelser i og udenfor Evropa har der i de sidste tre Aar været afholdt en Messe i Lyon efter tysk Mønster. At dette Forsøg paa at gøre Leipzig Rangen stridig som internationalt Handelscentrum indtil videre har været fulgt af stort Held fremgaar af det stadig stigende Tal paa Deltagerne. I 1916 var saaledes 1.300, i 1917: 2.600 og i 1918: 3.200 Firmaer repræsenterede. Naturligvis var Tilslutningen størst fra fransk Side og navnlig i det første Aar. Men baade i 1917 og nu sidst i Marts, den Maaned i hvilken Messen afholdes, var Fremmedbesøget stort. Opgørelserne for 1918 fordeler Udlandets Deltagere paa følgende Maade: De Forenede Stater 543 Firmaer, Svejts 114, England 107, Italien 40, Spanien 33 og Holland 22.

I de tre Aar, Messen har været afholdt, har man benyttet sig af provisoriske Barakker og større Træbygninger til Installation af Varerne. Imidlertid har

den franske Centralkomité samlet Midler ind til Opførelsen af permanente Bygningsanlæg, der skal huse de fremtidige Markeder. Grundstenen hertil blev lagt den 3. Marts i Aar af Handelsminister Clémentel. Komplekset, der omfatter et Terræn paa 12 ha Land, og som vil koste over 20 Millioner Francs, kommer til at bestaa af en Hovedbygning og mange Pavilloner. En 14 Meter bred Chaussée fører fra Indgangen op til Hovedbygningen. Fra denne Midtergade udgaar saa Sidegader, hvor de ca. 7000 Udstillingsgallerier ligger. Mellem hver af Pavillonerne er der en 10—12 Meter, og der er 3 Etager i hver. De to nederste er bestemte til Butiker og Udstillinger, medens den 3. skal forbeholdes Personalet. Endvidere vil der findes Bygninger til Toldvæsenet og til Oplagring af ufortoldede Varer bestemte til Geneksport. En Jernbane fører fra disse »Frihavne« ud til de store Hovedlinier.

Som det mest interessante ved den sidste Lyonermesse fremhæves den store Udstilling af Raastoffer og Industriprodukter fra Algier. Franske Geologer har i det sidste Tiaar gjort et fortjenstfuldt Arbejde i denne Koloni; og navnlig har de haft Held med deres Undersogelser i Departementet Oram, hvor man har fundet rige Lejer af Jern, Bly, Zink, Bruunsten, Zinksten, Marmor, Onyx og Diatoméjord. Disse Raastoffer, der var udstillede Side om Side med algierske Industriprodukter som: Olivenolie, Vine, Tobak, Papir (af Alfagræsset), Tæpper, Bomuldstøjer, Læder og Korkvarer, vakte berettiget Opmærksomhed og gav et godt Indblik i de uudnyttede Rigdomskilder, Frankrig ejer.

Det er let forstaaeligt, at Frankrig omfatter denne Koloni med voksende Interesse. Thi her findes jo mange af de Raastoffer, det før i Tiden maatte søges andetsteds. Og for i videst Omfang at faa de mange Muligheder udnyttede har den franske Regering derfor ogsaa ladet forstaa, at den ikke vil være utilbøjelig til at stotte de Privatfolk, der kunde ønske at sætte deres Energi og Kapital ind paa Minedrift i Algier.

For de neutrale Magter, hvis Industri efter Krigen vil faa en yderst vanskelig Stilling paa Grund af den store Efterspørgsel af Raastofferne og den høje Pris disse af mange forskellige Grunde vil komme til at staa i, vil en Orientering med Hensyn til Findestederne for disse Stoffer være af stor Betydning.

At Frankrig takket være sine Kolonier har Muligheder for en fremtidig Eksport af Mineralier og forskellige Slags Erts er utvivlsomt. Hvor stort Omfanget af denne Eksport vil blive kan naturligvis ikke siges for Øjeblikket. Men ved sidste Lyonermesse blev Verdens Opmærksomhed henledt paa de nye Rigdomme i Nordafrika — og alene det er af Betydning.

Baade den systematiske Ordning af selve Udstillingslokaliteterne og de videre Opgaver, Lyon-Messen har sat sig ved Udstillingen af Raavarer m. m. fra Kolonierne tyder paa et maalbevidst Arbejde, som vel vil være værd at lægge Mærke til under de Overvejelser, som nu under Handelsministeriets Ledelse finder Sted med Henblik paa en Reorganisation af vort hjemlige Købestævne i Fredericia. Leipziger-Messen har taget Erstatningsvareproblemet op paa storslaaet Maade og fra Gøteborg-Messen vil vi snart høre nyt. Mon der ikke heri skulde indeholdes Impulser for os til at lægge det danske Købestævne noget større an end hidtil?

□□□□□□

Nydannelser og Udvidelser i dansk Industri.

Det i April saa overordentlig livlige Emissionsmarked har i Maj faaet et mere afdæmpet Præg. Vedvarende maa det dog betegnes som livligt. Følgende Udvidelser og Nydannelser kan fremføres paa Industriomraadet siden vor sidste Beretning:

Koefod, Hauberg, Marstrand & Helweg, Aktieselskabet Titan har saaledes udvidet sin Aktiekapital fra 3 til 4,5 Mill. Kr. til en Tegningskurs af 120 pCt. De nye Aktier bærer halvt Udbytte for indeværende Aar.

Det i 1894 stiftede *A/S De forenede Vatfabriker*, der i 1904 fordoblede Aktiekapitalen fra 0,2 til 0,4 Mill. Kr. ved Uddeling af Friaktier, har paany udvidet Aktiekapitalen, denne Gang med 0,5 Mill. Kr. Af de nye Aktier er de 0,1 Mill. Kr. fast overtaget til pari Kurs. De ovrige 0,4 Mill. Kr. tilbydes gamle Aktionærer, saaledes at en Aktie lydende paa 2000 Kr. kan erhverves til en Pris af 1000 Kr., d. v. s. 1/2 Friaktier. De 200,000 Kr. overføres i den Anledning fra Reservefonden til Aktiekapitalkonto.

De forenede Jernstøberier, Aktieselskab, har endelig emitteret for 0,5 Mill. Kr. nye Aktier til Kurs 125 pCt., saaledes at 3 gamle Aktier gav Tegningsret til 1 ny. Herved er Aktiekapitalen kommet op paa 2 Mill. Kr.

Af nye Virksomheder kan bemærkes Dannelsen af *A/S Mekano*, hvis Formaal er at tilvirke skibstekniske Apparater og Instrumenter. Selskabet har sikret sig forskellige Opfindelser paa det metalindustrielle og Artilleriteknikens Omraade, særlig Ingenior H. A. Schepelers Patenter og Konstruktioner for Artilleri-Telegrafapparater.

Selskabets Aktiekapital er forelobig sat til 0,8 Mill. Kr. Bestyrelsen bestaar af Direktor for Kjobenhavns Flydedok og Skibsværft Ove Munck, Vekselerer S. Albrechtsen, Ingenior, cand. polyt. Knud Degn, Direktor W. Johnsen, Kristiania, Skibsreder Sass, Ingenior Schepeler og Overretssagfører J. Vibe-Hastrup.

Endvidere er stiftet *Dansk Pressefabrik, Aktieselskab*, med en fuldt tegnet Aktiekapital paa 0,3 Mill. Kr. Dette Selskab har til Formaal at drive Fabrikation af og Handel med Maskiner og Værktoj, specielt Maskiner til Presning og Fremstilling af Emballage. Bestyrelsen bestaar af Direktor F. C. Boldsen, Formand, Professor Carl Meyer, Overretssagforer Erik Salomon og Docent E. Thaulow. Ingenior H. Skov er antaget til administrerende Direktør.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Danske Dampturbiner.

Medens Bygning af almindelige Stempeldampmaskiner som bekendt længe har været en Specialitet for flere af vore Maskinfabriker, har dansk Maskinindustri hidtil ikke givet sig af med Bygningen af Dampturbiner, skønt disse i de senere Aar i stigende Grad har vundet Indpas i vore større Kraftanlæg. A/S »Atlas«, Kjobenhavn, der i Forvejen indtager en smuk Stilling paa almindelige Dampmaskiners Omraade, har imidlertid nu taget Bygningen af Dampturbiner op og har i disse Dage afleveret sin forste Dampturbine, der er koblet til en Dynamo paa 600 KW, til Carlsbergbryggerierne. En lignende Maskine er endvidere under Arbejde til Nordiske Kabel- & Traadfabriker. Ogsaa Dampturbiner til Skibsbrug fremstilles, og ogsaa af disse har Firmaet allerede adskillige i Arbejde. Der er ingen Tvivl om, at Tidens Krav om rationel Kraftudnyttelse i forøget Grad vil fremme Anvendelsen af Dampturbinerne med deres store Dampøkonomi, og det maa derfor hilses med Glæde, at dansk Maskinindustri nu er i Stand til at fremstille de herhenhorende Maskiner baade for stationær og maritim Brug.

Optagelsen af Turbinefremstillingen har medført en større Udvidelse af Atlas' Værksteder, medens selve den nye Fabrikation skyldes et Samarbejde mellem Fabriken og Professor ved polyteknisk Læreanstalt, Th. E. Thomsen, der tidligere har haft ledende Stillinger ved tyske og østrigske Dampturbinefabriker.

Østrigsk Statsmonopol paa Kulbrydning?

Ifølge en gennem Udenrigsministeriet modtaget Indberetning fra Generalkonsulatet i Wien spiller Kulspørgsmaalet ogsaa i Østrig en meget betydelig Rolle. Efter Indberetningen er der under Krigen blevet anvendt Kulsorter, som det overhovedet ikke kunde betale sig at anvende i Fredstid. Overalt i Riget er nye Skakter og Gruber sat i Virksomhed, navnlig i Vestgalicien, hvor der er blevet indrettet et Anlæg til 60 Millioner østr. Kroner. Donau-Dampskibsselskabets Kulgrube, der før Krigen var bogført til 16 Millioner, er nu bogført med 32 Millioner. Fragtpriserne, der er blevet betydeligt forhojet, spiller en stor Rolle med Hensyn til Kulpriserne. For at faa Indflydelse paa Kuldriften har Staten til Hensigt lidt efter lidt at gore Retten til Gravning i Gruber til et Statsmonopol. Der er i Rigsdagen fremsat et Udkast til en Lov om Bjergværksdrift; herimod er der fra Grubebesidderne og fra Industriens Side nedlagt Protest.

Danske Skrivemaskiner.

I November Maaned ifjor blev der i Kjobenhavn oprettet et Aktieselskab under Navn af »Nordiske Skrivemaskinefabriker« med det Formaal at oprette Fabriker for Fremstilling af originale Skrivemaskiner. Selskabet er nu saa vidt fremme med Forberedelserne, at den i Hillerodgade oprettede Fabrik kan paabegynde Virksomheden. Den er forelobig baseret paa en Fabrikation af 200 Maskiner om Maaneden, idet man haaber paa Afsætningsmuligheder ogsaa udenfor det danske Marked. Den Skrivemaskine, man vil fremstille, er en original svensk Opfindelse, hvorpaa der er udtaget Patent over hele Verden og som man nu vil udnytte herhjemme. Den svenske Opfinder, Ingeniør Lindberg, bliver Fabrikens tekniske Leder, hvilket turde være en Borgen for, at man vil sætte alt ind paa at gore den nye Skrivemaskine saa fuldkommen som muligt. Fabriken laver selv alle Dele af Maskinen.

Tørvetrust i Sverige.

Ejerne af Tørvemoserne i Skaane og Smaaland har dannet en Sammenslutning »*Sydsvenska Torfindustriförbundet*«, som begynder sin Virksomhed med en Driftskapital af 2 Mill. Kroner.

Aarsproduktionen anslaas til 15 Mill. Kroner. De forskellige Tørveindustriforetagender forener sig med Sammenslutningen og faar 75 Øre for at skære en Ton Tørv. Selskabet maa ikke give mere end 7 pCt. Dividende. Det øvrige Udbytte bliver fordelt mellem Ejerne af Torvemoserne i Forhold til Mængden af den leverede Tørvemasse.

Norsk Sulfitsprit-Fabrik.

I Hurum, Norge, skal nu anlægges en Fabrik for Fremstilling af Sulfitsprit. De nødvendige Raastoffer leveres af Tofte Cellulosefabrik. Man regner med en aarlig Produktion af 990,000 Liter.

Den tyske Cementindustris økonomiske Stilling.

Den 29. Juni 1916 var for den tyske Cementindustri en afgørende Dag, skriver »Berliner Tageblatt«. Denne bragte den betydningsfulde Bekendtgørelse om Begrænsninger i Cementproduktionen. Navnlig Ordene »Oprettelsen af nye og Udvidelsen af bestaaende Anlæg for Cementfabrikation forbydes« var især virkningsfulde. Ikke blot fjernedes hermed Frygten for en tøjlesløs Konkurrence, noget tysk Cementindustri i den foregaaende Tid i saa rigt Maal havde mærket; men Muligheden for en Sammenslutning indenfor Industrien kom op. Imidlertid blev denne ikke til noget, før efter Januarbekendtgorelsen af 1917, der gav Rigskansleren Ret til at træffe Bestemmelser om Produktion, Afsætning, Priser og Leveringsbetingelser; men saa blev den til Gengæld meget omfattende, nemlig al Cementindustri indenfor det tyske Rige.

Motiveringen for det Offentliges Indgreb i Industrien maa søges, dels i Cementens Betydning for hele Krigen, dels i Ønsket om at ikke unyttig Kapital under den fri Konkurrence investeredes i denne Industrigren.

Til Trods for at talrige store Cementfabriker i 1916 intet Udbytte gav, oprettedes der nemlig stadig nye Foretagender, og det var paa denne Baggrund, at Indgrebet skete.

Cementindustrien har da ogsaa i 1917 ganske anderledes gunstige økonomiske Resultater at vise hen til, efter nogles Mening for gunstige, hvad der tillige maa føres tilbage til Regeringens milde Priskontrol.

▫▫▫▫▫▫

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Afgifter for Erklæringer.

Opmærksomheden henledes paa, at Industriraadet ser sig nødsaget til indtil videre at forhøje Afgiften for Udfærdigelsen af Garanti-Erklæringer ved Importen Vest fra, saaledes at Gebyrerne fra 15. ds. bliver beregnet efter nedenstaaende Skala:

For	Beløb	indtil	500	Kr.	inkl.				2	Kr.
»	»	over	500	»	til	1,000	Kr.	inkl.	3	»
»	»	»	1,000	»	»	3,000	»	»	4	»
»	»	»	3,000	»	»	5,000	»	»	5	»
»	»	»	5,000	»	»	8,000	»	»	8	»
»	»	»	8,000	»	»	10,000	»	»	10	»
»	»	»	10,000	»	»	15,000	»	»	15	»
»	»	»	15,000	»	»	20,000	»	»	20	»
»	»	»	20,000	»	»	50,000	»	»	30	»
»	»	»	50,000	»	»	100,000	»	»	40	»
»	»	»	100,000	»	»	200,000	»	»	50	»
»	»	»	200,000	»	»	300,000	»	»	60	»
»	»	»	300,000	»	»	350,000	»	»	70	»

og derefter $^1/_5$ $^0/_{00}$ af Beløbet (afregnes kun i hele Kroner; 50 Øre og derover forhøjes).

Herfra *undtages* Erklæringer vedrørende Varer fra *Amerika*, for hvilke det *dobbelte* af ovenstaaende Gebyrer vil være at erlægge.

Industriraadets Studiekommission.

Studiekommissionens Sekretariat (Kontor Nr. 27 Telf. 8100, Lokal 9) er aabent hver Dag fra 10—2 samt fra 3—4, i hvilket sidste Tidsrum Ingeniør Th. Madsen vil kunne træffes.

Studiekommissionen er meget taknemlig for Meddelelser angaaende enhver Art af Fremstilling af Erstatninger og optager gerne i paakrævet Fald Samarbejde eller stiller eventuelle allerede indvundne Erfaringer til Raadighed for Medlemmerne.

Meddelelse fra Industriraadets Kulfordelingskontor.

Da der beklageligvis er enkelte af Medlemmerne, der ikke rettidig tilbagesender de fra Kulfordelingskontoret fremsendte Skemaer, eller helt undlader at tilbagesende disse, henledes Opmærksomheden paa, at Kulfordelingskontoret, ifølge sin Stilling overfor Statens Kulfordelingsudvalg, hvis Bestemmelser Forbrugerne er underkastet, maa gøre det til en Betingelse for at kunne yde sin fremtidige Støtte ved Tildeling af Brændsel, eller for at kunne godkende overfor Statens Kulfordelingsudvalg, at Anmodninger fra Leverandørerne om at maatte foretage Leverancer, bevilliges, at de nævnte Skemaer rettidig tilbagesendes i udfyldt Stand.

Det skal i denne Forbindelse meddeles, at det sædvanlige Skema indtil videre kun vil fremkomme hveranden Maaned.

Endvidere henledes Opmærksomheden paa de af Statens Kulfordelingsudvalg fastsatte »Regler vedrørende Levering af udenlandsk Brændsel«, der i disse Dage gennem Industriraadets Kulfordelingskontor er tilsendt samtlige industrielle Virksomheder, hvoraf vil bemærkes, at Leverancer fra en Forbruger (f. Eks. fra en industriel Virksomhed til dennes Funktionærer) kun maa finde Sted efter forud indhentet Tilladelse.

Svensk Brænde.

Gennem Erhvervenes Fællesudvalg har Industriraadet fra den svenske Stats Brændselskommission i Stockholm modtaget Meddelelse om, at der fra Sverige kan forventes Udførselstilladelse for større Partier »Stød« (Træstubbe) og »Træhakkelse«. Efter de i Sverige indhøstede Erfaringer er »Stød« særlig anvendeligt som Industribrændsel. Brændet vil formentlig kunne leveres frit paa Banevogn Kjøbenhavn til en Pris af Kr. 60,— à 65,— og Kr. 40,— à 45,— svensk Mønt pr. 1000 kg henholdsvis for »Stød« og »Træhakkelse«.

Mulige Reflekterende bedes henvende sig skriftlig til Industriraadet.

Amerikansk Embargolettelse.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der fra Amerika kan ventes udstedt Udførselsbevilling for følgende Varer:

Vine, Films i Udveksling Fod for Fod med Films af lignende Fabrikat, Fonografplader, Pianoer, færdige Klædningsstykker, Straahatte, Filthatte, færdigmonterede til Brug, Maskiner, indbefattet Erstatnings- og Reservedele, Amidol og Erstatninger, Brom, Hydrobromsyre, Natrium Bromid, Opium Alkaloider, Ammoniakforbindelser, Jernforbindelser (pharmaceutiske), Kamille, Digitalis, Sølvnitrat, Synthetiske Medicinalvarer saasom Salvarsan, Kharsevan, Arsenobillon, Novocain, Eucain, Salicylsyre, Acetylsalicylsyre, Porcelæn, Glasvarer, Lervarer, Salt, Blomsterfrø, undtagen Frø med olieholdigt Indhold, Haveplanter, Musikinstrumenter, undtagen Instrumenter fabrikerede udelukkende eller hovedsagelig af Metal, Malerier, Marmor og Alabaster til Billedhuggerbrug, Kirurgiske og medicinske Instrumenter med

Undtagelse af Instrumenter, der indeholder Gummi, Ædelstene, ægte og Simili Diamanter, med Undtagelse af Diamanter til industriel Brug, kostbare Fjer, kunstige Blomster, kostbare Pelsvarer, kostbare Knapper af Ben og Horn, Legetøj, orientalske Tæpper, kostbare Vandstandsglas, kunstige Tænder, ikke indeholdende Platin eller andre ædle Metaller, haandgjorte Kniplinger, saasom Malteserkniplinger, Koraller, Tandbørster.

— — —

Angaaende Fremgangsmaaden for Erholdelse af Udførselstilladelse for de ovennævnte Varer, der i det væsentlige er de samme som de af England frigivne, meddeler det kgl. danske Gesandtskab i Washington, at der efter Ansøgningernes Behandling i Washington telegraferes til War Trade Boards Repræsentant i London, saaledes at der maa paaregnes 3 à 4 Uger til Udførselsandragendernes Behandling. Det tilføjes, at Ansøgninger, som tilstilles den amerikanske Regering, maa dækkes af Garantinumer, og at der ikke i den trufne Ordning ligger noget Forhaandstilsagn om, at Licenserne vil blive givet for de paa Listen opførte Varer. Endvidere henledes Opmærksomheden paa, at alle egentlige Beklædningsgenstande i tilvirket Stand fortolkes som omfattet af de paa Listen opførte Varer og ligeledes alle Reservedele til Maskiner.

Fransk Embargolettelse.

Den herværende franske Legation har sendt Industriraadet Meddelelse om, at der udover de tidligere offentliggjorte Varegrupper kan ventes udstedt Udførselsbevilling for følgende Varer fra Frankrig:

Cinémafilms, alle Slags fotografiske Artikler, Fonografer, Klaverer, løse Maskindele, Medikamenter som: Metol, Amidol og Erstatninger herfor, Brom, Hydrobromsyre, Opiumalkaloider, Ammoniakforbindelser, Jernforbindelser, Kamille, Digitalis, Sølvnitrat, Salvarsan, Kharsevan, Arsenobillon, Novocain, Encain. Salicylsyre, Acetylsalicylsyre, Porcelæn, Glasvarer, Lervarer, Saltpræparater, paa Betingelse af Vareudveksling, Smaatræer, Musikinstrumenter, med Undtagelse af saadanne som er forarbejdet helt eller delvis af Metal, Malerireproduktioner, Marmor og Alabaster til Statuer, Knapper af Ben eller Horn, Legetøj, orientalske Tæpper, orientalske Luksustæpper, Glas til Nivellering (Libeller til Vaterpas), kunstige Tænder med Undtagelse af saadanne som indeholder Platin, Iridium eller andre ædle Metaller, Kirurgiske- og Sygepleje-Artikler, som ikke indeholder Gummi, haandlavede Kniplinger, Koral, Tandbørster, Penne, Kamme og Haarpynt, med mindre disse er forarbejdet af Kasein eller Corozo, Saffiansvarer med Undtagelse af Rejseartikler, Similismykker, Likører.

Varer fra Sverige, Norge og Finland.

Det ved Vareudvekslingskonferencerne lovede Norgessalpeter (20,000 Tons) er nu paa ganske faa Tons nær ankommet til Landet.

Varer fra Sverige, Norge og Finland vil blive fordelt og avancebegrænset af et Udvalg for skandinaviske Varer (Kontor paa Børsen), hvortil interesserede Firmaer maa henvende sig.

Firmaer, der ønsker at importere Varer fra Finland, skal udfylde Skemaer, i Lighed med de der benyttes for Sveriges og Norges Vedkommende. Skemaerne kan afhentes i Erhvervenes Fællesudvalgs Sekretariat Kontor Nr. 4.

Sygarn fra England.

Der er blevet givet Afskibningstilladelse for et Kvantum Sygarn fra England. Salget foregaar gennem de sædvanlige Importører og disses Kunder, og Forbrugerne maa derfor henvende sig til deres sædvanlige Leverandører for at faa et begrænset Kvantum.

Eksport fra Norge.

I Henhold til Meddelelse fra Udenrigsministeriet er det fra og med 10. Maj d. A. forbudt at udføre fra Norge Varer eller Genstande af nogen Art uden efter indhentet Udførselstilladelse fra det norske *Industriforsyningsdepartement.* Udførselstilladelser, som ikke er effektuerede ved stedfunden Vareudførsel senest den 9. Maj d. A., kan ikke benyttes uden særskilt Samtykke af vedkommende Departement.

Denne Bestemmelse gælder dog ikke Fisk og Fiskeprodukter, idet alle Udførselstilladelser for disse Varer fremdeles indtil videre kan benyttes.

Udførselstilladelser for Fisk og Fiskeprodukter m. v. udfærdiges af Provianteringsdepartementet, for Skibe og Baade af Handelsdepartementet og for alle øvrige Industri- og Handelsvarer af Industriforsyningsdepartementet.

Ingen Licens for Sennepsfrø fra Storbritannien.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er der i »Board of Trade Journal« af 25. f. M. offentliggjort en Notits, hvorefter der ikke vil blive givet Udførselstilladelse for Sennepsfrø, høstet i det Forenede Kongerige i Aaret 1918, saalidt som for det deraf forarbejdede Krydderi.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 9 | 1. JULI | 1918

Om Islands Vandfald.

Fosseaktieselskabet „Island“s Planer.

Gullfoss.

I Anledning af Fabrikant *C. F. Jarls* Redegørelse i Dagspressen angaaende Fosseaktieselskabet »Island«s Planer har vi søgt en Del nærmere Oplysninger vedrørende de Vandfald, der her er Tale om.

Island har et efter sin nordlige Beliggenhed overordentlig mildt Klima, hvilket skyldes varme Havstrømme, som tillige giver Anledning til en ret stærk Nedbør især paa den sydlige Del af Landet, hvor navnlig de store Isbræer bringer de fugtige Havvinde til at afgive deres Fugtighed. Fra disse Isbræer eller Jøkler udspringer der en Masse Bække, Elve og Floder, der paa Grund af Landets terasseformede Bygning med stor Hastighed løber ud til Kysterne, idet de undervejs danner en Mængde større og mindre Vandfald eller Fosse og Stryg, som de kaldes paa Island. Landets høje Middeltemperatur bevirker, at Floderne næsten aldrig fryser til og saaledes fører Vand hele Aaret igennem.

Jordbunden, som Elvene gaar igennem, bestaar mest af Lava og Tuf paa Underlag af Basalt og er som oftest gunstig til Udbygning af Vandfaldene. Endelig ligger en Del af dem paa fjerne og øde Steder, — og dog ikke for langt fra Kysten — saa man ikke behøver at tage Hensyn til den landskabelige Skønhed, men i givet Tilfælde roligt kan spærre hele Flodens gamle Løb og lede alt Vandet gennem kunstige Kanaler og Rørledninger til Kraftstationerne. (I Niagara maa f. Eks. kun 26 pCt. af Gennemsnitsvandmængden bruges i tekniske Øjemed, Resten skal af Hensyn til Naturskonheden bevares som frit Løb.)

Langt fra alle Islands Vandfald er nojagtig undersogt og opmaalt, men et nøgternt Skøn over dem viser, at man vil kunne udbygge ca. 2½ Mill. HK i dem. (Dette giver en Hestekraftsmængde af 25 pr Indbygger. Til Sammenligning tjener, at man i Norge kun har 3, i Sverige 1 og i Tyskland og England endog kun

Aldeyrarfoss.

1/40 Vand-HK pr. Indbygger.) Af denne enorme Vandkraftmængde disponerer Fosseaktieselskabet »Island« over Aldeyrarfoss, Godafoss og Barnafoss i Skjálfandifloden, Bruarfoss i Laxaaen, Gullfoss i Hvitaaen sámt Faldene i Floden Sog. Tilsammen udgør de mindst 1/10 af Islands samlede Vandkraft eller godt 1/4 Mill. HK.

Skjálfandifloden er den vestligste af de tre mod Nord gaaende Hovedelve, der har deres Udspring paa Vatnajøkull, der er henved 8000 km² stor. Det øverste eller sydligste af Faldene i Skjálfandi er Aldeyrarfoss, der ligger 345 m over Havet, 70 km fra Flodens Munding og 40 km i Luftlinie fra nærmeste Havn, Akureyri. Aldeyrarfoss vil med minimal Vandføring kunne udbygges til ca. 50,000 HK. — 35 km længere nede ad Floden og kun fjernet 25 km i Luftlinie fra Akureyri ligger det smukke Fald Godafoss, der er et ca. 12 m højt, lodret Fald. Lige nedenfor kommer Geitafoss, der er 6,6 m. Ved Opdæmning af Vandet kan paa en Længde af mindre end 2 km opnaaes en samlet Faldhøjde af 42 m, hvilket med en minimal Vandføring af 70 m³ pr. Sekund giver 39,000 Naturhestekræfter. 6 km længere nede ligger Barnafoss med et lodret Fald paa 16,5 m, hvor Vandet føres gennem en ganske smal Kløft i det faste Fjeld. Den vil kunne udbygges til ca. 15,000 HK.

Laxaaen har sit Udspring i Mývatn. Islands næststørste Sø, og løber noget østligere end Skjálfandifloden og er parallel med denne. Det vigtigste Fald heri er Bruarfoss, der i Forbindelse med en Del mindre Stryg, vil kunne udbygges til ca. 27,000 HK. Paa Grund af Flodens Udspring i en stor Sø er Vandføringen her meget konstant i Modsætning til Jøkelelvenes.

I Hvitaa, der løber mod Sydvest, ligger den berømte, skønne Gullfoss ikke langt fjernet fra det navnkundige Geysir. For Gullfoss haves ikke helt nøjagtige Maalinger, men man skønner, at der vil kunne udnyttes ca. 60,000 HK.

Hvad endelig Faldene i Sog angaar, vil det være rimeligt at gøre disse til Genstand for mere indgaaende Omtale, idet det jo er disse Fald, Selskabet foreløbig har tænkt at udbygge.

Sog har sit Udspring i Thingvallavatn, Islands største Indsø. Thingvallavatn har Tilløb fra Öxaraa og flere smaa Bække og en Mængde tildels varme, undersøiske Kilder, den er 125 km² stor, dens Vandspejl ligger 103 m over Havfladen, og dens eneste Afløb til Havet er Sog. Elven løber gennem Søerne Ulfjótsvatn og Alptavatn og forener sig med Hvitaa til Ølfusaa 20 km fra dennes Udløb i Havet. Sogs hele Længde er med Søerne c. 18 km. Mellem Thingvallavatn og Ulfjótsvatn, hvis Niveau er paa Kode 83, er Elven meget smal; der er intet samlet Fald, men derimod flere Stryg. Umiddelbart efter at

Aldeyrar: Ingvararfoss.

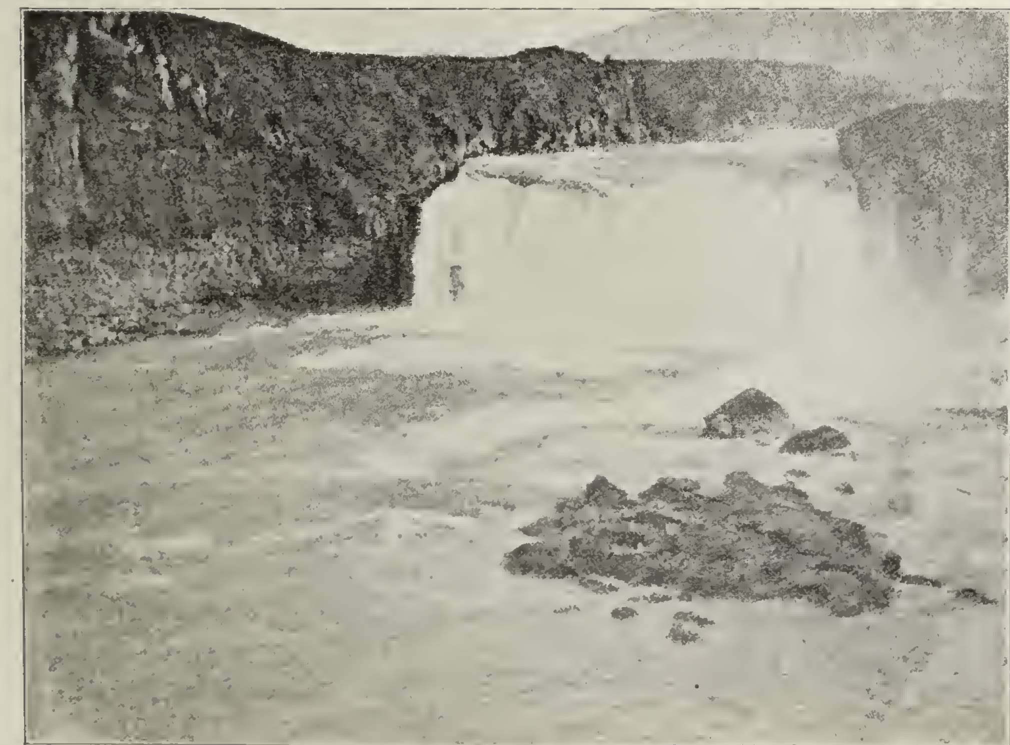
Sog har forladt Uljótsvatn, danner den paa en Strækning af ca. 1600 m 3 Fald, Ljósafoss, Írufoss og Kistufoss, med en samlet Højde af 38 m; imellem dem er der mange Stryg. Afstanden fra Faldene til Havet sydpaa er 22 km, til Reykjavik i Luftlinie 45 km. Sogfaldenes minimale Vandføring er efter aarelange Maalinger 79 m^3 pr. Sekund. Ligesom i Laxaaen er Vandforingen her paa Grund af Thingvallavatns store Reservoir meget konstant.

Skjálfandifloden (Godafoss i Baggrunden).

Ved Udbygning af Sogfossene kan man tænke sig flere Muligheder. Man kan lægge en Dæmning tværs over Floden lige nedenfor Ulfjótsvatn og stemme Vandet op enten til dennes eller Thingvallavatns Niveau. I sidste Tilfælde vil ret store Arealer blive oversvømmede; men til Gengæld opnaaes der 20 m storre Faldhojde.

Fra Dæmningen skal Vandet ledes gennem en aaben Kanal paa Vestsiden af Floden til det Sted, hvor Bækken Markalækur lober ud i Sog. Her vil Kraftstationen kunne anlægges, og da Sog paa dette Sted kun er hævet 28 m over Havet, vil man kunne udnytte henholdsvis 55 og 75 m Faldhøjde, hvilket kan give henholdsvis 60,000 og 80,000 Naturhestekræfter. Man kan ogsaa spærre Sogs Udløb fra Thingvallavatn og i Stedet grave en lang Niveau-Kanal fra et Punkt vest derfor gennem Søen Heiðartjørn hen til det samme Sted som ved det andet Projekt.

Godafoss (ostlige Del).

I Forbindelse med Udbygningen er der projekteret en Jernbane fra Reykjavik Nord og Øst om Thingvallavatn til Kraftstationen og derfra eventuelt videre til den store Slette Flóin, der er paa Storrelse med Fyn, og som ved rationel Vanding og Afvanding vil kunne blive meget frugtbar, men som nu kun er spredt bebygget og opdyrket.

Medens disse Planer allerede er udarbejdede, har Selskabet endnu ikke fastslaaet, hvortil man agter at anvende den udvundne Kraft. I Koncessionsandragendet, der er indgaaet til den islandske Regering, tilbydes en Del Elektricitet afgivet til Lys og Varme for Reykjavik og Omegnen. Men da det ifolge Fabrikant Jarls Eksposé har ret lange Udsigter med Opnaaelsen af Koncessionen, vilde det være forhastet allerede nu at bestemme, hvad Hovedmængden af Elektriciteten skal bruges til; thi Udviklingen af den moderne elektrokemiske og elektrotermiske Storindustri foregaar for Tiden nærmest eksplosionsagtigt. Hvad der idag ser solidt og lovende ud, kan imorgen være fuldstændig overflojet af andre Metoder.

Blandt de forskellige Muligheder, der ligger for, har man tænkt paa Salpeterfabrikation efter de norske Metoder, hvorved man vilde faa et Stof, der kunde komme baade det islandske

Barnafoss og Djupaafoss.

fabrikationen. Aluminium er jo et Metal, hvis Anvendelse er i rivende Udvikling, ikke alene nu paa Grund af Krigen, men ogsaa paa Grund af dets Anvendelighed til Ledningstraad, store Kogekar, Automobiler, Luftfartøjer og meget andet. Aluminiumfabrikation lader sig ogsaa forene med Salpeterfabrikation, idet man gaar gennem Mellemledene Aluminiumnitrid og Ammoniak. Ved alle Kvælstofgødningsfabrikationerne er de vigtigste Raamaterialer Kvælstof og Ilt, som jo altid vil være til Stede i uudtømmelig Mængde i den atmosfæriske Luft. De øvrige Raastoffer, Kul, Lerjord og tildels maaske ogsaa Kalk, maa hentes fra Udlandet, men hvad det angaar deler

og det danske Landbrug overordentlig til Gode. Lykkes det helt at løse Spørgsmaalet om en praktisk Baadmotor til Acetylengas, vil det være formaalstjenligt at anlægge en Kalciumkarbidfabrik, saa at Fiskerflaaderne kunde faa Karbid billigt paa Island. Denne Fabrikation kan let sammenknyttes med en Kalciumcyanamidfabrikation. Kalciumcyanamidet eller Kalkkvælstoffet er et udmærket Gødningsmiddel og kan yderligere bruges til Fabrikation af Salpetersyre og mange meget værdifulde, komplicerede Kvælstofforbindelser, der benyttes i Medicinen. Endelig har man Opmærksomheden rettet paa Aluminium-

Island Skæbne med de fleste andre Lande, hvor slige Industrier findes. — —

Som man ser, er det meget store Planer, det nye Fosseaktieselskab »Island« saaledes har taget op, og skønt det paa Sagens nuværende Stadium foreløbig væsentlig drejer sig om *Grundlaget* for det fremtidige Arbejde, der er sikret, er dog allerede dette saa betydningsfuldt, at man har Ret til at glæde sig over det Skridt, der saaledes er taget for at fremme en livligere materiel Vekselvirkning mellem Danmark og Island, og til at haabe det bedste for denne betydningsfulde Sags videre Udvikling.

Sog-Faldene.

Brændselsøkonomi.

Den nye Forening dannet.

Den 15. Juni afholdt »Dansk Brændsels- og Kontrolforening« sin konstituerende Generalforsamling, der ledede af Etatsraad *Kiær*, Formanden for Statens Kulfordelingsudvalg, som Dirigent.

Paa det forberedende Udvalgs Vegne gjorde Direktør *Gunnar Gregersen* Rede for dette Udvalgs Arbejde, der har strakt sig over næsten et Aar og er resulteret i Indkaldelsen af den konstituerende Generalforsamling. Der er hidtil indmeldt 378 Medlemmer, der repræsenterer 8,9 pCt. af samtlige Landets Dampkedler med 22,68 pCt. af Kedlernes Hedeflade, hvilket dog er et Minimum, idet flere større Virksomheder ikke har opgivet deres Hedeflade. Stærkest repræsenteret er hidtil Industrien, af hvis samlede 119,000 Kvadratmeter Hedeflade de 42,000, eller mere end en Trediedel, er indmeldt.

Derefter behandledes og vedtoges Foreningens Love, idet det foreliggende Udkast, der deler Medlemmerne i tre Grupper: Fabriksvirksomheder, Landbrug og Centralvarmeanlæg m. v., vedtoges med ganske uvæsentlige Ændringer.

Til Bestyrelsen valgtes for Fabriksgruppen: Underdirektør *P. Dorph-Broager* (Sukkerfabrikerne), Direktør *Poul C. Poulsen* (Carlsberg), Direktør *Ove Munck* (Flydedokken), Direktør *Wald. Hansen* (Kastrup Glasværk), Direktør *Chr. H. Olesen* (Spritfabrikerne), fhv. Statsbanedirektør *Busse* og Folketingsmand, Borgmester *Bresemann*, Nakskov, for Landbruget: fhv. Landstingsmand, Forpagter *Sonne* og Professor, Dr. phil. *Erik Schou*, og for Centralvarmeanlæg m. v.: Direktør *Gunnar Gregersen*, Landstingsmand, Teglværksejer *Laursen*, og Fabriksinspektør *Ottesen*.

Som Hovedrevisorer valgtes Ekspeditionschef *R. Valentinus* og Maskinmester *Mortensen*.

Sluttelig afgav Professor *Schou* en interessant Beretning om det betydelige Arbejde af teknisk Art, der er udført, og omtalte de store Forsog, som er foretagne paa Carlsberg og paa Polyteknisk Læreanstalt. Indenrigsministeriets Arbejdsudvalg har henvendt sig til Foreningen for at faa optaget Forsøg med Udnyttelsen af indenlansk Brændsel, særlig med Henblik paa Teglværker og Cementfabriker, saaledes at disse Virksomheder kan holdes i Gang til Afhjælpning af Arbejdsløsheden.

Bestyrelsen konstituerede sig med Direktør *Dorph-Broager* som Formand og Professor *Erik Schou* som Næstformand.

▫▫▫▫▫▫

Norsk industriel Selvhjælp.

I Kristiania har der i April Maaned af Departementet for den industrielle Forsyning været afholdt en »Udstilling til industriel Selvhjælp«, der har haft til Hensigt at vise, hvad der i Norge er udrettet under Krigen for at gøre Landet uafhængigt af Udlandet. Udstillingen har omfattet saavel »Surrogater«, der formentlig næppe vil have Interesse udover den nuværende Situation, som ogsaa Produkter, der tidligere har været indført til Norge fra Udlandet, men som nu søges fremstillet i Landet selv.

Denne Udstilling er af det danske Konsulat i Kristiania gjort til Genstand for en Indberetning, der af Handelsministeriet velvilligst er overladt Industriraadet, og vi skal paa Grundlag heraf meddele nedenstaaende Oplysninger, der formentlig vil have Interesse for Tidsskriftets Læsere.

Den paagældende Udstilling har omfattet en Række forskellige Afdelinger, af hvilke Afdelinger skal fremhæves Afdelingen for *Olier og kemiske Stoffer*. I denne Afdeling har der været udstillet Grafitdigler for Smelteindustrien. Diglerne er fremstillet af: Det norske Aktieselskab for elektroteknisk Industri, der har overdraget Fabrikationsmetoden til A/S Bamle Nikkelkompagni, der for Tiden indretter en Digelfabrik ved Langesund, der vil blive sat igang om nogle Maaneder. Diglerne fremstilles af Kunstgrafit fra Arendal Smelteværk. — Af andre Produkter, der udstilledes i denne Afdeling, kan nævnes Ferromangan, der har saa stor Betydning for Fabrikationen af Specialstaal til Værktøj og Værktøjsmaskiner. Denne Vare indførtes tidligere, men fremstilles nu ved A/S Fiskaa Verk, Kristianssand. Endvidere har en Række forskellige Selskaber optaget Fremstillingen af Elektroder, hvoraf tidligere ca. 8000 Tons aarligt indførtes til Norge. Endeligt skal endnu fra denne Afdeling nævnes det for Papirfabrikationen saa nødvendige Raastof Aluminiumsulfat, som ogsaa tidligere indførtes fra Udlandet, men som nu fremstilles i tilstrækkelige Mængder til at dække Norges Behov: ca. 4000 Tons aarligt; Varen fremstilles udelukkende af norske Raastoffer, hvoraf Labradorsten er det vigtigste.

I den *kemiske Afdeling* har »Apotekernes Laboratorium« udstillet forskellige Kemikalier af norske Raaprodukter. Endvidere fandtes udstillet Lim og Limfarve, fremstillet af Sulfitlud, Glasprøve, udelukkende fremstillet af norske Raastoffer, fremdeles Klorkalk og Natronlud, der er af stor Betydning som Blegningsstoffer for Papirindustrien; fremdeles forskellige Prøver paa Farvestoffer. Endeligt skal nævnes, at Porsgrund Farvemølle, der nylig har begyndt sin Drift, agter at fremstille Mønje til Maling af Skibsskrog og Jernkonstruktioner, hvilket Produkt tidligere indførtes fra Spanien og Tyskland. Farvemøllen skal kunne fremstille 600 Tons Farvepulver aarligt, hvorved Landets Behov vil kunne dækkes, og der gøres ogsaa Regning paa Eksport.

Af *medicinske Produkter* skal nævnes Jod, som det paa Grund af den mægtige Jodtrust, som Krigen nu har sprængt, ikke tidligere kunde betale sig at fremstille i ren Tilstand. Nu fremstilles der i Norge tilstrækkeligt Raajod for hele Skandinaviens Behov. Endvidere vil A/S Laboratoriet, Holmestrand, der endnu ikke er kommet i fuld Drift, — efter at have udarbejdet Metoden for Raffinering af Vismut, — særlig beskæftige sig med at fremstille Vismut og Præparater deraf til medicinsk Brug. Iovrigt agter Laboratoriet at udarbejde nye Fabrikationsmetoder paa det kemiske Omraade. Fremdeles har man ogsaa optaget Fremstillingen af Gibs, der fremstilles af almin-

delig Kalksten. Til Fremstilling af Forbindingsgaze og Cellulosevat nævnes Cellulose som Raavare. De for Sprængstoffabrikationen nodvendige Raastoffer, Nitrocellulose og Collodiumuld, som tidligere blev fremstillet af indført renset Bomuld, fremstilles nu af almindelig Cellulose, som menes at give en renere Vare. Disse Stoffer anvendes tillige i Celluloid- og Filmsfabrikationen samt til Fremstilling af kunstigt Læder, Kunstsilke, Klichémasse m. m.

I Afdelingen for *Tekstil- og Papirindustrien* har der været udstillet vævede Stoffer af Papirgarn, Papirtojer til Olieklædefabrikationen, Prover af Garnpapir, Papirgarn, Sejlgarn, Snore etc., fremdeles Presenningsdug med 50 pCt. Cellulose samt Celluloselærred for Cementsække m. m. Endvidere har der været udstillet Tæppelobere, hvoraf ca. Halvdelen bestaar af Papir. Endelig har der været udstillet alle Slags Filt til industrielt Brug af Papir.

Medens Norges Forbrug af *Slibestoffer, Slibeskiver* og kunstige »Bryner« (Slibesten) tidligere helt dækkedes ved Import, væsentligt fra Amerika, Tyskland og Østrig-Ungarn, dækkes Landets Behov nu fuldstændigt af indenlandske Fabrikata. Arendals Smelteværk fremstiller saaledes Slibestofferne »Sika« (Silicium-Carbid eller Carborundum) og »Durubit« (der fremstilles af malet Lerjord), af hvilke Stoffer A/S Den norske Slibeskivefabrik, Nydalen pr. Kristiania, fremstiller »Komet«-Slibeskiver, Bryner m. m.

Endeligt skal nævnes, at der paa Udstillingen er vist *elektriske* Lamper, Porcelænsartikler til elektroteknisk Brug, Materiel til Bygning af komplette elektriske Anlæg, elektriske Kabler samt et Brint-Fabriksanlæg, baseret paa Svejsning af alle Metaller, særlig af Aluminium, med Ilt og Brint og en Konstruktion af specielle Brændere og Apparater for Opvarmning og Kogning ved Brint som Erstatning for Petroleum m. m.

Af *Surrogater* kan nævnes Spisefedt, fremstillet af Hval- og andre animalske Olier. Dette Fedt anvendes udelukkende til Margarinefabrikation, saaledes at Margarinen iblandes 25 pCt. af det fra Danmark indkobte Smor. Som Erstatning for Smoreolier fremstilles forskellige Olier ved Tilsætning af Metalsæber til forskellige Sorter animalske Olier, hvori blandes en mindre Del af de mineralske Olier, der endnu findes i Landet.

□□□□□□

The Board of Trade.

En omfattende Reorganisation af det engelske Handelsministerium.

Nylig er der i England afgivet en Kommissionsbetænkning, der optrækker Hovedlinierne for en Omordning af The Board of Trade.

For Krigen var denne Institution af ret underordnet Betydning, men da Verdenshandelen pludselig blev klippet over, og Staten fik Haand i Hanke med al Udenrigshandel, blev den Hjertet for engelsk Forretningsliv. Dag for Dag ogedes Kravene til dens Embedsmænd, og fordi disse var af den gamle Skole, havde de vanskeligt ved at sætte Tempoet op og magte det voksende Arbejdsstof.

I de sidste Aar har engelske Handelsorganisationer derfor søgt at bevæge Regeringen til at modernisere den gamle Institution — ved at udvide dens Rammer, give den storre Myndighed og besætte de ledende Stillinger med praktiske Mænd. Men forst i Begyndelsen af 1917 saa de et Resultat af deres Bestræbelser, idet der da oprettedes et særligt Departement for den oversøiske Handel. Senere, efter at Regeringen havde set det udmærkede Arbejde, der var blevet udført af de nye Mænd, bestemte den sig til at gaa med til en fuldstændig og radikal Omforandring af det gamle Handelskammer og nedsatte en Kommission.

Paa Basis af dennes Betænkning skal vi her give en kortfattet, skematisk Oversigt over The Board of Trades fremtidige Ordning, der i Virkeligheden betegner en partiel Revolution indenfor britisk Administration:

Board of Trade vil komme til at omfatte to Hoveddepartementer: et for Handel og Industri og et for offentlige Arbejder. Hver af disse to Departementer vil blive ledet af en Chef, men Chefen for det forstnævnte Departement vil faa en hojere Rang og storre Myndighed end Chefen for Departementet for offentlige Arbejder.

Departementet for Handel og Industri vil blive delt i et vist Antal Underafdelinger, hvoraf vi her skal omtale de vigtigste:

a) *Afdelingen for Handelsforbindelser og Kontrakter* vil behandle alle Sporgsmaal vedrorende Overenskomster og Handelstraktater med Udlandet. Dens Chef skal tage direkte Del i Forhandlingerne mellem de forskellige Regeringer indenfor det forenede Rige og i Forhandlinger, der fores mellem Rigsregeringen og Udlandet angaaende Beskyttelse og Udvikling af Rigets kommercielle og maritime Interesser.

b) *Afdelingen for den oversøiske Handel,* der foruden sine egne ogsaa har ansat flere af Udenrigsministeriets Embedsmænd, skal modtage og bearbejde alle de Rapporter vedrorende Udlandets Handel, der indlober fra britiske Konsuler og Handelsattachéer. Endvidere skal den organisere det fremtidige Konsulatsvæsen, der vil stille forogede Krav til sine Embedsmænd, idet disse sammen med Handelsattachéerne — hvis Antal vil blive foroget — skal redigere og indsende en maanedlig Orienteringsberetning over de stedlige Handelsforhold.

c) *Afdelingen for Industridrivende og Fabrikanter* skal vaage over de nationale Industriers Udvikling og Stabilitet og undersoge deres Modstandsevne i Forhold til Udlandets Industrier. Alle Sporgsmaal vedrorende Monopoler, Karteller, fremmede Handelsmænds Indflydelse i Storbritannien og Oprettelse af nye Industrier i det forenede Kongerige sorterer ligeledes under denne Afdeling.

d) *Afdelingen for den almindelige Okonomi* skal have sin Opmærksomhed henvendt paa alle store og generelle handelspolitiske Sporgsmaal, der opstaar i og udenfor Landet, og som ligger udenfor det ovenfor nævnte mere specielle Departements Begrænsning.

Endvidere er der foreslaaet en Udvidelse af de bestaaende Departementer for Udstedelsen af Patentbeviser, for Kommunikationsmidlerne og Statistiken, ligesom en særlig Afdeling skal overtage Redaktionen af The Board of Trade Journal — et Tidsskrift, der stadig har været i Udvikling, og som mere og mere synes at skulle blive et almindeligt Oplysningsorgan for alle Købmænd og Industridrivende i Storbritannien.

Som man ser, vil det britiske Handelsministerium blive Stedet, hvor den økonomiske Efterkrig forberedes — saafremt da Betænkningen kommer til at danne Basis for den nye Ordning. At dette er utvivlsomt, mener den ledende Presse; men i alle Tilfælde har det fremsatte Forslag Krav paa den største Interesse, idet det alene er tilstrækkeligt til at vise, med hvor stor Opmærksomhed man i Storbritannien følger det økonomiske Livs Udvikling, og hvorledes de ledende Regeringskredse er naaet til Erkendelsen af, at kommende Tider vil nødvendiggøre et mere intimt Samarbejde mellem Statsstyrelsen og de Industridrivende i Landet.

□□□□□□

Fra Nabolandene

Sverige.

Gennem Cirkulære af 22. Maj har *Stockholms Allmänna Telefon A/B* og *A/B L. M. Ericsson & Co.* underrettet sine Aktionærer om, at Bestyrelserne i de to Selskaber er kommet overens om en Sammenslutning i den Form, at et nyt Selskab dannes for at overtage begge de her nævnte Selskabers Aktiver og Passiver. Antagelig bliver Aktiekapitalen i det nye Storforetagende 61,4 Mill. Kr. En afholdt Generalforsamling har akcepteret Sammenslutningsplanen.

Som bekendt fremstiller L. M. Ericsson & Co. Telefonmateriel og ejer Aktier i udenlandske Døtreselskaber for Produktion af lignende Materiel. Stockholms Allmänna Telefon foretager Telefonnetanlæg (og forestaar ogsaa Driften) med Materiel, som for en stor Del købes fra L. M. Ericsson & Co. Der er saaledes i Forvejen et intimt Samarbejde i Gang mellem disse Virksomheder.

Det i vor forrige Beretning omtalte *Statsindkøb af Stockholmstelefonen* er nu bleven sanktioneret af den svenske Rigsdag. I første Kammer uden Votering, i andet med 137 St. mod 37.

Det store *Reymersholms spritförädlingsaktiebolag* har efter sin Rekonstruktion paa ny Basis indkøbt Aktiemajoriteten i Skånska superfosfat- och svafvelsyrefabriksaktiebolaget og dermed ogsaa Aktiemajoriteten i Sulitjelmabolaget samt hele Aktiemassen i Helsingborgs Kopparverks A/B og i Rederiselskabet Kistransport. I Penge anslaas denne omfattende Transaktion til 40 Mill. Kr.

Til Financiering af Forretningen er der truffet forskellige Foranstaltninger. Bl. a. har en Generalforsamling godkendt Forslaget om en Aktiekapitaludvidelse i Reymersholm fra 16 til 30 Mill. Kr., og samtidig er med yderligere Udvidelse for Øje den statutmæssige Grænse for Aktiekapitalens Maksimumsstørrelse øget fra 25 til 75 Mill. Kr.

Paa det finansielle Omraade er der i Juni Maaned navnlig Grund til at pege paa den betydelige Forandring, der er sket i *Krigstidskommissionernes Financiering*. Hidtil havde Riksbanken og Riksgäldskontoret forstrakt de tre Krigstidskommissioner og deres Underafdelinger med de fornødne Kapitaler, men for Fremtiden er dette Hverv overgaaet til Privatbankerne. I det Øjemed har 23 af de største Institutioner indenfor denne Gruppe dannet et Konsortium og stillet 530 Mill. Kr. til Statens Disposition. Ca. Halvdelen af dette Beløb skal anvendes til Dækning af Kommissionernes nuværende Gæld, den anden Halvdel til Kommissionernes fortsatte Virksomhed. Kreditaftalen gælder foreløbig til Udgangen af indeværende Aar, men kan derefter fornyes hver Gang paa 6 Maaneder.

Det forventes, at denne nye Financieringsmaade skal virke heldigt baade for Pengemarked og Prisniveau.

Efter at det nordiske interparlamentariske Forbund i 1916, den svenske Rigsdag samt det nordiske Handelsmøde i Stockholm i 1917 havde udtalt Ønske om Foretagelsen af *statistiske Undersøgelser angaaende Handelsomsætningen mellem de 3 nordiske Lande*, fremkom der fra det svenske Finansministerium en Henstilling til den danske og norske Regering om Udnævnelse af Delegerede til at udføre et saadant Arbejde.

De Delegerede har derefter afholdt *et Møde i Lund* i Dagene 3.—5. Juni, hvor de — under Forbehold af de respektive Regeringers Samtykke — har truffet Aftale, dels om Udarbejdelsen af en Redegørelse for Handelsomsætningen mellem de 3 nævnte Lande i Aarene 1912—17, dels om visse Foranstaltninger, hvorved de skandinaviske Landes Handelsstatistik skal kunne give direkte Oplysning om Arten og Omfanget af de tre Landes indbyrdes Vareomsætning. I sidste Henseende har de Delegerede særlig arbejdet paa at tilvejebringe en for de 3 Lande fælles Gruppering og Rubricering af de forskellige Varearter.

Med Hensyn til den sidstnævnte Del af Opgaven skal detaillerede Forslag udarbejdes af de respektive statistiske Institutioner i hvert af de 3 Lande i Overensstemmelse med de paa Mødet trufne Aftaler.

Norge.

En ret betydningsfuld Nydannelse har norsk Industri faaet i *De norske Gær- og Spritfabrikker A/S*, der er dannet ved en Sammenslutning af samtlige norske Gærfabriker, som var knyttet til »De norske Gærfabrikkers Landsforening«. Det nye Selskab faar en Aktiekapital paa 2,5 Mill. Kr. Heraf er 2,45 Mill. Kr. bleven tegnet underhaanden og kun 0,05 Mill. Kr. har været offentlig udbudt. Det udførlige Prospekt har iøvrigt motiveret Sammenslutningen ved at henvise til, at Landet egentlig havde for mange Gærfabriker. Ved Sammenslutningen vil man opnaa en økonomisk

Koncentration og dermed mindre Produktionsomkostninger. Endvidere vil Samenslutningen byde Fordele ved fælles Udnyttelse af Fabrikernes Erfaringer og Produktionsmetoder, ligesom et nyt konsolideret Foretagende lettere vil raade over Kapital til at holde Fabrikationen paa Højde med det bedste i Tiden. Endelig vil Omkostningerne ved Produktionens Afsætning — Salget — blive reduceret.

A/S Bremanger Kraftselskab, der er stiftet i 1912 med en Aktiekapital paa 3 Mill. Kr., har nylig gennemført en Udvidelse af denne til 10 Mill. Kr. Udvidelsen er dels begrundet ved, at Selskabet har købt samtlige Aktier i »Norsk Elektrisk Metalindustri A/S« og dermed Retten til at udnytte Patenter og Metoder paa Fremstilling af Zink og Bly tilhørende dette Selskab, dels i, at man vil gaa til Fuldførelsen af Udbygningen af Svælgvasdraget, og i samme Grad som denne skrider frem, vil man gaa til Bygning af Fabriker for elektrisk Smeltning af Raazink og Finzink i Bremanger.

Medens den svenske Stat skal overtage Stockholmstelefonen har det norske Storting nylig med overvejende Majoritet akcepteret Regeringens Forslag om *Købet af de franske Aktier i Grong Svovlkisgruber* for 10,5 Mill. Kr.

Paa det finansielle Omraade er der iøvrigt siden vor sidste Beretning forefaldet forskelligt af Interesse. Saaledes har Norge endelig faaet sit *Statslaan* bragt i Hus. En Overgang ventede man endog, at dette 5½ pCt.s Parilaan skulde blive en Fiasko. Heldigvis samlede Interessen sig pludselig i betydelig Grad om det, og der er ialt bleven tegnet godt 83 Mill. Kr. Eftersom man oprindelig kun havde regnet med 50 Mill. Kr., maa dette Enderesultat betegnes som særdeles tilfredsstillende.

Der foreligger nu officielle Tal for *den norske Udenrigshandel i 1916*, saavel efter Vægt som efter Værdi. For henholdsvis Ind- og Udførsel stiller Tallene sig for det sidste Femaar saaledes:

	Vægt 1000 kg.	Værdi 1000 Kr.
Indførsel:		
1912	4.857.035	525.735
1913	4.953.055	552.320
1914	5.108.721	567.276
1915	5.705.183	867.967
1916	5.754.274	1.353.664
Udførsel (inkl. Reeksport):		
1912	3.852.943	335.672
1913	4.185.476	392.612
1914	3.699.662	410.021
1915	3.821.185	676.759
1916	3.348.010	988.333

Hvad Norges Omsætning med de enkelte Lande angaar, er der i 1916 fra Sverige indført for 132 Mill. Kr., medens der til samme er udført for 68 Mill. Kr. Fra Danmark indførtes der for 69 Mill. Kr., medens Udførslen hertil beløb sig til 40 Mill. Kr. Størst var Norges Omsætning med Storbritannien. Indførslen herfra androg 374 Mill. Kr., Udførslen 274 Mill. Kr. Fra Tyskland kom der Varer til en Værdi af 176 Mill. Kr., Udførslen til samme udgjorde derimod ikke mindre end 292 Mill. Kr. Hvad endelig Omsætningen med U. S. A. angaar, kom der i 1916 for 334 Mill. Kr. Varer derfra. Derimod søgte kun for 32 Mill. Kr. norske Varer derover.

□□□□□□

Nydannelser og Udvidelser i dansk Industri.

Det for nogen Tid siden stiftede og af os omtalte A/S Dansk Marmorindustri har paa en nylig afholdt Generalforsamling besluttet at forandre Selskabets Navn til *A/S Dansk Kunstmarmor Industri*, idet Stenhuggerlauget har nedlagt Protest mod det oprindelige Navn.

Aktieselskabet »Vølund« har udvidet sin Aktiekapital fra 600.000 Kr. til 1.200.000 Kr. De nye Aktier er emitteret til Kurs 115 pCt. og deltager i Udbyttet for 1918 lige med de gamle.

A/S Kruckow-Waldorff er ved sukcessive Udvidelser i de sidste Aar avanceret op i Millionselskabernes Række. Nylig har der været fremlagt for 350.000 Kr. nye Aktier til en Kurs lidt over Pari (103 pCt. for gamle Aktionærer, 108 pCt. for nye Aktionærer). Selskabets Kapital er nu nøjagtig 1 Mill. Kr. Ogsaa her deltager de nye Aktier lige med de gamle i Udbytte for 1918.

Ostefabriken Fyen har udvidet sin Aktiekapital fra 250.000 Kr. til 400.000 Kr.

I Slagelse er der fornylig dannet et nyt Aktieselskab under Navnet *A/S Slagelse Kartoffelmelsfabrik.* Bestyrelsen bestaar af Mejeriejer L. Petersen, Fabrikant Philipsen, Købmand Skovbo og flere andre, alle af Slagelse. Virksomheden tager sin Begyndelse samtidig med Kartoffelhøsten.

□□□□□□

Den belgiske Industri under Okkupationen.

Til Belysning af den belgiske Industris Stilling under Okkupationen hidsætter vi følgende Artikel, som vi gengiver efter »Tonindustriezeitung« 1918 Nr. 70:

»I Anledning af den i vort Nr. 37 offentliggjorte Artikel »Mere Hensyntagen til den tyske Cementindustri« er der gennem »Presseafdelingen ved Overkommandoen i Markerne« tilgaaet os nedenstaaende Erklæring fra Generalguvernementet i Belgien. Generalguvernementets Udtalelser har følgende Ordlyd:

»Artiklen[1]) indeholder en fra de virkelige Forhold ganske overordentlig afvigende Skildring. Det er urigtigt, at Cementfabriker paany er sat i Drift indenfor

[1]) I hvilken »Tonindustriezeitung« har besværet sig over, at der af okkuperede belgiske Cementfabriker paaføres den tyske Cementindustri Konkurrence.

Generalguvernementets Omraade. Tvertimod er en af de efter Ordre af den øverste Hærledelse hidtil drevne 7 Cementfabriker allerede atter standset. Andre Virksomheder skal standses, saa snart Krigssituationen tillader det. De øvrige belgiske Cementfabriker er, i det mindste saa vidt slige Fabriker ligger indenfor Generalguvernementets Resort, ikke meget tjenlige for en Genoptagelse af Driften, da allerede Driftsmateriale, Maskiner og andre Indretninger i betydeligt Omfang er fjernet og afgivet til Tyskland. Den fuldstændige Rydning af standsede Fabriker er, for saa vidt den endnu ikke er sket, allerede anordnet. Om en Bortdragning af Kemikere kan der ikke være Tale, da ikke en eneste tysk Kemiker er ansat i de belgiske Cementfabriker.

Lige saa lidt kan der være Tale om, at den tyske Cementindustris Interesser er blevet skadet af de belgiske Fabriker. Aftagningen af Cement fra Tyskland er overfor Forbruget i de sidste Aar og Maaneder ved Østfrontens Nedlægning og takket være den vestlige Offensivs Fremgang naturligt bleven afgørende mindre. Af denne Grund fuldstændig at nedlægge Militærindustrien i det belgiske Generalguvernement er ikke paakaldet.

Udleveringen af Cement til private indskrænkes til det yderste, saaledes at de herværende (d. v. s. belgiske) Værker sandsynligvis efter Krigens Slutning ikke engang vil kunne dække det belgiske Behov. Det maa meget snarere antages, at den belgiske Cementindustri efter Krigen foreløbig ikke vil kunne træde i Konkurrence med den tyske. Til Fordel for denne Antagelse tør anføres Bedømmelsen af Rigskommissæren for Cementindustrien, Hr. Geheimeraad Germelmann, som paa Indenrigsministeriets Vegne indgaaende har undersøgt de forskellige Forhold her paa Stedet og ikke har ytret nogen Betænkelighed overfor den forefundne Situation. Endelig afgiver ogsaa de af de tyske Cementfabriker uddelte Dividender Bevis for, at der ikke bestaar en Nødstilstand i den tyske Cementindustri. Paastanden om, at der i de belgiske Militærcementfabriker skulde fremstilles Naturcement, er ligeledes urigtig; tvertimod fremstilles her Portlandcement efter de samme Metoder som i Tyskland og i en Kvalitet, som ikke staar tilbage for den tyske Cement under Krigen. Fremstillingsomkostningerne for den belgiske Cement andrager ganske afset fra Besparelser med Hensyn til Fragt, ikke engang Halvdelen af de samtidige tyske Priser.

Forholdene i den tyske Cementindustri er særdeles vel kendte af Generalguvernementet, som kun holder belgiske Fabriker i Drift, saa længe som de militære Interesser udkræver det. At disse Interesser ogsaa fremtidig i første Række maa komme i Betragtning turde ikke behøve videre Begrundelse.«

□□□□□□

Amerika og dets Truster.

Som bekendt har der i mange Aar været ført en heftig Kampagne i U. S. A. mod Trusterne. Præsident Wilsons Valg i sin Tid betød Anti-Trustbevægelsens definitive Sejr. Meget strenge Love vaagede over Næringslivets Frihed og Beskyttelse mod Trustherredømmet. Under Indflydelse af Krigen synes nu Amerikanernes Syn paa de forhadte Truster noget forandret. En særlig Korrespondent fortæller os, at selv den brede Befolkning er ved at forsone sig med Trusterne, idet man overalt indser, at disse mægtige Sammenslutninger vil være et uovertræffeligt Middel til at fremme Amerikas Eksport og Handelsoverhøjhed i fremmede Lande. En særlig Lov har allerede — som tidligere meddelt her i Tidsskriftet — ophævet de saakaldte Trustloves Bestemmelser for den amerikanske Eksporthandel, d. v. s. Trustsammenslutninger, der er forbudt i selve Staterne, kan frit virke paa Eksportens Omraade. Selvfølgelig er dette Hensyn til U. S. A.'s kommercielle Magt efter Krigen en vigtig Faktor i den nu stedfindende Forandring i det almindelige Syn paa Trusterne. En anden Aarsag er at søge i Knapheden paa Arbejdskraft, efter at den sædvanlige store Indvandring fra den gamle Verden er standset, og som gør, at selv de mest krasse Demokrater maa begynde at interessere sig for Driftskoncentration og Arbejdsøkonomi, hvilken Interesse man mener nu at have Lov til at vedkende sig, idet selve denne Mangel paa Arbejdskraft i betydelig Grad maa antages at hindre Trusterne i at anlægge en Prispolitik, der gaar Forbrugerne for skarpt ind paa Livet.

Saadan skifter Tiderne! Overalt ruster man sig, opgiver gamle Dogmer, centraliserer og koncentrerer Kræfterne. Vi, som dog skulde synes ikke at have Overmaal deraf, er stadig ikke kommet længer, end at hver ny økonomisk Sammenslutning mødes med den sædvanlige Kritik og letkøbte »Omsorg« for Forbrugerne. *Fremtiden* synes at interessere i ringe Grad. Vi skulde jo dog helst ikke straks kunne løbes overende i den Kamptid, der vil følge Freden.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Træhakkelsemaskiner m. m.

I Anledning af vor Meddelelse i Hefte Nr. 7 om Arbejdsprøver med Træhakkelsemaskiner m. m., er vi anmodet om at oplyse, at den i Beretningen fra Studiekommissionen om danske Pindehuggemaskiner omtalte »Holbæk Maskinfabrik« skal være *A/S Chr. Andersens Maskinfabrik*, Holbæk (Forhandler: N. C. Breit, København), og at den af denne Fabrik fremstillede Maskines Produktionsmængde pr. Time er 4400 kg, ikke som angivet 4200 kg.

Købestævnet i Fredericia.

Aarets andet Købestævne afholdes i Dagene 3.—11. August. Indbydelse til Deltagelse i Stævnet udgaar i disse Dage, og Katalogarbejdet paabegyndes.

Maatte nu blot Stævnets i saa mange andre Retninger energiske Bestyrelse ubønhørligt gennemføre den for hele Stævnets Karakter afgørende Gruppe-

inddeling og Systematisering af de udstillede Varer, saa at det kaotiske Præg, der hidtil har skæmmet Kobestævnet, kunde undgaas! Vi henstiller indtrængende til Ledelsen at tilrettelægge en saadan Gruppeinddeling ved det kommende Kobestævne. Selv om nogle vrangvillige Udstillere, der ikke tor være i Rum sammen med deres Konkurrenter, skulde falde fra, saa vil den samlede Vinding for Kobestævnet være en uvurderlig. Og Ledelsen bor huske, at man nu ikke længer er »ene Hane i Kurven« her paa vore Kyster. I vor nærmeste Nærhed lægger Göteborg ud med sin svenske Varemesse, der efter alt at domme virker med store Midler. Fredericia maa da forstaa, at den har Forpligtelser overfor de danske Interesser, der her er Tale om.

Petrograd Porcelænsfabrik.

Denne Fabrik, som har været en af de forste Porcelænsfabriker i Evropa, og som har udmærket sig ved kunstnerisk og værdifuldt Arbejde, gaar hvad »Djæl Narjoda« meddeler, mere og mere tilbage. Afdelingen for kemisk Porcelæn faar ingen nye Bestillinger, og den optiske Afdeling har indstillet sin Virksomhed paa Grund af Mangel paa Glas.

Fajance- og Glasafdelingen lider under stor Mangel paa Brændsel, og Afdelingen for Porcelænsmaling, som før leverede kunstnerisk udført Service til det kejserlige Hof, er ikke indrettet paa at fremstille almindelige Markedsvarer. Arbejderne faar deres Afsked, og man har det Indtryk, at den store Virksomhed langsomt men sikkert gaar sin Undergang imode.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Gave til Industriraadets Studiekommission.

Fra Fabrikant *C. F. Jarl* har Industriraadets Studiekommission modtaget en Gave paa 13,000 Kr., hvilket Belob udgor Fortjenesten paa et Parti Varer, som det var lykkedes Fabrikant Jarls Firma, Øresunds chemiske Fabriker, at tilfore Landet paa særlig gunstige Vilkaar.

Belobet skal anvendes til Forsøg, som Studiekommissionen maatte foretage.

Vareudvekslingen med Centralmagterne.

Den 8. Juli paabegyndes i Erhvervenes Fællesudvalg Forhandlinger vedrorende Fornyelse af Aftalerne om Vareudvekslingen mellem Danmark og Centralmagterne.

Industriraadets Oprindelsescertifikater.

Indtil videre vil Professor Thaulow i Sager vedrorende Udstedelse af Oprindelsescertifikater kun være at træffe Tirsdag, Onsdag, Fredag og Lørdag fra Kl. $12^1/_2$—$1^1/_2$, Dor Nr. 8, Industriraadet.

Engelske Regler for Rekvisitioner.

Gennem Danish Trade Office har Industriraadet sogt Oplysning om, hvike Regler den britiske Regering følger m. H. t. Rekvisition af Varer tilhorende fremmede Magters Undersaatter. Det synes herefter, at der ikke folges nogen fast Regel, men at Vilkaarene varierer efter de særlige Omstændigheder.

Hvis Maksimalpris er fastsat paa den paagældende Vare, vil denne dog i Almindelighed danne Grundlag for Erstatningen, men der er nedsat en Kommission som særlig behandler Tilfælde, i hvilke det paastaas, at en saadan Værdiansættelse vilde medføre Tab.

Hvor der ikke er fastsat Maksimalpris paa Varen, vil Erstatningsbelobet i Almindelighed blive fastsat paa Grundlag af Indkobsprisen, herunder indbefattet alle rimelige Udgifter (reasonably incurred), samt endvidere med et vist Tillæg som lovlig Fortjeneste (legitimate profit).

Danish Trade Office tilføjer i sin Indberetning, at der er forekommet nogle faa Tilfælde, hvor britiske Firmaer har annulleret deres Kontrakter med danske Firmaer under Paaskud af, at de omkontraherede Varer var blevet beslaglagt af Regeringen, skønt dette i Virkeligheden ikke har fundet Sted.

I denne Anledning ønsker Raadet at henlede Opmærksomheden paa, at det i Reglen vil være muligt gennem Danish Trade Office at faa konstateret i hvert enkelt Tilfælde, hvorvidt Rekvisition virkelig har fundet Sted eller ej.

Ny tysk B-Erklæring.

Industriraadet i Forbindelse med Grosserer-Societetets Komité har under 3. Juni truffet Aftale med det herværende tyske Gesandtskab om, at der fremtidig vil være at afgive en ny Art Erklæring i alle Tilfælde, hvor Materialer onskes udfort hertil fra Tyskland eller fort hertil paa neutralt Skib, saafremt der for dette onskes opnaaet tysk Lejdebrev (Geleitschein), hvilket Skibsdokument som bekendt anvendes for at undgaa Opbringelse af de tyske Sostridskræfter.

Denne ny saakaldte B2-Erklæring maa herefter anvendes i Tilfælde, hvor man tidligere benyttede tysk B-Erklæring og Deklaration, hvorimod A-Erklæringen finder Anvendelse som hidtil.

Eksemplarer af den ny Erklæring vil kunne er-

holdes ved Henvendelse som sædvanlig til Firmaet Nielsen & Lydiche, Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B.

Italiensk Indførselsregulering.

Ifølge en fra Udenrigsministeriet modtaget Meddelelse er der fra 2. Juni udstedt en Bekendtgørelse i Italien, hvorefter der til Indførsel til Italien af Varer af fremmed Oprindelse eller af Varer hidrørende fra Udlandet kræves en forudgaaende Indførselstilladelse, der gives af Skatkammerministeriet; dog undtages Indførsel af Varer bestemte direkte til Statsadministrationen. Ligeledes er overhovedet al Erhvervelse af Varer i Udlandet forbudt, naar disse er bestemt til Indførsel i Italien.

Varer, som er blevet afsendt til Italien før den 28. Maj 1918 er undtagne fra Indførselsforbudet. Forbudet omfatter indtil videre ikke Pakkepostforsendelser, men vil kunne udvides til ogsaa at omfatte disse for alle eller bestemte Kategorier af Varer. Forbudet finder ogsaa Anvendelse paa Varer bestemte til at deponeres i Kreditoplag o. l. eller bestemte til Forarbejdning for atter derefter at udføres i forarbejdet Skikkelse.

Amerikanske Bestemmelser for Eksport til U. S. A.

Fra det herværende amerikanske Konsulat har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der er udfærdiget følgende Bestemmelser for Varer, der sendes til Amerika:

Fra og med 27. Maj 1918 vil der kun blive attesteret Konsulatsfaktura for Varer, naar Afsenderen fremviser Numeret paa en af De Forenede Stater udstedt Importtilladelse, som dækker Forsendelsen, undtagen i saadanne Tilfælde, hvor Forsendelsen er dækket af en i Overensstemmelse med et af de nedenanførte PBF Blanketnumre mærket Generalerklæring.

Paa hver Konsulatsfaktura maa Importtilladelsens Numer angives.

PBF Nr. 1 dækker Import af alle Varer, som ikke er opført paa Klausullisterne, og hvis Værdi ikke overstiger 100 Dollars.

PBF Nr. 2 dækker al Import til Alaska, Kanalzonen, Filippinerne, Hawaii, Guam, Tutuila, Porto Rico og Jomfruøerne, naar Varerne er ankommet til, og naar de er bestemte til Forbrug i disse Lande og ikke til Videreforsendelse.

PBF Nr. 5 dækker Import af Varer, der tidligere er indført fra De Forenede Stater, naar Værdien af disse ikke overstiger 500 Dollars.

PBF Nr. 6 dækker Import af den med Passagerer følgende Bagage, naar denne kun indeholder Genstande til personligt Brug under Rejsen.

PBF Nr. 9 dækker Import af tomme Fustager, Cylindre og amerikanske Ejere tilhørende Beholdere (Emballage), som har været anvendt til Eksport af Varer fra De Forenede Stater.

PBF Numrene 3, 4, 7, 8, 10 og 11 vedrører kun bestemte Lande, som har faaet særlig Underretning desangaaende.

Engelsk Indførselsforbud.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Meddelelse om, at der ifølge Telegram fra Gesandtskabet i London er udstedt britisk Indførselsforbud for følgende Varer:

Ost, Brandrør samt Bestanddele af disse, Motorsprit inklusive Aviationssprit, Kulolie inklusive Whitesprit, Gasolie, Brændselsolie og saadanne Destillater, hvoraf hvilket som helst af de foran nævnte Produkter kan fremstilles, Sukkerrør, Fodtrin til Væve, Drejebænke paa 3 Tommers Centrum og derover.

Fortolkningen af den britiske Embargolettelse.

Ifølge Telegram fra Erhvervsorganisationernes Kontor i London har The War Trade Department nærmere defineret, hvad der falder ind under »Kostbart Pelsværk«, der som bekendt findes opført paa Listen over de Varer, som der nu vil kunne ventes meddelt Udførselstilladelse for fra England.

Ved »Kostbart Pelsværk« skal herefter forstaas:

Skunk, Stenmaar (-Stone Marten), Electric-Kanin, Astrachan, Odder, Opossum med Undtagelse af australsk Opossum, Skind af ufødte Dyr (Kalve og Lam), Los, Sæl, Hvidræv og anden Ræv, Persianer, Electric-Bisam, amerikansk Zobel (-Marten), russisk Zobel, virginsk Ilder, Hermelin, Egern.

Tilføjelser til den franske Liste over frigivne Varer.

Til den i vort sidste Hefte gengivne Fortegnelse over frigivne franske Eksportvarer er tilkommet følgende:

Artikler til Kunstnere med Undtagelse af Olier og Terpentin, Vægtskaale og -Plader, der ikke indeholder Kobber eller Messing, Skruenøgler til Cykler, Kassekontrolapparater, løse Protokolblade og lignende Papirartikler, Ure, herunder store Ure, Stueure og Vækkeure, Maskiner til Sukkerraffinering, Vaskemaskiner, der ikke indeholder Gummi eller Kobber, Symaskiner, Fyldepenne, Barbermaskiner, som ikke indeholder Nikkel eller Tin (med Betingelse for Kompensationsvarer), Porcelænsjord, Oliemalerier.

Embargolettelsen.

Vi gengiver nedenfor en ny, fuldstændig, revideret Fortegnelse over Varer, for hvilke Embargoen er blevet hævet af De Forenede Stater, Frankrig, Italien

og Storbritannien. Denne Fortegnelse træder i Stedet for tidligere offentliggjorte Fortegnelser og er ens for alle fire Lande.

Ansøgninger om Udførselstilladelse for disse Varer vil blive tilstaaet for Indskibning fra og med 25. Juni 1918:

Regnemaskiner, Alabast og Marmor til Billedhuggerarbejder, Kunstnermaterialer undtagen Olier og Terpentin, Sportsrekvisitter, som ikke indeholder Gummi eller Læder, Personautomobiler og Reservedele, men ikke Dæk, og Tilbehør, Cykler og Cykledele, men ikke Dæk og ikke Tilbehør, Knapper af Ben eller Horn, orientalske Tæpper, Kasseapparater, Porcelæn, Kaolin, Uhre, herunder Kontroluhre, Beklædningsgenstande af Hel- eller Halvsilke, Koraller, følgende Medicinalvarer: Arsenomobilon, Acetylsalicylsyre, Amidol og Amidolsubstitutter, Brom, Kamille, Digitalis, Eucain, Jernforbindelser, Brombrinte, Kharsevan, Metol, Sølvnitrat, Opiumsalkaloider, Salicylsyre, Bromnatrium, dentale Bor, Fyldningsmaterialer til Tænder undtagen saadanne, som indeholder Platin eller andre ædle Metaller, Diamanter, undtagen til Industribrug, Farver og Farvestoffer, Elektropletvarer og Sølvvarer, som ikke indeholder mere end 5 pCt. Nikkel eller Kobber, Lervarer, kostbare Fjer, Cinemafilms, kunstige Blomster, Blomsterfrø, undtagen olieholdige Frø, Fyldepenne, kostbart Pelsværk, Maaleglas, Glasvarer, Haarpynt og Kamme, undtagen saadanne, som er forarbejdet af Kasein eller Corozo, Isenkram af Jern eller Staal til Brug ved Bygning, monterede Hatte, Straahatte, Bohave, Udstyr og fast Inventar af Træ, Jern eller Staal, imiterede Smykker, haandgjorte Kniplinger f. Eks. Malteserkniplinger, Hovedbøger, Ringbøger og lignende Kontorartikler, Belysningsartikler af Jern eller Staal, Maskiner, Maskiner til Bomuldsspinding og Sukkerraffinering, Vaskemaskiner, som ikke indeholder Gummi eller Kobber, Erstatnings- og Reservedele til Maskiner, medicinske og kirurgiske Apparater, som ikke indeholder Gummi, Saffian, Galanterivarer, Motorcykler og Motor-Reservedele, men ikke Dæk og ikke Tilbehør, Musikinstrumenter, undtagen saadanne, som bestaar helt eller hovedsagelig af Metal, Kontormøbler, -Udstyr og -Artikler, Malerier, Teaterkikkerter, Fonografer, Fonografvalser, Fotografartikler, Klaverer, Penne, Parfume undtagen Essensolier, Kunstreproduktioner, Ædelstene og imiterede Stene, Bogtrykkerpresser, som ikke indeholder uforholdsmæssige Mængder af Kobber, Nikkel eller Antimon, Barbermaskiner og Blade, som ikke indeholder Nikkel eller Tin, Baand, Silke, Salt, Sanitets-Artikler, Materialer af Jern, Staal eller Ler til sanitær Installation, Skruenøgler til Cykler, Symaskiner, Vægte uden Lodder af Kobber eller Messing, Haveplanter, Briller, kunstige Tænder undtagen saadanne, som indeholder Platin, Iridium eller andre sjældne Metaller, Tandbørster, Toiletartikler undtagen Sæbe og ikke i Tin- eller Blybeholdere og ikke indeholdende mere end 1 pCt. Glycerin, Silkepossementeri og Silkebesætning, Legetøj, friske og præserverede Trøfler, Typesætte- og Typestøbe-Maskiner uden Typemetal, Skrivemaskiner, Reservedele og Tilbehør undtagen Baand, som ikke er skaaret ud til Brug, og Baand bredere end 2 Tommer, Tapetpapir, Vine.

Udførselstilladelse vil ikke blive udstedt for Varer i denne Fortegnelse, som indeholder uforholdsmæssige Mængder Gummi, Tin, Kobber eller Bly.

Industriraadets Studiekommission.

Studiekommissionens Sekretariat (Kontor Nr. 27 Telf. 8100, Lokal 9) er aabent hver Dag fra 10—2 samt fra 3—4, i hvilket sidste Tidsrum Ingeniør Th. Madsen vil kunne træffes.

□□□□□□

Legater.

Enkefru I. E. E. Olsens Legat er i Aar uddelt til følgende:

Mekanikerlærling Svend Aage Balchen.

Klejnsmedelærling Peter Vandyk Helenius Balle.

Maskinlærling Carl Jensen.

Malerlærling Gunnar Martinus Nissen.

Hver Lærling faar 100 Kr. for hvert af Aarene 1918 og 1919.

□□□□□□

Tidsskrift for Industri udgaar den 1. og 15. hver Maaned. Klager over Fejl ved Bladets Forsendelse bedes rettet til det stedlige Postvæsen — hvis dette ikke nytter eventuelt til Bladets Ekspedition, Telefon Central 8100.

Redaktionen modtager med Glæde Meddelelser fra Industrien om Nyheder o. l. af almen industriel Interesse.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**

Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.

Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.

For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.

Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 10 15. JULI 1918

Oplysningsarbejdet overfor Udlandet.

Paa et Møde, som en Kreds af Handelsmænd og Industrifolk fornylig afholdt i Aarhus, drøftede man stærkt interesseret det stedse mere paatrængende Spørgsmaal om, hvad der kan og hvad der bør gøres for at etablere et virkeligt dansk Oplysningsarbejde overfor Udlandet. For dem, der har Lejlighed til paa nærmere Hold at følge Begivenhederne paa vort hjemlige Marked i Forbindelse med Strømninger og Stemninger, saaledes som de manifesterer sig baade paa de afgørende Steder i Udlandet og i den udenlandske Presse, staar det vistnok forlængst klart, at der her frembyder sig et Problem af en Aktualitet, som ikke mere taaler nogen Opsættelse.

Efter at Rigdagsvalgene nu har afklaret Luften, og vi igen nogenlunde ved, hvorledes Landet indadtil ligger, er Tidspunktet maaske belejligt til en foreløbig Orientering over, hvorledes man i vore Nabolande Norge og Sverige allerede i nogen Tid har haft Sagen paa Dagsordenen.

I Norge har Diskussionen været ført i nær Tilslutning til Budgetbehandlingen. Den 14. Marts iaar fremsatte Generalkonsul *O. J. Storm* i »Dagbladet« et skarpt Angreb paa Udenrigsminister *Ihlen*, fordi denne havde fremlagt et Budget, som er grundlagt paa »det gamle System«. Generalkonsulen gik ud fra en Indstilling, som den af Stortinget i sin Tid nedsatte *Utenrikskommission* havde afgivet d. 18. December 1913, og hvori der anbefaledes:

1) Mere forretningsmæssig Indsigt indenfor Departementet og nærmere Føling mellem dette og Forretningslivet, ved at der ved Ansættelse i Udenrigstjenesten tages mest muligt Hensyn til vedkommendes Kvalifikationer som Repræsentant for vort Næringslivs Interesser. *Oprettelse af sagkyndige Raad.*

2) Kombination af det konsulære og diplomatiske Embedsværk. Fælles Legations- og Konsulatspersonale under et og samme Tag.

3) Størst mulig Forretningskyndighed hos de udenrigsministerielle Tjenestemænd i Overensstemmelse med Stortingets enstemmige Udtalelse af 13. Juni 1911 og i Forbindelse hermed fri og aaben Konkurrence ved Besættelsen af alle Poster (undtagen Ministerstillingerne) efter Indstilling af et særskilt Nævn paa 5 Medlemmer, »for at Standshensyn og Lokalhensyn ikke skal træde i Forgrunden til Skade for Landshensyn«.

Om disse 3 Reformkrav siger Generalkonsul Storm, at de i Virkeligheden var »en knusende Dom over Udenrigsvæsenets Organisation og en Godkendelse af den Kritik, som lige siden 1906 var blevet rettet mod Udenrigsstyrets Mangel paa forretningsmæssig Indsigt og Omdømme«. Ligesom Irgens i 1912, forelægger Ihlen i 1918 alligevel »et Budget med Forslag til nye Poster og Udvidelser, kun langt mere videregaaende, bygget paa det gamle System«.

Generalkonsul Storm slutter med at sige, at »de nye Diplomat- og Konsulatposter, Handelsattachéer, Handelsraad og Stipendier er til ingen Nytte, naar man ikke ved Lov sikrer sig, at Posterne besættes med de rette Mænd«, og han tilføjer, at »med de forestaaende Kampe om Verdensmarkederne for Øje vil de Penge, der anvendes i saa Henseende, være en Bagatel i Sammenligning med de vældige økonomiske Interesser, der staar paa Spil«.

Den 16. April refererer de norske Blade Konstitutionskomitéens Indstilling om Bevilling til

diplomatiske og konsulære Anliggender. Indstillingen gaar ud paa, at der oprettes Handelsraad i Rusland og Sydamerika og udsendes en Generalkonsul til Kalkutta, ligeledes at der uddeles Stipendier til yngre Mænd med Interesse og Anlæg for »Utenrikstjeneste«.

Disse Forslag — hedder det i Indstillingen — tilsigter at styrke og udvikle den kommercielle Forbindelse paa fremmede Markeder, hvilket er en Statsopgave af største Betydning:

»Fremme af det mellemfolkelige Handelssamkvem og Beskyttelse af Næringslivets Interesser udadtil trænger sig stærkere frem som et Statsformaal i Samvirke med Næringslivets eget Arbejde. Særlig gælder det nu at studere de nye Krav, som den store Verdens-Konflikt har skabt«.

De foreslaaede Handelsraader vil her yde et værdifuldt Arbejde, forudsat at det lykkes at finde de rette Mænd, og at man ved sit Valg lægger Hovedvægten paa den kommercielle Erfaring og Indsigt. Handelsraadens Stilling maa, som det tidligere er fremhævet af Oplysningskontoret for Næringsveiene, være fri og bevægelig. »Det er rimeligt, at han knyttes til en bestemt Legation, men han maa ikke vokse fast til denne. Derfor bor han være ubundet af Legationens daglige Arbejde og maa have fri Adgang til direkte Forbindelse med Hjemlandets Autoriteter og Forretningsmænd«.

Et Forslag fra Departementets Side om en Bevilling paa 30,000 Kr. til Disposition for at kunne følge den internationale Handelspolitik finder Komitéen begrundet under den foreliggende internationale Situation. »Statsmagterne vil« — hedder det i Indstillingen — »sandsynligvis komme til at gribe adskilligt stærkere end før ind i det merkantile Samkvem Nationerne imellem, og den handelspolitiske Efterretningstjeneste kræver da særlig Omhu«. Komitéen anser det ikke for formaalstjenligt, at Bevillingen udstykkes i mindre Beløb paa en Række Legationer, men skønner, at »en eller to dygtige, kyndige og selvstændige Mænd, som eventuelt kan dele deres Arbejde mellem et Par eller flere af de centrale Steder, hvorfra Fremtidens Handelspolitik dirigeres, og som derigennem kan opnaa en samlet Oversigt over Retninger og Bevægelser paa dette Omraade, vil gøre mere Nytte end en Række isoleret arbejdende Legationsfunktionærer«.

Den 21. Marts fornyer Generalkonsul Storm sit Angreb i »Dagbladet«. Han paaviser, at Udgifterne til Landets udenrigske Repræsentation i Løbet af 4 Aar er steget til 1,427,500 Kr. eller med godt og vel 50 pCt. Imidlertid er Repræsentationen i Kina og Sydamerika ganske utilstrækkelig, og skal man kunne faa kvalificerede Folk, og skal Tiden udnyttes økonomisk med behorig Kontorhjælp, maa saavel Lonninger som Personale forøges, hvortil en Stigning paa 25 pCt. vil være knap nok. Generalkonsulen argumenterer videre, at naturligvis vil det være storartet, dersom Landet har Raad til at ofre disse 2 Millioner, som rigtigt anvendt vil komme Eksportindustri, Handel og Skibsfart til Gode og derved indirekte det hele Land. Men Forudsætningen er rigtignok, at man faar fat i de rigtige Mænd, og — siger Herr Storm — dem faar vi ikke, før hele Systemet reorganiseres. »Juridisk Eksamen, Kancelli-Rutine og Diplomatuniform er ikke mere nok til at tilfredsstille Tidens Krav«.

Ogsaa i Sverige lyder der stærke Røster for i Tide at faa Oplysningstjenesten og den udenrigsministerielle Organisation ind i saadanne Former, at man kan staa fuldt rustet til at optage den Konkurrencekamp, der vil blive at udkæmpe den Dag, Krigen slutter.

Allerede i December Maaned ifjor indgav »Sveriges Allmänna Exportföreningen« et Forslag, hvori det fremhævedes, at Sveriges udenrigske Repræsentation maatte omlægges og meget forøges — især gennem Ansættelse i større Udstrækning af Handelsattachéer — hvis ikke svensk Handel og svensk industriel Foretagsomhed skulde blive slaaet af Marken. I »Stockholms-Tidningen« for 11. April meddeles det endvidere, at Direktør *E. Nylander* i Andet Kammer har foreslaaet, at der udarbejdes et Regeringsforslag i samme Retning. Det er givet — skriver nævnte Blad — at intet Land i den forestaaende Væddekamp »får någonting till skänks för sina vackra ögons skull«. Hovedparten af Arbejdet maa naturligvis falde paa Handelen, Industrien og Skibsfarten, men Staten har Pligt til saa langt som bare muligt at understøtte dette Arbejde gennem en velordnet og praktisk rekrutteret udenrigsk Repræsentation.

Direktør Nylander finder, at den forhaandenværende Repræsentation saa lidt som muligt svarer til Sveriges Stilling som Handels-, Industri- og Søfartsnation. For at faa Repræsentationen effektivt rustet baade til Informationsvirksomheden og til Propagandaen for et større

Kendskab til Sverige og dets Næringsveje er det uomgængeligt nødvendigt, at man paa mange vigtige Afsætningsfelter for svensk Eksport og paa mange Produktionssteder for de Livsfornødenheder og Raamaterialer, Landet maa importere, faar egne officielle, lønnede Repræsentanter i Stedet for de 558 ulønnede Konsuler, af hvis Virksomhed Udbyttet i Almindelighed ikke er stort. Forslagsstilleren erindrer om, at Sverige i det store britiske Indien, og i det for Levnedsmiddelproduktionen saa vigtige Hollandsk Indien ikke ejer en eneste lønnet svensk konsulær Repræsentant. Sverige savner desuden lønnede Konsuler i Grækenland, paa Afrikas Nord-, Vest- og Østkyster, i Syrien og Palæstina, i Persien, paa Nordamerikas Vestkyst, i Centralamerika, paa Kuba, i saa vigtige Havnestæder som Kanton, Hongkong og Singapore, i Siam osv.

Artiklen slutter med en Udtalelse om, at »man bør kunne gaa ud fra, at dette særlig vigtige Spørgsmaal vil finde tilbørlig Forstaaelse i Rigsdagen. Det gælder at ruste i Tide, saa at vi ikke overraskes og allerede fra Begyndelsen trænges tilbage i den sikkerlig forestaaende store fredelige Væddekamp efter Krigen«.

— — —

Som man vil se, drejer Debatten i Sverige og Norge sig om de 3 Punkter:

1) Oplysningsarbejdet udadtil — d. v. s. Arbejdet paa Stedet for at imødegaa og neutralisere fejlagtige Opfattelser til Skade for de nationale Interesser og for i det fremmede Land at sprede Oplysning om egne Forhold,

2) Oplysningsarbejdet indadtil — d. v. s. Arbejdet for til enhver Tid at holde Hjemlandet behørig informeret om Tilstande og Handelsmuligheder i Udlandet.

3) Den derved nødvendiggjorte Udvidelse af den udenrigsministerielle Repræsentation i Form af Handelsattachéer og Valgkonsuler med behørigt Kontorpersonale, derunder formentlig ogsaa Pressekonsulenter paa i hvert Fald de vigtigste af Pladserne.

Sveriges Handelsaftale med Ententen.

Organisationen af Importforholdene.

Vore Læsere vil fra vore tidligere Redegørelser angaaende Sveriges krigshandelspolitiske System erindre, hvorledes den stærke Statstanke i Sverige førte til, at man med Basis i en særlig »Krigshandelslov« henlagde hele det ekstraordinære krigshandelspolitiske System under en i denne Anledning særlig oprettet Statskommission, Statens Handelskommission. Denne Kommissions daglige Arbejde svarede ret nøje til de danske Erhvervsorganisationers Virksomhed med Hensyn til Udstedelsen af Erklæringer o. s. v.

Som bekendt lykkedes det imidlertid ikke Sverige, saaledes som det lykkedes Danmark gennem Erhvervsorganisationerne, at naa en generel Handelsoverenskomst med England; ej heller naaede man en lignende Ordning som Norge havde opnaaet kort efter Danmark, nemlig en supplerende Række Overenskomster mellem England og de forskellige norske Brancheforeninger, hvilket System ligesaavel som det danske var udelukket ved det med Krigshandelsloven anslaaede Princip, at kun den svenske Stat kunde slutte Handelsaftaler med de krigsførende Lande. Medens Danmark levede under generelle Aftaler til begge Sider allerede fra Slutningen af 1915, og Norge under sit Branche-Aftalesystem fra Foraaret 1916, har Sverige indtil fornylig levet under ret provisoriske Forhold paa disse Omraader med Aftaler fra Tilfælde til Tilfælde. Dette maa dog ikke forstaas saaledes, at der ikke hele Tiden har været Bestræbelser igang for at naa til en generel Handelsoverenskomst med Vestmagterne, men først nylig er det altsaa lykkedes at faa en Ordning i Stand, særlig efter at de af den skærpede Søkrig affødte Vanskeligheder for alle Tilførselsforhold m. m. i saa høj Grad har tilskyndet hertil.

Kort Tid efter at Norge havde faaet sin under saa store Vanskeligheder udarbejdede Overenskomst i Stand med De Forenede Stater — og dermed sikret sig Genoplivelsen af de tidligere Overenskomster med de øvrige Ententemagter, for saa vidt disse Overenskomster overhovedet kan genoplives — meddeltes det officielt, at Sveriges Overenskomst med De Forenede Stater og Ententen nu var en Kendsgerning. Medens den norsk-amerikanske Overenskomst foreligger offentliggjort — ja endog fra De Forenede Stater er blevet udsendt telegrafisk som Forslag, inden dette ad normal Vej var naaet til Norge —

hemmeligholdes derimod den svenske Overenskomst i sine Enkeltheder paa samme Maade, som vore hidtidige Handelsoverenskomster er blevet det. Hovedbestemmelserne i den norske Overenskomst, der ikke blot fastslaar det Importkvantum, som Norge kan modtage fra Vestmagterne, men ogsaa begrænser Norges Udførsel til Centralmagterne til bestemte Kvanta, turde være almindelig bekendt fra Dagspressens Meddelelser. For os kunde der maaske være Anledning til at gøre opmærksom paa, at den norsk-amerikanske Overenskomst forpligter Norge til hver Maaned at give den amerikanske War Trade Boards Repræsentant en fuldkommen Statistik over al Eksport fra og Import til Norge, hvilken Bestemmelse sammen med visse andre i Overenskomsten synes at kunne give Anledning til en Indblanding udefra i Norges egne Handelsforhold, som ikke turde være heldig. Selve Udøvelsen af Overenskomstens Bestemmelser rokker derimod ikke det bestaaende System, idet Importen som hidtil formidles gennem Brancheforeninger, enten forud eksisterende faglige Organisationer eller særlig oprettede Importforeninger indenfor de forskellige Industri- og Handelsgrene.

Anderledes i Sverige. Her har det tidligere System ikke kunnet opretholdes efter den nye Handelsaftale, og det er interessant at se, hvorledes Sverige nu kommer over til samme System med Importforeninger indenfor de forskellige Brancher, som kendes i Norge, siden England i 1915 nægtede overfor dette Land at gaa ind paa en lignende generel Overenskomst, som var afsluttet med de danske Hovedorganisationer for Industri og Handel. Ifølge den svenske Handelsaftale med Ententemagterne skal nemlig Importen af de Varer, som i Henhold til Aftalen importeres til Sverige, formidles af særlige i dette Øjemed oprettede Importforeninger, ved hvis Organisation man i størst mulig Udstrækning selvfølgelig benytter allerede eksisterende Sammenslutninger. Af Importforeninger, der allerede er dannet, kan nævnes: Svenske Oliemøllers Importforening, Svensk Smøreolieimportforening, Svensk Gummiimportforening, De svenske kemiske Industriers Importforening, Den svenske Uldimportforening, Den svenske Bomuldsimportforening, Svenske Jute- og Hampefabrikanters Importforening, Svensk Tekstilvareimportforening, den svenske Kornimportforening, de svenske Læderbranchers Importforening, den svenske Metalimportforening, den svenske Raafosfatimportforening.

Importen af Raatobak er henlagt under det svenske Tobaksmonopol, ligesom Importen af Vin- og Spirituosa henhører under A/B Vin- & Spritcentralen. Angaaende Importen af Petroleum, Brændselsolier og Benzin samt Margarineraavarer vil der senere blive truffet Bestemmelse. Importen af Korn og Foderstoffer samt af Salpeter skal derimod direkte henlægges under Folkhushållningskommissionen, som desuden kommer til at formidle Importen af Ris, Kaffe, The og Kakao, Sukker, Konserves o. s. v.

Med Hensyn til Importforeningernes Ledelse, da skal Bestyrelserne udgøres af aktive Næringsdrivende indenfor de paagældende Brancher. Hermed er altsaa det svenske Erhvervsliv draget direkte ind i det svenske handelspolitiske System. I hver Forenings Bestyrelse skal dog desuden en Repræsentant for Statens Handelskommission og en Repræsentant for henholdsvis Statens Industrikommission eller Folkhushållningskommissionen have Sæde, den første som Formand i Bestyrelsen, den anden som Næstformand. Handelskommissionens Repræsentant har nærmest til Opgave at opretholde den fornødne Kontakt med Handelskommissionen, gennem hvilken stadig alle Importansøgninger skal passere og godkendes, medens Industrikommissionens, henholdsvis Folkhushållningskommissionens Repræsentant skal sørge for Forbindelsen med disse Kommissioner, som hver paa sit Omraade — Industrikommissionen for Industriens Raavareforsyning, Folkhushållningskommissionen for Levnedsmiddeltilførslerne — overvaager Fordelingen af de importerede Varer, disses videre Distribuering og den fornødne Prisregulering.

Ansogninger om Import af Varer, der formidles gennem Importforeningerne, skal rettes til den paagældende Importforening i Stedet for som hidtil til Statens Handelskommission. Fordelingen af Importen mellem de forskellige Importører bevilges efter Indstilling af Importforeningernes Bestyrelser af Industrikommissionen, henholdsvis Folkhushållningskommissionen. Det er de paagældende Importforeningers Sag efter Prøvelse af de indkomne Importansøgninger og efter Fordeling foretaget under Industrikommissionens eller Folkhushållningskommissionens Godkendelse, at videresende Sagerne til Handelskommissionen, gennem hvilken som nævnt stadig alle Sager skal passere. Alle Ansøgninger

om Import af Kul eller Koks fra Storbritannien skal dog som hidtil rettes direkte til Handelskommissionen.

Af stor Vigtighed er den Foranstaltning, der er truffet i den nye Ordning for at sikre en hensigtsmæssig Udnyttelse af den til Raadighed staaende knappe Tonnage i Lighed med den frivillige Importregulering, der herhjemme har været praktiseret gennem Erhvervenes Fællesudvalg (se »Tidsskrift for Industri«, Hefte Nr. 5 — 1918, Pag. 90). Da Importen af de forskellige Varer særlig under den nuværende Situation er af saa overordentlig forskelligartet Værdi for Landet, er man nemlig i Sverige skredet til at oprette en særlig Delegation bestaaende af Repræsentanter for Handelskommissionen, Industrikommissionen og Folkhushållningskommissionen saavel som for Søfarten, hvilken Delegation skal have til Opgave at sørge for, at Importen kommer til at ske i en Rækkefølge, som under Hensyn til den disponible Tonnage og andre Omstændigheder bedst opfylder Behovet til hver enkelt Tidspunkt. Saaledes er det naturligvis for Øjeblikket af særlig Vægt for Sverige, at Importen af Korn, Foderstoffer, samt visse Raamaterialer for Industrien, paa hvilke Manglen har været særlig følelig i længere Tid, gaar forud for Importen af andre Varer.

Hele dette store og indviklede System, der saaledes er blevet Konsekvensen af Sveriges Handelsoverenskomst med Ententen, er for Øjeblikket ved at blive organiseret. Set fra et dansk Erhvervsorganisations-Synspunkt har Ordningen sin særlige Interesse, fordi den trods Forskel i Enkeltheder dog betyder en principiel Tilnærmelse til de Systemer, som Danmark og Norge kender for deres Importforhold. Denne Tilnærmelse vil maaske atter kunne faa sin Værdi under den videre Udvikling af de skandinaviske Rigers handelspolitiske Situation under og efter Krigen.

□□□□□□

En „Werkbund"-Udstilling.

For omtrent en halv Snes Aar siden tog Arbejdet for i Tyskland at udvikle en bestemt og kultiveret Smagsretning Fart. I den moderne Masseproduktion, i Kunst og kunstindustrielle Fag, i Arkitektur m. m. — overalt fandt man Opgaver at arbejde med. Bestræbelserne samledes i en Organisation, »Der Deutsche Werkbund«, der med Dygtighed og Energi bragte System i det mangesidede Arbejde. Resultaterne har været særdeles iøjnefaldende, maaske ikke mindst paa alle de Omraader, hvor det er lykkedes at sætte Industri og Kunst i Forbindelse med hinanden. Man har ladet Kræfterne faa frit Spil, og saaledes er det naturligt, at Teknikens Love, Linier og Storhed har været Ledestjernerne, efter hvilke den tyske Smagsforbedring er vandret. Vi har derfor allerede tidligere i nærværende Tidsskrift karakteriseret den nye Retning som »Industrikunst« modsat »Kunstindustri«, hvori den individuelle Indsats stadig er det afgørende uden Hensyn til, at dette gaar ud over Opgavernes praktiske Betydning — rent bortset fra, at selve den individuelle Indsats jo ogsaa kan trænge til nye Impulser.

Den nu i Kjøbenhavn arrangerede Udstilling af »Deutscher Werkbund« viser Prøver paa, hvad der i de forskellige Retninger er naaet i de seneste Aars Arbejde i Tyskland. Desværre er et af de vigtigste Omraader, Arkitektur og da særlig teknisk og industriel Arkitektur, ifølge Sagens Natur mindre godt repræsenteret — man maa nojes med Lysbilledgengivelse — men iøvrigt giver Udstillingen, der i sig selv er ordnet med megen Smag og Omhu, et godt Indtryk af det moderne Tysklands Kamp mod Smagløshed og Planløshed. Bestemt udformet som den er, vil den for dansk Opfattelse sikkert hist og her vække til Modsigelse, men i sin Helhed kan man ikke andet end beundre denne Udvikling, og det er ikke frit for, at man tillige ønsker, at vi i vor kunstindustrielle Verden havde en lignende samlende ung og fornyende Bevægelse og Organisation som »Werkbund«. Der er bleven lyst efter den længe. Mon den skulde komme? P. D.

□□□□□□

Krafttilførsel fra Norge til Danmark.

Paa Indbydelse af Industriraadets Formand har tre fremragende norske Sagkyndige, Generaldirektør *Sam Eyde*, Vasdragdirektør *Ingvar Kristensen*, og Direktør for Kristiania Elektricitetsværk *Norberg Schultz*, gæstet Kjøbenhavn for at drøfte Muligheden af en Overføring af Kraft fra Norge til Danmark gennem et Kabel i Skagerak.

Fra dansk Side har foruden Ingenior *Alex. Foss*, Direktør for Nordsjællands Elektricitetsværk *A. Angelo* og Direktør for Nordiske Kabel- og Traadfabriker *H. P. Prior* deltaget som Sagkyndige i Forhandlingerne, hvis Resultat er fuld Enighed mellem Deltagerne om at anse den nævnte Opgaves Løsning for mulig og om derfor at anbefale, at Spørgsmaalet optages til nærmere sagkyndig Prøvelse.

Som Følge af dette Resultat agter de danske Deltagere at forelægge Sagen saavel for Industriraadet som for Ingeniørforeningen muligvis paa et Fællesmøde, til hvilket man da ventelig vil indbyde Repræsentanter for de danske Autoriteter. Ved denne Lejlighed vil de danske Deltagere da bringe Nedsættelsen af en Kommission i Forslag.

□□□□□□

Brug indenlandsk Brændsel!

Gennem Dagspressen er nylig gaaet en Meddelelse om, at visse Torvemoser i Jylland i stor Udstrækning indstillede Arbejdet »paa Grund af Overproduktion«. Samtidig dukker atter og atter misvisende Udtalelser frem om vor Kulsituation, hvorefter man skulde tro, at denne ikke længere indeholdt nogen særlig Opfordring til at okonomisere med det udenlandske Brændsel. Dette samtidig med, at vore Kultilforsler er i stadig og jevn Aftagen, at Udsigterne for Tilførslerne er morke eller i bedste Tilfælde usikre, og at Priserne efterhaanden har naaet en Hojde, som synes at kunne friste til den Tanke, om man ikke ligefrem burde forbyde Anvendelsen af udenlandsk Brændsel i Tilfælde, hvor dette kunde erstattes af indenlandsk. Med de Priser, der skal betales for de Kul og Koks, som vi maa tilfore, vil vi komme op paa en Udgift af op mod 1/2 Milliard Kroner for et Aar, og det er et Spørgsmaal, hvor længe man roligt kan se til, at vi saaledes ligefrem ruineres. Intet Under, at vor Handelsbalance atter er slaaet om, udvisende et Underskud i vor Disfavør.

Det er derfor baade under Hensyn til den faktiske Kulsituation og til de øvrige Forhold med Hensyn til Priser og lignende, der knytter sig hertil, nu mere end nogensinde en ligefrem Pligt mod vort Samfund at undgaa enhver unødvendig Anvendelse af udenlandsk Brændsel og følgelig til at forøge Anvendelsen af det indenlandske i tilsvarende Grad. I vor Industri bruges jo allerede med udmærkede Resultater i vid Udstrækning Tørv, Brænde og Skovaffald som Brændsel samtidig med, at en rationel Fyrings-Økonomi er gennemført. Sporgsmaalet er blot, om en saadan rationel Økonomi ogsaa anvendes andre Steder. Meddelelser som ovenstaaende kunde i al Fald tyde paa, at der paa dette vigtige Omraade i høj Grad tiltrænges fastere Organisation. Hvad siger Brændselsnævnet, hvis Opgave jo netop skulde være Fremskaffelse af indenlandsk Brændsel?

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Fodercellulose fra Sverige.

Fra Erhvervenes Fællesudvalg har man modtaget Underretning om, at der ifølge Meddelelse fra den svenske Handelskommission vil kunne paaregnes betydelige Kvanta Fodercellulose for Eksport til Danmark. Handelskommissionen henstiller til interesserede Købere at tilskrive »Folkhushållningskommissionen«, som selv er Sælger af Fodercellulose.

Formalet Kvarts fra Norge.

Fra Erhvervenes Fællesudvalg har man modtaget Underretning om, at der vil kunne gores Regning paa Udførsel af formalet Kvarts fra Norge og at saadanne Andragender vil blive velvilligst behandlet, naar de til sin Tid kommer til at foreligge. Som Eksportør af nævnte Varesort har det kgl. Departement for den industrielle Forsyning i Kristiania nævnt Kristiania Minekompagni A/S, Kongensgaten Nr. 8, Kristiania, af hvem Offerte bør indhentes.

Driftslaan til ubemidlede mindre Erhvervsdrivende indenfor Handel og Haandværk og dermed ligestillede.

Handelsministeriet har den 18. Juni d. A. nedsat et Udvalg til at gore Indstilling om Andragender fra ubemidlede mindre Erhvervsdrivende indenfor Handel og Haandværk og dermed ligestillede om Driftslaan i Henhold til Lov Nr. 166 af 20. Marts 1918.

Medlemmerne — ialt ti — er udpeget af Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk, Grosserer-Societetets Komité, Industriraadet, De kjøbenhavnske Handelsforeningers Fællesrepræsentation, De samvirkende Detailhandlerforeninger i Danmark og Provinshandelsforeningernes Fællesudvalg.

Som Repræsentant for Industriraadet er udnævnt Herr Fabrikant John Messerschmidt.

Samtidig er den Indtægtsgrænse, under hvilken der kan søges Driftslaan til Haandværkere m. fl., blevet forhøjet fra 1500 til 2000 Kr. Formuegrænsen er derimod uforandret 8000 Kr.

Importen til Finland.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Underretning om, at der fra det kongelige Gesandtskab i Helsingfors er indløbet saalydende Telegram: »Importforbud for alle Varer til Finland udfærdiget fra og med 23. dennes. Dispensation gives af Senatets Handels- og Industriekspedition. Varer, som bevislig var paa Vej hertil, da Forbudet udfærdigedes, undtages«. (At der her udelukkende er Tale om en Foranstaltning sigtende til at regulere Finlands Indførsel maa anses for givet. — Red.).

Varer fra Sverige og Finland.

Firmaer, der ønsker at importere Varer fra disse Lande, maa, naar det drejer sig om Varer, hvis Udførsel derfra er forbudt, henvende sig til Erhvervenes Fællesudvalg, Interskandinavisk Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Kontor Nr. 4, hvor Skemaer udleveres,

hvilke maa udfyldes forinden Sekretariatets Bistand kan ydes.

Opmærksomheden henledes paa, at denne Ordning for Finlands Vedkommende omfatter *alle Varer* undtagen Trælast.

Omsætningen af visse Varer.

Indenrigsministeriet bekendtgør under 27. Juni d. A.: Salg eller anden Overdragelse af fra Udlandet indførte, her i Landet liggende Varer, som i Henhold til en af en fremmed Stat truffen Bestemmelse ikke for Tiden kan indgaa i dansk Forbrug, eller af Konnossementer eller andre Ejendomspapirer paa saadanne Varer er kun gyldig, naar Vilkaarene for Salget eller Overdragelsen er godkendt af Indenrigsministeriet.

Andragende om saadan Godkendelse indsendes, ledsaget af alle fornødne Oplysninger, til Den overordentlige Kommission af 8. August 1914 (Adresse: Christiansborg, Kjøbenhavn K.), der med sin Erklæring videresender Sagen til Indenrigsministeriet.

Bekendtgørelsen træder straks i Kraft.

Dispensationssager.

Grosserer-Societetet og Industriraadets Fællesudvalg for Dispensationssager er flyttet fra Lokale Nr. 22 i Industriraadet til Vesterbrogade 1, Opgang: Industriforeningens Hovedindgang, Trappen tilvenstre, Adgang gennem Foreningens Lokaler.

Indskrænkninger for svenske Skibes Befragtning.

Gennem Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Underretning om, at der under 22. Juni d. A. er udkommet en Lov i Sverige indeholdende Forbud mod, at svenske Skibe, hvis Bruttodrægtighed er 200 Registertons eller derover, uden særskilt Tilladelse befragter Gods mellem svenske og udenrigske Havne. Forslaget har til Hensigt at give Regeringen Adgang til at kunne kontrollere den svenske Tonnages Anvendelse og derigennem sætte Regeringen istand til at skaffe den fornødne Tonnage til Anvendelse for Statens Import. I Loven bestemmes det, at Ansøgninger om Tilladelse til Befordring af Gods skal indgives af et svensk Rederi. Saafremt dette ved Henvendelse fra et dansk Firma erklærer sig ude af Stand til at medtage det paagældende Gods, vil det danske Firma kunne indgive Ansøgning i 3 Eksemplarer, stilet til »Statens Handelskommissions Søfartsafdeling« Stockholm, og Ansøgningen vil da blive behandlet paa samme Maade som Ansøgninger om Transittilladelse.

Andragender om Eksportlicens fra England.

Paa dertil af Industriraadets Repræsentant i London, Ingeniør Mygind, given Foranledning skal man henlede Opmærksomheden paa, at det for de Varers Vedkommende, for hvilke der nu vil kunne forventes Udførselstilladelse fra England, vil være nødvendigt, at der af de paagældende britiske Firmaer indgives fornyet Andragende om Udførselstilladelse. Ingeniør Mygind henstiller derfor til vedkommende danske Firmaer at tilskrive deres britiske Forbindelser for at sikre sig, at der fra disses Side er foretaget en saadan Henvendelse til Myndighederne.

□□□□□□

Fra Biblioteket.

Paa Grund af det stadigt stigende Udlaan maa det indskærpes Medlemmerne at tilbagelevere Bøgerne i rette Tid.

Katalog over Biblioteket faas for 2 Kroner. Hovedtillæg (1910—16) for 1 Kr.

Udenbysboende Medlemmer kan faa Bøger tilsendt mod Portogodtgørelse. Adressen er Industriforeningens Bibliotek, Vesterbrogade 1, Kjøbenhavn B.

Følgende Bøger er indgaaet i Biblioteket:

169f. Hübl, A. Die Theorie und Praxis der Farbenphotographie mit Autochrom- und anderen Rasterfarbenplatten. 4. Aufl. Halle 1916. 103 S.
169h. Mebes, A. Der Bromöldruck. Berl. 1914. 206 S.
169h. Mayer, E. Das Bromöldruckverfahren. 4. Aufl. Halle 1917. 147 S.
171. Martin, H. Die Reparatur der Nähmaschine. Lpz. 1912. 48 S.
172. Heuser, E. J. Die Apparatfärberei der Baumwolle und Wolle. Berl. 1913. 301 S.
175. Cementindustrien. Organ for Cementmurstens, Cementvaretilvirkning og andre Cementarbejder. Red. C. Rump. 7. Aarg. ff. Steenstrup 1915 ff.
180. [Naske, C. Zerkleinerungsvorrichtungen. 1911]. Grp. 132.
180. Petersen, Dorthea. Konditori og Hjemmebagning. Kbh. 1911. 116 S. (Tvl.).
181. Bendixen, N. Gæringsfysiologisk Teknik. Kbh. 1902. 76 S.
185. [Erban. Fettstoffen in der Textil-Industrie. 1911]. Grp. 129c.
186. Bonwitt, G. Das Celluloid, seine Fabrikation, Verwendung und Ersatz-Produkte. Berl. 1912. (20) 533 S.
190. Dansk Land. Tidsskrift til Fremme af Landbrugets Økonomi. Red. L. Grønning og E. Mackeprang. 3. Aarg. ff. Kbh. 1915 ff.
193. Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole. Aarsskrift 1917. Kbh. 1917. 396 S.
206. Villaen. Tidsskrift for Bolig og Have. Redig. af O. Asmussen. 1. Aarg. Kbh. 1915—16. 104 S.
213. Dansk Fiskeritidende. Medlemsblad for Dansk Fiskeriforening. Red. J. O. Bøving Petersen og J. Videbæk. Ny Række. 12. Aarg. ff. Kbh. 1916 ff.
231. Norges Jubilæumsutstilling 1914. Bergverksavdelingen omfattende A. Bergverksdrift, B. Elektrometallurgisk Industri, C. Stenindustri. Kria. 1914. 226 S.

247. Petzendorfer, L. Schriftenatlas. Neue Folge. Stuttg. [u. A.]. 141 S.
261. Schmidt, R. Möbel. Ein Handbuch für Sammler und Liebhaber. 3. Aufl. 1917. 256 S.
262b. Wassermann, M. Der unlautere Wettbewerb nach deutschen Recht. I. 2. Aufl. 1911. 160 S.
266a. Verzeichnis der von dem Kaiserlichen Patentamt erteilten Patente. Berl. 1907 ff.
276a. Brock, F. H. Om tullarne samt om den lämpligaste metoden för vår sockerbeskatning. Stockh. 1917. 206 S.
282. Principal og Medhjælper. Udg. af Foreningen Engageringskontoret for Handel og Industri. 1. Aarg. 1915 ff.
289. Horsens-Juelsminde Jernbane 1884—1909. Horsens [u. A.]. 10 S. Tvl.
289. Flensborg, H. Statsbanedriften 1867—1917. Kbh. 1917. 10 S.
291. Sombart, W. Gewerbewesen. 1—2. Lpz. 1904. 2 Vol.
295. Holst, L. Vor Industri i Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette [ɔ: 19.] Aarhundrede. [U. A. o. St.]. 30 S.
295. Foss, A. Haandværkets og Industriens Stilling under og efter Krigen. Kbh. 1917. 28 S.
303. [Urban. Unfallverhütung im Fahrstuhlbetrieb. 1917]. Grp. 90.
304. Thompson, C. B. Scientific management. A collection of the more significant articles describing the Taylor-system of management. Cambridge 1912. (12) 878 S.
328b. Jørgensen, G. Fra Bispernes og Munkenes Tid. Kbh. 1917. 167 S.
329b. Holst, L. Bidrag til en Skildring af København for 100 Aar siden. [U. A. o. St.]. 53 S.
329c. Danske Byer og deres Mænd. Redaktør A. K. Jensen. Aarhus 1915.
  1. Aarhus By.
  2. Odense By.
  3. Aalborg By og Nørresundby.
  4. Horsens By.
  5. Randers By.
  6. Vejle By.
  7. Kolding By.
  9. Ringkjøbing By og Varde.
  10. Svendborg By, Ringe Rudkøbing, Marstal og Thunø.
  11. Esbjerg By og Fano.
  13. Frederikshavn, Skagen og Sæby.
  14. Silkeborg By.
  18. Hillerød By.
  19. Roskilde By.
  19a. Helsingor By.
  20. Næstved By.
345. Memoire & Br. 26.
En kobenhavnsk Kobmands Ungdomshistorie. Optegnelser af Luis Bramsen.
347a. Supplementer til Livserindringer af J. N. Madvig. Udg. af hans Søn J. N. A. Madvig. Kbh. 1917. (19) 152 S.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Under falsk Flag.

Vi finder Anledning til at henlede Opmærksomheden paa et af Hr. H. Henrichsen redigeret Bladforetagende, som smykker sig med den noget vildledende Betegnelse »Fællesorganet for dansk Handel og Industri«, idet Bladet hverken repræsenterer dansk Handel eller Industri, men udelukkende er et rent privat Forretningsforetagende, hvis eneste danske Moment turde være dets Annoncer — hvilket til Gengæld er ret ubegribeligt. Med den Udvikling, vi er inde i, og yderligere har at vente paa disse Omraader, bliver det vistnok nødvendigt for vor Industri at stille sig noget mere kritisk overfor sine Annonceplaceringer, end man hidtil har været vant til, hvis man ikke ønsker at finde sig selv som Medpassager under falsk Flag.

Nationalbankens Historie.

For nogle Aar siden indbød Nationalbanken danske økonomiske Forfattere til Udarbejdelsen af et Skrift om Bankens Historie i det siden den første Oktroj af 4. Juli 1818 forløbne Aarhundrede. Til Trods for meget anselige Præmiebeløb meldte der sig kun én Forfatter, nemlig Dr. polit. *Axel Rubow*, hvis Fremstilling af Bankens Historie, som det iøvrigt kun er lykkedes ham at føre op til 1878, nu foreligger i en overordentlig tiltalende Form. Bogen indeholder en værdifuld Oversigt over dansk Bankvæsens Udvikling lige fra Nationalbankens Forhistorie, dens Oprettelse, det møjsommelige Arbejde for vort Pengevæsens Reorganisation, forrige Aarhundredes Krigs- og Krisetider, økonomiske Vanskeligheder m. m. For Studiet af vor økonomiske Historie er her samlet meget nyttigt Materiale, der jo desværre ikke taber i Interesse, fordi 1818 og 1918 — trods alt — har saa mange og uhyggelige Lighedspunkter.

Danske Dampturbiner.

I Anledning af vor Meddelelse i Hefte Nr. 8 om Bygningen af Dampturbiner her i Landet er vi anmodet om at oplyse, at Burmeister & Wains Maskin- og Skibsbyggeri allerede siden 1905 har bygget og leveret Dampturbiner med ialt 25,000 HK, hvoraf 10,000 HK til Skibsbrug.

Nye Salpeterlejer i Brasilien.

En Meddelelse til »Brasiliens Nationale Agerbrugsselskab« gaar ud paa, at man i Provinsen Pianhy har fundet rige Salpeterlejer paa et Terræn af 600 Kvadratkilometer. Lejerne er beliggende 60 Kilometer fra Cratheos og ved en Jernbane forbundet med dennes Havn.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 11 1. AUGUST 1918

Udsigterne for det danske Jernmarked efter Krigen.

Af Direktør *W. Engel.*

Verdenskrigens uhyggelige Langvarighed har med al ønskelig Eftertryk gjort det klart for store Dele af Befolkningen, hvilken overordentlig Betydning Landets Handelsbalance har for det økonomiske Liv. Det tør derfor formodes, at en kritisk Undersøgelse af en vigtig Bestanddel af dette Spørgsmaal vil finde vaagen Interesse hos dette Tidsskrifts Læsere.

Det er en bekendt Sag, at vor normale Handelsbalance før Krigen har været passiv, d. v. s., at vi købte større Partier fremmede Varer end vi solgte egne Frembringelser. I 1913, det sidste normale Aar, var vor Udførsel ca. 140 Mill. Kr. mindre end vor Indførsel. Indenfor denne Difference, der udgør ca. 22 pCt. af Udførselen, er de vigtigste Poster alene ca. 60 Mill. Kr. Kul og 45 Mill. Kr. Jernprodukter. Disse Poster er udregnet efter Priserne, som de var gældende før Krigen, men det er klart, at de faar stærkt foroget Betydning som passive Faktorer i vor Handelsøkonomi, naar vi af de sidste Aars Udvikling tør slutte, at vi efter Fredsslutningen vil faa en lang Periode af Højkonjunktur og navnlig paa Raaprodukter. Det er saaledes ikke ligegyldigt, heller ikke for dem, der ikke er Kul- og Jernforbrugere, om vi forøger vort Underskud ved særlig høje Priser paa de Raaprodukter, vi nødvendigvis maa indføre, fordi vi ikke kan frembringe dem selv.

Kulpriserne vil for de kulejende Lande i det væsentlige være afhængige af Lønningerne og af Skatter, og begge disse Udgifter vil efter Krigen være betydeligt højere end for. Men for os vil de ydermere være afhængige af Fragterne og den Eksportpolitik, som de os nærmeste kulproducerende Lande, England og Tyskland, vil slaa ind paa. Paa dette Punkt kan man tænke sig Udviklingens Gang, men man vil ikke kritisk kunne komme til en Slutning, der ikke mere eller mindre har Karakter af Profeti. Mod Kulpriserne kan man kun værge sig ved Sammenslutning af de store Kulforbrugere til intensiv Udnyttelse og Undgaaelse af Spild, ved Energiforsyningens Centralisation gennem Koksværker (Destillation under lav Temperatur) og Storcentraler. Maaske kan ogsaa Skandinaviens Elektrificering hjælpe os her.

Noget anderledes ligger det med Jernpriserne. Disse er mere afhængige af det aabne Markeds Love om Tilbud og Efterspørgsel. Her er derfor ogsaa de »Sagkyndige« af højst forskellig Mening med Hensyn til Jernpriserne efter Krigen. I Jernforbrugernes, d. v. s. Industriens Kredse, frygter man en meget lang Periode med meget høje Jernpriser, fordi man selv oplever Efterspørgselens stadig stigende Anspændelse og i Lønforholdene ganske naturligt er midt inde i den Bevægelse, der fører til en udpræget Højkonjunktur. Fra Jernimportørernes, d. v. s. Storhandelens Side, er man tilbøjelig til at anse denne Frygt for overdreven, idet man henviser til, at Produktionsevnen i Verdens Jernværker ved Udvidelser er blevet forøget i den Grad, at det forøgede Tilbud nok skal trykke Priserne ned mod det normale og maaske derunder.

Man ser let, at begge Paastande er meget ensidigt underbygget eftersom Spørgsmaalet kun er betragtet enten fra Efterspørgslens eller Tilbu-

dets Stade. Et virkeligt begrundet Skøn, der kunde lede til økonomiske Forholdsregler overfor Spørgsmaalet, hvad man kan gøre for at forbedre denne største Passivpost paa vor Handelsbalance, hvorpaa der endnu er Mulighed for Forbedring, kan kun fremskaffes ved en grundig kritisk Undersogelse af alle de Forhold, der spiller en Rolle ved Præget af vort Jernmarked. En saadan Undersogelse skal i det følgende forsøges gennemført, idet vi først betragter Forholdene paa Verdensmarkedet dernæst paa det evropæiske Marked og endelig paa det danske Marked.

I. Verdensmarkedet.

Selvfølgelig er Jernkonjunkturen som alle andre Konjunkturer i det store og hele afhængig af Afbalanceringen mellem Tilbud og Efterspørgsel paa Verdensmarkedet. Da Jernpriserne nu i en lang Aarrække før Krigen har holdt sig i et Niveau, der ikke varierede mere end omkring 0 pCt., saa kan man gaa ud fra, at Verdens Produktion var tilstrækkelig til at dække Verdens Forbrug. Ved Afslutningen af den normale præbellistiske Tid per 1. Juli 1914 var Verdens Produktionsevne i Jern- og Staalprodukter i Tons følgende:

Tabel I.

Lande	Aarlig Produktionsevne i Tons pr. 1. Juli 1914	
Amerikansk Omraade:		
United States	37,000,000	
Kanada	1,200,000	
Mexiko	150,000	38,350,000
Evropæisk Omraade:		
Spanien	400,000	
Frankrig	4,800,000	
England	8,500,000	
Belgien	2,600,000	
Tyskland med Luxemburg	19,500,000	
Sverige	700,000	
Italien	1,000,000	
Østrig-Ungarn	2,800,000	
Rusland	5,000,000	45,300,000
Vestasiatisk Omraade:		
Indien		150,000
Ostasiatisk Omraade:		
Japan		300,000
Australsk Omraade:		
Australien		150,000
Verdensproduktion:		84,250,000

Udover de nævnte 15 Lande producerede Verden ikke 500,000 Tons aarlig efter højest mulige Skøn.

I denne Balance mellem Verdensforbrug og Verdensproduktion, der altsaa i den sidste normale Tid laa omkring 85 Millioner Tons om Aaret, har Krigen med sine enorme Krav til Materiel, med sine vældige Ødelæggelser og Omformninger af mangfoldige sociale Forhold bragt betydelige Forskydninger. Hærenes umættelige Krav har medført store Udvidelser af Produktionsevnen og de politiske, sociale og økonomiske Forandringer vil bevirke en stor Forøgelse af Efterspørgslen.

Det er disse Forhold og deres Virkninger efter Krigen, der skal undersøges og afvejes mod hinanden. Imidlertid lader dette sig ikke gøre ved at betragte Verdensproduktionen og Verdensforbruget under Et. Medens nemlig Forbruget nok er fordelt nogenlunde proportionalt med Civilisationen over alle Verdens Lande, saa er Produktionen, som det ogsaa fremgaar af Tabel I, koncentreret i to store og tre mindre Omraader. Dette er betinget af, at her findes udstrakte Arealer, hvor Jernmalm, Kul og Kalksten findes saa nogenlunde i Nærheden af hinanden, og hvor samtidig de tætteste Markeder ligger. De egentlige Produktionscentrer er:

— Det amerikanske fra Milwaukee og St. Louis i Vest til New York og Baltimore i Øst, og
— det evropæiske fra England og Spanien i Vest til Polen og Schlesien i Øst.

Disse to Produktionscentrer frembringer ca. 90 pCt. af hele Verdensforbruget. De flankeres begge hver af en mindre Produktionssammentrækning i henholdsvis det kanadiske og det sydrussiske Omraade.

Naar saaledes det store spredte Verdensmarked skal forsynes fra to saa stærkt sammentrængte Produktionsegne, er det indlysende, at Forbindelserne, navnlig Mulighederne for Sotrafik, og Fragterne spiller en afgorende Rolle ved et saa tungt og forholdsvis billigt Materiale som Jern. Betydningen af disse Forhold vil naturligvis stige med Fragternes Højde, og dette gør, at man sikkert med den foreliggende Undersøgelse for Øje maa inddele Verdensmarkedet i tre Hovedgrupper:

A. De af den evropæiske Produktion beherskede Markeder, hvortil regnes Evropa, Nordafrika og Vestasien.

B. De af den amerikanske Produktion beherskede Markeder, hvortil regnes Nord- og Sydamerika.

C. De omstridte Markeder, der er omtrent lige langt fra begge Produktionscentrer. Hertil regnes Sydafrika, Østasien og Australien.

Vor Opgave deler sig nu i at undersøge hver af disse Markedsgrupper med Hensyn til, hvorledes Tilbud og Efterspørgsel vil stille sig for dem efter Krigen.

A. De af den evropæiske Produktion beherskede Markeder.

1. Produktionen.

Det er i Evropa og netop i dets tættest befolkede jernindustrielle Egne, at Krigen har raset i fire Aar. Her vil derfor ogsaa de største Forandringer indtræde baade med Hensyn til Produktion og Forbrug. Centralmagterne har sikkert med velberaadet Hu straks ved Krigens Begyndelse besat de vigtigste Jernegne i Frankrig, Belgien og Polen, og derved udvidet deres Produktionsevne fra 22.3 til 29 Millioner Tons, som de efterhaanden har bragt til fuld Udnyttelse, og hvorved de har faaet deres materielle Overlegenhed. Her har der derfor ikke været nogen Anledning til Udvidelser ved Nyanlæg. For Ententemagterne var dette et meget haardt Slag, idet deres samlede Produktionsevne, der før var paa 22 Millioner Tons og derfor lig med Centralmagternes, nu blev bragt ned til 15,2 Millioner Tons. Differencen var altfor stor og følelig i denne Krig, hvor Udrustning og Materiel er det afgørende, navnlig efter den russiske Fred, der bragte Ententens Produktionsevne ned til 10 Millioner Tons. Denne Omstændighed tvang de allierede Lande til ret væsentlige Udvidelser. Tabel II viser Produktionsevnen den 1. Juli 1914 og den 1. Juli 1918 samt de Udvidelser, der i Krigstiden er anlagt, og som nu dels er taget eller kan tages i Drift.

Tabel II.

Lande	Produktions-evne d. 1. Juli 1914 Tons	Udvidelser under Krigen Tons	Produktions-evne d. 1. Juli 1918 Tons
Spanien	400,000	200,000	600,000
England	8,500,000	2,500,000	11,000,000
Frankrig	4,800 000	750,000	5,550,000
Belgien	2,600,000		2,600,000
Tyskland	19,500,000		19,500,000
Sverige	700,000	200,000	900,000
Italien	1,000,000	700,000	1,700,000
Østrig-Ungarn	2,800,000		2,800,000
Rusland	5,000,000	1,000,000	6,000,000
Indien	150,000		150,000
Det evropæiske Produktionscentrum	45,450,000	5,350,000	50,800,000

2. Forbruget.

Overfor en saaledes forøget Produktionsevne staar et Forbrug, der i det første Femaar efter Krigen sikkert vil være betydelig forøget og derefter rimeligvis holde sig paa lignende Højde ved naturlig Forbrugsstigning selv efter at Krigens Ødelæggelser er genopbygget.

Tabel III.

Lande	Forbrug i 1913 Tons	Forbrug pr. Hoved af Befolkningen kg
Evropa:		
Tyskland	13,600,000	200
Belgien	1,400,000	183
England	5,800,000	125
Holland	675,000	107
Frankrig	4,250,000	106
Norge	250,000	101
Schweiz	375,000	96
Danmark	260,000	88
Sverige	470,000	83
Østrig-Ungarn	4,100 000	78
Rumænien	450,000	58
Italien	1,775,000	49
Finland	120,000	37
Rusland, evropæisk	4,900,000	33
Bulgarien	140,000	29
Spanien	550,000	27
Portugal	125,000	21
Serbien	80,000	17
Tyrkiet, evropæisk	20,000	10
Grækenland	50,000	10
Montenegro	1,000	2
Gibraltar, Malta, Cypern, Kreta	1,000	2
Evropa:	39,392,000	83
Vestasien:		
Engelsk Indien	1,450,000	4,5
Arabien	—	—
Persien	1,000	0,1
Afghanistan	—	—
Asiatisk Tyrki	200,000	10
Vestsibirien	200,000	10
	1,851,000	5
Nordafrika (til Kongofloden):		
Algier	75,000	13
Tunis	20,000	10
Marokko	20,000	
Ægypten	120,000	8
Tysk Vestafrika	15,000	4
Engelsk Østafrika	30,000	3
Engelsk Vestafrika	50,000	2,5
Tripolis	1,000	1
Spansk Vestafrika	500	1
Italiensk Somaliland	500	1
Liberia	500	0,3
Fransk Vestafrika	8,000	0,3
Abyssinien	500	0,06
	341,000	3,5
Hele det evropæiske Omraade	41,584,000	44

Først og fremmest maa man regne med det gamle normale Forbrug før Krigen. Dette ses af Tabel III, der viser Markedsomraadets Forbrug i Tons i 1913 og dette beregnet pr. Hoved af Befolkningen.

Dette præbellistiske Forbrug vil efter Krigen vise sig at være steget ganske betydeligt af forskellige Aarsager.

a) Vi maa efter Krigen regne med væsentlig højere Lønninger i alle evropæiske Lande. Dette vil bevirke en stærk Forøgelse af Købeevnen paa de indre Markeder, der vil bringe Levefoden og Civilisationsniveauet op. Det er sikkert, at et saa vigtigt Materiale som Jern, hvorpaa Civilisationen støtter sig som en af dens Grundpiller, i aller første Række vil deltage i denne Forbrugsstigning. Man kan regne med, at Jernforbruget »mindst« vil stige i samme procentuale Forhold som Lønningerne, hvilke sidste man kan anslaa til en Stigning af 25 pCt. i de store Industrilande, f. Eks. fra 2000 Mk. til 2500 Mk. aarlig for en tysk Arbejder. Ansætter man denne Stigning i de mindre industrielt prægede Lande til 20 pCt. og i Rusland, Tyrkiet og Balkanlandene til 15 pCt., saa maa man formode at regne ret sikkert, navnlig da de sidstnævnte Lande vil have alle Muligheder for en Opblomstring og dermed stigende Forbrug.

b) Verdenstonnagen, der lige før Krigen var paa ca. 50 Millioner Bruttoregistertons og havde en stor Højkonjunktur, altsaa ikke helt kunde tilfredsstille Fragtningskravet, er under Krigen allerede nu formindsket med 15 pCt. eller ca. $7^1/_2$ Millioner Bruttoregistertons.

Efter Krigen vil Fragtkravet være vokset betydeligt, lad os antage blot med 20 pCt. til Slutningen af Femaaret efter Freden, saa skal der i dette Tidsrum bygges 17,5 Millioner Bruttotons for at bringe Verdenstonnagen op paa en Højde af 120 pCt. af den præbellistiske Handelsflaade.

Tabel IV.

Lande	Forbrug i 1913	a Forøgelse paa Grund af Lønudviklingen		b Forøgelse til Verdenstonnagens Genopbygning	c Forøgelse paa Grund af Reparationer og Erstatninger		d Forøgelse til Genrejsning af Krigsødelæggelser		Formodet aarligt Forbrug efter Krigen
	Tons	pCt.	Tons	Tons	pCt.	Tons	pCt.	Tons	Tons
Evropa:									
Tyskland	13,600,000	25	3,400,000	435,000	25	3,400,000			20,835,000
Belgien	1,400,000	25	350,000	20,000	25	350,000	20	280,000	2,400,000
England	5,800,000	25	1,450,000	1,589,000	25	1,450,000			10,289,000
Holland	675,000	20	135,000	80,000	15	100,000			990.000
Frankrig	4,250,000	25	1,062,500	210,000	25	1,062,500	20	850,000	7,435,000
Norge	250,000	20	50,000	236,000	15	37,500			573,500
Schweiz	375,000	20	75,000		15	56,500			506,500
Danmark	260,000	20	52,000	65,000	15	39,000			416,000
Sverige	470,000	25	117,500	111,000	15	70,500			769,000
Østrig-Ungarn	4,100,000	25	1,025,000	75,000	25	1,025,000	5	205,000	6,430,000
Rumænien	450,000	20	90,000	6,000	25	112,500	20	90.000	748.500
Italien	1,775,000	20	355,000	154,000	25	443,500	5	88,800	2,816,300
Finland	120,000	20	24,000	36,000	15	18,000	20	24,000	222,000
Rusland, evropæisk	4,900,000	15	635,000	62,000	25	1,145,000	10	490.000	7,232,000
Bulgarien	140,000	15	21,000		25	35,000	20	28,000	224,000
Spanien	550,000	20	110,000	75,000	15	82,500			817,500
Portugal	125,000	15	18,700	10,000	25	31,500			185,200
Serbien	80,000	15	12,000		25	20,000	20	16,000	128,000
Tyrkiet, evropæisk	20,000	15	3,000		25	5,000	20	4,000	32,000
Grækenland	50,000	15	7,500	80,000	25	12,500			150,000
Montenegro	1,000	15	150		25	250	20	200	1,600
Gibraltar, Malta, Cypern, Kreta	1,000	15	150		25	250			1,400
	39,392,000	23	8,993,500	3,244,000	24	9,497,000	5	2,076,000	63.202,500
Vestasien	1,851,000		6,500	36,000	10	185,000			2,078,500
Nordafrika	341,000				10	34,000			375.000
Evropæiske Omraade	41,584,000	21,5	9,000,000	3,280,000	23	9,716,000	5	2,076,000	65,656,000

Da der til hver Bruttoregistertons bruges 1,15 Tons Jernprodukter, skal der hertil ialt anvendes 20,125,000 Tons eller delt paa fem Aar aarlig ca. 4 Millioner Tons. Fordeles disse paa de i Tabel IV nævnte Lande og den øvrige Verden i Forhold til Handelsflaadens Størrelse før Krigen, falder der paa det evropæiske Omraade 82 pCt. eller 3,280,000 Tons, og paa den øvrige Verden 18 pCt. eller 720,000 Tons. De førstnævnte 3,280,000 Tons er i Tabel IV fordelt over Landene i Forhold til deres Handelsflaade før Krigen.

c) I fire Aar har de store Hære lagt Beslag paa ca. 30—40 pCt. af de krigsførende Landes Produktion, hvilke Mængder altsaa har maattet unddrages civil Anvendelse. Derved er mange Reparationer, Erstatninger og Bygninger trods højeste Nødvendighed udskudt til efter Krigen. Denne Situation har nu endda varet saa længe, at man mange Steder ikke vil kunne nøjes med Reparationer, men vil foretrække fuldkomne Nyanlæg. Men regner vi kun med, at de krigsførende Lande skal have 25 pCt. og de nevtrale 15 pCt. af de aarligt savnede 30 pCt. erstattet i de kommende 5 Aar, saa vil ogsaa dette give Udtryk for en stor Forbrugsstigning, der efter al Erfaring vil holde sig ogsaa efter de 5 Aar.

d) Endelig vil Markedet i Evropa i de første 5 Aar efter Fredsslutningen blive forhøjet med de Mængder Jern, der medgaar til Genrejsningen af de af Krigen hærgede Lande. Disse Mængder er overordentlig vanskelige at vurdere, idet man slet ingen Holdepunkter har herfor. Men hvis man regner med, at disse Lande gennemsnitlig kun vil bruge et Aars Forbrug til Genrejsningen, saa vil dette fordelt paa 5 Aar udgøre en Stigning af 20 pCt. af disse Landes Forbrug.

I Tabel IV er de ovenfor nævnte Forøgelser af det fremtidige Forbrug sammenstillet, saavidt det vil være afhængig af det evropæiske Produktionscentrum, og deraf er det formodede Forbrug beregnet.

Denne Undersøgelse giver altsaa til Resultat, at man i de Markeder, der er afhængige af det evropæiske Produktionscentrum for de første fem Aar efter Krigen kan regne med

et Varekrav paa...........	65,600,000 Tons
og en Produktionsevne paa	50,800,000 »
Efterspørgslen overgaar altsaa	
Tilbudet med	14,800,000 Tons

eller 29 pCt. af Produktionen.

Heraf fremgaar, at det evropæiske Produktionscentrum intet vil have til overs til Eksport til de omstridte Markeder. Den overordentlig følelige Varemangel vil formodentlig medføre nye betydelige Udvidelser blandt Jernværkerne, hvilket atter kun forøger Varekravet og dermed Priserne.

(Sluttes.)

□□□□□□

Norske Surrogatindustrier.

Af Ingeniør *Allan Bock*.

For at studere de norske Erstatningsindustrier har Artiklens Forfatter sammen med Laboratorieforstander Th. Madsen fra Teknologisk Institut i Juni Maaned paa Industriraadets Vegne foretaget en Rejse til Norge. Vort Hovedformaal med Turen var at bese den »Udstilling for industriel Selvhjælp«, som efter at have haft en smuk Sukces i Kristiania nu ambulerer, saaledes at de fleste større Byer i Norge faar Lejlighed til at se Resultaterne af Industriens Bestræbelser for at afhjælpe Manglen paa talrige hidtil importerede Produkter. For desuden at skaffe nærmere Oplysning om de Spørgsmaal, der særlig maatte have Interesse for danske Forhold, har vi med det norske Industriforsyningsdepartements velvillige Bistand dels søgt Forbindelse med Eksperter paa de paagældende Omraader, dels besøgt de Fabriker, paa hvilke de Surrogater, der særlig havde Interesse for os, fremstilles.

Man kunde paa Forhaand være klar over, at Udstillingen maatte frembyde Interesse for en dansk Iagttager, thi dels har Norge for visse Varer haft endnu større Vanskeligheder end Danmark, dels er de norske Raamaterialer andre end de danske. Man maa sige, at Udstillingen fuldt ud honorerede de Forventninger, vi i saa Henseende stillede, der var mange interessante Surrogater, væsentlig Halvfabrikata eller Hjælpestoffer til Industri eller Haandværk, men dog ogsaa en Del Stoffer, en almindelig Tilskuer kan glæde sig ved.

Af *Fedtstof- og Olieerstatninger* saa man Raastoffer, Halvfabrikater og Slutprodukter vedrørende Fremstillingen af den norske Erstatningsmargarine, almindelig kaldet »Hvalmargarine« opkaldt efter det første Raamateriale, der blev anvendt, nemlig Hvaltran. Nu laves den væsentlig af andre Raaolier mest af Torske-

levertran. Vi havde Lejlighed til at bese den ene af de to store norske Tranhærdningsfabriker, nemlig Statens Fedtraffinaderi »Vera«, beliggende i Sandefjord. Her blev vi modtaget yderst elskværdigt af Fabrikens administrerende Direktør, Konsul Lars Christensen og Fabrikens tekniske Leder, Doktor Sunde viste os omkring i denne for Norge saa betydningsfulde Virksomhed. Fabriken er sjelden smukt indrettet og bestaar, foruden af et Trankogeri, af en Hærdningsfabrik med tilhørende Raffinaderi. Af den ildelugtende, farvede og sure Raatran fremstilles det yderst delikate Fedt til Margarineindustrien. Selve Margarinen har ikke formaaet at tilfredsstille Befolkningen; dette er for saa vidt uretfærdigt, som Produktet virkelig efter Omstændighederne maa kaldes godt — navnlig iblandet lidt Smor —, men sikkert har den først fremstillede Hvalmargarine været betydelig ringere, og dette i Forbindelse med det uheldige Navn, har sikkert gjort meget til at skabe Misstemningen.

Af *Smøreolieerstatninger* var paa Udstillingen en Række Produkter udstillede af Statens Fabrik, bestaaende af Mineralolier blandet med Tran.

Af *Ferniserstatninger* saa vi et meget smukt Emulsionspræparat fra Alf Bjerckes Fernisfabrik. Fabriken maa siges at have slaaet ind paa den rigtige Vej ved at fremstille en virkelig holdbar Emulsionsfernis.

Samtidig kan nævnes Fabrikationen af Titanhvidt. Der var paa Udstillingen malet en Række sammenlignende Prover af Titanhvidt, Blyhvidt, Zinkhvidt etc., og i Følge disse overgaar Titanhvidt væsentligt de andre i Dækkraft.

Et Emne, vi særlig gjorde til Genstand for nærmere Undersogelse, var Fodringsproblemet. I allerforste Række og af vidtgaaende Betydning er *Fodringen med Cellulose*. Ved den almindelig kendte Fremstilling af Sulfitcellulose befris Grantræ for Træets andre Substanser, og tilbage bliver den rene Cellulose, der let fordojes af Heste, Køer, Svin og Faar. Paa Aas Landbrugshojskole havde vi Lejlighed til at tale med Professor Isachsen, der særlig arbejder med og for denne Sag. Professoren gav os ydermere Lejlighed til at se Forsogsstaldene dersteds. Med een Del Sildemel — fremstillet ved Torring og Pulverisering af Sild — og 4 Dele Cellulose faar Koerne tilført de nodvendige Grundstoffer i fordojelig Tilstand og i rette indbyrdes Forhold. I Almindelighed faar Dyrene Cellulosen i fint revet, vaad Tilstand, og Smagen er øjensynlig tiltalende; selv i den almindelig kendte Papform frembød Cellulosen Tiltrækning for Dyrene, og det var virkelig morsomt at se dem tygge paa de hvide Papskiver.

Ad denne Vej menes det at Norges Forsyning med Foderstof kan dækkes, idet Sildemel og Cellulose begge kan produceres i tilstrækkelig Mængde, og man vil heraf forstaa, at der her er Tale om en virkelig gennemgribende Erstatningsindustri, idet ingen af de paagældende Stoffer før Krigen anvendtes eller ansaas for nogensinde at faa Betydning som Foderemner.

Det næst vigtigste Fodringssurrogat er utvivlsomt *Tang og Tangprodukter*. Der fremstilles i Norge Tangfoder af torret Havtang, og Fabrikationen af Tangmel — blot ved Tørring og Pulverisering — begynder ogsaa at vinde Terræn. At man ved talrige Kyster kan drage og drager stor Nytte af Tang, er der ingen Tvivl om, men uden for det paagældende Distrikt vil Sporgsmaalet sikkert ikke faa større Betydning. Herhjemme er det væsentlig Aalegræs, der kan udnyttes; vi har paa Jyllands Østkyst og andre Steder mange Kvadratkilometer Vand med kun ca. 1 Meters Dybde, her kan Aalegræsset let høstes og tørres, og er saa direkte anvendeligt til Foder.

Norges store *Lav*rigdom drages ogsaa i forøget Grad til Nytte, idet Laven i stor Maalestok rationelt indhøstes og forhandles.

Den norske *Papirgarnsindustri* er ret vidt fremskreden; det var Produkter paa Højde med de tyske, vi saa paa Udstillingen. Der var saavel Sejlgarn i alle Tykkelser som Hostbindegarn — om hvis praktiske Anvendelighed der dog intet foreligger — og endvidere Sejldug og Tøj, det sidste dog for det meste med indspundet Bomuld.

Paa Udstillingen saas en Del *Aldehyd Præparater* udstillede af »Organokemisk Industri«. Disse skulde anvendes som Drivmiddel til forskellige Motorer og var specielt behandlede for de forskellige Formaal; saaledes var udstillet Benzinerstatning og Petroleumerstatning. De arbejdede efter den i Schweiz udarbejdede Metode, efter hvilken man gaar ud fra Karbid og gennem Acetylen fremstiller Aldehyd, hvoraf igen Alkohol fremstilles ved en Addition af Brint med Nikkel som Katalysator. I Norge var man dog ikke naaet videre end til Aldehydfremstillingen, og Fabriken syntes ogsaa at arbejde mindre rentabelt end den schweiziske Fabrik i

Visp, idet de udstillede Produkter kostede over 1 Krone pr. Liter, medens Fabriken i Schweiz mener at kunne fremstille 1 Liter Sprit for ca. 33 Øre.

A/S Sodium, Trondhjem, havde udstillet Kobbervitriol og tvekromsurt Kali; Præparater der ikke tidligere har været fremstillet i Norge.

A/S Nordisk Aluminiumindustri, Stavanger og Fabriken Saturn udstillede Prøve af Aluminiumfolie og Aluminiumsdaaser for Hermetik. Anvendelsen af *Aluminium* til dette sidste Formaal vil sikkert frembyde mange Fordele, dels paa Grund af en forholdsvis ringe Vægt, dels vil der ingen Fare være for Rustdannelser, ligesom Daaserne efter Anvendelsen kan indsamles og omsmeltes.

Foruden alle de her nævnte Surrogater var der et Utal af andre, der maa siges at kunne paaregne Interesse, men det vil føre for vidt at gøre hver enkelt til Genstand for Omtale her. Det skal blot bemærkes, at Studiekommissionen har saavel Kataloger fra Udstillingen med tilhørende indgaaende Oplysninger for hvert enkelt Produkt, som Prøver af de fleste af de Surrogater, der vil kunne faa Betydning i Danmark.

Som Totalindtryk af Udstillingen maa man sige, at der i Norge har været arbejdet intensivt og med Held for Afhjælpning af de af Krigen fremkaldte Vanskeligheder. Paa visse Punkter er man dèr naaet betydelig videre end i Danmark, paa andre — specielt Fedtomraadet — er vi vel antageligt naaet betydeligt videre herhjemme. Det maatte være ønskeligt, om der mellem de interesserede Virksomheder i begge Lande kunde finde en Udveksling af Idéer Sted, herved vilde sikkert megen Tid og Møje kunne spares.

□□□□□□

Tørvs Anvendelse til Industribrug.

Vi har modtaget følgende:

Industriraadet har den 28. Maj udsendt en Opfordring til danske Industridrivende om at forsyne sig med svensk Brændsel, Stubved og Ristugg (Træhakkelse), der vil kunne leveres paa Banevogn i Kjøbenhavn for henholdsvis 60—65 Kr. og 40—45 Kr. sv. eller c. 70 og c. 50 Kr. dansk.

I den Anledning vil jeg gerne henlede Opmærksomheden paa, at det næppe er nødvendigt for Tiden at købe Brændsel fra Udlandet, da sikkert alle Industrier kan faa tilstrækkeligt af dansk Brændsel, særlig Torv. De allerfleste større Virksomheder har i Aar taget meget Hensyn til Erfaringerne fra sidste Aar. Disse Erfaringer sagde, *at* Torven maatte bort fra Mosen, naar den var tør, da man ellers risikerede ikke at faa den reddet i tør Tilstand, men at dette som Regel viste sig næsten umuligt, da baade Vognmænd og Bønder havde andet at bruge Hestene til, og følgelig blev Bortkørselen, naar den endelig kunde faas, til opskruede Priser og usikker. Ligeledes, *at* Banevogne vanskeligt kunde faas i godt Vejr, og at, naar man endelig fik nogle, kunde man for Regnvejr ikke indlade, uden at Torven blev vaad.

Et Tørvebrug, der skal være godt, maa derfor efter mine Anskuelser have 4 Faktorer i Orden, nemlig:

1. En god Tørvemasse med stor Brændværdi og ringe Aske.
2. Korte Distancer at køre Tørven pr. Hest og Vogn.
3. Gode, tørre, sandede Læggepladser for 2. Belægning.
4. Tilstrækkelige Tørveskure til at køre Tørven ind i, naar der ikke findes Banevogne, eller til at tage Tørven fra, naar der efter Regnperioder findes Vogne nok, men ingen tørre Tørv paa Moserne.

Udfra disse Principper er der i Aar startet mange Fabriker, der ligesom de ældre har moderniseret sig efter de vanskelige Tider, og den Betryggelse har man ved at købe fra de store Fabriker, at disse som Regel kun bearbejder de bedste Moser, og i det hele har større Betingelser for at kunne tilfredsstille sine Kunder og derved beholde dem.

Her i Landet er det som oftest saaledes, at Højmoserne, der har ringe Askeindhold, findes i Jylland og Lavmoserne paa Øerne, og for de større Industrier spiller Askeindholdet en stor Rolle. Det er dog en Forskel, om man af hver Ton Tørv maa køre 100 eller 15 Læs bort som Aske.

Det af Industriraadet anbefalede svenske Brændsel vil jeg nu gerne sammenligne med jyske Tørv fra f. Eks. de Mosebrug, jeg leder og derfor kender, alle med 25 pCt. Fugtighed og alle leverede i Kjøbenhavn Banevogn eller cif. Her indskydes, at der selvfølgelig er mange andre Virksomheder med mindst lige saa gode Tørv.

Stubved (svensk Brændsel): ? Aske c. 3500 V. E., vejer c. 200 kg pr. m^3, Pris c. 2,15 Øre pr. 1000 V. E.

Ristugg (svensk Brændsel) ? Aske 3270 V. E., vejer c. 195 kg pr. m^3, Pris c. 1,55 Øre pr. 1000 V. E.

Sydjydske Tørvefabriker A/S, Vorbasse (dansk Brændsel): 1,3 % Aske 3662 V. E., vejer c. 400 kg pr. m^3, Pris c. 1,44 Øre pr. 1000 V. E.

Fugdal Tørvefabrik I/S, Hejnsvig (dansk Brændsel): 2,4 % Aske 3800 V. E., vejer c. 400 kg pr. m^3, Pris c. 1,43 Øre pr. 1000 V. E.

Disse sidste er beregnet saaledes, at der til Maksimalprisen lægges Jernbanefragt, Omekspedition i Kolding og Sejlads pr. Smaaskibe til Kjøbenhavn. Kan Befordringen ske alene pr. Banevogn, spares en betydelig Sum pr. Ton. I alle Tilfælde faas et Brændsel, der er dobbelt saa tungt som det svenske.

Her er altsaa et Tilfælde, hvor dansk Brændsel absolut kan konkurrere med udenlandsk, og hvor det, ved at støtte den danske Virksomhed, opnaas, at

danske Arbejdere kan tjene gode Penge, at danske Skibe kan faa gode Fragter, at den danske Stat faar en stor Del af Pengene tilbage i direkte og indirekte Skatter, og at der ikke skal udbetales Understøttelse til Arbejderne i den Tid, de finder Beskæftigelse ved Tørvearbejdet.

Var der saa ikke Mening i, at en saadan Industri fandt Støtte hos Regering, Industri og hos Private, og at Landet ikke indførte udenlandsk Brændsel, for man var sikker paa, at der ikke havdes tilstrækkelig dansk? I Danmark har vi Brug for mange nødvendige Ting, og vi behøver næppe at tiltuske os noget, vi i Forvejen har Overflod paa.

Det er aldeles klart, at den Krise, der nu hersker, vil foraarsage et saa stort Tab for mange, at kun de større Fabriker vil kunne taale det. Næste Aar vil formentlig kun disse Fabriker kunne lave Tørv; de smaa vil være ødelagte, og da de store Fabriker kun i ringe Grad kan tilfredsstille hele Landets Forbrug, vil dette formentlig være til Skade for Landet.

P. Sletting.
M.I.F.

— — —

Vi har ikke villet nægte Plads for ovenstaaende, men skal dog gøre opmærksom paa, at den omtalte Udsendelse fra Industriraadet kun meddeler, at det er lykkedes Erhvervenes Fællesudvalg gennem den skandinaviske Vareudveksling at faa det nævnte svenske Brændsel til Raadighed for Danmark. Der er heri intet som helst unaturligt, da det bl. a. maa være Industriraadets Opgave at søge at skaffe sine Medlemmer det bedste og billigste Brændsel for at erstatte de abnormt dyre Kul. Heri at se en Tilsidesættelse af det indenlandske Brændsel er uberettiget. Den Opfordring til at bruge indenlandsk Brændsel — herunder Tørv —, som vi bragte i vort sidste Hefte, taler herfor. Men det er næppe den ærede Indsender ukendt, at Forsyningen med indenlandsk Brændsel hidtil har ladet meget tilbage at ønske ikke blot i Henseende til Sagens Organisation, men ogsaa m. H. t. Tørvenes Kvalitet. Det maa blive de danske Tørveproducenters Sag at sørge for, at de mange grelle Mangler ved sidste Aars Tørvelevering afhjælpes. Intet skulde glæde os mere, end hvis dette kunde lykkes. Red.

▫▫▫▫▫▫

Nydannelser og Udvidelser i dansk Industri.

Siden vor sidste Beretning er der paa det hjemlige Industriomraade kun to Kapitaludvidelser at notere. *A/S Nordiske Metalvarefabrikker* har saaledes udvidet Aktiekapitalen fra 6 til 7 Mill. Kr. paa den Maade, at det nye Aktiebeløb er placeret underhaanden til en saadan Overkurs, at der ved denne Transaktion er tilført Selskabets Reservefond ca. 900,000 Kr.

Endvidere har *Den Danske Kabelfabrik A/S* optaget et $5^1/_2$ pCt.s Partialobligationslaan til Kurs 99 til et Beløb af 1,2 Mill. Kr. Renten heraf betales halvaarsvis, og Laanet tilbagebetales i 25 lige store Dele hver 1. Juli, første Gang i 1919.

Under Navn af *Aktieselskabet Tændstikkompagniet* er der med Hjemsted i Kjøbenhavn stiftet et nyt Aktieselskab, der har til Formaal at drive Fabrikation, særlig Tændstikfabrikation og Handel. Aktiekapitalen, der er fuldt indbetalt, udgør 1,5 Mill. Kr., men kan af Bestyrelsen uden Generalforsamlingens Samtykke forhøjes med 3 Mill. Kr. til 4,5 Mill. Kr.

Bestyrelsen bestaar af Selskabets administrerende Direktør, F. Nehammer, Direktør for Hellerup Tændstikfabrik, R. Nielsen, og Overretssagfører C. Ostenfeld. Sidstnævnte er Selskabets Formand.

I Vejle er stiftet *Aktieselskabet Dansk Skrue- og Nittefabrik*, der har til Formaal at producere Nitter og Skruer. Bestyrelsens Formandsplads indehaves af Fabrikejer A. Brincker (Vejle Bolte- og Møtrikfabrik). Aktiekapitalen, 100,000 Kr., er fuldt indbetalt. Til administrerende Direktør er antaget Fabrikant R. L. Brincker.

Tre i Drift værende fynske Teglværker er nylig overtaget af *Aktieselskabet »Sct. Jørgen«, Odense*, der er dannet med en Aktiekapital paa 300,000 Kr., hvoraf de 100,000 Kr. har været offentlig udbudt. Til administrerende Direktør er antaget Teglværksejer L. E. Schnakenburg, Odense.

Firmaet Tvermoes & Abrahamson er sidst i forrige Maaned omdannet til et Aktieselskab, *Tvermoes & Abrahamson A/S*, med en fuldt indbetalt Kapital paa 1,5 Mill. Kr. Firmaets hidtidige Indehavere er indtraadt i Direktionen for Aktieselskabet, der iøvrigt fortsætter Firmaets Virksomhed uforandret. Bestyrelsens Formand er Direktionssekretær, cand. jur. Krause.

A/S Brandts Klædefabrik i Odense har udvidet sin Aktiekapital med 700,000 Kr. til 1,4 Mill. Kr. De nye Aktier har været emitteret til Pari Kurs.

Laur. Knudsens mekaniske Etablissement, Aktieselskab har udvidet Aktiekapitalen fra 800,000 Kr. til 2 Mill. Kr. Beløbet er tegnet underhaanden.

▫▫▫▫▫▫

Fra Nabolandene

Sverige.

Vi har tidligere omtalt, at Bestyrelserne for *Stockholms Allmänna Telefon* og *L. M. Ericsson & Co.* havde truffet præliminær Aftale om en Sammenslutning. Vi nævnte endvidere, at Aktiekapitalen i det nye Selskab antagelig vilde blive 61,4 Mill. Kr. Den nu afholdte Generalforsamling har sanktioneret Sammenslutningen, og det nye Aktieselskabs Navn bliver *Allmänna Telefonaktiebolaget L. M. Ericsson*. Selskabets Aktiekapital er fastsat til 73,8 Mill. Kr. og bliver saaledes større end oprindelig antaget, hvad der skyldes, at Fusionen ledsages af en Udvidelse. Af Beløbet, 73,8 Mill. Kr., anvendes de 34,2 Mill. Kr. til Overtagelse af St. A. T

og 27,2 Mill. Kr. medgaar som Vederlag for L. M. Ericssons Værdier. Endelig er de resterende 12,4 Mill. Kr. forbeholdt Aktionærerne i de tidligere selvstændige Selskaber til en Kurs af 110 pCt.

Nylig er i øvrigt Stockholmstelefonen, et af Stockholms Allmänna Telefons Underselskaber, bleven solgt til den svenske Stat.

Det skulde være glædeligt baade for Bjærgværkshaandteringen og Byggeindustrien, skriver »Svenska Dagbladet«, om den vældige Mængde Slagge, der aarlig samler sig ved Jernværkerne, og som hidtil kun har faaet Anvendelse til Vejfyldning, om den skulde kunne danne Basis for Tilvejebringelsen af et godt Bygningsmateriale. I hvert Fald er der for nogen Tid siden dannet et Selskab, *A/B Bergslagsplattor*, hvori Surahammers bruk er den største Interessent, med det Formaal at skabe et godt Bygningsmateriale af Slaggen fra »Spännarhyttans masugner«. Fabrikationen er nylig kommet i Gang og Anlægget har kostet $^1/_2$ Mill. Kr. Det er saaledes ikke et ganske ubetydeligt Foretagende. Spännarhyttans Slagge andrager ca. 70 Tons pr. Døgn.

Det svenske Kommercekollegium har nylig udsendt en Beretning over *Sveriges Udenrigshandel i 1916*. Som bekendt lægges Varens Værdi i svensk Havn til Grund for Beregningerne. For Importens Vedkommende kan følgende Tal stilles op. Her medtages dog kun de mere betydende Lande og saa Tallene for hele Importen (Mill. Kr., $19^{06}/_{10}$ Kolonnen dækker over disse Aars Middeltal).

	1916	1915	1914	$19^{06}/_{10}$
Tyskland	420	251	239	224
U. S. A.	214	322	78	56,5
England	164	213	184	162
Danmark	80	70	52	43
Norge	61	50,5	29	22
Rusland	10,5	24	15	25
Samtlige Lande	1139	1142	727	638

Medens Importen fra England i 1916 staar omtrent paa samme Niveau som i $19^{06}/_{10}$, er Importen fra Tyskland vokset fra 224 til 420 Mill. Kr., fra Danmark fra 43 til 80 Mill. Kr., fra Norge fra 22 til 61 Mill. Kr. U. S. A. har ogsaa sendt for adskillig mere end for Krigen, men her er dog Tallet for 1915 adskillig større end Tallet for 1916.

For Eksportens Vedkommende kan følgende Tal opstilles (ogsaa Mill. Kr.):

	1916	1915	1914	$19^{06}/_{10}$
Tyskland	437	486	175	106
England	320	330	258	174
Evrop. Rusland	136	76	31	12
Norge	115	76	49	28
Danmark	93	80	73	52
U. S. A.	75	34	41	15
Samtlige Lande	1556	1316	772	515

Ogsaa som Eksportland staar Tyskland som Nr. 1 med en overordentlig Stigning i de sidste Aar. Eksporten til Rusland viser dog relativt set en langt stærkere Stigning. Ogsaa Norges Import fra Sverige er løbet en Del i Vejret.

Man bemærker endelig, at Totalimporten i de to sidste Aar har staaet en Del tilbage for Totaleksporten efter Værdi.

Af finansielle Begivenheder er der navnlig Grund til at bemærke, at Sverige har faaet en *ny Banklov* fra 1ste Juli dette Aar, der afløser den hidtil gældende af 22. Juni 1911. Den nye Lov indeholder i flere Henseender vigtige Tilføjelser til, hvad der tidligere er fastslaaet. Saaledes ophører Bankierfirmaers Ret til at drive almindelig Indlaansvirksomhed, dog med visse Overgangsbestemmelser. Bankernes Ret til at oprette Filialer gøres afhængig af, om disse maa siges at være til almen Nytte. Endelig gribes der med Forbud ind i Repræsentantsystemet, der under den hidtil frie Ordning havde udviklet sig ret uheldigt.

Norge.

I den nylig offentliggjorte *norske Industristatistik for 1915*, som er udarbejdet af Riksforsikringsanstalten, findes der en Række interessante Oplysninger om den industrielle Udvikling. Opgørelserne omfatter Aarene 1897 til 1915, og det fremgaar af dem, at de industrielle Bedrifters Antal er steget fra 9422 til 15754. Det gennemsnitlige Antal Personer, der beskæftiges i den egentlige Industri, udgjorde i 1897 70000, i 1915 derimod 136000. Dette er en Stigning paa 94 pCt. Samtidig er Folkemængden vokset med 16 pCt. Den i Industrien udbetalte Arbejdsløn udgjorde i 1897 72,3 Mill. Kr., i 1915 259,2 Mill. Kr. I 1897 udgjorde den udbetalte Arbejdsløn 19 pCt. af Landets samlede Indtægt, i 1915 derimod 26 pCt.

Det paalideligste Udtryk for den industrielle Udvikling, skriver »Morgenbladet«, giver imidlertid Antallet af Aarsværker (1 Aarsværk = 300 Dagsværker), som i denne Periode er steget fra 92100 til 192500, d. v. s. med 109 pCt. Samtidig er som før nævnt Folkemængden kun steget med 16 pCt.

Indenfor den norske Maskinindustri har der for ikke længe siden fundet en stor Sammenslutning Sted. Dennes Kerne udgøres af *Norsk Maskinindustri, Aktieselskab*, der faar en Aktiekapital paa 32 Mill. Kr., og de hertil knyttede Foretagender er valgte saaledes, at de til en vis Grad kompletterer hverandre i Fremstillingen af Hel- og Halvfabrikata. Selskabernes Navne er iøvrigt: Thunes mek. Verksted, Kristiania; Hamars Jernstøberi og mek. Verksted, A/S Norsk mekanisk Verksted, Kristiania, Aadals Bruk, Kvarner Ovnstøberi, ogsaa Kristiania, og Norevigen Bruk ved Hamar. Desuden ligger man i Underhandling med Rosenbergs mek. Verksted i Stavanger, om yderligere dette Selskabs Tilknytning.

Det som Norsk Maskinindustri har taget Sigte paa er at faa dannet en Kreds af Bedrifter, som kan supplere og udfylde hverandre, saaledes at de tilsammen spænder over det videst mulige Felt af Maskin- og Jernindustrien. Paa denne Maade har man villet gøre sig uafhængig af Underleverandører. Der vil blive arbejdet paa en konsekvent gennemført Specialisering af de Bedrifter, som hører til denne Industrigruppe.

Iøvrigt vil de ovennævnte Bedrifter vedblive at bestaa som egne Selskaber, selv om Samvirkeprincipet vil blive strængt gennemført. For Eks. vil Norsk Maskinindustri optræde som Bestiller hos Gruppens Medlemmer, for at disse saa vidt mulig kan være

mark og Holland. Medens Holland har en Prisstigning paa 80 à 90 pCt. at opvise, er vi endda sluppet med 70 à 80 pCt., og er altsaa saaledes ubestridt det i ernæringsmæssig Henseende bedst stillede Land i Evropa. En Gruppe for sig med en gennemsnitlig Prisforøgelse af 100—150 pCt. danner Spanien, Italien, Frankrig, England og Sverige. Af disse Lande ligger dog Frankrig og England tæt ved 100 pCt. Grænsen, medens Sverige omvendt nærmer sig det øverste Grænsetal.

Mellemevropa har i Gennemsnit en Prisstigning af 150—200 pCt. at opvise. Hertil slutter sig Norge, der dog ligger tæt ved 150 pCt. I den mellemevropæiske Zone danner Østrig med sine vanskeligt stillede Industridistrikter en mørk Plet, idet disse Egne bringer det østrigske Gennemsnit op paa en Forhøjelse af over 200 pCt., noget lignende som i Rusland, hvor dog store indre Afvigelser forefindes. Balkanlandene har ikke kunnet medtages i denne Statistik, da paalidelige Tal herfra ganske savnes.

Endelig kan anføres, at udenfor Evropa har Australien en Prisstigning af kun 30 à 40 pCt. at opvise, medens De Forenede Stater staar med ca. 70 pCt., eller omtrent som Danmark.

sikret jevnt Arbejde. Salget af Bedrifternes Produktion vil foregaa gennem en fælles Salgsafdeling i Kristiania, som sættes i Forbindelse med Selskabets egne Salgskontorer i Udlandet. Disse vil med deres Forbindelser ogsaa kunne blive af Betydning for det Indkøbskontor, som agtes etableret for den samlede Bedrift.

Blandt det norske Emissionsmarkeds Nydannelser finder man ogsaa flere Industriforetagender.

Nylig indbød *Aktieselskabet Hy-Rib* til Tegning af Aktier, saaledes at Minimumskapitalen bliver 800,000 Kr., Maksimumskapitalen 1 Mill. Kr. Selskabet faar sit Sæde i Frederiksstad, et af de Steder, hvor ung norsk Industri med Held har slaaet sig ned. I det udførlige Prospekt oplyses, at Selskabet vil erhverve Hy-Rib Patenterne for Norge og Enesalgsretten for Danmark; desuden fabriksmæssig tilvirke Strækmetallet Hy-Rib og hvad dermed staar i Forbindelse for Salg paa det norske og danske Marked.

Hy-Rib er et Bygningsmateriale fremstillet af Staalplader, som fabriksmæssig udformes til et Netværk. Det anvendes i Forbindelse med Træ, Jern eller Beton. I de store Kulturlande, siger Prospektet, har Hy-Rib-Konstruktioner forlængst fundet stor Anvendelse.

□□□□□□

Prisstigningen paa Levnedsmidler.

Ovenstaaende skematiske Kort viser de evropæiske Staters Levnedsmiddelsituation bedømt efter Priserne for de almindeligste Fødevarer ved Begyndelsen af Sommeren 1918. Landenes forskellige Skravering angiver Prisstigningen siden Krigens Begyndelse. Den mindste Prisstigning, under 100 pCt., udviser Dan-

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Forening for Kunsthaandværk
har afholdt ekstraordinær Generalforsamling. I Stedet for Hofjuvelerer Alfred Dragsted, der var afgaaet ved Døden, og Snedkermester Axel E. Mørch, der ikke ønskede Genvalg, valgtes Juvelerer Poul Michelsen til Formand, og Snedkermester Otto Meyer til Medlem af Bestyrelsen. Endvidere genvalgtes Bogbindermester Anker Kyster og Snedkermester Poul Jensen. Det vedtoges at forhøje Foreningens Kontingent til Kr. 24.00 aarlig, for Kunstnere og Interesserede til Kr. 6; tillige vedtoges det, naar der var flere Medlemmer af samme Firma, da at lade det andet og tredie Medlem betale laveste Kontingent.

Bestyrelsen har derefter konstitueret sig med Litograf Cato som Næstformand og Snedkermester Poul Jensen som Kasserer.

Et nyt Lyselement.

Som det vil erindres, blev der i sin Tid af Industriraadets Studiekommission nedsat et »Lyselement-Udvalg« med den Opgave at søge Spørgsmaalet om et billigt og praktisk anvendeligt Lyselement løst til Erstatning for Petroleumsbelysning m. m. Udvalget kom til at bestaa af Direktør, Kaptajn J. Rambusch,

Professor Brøndsted og Ingeniør Gjerulf. Som Medlem af dette Udvalg har Professor Brøndsted konstrueret et galvanisk Lyselement, der udmærker sig ved overordentlig Ydeevne, idet 4 Elementer samlet i et Batteri, kan give Strøm til en elektrisk Lampe med 4 à 5 Lys' Styrke i ca. 5 Timer ad Gangen, idet Elementvæsken — Jernklorid — efter denne Tids Forløb maa fornyes. Flere Batterier kan kobles sammen og derved give større Lysstyrke. Efter Sigende skal Materialerne til det nye Element være tilstede i rigelig Mængde, og det maa haabes, at dette, der nu bringes i Handelen, kan bidrage sit til at bøde paa Belysningsnøden, der jo særlig paa Landet vil blive meget følelig til Vinter.

Fremtiden.

Samtidig med, at Ententemagternes Handelsplaner efter Krigen antager stadig fastere Former oplyses nu, at Spørgsmaalet om en egentlig Toldunión mellem Tyskland og Østrig-Ungarn er traadt i Baggrunden, og at det nu drejer sig om at faa etableret en saa intim handelspolitisk Forstaaelse som muligt mellem de to Riger med det Formaal at kunne optræde i Fællesskab overfor Udlandet.

— Er heri ikke angivet Maalet ogsaa for en skandinavisk Samvirken?

Sprit af Acetylen.

I den af enhver Zermatter-Farer velkendte idylliske Schweizerby Visp er der bygget en Fabrik, der skal fremstille Alkohol af Acetylen. — Den af Carbid vundne Acetylen passerer Vand, der er svagt surt, og hvortil der er sat et Kviksølvsalt; herved dannes Acetaldehyd, der straks polymeriserer sig til Paraldehyd, og naar dette sammen med Brint ledes over metallisk Nikkel, dannes Alkohol. — Man stiller store Forventninger til Metoden, der siges at kunne konkurrere med de hidtil anvendte. Fabriken er projekteret til en aarlig Produktion af 100 Mill. kg.

Et nationalt Handelsvaremærke for Schweiz.

Paa Foranledning af Handelskammeret i Genève er der fornylig i Bern blevet dannet et »Syndikat for Schweiz's Eksport« (Syndicat pour l'Exportation Suisse): »Spes«, der skal overvaage Eksporten af alle autentiske Schweizervarer.

Det er Meningen, at Mærket »Spes« herefter skal paatrykkes alle schweiziske Landbrugs- og Industriprodukter, ligesom det ogsaa skal paatrykkes Varer, der er forarbejdet i Schweiz, og som derved har mistet deres oprindelige Karakter.

Den amerikanske Farveindustris Udvikling.

Det fremgaar af en Rapport, som nylig er blevet offentliggjort af det amerikanske »Kontor for inden- og udenrigs Handel«, at De Forenede Stater, der før Krigen aarlig indførte for over 10.000.000 Dollars Anilinfarve, i de første 10 Maaneder af forrige Aar har kunnet udføre for mere end 12.500.000 Dollars Farver fordelt paa 24 Lande. Og det sidste foreløbige Opgør viser, at Eksporten er i stadig Stigning. Det vigtigste af Udlandets Markeder er det engelske, der i de ovennævnte 10 Maaneder aftog for over 3.000.000 Dollars Farver. Denne Industri, der er opstaaet under Krigen, hviler nu paa en solid Basis. Og efter Amerikanernes eget Udsagn staar de amerikanske Farver paa Højde med de bedste tyske. Amerika vil da ogsaa paa dette Omraade blive den gamle Verden en ny og farlig Konkurrent.

En ny Tekstilplante i Brasilien.

I Rio de Janeiro har man forsøgt at anvende Fibrene af »Piteira«-Planten i Tekstilindustrien. Forsøget har givet uventet gode Resultater. Udnyttelsen af den nævnte Plante menes at ville blive meget indbringende og give Stødet til en stor Industri. Planten lever ca. 8—16 Aar, og Bladene giver 2—3 pCt. Fibre og en betydelig Mængde Træspiritus.

Spanske Kul.

Kulproduktionen i Spanien er i de sidste Aar steget saa betydeligt, at den spanske Industri har kunnet holdes oppe paa omtrent normal Højde trods manglende Tilførsler fra Udlandet.

Produktionen har for de sidste 5 Aars Vedkommende været

1913	4,292,522 Tons
1914	4,244,493 —
1915	4,686,753 —
1916	5,588,624 —
1917	5,972,474 —

Hørindustrien i Kanada.

Paa de fleste store Gaarde i Distriktet Saskatchewan i Kanada har Farmerne i de sidste Aar opdyrket en ny Slags Hør, hvormed der er opnaaet udmærkede Resultater. Hovedstaden i Distriktet har afholdt en Udstilling af over 50 Artikler fabrikeret af den nye Hør. Behandlingen af den skal være meget enkel og billig, og det nye Produkt har vist sig at eje alle den almindelige Hørs gode Egenskaber.

Det dyrkede Areal var i 1917: 700,000 Acres i Saskatchewan, 230,000 Acres i Alberta og 63,000 Acres i Manitoba — altsaa omtrent 1 Million Acres, som gav $1^1/_4$ Tons Fibre pr. Acre eller en samlet Sum af 1,250,000 Tons.

En japansk Erstatning for Bomuld.

Den japanske »Føderation for Havindustrien« har udsendt en interessant Meddelelse om Opdagelsen af en Alge, der kan erstatte Bomulden.

Algen, der bærer Navnet »Sugramo« eller »Gomo-Gomo«, er det Raastof, hvoraf man uddrager Bomulden. Algen findes i store Mængder i Japan, hvor den tidligere blev meget anvendt som Gødning.

Fabrikationen af den nye Bomuld, der i alle Maader skal kunne staa Maal med den virkelige Bomuld, er meget enkel. Man koger Algen i askeblandet Vand og derefter i Vand tilsat Risklid. Naar Algen helt er kogt ud, begynder Blegningen. »Fiberlaboratoriet i Tokio«, hvor denne Opdagelse blev gjort, har taget Patent paa Fremstillingsmetoden og har allerede udsendt Meddelelse om, at det vil være muligt at naa en aarlig Produktion af 100,000,000 Kwam eller ca. 375,000,000 kg.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Tomt Returgods fra Island og Færøerne.

»Ifølge Meddelelse fra det tyske Gesandtskabs Søfartsafdeling har man fremtidig frafaldet Krav paa Afgivelse af B 2-Erklæring for tomt Returgods fra Island og Færøerne.«

Importen af færdigsyede Klæder fra England.

»Ifølge Meddelelse fra Industriraadets Repræsentant i London, Ingeniør Mygind, er det blevet besluttet at ændre Bestemmelsen om Genoptagelsen af Eksporten fra England af færdigsyede Klæder saaledes, at det fremtidig kun tillades at eksportere Luksusartikler, d. v. s. saadanne, som forfærdiges af Silke, men derimod ikke andre færdigsyede Klæder, formodentlig fordi man har betragtet det som inkonsekvent at tillade Udførsel af færdigsyede Klæder, medens man dog ikke tillader Udførsel af Klæde og Alenvarer.«

Udførsels- og Transittilladelser fra Sverige.

Under 20. Juni d. A. er der udstedt en kgl. Kundgørelse i Sverige, hvorefter alle svenske Udførsels- eller Transittilladelser, udstedt før den 1. Juni, skal fremsendes i Original til fornyet Undersøgelse til Handelskommissionen i Stockholm, saafremt der ikke er sket Anmeldelse før 1. Juli af de paagældende Udførsels- eller Transittilladelser.

Varer fra Amerika.

I »The Board of Trade Journal« for 30. Maj meddeles, at Systemet med Udstedelse af »License-Navicerts« (Lejdebrev gennem den engelske Blokade) og »License-Shipping-letters« (Afskibningstilladelse) for visse Varekategorier bestemt før Eksport fra De Forenede amerikanske Stater til forskellige evropæiske Lande, derunder Danmark, nu er blevet ophævet. Det vil for Fremtiden for Afskibere af saadanne Varer være tilstrækkeligt at opnaa Udførselstilladelse fra det amerikanske »War Trade Board«, hvorimod der ikke vil blive udkrævet nogen License fra det britiske »War Trade Department«.

▫▫▫▫▫▫

Vareudvekslingen med Centralmagterne.

I Dagene fra den 8. til den 12. Juli har der i Erhvervenes Fællesudvalg været ført Forhandlinger med Delegerede fra Tyskland og Østrig-Ungarn om Vareudvekslingen med disse Lande for de 4 Maaneder fra 1. August til 30. November 1918.

Fra tysk Side saavel som fra østrig-ungarsk Side var mødt en talrig Repræsentation under Ledelse af Geheimeraad von Grunenwald fra det tyske Udenrigsministerium og Legationsraad Dr. Toepffer, Handelsattaché ved det herværende tyske Gesandtskab, og fra østrig-ungarsk Side under Ledelse af Dr. Kern, Handelsattaché ved det herværende østrig-ungarske Gesandtskab, samt Hofrat Dr. Tayenthal og Sektionsraad v. Horrak.

Fra dansk Side mødte de samme Delegerede som ved de tidligere Forhandlinger, under Forsæde af Ingeniør Alex. Foss, samt med Forpagter Chr. Sonne som Ordførende for Landbrugets Delegerede.

I Forhandlingerne deltog Repræsentanter for Udenrigsministeriet, Justitsministeriet, Handelsministeriet og Landbrugsministeriet.

Endelig deltog efter Udenrigsministeriets Ønske Landstingsmand Bramsnæs, hvorimod Folketingsmand Sigvald Olsen ved Sygdom var forhindret.

Der er truffet Overenskomst om Tilførsler her til Landet af:

Kul i uforandret Omfang og til uforandrede Priser, Salt, Jern og Staal, Skibsbygningsmateriale, forskellige Kemikalier og Medicinalvarer, Kali, Soda, Klorkalk, Stearin, Terpentinolie, Benzin, Smøreolie, Parafin, Rødkløverfrø, Sukkerroefrø, ligesom det ogsaa er lykkedes at sikre et Kvantum Petroleum navnlig til Fiskeriet, for hvilket der er truffet Betemmelse om Fordeling gennem et nyt Organ, en af Regeringen dertil udnævnt Fordelings-Kommission.

For de danske Udførselsvarers Vedkommende blev der truffet Aftale om Priserne for de næste 4 Maaneder.

▫▫▫▫▫▫

Legater.

Kaptajn og Malermester C. A. Bruuns og Hustrus Rejselegat er i Aar uddelt til Konstruktør Charles Peter Hansen og Ciselør og Emaillør Birgitte Erichsen med 800 Kr. til hver.

Afdøde Læge Jacob Pinquez's Legat til Fremme af Haandværksbedrifter er i Aar uddelt til Instrumentmager Jens Kristian Jensen og Instrumentmager og Optiker Theodor Oscar Andersen med 500 Kr. til hver.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

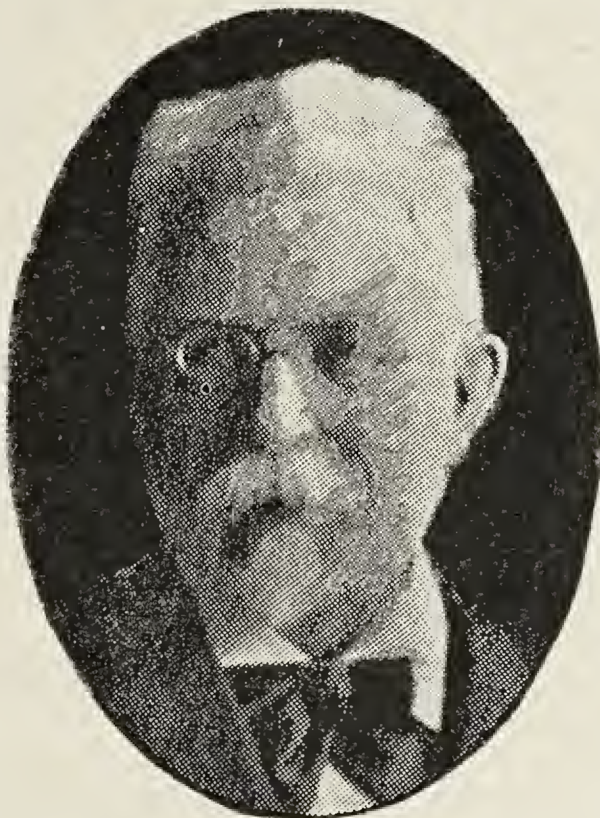
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN

• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 12 | 15. AUGUST | 1918

Camillus Nyrop.

31. Juli 1843 — 6. August 1918.

Kun faa Dage efter sin 75-Aars Fodselsdag er Professor *Camillus Nyrop* afgaaet ved Døden. En nobel Personlighed, en utrættelig Arbejder, en glodende Forkæmper for dansk Industri og Haandværk er gaaet bort med ham. Den Kærlighed, hvormed Nyrop omfattede disse Erhverv, havde han vel et naturligt Grundlag for, idet han var udgaaet fra et højt kultiveret Haandværkerhjem, — hans Fader var Grundlæggeren af det kirurgiske Instrumentmageri her i Landet, — men han udviklede denne Kærlighed til noget for ham ejendommeligt, til selve den rode Traad i hele hans Tilværelse og Tanke. Han kom aldrig selv til direkte at tilhøre det praktiske Liv — efter at være blevet juridisk Kandidat knyttedes han snart som Embedsmand til Industriens Organisationsliv — men repræsenterede istedet en rent teoretisk og ideel Interesse for det Haandens Arbejde, som da han traadte frem ingenlunde stod højt i Kurs i vort daværende Samfundsliv. Han blev den danske Industris Riddersmand og Historieskriver, han dyrkede Industri og Haandværk som Videnskabsmanden sit Fag og Kunstneren sin Kunst. Den Titel, der allerede efter den store nordiske Udstilling i 1888 tillagdes ham som titulær Professor, var andet og mere end en blot ydre Værdighed for Camillus Nyrop. Den var i Virkeligheden ualmindelig betegnende for hele hans Personlighed. I andre og større Lande er Industri og Haandværk vant til som en naturlig Ting at regne Mænd med Professortitler blandt deres Tilhængere. Dansk Industri tor ikke sige det samme. Hos os vil Professor Nyrop med sin Forstaaelse, Interesse og Kærlighed til det praktiske Haandens Arbejde staa som en Skikkelse, der længe vil bevare sin Ejendommelighed.

Nyrops Hovedgerning i vor Industri knyttede sig til Udstillingsvæsenet, til Tidsskriftsvæsenet, til Undervisningsspørgsmaalet, til Kunstindustrien saa vel som til hele Organisationslivet. Dertil kom hans store og omfattende Skribentvirksomhed, hvor han atter betød noget nyt, idet hans Studier udelukkende var helliget dansk industriel Historie, indenfor hvilken han i Sandhed udrettede et banebrydende og grundlæggende Arbejde.

For kun faa Aar siden kunde nærværende Tidsskrift bringe nogle biografiske Oplysninger om Professor Nyrop i Anledning af det Billede, der ved hans 70-Aars Fodselsdag blev malet af ham, og som siden er ophængt i Industriforeningen. Fra disse Oplysninger skal da kortelig gengives de vigtigste Hovedpunkter i hans Liv.

Efter som nævnt at have taget juridisk Em-

bedseksamen kom Camillus Nyrop i 1869 i Berøring med Industriforeningen, idet han valgtes ind i Bestyrelsen, og dermed var hans Livsbane afstukket. Der var fuldt af uløste Opgaver at tage op, Opgaver, der navnlig samlede sig om det store biografiske Arbejdsfelt, Haandværkets og Industriens ofte saa karakteristiske Skikkelser afgav. 1869 skrev Nyrop sin første Haandværkerbiografi, nemlig om Typografen Chr. Sørensen, Opfinderen af Sættemaskinen, et Arbejde, der indledede en lang Række Undersøgelser paa disse nyoptagne Felter. Industriforeningen vidste snart at drage Nytte af hans Arbejdsevne. Aar 1871 valgtes han til Sekretær i Komitéen for Industriudstillingen af 1872, og efter at have skilt sig fra dette Arbejde til største Tilfredshed var han herefter selvskreven til fremtidigt at overtage lignende Stillinger. Sin første Redaktorgerning fandt han i 1871 ved Skandinavisk Bogtrykker-Tidende.

Aar 1876 overtog Nyrop endelig Sekretærstillingen i Industriforeningen og traadte samtidig ud af Bestyrelsen, og i den nærmest følgende Aarrække udførte Nyrop nu det store Program, han havde sat sig: i literær Form at sprede Oplysning om dansk Industri og Haandværk, dets Mænd og Arbejdsvilkaar, altsammen dikteret af den Kærlighed til disse Erhverv, som det blev ham til Hovedopgave just gennem sine Skrifter at søge vakt i videre Kredse. Antallet af saadanne Levnedsskildringer fra Nyrops Haand udgør ialt ca. 250.

1872 udgav Nyrop sine første »Meddelelser fra Industriens Omraade«, 1878 »Strandmøllen, den danske Papirfabrikation«, 1879 »Danmarks Industri- og Haandværkerforeninger«, 1880 »Danmarks Deltagelse i Verdensudstillingen i Paris 1878« o. s. v. Fra dansk Guldsmedekunst til Roskilde Smedelavs Lade, fra Kjøbenhavns Tømmerlav til selve Industriforeningens omfangsrige Historie spændte hans Undersøgelser. Med disse større Arbejder vekslede omfangsrige Beretninger om Møder og Udstillinger, større og mindre Skrifter som dem om Classen, Reiersen, om »Danske Farvere«, »Det Suhrske Hus«, »Kjøbenhavns Murer- og Stenhuggerlav«, om »Det tekniske Selskab« o. s. v. i broget Rigdom.

Aar 1875 var Nyrop Sekretær i den Komité, der med Gehejmeraad Hall som Formand omskabte det lille tekniske Institut til den betydelige Institution, Det tekniske Selskabs Skole, i hvis Bestyrelse Nyrop derefter havde Sæde i en meget lang Aarrække. 1878 deltog Nyrop i Forhandlingerne i Horsens, hvor »Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk« reelt blev stiftet. I denne Forening blev han derefter Sekretær i 13 Aar. Fra 1905—07 var han Formand i Industriforeningen, hvis Æresmedlem han siden har været.

Særlig Fortjeneste har Nyrop for Tilblivelsen af Kunstindustrimuseet. Fra Rejser i Udlandet hjembragte han stor Interesse for denne Sag, der senere udvikledes videre, efter at Philip Schou var bleven Formand i Industriforeningen. Fra 1885 udgav denne under Nyrops Redaktion »Tidsskrift for Kunstindustri«, der fortsattes til 1899. Efter at have været virksom Deltager i Forhandlingerne om Kunstindustrimuseets Oprettelse og Medlem af dets Bestyrelse, blev Nyrop i 1908 Formand for denne og var dette til 1915. Ligesaa interesseret deltog han senere i Arbejdet for Teknologisk Instituts Oprettelse, for hvis Bestyrelse han fra 1907 til 1915 har været Formand, og for hvis Udvikling han har haft saa stor Betydning.

Imedens fik Nyrop dog stadig Tid til at dyrke sine literære Arbejder. I 1895 begyndte han sit store Værk, »Danmarks Gilde- og Lavsskraaer fra Middelalderen«, der afsluttedes i 1904. Dette Værk fortsattes med »Haandværksskik i Danmark«, der atter fulgtes af »Enevoldsmagten og Lavene«, og er for nogle Aar siden ført helt op til 1857, med »Bidrag til vor Haandværkerstands Historie i Tiden for 1857«.

Desuden var der paa mange andre Omraader lagt Beslag paa Camillus Nyrops Arbejdskraft. Han var Medlem af utallige Udvalg og Kommissioner i Sager, der berørte hans Interesser, han var Formand for Østifternes historisk-topografiske Selskab og for Dansk historisk Fællesforening. Hans patriotiske og humane Sindelag førte ham ogsaa ind i Foreningslivet paa disse Omraader.

Først og fremmest har det dog været Industriforeningen og dens Opgaver, der har dannet Rammen om det utrættelige ideelle Arbejde, der nu er afsluttet, og Industriforeningen vil da ogsaa i den dybeste Taknemlighedsgæld altid bevare Mindet om den ædle og trofaste Forkæmper og Elsker af dansk Industri, som er gaaet bort med den gamle Professor.

Udsigterne for det danske Jernmarked efter Krigen.

Af Direktør *W. Engel.*

(Sluttet.)

B. De af den amerikanske Produktion beherskede Markeder.

1. Produktionen.

Amerika har under Krigen gennemgaaet en eventyrlig Udvikling netop paa Jernindustriens Omraade. Der har været en Efterspørgsel fra Ententen, som man aldrig før vilde have drømt om. Der er blevet betalt de Priser, der forlangtes, og til Trods for Prisernes stadige Stigning voksede Kravet i endnu hurtigere Tempo. Med Amerikanernes udprægede Sans for Chancen og deres Higen efter »the biggest« har dette medført en epokegørende Udvikling og Udvidelse af den amerikanske Jernværksindustri. Nedenstaaende Tabel V angiver Produktionsevnen pr. 1. Juli 1914 og 1. Juli 1918, samt de store Udvidelser, der nu ved denne Tid vil kunne tages i Brug efter at være udført under Krigen.

Tabel V.

Lande	Produktionsevne d. 1. Juli 1914	Udvidelser under Krigen	Produktionsevne d. 1. Juli 1918
	Tons	Tons	Tons
U. S. A.	37,000,000	11,000,000	48,000,000
Kanada	1,200,000	900,000	2,100,000
Mexiko	150,000	—	150,000
Ialt...	38,350,000	11,900,000	50,250,000

2. Forbruget.

Medens Tilbudet fra det amerikanske Produktionscentrum er øget saa stærkt som med 31 pCt., vil Forbruget paa de Markeder, der er afhængige heraf, ikke nær være steget tilsvarende, da de ligger saa langt fra Krigen, navnlig for hele Sydamerikas Vedkommende.

Heller ikke har de Aarsager, der i Evropa giver Anledning til den store Vækst i Efterspørgslen, en tilsvarende Betydning for Amerika.

a) En Forøgelse af det egne Markeds Købeevne ved Stigning af Lønningerne vil utvivlsomt finde Sted. Man har jo i Amerika begaaet den Fejl at udvide Industrien saa eventyrligt uden forinden at undersøge, om man havde Mandskab hertil. Som Følge af disse Forhold er Lønningerne i Amerika ogsaa skruet meget betydeligt op over det normale. Men det vil dog være urigtigt at regne med en lignende faststaaende Forhøjelse som i Evropa. Amerikanerne vil sikkert gaa ud af Krigen uden føleligt Mandskabstab, og Indvandringen (rimeligvis fra Asien) vil ogsaa gøre sit til, at Arbejdsmarkedet ikke lider af Mangel paa Tilbud. Endelig er det næppe heller antageligt, at Jernforbruget, der i U. S. A. og Kanada i Forvejen var overordentlig højt, vil tiltage proportionalt med Lønstigningerne. Naar man derfor ansætter Forbrugsstigningen foraarsaget af hele Udviklingen til 10 pCt. i U. S. A. og 5 pCt. i Kanada og Argentina, maa man formode at have regnet meget lavt og sikkert. I Tabel VI er alle de øvrige amerikanske Markeder ansat til deres Forbrug i 1913, altsaa ganske uden nogen Forøgelse.

b. Til Genrejsningen af Handelsflaaden vil ogsaa U. S. A. og Kanada bruge større Mængder Jern, og det kan forudses, at Amerika vil gøre ganske særlige Anstrengelser for at skabe sig en større Handelsflaade som Støtte for sine Eksportmuligheder. I Tabel VI er der hertil dog kun regnet med de ret smaa Mængder, der efter Handelsflaadens Størrelse vilde falde paa de to Landes Andel i Genopbyggelsen af Verdenstonnagen.

c & d. I Amerika har man ikke ladet sig paavirke af Krigsbehovets alt andet tilsidesættende Vigtighed og har først og fremmest holdt sine Anlæg i upaaklagelig Stand, og i Størrelse svarende til Produktionsbelastningen. Der vil derfor her næppe være noget Ekstrakrav for at indhente udskudte Reparationer og Udvidelser. Og saa har der ganske naturligt ingen direkte Krigsødelæggelser fundet Sted.

Ganske tilsvarende Tabel IV er Tabel VI opstillet for de Markeder, der grupperer sig omkring det amerikanske Produktionscentrum. Denne Beregning giver saa det Resultat, at man paa disse Markeder efter Krigen kan regne med

en Produktionsevne af	50,250,000	Tons
og et Varekrav paa	43,650,000	»
Altsaa vil der her fremkomme et disponibelt Overskud af . .	6,600,000	Tons

eller 13 pCt. af Produktionsevnen.

Det er muligt, at et saa stort Overskud forbigaaende kan trykke Priserne i selve Amerika, indtil Eksporten er organiseret, men det er samtidig indlysende, at Amerika herefter vil være tvunget til en stor Eksport. Hertil har det ganske enorme Chancer, idet den øvrige Verden

Tabel VI.

Lande	Aarlige Forbrug 1913		a		b	Formodet aarlige Forbrug efter Krigen
	pr. Hoved	Ialt	Forøgelse paa Grund af Lønudviklingen.		Forøgelse til Verdenstonnagens Genopbygning	
	kg	Tons	pCt.	Tons	Tons	Tons
United States	346	34,650,000	10	3,465,000	400,000	38,515,000
Kanada	310	2,500,000	5	125,000	100,000	2,725,000
Kuba	50	125,000				125,000
Mexiko	19	300,000				300,000
Øvrige Mellemamerika	12	137,000				137,000
Argentina	113	900,000	5	45,000		945,000
Uruguay	97	130,000				130,000
Chile	63	225,000				225,000
Brasilien	18	450,000				450,000
Øvrige Sydamerika	5	89,000				89,000
Ialt...	203	39,506,000	9	3,635,000	500,000	43,641,000

Tabel VII.

Lande	Aarlige Forbrug 1913		b	c.		Formodet aarlige Forbrug efter Krigen	Egen Produktion	Formodet aarlige Import efter Krigen
	pr. Hoved	Ialt	Forøgelse til Verdenstonnagens Genopbygning	Forøgelse paa Grund af Reparationer og Erstatninger				
	kg	Tons	Tons	pCt.	Tons	Tons	Tons	Tons
Afrika:								
Engelsk Sydafrika	48	300,000		5	15,000	315,000		315,000
Portug. Østafrika	26	80,000		5	4,000	84,000		84,000
Tysk Sydvestafrika		15,000				15,000		15,000
Tysk Østafrika	5	40,000				40,000		40,000
Madagascar	4	15,000				15,000		15,000
Kongostaten	2	30,000				30,000		30,000
Portug. Vestafrika	0,6	3,000				3,000		3,000
Østasien:								
Hongkong	109	50,000		5	2,000	52,000		52,000
Kiautschau	16	3,000		10	500	3,500		9,500
Japan	16	1,000,000	150,000	10	100,000	1,250,000	600,000	650,000
Russisk Østasien	15	100,000		5	5,000	105,000		105,000
Ceylon	10	40,000		5	2,000	42,000		42,000
Øvrige eng. Besiddelser	14	10,000		5	500	10,500		10,500
Hollandsk Indien	6	275,000				275,000		275,000
Filippinerne	5	40,000				40,000		40,000
Siam	4	30,000				30,000		30,000
Fransk Indien	0,6	10,000				10,000		10,000
Kina	0,6	200,000				200,000		200,000
Korea	0,2	3,000				3,000		3,000
Australien:								
Det austr. Fastland	185	850,000	70,000	10	85,000	1,005,000	150,000	855,000
New Zeeland	67	100,000		10	10,000	110,000		110,000
Franske Besiddelser	10	1,000				1,000		1,000
Amerikanske Besiddelser	4	1,000				1,000		1,000
Øvrige eng. Besiddelser	2	1,000				1,000		1,000
Tyske Besiddelser	2	1,000				1,000		1,000
Ialt...	14	3,198,000	220,000	7	224,000	3,642,000	750,000	2,892,000

konkurrencelos staar aaben med et Varekrav paa 18 Millioner Tons aarlig (udækket Krav i det evropæiske Markedsomraade paa 15 Mill. Tons og i de omstridte Markeder paa 3 Mill. Tons). En saadan konkurrenceløs Tilstand paa Verdensmarkedet, hvor Varerne fordyres ved betydelige Fragter, og hvor Efterspørgslen er saa meget større end Tilbudet, vil dog ikke virke i Retning af nedadgaaende Priser.

C. De omstridte Markeder.

Produktionen

indenfor de omstridte Eksportmarkeder for Jern er forsvindende, idet Japan, som før Krigen havde en Produktion af 300,000 Tons aarlig, nu under denne har fordoblet sin Fremstillingsevne til 600,000 Tons, men da Japans Forbrug er 1,250,000 Tons, kan det ikke engang dække sit eget Behov.

Noget lignende gælder for Australien, som havde en Produktion paa 150,000 Tons, og som under Krigen ogsaa skal have udvidet, uden at Tallene herfra kan fremskaffes.

Forbruget

paa disse Markeder vil formodentlig efter Krigen ligge meget nær deres Forbrug før Krigen, idet der næppe vil være sket lignende sociale Forskydninger og Lonstigninger. Men da disse Markeder saa godt som udelukkende har været forsynet fra Evropa og derfor under Krigen har maattet savne næsten al Tilførsel, maa man sikkert regne med en ringe Forøgelse af Kravet paa Grund af udskudte Reparationer etc. Ogsaa vil Japan og Australien deltage med ringe Mængder til Genopbyggelse af Flaaden.

Alle disse Forhold finder deres Udtryk i Tabel VII, som viser, at de omstridte Markeder efter Krigen vil møde op med et Krav paa 2,9 Millioner Tons Jern aarlig.

Totalindtrykket af denne Undersøgelse af Forholdene paa Verdensmarkedet bliver, at man formodentlig efter Krigen kan regne med, at der overfor en samlet Efterspørgsel paa 113 Millioner Tons staar en Produktionsevne af 102 Millioner Tons aarlig.

Hvis Produktionsevnen altsaa fuldt kan ududnyttes straks (?), vil der findes et udækket Krav i Verden paa 11 Millioner Tons eller ca. 13 pCt. af Forbruget før Krigen. Dette er et stort Underskud, som sikkert vil have en indgribende Indflydelse paa Verdenskonjunkturen for Jernprodukter.

Tabel VIII.

Lande	Det evropæiske Omraade	Det amerikanske Omraade	Det omstridte Omraade	Verdensforbrug
	Tons	Tons	Tons	Tons
Forbrug i 1913 .	41,584,000	39,506,000	3,198,000	84,288,000
Forogelse paa Grund af Lonudviklingen . .	9,000,000	3,635,000		12,635,000
Forogelse til Verdenstonnagens Genopbyggelse	3,280,000	500,000	220,000	4,000,000
Forogelse paa Grund af Reparationer og Erstatninger .	9,716,000		224,000	9,940,000
Forøgelse paa Grund af Krigsødelæggelser . .	2,076,000			2,076,000
Verdensforbrug .	65,656,000	43,641,000	3,642,000	112,939,000
Produktion efter Krigen	50,800,000	50,250,000	750,000	101,800,000
Overskud		6,609,000		
Underskud	14,856,000		2,892,000	11,139,000

Af Tabel VIII fremgaar det, hvorledes disse Forhold i Efterspørgsel og Tilbud fremkommer og fordeler sig paa de tre store Verdensmarkedsomraader. Heraf ses, at Amerika møder op med et stort Overskud paa 6,6 Millioner Tons, der dog ikke er i Stand til at dække det øvrige Verdensunderskud paa 18 Millioner Tons. Heraf kan man slutte, at Amerika vil have let Spil ved at erobre de store Eksportmarkeder baade i Sydamerika og i de omstridte Markeder. Rimeligvis vil det endda kunne opnaa en ikke ringe Eksport til Evropa. Men videre kan man udlede heraf, at Tabet af de oversoiske Eksportmarkeder ikke vil være det haarde Slag for de evropæiske Produktionslande, som man stadig har talt om, særlig Centralmagterne, fordi disse vil have mere end rigelig Afsætning indenfor det snævrere evropæiske Markedsomraade, der ikke kan dækkes. En Oversvommelse af vore Markeder er derfor ikke at befrygte. Tværtimod vil efter al Rimelighed den følelige Jernmangel bevirke en ret stor Udvidelse af den evropæiske Jernindustri.

Meget interessant er det at iagttage de Forskydninger, man paa Grundlag af disse Undersøgelser i Forbindelse med høje Sofragter, kan forvente paa Verdensmarkedet. Tabel IX giver en Oversigt over, hvorledes de store Markeders

Tabel IX.

Verdens Forsyning af Jern fordelt mellem Evropa og Amerika.

Omraader	1913				Efter Krigen					
	Fra Evropa		Fra Amerika		Fra Evropa		Fra Amerika		Udækket	
	Tons	pCt.	Tons	pCt.	Tons	pCt.	Tons	pCt.	Tons	pCt.
Hele Evropa	39,012,000	99	380,000	1	50,650,000	80	2,543,500	4	10,009,000	16
Vestasien	1,676,000	98,5	25,000	1,5			1,200,000	62	728,500	38
Nordafrika	341,000	100					300,000	80	75,000	20
Det evropæiske Omraade	41,029,000	99	405,000	1	50,650,000	78	4,043,500	6	10,812,500	16
U. S. A.	250,000	0,7	34,400,000	99,3			38,515,000	100		
Kanada	200,000	15	1,100,000	85			625,000	100		
Mellemamerika	137,000	33	275,000	67			412,000	100		
Sydamerika	1,334,000	74	460,000	26			1,839,000	100		
Det amerikanske Omraade	1,921,000	5	36,235,000	95			41.391,000	100		
Sydafrika	468,000	97	15,000	3			400,000	72	157,500	28
Ostasien	1,286,000	88	175,000	12			1,365,500	100		
Australien	684,000	85	120,000	15			800,000	82	169,000	18
Det omstridte Omraade	2,438,000	89	310,000	11			2,565,500	89	326,500	11
Ialt...	45,388,000	55	36,950,000	45	50,650,000	46	48,000,000	44	11,139,000	10

Forsyning fra Evropa og Amerika formede sig før Krigen, og hvorledes man kan forvente dem efter Krigen.

En Omstændighed spiller dog en Rolle under disse Forhold og vil virke hindrende paa disse Markedsforskydninger. Det er, at Amerika tidligere næsten ingen Eksport havde, idet ca. Halvdelen af denne gik til Kanada pr. Baue og ud over dette eksporteredes næppe 4 pCt. af Amerikas vældige Produktion til oversøiske Lande. Grunden hertil er, at Amerika ingen tilsvarende Handelsflaade havde og ikke disponerede over den nodvendige Handelsorganisation i de oversøiske Lande. Før dette er bragt i Orden, vil Amerikas Overlegenhed paa de oversoiske Markeder ikke gøre sig gældende i den Grad som Tallene tyder paa.

I Forbindelse hermed kan man ikke undlade at tænke paa, hvilken Chance Danmark vilde kunne have, der er saa lykkelig i Østasiatisk Kompagni at besidde en med beundringsværdigt Storsyn og talentfuld Sikkerhed indarbejdet Handelsforbindelse i det fjerne Østen. Her mangler hverken Organisationen, Flaaden eller Initiativet. — Dersom Danmark, hvis Forbrug for Krigen var ca. 260,000 Tons aarlig, havde et Jernværk til en Produktion af f. Eks. 400,000 Tons aarlig, saa vilde en Eksport paa 140,000 Tons til Ostasien hjælpe med til at sætte Fremstillingsomkostningerne paa vort eget Forbrug saa langt ned, at vor Skibsbygnings- og Jernindustri vil kunne holde sig uafhængig i sit Udgangsmateriale under den forventede store Konjunkturbølge. Et saadant Jernværk i Danmark med Ø. K. som Hovedaftager er meget vel muligt, idet det kunde arbejde med svensk Malm og engelske eller tyske Kul ganske i Lighed med de tyske og franske Kystværker.

II. De evropæiske Markeder.

Vender vi os nu fra det store Verdensmarked til den snævrere Kreds af de specielt evropæiske Markeder og undersøger deres Forbrug og Produktion efter Krigen efter de samme Synspunkter, som der for er gjort Rede for, saa ses det af Tabel X, at saa godt som alle Lande, endda det evropæiske Jernland Tyskland, moder op med et betydeligt Underskud. Den samlede udækkede Efterspørgsel i Evropa kan vurderes til 12,5 Mill. Tons aarlig og kan ikke engang tilfredsstilles af Amerikas Overskud, selv om alt blev sendt herover.

Men ikke engang indenfor et enkelt Land kan der forventes et saadant Overskud, at en lokal Hindring for en Højkonjunktur kunde tænkes at indtræde. Det er kun Belgien, England og Sverige, der viser et beskedent Overskud. I Belgien, der har været Krigsskueplads,

vil dette Overskud formodentlig straks blive brugt i de første Aar ud over, hvad vi ved vore »Gennemsnitsberegninger« har anslaaet. England, der hidtil har forsynet sine Kolonier, vil gøre sig alle Anstrengelser for at holde disse Markeder, og ethvert disponibelt Kilo vil blive anvendt dertil. Sveriges Overskud er ca. 1 pCt. af Evropas udækkede Krav, altsaa ikke i Stand til at øve nogen Indflydelse. Desuden er hele Sveriges Jernindustri saa udpræget specialiseret paa Kvalitetsprodukter, at dets Frembringelser ikke kan finde Anvendelse til det store almindelige Forbrug.

Tabel X.

Lande	Forbrug efter Krigen	Produktion efter Krigen	Overskud	Underskud
	Tons	Tons	Tons	Tons
Tyskland	20,835,000	19,500,000		1,335,000
Belgien	2,400,000	2,600,000	200,000	
England	10,289,000	11,000,000	711,000	
Frankrig	7,435,000	5,550,000		1,885,000
Sverige	769,000	900,000	131,000	
Østrig-Ungarn	6,430,000	2,800,000		3,630,000
Italien	2,816,000	1,700,000		1,116,000
Rusland, evrop.	7,232,000	6,000,000		1,232,000
Spanien	817,500	600,000		217,500
Holland	990,000			990,000
Norge	573,500			573,500
Schweiz	506,500			506,500
Danmark	416,000			416,000
Rumænien	748,500			748,500
Finland	222,000			222,000
Bulgarien	224,000			224,000
Portugal	185,200			185,200
Serbien	128,000			128,000
Tyrkiet, evrop.	32,000			32,000
Grækenland	150,000			150,000
Montenegro	1,900			1,900
Gibraltar, Malta, Cypern, Kreta	1,400			1,400
Ialt	63,202,500	50,650,000	1,042,000	13,594,500

Ialt kan vi altsaa slutte os til, at ca. 20 pCt. af Evropas Efterspørgsel ikke kan dækkes af det evropæiske Produktionscentrum. Priserne vil altsaa i alle de Lande, der savner eller ikke har tilstrækkelig Jernindustri, blive forhøjet med mindst Fragtomkostningerne fra Amerika udover de øgede Produktionsomkostninger og eventuelle Eksportafgifter.

Men man kan slutte sig til mere. Kravene ude fra og fra de nærmere og fjernere Eksportmarkeder og tidligere Forbindelser, resp. gamle og nye Kolonier, vil lyde saa stærkt, at man rundt omkring i de evropæiske Lande, ogsaa de mindre, vil føle sig foranlediget til ret betydelige Udvidelser og Nybygninger af Jernværker. Der er allerede gjort ret fremskredne Anstrengelser i denne Retning i Sverige, Norge og Holland. Ogsaa her i Landet har der været Interesse for Sagen. De under Krigen stærkt medtagne gamle, delvis afskrevne Værker, vil være nødsaget til at ombygge og modernisere deres Anlæg.

Alt dette maa ske til de nuværende høje Priser, og da Forrentning og Amortisation af Anlæget er en meget væsentlig Post i Jernets Fabrikationsomkostninger, saa vil overalt de næsten udelukkende nye Anlæg, der hurtigst muligt skal nedskrives, bevirke en kendelig Prisstigning. Dette kommer selvfølgelig de Lande tilgode, der har Jernværker og i disses Afskrivningsfonds kan opspares noget af denne Konjunkturgevinst til senere Omslagstider. De ikke producerende Lande kommer til at betale dette.

III. Det danske Marked.

Trækker vi endelig Kredsen endnu snævrere og betragter vort eget danske Marked, saa ser vi først, at vi kan forvente en betydelig Stigning af vort Forbrug efter Krigen fra ca. 254,000 Tons til ca. 416,000 Tons aarlig. Til Dækning af dette Forbrug har vi hidtil været henvist til Tyskland, England, Belgien og Sverige samt Amerika, som Tabel XI viser.

Tabel XI.

Danmarks Jernforsyning i 1913.

Land	Tons	pCt.
Fra Tyskland	164,437	65
» England	67,158	26
» Belgien	8.987	3,5
» Sverige	4,945	2
» U. S. A.	2,261	1
» Østrig-Ungarn	2.036	1
» Frankrig	232	
Import uden Angivelse	3,944	1,5
Ialt	254,000	100,0

Tyskland er, som vi har set, stærkt engageret og vil ikke kunne dække sit eget Behov. Selv om man nu fra tysk Side baade før og under Krigen har vist udmærket Forstaaelse af vore Markedsforhold (ganske vist ogsaa har udnyttet dem), saa vil vi dog ikke kunne regne med en tysk Import i lignende Udstrækning.

Alt, hvad vi kan faa fra Tyskland, maa undværes fra tyske Interesser, og vi vil ikke kunne

forvente denne Imodekommenhed uden at betale derfor enten ved særlige Priser eller anden Kompensation.

Vender vi os om, finder vi det heldigt, at vi er beliggende mellem England og Sverige, der er de Lande, som i Tabel X viser en Overskudsproduktion efter Krigen. Men denne er meget ringe, og England har saa store Forpligtelser og Interesser overfor sine Kolonier, at der er disponeret mange Gange over dette lille Overskud. Vi kan forvente, at hvad der gjaldt for Tyskland, vil ogsaa gælde for England, og vi vil komme til at betale vort Jern dyrt herfra.

Retter vi vort Haab mod Sverige og den nye Skandinavisme, saa bliver dette kun en ringe Trøst. Sveriges Overskud beregnes til 131,000 Tons aarlig, medens Danmarks og Norges Forbrug tilsammen vurderes til ca. 990,000 Tons. Sverige vil derfor selv med egne Indskrænkninger kun kunne forsyne os med nogle Maaneders Forbrug, foruden at det svenske Jern næsten udelukkende er Kvalitetsmateriale, der er meget dyrt og ikke anvendeligt overalt.

Fra Belgien og Østrig-Ungarn vil vi sikkert ikke kunne forvente nogen Tilførsel, og det eneste Haab bliver derfor Amerika. De amerikanske Priser har allerede før Krigen været højere end de evropæiske, og de høje Fragter og Tonnagens Knaphed vil ikke gøre dette Forhold bedre. Hertil kommer, at vi i Amerika vil staa overfor monopollignende Trusts, idet »United States Steel Corporation« kontrolerer over Halvdelen af Amerikas vældige Produktion og forelobig er det Foretagende, der som næsten eneste har gjort Eksportforretninger. Ganske vist har vi ogsaa tidligere i de tyske Syndikater haft Leverandorer af lignende Mægtighed, men deres Stilling var dog ikke saa udpræget stærk, fordi vi altid havde det ovrige Udland som Modvægt.

Det endelige Resultat af denne Undersøgelse synes derfor at maatte blive, at vi for Fremtiden paa vort Jernmarked vil blive afhængige baade af de Priser, man vil diktere os, og af de Mængder, man vil overlade os. Begge Dele, d. v. s. den Interesse, man vil have i vort lille Marked, vil afhænge af, hvad vi kan yde til Gengæld, d. v. s. af vor Handelsbalance.

Vi har derfor den allerstorste Interesse i at bringe denne til at vise et Overskud. I denne Bestræbelse er det af lige stor Vigtighed, baade at vi bringer Passivposterne ned, navnlig de største af dem, ved Selvfremstilling af de importerede Varer, og at vi oger Aktivposterne ved at bringe Landbrugets og Industriens Arbejdsintensitet op gennem indre Organisation og ydre Samarbejde, for derigennem at frembringe flere Eksportvarer.

□□□□□□

Købestævnet i Fredericia.

Aarets andet Kobestævne i Fredericia afholdtes fra 3.—11. August, og det skal straks indrømmes, at det i Maj afholdte Foraarsstævne ikke havde bevirket nogen Formindskelse i Deltagelsen i Auguststævnet. Tvertimod var hver Plads optaget, og ialt mødte ca. 500 Udstillere. Kobestævnets Bestyrelse, der som bekendt noje er knyttet til Fredericia By, havde derfor et godt Grundlag i Forhandlingerne med Finansudvalget, der gæstede Fredericia umiddelbart for Kobestævnet, og en meget betydelig Udvidelse af dette ved Statens Hjælp synes da ogsaa at ligge indenfor Mulighedernes Grænse. Vi har adskillige Gange, sidst i Omtalen af Foraarskobestævnet, berort Sporgsmaalet om Fredericia-Kobestævnets Organisation og skal ikke komme tilbage hertil denne Gang, men blot fremhæve, at man maa have Ret til at vente, at Spørgsmaalet om Stævnets Reorganisation og dets mulige Udvidelse knyttes sammen, saa at der opnaas en for alle Parter og de almene Interesser tilfredsstillende Løsning. Vi tror ogsaa, at man indenfor Købestævnets Bestyrelse er klar over det onskelige i en Udvidelse af Købestævnets Ledelse, som vi bl. a. har gjort os til Talsmænd for, og som forhaabentlig i ikke alt for fjern Fremtid kan blive Resultatet af Handelsministeriets Overvejelser.

For en saadan fremtidig Udvikling kunde det tages som et glædeligt Tegn, at det nu afsluttede Kobestævne repræsenterede et ganske afgjort Fremskridt overfor tidligere Stævner. Baade fra selve Kobestævnets Side saavel som fra de deltagende Firmaers Side var man naaet et godt Stykke frem i Retning af tilfredsstillende Resultater. Den systematiske Ordning er vel stadig ikke det danske Købestævnes Hoveddyd, men man havde dog denne Gang bestræbt sig for at folge visse bestemte Hovedlinier i Stævnets Ordning, og det var umiskendeligt, at Firmaerne efterhaanden har lært at møde med repræsentative Udstillinger, der mere harmonerer med en Varemesses Karakter end tidligere, hvor Udstillings- eller Butiksvinduekarakteren var

dominerende. Tyngdepunktet synes ogsaa at være noget forskudt i Retning af at det nu er den mellemstore Industri, der særlig møder op; dog er der endnu mange smaa Udstillere, der kunde undværes; saaledes var der en paafaldende Overflod paa Udstillere af Blanksværte og lignende Produkter, der for meget har Præg af »tilfældig« Fabrikation.

Hvad Nyheder paa Stævnet angaar, kunde man næppe sige, at Købestævnet gennemgaaende repræsenterede noget nyt eller epokegørende; alligevel var der mange gode Enkeltheder, og det var glædeligt at se, hvorledes f. Eks. Maskinindustrien mødte op med sine nyeste og forbedrede Typer, saaledes at man her havde virkelig Adgang til at følge Udviklingen. Ellers var det interessant at bemærke Fremgangen i vor Kontormøbelindustri og i Levnedsmiddelindustrien som Konservesfabriker, Tørrerier, Fisketilberedning m. m., i hvilke Industrier som bekendt store Forskydninger er indtruffet under Krigen. Baade paa disse og andre Omraader kan man konstatere, hvorledes Konjunkturerne er blevet klogt og dygtigt udnyttet, hvorledes man har konsolideret og udvidet sig og ikke givet op, efter at den første stærke Medvind er sløjet af, men tvertimod har arbejdet ufortrødent videre, selv hvor dette krævede nogen Omlægning og — ikke mindst — Anstrengelse og Ofre. Alt i alt faar man derfor, selv af et saa mangelfuldt Udsnit af vor Industri som Købestævnet endnu repræsenterer, et opmuntrende, ofte ligefrem overraskende Indtryk af, hvor dygtigt baade teknisk og kommercielt, der er arbejdet i vor Industri i de seneste Aar, og man har sikkert Lov til at bygge Forhaabninger ogsaa for Fremtiden herpaa.

De egentlige Krigsindustrier og Erstatningsvarer imponerer med enkelte Undtagelser derimod mindre, og mon vi ikke i saa Henseende deler Skæbne med andre Lande? I al Fald var det nu afsluttede Købestævnes Udstillinger af saakaldte Surrogater ret svag, og det samme gælder Patentafdelingen, som overhovedet turde være et principielt Fejlgreb fra Købestævnets Side. Patentsalg og Varemesse har intet med hinanden at gøre, og i al Fald maatte Sagen organiseres ganske anderledes, end Tilfældet er i Fredericia. Her som i saa mange andre Retninger savner man stadig den varetekniske Indsigt, som Købestævnets nuværende Ledelse trods al god Vilje endnu mangler. Forhaabentlig er baade denne og andre Mangler afhjulpet næste Gang, Købestævnet i Fredericia aabner sine Porte, saaledes at et godt Samarbejde mellem alle interesserede Parter kan sikre en sund og livskraftig Udvikling af Købestævnet.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Den enes Død —.

Det er bekendt, hvorledes Fremkomsten af den kemiske Farveindustri, navnlig den tyske, lod Dyrkningen af naturlig Indigo, der hidtil havde været en saa umaadelig stor Indtægtskilde for Indien, træde tilbage og sygne hen. Efter at Krigen nu har afskaaret Ententelandene fra de sædvanlige Tilforsler af Farvestoffer fra Tyskland, har Indigodyrkningen atter taget stort Opsving i Indien, og de til Indigodyrkningen benyttede Arealer er i Aarene 1914—17 mere end femdoblet. Alligevel udgør Produktionen af naturlig Indigo i Indien i Øjeblikket kun Halvdelen af, hvad den var i 1895, da den syntetiske Indigo for Alvor begyndte at trænge ind paa Markedet.

Englands Kul- og Jernproduktion i 1916.

Den officielle engelske Statistik for Montanindustrien for 1916 indeholder forskellige interessante Oplysninger om Raajernsproduktionen. Den samlede Værdi af Englands Mineralproduktion i dette Aar androg ca. 214 Mill. £, hvilket betyder en Forøgelse af ca. 43,5 Mill. £ mod i 1915.

Den samlede Kulproduktion udgjorde ca. 256 Mill. Tons til en Værdi af ca. 200 Mill. £, hvilket betyder en Forøgelse af Produktionen med godt 3 Mill. Tons og i Værdi af godt 42 Mill. £ mod 1915. Gennemsnitsprisen paa Kul i 1916 var 15 sh. 7,24 d. mod 12 sh. og 5,60 d. i 1915.

Produktionen var af Koks i 1916 ca. 21 Mill. Tons til en Værdi af næsten 27 Mill. £; over 16,000 Koksovne var i Virksomhed i dette Aar, og 1,8 Mill. Tons Briketter tilvirkedes til en Værdi af 2,4 Mill. £.

Af Erts, som brydes i England, er Jernmalmen den ubetinget vigtigste. Brydning af Jernmalm i 1916 androg 13,5 Mill. Tons til en Værdi af 5,5 Mill. £. Denne Malmmængde gav 4,3 Mill. Tons Jern eller omtrent Halvdelen af hele Englands Raajernsproduktion. 115 Hytteværker var i Arbejde, og 293 Højovne var i Brug. Produktionen af Raajern udgjorde ialt 8,9 Mill. Tons, den anvendte Malmmængde ialt 21,5 Mill. Tons. Kulforbruget udgjorde 2,6 Mill. Tons, og Koksforbruget 10,3 Mill. Tons. Værdien af det fremstillede Raajern anslaas til ca. 72,4 Mill. £, medens Eksportmængden af Raajern androg ca. 918,000 Tons. Indførslen af Jernmalm androg ca. 7 Mill. Tons til en Værdi af 11,8 Mill. £; Størstedelen af den indførte Jernmalm kom fra Spanien.

▫▫▫▫▫▫

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Vore Tilførsler fra Vestmagterne.

Den britiske Gesandt har paa den franske Gesandts, den amerikanske Gesandts, den italienske chargé d'Affaires og egne Vegne tilstillet Formændene for Grosserer-Societetet og Industriraadet følgende yderligere Liste over Varer, for hvilke de paagældende Regeringer vil være villige til at drøfte Spørgsmaalet om Udstedelse af Licens for Eksport til Danmark.

1) *Medicinalvarer* m. m.: Aconit, Agaric, Altæarod, Argentamin, Arseniksyre, Borsulphat, Beta-Naphtol, Butychlor Alhydrat, Cacodylicat, Chromsyre, Diethylbarituric-Syre, Duboicin, Ferrosulfid, Blade af Bulmeurt, Frugter af Fennikel, Ichtyol, Alandsrod, Paraldehyd, Phenacetin, Arsén-Natrium, Natrium-Salicyl og Veronal-Natrium.

2) *Knive m. m.* Bowieknive, Brødknive, Buddingknive, Slagterknive, Forskærerknive, Forskærergafler, Dessertknive, Jagtknive, Malerknive, Paletknive, Lommeknive, Haveknive, Barberknive, Sakse, Skomagerknive, Bordgafler af Staal, Bordknive.

3) *Imiteret Læder*, forarbejdet til Anvendelse i Hattefabrikationen.

4) *Kulørte Papirmaterialer* til Bogbind.

5) *Tobakspiber.*

6) *Silke- og Fabrikata* deraf, undtagen a) Sigtegaze, b) Asiatisk Silke og lignende Silke, hvor det end er fabrikeret og c) Raasilke og Silkeaffald.

7) *Bordsalt.*

8) *Billardkugler af Elfenben.*

Varer fra Norge.

Ligesom Tilfældet er ved Import af Varer fra Sverige og Finland, vil der nu for udførselsforbudte Varer fra Norge kræves Understøttelse fra Erhvervenes Fællesudvalgs interskandinaviske Sekretariat. Forinden en saadan Understøttelse kan finde Sted maa interesserede Firmaer udfylde Fællesudvalgets sædvanlige Skemaer.

Et Kontor for Erhvervsorganisationerne i Washington.

Med Henblik paa Administrationen af en eventuel Handelsoverenskomst mellem Danmark og De Forenede Stater har Industriraadet og Grosserer-Societetet gjort Skridt til Oprettelsen af et Fælleskontor i Washington i Lighed med Danish Trade Office i London. Kontoret tænkes delt i en Handelsafdeling og en industriel Afdeling, hver med sin Sekretær, men forestaaet af en fælles Leder. Som Sekretær for Handelen har Grosserer-Societetet ansat cand. jur. *Jørgen Kjær*, der allerede i nogen Tid har været Grosserer-Societetets Udsending i Washington, medens Industriraadet har sendt sin hidtidige Ekspeditionschef, *R. Valentinus*, til Washington. Som Leder af det samlede Kontor har Organisationerne udset Overretssagfører *L. P. Arnstedt*, der samtidig vil være knyttet til den danske Legation i Washington som kommerciel Raadgiver.

Garantierklæringer.

Opmærksomheden henledes paa, at der for saa godt som alle Varer, der skal indføres fra Sverige og Norge, kræves Udstedelse af Garantierklæringer fra Grosserer-Societetets Komité eller Industriraadet.

Importørerne maa paa sædvanlig Maade ordne dette Forhold, helst samtidig med at Henvendelse til Erhvervenes Fællesudvalgs interskandinaviske Sekretariat finder Sted.

Præmiekonkurrence angaaende Maskiner til Rensning af Olden.

I Forbindelse med Dansk Skovforening har Industriraadets Studiekommission tilrettelagt en Indsamling i vore Skove af Olden til Efteraaret med det Formaal at udvinde Olie heraf. I den Anledning har Dansk Skovforening for at fremskaffe Maskiner eller Redskaber til Rensning af den indsamlede Olden indbudt til en Præmiekonkurrence om den bedste Maskine eller Metode hertil. Konkurrencen afholdes paa et Skovdistrikt i Begyndelsen af December Maaned d. A., og Deltagelse skal anmeldes til Skovrider V. Ipsen, Giesegaard pr. Østervang St., hvor tillige de nærmere Betingelser for Deltagelse i Konkurrencen kan faas.

Engelske Eksportforbud.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Udklip af »The London Gazette« for den 2. Juli d. A. indeholdende en Bekendtgørelse angaaende visse Tillæg til og Ændringer i den gældende britiske Eksportforbudsliste. Udklippet ligger til Gennemsyn i Raadets Sekretariat.

Engelske Licenser.

Industriraadets Kontor i London oplyser følgende med Hensyn til den offentliggjorte Fortegnelse over de Varer, for hvilke Udførselstilladelse fra England kan ventes:

1) Porcellæn (»China«) omfatter al Slags Stentøj.

2) Uhre (»Clocks«) indbefatter *ikke* Lommeuhre (»Watches«).

3) Haarprydelser og Kamme (»Hair ornaments and combs« etc.) — med Undtagelse af dem dér er forarbejdet af Casein eller Corozo — indbefatter almindelige Haarkamme.

4) Faste Lamper og Kroner (»Lighting fixtures«) omfatter Artikler som Lysekroner, Gaskroner, Elektrokroner o. s. v., forudsat at de er forarbejdet af Jern eller Staal.

▫▫▫▫▫▫

Vareaager og Kædehandel.

Resultatet foreligger nu af de Forhandlinger, der af et Fællesudvalg for Industriraadet og Grosserer-Societetets Komité har været ført med Den overordentlige Kommission af 8. August 1914 angaaende Ændringer i Indenrigsministeriets meget omstridte Bekendtgørelse af 1. Februar 1917 om Foranstaltninger mod utilbørlig Udnyttelse af Konjunkturerne, med Tillægsbekendtgørelsen af 19. Maj s. A. om Kædehandel, idet nedenstaaende Bekendtgørelse er udstedt af Indenrigsministeriet i Forbindelse med Offentliggørelsen af de anførte Skrivelser.

2den Tillægs-Bekendtgørelse om Foranstaltninger til Forebyggelse af utilbørlig Udnyttelse af Konjunkturerne.

I Henhold til midlertidig Lov af 7. August 1914 om Regulering af Prisen paa Levnedsmidler og Varer, jfr. Lov af 16. November 1914 om Straf for Overtrædelse af de ifølge fornævnte Lov trufne Foranstaltninger og Lov af 7. December 1917, fastsættes herved følgende Bestemmelser:

§ 1.

Er Varer, der af dansk Importør er indkøbt i Udlandet pr. straks eller pr. Levering, stegne i Pris, medens Importøren paaviseligt var ude af Stand til at faa Varerne frem til Udførsel, er Importøren, naar han snarest gørligt effektuerer Afsendelsen, berettiget til ved Kalkulation af Varens Pris til Salg i Danmark i Stedet for den oprindelige Købepris med paaløbne Omkostninger at beregne Prisen i Overensstemmelse med, hvad Prisen paaviseligt er i en gros Salg for lignende Varer til Forbrug af Befolkningen i Udførselslandet paa det Tidspunkt, da endelig Bestemmelse om Udførsel til Danmark træffes, men saaledes, at de ved Varens Oplagring i Udlandet foraarsagede Udgifter (Lagerleje, Assurance, Renter m. m.) ikke vil kunne medregnes.

Dog paahviler det den Importør, der vil gøre Brug af denne Bestemmelse, uopholdelig at gøre Indberetning derom til Den overordentlige Kommission af 8. August 1914 og at meddele denne de Oplysninger, som den finder fornødne. Kommissionen kan derpaa, efter at have indhentet Erklæring fra et af Indenrigsministeriet godkendt, sagkyndigt Udvalg, prøve Prisberegningens Forsvarlighed.

Det paahviler endvidere Importøren, hvis han i Udlandet sælger af ham indkøbte og der beroende Varer, efter derom af det i foranstaaende Stykke nævnte Udvalg fastsatte Regler at gøre Indberetning om det stedfundne Salg til Udvalget (Adresse indtil videre: Den overordentlige Kommission af 8. August 1914), hvem det paahviler at give nævnte Kommission fornøden Underretning. Denne Regel kommer dog ikke til Anvendelse paa saadanne Varer, der udelukkende er indkøbt til Salg i Udlandet.

§ 2.

Denne Bekendtgørelse træder straks i Kraft.

Overtrædelser straffes med Fængsel eller Bøder.

Indenrigsministeriet, den 17. Juni 1918.

I Forbindelse hermed meddeler Indenrigsministeriet:

Indenrigsministeriet har ved Skrivelse af 17. d. M. til Den overordentlige Kommission af 8. August 1914 bemyndiget Kommissionen til i Tilfælde, hvor en Sag angaaende Overtrædelsen af Bestemmelserne i Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 1. Februar 1917 om Foranstaltninger til Forebyggelse af utilbørlig Udnyttelse af Konjunkturerne med senere Tillæg er forelagt for Kommissionen, og hvor Kommissionen skønner, at de fremkomne Oplysninger giver Anledning dertil, at indhente Betænkning fra et Udvalg, bestaaende af to af Grosserer-Societetets Komité og to af Industriraadet udmeldte Mænd, hvilket Udvalg saafremt den paagældende Sag vedrører Detailhandel eller Haandværk, tiltrædes henholdsvis af et Medlem udpeget af de samvirkende Detailhandlerforeninger i Danmark og et Medlem, udpeget af De københavnske Handelsforeningers Fællesrepræsentation, og af to Medlemmer, udpeget af Fællesrepræsentationen for dansk Haandværk og Industri.

Indenrigsministeriet har samtidig i en Skrivelse af 17. d. M. til Kommissionen — hvilken Skrivelse in extenso er optaget i Statstidende for den 20. d. M. — udtalt sig om forskellige Spørgsmaal vedrørende Forstaaelsen af Bekendtgørelserne af 1. Februar 1917 og 19. Maj s. A.

Den omtalte Skrivelse af 17. Juni 1918 fra Indenrigsministeriet til Den overordentlige Kommission af 8. August 1914 har følgende Ordlyd:

»Under Henvisning til den fra den ærede Kommission modtagne Skrivelse af 16. f. M. vedrørende Ændringer i og Gennemførelse af Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 1. Februar 1917 om Foranstaltnin-

ger til Forebyggelse af utilborlig Udnyttelse af Konjunkturerne med Tillæg af 19. Maj s. A. og i Forbindelse med en anden Skrivelse herfra af Dags Dato skulde man til Efterretning tjenstlig melde, at Ministeriet er enigt med Kommissionen i dens hidtil praktiserede Opfattelse af det i 2. Stykke af den ovennævnte Bekendtgørelse af 1. Februar 1917 anvendte Udtryk »den hidtil gældende Pris«, hvorefter der herved sigtes til de Priser, som den paagældende Næringsdrivende har fulgt i sin Forretning i Tiden for den 1. Februar 1917, og saaledes, at Prisansættelsen, saafremt den Næringsdrivende ikke forud for den 1. Februar 1917 har fort den nu omhandlede Vare, maa ske paa Grundlag af den nærmest forud for dette Tidspunkt sædvanlige Pris for denne Vare, eller saafremt dette ikke kan ske, f. Eks. med Hensyn til nye Varesorter, da paa Grundlag af Prisen for saadanne Varer, der i Beskaffenhed og Værdi kan anses for jævnstillede.

Ministeriet er ligeledes enigt med Kommissionen i, at der under Udtrykket »Forbrugerne« i Indenrigsministeriets Bekendtgorelse af 19. Maj 1917 om Tillæg til Bekendtgorelsen af 1. Februar 1917 vil være at indbefatte Fabrikanter og Haandværkere, der faktisk anvender selve den paagældende Vare til Forarbejdelse i deres Bedrift.

Ministeriet tiltræder ligeledes Kommissionens Forstaaelse af denne Bekendtgorelse, hvorefter der ikke bor ske retslig Indskriden for Overtrædelse af Bekendtgorelsen i Tilfælde af sædvanlig Benyttelse — foruden af Mægler — af Agent og Kommissionær i normalt Omfang og mod almindeligt Vederlag, ej heller ved Anvendelse af Eneforhandlere for Fabriker eller lignende Mellemvirksomhed ved Varernes Fordeling, naar denne dokumenteres for Krigen at have været sædvanmæssig benyttet.

Efter den givne Anledning skal man tilfoje, at det er en Forudsætning for den ved Cirkulære herfra af 19. Maj f. A. tilladte Udjævning af Priserne paa et ældre billigere Lager og et nyindkobt, dyrere Vareparti, at det nyindkobte Vareparti findes her i Landet og bringes i Handelen her«.

Indenrigsministeriet, Kjøbenhavn den 20. Juni 1918.

— — —

Det ovennævnte raadgivende Udvalgs Medlemmer er folgende: Grosserer *Hartvig Dessau*, Grosserer *L. I. Rasmussen*, valgte af Grosserersocietetets Komité, Direktor *C. V. Slomann* og Fabrikant *H. Sebbelov*, valgte af Industriraadet, Oldermand, Bogbinder *P. O. Olsen* og Stenhuggermester *Rudolf Nielsen*, valgte af Fællesrepræsentationen for Dansk Industri og Haandværk, Detailhandler *I. G. Schjær*, valgt af de samvirkende Detailhandlerforeninger i Danmark, og Cigarhandler *H. O. Hansen*, valgt af De kobenhavnske Handelsforeningers Fællesrepræsentation.

Udvalgets Adresse er: Erhvervenes raadgivende Udvalg, Holmens Kanal 8.

□□□□□□

Et dansk-russisk Handelskammer.

For at sikre ensartet Optræden og overhovedet varetage danske Handelsinteresser har danske Firmaer i Petrograd i Juni d. A. taget Initiativet til Dannelsen af det forste danske Handelskammer i Udlandet, nemlig Det dansk-russiske Handelskammer. Det er Meningen, at dette Handelskammers Arbejde skal udstrækkes over hele Rusland; forelobig samarbejder man med den danske Forening i Moskwa, der er stiftet med noget lignende Formaal.

For at vinde de danske Moderfirmaers Tilslutning til den nye Organisation har Handelskamret haft nogle Udsendinge i Kjobenhavn, og paa et Møde den 9. ds., der afholdtes i Erhvervenes Fællesudvalgs Lokaler, gjorde Direktør *Tycho Rambusch* fra Petrograd som Delegeret for Handelskamret Rede for den nye Organisations Opgaver. Paa Modet, hvortil var indbudt saavel Industri- som Handelsfirmaer med Interesser i Rusland, vandt Sagen enstemmig Tilslutning, og til at forberede Dannelsen af en herværende korresponderende Organisation til Handelskamret nedsattes et Udvalg, der straks gik igang med sit Arbejde og konstituerede sig med Direktor, Kaptajn *F. H. J. Rambusch* som Formand og Direktor *Hjerl-Hansen* som Næstformand. Planen om et dansk-russisk Handelskammer har fundet Sympati og Stotte baade i Udenrigsministeriet og i vor Legation og Generalkonsulat i Petrograd samt i vore Erhvervsorganisationer. Forhaabentlig vil da Det dansk-russiske Handelskammer snarest kunne træde i Virksomhed til Gavn for de danske Handelsinteresser i Rusland og til Fremme af den okonomiske Forbindelse mellem de to Lande.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjobenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 13 1. SEPTEMBER 1918

Obligatorisk Arbejdsløshedsforsikring for Funktionærer.

Af Kontorchef *C. F. Lytting.*

Da »Pensionsforsikringsanstalten« forrige Aar blev oprettet, droftedes under Forhandlingerne den Mulighed i Forbindelse med denne Forsikring at skaffe Funktionærerne en Slags Arbejdsløshedshjælp, og omend dette blev opgivet, erkendtes det almindeligt, at ogsaa her var et vigtigt Spørgsmaal at ordne.

Det gælder jo i et moderne Samfund ikke alene for Industri- og Jordarbejderne, men ogsaa for Funktionærerne, at der maa findes et Overskud udover hvad Dagen i Dag har Brug for. Dette er en ganske speciel Principalinteresse, og heraf maa naturligt følge, at Principalerne maa finde det formaalstjenligt, at det arbejdsløse Overskud af Funktionærer holdes paa en passende Levefod, indtil der igen kan blive Brug for disse Kræfter.

I Arbejdsløshedsforsikring, som i saa mange andre sociale Spørgsmaal, har vi desværre herhjemme hidtil saa godt som altid opfattet Stillingen saaledes, at det var *Staten,* altsaa Samfundet i sin Helhed, der skulde behandle og ordne Sagen, medens Ordningen var Arbejdsgiverne uvedkommende. Imidlertid er denne Opfattelse i nogen Grad begyndt at ændres indenfor Arbejdsgivernes Rækker, thi Forholdet er jo ikke det, at Arbejdsgiverne ved den nuværende Ordning slipper for at betale til Arbejdsløshedskasserne, som de selvfølgelig betaler rigeligt til, fordi de jo er langt de største Skatteydere, og det saaledes blot er ad en Omvej — gennem Statskassen — at deres Penge vandrer ned i Arbejdsløshedskasserne. Men Følgen heraf er, at Arbejderne ikke kan eller vil forstaa, hvor Pengene egentlig kommer fra, og at Arbejdsgiverne ikke har faaet den Indflydelse paa Arbejdsløshedskassernes Organisation og Udvikling, som de burde. Man indser derfor, at det var klogere af Arbejdsgiverne at betale *direkte* dertil, hvor Pengene skal bruges, saaledes at Arbejdsgiverne maa udrede ikke alene den kontante Løn, men ogsaa Beløb, der gaar med til den saakaldte sociale Forsorg. Jeg anser det ingenlunde for udelukket, at Arbejdsgiverne engang vil tilbyde Staten at aflaste Statskassen for Udredelsen til de for Arbejderne anlagte sociale Institutioner mod, at Arbejdsgiverne faar en med Arbejderne ligelig Andel i Kontrollen.

Kan denne Opfattelse gøres gældende i Forholdet til Arbejderne, maa den naturligvis saa meget lettere kunne blive afgørende i Forholdet til Funktionærerne. Pensionsforsikringsanstalten bygger da ogsaa paa dette Princip, paa *direkte* Betaling fra begge af de i Sagen interesserede Parter, og uden denne meningsløse og inkonsekvente Tyen til Statskassen, hvis Penge altid betragtes som Manna fra Himlen, og som kun tjener til at forvirre Befolkningens økonomiske Begreber.

Jeg maa forudsætte, at »Tidsskrift for Industri«s Læsere er kendt med de statsanerkendte Arbejdsløshedskasser, hvis Forhold jeg derfor ikke her skal komme ind paa, men kun skal bemærke, at jeg anser dem for udelukkende at tage Sigte paa de egentlige Lønarbejderes Forhold, saaledes at det i Virkeligheden er et Misgreb, naar man ogsaa for et Par Aar siden har oprettet en statsanerkendt Arbejdsløshedskasse for Funktionærer. Af Hensyn til de i Loven fastsatte Grænser for Erstatning, kan denne Kasse kun yde en Erstatning, der begynder med 1 Kr. pr. Dag i 90

Dage og efter 10 Aars Medlemsskab yder 2 Kr. pr. Dag i 140 Dage af Aaret. Noget Hensyn til de i saa høj Grad ulige Gager har der aldeles ikke kunnet tages.

Imidlertid findes der ogsaa enkelte frie Arbejdsløshedskasser tilhørende Funktionærforeninger, der bygger *alene* paa Medlemmernes egne Bidrag og ogsaa kan indrette sig, som de har Evne og Lyst til. Naar dette har kunnet lade sig gennemføre, skyldes det sikkert ikke mindst, at Arbejdsløsheden mellem Funktionærerne under normale Forhold er langt ringere end mellem Arbejderne. Man har ikke nogen Statistik herfor, men jeg tager næppe Fejl, naar jeg skønsmæssigt ansætter Arbejdsløsheden under normale Forhold til at andrage ikke over $1^1/_2$ pCt. af hele Funktionærstaben; og hertil kommer, at Arbejdsløsheden altid vil være størst mellem de daarligst lønnede Funktionærer, saaledes, at hvis man tænker sig en Arbejdsløshedskasse omfattende samtlige Funktionærer, vil Udgiften — Præmien — for den enkelte sikkert blive meget let overkommelig.

Hvad jeg ønsker at slaa til Lyd for, er Oprettelsen af en Arbejdsløshedsforsikring af en ganske anderledes rummelig Karakter, end en statsanerkendt Arbejdsløshedskasse vil kunne være det, en Forsikring, der, kun begrænset af, at den ikke maa kunne misbruges, *skal give den enkelte Funktionær Ret til at dække sig mod økonomiske Følger af Arbejdsløshed i et Omfang, der staar i passende Forhold til hans eller hendes hele økonomiske Stilling.* Paa nærværende Tidspunkt at fremsætte detaillerede Forslag om en saadan Arbejdsløshedsforsikrings Oprettelse, er der næppe Anledning til. Spørgsmaalet maa behandles i et Udvalg af kompetente Kræfter baade fra Principal- og Funktionærside. Det afgørende er derimod, om man kunde blive enig om at gaa frem paa en Maade, der sikrede den øjeblikkelige, almindelige Tilslutning, saaledes at praktisk set alle Funktionærer straks blev Medlemmer af Arbejdsløshedsforsikringen, og dette maatte saa ske paa den Maade, at vore Erhvervsorganisationer sluttede sig til Forslaget, saaledes at Organisationerne paalagde sine enkelte Medlemmer en Forpligtelse til kun at have Funktionærer i deres Tjeneste, som var Medlemmer af Arbejdsløshedsforsikringen.

Jeg har fremhævet Principalernes Interesse i, at der findes et rimeligt Overskud af Funktionærer, som man kan ty til, naar Behovet stiger, men iøvrigt tør jeg vel ogsaa sige, at Arbejdsløshedsforsikring i det hele er et naturligt Led i Ordningen af Forholdet mellem Principal og Medhjælper. I Slutningen af Aarsberetningen fra »Engageringskontoret for Handel og Industri« hævder vi det Princip, at Principalerne helst skal være Herrer i deres eget Hus, saaledes at de bevarer den fornødne Frihed i Personalespørgsmaalet og betaler for det udførte Arbejde efter Arbejdets Værdi. Men den samme Frihed, som Principalerne ønsker sig i Henseende til hvem de vil have i deres Tjeneste, og hvorlænge de vil have dem, maa Funktionærerne ønske sig i Henseende til, hvem de vil arbejde for, fordi dette alene betinger Muligheden for Udvikling i faglig Dygtighed, og her er da i Virkeligheden Tale om en fælles Interesse, lige stor for Principal og Funktionær, at Funktionærerne økonomisk stilles saaledes, at Friheden paa begge Sider kan bevares.

Jeg skulde derfor tro, at Principalerne, naar Sagen rigtig gennemtænkes, vil komme til det Resultat, at her er en Opgave, som de baade af egen Interesse og i hele Standens Interesse bør søge løst. Den stadig tiltagende og mere og mere truende Arbejdsløshed maa jo ogsaa skabe Erkendelse af, hvor ønskeligt det var, om Principalerne nu stod noget mere frit overfor deres Personale og ikke af rent humane Grunde tvinges til at beholde Personalet uden Hensyn til Arbejdets delvise Ophør.

Principalorganisationernes Medvirkning kræves, som for sagt, først og fremmest saaledes, at Organisationerne gennemfører den almindelige Tilslutning, men sker dette, vil en økonomisk Indsats fra Principalside næppe være nødvendig udover Udgifterne til Starten.

Som Basis for Præmieberegningen maatte der fremskaffes en Efter-Statistik gennem Organisationerne, saaledes at man fik udfyldt Blanketter med Forespørgsel om adskillige Tusinde Medhjælperes Arbejdsløshedsforhold f. Eks. i de sidste 15 Aar. Et saadant Materiale maatte, naar det blev bearbejdet af en dygtig Forsikringsberegner, nok kunne give et nogenlunde troværdigt Resultat og danne Grundlaget for en forsigtig Præmieberegning. Præmierne vil rimeligvis blive meget smaa, kun komme til at andrage Promiller, ikke Procenter, af Gagen, og der vil da heller ingen Ulykke være i at gøre Arbejdsløshedsforsikringen *gensidig*, saaledes at Forsikringsselskabet i paakommende Tilfælde har Ret til at opkræve Ekstrapræmier. Det forekommer mig at være en overordentlig tiltalende Tanke, at under store Ar-

bejdsløshedsperioder betaler Medlemmer, der er saa heldige at have Arbejde, Bidrag til Fordel for arbejdsløse Kammerater, noget, der for øvrigt ogsaa er Tilfældet i de statsanerkendte Arbejdsløshedskasser.

En Arbejdsløshedsforsikring, som den jeg her ganske kort har skitseret, findes der, efter hvad jeg fra autoritativ Side har konstateret, intet Sidestykke til i Udlandet. Ej heller menes det, at der har været fremsat Forslag til en saadan.

Desværre maa det erkendes, at medens Tiden er overordentlig gunstig for at skaffe Lydhørhed for denne Tanke, er dens Realisation ret vanskelig. En Arbejdsløshedsforsikring skal naturligvis helst begyndes i gode Tider, saaledes at man kan opsamle Reserver til at modstaa kommende Kriser. Hvorvidt der vil være Vej aaben for den Tanke, at Organisationerne skaffede de fornødne Pengemidler, saaledes at Arbejdsløshedsforsikringen, uanset den truende store Arbejdsløshed, straks kunde træde i Kraft, tør jeg ikke sige. En saadan Fremgangsmaade vilde jo vise en vis indbyrdes Konsolidering mellem Principalerne, idet man jo desværre maa indrømme, at der er adskillige Principaler, der hellere end gerne holdt paa Personalet, men som ikke har Raad dertil. Den Byrde, som den enkelte Principal ikke kan overkomme, vil da blive fordelt paa samtlige Standsfællers Skuldre og næppe uoverkommelig at bære.

Men selvom dette ikke lod sig gøre, er det næppe urimeligt at foreslaa, at Sagen tages op til Drøftelse, saaledes at den er færdig til at føres ud i Livet, saa snart de Forhold indtræder, der gør den praktikabel.

Af den tyske Handelsflaades Historie.[1])

Ved Cand. polit. *J. Vestberg.*

I.

Den moderne tyske Handelsflaade, som i Aarene umiddelbart før Verdenskrigen havde tilkæmpet sig en Plads næst efter England blandt Klodens samtlige Handelsflaader, har ingen lang Historie at se tilbage paa. Saa ganske overvejende er den et Produkt af Udviklingen i det 19de Aarhundrede, og nærmere beset falder dens stærke Vækst sammen med det tyske Riges. Paa dette Omraade som paa saa mange andre har Tyskerne formaaet at præstere noget fremragende, takket være deres Lydhørhed for Tidens Krav og Evne til at udnytte de forhaandenværende Forhold.

Kaster vi Blikket halvandethundrede Aar tilbage, vil vi bemærke, at der ikke var meget, som dengang kunde kaldes tysk Handelsflaade. Det var i og for sig ganske forstaaeligt. Hansaens Magt var forlængst brudt sammen. Tyskland var delt i en Række Stater, hvoraf kun et Faatal havde Søfartsinteresser. Selv det relativt store Prøjsen havde lidet heraf. Tyske Kolonier kendtes ikke, og Sejlads paa fremmede Kolonier var man udelukket fra, takket være de mange indsnævrende Baand paa Skibsfarten som Navigationsakten o. a. Hertil kom høje Toldskranker, Flod- og Kanalafgifter, som bl. a. hemmede Udviklingen i Hamborg og Bremen. Dog var det netop fra disse Stæder, at det moderne Opsving skulde tage sit Udgangspunkt. Og et saadant kom op mod det attende Aarhundredes Udgang, dog dette foreløbig mere paa Handelens end den nationale Skibsfarts Omraade. Af særlig Betydning blev her Dannelsen af De Forenede Stater, og det at Hamborg blev Hovedstabelpladsen paa Kontinentet for oversøiske Varer under de talrige Krige op mod Aarhundredets Udgang, en Stilling, der imidlertid afbrødes brat i 1804, da Franskmændene besatte venstre Elbside, og Englænderne kort efter gav sig til at blokere Staden. Nu fulgte en trykkende tiaarig Urotid, og først da Evropa atter var faldet til Leje fulgte efter nogen Tilbagegang et nyt Opsving for de gamle Hansestæder Hamborg og Bremen. Først langsomt, for siden hen gradvis at sætte Tempoet op, saaledes at dette efter Kejserrigets Dannelse

[1]) Som Værker, der navnlig er benyttet ved Udarbejdelsen af denne og følgende Artikel vil vi nævne: *Fitger:* Die wirtschaftliche und technische Entwicklung der Seeschiffahrt, Leipzig 1902. — *Thiess:* Deutsche Schiffahrt und Schiffahrtspolitik der Gegenwart, Leipzig 1907. — *Goetz:* 25 Jahre Hamburgische Seeschiffahrtspolitik, Hamborg 1911. — *Lenz:* Die Konzentrationsbewegung im Seeschiffahrtsgewerbe, 1913. — *Overzier:* Der Amerikanisch-Englische Schiffahrtstrust, Berlin, 1912. — *Flügel:* Die deutschen Welthäfen Hamburg und Bremen, Jena 1914. — Desuden et Par Jubilæumsskrifter.

antog en næsten revolutionerende Fart. Men før vi nærmere fæstner Blikket paa Foreteelserne i den sidste Menneskealder, vil vi trække nogle Hovedlinier op i den Tid, der gik forud.

Det Opsving, der fandt Sted i tysk Handel og Skibsfart sidst i 18de Aarh. og efter nogen Afbrydelse og Tilbagegang atter i det 19de Aarh., fordelte sig imidlertid ikke ensidigt til de to ovennævnte Byer. I hvert Fald udviklede ogsaa Skibsfarten sig paa Østersohavnene, saaledes nod Projsen ikke ringe Fordel af de gunstige Fragtkonjunkturer sidst i det 18de Aarhundrede. Dens Flaade maalte 1805 en Størrelse af 169000 Tons, og selv om de følgende Aar bragte en skrap Nedgang, 1825: 87000 Tons (Lavpunktet), fulgte atter et nyt Opsving fra sidst i 30'erne. Det, der her bragte Flaaden i Vejret, var Korn- og Træeksporten til England. Derfor fik dette Lands Kornpolitik stor Indflydelse paa Østerfarten. Lave Kornpriser i England betød en Overgang høj Told, høje Priser lav Told, og herefter rettede Afskibningerne fra Østersøen sig. I 40'erne faldt imidlertid Korntolden bort, og dermed blev Prøjsen i højere Grad end tidligere en af Englands vigtigste Kornleverandører. Selvsagt fik dette Indflydelse paa Østersotonnagen, som tog et rask Opsving. Allerede 1848 maalte den prøjsiske Handelsflaade over 200000 Tons, og efter en kort Stagnation begyndte en ny Vækst, som først afbrødes i Aarene mellem 1860 og 1870, forskellig for de forskellige Havne grundet paa Korn- og Træeksportens Aftagen. Og fra dette Tidsrum satte en Nedgang ind, der har vist sig stadig og stærk. Men samtidig hermed var det, at Væksten i Nordsohavnene tog et mægtigt Opsving. Denne »Flytten« fra Øst til Vest hang nøje sammen med Verdenshandelens Udvikling og Forskydning og Ændringer indenfor selve det tyske Rige.

Talmæssigt set kan den udtrykkes saaledes:

Handelsflaadens Fordeling efter Nettoregistertonnage (Procent).

Aar	Hamborg	Bremen	Projsen	Det ovr. Tyskland	Ialt
1871	18,0	17,6	48,6	15,8	100
1881	20,7	22,8	40,2	16,3	100
1891	36,4	26,2	25,3	12,1	100
1901	50,6	29,9	14,1	5,4	100
1913	57,0	28,6	9,5	4,9	100

Som Tabellen viser holdt endnu ved Kejserrigets Dannelse 50 pCt. af den tyske Handelsflaade til i prøjsiske Havne, medens kun 35 pCt. faldt paa Hamborg og Bremen. En god Menneskealder senere var Projserflaaden svundet ind til knap 10 pCt., medens alene Hamborg var Hjemsted for godt Halvdelen af det tyske Riges Flaade. Ogsaa Bremens Andel er gaaet en Del i Vejret, men ikke i nær saa stærk en Grad, hvad der fornemmelig skyldes, at Hamborgs Udviklingsmuligheder har været relativt langt rigere, næppe at de Bremerkøbmænd i Talent og Initiativ har været ringere Handelsfolk end Hamborgs. Tværtimod Bremen har i Betragtning af sit relativt ringe Opland, hvorom nærmere senere, præsteret noget virkelig fremragende. Men alt i alt fremgaar det dog klart af ovennævnte Tal, at disse to gamle Hansabyer i indeværende Aarhundrede er bleven Hovedarnestedet for tysk Skibsfart. Naar Tysklands Handelsflaade i Løbet af en god Menneskealder har kunnet rykke op fra 5te- til 3die-Pladsen blandt Klodens Handelsflaader, ja i den *internationale* Konkurrence endog paa 2den-Pladsen, saa skyldes det ganske disse Byers Kobmands- og Rederstand.

For de seks vigtigste Somagter stiller iøvrigt den talmæssige Flaadeudvikling sig saaledes:

Verdensflaaden efter Bureau Veritas.

(*Søgaaende* Dampere over 100 N. R. T., Sejlskibe over 50 N. R. T.)

Land	Efteraaret 1874			Efteraaret 1884			August 1894			August 1904			August 1913		
	Antal (1000)	N. R. (1000)	pCt.	Antal (1000)	N. R. (1000)	pCt.	Antal (1000)	N. R. (1000)	pCt.	Antal (1000)	N. R. (1000)	pCt.	Antal (1000)	N. R. (1000)	pCt.
England	23540	7375	41	20474	9000	45,7	16627	9586	49,1	15179	11215	44,9	11539	11721	39,8
De Foren. Stater	7482	2686	14,9	6694	2509	12,7	4039	1868	9,5	4457	2631	10,5	4096	2697	9,2
Norge	4576	1386	7,7	4298	1508	7,7	3621	1559	8,0	2698	1387	5,6	2127	1710	5,8
Italien	4453	1289	7,2	3180	1011	5,1	2054	719	3,7	1928	981	3,9	1571	1065	3,6[1]
Tyskland	3703	1041	5,8	2959	1263	6,4	2075	1485	7,6	2427	2288	9,2	2551	3280	11,1
Frankrig	4095	941	5,2	2836	922	4,7	1993	722	3,7	2275	1131	4,5	1569	1458	5,0
Hele Verden	61654	17995	100	53167	19686	100	40077	19543	100	44405	25002	100	39059	29471	100

[1]) Japan og Rusland er gaaet Italien forbi (henholdsvis 3,8 og 3,7 pCt.).

Denne Tabel kan i mange Henseender give Anledning til Betragtninger, selvom man maa tage dem med en vis Reservation, da Forholdet mellem Sejl og Damp er noget varierende i de forskellige Lande. Man bemærker, at ca. $^{2}/_{5}$ af Verdensflaaden i alle disse Aar har sejlet under engelsk Flag. Det er unægtelig imponerende, at England saa nogenlunde har kunnet holde denne høje Procent, eftersom Verdensflaaden var langt større i 1913 end i 1874. Det vidner om en storartet Evne til at følge med. Tyskland har samtidig formaaet at arbejde sig op fra 5te til 2den Pladsen. Men endnu umiddelbart før Krigen udgjorde den tyske Tonnage kun godt $^{1}/_{4}$ af den engelske. Skal man give et groft Skelnemærke mellem disse Landes Flaader, kan det siges, at i Tyskland er det Rutederiet, i England Tramprederiet, der er det dominerende. Alle de øvrige i hosstaaende tabellariske Oversigt nævnte Lande viser procentvis Nedgang. Frankrig mindst, men naar man erindrer de mange Mill. Frcs. den franske Stat siden 1882 har ofret paa Udviklingen af en national Flaade, kan det ikke benægtes, at Resultatet heraf har været meget beskedent. Paa dette Omraade har fransk Finansadministration haft et saare uheldigt Greb. De Forenede Staters Handelsflaade viser ogsaa procentvis Nedgang, endog i ikke saa ringe Grad. Disse Tal maa imidlertid tages med Varsomhed. Man maa erindre, at der her kun er Tale om søgaaende Skibe, dog for Amerikas Vedkommende ogsaa den paa de store Søer sejlende Tonnage, derimod ikke de i Kystfarten beskæftigede Dampskibe. Og da Kystfart for U. S. A. spiller en mægtig Rolle, vil man forstaa, at denne Beregningsmaade stiller Tyskland paa 2den Pladsen i Stedet for, hvis al Tonnage var iberegnet, paa 3die Pladsen. Nogen Berettigelse for denne Beregningsmaade kan der imidlertid være derved, at amerikansk Kystfart lige til 1916 var forbeholdt det amerikanske Flag. Men efter denne Betragtning burde egentlig ogsaa Indsøtonnagen være udelukket, saaledes at kun den oceangaaende paa Verdenshavene konkurrerende Flaade var indbefattet; men saa vilde unægtelig U. S. A. komme langt ned i Rækken. Den norske Tonnage viser absolut set en betydelig Stigning i den sidste Menneskealder, men procentvis er den aftaget. Dette sidste gælder endelig i langt mere udpræget Grad for Italien; Japan og Rusland er endog gaaet dette Land forbi.

Lad os imidlertid vende tilbage til den tyske Handelsflaade. Efter Rigsstatistiken vil man finde følgende Overgang fra Sejl til Damp siden Kejserrigets Oprettelse.

Aar	Art	Antal	N. R. T. (1000)	Procent
1. Jan. 1871	Sejlskibe ...	4372	900	91.7
	Dampskibe .	147	82	8,3
	Ialt...	4519	982	100
1. Jan. 1913	Sejlskibe ...	2752	498	15,8
	Dampskibe .	2098	2655	84,2
	Ialt...	4850	3153	100

Naar det i denne Forbindelse oplyses, at Dampskibsprocenten indenfor Verdensflaaden i 1874 udgjorde 19,2, 1913: 80,9, vil man forstaa, at Tyskland har evnet ikke blot at komme op fra det i 70erne relativt ugunstige Niveau, men tillige formaaet at løbe forbi det i 1913 som Verdensnorm fæstnede Niveau. Dette hænger atter sammen med Koncentrationsbevægelsen i Hamborg og Bremen. Vi maa nu se paa Aarsagerne til denne, og først i en følgende Artikel gaa ind paa en mere detailleret Beskrivelse af disse Byers Flaadehistorie, herunder tillige berøre den Rolle, tysk Kartelpolitik har spillet paa Havet.

Et Forhold, der har haft sin store Betydning for Væksten af Hamborg og Bremen som Handelsbyer, er *Udvandringen* til Amerika. Navnlig gælder dette for Bremens Vedkommende. Allerede i 20erne og 30erne af forrige Aarhundrede, da det var god Latin i evropæisk Politik at hemme Udvandringen mest mulig, slog Bremens Borgerskab ind paa en moderne Betragtning, der kan formuleres derhen, at i Stedet for at søge at standse Udvandringen, gjaldt det om at skabe de sundest mulige Betingelser for den, ved at sørge for gode Skibe og god Behandling ombord. Hurtig fik da ogsaa Bremen Ry som godt Udvandringssted, og ihvorvel Hamborg senere lærte den Kunsten af, vedblev Bremen op til Verdenskrigen at være Kontinentets Hovedudvandringssted. Emigrantantallet udgjorde saaledes for Bremen i 1912: 170,000, for Hamborg derimod kun 134,000. Det kan endvidere i denne Forbindelse noteres, at Antwerpen og Rotterdam mødte med Tal paa henholdsvis 83,000 og 67,000. Allerede i 30erne udvandrede gnst. 11,000 Personer om Aaret fra Bremen. Denne stadig voksende Menneskestrøms »Vandring over Havet« har selvsagt

virket i høj Grad ansporende paa de Bremer-Redere. Hertil kom et andet Moment. De bortsejlende Skibe skulde atter vende tilbage. Naturligt var det at tage Raastoffer med hjem fra det mægtige amerikanske Kontinent; og da der ikke i den ældre Tid var nogen nævneværdig Persontrafik i Retning mod Evropa, der i Forbindelse med Bagagen optog Skibsrummet, maatte Følgen blive lave Fragter. Det forstod Bremerkøbmændene hurtig. Det er paa Baggrund af dette Forhold, at Bremens mægtige Tobaks- og Bomuldshandel skabtes.

Lad os forstaa det straks, Bremen har langtfra i den Grad som Hamborg et naturligt Opland at falde tilbage paa. Vel har Kejserrigets Dannelse her faaet sin store Betydning, men ogsaa mest for Hamborg. Og det samme gælder om de øvrige Aarsager, som har været bestemmende for Hansaens Vækst i det 19de Aarhundrede.

Det kunde her være paa sin Plads at fremsætte nogle Bemærkninger om de Krav, der stilles til en moderne Havneby. Verdenshandelen er ikke i den nyere og nyeste Tid som i Oldtid og Middelalder koncentreret om en enkelt By; tværtimod er der en Række indbyrdes stærkt konkurrerende Pladser. Vi behøver f. Eks. blot at minde om de vestevropæiske Fastlandshavne Hamborg, Bremen, Amsterdam, Rotterdam, Antwerpen og Havre. Imidlertid paa samme Maade som den enkelte Havneplads' Monopol i større eller mindre Grad er brudt, forholder det sig med de i Havnebyen residerende Købmænd i Forhold til det bagved liggende Opland. Medens Havnekøbmandens Virksomhed i ældre Tid fornemlig var Køb og Salg for egen Regning og Risiko, saaledes at Indlandets Handlende købte og solgte til ham, er han i Nutiden gaaet over til at blive blot og bar Speditør. Dette hænger selvfølgelig sammen med, at Nutidshandelen foregaar under langt mindre Risiko end tidligere Tiders.

Men med denne Udvikling vil ogsaa den gamle Stabelhandel svinde væk, og de Havnebyer, hvis Position særlig har beroet herpaa, vil faa et mere eller mindre afgørende Stød. En By som London, maaske den mest typiske Repræsentant for den gamle Stabelpladshandel, har da ogsaa i indeværende Aarhundredes Fredsaar ført en mere stagnerende Tilværelse, i hvert Fald i Forhold til Havnebyer, der har et stort og stadig voksende Opland at falde tilbage paa, som Liverpool og flere af de vestevropæiske Fastlandshavne.

Thi den moderne Havneby maa i første Linie støtte sig til den Handel og Industri, der udfolder sig indenfor den Rayon, den nu engang ved Naturens Hjælp og menneskeligt Snille er kommet til at spænde over. Den Politik, en moderne Havneledelse maa drive, maa da enten gaa ud paa at styrke og øge den økonomiske Virksomhed indenfor den engang givne Rayon, eller ogsaa paa at udvide denne Rayon, saaledes at Betingelserne for Import, Eksport og Omladning opfordrede Ind- og Udlandets Handel og Industri til at søge hertil paa Bekostning af en anden konkurrerende Havn. Som Midler, der tjener dette Formaal, kan nævnes en videre Udbygning af Jernbane- og Flodskibsnettet samt Anlæg og Udvidelse af rutefødende Smaaskibslinier. Bedre Besejlingsforhold til Havnen, en Uddybning og Udvidelse af denne, Anskaffelse af de teknisk set nyeste Lade- og Lossegrejer, Pakhuse, billige Gebyrer o. a. Endelig Oprettelsen af nye eller Udvidelsen af bestaaende søgaaende Ruter.

Paa alle disse Omraader har Tyskerne i Hamborg og Bremen, navnlig paa Grund af deres ypperlige Organisationstalent, skabt noget virkelig fremragende. Den Udvikling, der her er sket, strækker sig over en god Menneskealder. Den er bleven stærkt fremmet ved det store Kejserriges Dannelse og i Særdeleshed ved Tysklands Overgang fra Agrar- til overvejende Industristat. Denne Strukturforskydning skabte paa den ene Side en Række nye Varebehov. Raastoffer maatte i stor Stil hentes udefra og da specielt fra U. S. A. Paa den anden Side skulde Hel- og Halvfabrikata atter søge Afsætning paa Verdensmarkedet. Selvsagt skabte alt dette Behov for en stor Hjemmeflaade. Selvom man nemlig kan nævne Eksempler paa, at store Havnebyer kan skabes uden en saadan, vi behøver her blot minde om New York og Antwerpen, er det ligefuldt af Betydning, at Egenflaaden udvikles. Derved vil selve Havnelivet faa et mere nationalt Præg, og Betingelserne for en Indtrængen paa nye Markeder være de mest gunstige, da Handelen ofte følger Flaget, naar det drejer sig om Ruteselskaber. For de gamle Hansabyers Vedkommende har dette netop været Tilfældet. Det er ikke paa Tramprederiets Omraade, at disse Byers Rederstand har faaet sig et Navn; i den Henseende maa vi gaa til England og Norge, men saa ganske decideret

paa Rutererederiets. Hamborg og Bremen er i udpræget Grad — her tænker vi, som i alt det foregaaende, paa Aarene umiddelbart før Krigen — Centrer for det moderne Storruterederi.

Et Par Tal fra Varestatistiken kan iovrigt give Læseren et Begreb om Stigningen i Vareomsætningen.

	Samlet Søtilførsel	
	1000 Tons	Mill. Mk.
Hamborg	16648 (726)	4607 (330)
Bremen	4132 (137)	1627 (51)
	Samlet Søudførsel	
	1000 Tons	Mill. Mk.
Hamborg.....	8109 (254)	3631 (199)
Bremen......	2628 (74)	1030 (45)

Tallene er fra 1912. De i Parantes er Gennemsnitstal for Hamborg 1850/55, for Bremen 1847/51. Hamborgs Søhandel er saaledes mellem 3 og 4 Gange saa stor som Bremens. Forklaringen hertil maa vi søge ikke i den Omstændighed, at de Bremerkøbmænd skulde staa tilbage for Hamborgerforholdene i Talent og Initiativ, for det gør de næppe, men i Hamborgs saa langt gunstigere Beliggenhed. Hvad nu Hamborg angaar, er den fra Naturens Haand favoriseret paa dette Omraade. Over Elben rækker dens Interessesfære helt ned i Bøhmen. Andre Vandløb som Havel, Spree, Oder og Saale samt talrige Kanalanlæg øger yderligere Havnens Opland. Dette Flod- og Kanalnet er for store Deles Vedkommende endog meget vandrigt; herved muliggøres Sejlads med Flodskibe af meget betydelig Størrelse, og Betingelsen for lave Fragter er tilvejebragt. Endelig øges Vandløbenes Betydning ved billig og hurtig Omladning fra Jernbane til Flodskib, noget, der dog kun har faaet større Betydning med Hensyn til østrigske og sachsiske Baner. Paa alle disse Felter er Bremen langt ugunstigere stillet end sin Naboby. Weserfloden strækker sig ikke nær saa langt som Elben, og Vandrigdommen er betydelig mindre. Desuagtet har Byen vist stor Energi med at faa Besejlingsforholdene forbedret og har bl. a. kæmpet med Iver for Gennemførelsen af det saakaldte Mellemlandskanalprojekt. Herefter skulde der anlægges en Kanal fra Rhinen over Dortmund-Ems, Minden, Hannover til Magdeburg. Derved vilde Bremen faa billigere Forbindelser med forskellige Industripladser. Og idet Kanalen sluttede til Elben, var der ogsaa Haab om, at en Del af den sydøsttyske Industris Raastoffer og Fabrikater vilde tage Vej over Bremen. Projektet er imidlertid kun bleven gennemført til Hannover, og Bremen har saaledes endnu ikke faaet sine Ønsker opfyldt.

Foruden ved Udbygning af Flod- og Kanalnettet kan en moderne Havneby støtte sin Udvikling ved Jernbaneanlæg. Begge Hansabyer har her været meget vidtskuende og er i øvrigt saa nogenlunde lige begunstigede. De er indbyrdes Konkurrenter i Egnen omkring Braunschweig og Thüringen, ligeledes i den vestlige Del af Sachsen. I det industririge Westfalen konkurrerede Bremen og Emden med Rotterdam og Antwerpen. De to sidstnævnte Byer har den Fordel, at de ligger vestligere, men herpaa har tysk Jernbanepolitik med Held søgt at bøde ved Indrettelsen af talrige billige Specialtariffer for Varer, der forsendes over tyske Havne. Særlig gunstige Betingelser har været gældende for Forsendelser til Levanten og Østafrika.

Endelig har Hamborg og Bremen ofret umaadelige Summer paa selve Havneanlægene og paa Havnenes Besejlingsforhold. Endnu i forrige Aarhundredes første Trediedel havde Vejen op til Hamborgerhavnen kun en Dybde af 4 m ved Højvande. Dette var i og for sig tilstrækkeligt til den Tids Skibe, men da disse senere antog stadig stigende Dimensioner, blev Uddybningsarbejder nødvendige. Omfattende Arbejder af den Slags er ogsaa talrige Gange bleven gennemført, og Hamborg kan nu besejles ved Højvande med Skibe paa 11 til 12 m's Dybgaaende. Hertil er kommet mægtige Havneanlæg, Opførelse af Pakhuse, Anskaffelse af Kraner o. m. a. Selvsagt har alt dette kostet meget. Man regner saaledes, at Hamborg har ofret 185 Mill. Mrk. paa Besejlingsforholdenes Forbedring og 390 Mill. Kr. paa Havneanlæg og Udstyrelse i Perioden 1859—1912. Ogsaa Bremen har ofret betydelige Summer, selv om de i nogen Grad staar tilbage for Konkurrentens. Det Bremerborgerskab har endvidere ringere absolute Resultater at se hen til i denne Henseende, men det skyldes udelukkende, at naturlige Begunstigelser har været færre. Elben og Weser kan nu engang ikke sammenlignes. Saa meget mere maa man beundre Bremens utrættelige Initiativ. I Erkendelse af, at dens bagved liggende Opland foreløbig maatte vedblive at være begrænset, har den sat al Kraft ind paa at knytte en levedygtig Industri til selve Havnen. Til Opnaaelse heraf er et intimt Samarbejde kommet i Stand mellem Byens mægtigste Rederi, Norddeutscher Lloyd,

og flere betydelige industrielle Foretagender som f. Eks. Norddeutsche Hütte. Et »Kræfternes Samarbejde« var noget, man utvivlsomt sporede i disse Havnebyer i Aarene umiddelbart for Krigen. Deraf blandt andet deres Styrke. I en følgende Artikel skal vi se lidt nærmere paa de Handelsflaader, som havde hjemme her.

□□□□□□

Oplysningsarbejdet udadtil.

Adskillige Henvendelser, som vi har modtaget, viser os, at vi i vor Artikel af 15. Juli om »Oplysningsarbejdet overfor Udlandet« har rort ved en Sag, som dansk Industri og Handel omfatter med den største Interesse. At man allerede forud baade i Norge og Sverige har drøftet Sporgsmaalet om Nyordning af Repræsentationen i Udlandet med storre Hensyntagen til Landenes Erhvervsforbindelser, er kun et yderligere Vidnesbyrd om, at vi ogsaa herhjemme maa have vor Opmærksomhed henvendt derpaa. At Krigen ikke blot har vist dette, men ogsaa afgivet et ikke ringe Grundlag for et videre Arbejde maa nævnes som en glædelig Kendsgerning. Det vil da kun gælde at bibeholde og udvide det værdifulde, der har staaet sin Prøve i Krigstiden, uden Smaalighed hverken fra Bevillingsmagt eller fra et bureaukratisk System.

Et af de Skridt, der allerede er gjort i den rigtige Retning i Henseende til selve Oplysningsarbejdet, er den Virksomhed, som er udovet gennem Udenrigsministeriets Pressebureau. Vi staar her overfor et Felt, der var fuldkommen nyt for os, men hvis Betydning turde have manifesteret sig paa umiskendelig Maade under Krigen.

Som allerede fremhævet under Debatterne i Norge og Sverige, er det nødvendigt for de smaa Lande — ikke mindst den Dag, Krigen slutter, og Konkurrencekrigen begynder — at staa fuldt rustede. Vi maa da rundt paa alle de Pladser, der ligesom er Nervecentrer for vore udenrigske Kommunikationer, have den fyldigst mulige, sagkyndige Assistance. Mænd, som ikke blot kan staa til Rede med Oplysninger til Hjemlandet, men ogsaa paa selve Stedet kan virke for Udbredelse af Oplysning om vort Land. Dette sidste er ikke det mindst vigtige. Vort Land er lille, og dets Sprog kan ikke forstaas i det store Udland. Udlandets Kendskab til os er derfor i yderste Grad mangelfuldt. Misopfattelser og Misrekommendationer løber uhindret omkring til ubodelig Skade for os. Vor Presse læses ikke, og vore Foretagender kendes ikke. Alt, hvad vi ønsker, at Udlandet skal vide om os, maa vi derfor soge *selv* at bibringe Udlandet Kundskab om. Der er ingen, der kommer til os. Derfor bliver det vor Opgave at komme til *dem*, hvis vi ikke enten helt skal negligeres eller paadutles Gud ved hvad.

Et Oplysningsarbejde paa disse Felter er det, som allerede er paabegyndt af Udenrigsministeriets Pressebureau. Som saa meget andet Krigsarbejde herhjemme er det delvis foregaaet i storste Stilhed, men Hovedsagen er, at den betydningsfulde Virksomhed, der herfra er udfoldet, viser, at der her er en farbar Vej til virkelig Orientering i det store Udland af vore Forhold. De Resultater, som af Bureauet er indvundet ved Indsats af en stor Arbejdskraft og ved et stadigt virkende Initiativ, viser, at der virkelig kan opnaas Fordele af Betydning. Da Bureauet begyndte sit oplysende Arbejde i Udlandet, forelaa der intet Materiale at arbejde med, ingen Forbindelser, som kunde benyttes. Alt er bygget op fra bar Grund. Saa meget mere maa det derfor anerkendes, at det er lykkedes nu at sætte et rationelt Arbejde i Værk. For vore Erhvervsinteresser er dette Arbejde baade nu og siden af selvindlysende Betydning. Der har hidtil bestaaet det bedste Forhold mellem Pressebureauet og Erhvervsorganisationerne, og disses Interesser har fundet vaagen Forstaaelse i Bureauets Arbejde. Fra Erhvervslivets Side er der da al Grund til at haabe, at det saaledes paabegyndte Arbejde maa kunne udvikles yderligere og itide sikres ogsaa for Tiden efter Krigen.

□□□□□□

Engelske Betragtninger over den industrielle Reorganisation.

I det ansete engelske Tidsskrift »The Engineer« fremsættes redaktionelt følgende Betragtninger over de industrielle Udsigter for England — karakteristisk paa en Gang for engelsk Tænkemaade og for hele det industrielle Reorganisationsarbejde, der nu forberedes i alle Lande:

Det vilde være saare behageligt, om vi kunde se fuldstændig abstrakt paa Arbejdsproblemerne, skriver Bladet, om vi kunde glemme, at Medmennesker — Mænd, Kvinder og endog Born — berores deraf, og betragte hele Landets industrielle Liv som intet andet end en uhyre, arbejdende Maskine. Saa kunde vi paa denne

anvende den samme eksakte Undersøgelsesmetode, som vi anvender paa en Trykkerimaskine, en Væverimaskine eller en af Kraftmaskinerne; undersøge de enkelte Dele i deres indbyrdes Forhold; udfinde Aarsagerne til ringe Ydelse og fjerne dem efter samme Regler, som vi benytter i Udviklingen og Forbedringen af Maskineri. Det er vel muligt at slaa ind paa en saadan Betragtning, men før vi er kommet langt, støder vi paa den Vanskelighed, at den uhyre Maskine, som repræsenterer Landets industrielle Liv, den gør, i Modsætning til andre Maskiner, haardnakket Krav paa selv at tænke. Man kan tænke sig, at denne Maskine i et fuldkomment autokratisk Land, kunde blive haandteret og dirigeret af den Gruppe af Mænd, som vi kalder Regeringen; men i et demokratisk Land lader det sig ikke gennemføre fuldstændigt at faa Haand i Hanke med den. Tyskland haandterer sin Hær fuldstændigt paa den Maade, og til en vis Grad ogsaa sine Industrier. Men i angelsaksiske Lande regnes den individuelle Frihed for at være af større Vigtighed end det hele Statssamfunds Velfærd, og hvor Friktion *kunde* blive fjernet ved en styrende Haands Klogskab, maa man finde sig i Friktionens Vedvaren, fordi Individets Rettigheder ikke et Øjeblik maa bringes i Fare.

Alligevel — til Trods for Lignelsens uhelbredelige Halten — kan det bidrage til at klare Tankerne, hvis vi sér paa Industriens Verden som paa en Maskine. Betragt den for Eksempel som en Drejebænk, der skærer Bolte. For det første bemærker vi da, at vi er nødt til at give den Husrum samt Kraft til at holde den i Gang, og til at fodre den med Materiale. For det andet maa den bestaa af et Antal sammenhørende og sammenarbejdende Dele: nogle afdrejer, andre skærer Gevind, andre skærer af osv. Endelig maa vor Drejebænk, da det er unyttigt at skære Bolte, som ingen bruger, staa i Forbindelse med en anden Mekanisme, som afsætter Boltene. Det er vel allerede forstaaet, at den første af disse Fornødenheder er Kapital, den anden Arbejdere og den sidste en Salgsafdeling. Dette er de tre Hovedparter i den industrielle Maskine. Med dem til Disposition bliver det Lederens Sag at udfinde, hvorledes han kan bruge dem paa bedste Maade. Han vilde omhyggeligt forvisse sig om, at Husrummet var tilstrækkeligt, men ikke unødvendig stort, at Kraftforbruget blev holdt saa lavt som muligt, og at Materialet blev indkøbt saa billigt som muligt. Idet vi vender tilbage til Billedet med Drejebænkens Maskineri, vilde han med største Omhu sørge for, at det blev holdt i Orden, han vilde passe paa, at der var saa lille indre Friktion som muligt, at der ingen Støj var at høre fra Tandhjulene, og at der ingen Dødgang var mellem Parter nogen Steds. Først og fremmest vilde han dog fjerne alle unødvendige Led og bestemt forlange, at hver eneste Part havde sit bestemte Hverv at udføre. Endelig vilde han passe paa, at Fordelingsmaskineriet — Salgsafdelingen — var vaagen og aktiv, og at den gennem vedvarende Studium af Forholdene holdt sig paa Toppunktet af Præsteringsevne. Paa denne Maade kan vi forestille os en objektiv Intelligens betragtende den fuldkomne industrielle Maskine.

Hvis vi nu tillader os at forlene Maskinen med Forstand, hvilken Holdning vilde den saa indtage? I Bevidstheden om, at dens Eksistens afhænger af dens Ydelse, vilde Parterne ikke kævles indbyrdes, og i Bevidstheden om, at dens Gang er afhængig af dens Forsyning med Kraft og Materiale, vilde de ikke skændes med Kapitalen, som tilvejebringer disse.

Saaledes den fuldkomne industrielle Organisation tænkt som en Maskine. Hvor helt anderledes den virkelige. Hjulene slider og gnaver i hinanden, Fagforening bekæmper Fagforening, og den ene Arbejder den anden; Kapitalen er indbyrdes misundelig og rivaliserende, undertiden evneløs, undertiden uhæderlig; Salgsmekanismen er ukomplet og slet organiseret. Endvidere, de organiserede Arbejdere er oprørske overfor Kapitalen, som forsyner dem med deres Eksistensmidler, og lægger Vanskeligheder i Vejen for Salgsorganisationen ved at forøge Fabrikationsomkostningerne. Saaledes har vi, i Stedet for den ideelle Maskine, en Maskine med ringe Ydeevne i alle Henseender.

Dagens Problem, et Problem, der vil fremtræde med tusindfoldig Styrke, naar Freden vender tilbage og Industrierne genoptager deres normale Produktion er: hvorledes kan man forhøje den industrielle Maskines Ydeevne? Vi øjner oprigtig talt ikke nogen Løsning under en demokratisk Tilværelses Vilkaar; Individets Frihed — det være sig Kapitalistens eller Arbejderens — gør Fuldkommenhed til et umuligt Ideal. Vi har valgt at eje denne Frihed, og medens vi har erkendt, at under en Krigstilstand maa den ofres, frivilligt eller nødtvungent, er vi ikke rede til at opgive den for det fælles bedste i Fredstider. Muligvis har vi Ret, men muligvis vil der i en fjern Fjemtid hæve sig en stor Stat som et nyt Utopia — det fastest styrede af alle Riger — og vise os, at Tilfredshed og Lykke lettere findes under en fast Haands Styrelse end under den Frihed, som vi har Ord for at være saa glade for. Vi ved det ikke, kun dette ved vi, at alle Konferencer, Forligsudvalg, Voldgifter, Whitley-Betænkninger og alle andre industrielle Fredsmidler er kun at regne som temporære Lægemidler, Smertedulmere, Sedativer, Sovemidler. De skaffer os ikke Helbredelse for Ondet, og det er Helbredelse, vi trænger til.

Vi skal ikke her gøre noget Forslag med Hensyn til den rette Kur; det vilde kun kunne gøres ved en længere Overvejelse af mange Faktorer og vilde ikke passe ind i denne Artikel; men Sammenligningen med Maskinen, med dennes klart og tydeligt afgrænsede Funktioner, som vi har benyttet, kan maaske danne Udgangspunktet for en interessant Tankerække og Slutningsrække hos tænksomme Læsere.

Vi indrømmer, at det er en pessimistisk Opfattelse af vor Industris nærmeste Fremtid, vi har. Vi ser, hvor fuldkommen Maskinen kunde blive gjort, og vi ser, i hvor høj Grad den afviger fra denne Fuldkommenhed. Kun en enkelt klar Plet opliver det melankolske Billede. Mangelfuldt som det britiske System er, er det, om overhovedet noget, kun lidet værre end andre Landes. De Vanskeligheder, vi vil komme til at staa overfor, vil de andre Lande ogsaa komme

til at staa overfor, og vi trøster os med den Tanke, at Ydeevnens Procent er den samme Verden over. Men det er en daarlig Slags Trøst. Naar vi ved, hvor store dette Lands Muligheder er, skulde vi sandelig være besjælet af en sløj Aand, om vi var tilfredse med mindre end at være de første; og naar vi ved, hvor store Fremtidens Krav til dette Land vil blive, skulde vi sandelig være Taaber, om vi ikke længtes oprigtigt efter at se vore Industrier stillet paa et sikrere Grundlag. Krigen har slugt vore Skibe, slugt vor Handel, slugt vore Mænd, slugt vor Kapital. Den vil efterlade os som en Nation bebyrdet med en tung Gæld, der enten vil kæmpe sig frem til en ny og større Tilværelse eller vil synke ned i Betydningsløshed paa Grund af Uvidenhed, Søvesyge og indbyrdes Splid. Vi maa vælge den bedste af disse Veje, og naar vi *har* valgt den, maa vi styre lige mod Maalet med frejdigt Mod og med en Beslutsomhed, der ikke kender til svage Øjeblikke. Hvis noget af vor priste Frihed maa ofres, saa lad os ofre den med godt Humør; hvis vi maa finde os i uvant Disciplin i alle Samfundsklasser, saa lad os finde os deri mandigt. Hvis vi kun arbejder for et fælles Maal, Genopstandelsen, Genfødslen og Bedringen af vort Land, vil vi vinde mere, end vi har tabt, og opstaa større af Krigens Prøvelser.

▫▫▫▫▫▫

Udvidelser og Nydannelser indenfor dansk Industri.

Stadig foregaar der hyppige og betydelige Kapitalforandringer indenfor vor hjemlige Industriverdens Enkeltrepræsentanter. Alene siden vor sidste Beretning kan følgende notable Udvidelser anføres:

Aktieselskabet Helsingørs Jernskibs- og Maskinbyggeri har fordoblet sin Aktiekapital ved at emittere for 2,1 Mill. Kr. nye Aktier, endda til Kurs af 135 pCt. Selskabets Aktiekapital er nu 4,2 Mill. Kr.

Aktieselskabet »Atlas« har udbudt for 1,5 Mill. Kr. nye Aktier til Pari Kurs. Herved er Aktiekapitalen kommet op paa 3 Mill. Kr. Her foreligger altsaa ogsaa en Fordobling af Kapitalen.

Aktieselskabet Kjøbenhavns Lampe- og Lysekronefabrik, der hidtil har arbejdet med en Aktiekapital paa 3/4 Mill. Kr., har atter gennemført en Udvidelse af denne ved at emittere for 250,000 Kr. nye Aktier til Kurs 115. Aktiekapitalen er saaledes nu 1 Mill. Kr.

Aktieselskabet Kjær Mølles Fabriker i Aalborg arbejder nu ligeledes med en millionstor Aktiekapital, idet den hidtidige Aktiekapital 0,8 Mill. Kr. er bleven forøget med 0,2 Mill. Kr. De nye Aktier har været udbudt til Kurs 150 pCt.

Skandinavisk Staalremskivefabrik Aktieselskab har udvidet sin Aktiekapital fra 0,3 til 0,4 Mill. Kr. ved at udbyde for 100,000 Kr. nye Aktier til Kurs 115 pCt.

I Midten af Juli vedtoges en Sammenslutning paa et i Kjøbenhavn afholdt Møde mellem den af Firmaerne *Ferd. & A. Schmahl* og *Danish Machine Co.* i Kjøbenhavn drevne Virksomhed med den af *Aktieselskabet Danish Machine Company, Aabyhøj*, Aarhus, hidtil drevne Maskinfabrikationsvirksomhed. De saaledes forenede Virksomheder overtages af sidstnævnte Aktieselskab, hvis Hovedsæde saa flyttes til Kjøbenhavn, og hvis Aktiekapital udvides med 2 Mill. Kr., der er overtagne af de gamle Aktionærer.

Til administrerende Direktør er antaget den tidligere Indehaver af Firmaerne Ferd. & A. Schmahl og Danish Machine Co., Grosserer Ferd. A. Schmahl, medens Direktør Carl Thygesen, Aabyhøj, bliver teknisk Direktør.

Ministeriet for offentlige Arbejder har meddelt Aarhus, Randers, Skanderborg og Viborg Amtsraad samt Aarhus, Ebeltoft, Skanderborg og Skive Byraad Koncession paa Udnyttelsen af Vandkraften i Gudenaa ved Anlæg og Drift af et Elektricitetsværk ved Tange og et mindre Værk i Nærheden af Kongensbro.

Ministeriet har desuden godkendt, at de nævnte koncessionshavende Amts- og Byraad paa et Møde i Aarhus har overdraget samtlige dem i Medfør af nævnte Koncession tilkommende Rettigheder og Forpligtelser til et samme Dag konstitueret Andelsselskab, »*Gudenaa-Centralen*« kaldet.

Samme Ministerium har ligeledes meddelt Andelsselskabet *Hovedgaard og Omegns Højspændingsværk* Bevilling til Udnyttelsen af Vandkraften i Bygholm Aa ved Anlæg og Drift af et ved Vandkraft drevet Højspændingsværk ved Bygholm.

I Begyndelsen af Juli har en ekstraordinær Generalforsamling i *Aktieselskabet F. C. Madsens Dampvæveri, Horsens*, endelig vedtaget Selskabets Likvidation. Der er valgt en Likvidationskomité. Den af Aktieselskabet drevne Konfektionsfabrik fortsættes af Hr. Direktør M. A. Petersen, medens Væverivirksomheden nedlægges, og de hidtil anvendte Fabrikslokaler med Dampanlæg søges solgte. Vævene og andre Specialmaskiner er solgt.

Den store *Spritfusion*, der længe har været paa Tale, er nu endelig bleven til Virkelighed. De langvarige Forhandlinger har ført til et betydeligt Resultat — i to Tempi. Først meddeltes det, at *De danske Spritfabriker* og *Spritfabriken Fortuna* paa særlige af Myndighederne anerkendte Betingelser med lige Parter overtog følgende Virksomheder til Nedlæggelse eller fortsat Fællesdrift, nemlig: J. C. Christiansens Eftf., Vejle; Aktieselskabet De danske Gærfabriker, Odense; Aktieselskabet de danske Gærfabriker, Vejen; Jørgen Harboes Sønner, Skelskør, P. Kofoed Larsen & Co., Hasle; C. J. Meyer, København; N. F. Möhl, Vejle; Th. P. Olesen, Hjørring; Aktieselskabet A. R. Segelcke, Hjørring og Aktieselskabet Helsingørs Spritfabrik, J. L. Tvede.

Gruppen omfattede hermed 2/3 af den samlede danske Sprit- og Gærfabrikation, men nogle Dage efter kom endnu 3 Fabriker ind under Ringen, nemlig: A/S De forenede Spritfabriker, Odense; A/S Kjøbenhavns Spritfabriker, Kjøbenhavn—Aarhus, og A/S Komplex Kierulff, Slagelse Spritfabriker; dog under

Approbation af disse Selskabers Generalforsamlinger. Overtagelsen vil finde Sted omkring 1ste Oktober d. A., hvorefter kun en Fabrik (i Silkeborg), hvis Produktion er mindre betydelig, staar udenfor Trusten. Koncentrationstendensen er iovrigt af ældre Dato. Medens Antallet af Fabriker i 1891—96 udgjorde gennemsnitlig 87, var det i 1901—05 dalet til 43 og belob sig i 1917 til 22. Spritfusionen vil sandsynligvis medføre tekniske Forbedringer af indgribende Betydning.

Paa et Møde d. 5. August stiftedes A/S *Skandinavisk Maskin- og Værktøjs Co.* med en fuldt indbetalt Aktiekapital paa 1 Mill. Kr. Selskabet fortsætter de af Firmaet Astrup & Andresen drevne Virksomheder. Bestyrelsen bestaar af Direktor D. Voss, Direktor Leon Levin, Direktor H. W. Andersen, Odense, og Grosserer Ferd. Schmahl. Til administrerende Direktør er valgt Grosserer W. Astrup.

▫▫▫▫▫▫

Udenlandske Tekstannoncer i danske Blade.

I en Paatale af det utilbørlige i udenlandske Tekstannoncer i danske Blade skriver »Dansk Arbejde« bl. a. folgende:

»Værre endnu er det, at selv vore storste Dagblade er kommet ind paa den betænkelige Skraaplan, der hedder »Kollektiv-Sider« fra Sverige og Norge — hvilke Lande formodentlig efter Krigen vil blive suppleret med andre. Paa disse Sider faar nemlig det paagældende Lands Firmaer — mod en passende Annonce selvfølgelig — de mest indgaaende og smigrende Omtaler i Tekstform. Det er ikke langt fra, at det danske Publikum ad denne Vej faar et langt større Kendskab til norsk og svensk Erhvervsliv end der nogensinde bydes det Lejlighed til med Hensyn til vort eget Erhvervsliv. Disse ganske ukontrolerede, »selvskrevne« Lovprisninger i redaktionel Form af fremmede Erhvervsvirksomheder er saa meget mere utiltalende som disse ofte er direkte Konkurrenter til danske Firmaer, der maaske selv er Annoncorer i vedkommende Blad — uden dog at faa den særlige Begunstigelse, som Omtale i Teksten maa siges at være. Vi onsker nu ingenlunde, at dette utiltalende System skal brede sig mere, saa at enhver Annonce ledsages af Tekstomtale, men rigtignok endnu mindre, at fremmede Landes Firmaer gennem de berygtede »Kollektiv-Sider« faar en begunstiget Stilling i den danske Presse. Hvis vor Presse ikke selv har Blikket aabent herfor, er det vor Opfattelse, at dansk Erhvervsliv før eller senere vil reagere herimod«.

— — —

Vi tiltræder fuldt ud »Dansk Arbejde«s Syn paa denne Sag. Storre gensidig Kendskab indenfor de skandinaviske Riger med tilsvarende oplysende Stof i Pressen kan kun hilses med Glæde. Blot skulde et saadant gensidigt Oplysningsarbejde helst baseres paa noget mere ideelle Momenter end de, der gor sig gældende i de omtalte Kollektiv-Sider. Den Udvikling, disse har antaget, er rent ud skandaløs.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Begunstiget Censurbehandling i Østrig.

For at indføre en fortrinsvis Censur for vigtige Brevforsendelser ved de østrigske Censursteder er der af det østrigske Krigsministerium truffet Bestemmelse om, at den udenlandske Korrespondance direkte oversendes til de paagældende Censursteder til uopholdelig Censurbehandling i begge Trafikretninger under følgende Forudsætninger:

1) Korrespondancen maa dreje sig om vigtige Forretningsanliggender eller være af almindelig og offentlig Interesse.

2) Korrespondancen skal sendes til selve Censurstedet i særlig Kuvert som anbefalet Ilforsendelse og tilstrækkelig frankeret. Paa Forsendelsen til Censurstedet maa Afsenderens Navn og Bopæl være synlig angivet.

Det anbefales at bruge røde Kuverter ved Forsendelsen til Censurstedet.

3) De til Udlandet bestemte Indlæg (Breve eller Kort) skal være adresseret paa samme Maade og være tilstrækkelig frankeret til Transporten fra Censurstedet til Bestemmelsesstedet.

Hvis Afsendere af Breve i Udlandet ikke disponerer over østrigske Frankomærker i dette Øjemed, kan det undtagelsesvis tillades at vedlægge internationale Svarkuponer til et Frankeringen dækkende Beløb.

Saadanne Breve underkastes paa Censurstedet en fortrinsvis og uopholdelig Censur og videreforsendes uden Ophold pr. Post, naar der intet findes at erindre.

Hvis Afsenderen onsker at faa tilsendt en Kvittering, maa Forsendelsen til Censurstedet være ledsaget af en ekstra, om muligt frankeret Kuvert, forsynet med hans Adresse.

De til Censuren direkte oversendte Breve, som ikke paa alle Punkter er i Overensstemmelse med de anførte Forudsætninger, bliver Genstand for den normale Censurbehandling.

Importen til Finland.

Udenrigsministeriet henleder Opmærksomheden paa, at der under 27. f. M. er udfærdiget en Kundgørelse fra Handels- og Industrikommissionen i Helsingfors, hvorefter Varer kun maa importeres til Finland, saafremt Importtilladelse forinden er opnaaet, samt at der heller ikke bør træffes endelige Købeaftaler eller erlægges Betaling for Varer, som agtes importeret til Finland, forinden saadan Licens foreligger.

»Nationaliseringen« af det russiske Forretningsliv.

Opmærksomheden henledes paa, at Industriraadet fra Udenrigsministeriet har modtaget Genpart af en af den kgl. Gesandt i Petrograd indsendt tysk Oversættelse af et af Bolschevikregeringen d. 28. Juni d. A. offentliggjort Dekret om »Nationalisering« af Handels- og Industriforetagender. Dekretet ligger til Gennemsyn i Industriraadet.

Engelske Licenser.

Ifølge en til Industriraadet fra Udenrigsministeriet indsendt Tillægsliste af 28. Juli 1918 er Taffelsalt og Billardballer af Elfenben optaget paa Listen over de Varer, for hvilke Udforselstilladelse til Danmark nu kan ventes.

Import fra Frankrig.

For at der kan opnaas Udførselstilladelse fra Frankrig skal den af Industriraadet udstedte Garantierklæring fremtidig viseres af »Comité Interallié« i Kjobenhavn.

Viseringen, der *besørges* foretaget af *Organisationerne*, vil indtil videre *kun* kunne forventes givet for saadanne Varer, der er opført paa de fornylig offentliggjorte Lister over Varer, for hvilke Frankrig og dets Allierede har hævet Embargoen.

Forpligtelseserklæringen maa indeholde *nøjagtig* Oplysning om Importorens Navn, Adresse, Varens Art, Kvalitet, Mængde, Vægt og Fakturaværdi.

Import fra Spanien.

Den herværende engelske Legation har meddelt, at fra og med den 15. August 1918 maa alle Vareforsendelser fra Spanien til Danmark være ledsaget af »Letters of Insurance« (Navicerts), saaledes som det hidtil har været Tilfældet for Afskibning fra Amerika. Angaaende Opnaaelse af forannævnte »Letters of Insurance« maa den spanske Aflader henvende sig til den engelske Gesandt i Madrid og til denne meddele Numret paa den af Industriraadet udstedte Garantierklæring.

De Importører, der ønsker Afskibning af Varer fra Spanien, maa derfor foranledige, at deres Sælgere foretager de fornødne Henvendelser.

De Importører, der nu har Garantierklæringer løbende for saadanne Varer, anmodes om i egen Interesse omgaaende at indsende til Industriraadet en samlet specificeret Fortegnelse over disse Garantierklæringers Numre.

Varer fra Holland og Schweiz i Transit gennem Tyskland.

For at opnaa Transittilladelse gennem Tyskland for Varer fra Holland og Schweiz skal der fremtidig afgives B 2-Erklæring, og det er da de i Erklæringen indeholdte Bestemmelser vedrørende Varer, der indføres til Danmark med et under tysk Lejdebrev sejlende Skib, der gælder for saadanne Varer, der transiterer Tyskland fra ovennævnte Lande.

Licens for Skind fra Norge.

Erhvervenes Fællesudvalg meddeler, at Spørgsmaalet om Skind volder store Vanskeligheder i Norge, saaledes at man har maattet gaa til at beslaglægge hos de Handlende forskellige Partier Kid- og Lammeskind for at skaffe Landets Garverier Raamaterialer. For Tiden vil det derfor være umuligt at opnaa License for Skind fra Norge.

Imidlertid foretages der en Optælling af Norges Beholdninger pr. 1ste August, og saasnart dette Materiale foreligger, antagelig Medio eller Ultimo August, vil Spørgsmaalet blive taget op til ny Behandling, og muligvis vil da enkelte mindre Partier undtagelsesvis kunne frigives.

▫▫▫▫▫▫

Fra Biblioteket.

Biblioteket, som nu igen gaar den travle Tid imøde, er i September Maaned aabent *Hverdage* fra Kl. 10 Fm. til Kl. 10 Aft. (*Søndage* Kl. 10 Fm. til Kl. 4 Em.).

Nyanskaffede Bøger findes udstillede i Biblioteket, og i Løbet af næste Maaned vil et nyt Katalog over de to sidste Aars Erhvervelser blive trykt.

Opmærksomheden henledes iøvrigt paa det nye Reglement, som særlig indskærper regelmæssig Tilbagelevering af det laante, da Laanere i modsat Fald ifalder Bøde for hver Dag Bogen udebliver.

Reglementet faas i Biblioteket.

Redaktion: Povl Drachmann. Redaktionsudvalg: H. P. Prior, C. F. Jarl og F. H. J. Rambusch.
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjobenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 14 15. SEPTEMBER 1918

Avancebegrænsning i Industrien.

Den overordentlige Kommission og Skotøjsindustrien.

En Sag af ganske overordentlig principiel Betydning for vor Industri og vort hele Erhvervsliv er ved at udvikle sig. I sit Felttog mod Industriens Avancer har Den overordentlige Kommission adopteret et fuldstændig nyt Princip for Prisregulering, der fremtræder slet og ret som en Avancebegrænsning. Det er Skotojsindustrien, der forelobig har maattet holde for.

Reguleringen indenfor Skotojsbranchen, hvorom der har staaet saa stor Larm — noget mere, end det maaske strengt taget sommer sig fra en Statsmyndigheds Side — tog sin Begyndelse den 20. Juni i Aar, da det ved indenrigsministeriel Bekendtgorelse blev forbudt Fabrikerne at udlevere Skotoj, idet man onskede at sikre Forbruget Adgang til at komme i Besiddelse af det Skotoj, som maatte være i Ordre til billige Priser. Af denne Aarsag valgte Den overordentlige Kommission at begynde Reguleringen med at begrænse Skotøjshandlernes Avance, idet man delte Skotøjet i 4 Grupper og fastsatte en Maksimalavance paa 20, 25 og 30 pCt. af Fabrikspriserne paa henholdsvis Gruppe 1, 2 og 3, medens den 4. Gruppe, det saakaldte Luksusfodtoj, blev givet fri.

Der har hele Tiden ogsaa i Industrien været delte Meninger, om Kommissionen saaledes er begyndt fra den rette Ende med sin Regulering af Skotøjspriserne. I al Fald er det en Kendsgerning, at noget særlig rationelt System er det ikke lykkedes at skabe heller i dette første Afsnit af Reguleringen. Da man derefter skulde over til den ulige vanskeligere Opgave, at finde en praktisk gennemforlig Ordning for selve Skotojsindustrien, greb man fra Den overordentlige Kommissions Side, efter forgæves Modstand fra Skotøjsfabrikerne, til det Princip om Avancebegrænsning, der har fundet sit Udtryk i den meget omtalte Skotojsordning af 5. September d. A. En fuldstændig fanatisk Pressekampagne, der indirekte er udgaaet fra Den overordentlige Kommission, havde gjort Skotojsfabrikanternes Stilling overordentlig vanskelig og bidrog meget til, at disses Repræsentanter i Forhandlingerne med Den overordentlige Kommission mente at maatte boje sig for dennes Afgorelse, dog under Forbehold af Industriraadets Godkendelse. Ordningen forelagdes derefter paa en Generalforsamling i Foreningen af Kobenhavns Skotojsfabrikanter, der, skont modstræbende, tiltraadte Ordningen med Vedtagelse af folgende Resolution:

»For endelig at skaffe Ro om Skotojssporgsmaalet efter alle de uforstaaende og hadefulde Angreb, Industrien har været Genstand for, vedtager Foreningen af Kobenhavns Skotojsfabrikanter at tiltræde den af Den overordentlige Kommission foreslaaede Ordning, til Trods for, at denne Ordning paa mange Maader vil stille vor Industri overordentlig ugunstigt. Da der desuden i den foreslaaede Ordning indgaar en Række nye Principer af ganske uoverskuelige Følger for alt Næringsliv, særlig vedrørende den hidtidige Opfattelse af Begrebet »Nettoavance«, sker vor Tiltræden kun under Forbehold af Industriraadets Sanktion.«

Selve Ordningen gaar ud paa folgende:

»I Nettoavance maa der beregnes 10 pCt. af Salgsprisen.

Af det saaledes fremkomne Overskud skal følgende Poster dækkes:

a) Aktiedividende.
b) Tantiemer af enhver Art og Lønninger til Bestyrelse eller Bestyrelsesraad.
c) Vederlag til Driftslederne udover 8 pCt. af Arbejdslønnen.
d) Indkomst- og Formueskatter samt enhver Art af Renter.
e) Alle Henlæggelser til Reserver eller andre Formaal.
f) Enhver Art af Afskrivninger udover de nedenfor under 3 nævnte.

Paa Kontoen for Generalomkostninger maa opføres:

1) Husleje. Hvis Fabriken ejer Ejendommen 8 pCt. af dennes Ejendomsskyld, fradraget Maskinernes Værdi.
   Prioritetsrenter, Vedligeholdelse og Afskrivninger holdes herefter udenfor Regnskabet.
2) Paa Maskinerne afskrives 8 pCt. af Indkøbsprisen (resp. Overtagelsesprisen).
3) Til Vedligeholdelse (bortset fra Ejendomme, hvor denne ejes af Fabriken), Fornyelse, Læster, Modeller og Jern.
   De dertil medgaaende Beløb maa dog ikke overstige Gennemsnittet for Aarene 1914—15—16—17.
4) Vederlag til Driftslederne, dog ikke over 8 pCt. af Arbejdslønnen.
5) Ændringen gennemføres for alle siden 1. Maj optagne Ordrer, der ikke er effektuerede ved Udlevering.
6) 1. April 1919 kan i Tilfælde af væsentlig Forandring af Forholdene eller Bristen af Forudsætningerne Anmodning om Revision fremsættes fra Fabrikernes Side. Kommissionen forbeholder sig selvfølgelig Ret til til enhver Tid at optage Sagen til fornyet Behandling.«

Kommissionen kontrolerer Prisaftalen ved en Revision af Regnskaberne, naar Aaret er omme. Hvis Fabrikernes Bruttokalkulationer skulde vise sig at medføre, at deres Nettofortjeneste kommer til at overskride den ovennævnte Begrænsning, overføres det herved for meget indvundne Beløb efter det offentliges nærmere Bestemmelse til Regulering af Skotøjspriserne i det næste Aar.

Angaaende Tidspunktet for Avancebegrænsningens Ikrafttræden bestemtes det, at denne skulde finde Anvendelse fra den fornødne indenrigsministerielle Bekendtgørelses Dato, dog bortset fra endnu ikke effektuerede Ordrer, som maatte være indgaaet efter 1. Maj d. A., der ved særlig Bestemmelse er medtagne.

Denne Ordning, der saaledes baade i sit Princip og i sine nærmere Enkeltheder maa vække den største Opmærksomhed, oversendtes derefter fra Fabrikantforeningen til Industriraadet, der i et Møde den 10. ds. behandlede Sagen.

En Betænkning fra Industriraadet.

Som Resultat af en meget grundig Drøftelse af alle Sagens Momenter fremkom derefter følgende Skrivelse fra Industriraadet:

Til
Den overordentlige Kommission.

Foreningen af Skotøjsfabrikanter har meddelt Industriraadet, at den paa Skotøjsindustriens Vegne har sluttet en Overenskomst med Den overordentlige Kommission, ved hvis Tiltrædelse Foreningen har forbeholdt sig at æske Industriraadets Billigelse. I denne Anledning har Industriraadet den 10. ds. afholdt et Møde, paa hvilket den omhandlede Overenskomst har været forelagt Industriraadets Medlemmer. Efter indgaaende Drøftelse har Raadet derefter enstemmigt besluttet at fremsætte følgende Udtalelse, som man herved tillader sig at forelægge Den overordentlige Kommission.

Man gaar ud fra, at Opgaven med den foreslaaede Overenskomst er at tilvejebringe en Prisaftale med Skotøjsindustrien, som kan lægges til Grund for en ministeriel Forordning, hvis *Formaal* er under de nærværende vanskelige Forhold at *sikre Befolkningen billigst muligt Fodtøj,* et Maal hvis Betydning Industriraadet fuldt ud vurderer, og til hvis Opnaaelse Industrien gerne yder sin Bistand. Det Spørgsmaal, som da rejser sig er, om den aftalte Ordning er egnet til at naa dette Maal, og om de Midler, hvormed Maalet søges naaet, kan billiges eller maatte vække Betænkeligheder.

Hvad der først falder i Øjnene er her Begrænsningen af Skotøjsfabrikernes Nettoavance. Raadet maa i al Almindelighed være enig i, at Bestræbelserne for at lette Dyrtiden for Befolkningen kræver Resignation hos alle Erhvervsvirksomheder med Hensyn til den opnaaelige Avance. Raadet maa anse det for alle Industriers Pligt at vise en saadan Resignation, og forsaavidt denne Avance ikke gaar under et til-

ladeligt Minimum, maa Raadet anse det for ønskeligt, at Industrien paa dette Punkt viser den størst mulige Imødekommenhed. Ifølge den foreliggende Overenskomst skal der for Skotøjsfabrikerne fastsættes en Maksimal-Nettoavance paa 10 pCt. af Skotøjets Salgspris. Af det os foreliggende Materiale fremgaar dog, at der af denne saakaldte Nettoavance skal afholdes en Række Driftsomkostninger, saa at den virkelig opnaaelige Nettoavance vil ligge lavere og maa antages gennemsnitlig at blive ca. 7½ pCt., hvoraf skal dækkes saavel Udbytte til Aktionærer og Ejere som Henlæggelser for Fremtiden. Hvorvidt denne Fortjeneste paa Salgsprisen maa karakteriseres som rundelig eller blot tilstrækkelig vil afhænge af Forholdet mellem Virksomhedens Omsætning og den i Virksomheden anbragte Kapital, et Forhold, der nødvendigvis maa stille sig forskelligt for forskellige Virksomheder, og som tillige vil være i høj Grad afhængig af, hvorvidt Virksomheden kan holdes gaaende Aaret rundt eller, saaledes som Materialemanglen for Tiden lader befrygte, kun vil kunne gaa en Del af Aaret. Men med Hensyn til disse Virkninger adskiller en Maksimalavance beregnet af Salgsprisen sig ikke fra Maksimalpriser i Almindelighed. Derimod rejser det Spørgsmaal sig, *hvorfor man i Stedet for at fastsætte Maksimalpriser har begrænset sig til at fastsætte en Maksimalavance.*

De Foranstaltninger, der af Regeringen i Kraft af Loven af 7. August 1914 hidtil er truffet for at holde Varepriserne nede i Danmark, har søgt at modarbejde den enorme Synken i Pengenes Værdi og Købeevne, som er en Følge af Verdenskrigen og de af denne foraarsagede uhyre Beløb af Pengerepræsentativer, som er sat i Omløb, navnlig i de krigsførende Lande. Det ligger klart for Dagen, at Fastsættelsen af en Maksimalpris maa sætte en Grænse for Forskydningen af Forholdet mellem Varepris og Pengeværdi. Det samme gælder imidlertid ikke Fastsættelsen af en Maksimalavance, allermindst naar denne ansættes i Procent af alle øvrige Omkostninger. I samme Øjeblik som Producenten er bragt under de ved en saadan Foranstaltning skabte Vilkaar, vil hans pekuniære Interesse i at nedbringe sine Omkostninger og derved billiggøre Varen faktisk være forvandlet til det modsatte, en pekuniær Interesse i, at disse Omkostninger ikke begrænses. Jo mindre Fabrikanten økonomiserer med sit Raamateriale, jo højere Arbejdslønnen stiger, kort sagt, jo dyrere Skotøjet bliver, desto mere vil Fabrikanten faktisk tjene.

Selvom Flertallet af Industridrivende vil foretrække at arbejde efter de Principper, som hidtil har været ledende for dem, og som bl. a. indeholder Pligten til at arbejde økonomisk og ved stadige Fremskridt at fremskaffe Varerne saa billigt som Hensynet til Varernes Godhed og til Medarbejdernes berettigede Krav muliggør det, vil det næppe kunne undgaas, at det her indførte Princip efterhaanden svækker Interessen og i bedste Fald erstatter den med Ligegyldighed. En Fastsættelse af en Maksimalavance og ganske særlig af en Avance, der ikke giver noget synderligt Overskud udover en simpel Bankrente, vil derfor i sidste Instans modvirke sit Formaal og ikke være i Stand til at skaffe Forbrugerne billigere Varer.

Ifølge Overenskomsten skal der af den saakaldte Nettoavance dækkes alle Arter af Renter. Denne Bestemmelse viser ikke alene, at Udtrykket Nettoavance er urigtigt, men den har ogsaa den uheldige Virkning, at den stiller Virksomheder, som arbejder med en Del laante Penge, og som baade skal forrente og afdrage disse, saaledes som Forholdet ofte vil være med nye eller mindre Virksomheder, ugunstigt i Forhold til større og konsoliderede Virksomheder. Det synes af den offentlige Diskussion at fremgaa, at Skotøjsfabrikationen her i Landet efter den almindelige Opfattelse skulde være koncentreret i een Virksomhed. Denne Opfattelse er ganske urigtig. Den paagældende Virksomhed, A/S Ballin & Hertz, producerer ifølge de Industriraadet forelagte Oplysninger under 40 pCt. af Landets fabriksproducerede Fodtøj, medens over 60 pCt. af Produktionen fordeler sig paa et stort Antal større eller mindre Virksomheder. Fastsættelsen af en Maksimalavance i Procent af Salgsprisen, maa naturligvis give det bedste Resultat for saadanne Virksomheder, der arbejder helt med egen Kapital, altsaa ikke har Renter at afgive. Det synes deraf at fremgaa, at Overenskomsten stiller de mange mindre Virksomheder ugunstigt i Forhold til den enkelte store.

Ifølge det Raadet forelagte Materiale maa det dernæst antages, at Avancen paa Luksusfodtøj gennemgaaende er højere end paa almindeligt Brugsfodtøj, et Forhold som genfindes tilsvarende i andre Industrier, og som er en naturlig Følge af, at det almindelige Brugsfodtøj er Masse-

produktion, medens Luksusfodtøjet stiller større Fordringer til Materiale og Udførelse. Hertil svarer ogsaa den af Indenrigsministeriet trufne Bestemmelse for Skotøjshandlere, at Avancen paa Luksusfodtøj ikke er begrænset. I Overenskomsten er Avancebegrænsningen for Fabrikerne imidlertid udstrakt til ogsaa at omfatte Luksusfodtøjet. Da der ikke gælder nogen Forpligtelse for Skotøjshandlerne i saa Henseende, haves der ingen Sikkerhed for, at en Nedsættelse af Salgsprisen paa Luksusfodtøj fra Fabrikerne vil komme Publikum tilgode, medens man omvendt fratager Fabrikerne et Middel til at beregne Avancen paa Brugsfodtøjet lavere.

Overenskomsten bestemmer endvidere, at alle Skatter skal afholdes af Nettoavancen, ogsaa ordinære Skatter. Industriraadet maa finde, at det strider mod almindelige sunde Forretningsprincipper ikke at beregne Virksomhedens normale Skatter som en Udgiftspost, og maa betragte det som vildledende, naar Skattens Beløb henregnes til Nettoavancen.

Overenskomstens Enkeltheder, af hvilke kun nogle her er fremdragne til Eksempel, giver saaledes Industriraadet Anledning til en Række Indvendinger. Raadet maa dernæst finde, at det til Grund for Overenskomsten valgte Princip ikke er egnet til at naa Maalet, en Nedsættelse af Skotøjspriserne. Disse vil være sammensat af 10 pCt. saakaldt Nettoavance og 90 pCt. Udgifter. Det er umiddelbart indlysende, at det er disse sidste, som vil gøre Udslaget. For Skotøjshandlernes Vedkommende har man valgt at fastsætte en Maksimal-Handelsavance for Brugsfodtøj. Industriraadet maa tilraade, at man paa tilsvarende Maade fastsætter Maksimalpriser for almindeligt Brugsfodtøj i Tilslutning til Fastsættelse af Maksimalpriser for Huder og Læder. Man vil derved opnaa virkelig at fastlægge Priserne, saa at Prisreguleringen kommer Forbrugerne tilgode, og man vil indenfor den givne Ramme give den Opmuntring til den Industridrivende, at hans Anstrengelser for at økonomisere med Materialerne, gøre fordelagtige Indkøb og administrere Kræfterne paa økonomisk Maade giver ham nogen Løn.

Ikke mindst overfor de mange forskellige urigtige Sigtelser mod Industrien, som er kommet frem under den meget skarpe Pressekampagne, som et Medlem af Den overordentlige Kommission har ment at burde rejse samtidig med, at der arbejdedes paa denne Ordnings Løsning, ønsker Industriraadet endnu en Gang at fremhæve, at det ingenlunde er vor Mening at modsætte os prisregulerende Foranstaltninger for Industriens Frembringelser. Eksempler fra mange Industrier kan hentes til Bevis herfor. Men ligesaa vist som vi er villige til at paatage os vidtgaaende Byrder, ligesaa vist maa vi hævde, at den Vej, man i dette Tilfælde ønsker at slaa ind paa, ikke fører til Løsningen af den stillede Opgave. Det maa forekomme indlysende, at det mindre er Prisreguleringen end Ønsket om at faa Hals- og Haandsret over Produktionen, altsaa bane Vejen for den statskontrolerede Industri, for Statssocialismens Principper, der har været det drivende i Kommissionsudvalgets Arbejde i denne Sag. Vi fremhæver dette saa meget mere som der fra Sider, der nøje er knyttet til Kommissionen, offentlig er stillet fortsatte Foranstaltninger af samme Art i Udsigt ogsaa for andre Industrier, ja endog er udkastet Fremtidstanken om almindelig Statskontrol over vor Industri. De Fremtidsudsigter for vor industrielle Produktion saa vel som for Landets hele Økonomi, der aabner sig som Følge af de herskende Verdensforhold, turde ikke opfordre til at eksperimentere med slige Principper, og vi maa til enhver Tid og navnlig naar de søges gennemført under Dække af helt andre Formaal, saaledes som det er Tilfældet i den foreliggende Sag, nedlægge en bestemt Indsigelse herimod.

Af alle disse Grunde kan Industriraadet ikke anbefale, at den foreliggende Overenskomst lægges til Grund for den indenrigsministerielle Forordning, hvis Formaal er at regulere Skotøjspriserne.

Kjøbenhavn, den 13. September 1918.

M. A. Abrahamson. Max Ballin. Harald Bing.
Allan Bock. O. Busse. Benny Dessau.
Axel Engel. Alex. Foss. C. Gammeltoft.
Gunnar Gregersen. Emil Glückstadt.
Valdemar Hansen. S. C. Hauberg.
John Jacobsen. C. F. Jarl. O. V. Kayser.
F. A. Kjær. L. Larsen. Laur. Laursen.
John Messerschmidt. Karl Meyer. Ove Munck.
Knud Møller. E. Nobel. A. C. Olesen.
A. C. Owen. Allan Petersen. Frantz E. Pio.
Poul C. Poulsen. F. Preisler. H. P. Prior.
F. H. J. Rambusch. H. Schmidt. H. Sebbelov.
C. V. Slomann. H. Vestesen.

❃ ❃ ❃

Af den tyske Handelsflaades Historie.

Ved Cand. polit. *J. Vestberg.*

II.

I den forrige Artikel paaviste vi, hvorledes Hamborg og Bremen i den sidste Menneskealder er blevet Hovedarnestederne for den tyske Handelsflaade. Naar man nu nærmere — omend i store Træk — skal karakterisere denne Flaades Udviklingshistorie, turde det mest praktiske være at tage sit Grupperings-Udgangspunkt i Stillingen umiddelbart før Krigen; rette Blikket paa de enkelte Storrederier og deres Historie, og derefter at fremhæve det mere almene, men dog ejendommelige for den tyske Handelsflaade. Vi vil — efter et Par orienterende Bemærkninger — begynde med Hamborg og Hamborgs største Rederi.

Fra 30vernes Begyndelse af forrige Aarhundrede tog Trafiken paa Nordamerika et meget betydeligt Opsving. U. S. A. forlod sin skrappe Differentialtoldpolitik, og dette i Forbindelse med det almindelige Opsving i Staternes Næringsliv og de trykkende politiske Forhold i Evropa fremmede ikke blot Vareudvekslingen, men ogsaa Passagerudvandringen. Til U. S. A. indvandrede saaledes 1825: 10,000 Personer, 1832: 62,000 Personer. Den voksende Trafik krævede imidlertid bedre Transportmidler. Medens Black Ball Line's Paketter til at begynde med (startet 1816 i New York) brugte 40 Dage til Liverpool og 23 Dage til den tilsvarende Hjemrejse, gjorde 30vernes og 40ernes Paketter Rejsen paa godt den halve Tid. 1840 dannedes desuden den første Dampskibslinie over Atlanterhavet fra Liverpool med engelsk Statsstøtte (Cunard Line). Vel forsøgte Amerikanerne, Pionererne i Atlanterhavsrutefarten, at hævde deres i Forvejen meget indflydelsesrige Stilling; men disse, der paa Sejlpaketternes Omraade var afgjort Nr. 1, formaaede ikke paa Dampskibsomraadet at skabe sig en holdbar Stilling. Det blev her Evropa, fornemmelig England og Tyskland, der i en kortere Aarrække blev det førende.

Tysklands Forbindelse med U. S. A. foregik oprindelig over Bremen, medens Hamborg havde Hovedforbindelsen med Vestindien og Sydamerika. Men flere fremsynte Hamborgerkøbmænd blev hurtig klar over, at Udviklingen af en Nordamerikaforbindelse vilde kunne blive af en enestaaende Betydning for Byens økonomiske Opsving.

Allerede 1836 havde R. Slomann dannet den første hamborgske Sejlskibslinie paa New York efter amerikansk Forbillede; og ihvorvel det ogsaa var ham, der 1850 oprettede den første Dampskibslinie paa samme By, blev det dog ikke fra hans Kontorer, at den senere saa mægtige Hamborg—Amerika Linie udsprang. Det var andre Mænd, der tog Initiativet til Dannelsen af dette Selskab. Af disse kunde nævnes Bolten og Godeffroy. Man begyndte beskedent i 1847 med en Aktiekapital, der var under ½ Mill. Mark. Først i 1848 kom Sejlpaketterne i Gang. Det første Skib »Deutschland« formaaede at tage 200 Mellemdæks- og 20 Kahytspassagerer med sig. Det maalte 717 Br. R. T., d. v. s. man stod her overfor Skibe, der i Art og Størrelse var langt mere i Familie med Columbus Caraveller end med de moderne Hurtigdampere. Imidlertid mærkede man i Løbet af faa Aar Konkurrencen fra Dampskibene ikke blot i Passager-, men ogsaa i Varetrafiken. Da der samtidig paa disse Felter var et stærkt voksende Behov, besluttede man sig til i 50erne at gaa over til Dampskibe. De to første heraf sattes i New Yorker Farten 1857. Efter Vanskeligheder som Følge af den store Krise samme Aar fulgte et rask Opsving, der først afbrødes i den store Borgerkrigs Slutkamp. En ny god Periode, 1868 var dog et vanskeligt Aar, standsede brat i 1870, idet denne Krig langt mere end de to foregaaende tvang til Ruternes Indstilling og Oplægning af Tonnagen. Denne døde Periode blev imidlertid ligesaa kortvarig som den var pludselig. Kejserrigets Dannelse, og hvad dermed fulgte, afgav Basis for et stort og mægtigt Opsving. Det bragte imidlertid ikke blot Hamborg—Amerikalinien, eller som den kort og godt kaldes »Hapag«, store Udviklingsmuligheder, men tillige skarp Konkurrence. Saaledes udkæmpedes i 1874—75 ruinerende Kampe mellem denne og Adlerslinien, der endte med sidstnævntes Opgang i Hapag. Allerede i Begyndelsen af 80erne fulgte imidlertid nye Kampe, i hvilke dog atter Hapag gik af med Sejren, stærkere end nogensinde. Navnlig 1886 blev af stor Betydning for Fredens Oprettelse. Carrliniens hidtidige Leder, Albert Ballin, gik over i Hapags Ledelse, og fra dette Tidspunkt daterer sig en mægtig Udvikling. Ballin har med stor Behændighed forstaaet at sikre

og udbygge Stillingen ad Overenskomstens Vej. Kun sjældent, og hvor dette var absolut nødvendigt, har han betraadt Krigsstien, og det hvad enten hans Konkurrenter var Hamborger-, Bremer- eller Udlands-Rederier. Denne Overenskomstpolitik, der tog sit Udgangspunkt i Kølnerkonferencen sidst i 80erne, og som førte til Dannelsen af »Nordatlantisk Dampskibsruteforbund« i 1892, og den videre Udbygning af samme har han en væsentlig Andel i. Men samtidig har han forstaaet stadig at udvide sit Selskabs Magt, bl. a. ved en omfattende Fusionspolitik. Talrige er de Selskaber og Firmaer, Hapag sukcessivt har optaget i sig. Til de oprindelige Adler- og Carrlinier er senere kommet Hansa- og Kingsinlinierne, de Freitas & Co. (Brasilien), Gellathy, Hankey & Co. (Antwerpen-La Plata) Diederichsen, Jepsen & Co. (Shanghai-Tientsin) og flere Woermanndampere. Allerede heraf forstaar man, at den oprindelige Amerikafart, der vel endnu er det centrale, Rygraden i Selskabet, har faaet mange andre Følgesvende i alle Verdens Egne. Det har ikke mindst været Hapags Styrke i de senere Aar, at det har haft saa mange Strænge at spille paa. Var der saaledes smalle Tider et Sted, kunde Forholdene være saa meget bedre paa en anden Kant, og saaledes opvejede Forskellighederne delvis hverandre og bragte mere Stabilitet.

Til Belysning af Hapags Udvikling tjener følgende lille Tabel (i Tonnagen er indbefattet de under Bygning værende Skibe):

Aar	Aktiekapital Mill. Mark	Br. Reg. Tons
1847	0,46	1.600
1857	2,88	13.500
1867	4,77	28.400
1877	15,00	52.000
1887	16,25	83.000
1897	45,00	335.700
1907	125,00	995.700
1910	125,00	1.023.300
1913	150,00	1.421.700
	Passagerer	Gods
1857	12.362	-
1867	30.293	40.000 cbm
1887	41.620	520.000 –
1907	470.290	6.313.000 F. Tons
1912	402.698	7.990.000

Udviklingen er unægtelig imponerende. I 1913 opretholdt »Hapag« 74 regelmæssige Dampskibsruter, nemlig 12 i Nordamerikafarten, 16 i Vestindie- og Meksikofarten, 11 i Syd- og 5 i Vestamerikatjeneste, 11 asiatiske Linier, 15 afrikanske Linier og endelig 4 Evropalinier. Det store Hamborgerrederi manglede blot Forbindelse med den 5te og nyeste Verdensdel: Australien. Men netop i 1913 sluttede det en Overenskomst med Deutsch - Australische' Dampfschiffahrts - Gesellschaft; og var Verdenskrigen ikke kommet, skulde vi sikkert nu have set »Hapag«s Kontorflag ogsaa i denne Fart. Hvilken Forandring Skibsdimensionerne o. a. er undergaaet siden 1848 fremgaar af følgende lille Opstilling:

Navn	Byggeaar	Br. R. T.	Længde m	Bredde m	Dybde m	Passagertal	Besætning
Deutschland	1848	717	64	8	14	220	—
Kaiserin Augusta Victoria	1906	24.581	213	23,5	16,4	3000	588
Vaterland	1914	58.000	289	30,5	19,0	4050	1200

Omkring Hamborg—Amerikalinien grupperer der sig en Række betydelige Rederier, hver med deres Specialopgaver. Vi kan imidlertid ikke indlade os paa en nærmere Beskrivelse af disse, eftersom Pladsen er begrænset. Ligeledes er deres Historie mere kortfattet, og deres Betydning mere beskeden. Vi vil derfor indskrænke os til en Oversigt.

Som Numer et stod — vi betragter her Stillingen umiddelbart før Krigen — Hamburg—Südamerikanische Dampfschiffahrtsgesellschaft A/G, stiftet 1871 med Rute paa Brasilien. Dette Selskab har i Aarenes Løb formaaet at skabe sig en smuk Position i Forbindelsen mellem Hamborg og Sydamerika. Ved Udgangen af 1912 raadede det over en Flaade paa 352,000 Br. R.-T. Det beskæftigede sig saavel med Fragt- som med Passagertrafik. Herefter fulgte Deutsch-Australische Dampfschiffahrts-Gesellschaft A/G, der i Australiefarten indtog en lignende smuk Position. Imidlertid var dette Selskab baade mindre og yngre end Sydamerikaselskabet. Det oprettedes nemlig 1888 og raadede ved Udgangen af 1912 over 285,000 Br. R.-T. Tredjepladsen indtoges af det i 1872 startede Kosmosselskab. Dette, der oprindelig besejlede Perus og Chiles Havne, udstrakte siden sin Interessesfære til Mellem- og Nordamerikas Vestkyst. I økonomisk Henseende har dette Selskab sikret sig en meget stærk Position. Dets Flaade maalte i 1912 godt og vel 200,000 Br. R.-T. Deutsch-Levante-Linie, der har skabt et værdifuldt Bindeled mellem Tyskland og Middelhavslandene, og som i Aarene umiddelbart før Krigen tog et rask Opsving, raadede i 1912 over godt og vel 150,000 Br. R.-T. Endelig turde der endnu af Hamborgerrederier være Grund til at nævne Deutsch-Amerikanische Petroleum-

Gesellschaft, Woermann-Linien, Deutsche-Ostafrika-Linie, det gamle Firma R. M. Sloman jr. og endelig Sejlskibsrederierne Laeisz og Knöhr & Burchard. Alle disse Selskaber raader vel over mere beskedne, men ligefuldt fine Flaader.

Lad os imidlertid nu vende Blikket mod Bremen. Mærkelig nok skulde denne By faa sit Storforetagende i Norddeutsche Lloyd, ganske som Hamborg fik sit i »Hapag«. Som vi tidligere har nævnt, var det navnlig Bremen, som i ældre Tid havde Forbindelse med Nordamerika, ikke blot paa Passager-, men ogsaa paa Fragtomraadet. Men medens Tyngdepunktet for sidstnævnte efterhaanden gled over til Hamborg, bevarede Bremen lige op til Verdenskrigen Førerskabet paa Passageromraadet. Og takket være netop denne Foreteelse har Bremens Varetrafik dog været af anselige Dimensioner.

Som bekendt oprettedes den første engelske Postdamperlinie paa Amerika i 1840. Da De Forenede Stater imidlertid ikke var tilbøjelige til at lade sig slaa af Marken, udkastede man i dette Land Planer om selv at etablere Dampskibsruter, saavel paa England som det evropæiske Fastland. Da Bremen hørte nærmere om disse Hensigter, var man ikke sen i Vendingen. Allerede længe havde Bremen haft et godt Ry som Udvandringssted. Naar nu Sejlskibene delvis kunde blive afløst af en Dampskibsrute, vilde Byens Tiltrækningsevne for Emigranter vokse; ligeledes Vareudvekslingen med Nordamerika. Det forstod daværende Borgmester Schmidt. Hurtig fik han Byens Raad paa sin Side, og man besluttede økonomisk at støtte Ocean Steam Navigation Co., der yderligere fik Subvention fra sit Hjemland. 1857 ophørte imidlertid sidstnævnte, og O. S. N. maatte likvidere, da det ikke turde fortsætte uden denne finansielle Støtte. Disse Aar havde imidlertid vist en Postdamperlinies Nødvendighed paa Ruten Bremen—New-York. Paa Initiativ af Storkøbmanden H. H. Meier kom Norddeutsche Lloyd til Verden samme Aar og overtog Arven efter Ocean Steam Navigation Company. Det begyndte en Del større end det i 1847 startede Hamborgerrederi, nemlig med en Aktiekapital paa ca. 10 Mill. Mark. Men det skulde dog ikke faa en slet saa rivende Udvikling, selv om det hurtig skabte sig en smuk Position. Allerede 1860 overdrog den amerikanske Regering Postbefordringen for Kontinentet til Lloyd, som derved »socialt« set blev ligestillet med de engelske Selskaber Cunard Line og Inman Line. I Løbet af 60erne etablerede ikke blot Selskabet en ugentlig Forbindelse paa New-York, men ogsaa en 14-daglig Forbindelse paa Baltimore, der atter affødte Overenskomst med Baltimore—Ohio-Jernbaneselskabet. Hertil kom yderligere en Rute paa New-Orleans. Krigen 1870 bragte selvsagt midlertidig Standsning og økonomisk Tab. Saa meget mægtigere blev Opsvinget bagefter. Ikke blot forbedredes de bestaaende Ruter i Betjeningen, men adskillige nye oprettedes, saaledes paa Vestindien, der dog ret hurtig igen maatte indstilles paa Grund af manglende Rentabilitet, og paa Sydamerika. I 80erne paabegyndtes den Forandring i den transatlantiske Dampskibsfart, som førte til en Udskilning af Ladnings- og til Dels Udvandringsforretningen fra Post- og Kahytspassagerfarten, som atter førte til Udviklingen af Eksprestjenesten, der gav sig Udtryk i den moderne Hurtigdamper. Lloydselskabet var det første tyske Rederi, der forstod Betydningen heraf. Allerede 1881 satte dette den første tyske Hurtigdamper »Elbe« i Fart paa New-York. 80ernes Midte er karakteriseret ved de første tyske Statspostsubventioner, som tilfaldt Lloydselskabet. I den Anledning oprettedes Linier paa Østasien og Australien. Disse Linier bragte imidlertid i Begyndelsen Selskabet store Tab, der først lidt efter lidt vendte sig til det bedre. Ved Kontrakternes Fornyelse i 1900 sattes ogsaa Subventionsbeløbet i Vejret. Foruden at udbygge og forbedre egne Linier har Lloydselskabet været interesseret i Oprettelsen af nye Rederier, som Rolandslinien og Hamborg-Bremen—Afrika-Linien. Det har endog medvirket til Oprettelsen af industrielle Foretagender i sin Hjemstavnsby, for derigennem at øge Fragtforretningen for sig selv; kort sagt medvirket til Dannelsen af et Opland. Norddeutsche Hütte, Atlas-Werke og Norddeutsche Automobil- & Motoren A/G kan alle føres tilbage hertil. Det forekommer os, at vort eget hjemlige Storrederi, D. F. D. S., kunde lære noget i denne Henseende. Ogsaa vi kunde trænge til lidt mere Opland. Ikke alle Byer er fra Naturens og Historiens Haand saa begunstiget som Hamborg.

Lloydselskabets Udvikling fremgaar iøvrigt af omstaaende Tabel.

Ved at sammenholde disse Tal med »Hapag«s, vil det bemærkes, at endnu sidst i 80erne var Lloydselskabet Tysklands største Rederi. Men i 90erne løber »Hapag« forbi i Tonnage. I Aarene op mod Verdenskrigen havde »Hapag« langt den største befordrende Godsmængde, men stadig

hævdede Lloydselskabet Stillingen som Verdens største Passagerrederi.

Oversigt over Lloydselskabets Udvikling.

Aar	Aktiekapital	Br. Reg. Tons
1857	10,00	9.807
1877	19,82	93.007
1887	30,00	155.023
1897	40,00	287.967
1907	125,00	804.060
1910	125,00	756.227
1913	125,00	958.777
	Passagerer	Gods
1907	661.258	4.390.051 cbm
1912	558.671	3.710.739 F. Tons

Af andre Storrederier har Bremen kun et, nemlig det i 1881 startede Hansaselskab. Dette har udelukkende helliget sig Fragttrafiken. Dets Interessesfære, der navnlig ligger udenfor Evropa, er meget vidtspændende. 1912 raadede det, inklusive Nybygninger, over en Flaade paa 410,000 Br. R.-T. Iovrigt har dette Selskab formaaet at skabe sig en meget stærk økonomisk Stilling.

Foruden dette Selskab findes andre velansete og velledede Bremerrederier, men da ingen af disse raader over mere end 100,000 Br. R.-T., vil vi ikke komme nærmere ind paa deres Historie og Virkefelt.

Som nævnt i vor første Artikel er Hamborg og Bremen i stedse stigende Grad bleven Hjemstederne for Tysklands Handelsflaade. Vi begaar derfor næppe nogen nævneværdig Fejl ved ikke at omtale de øvrige tyske Sostæders Flaader. De er og bliver beskedne i Omfang, og spillede i Aarene umiddelbart før Krigen en ringe Rolle i den hele Verdenstrafik. Dette fremgaar tydeligt af hosstaaende Talrække, der angiver Br. R.-T. for de 6 vigtigste Havnebyer d. 1. Jan. 1913:

Hamborg	2.761.000	Br. Reg. Tons
Bremen	1.354.000	—
Stettin	137.000	—
Flensborg	115.000	—
Lübeck	85.000	—
Bremerhaven ..	68.000	—

Naar man skal fæstne sig ved noget ejendommeligt for den tyske Handelsflaade, saaledes som den har udviklet sig i den sidste Menneskealder, maa det vel være, at under intet andet Flag — det skulde da være det franske — har Rutederiet været saa relativt fremtrædende. Dette træder særlig frem ved en Sammenligning med Englands og Norges Handelsflaader, hvor Tramprederiet spiller en ganske anden og betydningsfuld Rolle. Sammen med Rutederiets Fremkomst fulgte en Koncentrationsbevægelse indenfor den tyske Skibsfart, som ikke blot blev af lokal-geografisk — Hamborg og Bremen paa andre Byers Bekostning —, men tillige af magtagtig Karakter. Vi har set, hvorledes enkelte Storrederier har skabt sig en overordentlig mægtig Stilling.

Naturnødvendig maatte denne Ruteetablering, der efterhaanden skulde naa et meget højt kvalitativt Stade, blive ensbetydende med Dannelsen af en meget individualiseret og kostbar Flaade. Dette har atter medført, at Tyskerne er bleven nogle af de ivrigste Talsmænd for Havenes Kartellering. Allerede i 1875 sluttedes en Overenskomst mellem »Hapag« og Lloyd i Atlanterhavsfarten; men først fra det Øjeblik, at Ballin i 1886 traadte ind i Ledelsen af »Hapag«, har »Overenskomsten« været den herskende i tysk Skibsfartspolitik.

Baggrunden herfor var atter Kampaarene i 80ernes Begyndelse. Baade Fragt- og Passagertaksterne var, saavel paa Grund af Konkurrence mellem tyske Linier indbyrdes, som paa Grund af en saadan fra Udlandets Side, slaaet ned paa et urimeligt lavt Niveau, der atter medførte svære økonomiske Tab. Da var det, at »Hapag« fik dannet den første Konference i Køln mellem kontinentale Linier, som resulterede i Tilvejebringelsen af Minimalpriser i Udvandrerforretningen. Endelige Aftaler naaedes imidlertid først i 1892 ved Dannelsen af *Nordatlantisk Dampskibsruteforbund.* Dette, der til en Begyndelse omfattede »Hapag«, Lloyd, Sloman-Unionlinien, Holland—Amerikalinien (fra Rotterdam) og Red-Star-Line (fra Antwerpen), organiserede sig paa Pool-Maner. Enhver af Deltagerne fik anvist en bestemt Procentdel af den samlede Udvandring. Disse Andele blev dernæst hævdet paa den Maade, at hvis den naturlige Passagertilstrømning overskred den ved Overenskomsten tildelte Procentdel, sattes den paagældende Havns Passagertakster i Vejret, medens den Havn, der fik for lidt, nedsatte sine. Billetindtægterne, forsaavidt de overstøg Omkostningerne, flød for Størstedelen i en fælles Kasse. Denne »Pool« blev derefter ved Aarsudgangen fordelt mellem Medlemmerne paa den ved Overenskomsten fastsatte Maade. En Poolsekretær besørgede de løbende Forretninger, saaledes Afregningen og Statistiken.

Da dette Poolforhold ikke omfattede alle Indkomster, havde de enkelte Selskaber stadig Interesse i at hæve deres Ydelser rent kvalitativt, samtidig med, at Overenskomsten hindrede en vild

gensidig Konkurrence. Fælles Spørgsmaal drøftedes iøvrigt paa regelmæssige Konferencer.

I 1895 udvidedes denne Overenskomstpolitik ved, at Fastlandspoolen sluttede Aftaler med engelske Linier efter de Hovedprinciper, at Fastlandslinierne gav Afkald paa at hverve engelske og skandinaviske Emigranter; til Gengæld gav de engelske Linier Afkald paa den østevropæiske Udvandrerstrøm, og disse Principer fik Indflydelse paa Takstfastsættelserne.

Allerede forinden, 1894, havde de for nævnte kontinentale Linier skabt et til 1892-Overenskomsten svarende Poolforhold for den udgaaende Fragts Vedkommende, og endelig i 1896 skabtes regulerende Forhold paa Kahytsbefordringens Omraade. Aftalerne her blev imidlertid af løsere Karakter, nemlig rene Takstfastsættelser. Man fikserede Grundpriser for de enkelte Klasser med Tillæg eller Afslag, alt efter Skibets Alder, Hurtighed og hele Indretning. Derved overlod man en Del til det enkelte Foretagendes Initiativ.

Medens alle de her nævnte Forhandlinger og Aftaler i ringe Grad beskæftigede Offentligheden, ændredes Forholdet pludselig ved Morgantrustens Fremkomst. Vi vil saa kortfattet som mulig opridse denne Kæmpefremtonings Historie. Baggrunden herfor var de amerikanske Jernbaneselskabers Misfornøjelse med de bestaaende, specielt engelske Atlanterhavsruter i Anledning af det ringe indbyrdes Samarbejde. Da imidlertid Jernbanerne op mod Aarhundredets Slutning samledes i et Par store Grupper, hvoraf navnlig Morgangruppen gjorde sig bemærket, var Forudsætningen skabt for et intimere Samarbejde mellem Jernbaner og Dampskibe, og Morgan udkastede da den vældige Idé at vinde Herredømmet i Atlanterhavsfarten. Det var i Foraaret 1901, han skred til sit Værk; en fortrinlig Medhjælper til sine Planers Udførelse fik han i Lord Pirrie, den kendte Leder og Storaktionær i Belfasterværftet »Harland & Wolf«. Det lykkedes da disse Mænd at samle følgende Linier under een Hat: Størstedelen af Leylandslinien, de amerikanske International Navigation Company og Atlantic Transport Line, White Star Line og Dominion Line, alt i alt en Flaade paa 136 Dampskibe med en samlet Bruttoregistertonnage paa 1,035,000 Tons. Sidst paa Aaret 1902 kunde det nye Selskab træde ud i Livet under Navnet »International Mercantile Marine Company« med en Aktiekapital paa 120 Mill. $.

Med Rette vakte I. M. M. C. ved sin Fremkomst Opsigt i den evropæiske Skibsfartsverden. I England førte det til, at den gamle og ansete Cunard Line fik betydelige Regeringssubventioner for at holde sig »fri af« Morgantrusten, i Tyskland maatte saavel Hamborg—Amerika-Linien som Norddeutsche Lloyd under Presset af den offentlige Mening foretage Ændringer i deres Statuter med det Formaal at sikre Aktiernes Forbliven paa tyske Hænder, og ihvorvel de respektive Selskabers Ledelse tog Sagen mere rolig, blev de dog noget ængstelig for denne Finanstransaktion hinsides Atlanterhavet, og ikke blot rykkede de selv hinanden nærmere, men de søgte tillige et Samarbejde med Morgan, hvad denne ogsaa snart blev stemt for, og som resulterede i den store tysk-amerikanske Overenskomst af 1902, der dels var en Deling af Territoriet, I. M. M. C. skulde saaledes holde sig fra tyske Havne, og de tyske Rederier maatte kun lade deres Skibe i Amerikafarten anløbe engelske Havne et bestemt Antal Gange aarlig, dels en Finansalliance med gensidig Understøttelsespligt i visse Tilfælde. Endelig fik Overenskomsten Karakter af et almindeligt Forbund, saaledes at de to Parter skulde staa Ryg mod Ryg i Tilfælde af Kamp mod Trediemand, en Bestemmelse, der snart skulde blive Brug for. Cunard Line, der var den eneste af de store engelske Atlanterhavslinier, som ikke tilhørte I. M. M. C., havde selv i 1902 antaget den tysk-engelske Territorialdeling, der som bekendt gik ud paa, at England skulde holde sig fra den østevropæiske Udvandring, til Gengæld skulde den have et særligt Krav paa den skandinaviske. Ikke desto mindre afsluttede Cunard Line i 1904 Kontrakt med den ungarske Regering om Oprettelsen af en Linie Fiume—New-York, saaledes at Donaumonarkiets Udvandring kunde søge herover. Næppe var dette bleven en Kendsgerning, før Vaabenlarm hørtes paa Havet. De tyske Linier erklærede Cunard Line Krig, og I. M. M. C., der vel var for svag til at optage en egentlig Kamp, stod paa deres Side. Kampmidlerne var foruden Oprettelsen af en Rute Helsingborg—New-York, Indgreb i Cunards Hovedinteressesfære: Liverpool—New-York. Taksterne sloges ned paa et rent ruinerende Niveau og ramte alle Atlanterhavsselskaber. Saaledes led vort hjemlige D. F. D. S. meget, til Trods for, at det stod ganske udenfor Striden og først senere er bleven optaget i Atlanterhavsruternes Gruppe. Efter 8 Maaneders Kamp kom det til Forlig, der resulterede i, at Cunard vel fik Lov til at drive kontinental Emigrantforretning,

men maatte til Gengæld nøjes med 6 pCt. heraf. Linien Helsingborg—New-York bortfaldt atter. Paany i 1907 kom det til Ratekrig mellem Cunard og Atlanterhavsgruppen, der dog i Omfang og Betydning stod en Del tilbage for 1904-Kampen.

Overenskomsten af 1902 mellem de tyske Linier og Morgan sluttedes for et Tidsrum af 20 Aar, dog saaledes, at den kunde revideres i 1913, og hvis Enighed ikke opnaaedes, vilde den kunne ophæves. Den synes imidlertid faktisk at være bortfaldet fra 1912, foranlediget ved en Opsigelse fra tysk Side.

Finansielt har Overenskomsten ført til, at »Hapag« til 1911 har betalt I. M. M. C. 1,5 Mill. Mark, medens N. Lloyd samtidig fra Amerikanerne har faaet 4,5 Mill. Mark.

Naar vi saa længe har dvælet ved Atlanterhavsfartens Historie, er det ikke blot fordi den tyske Handelsflaades vægtigste Interesser ligger her, men tillige fordi Begivenhederne er typiske for den moderne Skibsfart. Rutederiet træder mere og mere frem, og hermed følger Overenskomstpolitik paa Havet. Den moderne Rutedamper er nemlig ikke blot meget kostbar, men tillige i høj Grad individuel i sit Præg. Dette gælder naturligvis navnlig for Passagerbaadene, men selv i nogen Grad for de rene Fragtbaade. Naar hertil kommer, at Trampdamperen vil lægge op, naar dens Farttab bliver større end Omkostningerne ved en Oplægning, medens Liniebaadene maa sejle, selv om Oplægning er billigere, eftersom Selskabsrenomeet kræver den længst mulige Opretholdelse af den regulære Fartplan, vil det forstaas, at det moderne Rutederi er et risikabelt Foretagende. Bedst fjerner man Risikoen ved Allianceaftaler af mere eller mindre vidtgaaende Karakter, og saadanne er da ogsaa bleven mere og mere almindelige paa Havene i Aarene op mod Verdenskrigen, til Sikring af de vel indarbejdede Ruter, men til ligesaa stor Gene for de ny tilkomne, der har haft vanskeligere og vanskeligere ved at skaffe sig en Plads i Solen.

Til Slut et Par Bemærkninger om den tyske Skibsfart under Verdenskrigen.

Denne har bragt Handelsflaaden store Prøvelser. Ikke blot er den bleven sat ud af Virksomhed, men over 2 Mill. Br. R.-T. er faldet i Fjendehaand. Det er derfor ikke saa underligt, at Kravene om Statsstøtte til Genopbyggelsen af Handelsflaaden har gjort sig stærkere og stærkere gældende og endelig i 1917 har naaet et Resultat i Loven af 11. Oktober, der i Principet staar paa Subsidier og ikke, som oprindelig tænkt, paa Laan. Dog er der paa Forslag af Centrum indsat en Paragraf, hvori udtales, at man forbeholder sig Ret til at træffe Afgørelse ved en senere Rigsdag, hvorvidt og i hvilket Omfang Staten skal deltage i Erstatningsskibenes Udbytte, og om der med Hensyn til Anvendelsen af disse Skibe skal gøres visse Begrænsninger gældende. Subventionen er gradueret efter Tiden for Nybygningernes Levering. Grundsubventionen svarer til Tonnagepriserne før Krigen. De Rederier, som har mistet Skibe under Krigen, og som vil anskaffe nye, faar m. a. O. Fredsværdien godtgjort. Desuden bliver der givet Tillæg. Disse er sat til 60—80 pCt. af Fredsværdien, hvis de nye Skibe leveres inden 3 Aar efter Fredsslutningen, 40—60 pCt., hvis de leveres i Tiden fra og med det 4de og til og med det 6te Aar, og 20—40 pCt., hvis Levering finder Sted fra og med det 7de til og med det 9de Aar. Man regner, at Loven vil foranledige en Udgift paa mellem 1 og 2 Milliarder Mark. Det drejer sig saaledes om en Skibsfartssubvention af større Dimensioner, end Historien nogensinde har kendt. Iøvrigt synes Glæden ved denne Lov ikke særlig stor. I Skibsfartskredse spores en ikke ringe Frygt for altfor stor Afhængighed af Rigsregeringen, og det tyske Embedsværks stadige Udvidelse, Tvangsindgreb etc., hilses med alt andet end Glæde.

Efter vor Opfattelse er det et ikke ringe Problem, der i Tiden efter Krigen ligger paa den tyske Passager- — specielt Emigrant- — Forretnings Omraade. Vil den vokse eller aftage? Hvorledes vil det gaa med den store østevropæiske Udvandring? Lad os ikke glemme, at i 1912 udvandrede 170,000 Mennesker over Bremen og 134,000 over Hamborg, og heraf var kun de 5 pCt. tyske Statsborgere! Vi staar ved Besvarelsen af dette paa det uvisse, og det gælder ogsaa for mange andre Spørgsmaals Vedkommende. Den nuværende Verdenskrig vil jo sikkert komme til at danne et Tidsskel ogsaa paa Skibsfartens Omraade. Med Interesse maa man følge de Magtforskydninger og Omgrupperinger, kommende Aar vil bringe.

Om Prisberegning af Bogtrykarbejde.

En Normalmetode for Kalkulation.

De ubestandige og stadig stigende Priser paa alle Materialer, paa Lonningerne og alle ovrige Omkostninger medfører overalt et betydeligt Arbejde ved stadig nye Omkalkulationer af Produktionsbekostningerne. I mange Fag, navnlig dem, der bestaar af et storre Antal mindre Virksomheder, har dette ført til ganske vilde Forhold i Prisberegningen, fordi de fleste af Firmaerne var ganske ukendt med eller ude af Stand til at gennemføre en paalidelig Kalkulation.

Under saadanne Forhold led Bogtrykkerne allerede før Krigen, og de nuværende Tilstande har mangedoblet disse Vanskeligheder. Naar det samme lille Stykke Arbejde af to Bogtrykkere tilbødes for f. Eks. 80 Kr. og 140 Kr. — og denne Difference var ingenlunde ualmindelig — saa maatte enten en af dem eller de begge to regne forkert.

Det maa derfor hilses med Glæde som en prisværdig Erkendelse af Tidens Krav, at enkelte af Bogtrykkerforeningens Spidser tog Initiativet til at gennemføre en ensartet Prisberegning for hele Faget. Der blev nedsat et »Prisberegningsudvalg«, bestaaende af Dir. *Vilh. C. Berg* (Bianco Lunos Bogtrykkeri), cand. polyt. *Ivar Jantzen* (J. Jorgensen & Co.s Bogtrykkeri), Bogtrykker *Ch. Johansen,* Dir. *J. C. Petersen* (Egm. H. Petersens kgl. Hof-Bogtrykkeri) og Bogtrykker *Hans Thomsen.*

Dette Udvalg gik ikke den kedelige, ofte benyttede Vej at fastsætte bestemte Priser, som Foreningens Medlemmer maatte eller skulde tage, men man forsøgte at skaffe et Beregningsgrundlag, en Slags Kalkulationsformel, som af Medlemmerne kunde anvendes under hver enkelts specielle Forhold. Dette er en meget tiltalende Maade at løse Spørgsmaalet paa, idet denne Fremgangsmaade paa ingen Maade lægger Hindringer i Vejen for den enkelte Bogtrykkerileders merkantile eller tekniske Dygtighed.

Udvalget var paa et tidligt Tidspunkt klar over, at den absolut sikreste og for det enkelte Firma frieste Maade at naa en virkelig Kalkulation paa, var ved at indføre et detailleret Fabriksbogholderi med Specialbøger for de enkelte Afdelinger. Men Indforelsen af dette oprindelig fra Amerika stammende System over hele Faget vilde volde mange Vanskeligheder efter de forskellige Firmaers mere eller mindre moderne Opfattelse, og i bedste Tilfælde vilde det tage megen Tid, inden de gode Virkninger af et saadant Kalkulationsgrundlag vilde vise sig. Men Krigssituationen udviklede sig for hurtigt, Prisstigning fulgte paa Prisstigning, og Dyrtidstillæg paa Dyrtidstillæg, uden at man ret vidste, hvordan alt dette kunde øve Indflydelse paa Priserne for Bogtrykkerarbejde. Man besluttede derfor »forelobig« at skabe en Art Normalmetode for Kalkulation af Bogtrykarbejde, bestaaende af Gennemsnitsomkostninger hos forskellige Virksomheder og saaledes indrettet, at man ikke blot kunde tage Hensyn til alle stedfundne Prisstigninger, men ogsaa til eventuelt kommende.

De hertil nødvendige Undersøgelser og Beregninger overdrog Udvalget til Ingeniør Vilhelm Marstrand. Dette var sikkert et heldigt Valg, thi Ingeniør Marstrand har lost den ham stillede Opgave meget behændigt. Ikke blot har han radikalt forladt den misvisende gamle Metode at beregne alle Omkostninger som en Slags Driftsprocent til den direkte Lon, »thi et nærmere Kendskab til Faget belærer om« (det samme gælder for de allerfleste Fag), »at den direkte Arbejdsløn staar i meget forskelligt Forhold til de ovrige Omkostninger ved de forskellige Manipulationer, hvoraf Arbejdets Fremstilling bestaar, og disse sidste staar igen i forskelligt Forhold til hverandre, afhængig af Arbejdets Art og Kvalitet.« Desuden er den direkte Løn (Akkordsatsen) som oftest slet ikke noget virkeligt Maal for det Arbejde, der kan ydes, men Resultatet af en langvarig Tovtrækning under Lønforhandlinger. Men han har undersøgt hver Arbejdsart, hvis Pris skulde findes, for sig og samlet alt under tre Hovedafsnit, »Haandsætteri, Maskinsætteri og Trykkeri«.

Indenfor disse Afsnit er saa Hovedparten af Omkostningerne samlet i de tre Begreber *Husleje*, *Satsmaterielleje* og *Maskinleje* (hver inkl. Opvarmning, Belysning, Rengoring, Vedligeholdelse, Forsikring, Forrentning og Amortisation etc.).

Disse Grupper af Omkostninger er der gjort Rede for ved den nævnte Undersogelse af forskellige Virksomheder og for de forskellige Arter af forekommende Bogtrykarbejde. Gennemsnittet af disse Resultater er saa opstillet som en Standard, der kan gælde for alle Bogtrykkerier i Kjøbenhavn eller i hele Landet. Resultaterne er meget oversigtlig sat sammen i letfattelige og brugbare Tabeller, og det hele grundige og dygtige Arbejde

har en overordentlig Dyd i sin store Kortfattethed og Klarhed.

Man maa lykønske Bogtrykkerforeningen til dette Resultat, der foreligger som et lille Hefte, udkommet for kort Tid siden, og man maa haabe, at Tabellerne vil blive benyttet flittigt.

Men maa vi tilføje et yderligere Ønske, nemlig dette, at Bogtrykkerforeningen nu ikke vil nøjes med dette deres »foreløbige« Maal, der blev naaet for hurtigt til at give et brugeligt Resultat. Maa vi minde om, at saadan en stiv Ramme, hvor alle forskelligartede og forskelligt ledede Bogtrykkerier skal klemmes ind i, altid kun kan blive en foreløbig Nødhjælp, der ikke i Længden kan bestaa, fordi det bevægelige Liv og Forholdenes Udvikling vil sprænge disse indsnævrende Rammer. En fastslaaet Udgift f. Eks. paa 13 eller 19 Kr. for »Husleje« pr. m² pr. Aar kan ikke vedblivende passe baade for den Virksomhed, der bor i Byens Centrum, og den, der for at spare paa denne Konto, har bygget i det yderste Valby. Det vil vise sig at være forskelligt for den, der opvarmer med Kakkelovne, og den, som bruger Spildedamp hertil, ja, det vil allerede være ret betydeligt forskelligt efter den mere eller mindre gennemtænkte og hensigtsmæssige Maade, som Maskiner og Inventar er placeret paa i Virksomheden, og saaledes vil der vise sig at være Forskelligheder i alle Tal, afhængig af Ledelsens Dygtighed. Netop disse Forhold maa en Leder kunne se og udnytte, thi heraf afhænger Konkurrenceevnen. Kalkulationens Resultat, d. v. s. Selvkostprisen hos den enkelte, er jo nemlig ikke blot afhængig af, hvor let og simpel Prisberegningen kan gøres paa Grundlag af et Par Elitevirksomheders Arbejdsmaade, men af saa mangfoldige Faktorer, som, hvor intensiv Anlæget kan udnyttes, hvor ofte Driftskapitalen kan omsættes, hvor rigtig og heldig der indkøbes og sælges, hvor øvet den tekniske Ledelse er i at undgaa »døde Tider« i Produktionen, og mange andre, der alle øver Indflydelse paa Kalkulationsprisen, men som ikke paa nogen Maade bestemmes af Kalkulationsmetoden.

Det er altsaa ikke blot en praktisk og let forstaaelig Prisberegningsmaade, men en gennemgribende moderne Organisation af hele Virksomheden, der bør tilstræbes. Maa vi haabe, at Bogtrykkerforeningen, som med saa megen Forstaaelse af Tidens Krav har taget en lovende Opgave op til Løsning, ikke vil blive staaende ved det første Skridt, men gaa videre paa Vejen og lægge et energisk Arbejde ind i Agitationen for, at Medlemmerne lader deres Virksomheder organisere efter moderne Principper.

W. Engel.

▫▫▫▫▫▫

Udvidelser og Nydannelser indenfor dansk Industri.

Selvom August Maaneds senere Halvdel har hørt til de mere stille hvad angaar Nydannelser og Udvidelser indenfor Aktieselskabsverdenen, er der dog flere Industribegivenheder at notere, saaledes først og fremmest Dannelsen af *De Forenede Automobilfabriker, Aktieselskab.* Dette Selskab overtager og fortsætter den af Fabrikant Th. B. Thrige, Odense, Automobilfabriken »Jan« A/S, Kjøbenhavn, og Automobilfabriken Anglo Dane, Kommanditselskab, Frederiksberg, hidtil drevne Fabrikation af Automobiler, Motorer og Tilbehør. I det udførlige Prospekt bemærkes, at da samtlige Aktiver er overtaget paa Basis af Kortpris, og Selskabet ved Forening af de tre Virksomheder erholder Raavarer etc. til regelmæssig Drift af Fabrikerne en god Tid fremover og til Priser, der i Gennemsnit ligger langt under de Priser, hvortil tilsvarende Materialer nu kan købes, formener Bestyrelsen, at Selskabet hviler paa en fuldtud solid Basis. Hensigten er i Hovedsagen at koncentrere Fabrikationen paa Automobilfabriken Thrige i Odense og der fremstille den af Fabrikant Thrige konstruerede Lastbil.

De Forenede Automobilfabrikers Aktiekapital udgør 2 Mill. Kr., og i Bestyrelsen sidder Bankdirektør Ringberg, Direktør Ernst Michaelsen, Kjøbenhavn, Direktør S. R. Jørgensen, Herning, Oberst Lewald, Ordrup, Direktør H. P. Prior, Kjøbenhavn, Direktør for Maskinistundervisningen A. M. H. Rasmussen, Kjøbenhavn og Fabrikant Th. B. Thrige, Odense.

Ved Emissionsbankens Hjælp er der dannet et Foretagende under Navnet *Nordisk Kurvevare-Fabrik, Aktieselskab,* der overtager den af Fabrikant Johan Nielsen hidtil drevne Kurvevarevirksomhed i Brønshøj, herunder Dansk Kurve-, Lampe- og Lysekronefabrik. Aktiekapitalen, der er 250 000 Kr., er fuldt tegnet. Til Bestyrelse er valgt: Teatermaler Carl Lund, Grosserer F. A. Rich og Oberstløjtnant C. Wegener og til administrerende Direktør Fabrikant Johan Nielsen.

Endelig er *Aktieselskabet »Boreas«* dannet i Aarhus med en Kapital paa 350 000 Kr. Det overtager og fortsætter den hidtil af Fabrikant Krogh under Firma »Caroe & Leth« drevne Virksomhed, d. v. s. Maskinfabrikation og Jernstøberi. Det første Regnskabsaar udløber 31. December 1919. Selskabets Bestyrelse bestaar af Direktør C. Nørgaard Petersen, Aarhus, Købmand H. C. Broge, Aarhus, Bankdirektør P. Schack-Eyber, Aarhus, Skibsreder M. A. Olesen, Holme, Aarhus, Overretssagf. Aa. Dam Krogh, Aarhus, og Ingeniør, cand. polyt. A. Houmøller, Aarhus. Sidstnævnte er tillige Direktør for Selskabet.

Beviset mangler.

I sit Numer af 11. ds. slutter »Finanstidende« sig til den Gruppe Blade, der med mere eller mindre uskromtet Glæde hilser Statskontrolen over Industrien Velkommen. Dette forbavser os unægtelig, men endnu mere at et Blad af »Finanstidende«s Karakter ikke har fundet det fornødent at adskille sig fra den almindelige politiske Presse ved med nøgterne Realiteter at begrunde sin Tilfredshed med det nye System. Naar Bladet skriver, »at det er saa langt fra, at Trusten gaar sin Sejrsgang gennem Verden, at der tvertimod er en mægtig Aktion under Forberedelse for at indkapsle den eller modvirke den«, da vil vi spørge, om Krigsøkonomien i alle Lande er andet end en eklatant Sejr for Trustens, d. v. s. Koncentrationens og Centraliseringens Princip. At et bevidst Samarbejde ogsaa med Statsmagten maa til, vil jo ingen benægte, og det er dobbelt nødvendigt i Situationer som de nuværende. Men overfor den megen Humbug, der synes at skulle drives med Statssystemets »Triumf« under Krigen, synes vi at burde paapege, at sjelden har den private Drivkrafts Uundværlighed i Industri og al Økonomi vist sig saa klart som i disse Aar — selv om det maaske mest har været bag Kulisserne, det er sket. De Triumfer, Statsdrift og Kontrol har fejret, er mildest talt problematiske og vil blive det endnu mere den Dag, Regnskabet for deres Virksomhed lægges offentlig frem til Skatteborgernes Glæde. Det forekommer os derfor overfor den megen Tale om »den nye Tid«, »Tidens Aand« m. m., at det var paa Tide at faa haandgribelige Beviser for, at større Lykke og økonomisk Styrke vil holde sit Indtog med Statssystemets Sejr. Som Eksempel paa en effektiv »Nationaliserings« Resultater kender vi foreløbig kun — Rusland.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Dansk Brændsels- og Kontrolforening.

Tilgangen til Dansk Brændsels- og Kontrolforening er særdeles livlig, og Foreningen konstaterer med Glæde, hvor paakrævet dens Arbejde har været ikke mindst under de herskende Forhold. Efter en foretagen Opgørelse viser det sig, at tæt op mod Halvdelen af den samlede Hedeflade i Dampkedler i vor Industri er repræsenteret i Foreningen. Af Dampkedler i Landbrug og Mejerier og i andre Virksomheder er Tilgangen foreløbig ret beskeden. Ialt er dog allerede ca. 30 pCt. af den samlede Hedeflade i Dampkedler repræsenteret.

Ny norsk Cementfabrik.

Norge har været ret sparsom forsynet med Cementfabriker og har derfor maattet importere store Kvanta Cement bl. a. fra Danmark. Medens den danske Cementindustri raader over 8 Fabriker med en aarlig Produktion af ca. $3^1/_2$ Mill. Tdr. og Sverige over 7 Fabriker med en Aarsproduktion af godt 3 Mill. Tdr., har Norge kun 3 Cementfabriker, hvoraf en endnu er under Bygning. Samtlige disse 3 Fabriker ligger i den sydlige Del af Landet, og med den tunge Vare, det her drejer sig om, bliver dette selvfølgelig ret uheldigt for Cementbehovet i det langstrakte Lands nordlige Del. Der skal derfor nu bygges en ny Cementfabrik i Frysfjord i Nordnorge under Navnet Norland-Portlandcementfabrik A/S med en Produktion af 300,000 Tdr. pr. Aar. Det nye industrielle Emissionsselskab, A/S Norsk Investment, skal financiere det nye Selskab. Fabriken ligger centralt for sine Afsætningsdistrikter, og man paaregner Muligheder for Eksport til det nordlige Sverige samt til Rusland via Archangelsk. Som betegnende for Afstandene i Norge kan det oplyses, at den nærmeste Cementfabrik, »Dalen« i Sydnorge, ligger ca. 1500 km fra den nye Fabrik. Man kan da i al Fald ikke her tale om at konkurrere i hinandens naturlige Afsætningsomraade. Raamaterialebetingelserne er baade for Kalk og Ler gode. Den nye Fabrik skal bygges af Firmaet F. L. Smidth & Co., Kjøbenhavn, efter dette Firmas nyeste Metoder.

Cornimit.

Vi omtalte nylig den svenske Fremstilling af Syrolit (Erstatningsstof for Elbenben m. m.), hvis Raastof er Mælk, i hvilken Anledning man iøvrigt skulde synes, at denne Fabrikation maatte egne sig til ogsaa at tages op her i Landet. Nu er der i Skagen dannet et Selskab, der skal tilvirke et lignende hornagtigt Stof som Syrolit og Galalit, men fremstillet af Fisk og Fiskeaffald. Det nye Stof hedder Cornimit og fremstilles efter et fransk Patent. Grundstoffet for Cornimit er særlig egnet som Bindemiddel til Farver og selve Cornimiten særlig til elektrisk Isolationsmateriale m. m. Foreløbig er den nye Fabrik dog endnu ikke færdig, men Prøvefremstillinger skal have givet gode Resultater.

Sveriges Handelsoverenskomst med England.

Der er nu offentliggjort en Del Enkeltheder vedrørende Aftalen om Import til England af svensk Træmasse og Papir. Medens Aftaler om Pris m. m. bliver en Sag mellem den svenske Eksportør og den engelske Importør og Spørgsmaalene om Fragt og Assurance ligesaa, er der derimod i Overenskomsten fastsat Bestemmelse om, at de svenske Leverandører kun skal have Halvdelen af Betalingen i svenske Kroner, medens den anden Halvdel erlægges i engelske 6-pCt.s Skatkammerbeviser, eller hvis det foretrækkes i Form af Depositum i engelsk Bank. Ved Opgørelsen skal der af Englands Bank og Sveriges Riksbank fastsættes en indbyrdes Kurs mellem Pund og svenske Kroner paa Grundlag af vedkommende Maaneds Leverancer. Svenske Fagblade oplyser, at Aftalen om Skatkammerbeviser som Betalingsmiddel ikke stiller sig fordelagtigt for de svenske Eksportører, idet disse Beviser ikke uden Tab kan omsættes i Sverige, før Sterlingkursen kommer op i 17,50, medens den nu kun er 13,50.

Den engelske Industris Raavarebehov efter Krigen.

Raavareforsyningsspørgsmaalet efter Krigen er ogsaa i England — der tidligere var hele Verdens Raavare-

marked — blevet brændende. Det engelske Ministerium for Fredsberedskab har nedsat en særlig Komité for at udarbejde de Principper, som skal tjene til Vejledning ved en mulig Rationering af Maskiner og Raamaterialer for Industrien efter Krigen. Denne Komité har nu afgivet en Betænkning, der er tiltraadt af Regeringen. Den nye Ordning, der allerede forberedes, tilraader at fortsætte med Statens Regulering og Kontrol med den private Virksomhed, saaledes som den har udviklet sig under Krigen, samtidig med at fastslaa de Retningslinier, som skal følges ved Fordelingen af Driftsfornødenheder for Industrien og bestemme Følgerækken ved en saadan Fordeling til de forskellige Industrier. Med Henblik paa denne sidste Opgave foreslaas Industrigrenene delt i følgende Grupper:

1. Levnedsmiddelindustrierne.
2. Skibsværft- og Jernbanematerialeindustrierne.
2. Eksportindustrierne.
4. Øvrige Fornødenhedsindustrier.

Industriens Behov skal komme i Betragtning efter denne Rangforordning.

Den engelske Regering vil dog kun gaa til Regulering af Raavarefordelingen, hvor en saadan viser sig nødvendig. Hvor dette ikke er Tilfældet, skal Erhvervslivet have sin frie Gang. Da man dog har Grund til at befrygte Knaphed paa adskillige vigtige Varer, har man imidlertid anset det for rigtigt allerede nu at forberede en saadan Kontrol. For at lede denne skal der nedsættes en særlig Komité, der paa en vis Maade skal videreføre de forskellige Krigskomitéers Arbejde og have Indflydelse baade paa handelspolitiske Spørgsmaal samt paa Rationeringsplaner indadtil. Komitéen skal bistaas af et permanent Raad, der skal repræsentere Handel og Industri, og disse to Korporationer skal tilsammen danne et centralt Maskineri.

Englands Fremstilling af Elektromagneter.

Før Krigen producerede kun et eneste engelsk Firma Elektromagneter, og Produktionen var endda ringe. Resultatet var, at Tændapparaterne til Automobiler, Motorbaade, Aeroplaner maatte indføres fra Tyskland.

Dette var saa meget farligere, som denne Industri jo er, hvad man paa engelsk kalder »Nøgleindustri«, d. v. s. den er den uomgængelige Betingelse for andre Industrier, i dette Tilfælde Fabrikationen af Automobiler, Aeroplaner, Motorbaade, Luftskibe m. m. samt Maskineriet til traadløs Telegrafering, Lyskastere osv. Man vil derfor forstaa, i hvilken uhyggelig Stilling Storbritannien befandt sig, da det ved Krigens Udbrud saa sig afskaaren fra Leverancerne til en Mængde af det »Værktøj«, hvorpaa Krigens Førelse beror — medens omvendt Tysklands Stilling var saare gunstig: nu kunde det jo beholde hele Overskudet af sin Produktion hjemme til Brug for sin Hær og sin Industri.

Et stort engelsk Firma blev 3 Dage før Krigens Udbrud klar over den Fare, hvori Englands Industri svævede ved Standsningen af de tyske Tilførsler af Elektromagneter; det sammenkaldte derfor over Hals og Hoved sine Sagkyndige og begyndte efter to Dages Overvejelser sine Eksperimenter. Efter 3 Ugers Forløb naaedes et gunstigt Resultat, og det satte sig derefter i Forbindelse med et Dusin andre Firmaer. Alle disse Firmaer stillede deres Hjælpekilder, Sagkyndige, Erfaringer og Apparater til de andres Disposition, der blev udarbejdet en fælles Arbejdsplan, og man meddelte hverandre Resultatet af de anstillede Eksperimenter.

I December 1916, altsaa efter 30 Maaneders Krig, var Produktionen af Elektromagneter naaet op til 165,000, og siden da er den gaaet yderligere i Vejret. Man har desuden opnaaet at »standardisere« Fremstillingen, saaledes at der nu kun fabrikeres otte forskellige Typer, og man har samtidig fremstillet mange Maskindele saadan, at de kan bruges lige godt i de mest forskellige Apparater.

Ungarns fremtidige Handelspolitik.

Den ungarske Handelsminister har i en Række Artikler angaaende den ungarske Industri erklæret sig for Tilhænger af Syndikatsystemet.

Paa Grund af Landets Mangel paa Raastof og Arbejdskraft, den voldsomme Konkurrence og de høje Fragter betragter han det som en bydende Nødvendighed, at Industriens Folk slutter sig sammen i Syndikater eller Karteller og forudsiger, at saadanne Sammenslutninger vil blive gjort obligatoriske ved Lov og sat under Statens Kontrol.

En Sammenslutning af Italiens to store Dampskibsselskaber.

De to store italienske Dampskibsselskaber »Lloyd d'Italia« og »Compagnia Génèrale della Navigazione« vil om kort Tid slutte sig sammen til et Selskab. »La Compagnia Génèrale della Navigazione« vil derved faa sin Kapital forhøjet fra 120 til 180 Millioner Lire.

De Forenede Staters Cementindustri.

De Forenede Stater producerer mere Portlandcement end noget andet Land, ja endog mere end alle andre Lande tilsammen. Den amerikanske Produktion af Portlandcement var i 1917 den største, som endnu er forekommet og androg ca. 94 Mill. barrels, medens de senest tilgængelige Oplysninger fra øvrige cementproducerende Lande udviser følgende Produktioner:

Tyskland 30 Mill. barrels, England 17 Mill. og Frankrig 8 Millioner barrels. Den amerikanske Cementproduktion er vokset med eventyrlig Hast fra 42,000 barrels i 1880, 335,000 i 1890, ca. $8^1/_2$ Mill. i 1900 og 68,2 Mill. barrels i 1910, medens Værdien steg fra 126,000 Dollars i 1880 til 101 Mill. Dollars i 1917. Den i Cementindustrien i De Forenede Stater anbragte Kapital ansloges i 1914 til ca. 243,5 Millioner Dollars. Cementindustrien er spredt over Staternes hele Omraade, idet Raastofferne forekommer mange Steder. Næsten hele den umaadelige Cementproduktion forbruges indenfor Staternes egne Grænser; i 1913, da Eksporten var størst, var dens Værdi ca. $5^1/_2$ Mill. Dollars og i 1917 kun godt 4 Mill. Dollars.

Kanadas Kemikalier.

I Kingston (Ontario) er der fornylig blevet dannet et stort Aktieselskab for Udnyttelsen af Kanadas Rigdomme paa Kemikalier. Særlig vil Selskabet fremstille alle Slags Bariumforbindelser, Sulfater, Svovlsyre og elektrolytisk Kobber.

Selskabet har faaet Monopol paa Fremstillingen af Bariumforbindelser i Ontario. De nødvendige Raastoffer forefindes i Omegnen af Kingston.

Brasiliens Bomuldsindustri.

South American Journal skriver bl. a. følgende herom:

Under Krigen har Brasiliens Industri taget et stort Opsving. Dette gælder særlig indenfor Spinde- og Væveindustrien. Fremgangen her har været saa stor, at man fornylig har kunnet afholde en omfattende Udstilling i Buenos Aires udelukkende af hjemmegjorte Spinderivarer. For Øjeblikket er en Kapital af 20 Millioner £ engageret i den derværende Bomuldsindustri, der beskæftiger over 82,000 Arbejdere. Den aarlige Produktion anslaas nu til 470 Mill. Meter.

Udnyttelsen af de ungarske Kvægsølvminer.

Der er fornylig blevet dannet to store Konsortier med tildels tysk Kapital til Udnyttelsen af de ungarske Kvægsølvminer i Nærheden af Varanne og i Egnen om Zalatna.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Maskiner til Træbrændsel.

Paa Studiekommissionens Kontor henligger til Gennemsyn Beretning om Opvisningerne paa Giesegaard Skovdistrikt og i Klelund Plantage, der i Februar—Marts Maaned afholdtes af Dansk Skovforening og Industriraadets Studiekommission, med det Formaal at forevise Maskiner til Bearbejdning af Kvas og Udhug, Optagning af Stød etc.

Fordeling af et Parti Nikkelsalt.

Industriraadet er for Tiden i Færd med at fordele et mindre Parti *Nikkelsalt*. De Firmaer, der maatte ønske at komme i Betragtning ved denne Fordeling, anmodes om skriftligt at ville indsende Oplysning til Industriraadet om deres aarlige Forbrug af Nikkelsalt i 1916—17, samt om hvilken mindste Tildeling der maatte have Interesse for dem.

Margarineproduktionens definitive Standsning.

Ved Samarbejde mellem Landbrugsministeriet og Industriraadet var der i Foraaret og Sommeren blevet truffet saadanne Dispositioner, at der af Margarinefabrikernes Restbeholdninger af Olie med Tilskud af dansk Premier-jus kunde fabrikeres saa meget Margarine, at alle Landets Bagere kunde faa tildelt en forholdsmæssig Ration indtil 31. August. Da det viste sig, at et Par Margarinefabriker vedblivende havde noget Olie tilovers, blev Rationeringsperioden forlænget til 30. September; efter dette Tidspunkt vil Bagerne udelukkende være henviste til at anvende Smør.

Handelsregister i Holland.

Gennem Handelsministeriet har Industriraadet modtaget et Eksemplar af »Staatsblad« Nr. 493/1918 indeholdende en nederlandsk Lov af 26. f. M. angaaende Indførelsen af et Handelsregister i Nederlandene.

Det nævnte Eksemplar er fremlagt til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Eksport af Varer til Holland.

Industriraadet har fra Udenrigsministeriet modtaget Underretning om, at der fra det kgl. Gesandtskab i Haag er indkommet et i Oversættelse saalydende Telegram vedrørende den mellem Nederlandene og Tyskland afsluttede Overenskomst om Geleitschein for nederlandske Skibe i Fart paa Skandinavien:

»Alle Varer importerede paa hollandske Skibe fra de skandinaviske Lande skal konsigneres til N. O. T. Før Indladningen af Varerne skal Importørerne henvende sig til N.O.T., som afslutter Kontrakt med dem, ifølge hvilken N.O.T. udsteder Importtilladelse. Importtilladelsen sendes til Befragteren, som sammen med Varerne oversender den til det Skib, med hvilket Transporten finder Sted«.

Licenser for Cykler fra England.

Ingeniør Mygind oplyser, at der for Øjeblikket ingen Indskrænkning er med Hensyn til Udstedelse af Licenser fra England for hele Cykler (uden Ringe), og at Ansøgninger for *smaa* Partier af Cykledele vil komme i Betragtning. Muligvis vil der blive en à to Undtagelser for enkelte Deles Vedkommende, men disse kan endnu ikke specificeres. I hvert Fald vil Licens ikke blive udstedt for komplette eller omtrent komplette *Sæt* Cykledele, d. v. s. Dele, som tilsammen udgør det meste af en færdig Maskine. Paa den anden Side vil Ansøgninger, som godtgør, at de Dele,

der ansoges om, skal bruges til Reparationer, d. v. s. Reservedele, have bedst Udsigt til at komme i Betragtning.

Andragender om Eksportlicens fra England.

Industriraadets Repræsentant i London, Ingeniør Mygind, beder Opmærksomheden henledt paa, at man for de Varers Vedkommende, for hvilke der nu vil kunne forventes Udforselstilladelse fra England, ikke behøver at indgive fornyet Andragende til de britiske Myndigheder, men at det vil være tilstrækkeligt, at de tidligere Andragender bringes i Erindring. Yderligere beder Ingeniør Mygind indskærpet, at det kun vil kunne nytte at henlede Opmærksomheden paa Andragender om Udførselstilladelse for saadanne Varer, som findes opført paa de offentliggjorte Lister over Artikler, for hvilke Embargoen nu er hævet.

Licenser for Silke.

Ifølge Meddelelse fra Industriraadets Kontor i London har War Trade Department paa en Forespørgsel om, hvorvidt Sysilke og Brodersilke falder ind under Betegnelsen »*Silk*« paa Listen over de Varer, for hvilke Udførselstilladelse kan forventes, meddelt at Genoptagelsen af Eksporten af Silke og Silkefabrikata ifølge Bekendtgørelsen 1. August ogsaa omfatter Silkegarn.

Oprindelses- og Interessecertifikater ved Import til England.

Board of Trade meddeler, at Træslib (mekanisk Træmasse) skal stryges af Listen over de Varer, som ikke behøver at ledsages af Oprindelses- og Interessecertifikater, naar de indføres i De forenede Kongeriger. Oprindelses- og Interessecertifikater udkræves for alle Forsendelser af Træslib, der efter den 31. August kommer fra Norge, Sverige, Danmark, Holland og Schweiz.

Endvidere meddeles, at alle Varer, der efter den 12. September kommer til De forenede Kongeriger fra Finland, skal være ledsaget af Oprindelses- og Interessecertifikater udstedt af den britiske Konsul i Helsingfors, der fremtidig er den eneste britiske Konsularembedsmand i Finland, hvem det er overdraget at udstede disse Certifikater. Bestemmelsen omfatter ikke Varer, for hvilke saadanne Certifikater ikke forlanges, naar de importeres fra Norge, Sverige, Danmark, Holland og Schweiz.

De ovennævnte Regler kommer ogsaa til Anvendelse paa Varer, der fra og med 1. Oktober d. A. afskibes fra det Land, hvorfra de stammer, og som er bestemt til britiske Kolonier og Protektorater undtagen Ægypten.

Import fra Frankrig.

Angaaende det nye Arrangement vedrørende Ekspeditioner af Garantierklæringer udstedte i Henhold til den fransk-danske Handelsoverenskomst af 17. Marts 1916 og udstedte for Import fra Frankrig, skal man meddele, at følgende Fremgangsmaade fra og med 1. September d. A. vil blive benyttet:

Erklæringen, der er den samme som hidtil benyttet, maa indeholde nøjagtig Oplysning om Importørens Navn, Adresse, Varens Art, Kvalitet, Mængde, Vægt og Fakturaværdi. Garantierklæringen udstedes in duplo, og Duplikat-Garantierklæringen viseres af den herværende interallierede Komité, hvilket besørges foretaget af Industriraadet; det tilføjes, at Visering kun kan forventes givet for saadanne Varer, der er opført paa Listen over Varer, for hvilke Frankrig og dets Allierede har hævet Embargoen. Duplikatet bliver herefter, tillige med et af den herværende franske Legation udstedt Certifikat, af Industriraadet videresendt til Frankrig, saaledes at disse Papirer direkte kommer den franske Eksportør i Hænde. Skibsattesten, der udleveres Importøren af Industriraadet, maa ikke videresendes til Frankrig, men skal benyttes ved Varens Udlevering her i Landet som Dokumentation overfor Rederiet.

Saafremt telegrafisk Meddelelse til Frankrig angaaende den udstedte Garantierklæring i enkelte Tilfælde maatte ønskes, vil Industriraadet, for saa vidt man maatte anse det for paakrævet, være villig til paa Importørens derom fremsatte skriftlige Anmodning og for Importørens Regning at foretage det i saa Henseende fornødne.

Anmodning om Overtelegrafering maa tydeligt paaføres Forpligtelseserklæringens Forside, forinden den indleveres til Industriraadet.

▫▫▫▫▫▫

Tidsskrift for Industri.

Af Hensyn til det ønskelige i at kunne bringe Industriraadets Skrivelse til Den overordentlige Kommission i dette Numer, foreligger dette noget senere end sædvanligt.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR
INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 15 1. OKTOBER 1918

Skotøjsordningen.

Nogle Betragtninger over Indstillingen til Indenrigsministeriet.

Vi gengiver andetsteds den Indstilling til Indenrigsministeriet, som Den overordentlige Kommission har afgivet angaaende Skotøjsordningen, og som samtidig fremtræder som et Svar paa den af Industriraadet afgivne Betænkning, som vi gengav i vort sidste Hefte. Vi skal her fremsætte enkelte Betragtninger, som denne Indstilling synes os at give Anledning til.

Kommissionen begynder med at betone, at alle Modargumenter mod den foreslaaede Ordning har været Genstand for Overvejelse, saaledes at Industriraadets Skrivelse intet indeholder, som ikke Kommissionen allerede har vejet og fundet for let. Alligevel forekommer det os, at man ved en nøjere Gennemgang af Kommissionens Indstilling ikke finder nogen Afkræftelse af den Kritik, Industriraadet rejste mod Forslaget. Først og fremmest mener vi ikke, at Kommissionen har Ret, naar den kalder den af Industriraadet foreslaaede Regulering gennem Maksimalpriser for en uløselig Opgave. En saadan Ordning er i alt Fald gennemført i Norge, og derved at den frembyder mange Vanskeligheder adskiller den sig næppe fra nogen anden Regulering. Industriraadet har jo ingenlunde paastaaet, at den var let, blot at den var mulig. I sin Fremstilling af de stedfundne Forhandlinger mellem Kommissionen og Skotøjsindustriens Repræsentanter synes Kommissionen at ville paaberaabe sig Fabrikanternes Stilling til Fordel for den Vej, der tilsidst blev slaaet ind paa. Vi ønsker heroverfor at fastholde, at Spørgsmaalet om Indførelse af Maksimalpriser ikke kan siges at være tilstrækkelig uddybet, og naar Industriraadet i sin Skrivelse foreslog at tage dette Spørgsmaal op igen til fornyet Overvejelse, da maa der ogsaa heri ligge et Bevis i samme Retning.

Kommissionen, der saaledes kraftig understreger Vanskelighederne ved Maksimalpriser og øvrige Veje, der har været drøftet, synes til Gengæld at gaa meget let hen over Ulemperne ved den Ordning, hvis Principer den selv blev Fader til. Det fremgaar med al ønskelig Tydelighed af Kommissionens Indstilling, at man har været meget betænkt paa at forhindre, at Virksomheder, der kunde have en for rigelig Kapital at forrente, kunde lade de almindelige Omkostninger udgælde for denne. Derfor tør Kommissionen da heller ikke fastholde, at den fikserede Avance paa 10 pCt. virkelig er Nettoavance. Naar Kommissionen imidlertid skriver, at det er »et Navnespørgsmaal af ringe Betydning«, om man for dette Begreb vil finde et andet Udtryk f. Eks. Driftsfortjeneste, da finder vi, at dette er at gaa udenom Industriraadets Kritik mod Fastsættelsen af den begrænsede Avance, idet denne saaledes ikke bliver 10 pCt. Netto, men gennemsnitlig kun omkring $7^1/_2$, ja i ugunstige Tilfælde kan gaa betydeligt længere ned, saaledes at den egentlige Nettoavance bliver ganske minimal. Kommissionen har intet Svar kunnet give herpaa og end mindre paa, at Ordningen ubetinget maa stille de mindre Virksomheder og saadanne, som arbejder med laante Penge, særlig ugunstigt, hvad der dog næppe kan være tilsigtet.

Selve Hovedpunktet i Industriraadets Indvendinger mod Avancebegrænsningen gjaldt dens Princip, idet det paavistes, hvorledes dette nød-

vendigvis maatte modarbejde sit eget Formaal, nemlig billige Priser. Dette Argument er og bliver det afgørende i hele Diskussionen, og vi kan ikke se, at Kommissionens Indstilling i mindste Maade har rokket herved og følgelig heller ikke afgivet noget som helst reelt Forsvar for Ordningens Udførelse i Praksis.

Overfor Industriraadets Indvendinger har Kommissionen egentlig intet andet at fremføre, end Haabet om at Industrien vil gennemføre Overenskomsten loyalt og ikke ved forretningsmæssig uforsvarlig Fremfærd søge at gøre den illusorisk til Berigelse for sig selv og til Skade for Medborgere.

Industriens Loyalitet har Industriraadet selv sagt god for, og der er i den lange Række tidligere Prisreguleringer intet, der ikke støtter denne Antagelse om loyal Medvirkning i slige Foranstaltninger. Men det maa alligevel forekomme noget mærkeligt, at man fra Reguleringsmyndighedernes Side gennemtvinger en Ordning, hvis heldige Virkninger ikke i første Række kan tænkes at fremkomme som Følge af dens eget Indhold.

Hovedmidlet til at holde Priserne nede kan jo kun findes i Konkurrencen, men naar denne ikke har kunnet medføre saadanne Priser, som Den overordentlige Kommission virker for, hvad betyder da det hele? Derfor falder ogsaa Kommissionens paafølgende — i og for sig overflødige — Bemærkning om »Dagen efter denne« og om »Forsyndelser, der vil hævne sig blodigt«, bort. Det maa dog vel være den nuværende Prissituation, Den overordentlige Kommissions Foranstaltninger maa tage Sigte paa, og ikke den Situation, der senere maatte indtræde, naar Konkurrencen udefra, altsaa fra ikke-avancebegrænsede Industrier, kan gøre sig gældende.

Det ulogiske i Kommissionens Stilling kan kun finde sin Forklaring ved Antagelsen om, at Skotøjsindustriens Avance har været ekstraordinær. Dette har jo ikke blot været medvirkende for den hele Aktion, men udtrykkes klart og tydeligt i selve Indstillingen, hvor Kommissionen med Henblik paa de 10 pCt., hvortil Avancen nu er blevet bragt ned, erklærer, at denne hidtil har ligget »særdeles betydeligt højere«. Da nu Kommissionen selv har erklæret, at Ordningen vilde nedbringe Industriens Avance til det halve, og da denne, saaledes som det indirekte er indrømmet ogsaa af Kommissionen, i Netto ikke kan sættes til 10, men snarere til ca. $7^1/_2$, da kan man rent slutningsmæssigt komme til, at Skotøjsindustriens gennemsnitlige Avance altsaa hidtil har været ca. 15 pCt. Men overfor dette Tal finder vi ikke blot den hele Aktion, men ogsaa det nævnte Udtryk i Kommissionens Indstilling dobbelt uforsvarlig.

For at belyse dette Spørgsmaal, der skønt ingenlunde Kernepunktet i den hele Sag, dog maa siges at være Oprindelsen til den megen Fanatisme, der har præget Diskussionen om Skotøjsordningen, skal vi yderligere hente forskellige Oplysninger fra De forenede Skotøjsfabrikers Regnskab, som er blevet os forelagt. Herefter har dette Selskabs Fabriker, der repræsenterer knap 20 pCt. af den samlede fabriksmæssige Skotøjsproduktion, i 1917 fabrikeret 632,000 Par Fodtøj til en Salgsværdi af 10,430,000 Kr. eller gennemsnitlig Fabrikspris af $16^1/_2$ Kr. pr. Par. Paa den samlede Salgsværdi fremkom et Overskud af 1,803,000 Kr., hvoraf dog ca. 300,000 Kr. er indtjent ved Husleje, fra andre (14,000 Kr.), indvundet dels som Renter af Penge staaende i Banker, (167,000 Kr.) dels som Kursavancer, Agio, paa udenlandsk Valuta (121,000 Kr.), m. m., saaledes at den rene Avance, der er tjent paa selve Skotøjsproduktionen, udgør ca. $1^1/_2$ Mill. Kr. Dette giver en Avance af ca. 2,37 Kr. pr. Par Skotøj eller ca. 14 pCt. Det vil saaledes ses, at dette Tal stemmer overens med de ovenanførte Slutninger.

Yderligere skal vi tilføje, at af det samlede Overskud paa 1,803,000 Kr., er der afholdt Henlæggelser med 250,000 Kr., overført til næste Aars Regnskab 202,000 Kr., medens der er udbetalt til Aktionærer 1,350,000 Kr. eller 15 pCt.s Dividende, idet Aktiekapitalen udgjorde 9 Mill. Kr.

Naar nu Hensyn tages til, at 1917 for den danske Skotøjsindustri var et ganske overordentlig gunstigt Aar, hvis Vilkaar aldrig turde komme igen, med fuld Beskæftigelse og Udnyttelse af Maskineri og Materiel, maa vistnok enhver baade sagkyndig og usagkyndig indrømme, at de paagældende Avancer, man arbejdede med, afgjort ikke har berettiget til Synspunkter som de af Den overordentlige Kommission fremførte. Baade i 1916 og 17 har jo saa godt som alle Erhverv og alle Fag i Danmark tjent godt, uden at det tør siges, at det er Industrierne, der har haft de største relative Fortjenester. Samtidig maa man ikke glemme, at Valutaens stadige Fald gjorde meget af denne Fortjenestestigning illusorisk.

Vi benytter Lejligheden til samtidig at berøre et andet Forhold, der har været stærkt fremme i Diskussionen om de formentlig uberettigede

Skotøjspriser. Det knytter sig til Paastanden om Overkapitalisering i den Sammenslutning i vor Læderindustri, der repræsenteres af A/S Ballin & Hertz, og som iøvrigt først daterer sig fra Begyndelsen af indeværende Aar. Vi kan oplyse, at underHensyn til den almindelige Interesse, der knytter sig til denne Paastand, har Industriraadet efter Anmodning fra A/S Ballin & Hertz bestemt sig til at gøre Skridt til at faa nedsat et Udvalg til Udredning af dette Spørgsmaal om, hvorvidt Selskabets Financieringsforhold kan siges at have paavirket Skotøjspriserne i opadgaaende Retning.

Kommissionen fremhæver i sin Indstilling videre, at Industriraadet ikke har Ret i at kalde Avancebegrænsningen for et nyt Princip i Prisreguleringen og støtter dette paa Bekendtgørelsen af 1. Februar 1917, der som bekendt kun tillader at beregne samme procentvise Avance som hidtil uanset forøget Fremstillingspriser. Vi finder denne Henvisning uforstaaelig al den Stund, Den overordentlige Kommission jo netop tilsigter at nedsætte Skotøjsfabrikernes Avance til det halve.

I de mere almindelige Bemærkninger, hvormed Kommissionen slutter sin Indstilling, vender den sig mod en Udtalelse fra Industriraadet om den Pressekampagne, som et Medlem af Den overordentlige Kommission har rejst. Kommissionen kan ikke forstaa andet, end at der hermed maa være tilsigtet til Bladartikler af Direktør Lindberg og om denne oplyses, at han ikke er Medlem af Den overordentlige Kommission. Naar Kommissionen saaledes selv understreger dette Spørgsmaal, da finder vi ogsaa at have Ret til at betone, at Industriraadet med sine Bemærkninger selvfølgelig har sigtet til Professor Birck, der som Medlem af Kommissionen allerede i de indledende Forhandlinger i denne Sag overskred enhver Grænse for Sømmelighed, og som siden dels gennem direkte Udtalelser til Dagspressen, dels indirekte i Ord og Tale, ja endog gennem Udtalelser til et udenlandsk Blad, har givet Aktionen mod Skotøjsindustrien en Fanatisme, som vi navnlig overfor den lige paaviste Kendsgerning om Industriens Avance finder ligesaa uberettiget som utiltalende. Det kan da kun vække Forbavselse, at Kommissionen med den citerede Vending har ment at burde sige god for Professor Bircks Optræden paa dette Punkt.

Paa samme Maade søger Kommissionen at fralægge sig Beskyldningen for at ville drive Statssocialisme med den nu trufne Ordning og henviser til Aftaler af lignende Art, der tidligere skulde være truffet. Men dels har disse drejet sig om ganske bestemte Tilfælde, og dels kan de som Henvisningen til Rationering af Brød, Sukker, Smør m. m. absolut ikke paralelliseres med den nye Ordning, hvor man for første Gang griber dybt ind i Produktionslivets indre Forhold efter et Princip, der er i afgjort Modstrid med de herskende økonomiske Love, og for hvis Gennemførelse i Praksis Industrien maa fralægge sig ethvert Ansvar.

Frankrigs Udenrigshandel.

Handelsminister Clémentels Forslag til en Centralorganisation for Eksporten.

Medens Frankrig i Krigens første Aar næsten udelukkende var optaget af Begivenhederne ved Fronten, maatte Krigens Langvarighed, Ruslands Frafald og de vanskelige økonomiske Kaar efterhaanden tvinge ethvert overflødigt Stemningsudbrud tilbage i Sindene, og selv om den nyeste Situation atter har ladet de mørkere Farver vige for lysere, præges dog Opfattelsen af den saare naturlige Frygt for den økonomiske Fremtid.

Mere end nogensinde forstaar man i Frankrig, at hvad der sker nu, er en Kamp for Eksistensen, og at, hvordan end Udfaldet bliver, vil Tilværelsen blive yderst vanskelig for den hele Nation.

Grunden hertil er den meget simple, at Frankrig har lidt mest af alle de krigsførende Stormagter og har mest at oprette. Ikke blot skal det bygge op fra Grunden, Byer og Landsbyer — ikke blot skal det skaffe Midler til at bøde Ødelæggelserne, men store Renter skal erlægges til England og Amerika og til Tusinder af franske Borgere, der har givet deres Guld til Krigslaanene; og dertil kommer nu det bydende Krav om at skaffe Kapital til Veje for at kunne staa sig i den økonomiske Efterkrig.

Fra at være Evropas Kreditor og Bankier, der sorgløst levede af sine Renter, og som med let Ironi saa paa Tysklands voksende Aktivitet, er Frankrig blevet den halve Verdens Skyldner, dets Kapital er opslugt af Krigen og den russiske Malstrøm, og det maa begynde fra Grunden igen.

Men hvorledes skal det da genvinde sin tabte Formue? Hvilke Veje mener man det fordelagtigst at slaa ind paa for saa hurtigt som muligt at kunne bringe Folket i sin Helhed økonomisk Hjælp? Og skal dette overlades til Staten eller det private Initiativ?

Om et Punkt er forelobig alle enige, at Hjemmeproduktionen maa udvikles og organiseres efter de nyeste Arbejdsmetoder med det dobbelte Formaal for Øje, at indskrænke Indforslen til et Minimum og foroge Udforslen i saa stort et Omfang som muligt. Og man mener det derfor nodvendigt at oprette en Centralorganisation for den samlede Eksport. Om hvorvidt denne Organisation skal være Ministeriet for Handel og Industri eller Nationalorganisationen for Udenrigshandel (L'Office National du Commerce extérieur), — en tildels selvstændig Institution, hvis Poster ganske vist er besat med Embedsmænd, men som dog handler under Indflydelse af de store Kobmænd og Industridrivende — er det Striden staar. I den Anledning er der fremsat flere Forslag. Den franske Handelsminister Clémentel har saaledes foreslaaet en Omorganisering af L'Office National du Commerce extérieur med den franske Eksport for Øje — et Forslag, der har stor Interesse, fordi det ikke alene afmærker nye Veje, men som ved sin Kritik kaster Lys over Forhold og Grunde, der har bevirket Frankrigs nuværende økonomiske Stilling.

I tredie Afsnit af det nævnte Forslag skriver Ministeren følgende: »I Frankrig har Bestræbelserne for at drage Fordel af Tysklands Blokering og øjeblikkelige Eksportuformuenhed ikke været saa store, som man kunde ønske. Og naar vi ikke før nu har arbejdet for at skaffe os nye Afsætningssteder i Udlandet for vore Produkter, saa skyldes dette ikke blot Manglen paa Mænd, men i lige saa hoj Grad vore svigtende Arbejdsmetoder«. Og efter at have oplyst, at Nationalorganisationen for fransk Udenrigshandel, der har paataget sig at skaffe Producenter og Kobmænd nyttige Oplysninger om Udlandets Varebehov, har været nodsaget til at begrænse sin Virksomhed paa Grund af manglende Tilslutning, og fordi Handelsstanden har været uvillig til at stotte den økonomisk, fortsætter han: »Vore Kobmænd og Eksportører har af den Grund været mangelfuldt underrettet om Forhold, der kunde være udnyttet. Det skyldes vor svigtende Organisation, og det er sorgeligt at maatte tilstaa, at naar der til vore Eksportører endelig er indlobet interessante Oplysninger — da har disse som Regel tabt deres Værdi, fordi de har været for længe undervejs og fordi vore Konkurrenter, der har været underrettet ad telegrafisk Vej, forlængst har grebet ind og udnyttet Konjunkturerne.

Intet er i Virkeligheden vanskeligere end at begynde Eksport til et fremmed Land, og især naar man ikke er repræsenteret af Agenter, der har et intimt Kendskab til Landets Sprog, dets Regler og dets Koberes Karakter. Overalt, hvor vi onsker at handle, maa vi derfor have faste Organisationer, der kan hjælpe vore Kobmænd og Industridrivende i deres Foretagender og varetage deres Interesser. Med Eksport for Øje, maa saadanne Institutioner oprettes — og indtil dette sker, vil kun et Mindretal af franske Eksportører kunne gennemføre deres Foretagender med Held. Det vi har Brug for er:

1) Hurtige og nojagtige Oplysninger.

2) Faste, godt lønnede Repræsentanter i de forskellige Lande, hos hvem de franske Kobmænd, der søger nye Afsætningssteder, kan henvende sig om Bistand.

3) Franske Banker, der er baseret paa Diskontering af Veksler paa lang Sigt.

Nationalorganisationen for Udenrigshandelen — hvem Organiseringen af det ovennævnte maa overdrages — maa derfor tilstaas større Myndighed, end den nu er i Besiddelse af, og samtlige Interessenter maa yde den et aarligt Tilskud. Med et Budget paa blot $1^1/_4$ Million Francs vil den være i Stand til at oprette et paalideligt Oplysningsbureau for Handel og Industri.

Hvad angaar de indhentede Oplysninger, bør disse ordnes efter Kategorier og hurtigt fremsendes til de interesserede Parter.

Alle Frankrigs og Udlandets tekniske og økonomiske Tidsskrifter, Aviser og andre Publikationer bor læses igennem og oversættes af Medarbejdere, der er særligt uddannede i den Art af Arbejde, og som kan uddrage alt, der kan have Interesse.

Endvidere bor uddannes særlige Handelsdelegerede, der kan bistaa Handelens og Industriens Mænd. Disse Delegerede — skriver Ministeren — skulde, før de begynder deres Arbejde, gennemgaa en Uddannelse i Ministeriet for Handel og Industri og i de forskellige Kontorer i Nationalorganisationen for Udenrigshandel. Man kunde f. Eks. vælge dem blandt tidligere Elever af den

højere Købmandsskole (L'Ecole superieure de Commerce), og stille Krav om, at de beherskede mindst to fremmede Sprog. Med en videre praktisk Uddannelse i et Par Aar vilde de være i Stand til at træde i Virksomhed.

Om en saadan Statsrepræsentants Arbejde og Opgaver giver Ministeren følgende Oversigt:

Han skal give Oplysninger om de Industrivirksomheder, der har Brug for Materiale eller Varer, som Frankrig kan levere. Han skal give Underretning om Licitationsvilkaarene ved projekterede Foretagender og nøjagtige Oplysninger om, hvor betalingsdygtige de Stater og Privatforetagender er, der søger Støtte i Frankrig. Enhver Ændring i Told- og Fragttarifer af Love vedrørende Industri og Haandværk o. s. v. o. s. v. i det Land, hvor Eksperten opholder sig, skal indmeldes til Ministeriet. Endvidere skal han med sin Erfaring og Indsigt bistaa de Franskmænd, der rejser i Udlandet, saaledes at de uden Spild af Tid og Penge straks kan være klar over, hvor der er Muligheder for at indlede en Handelsforbindelse. Ligesom han efter Ønske fra de forskellige Firmaer paa en diskret Maade skal holde Øje med deres Repræsentanter, og i Tilfælde, hvor disses Arbejdsmetoder forekommer ham ikke at være i Overensstemmelse med Indbyggernes hele Karakter, da at underrette dem derom, for at mulige Chancer ikke skal forspildes.

Af Interesse er det ogsaa, at Ministeren gør sig til Talsmand for Oprettelsen af permanente Udstillinger af franske Vareprøver i alle Udlandets Storbyer, ligesom han med stor Veltalenhed støtter de hjemlige Messer i Lyon, Paris og Bordeaux. Endelig skal vi fremhæve hans Opfordring til at oprette Syndikater; den eneste Maade — mener han — paa hvilken Frankrigs Fabrikanter vil kunne kæmpe med Held i den kommende økonomiske Efterkrig.

Ved denne Sammenslutning, skriver han, vil vi ogsaa lettere, paa Grund af den større samlede Kapital, kunne tilstaa vore Klienter en længere Kredit. Altfor længe har franske Købmænd været uvillige til at give Kredit, der strakte sig over mere end 3 Maaneder. Dette skyldes dels det Forhold, at Frankrigs Bank i saa Tilfælde nægtede al Rediskontering, dels de Vanskeligheder, franske Handlende havde med at skaffe sig nøjagtige Oplysninger om de fremmede Firmaers Betalingsevne.

Beklageligt er det ogsaa, at Frankrig før Krigen, naar det søgte Dækning for sin Vareeksport, som oftest maatte henvende sig til tyske Banker, hvorved Tyskland skaffede sig god Underretning om hele den franske Udenrigshandel. Man bør derfor overalt i Udlandets store Byer oprette franske Banker.

— — —

Saaledes er i Uddrag Minister Clémentels Forslag. Fra næsten alle Sider er det blevet godt modtaget, naar netop undtages den indre Ordning af den omtalte Nationalorganisation. Her har Ministeren de fleste Industridrivende imod sig, idet disse hævder, at de ledende Stillinger i Organisationen bør besættes med praktiske Folk og ikke med Embedsmænd. Ingen af os — siger de — vil med Tillid kunne overdrage vore Forretninger til et bureaukratisk og langsomt arbejdende Ministerium. Og man fristes til at give dem Ret. Thi Staten med sin Ubevægelighed, sin manglende Erfaring og sine Embedsmænds Mangel paa Interesse i den foreliggende Sag, vil sikkert ikke kunne gribe ind i Handelens komplicerede Hjulværk, uden at virke forstyrrende og sikkert mere hemmende end fremmende.

Den hele Bevægelse med Statsindgriben, Regulering m. m., som Krigen i saa rig Grad har affødt, har man i Frankrig betegnet som »Etatisme«. Denne er det man frygter efter Krigen, thi der er intet Fremskridt uden det personlige Initiativ, og dette Initiativ er umuligt, saa snart Staten stiller Krav om at ville dirigere Handelens og Industriens indviklede Maskineri.

Hvorom alting er, viser imidlertid disse Planer og Drøftelser, at man ogsaa i Frankrig, der som bekendt er meget konservativt i sit økonomiske Syn og Liv, er klar over, at man gaar nye og alvorlige Tider i Møde, der vil stille Krav om en Samling af Kræfterne og en Anspændelse af dem efter helt nye Principer. At disse Principer viser forbavsende Lighed i alle store Lande, Tyskland, Østrig, England og Frankrig, er et Moment, der bør opfordre ogsaa os til nøje at følge deres Udvikling og Tilrettelægning.

▫▫▫▫▫▫

Den overordentlige Kommission og Avancebegrænsningen.

En Indstilling til Indenrigsministeriet, der samtidig er Svar til Industriraadet.

Den 18. September har Indenrigsministeriet fra Den overordentlige Kommission modtaget nedenstaaende Indstilling, som er vedtaget af samtlige Kom-

missionens Medlemmer undtagen Professor *Birck*, Direktør *Heilbuth* og Konsul *Lauritzen*, der alle tre er bortrejste, og Ingeniør *Foss*, der, som bekendt, allerede for længere Tid siden har bedt sig fritaget for Hvervet som Medlem af Kommissionen og ikke deltager i dennes Møder:

»Efter at Den overordentlige Kommission med Skrivelse af 7. d. M. til Indenrigsministeriet havde fremsendt sin Indstilling om Regulering af Skotøjsfabrikernes Fortjeneste, har man fra Industriraadet modtaget den vedlagte Skrivelse af 13. d. M. angaaende denne Sag. Idet Kommissionen fremsender denne Skrivelse til Ministeriet, skal man fremsætte følgende Bemærkninger:

Der findes ikke i Skrivelsen noget Argument imod den foreslaaede Ordning eller nogen Sagen selv vedrørende Betragtning, som ikke under Kommissionens langvarige og indgaaende Behandling af denne Sag har været Kommissionen fuldt nærværende og været Genstand for dens Overvejelse. Modsætningen mellem Industriraadet og Kommissionen ligger deri, at Kommissionen dels ikke har anset de paagældende Argumenter og Betragtninger for rigtige, dels ikke har ment at kunne tillægge dem afgørende Betydning, saavist som det ikke er muligt at opnaa nogensomhelst Ordnings Lyssider uden at tage dens Skyggesider med.

Een Ting er der, som fra første Færd af har været Kommissionen klar, og dette er, at Udbyttet af disse Forhandlinger *ikke* skulde være, at Eksperimentet med »Maksimalstøvlen« gjordes om igen, selv om Formatet forøgedes. Reguleringen af Fodtøjet maatte være Reglen, ikke Undtagelsen. Allerede under de ligeledes langvarige og vanskelige Forhandlinger med Skotøjshandlerne hævdede man med Styrke og Konsekvens dette Standpunkt, og det har fundet sit Udtryk i Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 20. Juli d. A. Overfor Skotøjsfabrikationen var og er det umuligt at stille sig paa et modsat Standpunkt. Paa et saadant er der ej heller fra de Repræsentanter for Skotøjsindustrien, med hvilke man har ført sine Forhandlinger, vedblivende insisteret. Naar Industriraadet nu synes i denne Tanke at ville se Løsningen af Skotøjsproblemet, maa Kommissionen fremdeles afgjort fraraade at affinde sig med Spørgsmaalet om Reguleringen af Skotøjsfabrikationens Priser og Fortjeneste ved en Ydelse, der af det forbrugende Publikum, efter at det gennem aarelang Skuffelse har gjort sine Erfaringer i saa Henseende, vil blive betragtet som en blot Regnepenge. »Maksimalstøvlen« kan højst blive et Appendiks til Ordningen, ikke Ordningen selv.

Skulde Industriraadets Raad: »Paa tilsvarende Maade (som for Skotøjshandlerne) at fastsætte Maksimalpriser for almindeligt Brugsfodtøj« derimod være saaledes at forstaa, at *Maksimalpriser* skulde fastsættes *for alt Fodtøj undtagen Luksusfodtøj* — altsaa fastsættes for de samme Grupper Fodtøj, for hvilke der for Handelen er fastsat *Maksimalavance* — da er der efter Kommissionens Opfattelse ingen Tvivl om, at en saadan Opgave er uløselig. I Industriraadets Skrivelse synes Maksimalavance og Maksimalpris paa dette Punkt paa en misvisende Maade at være sammenblandede. Ligheden i Behandlingen med Skotøjshandelen maa netop finde sit Udtryk i Bestemmelsen af en Maksimalavance, ikke i Maksimalpriser.

Under de førte Forhandlinger med Skotøjsindustriens Repræsentanter har heller ingen blandt farbare Veje regnet Fastsættelse af Maksimalpriser i et Omfang som her omhandlet. Den første Forudsætning for et almindeligt Maksimalprissystem maatte være, at Fabrikationen med haard Haand begrænsedes til et bestemt mindre Antal Fodtøjstyper. Med den brogede Mængde af Fodtøjsvariationer, der fremstilles, vilde ellers Prisfastsættelsen være et Sisyfusarbejde og alle Veje ligge aabne for Overtrædelser og Omgaaelser. Men selv med en saadan kraftig Begrænsning, der udenfor Nødsfald hverken fra Industriens eller Publikums Side var attraaværdig, vilde Systemet hurtig gaa i Stykker. Allerede Forskellen i Produktionsudgifterne for de enkelte Varepartier fra Maaned til Maaned, ja fra Dag til Dag, vilde sprænge Maksimalpriserne. Og jo længere man kommer ud i Produktionsvanskelighederne, desto hyppigere vil det ske, at saa det ene, saa det andet af de Materialer, der dannede Forudsætningen ved Maksimalprisens Fastsættelse, svigter og maa erstattes af noget ganske andet.

Maksimalpriser har deres Fortrin fremfor Fastsættelse af Maksimalavance. De betegner en klarere, for Køberen sikrere og for det Offentlige lettere kontrollabel Reguleringsmaade, og Produktionen og Handelen faar deres normale Fordel ved at arbejde dygtigt og billigt. Der ligger ingenlunde i Kommissionens Stilling til denne Sag nogen Tilkendegivelse af, at fremtidige Reguleringsopgaver ikke i mange Tilfælde bør løses ad Maksimalprisvejen. Men Maksimalpriser forudsætter, at Varen foreligger i en ikke alt for vekslende Skikkelse, og at dens Fremstilling (eller Køb) kan foregaa under nogenledes ligelige og jævne Kaar.

De Principer, der var Genstand for Kommissionens indgaaende Drøftelser, og til hvis Prøvelse Skotøjsindustriens Repræsentanter ydede deres virksomme Bistand, var da netop de to Principer for Reguleringen af Maksimalfortjenesten: *efter Bruttofortjenesten og efter Nettofortjenesten*.

Der var fra første Færd hos Kommissionens Deltagere i Forhandlingen en udpræget Tilbøjelighed til at foretrække *Bruttoavance-Principet*, det er at fastsætte en vis Procent, som Fabrikanten kunde lægge til Udgiften til Materiale og Arbejdsløn for derved at bestemme den Pris, til hvilken han maatte sælge Fodtøjet. Paa denne Maade var hans Kalkulationsmetode med matematisk Sikkerhed afstukket, medens han ved Beregningen efter Nettoavancen maatte ved Kalkulation for hvert Parti Fodtøj til en vis Grad regne med usikre Formodninger om de øvrige Faktorer, der vilde bestemme det endelige Nettoudbytte. Ved Bruttoprincipet vilde det fremdeles være muligt at afstikke den bestemte Begrænsning for den forestaaende Prisregulering, at den alene havde Hensyn til det stemplingspligtige Fodtøj. Paa denne Maade vedligeholdtes der fremdeles et større Spillerum for Indvirkningen af den enkelte Fabriks bedre eller ringere Driftsmaade paa Ejerens endelige Udbytte.

Hovedsagelig under Indflydelse af Industriens Repræsentanter forlod man imidlertid efter nogen Tids Forhandlinger Bruttoavance-Principet. Af de Grunde, der anvendtes for at foretrække *Nettoavance-Principet*, stod det ene i nøje Forbindelse med, hvad der nys er anført som en formentlig Fordel ved Bruttoavance-Principet. Det hævdedes nemlig, at netop Fabrikernes forskellige Driftsforhold ret beset kunde gøre det meget ubilligt at lade dem arbejde paa Grundlag af samme Bruttofortjeneste. Dertil kommer, at de bratte Svingninger i Fremstillingspriserne for den enkelte Fabrik gjorde det umuligt for denne for længere Tid at være bunden til at regne med en bestemt Bruttoavance.

Af disse Grunde samledes Bestræbelserne for at opnaa et Resultat om Nettoavence-Principet. Resultatet blev en Overenskomst, der i det væsentlige hviler paa dette Princip, men dog for saa vidt betegner en *Mellemform*, som Maksimalfortjenesten er beregnet paa at afholde, blandt andet og fornemlig Forrentningen af den til Fabrikens Raadighed stillede Kapital og en Del af Vederlaget for Virksomhedens overordnede Ledelse. Øjemedet dermed har været at undgaa at yde noget Fortrin til Virksomheder, i hvilke i disse Retninger Buen maatte være spændt højere end normalt og fornødent. I denne Forbindelse skal dog nævnes, at det er urigtigt, naar Industriraadet skriver, at »alle Skatter« efter Overenskomsten skal afholdes af Nettoavancen. Det gælder nemlig kun Indtægts- og Formueskat, og dette er noget ganske andet og mere berettiget.

Naar der nu gøres den Indvending, at man ikke kan kalde den saaledes fikserede Avance en Nettoavance, er dette en Anke af formel og terminologisk Natur. Ovenfor er Avanceformen betegnet som en Mellemting mellem Bruttoavance og Nettoavance. Om man altsaa vil forlade dette sidste Udtryk og kalde Avancen for Eksempel *Driftsfortjeneste* eller benævne den med et andet Udtryk, er et Navnespørgsmaal af ringe Betydning.

Større Betydning har derimod tilsyneladende den Indvending, at den procentvise Maksimalavances Princip gør Fabrikanten *interesseret i, at hans Anskaffelses- og Fremstillingspriser bliver saa høje som mulig.* Denne Indvending kan gøres mod enhver Anvendelse i Industri og Handel — og selvfølgelig i Industrien i noget mere udpræget Grad end i Handelen — af den procentvise Maksimalavance som Grundlag for Prisregulering. At søge at raade Bod herpaa ved en skalamæssig Procentberegning, der giver mere Avance paa den lille Pris end paa den store, vilde føre ind i Kaos, med mindre man da vilde forslaa Tingen saaledes, at man slet og ret vilde lægge større Avance paa tarveligere Fodtøj end paa fint Fodtøj — hvad dog fornuftigvis ingen kan finde rigtigt. Et Forsøg paa at finde Løsningen i Fastsættelsen af en fast Fortjeneste pr. Par Fodtøj, hvorved Fabrikens Interesse i sparsommelig Ledelse mere vilde hævdes, har ej heller vist sig at betegne en farbar Vej.

Idet man da ikke har kunnet være i Tvivl om, at man hverken kunde eller burde lade Sagen strande paa de Betænkeligheder, som den procentvise Maksimalavance kunde frembyde, har man efter indgaaende Prøvelse ej heller fundet disse overvældende eller ængstende. Man har i saa Henseende ikke just i første Linie slaaet sig til Ro ved den Betragtning, at naar en stor Industris ledende Mænd i en for Landet vanskelig Tid indgaar en Overenskomst, maa man regne paa, at denne Industri i det hele og store vil gennemføre Overenskomsten loyalt og ikke ved forretningsmæssig uforsvarlig Færd søge at gøre den illusorisk til Berigelse for sig selv og til Skade for Medborgere.

I første Linie har man derimod lagt Vægt paa den Betragtning, at noget saadant vilde svie til Industrien selv. Der kommer en Dag efter denne. Krigen er, hvor haardnakket den end er, kun et Overgangsfænomen af stakket Varighed, og de Forsyndelser i Retning af ufornøden Fordyrelse af sine egne Virksomhedskaar, som en Industri for i en kort Tid at kunne beregne sig en højere Fortjeneste maatte have hengivet sig til, vil kunne hævne sig blodigt allerede i en nær Fremtid.

Dertil kommer, at det ligger indenfor den samlede Prisreguleringsplans Omraade at haandlægge Prisen for Skotøjsindustriens Hovedmateriale, Læderet, og at gøre, hvad der maatte vise sig muligt, for at dæmme op for Prisopskruning paa dens øvrige Materiale.

Endvidere er der i Overenskomsten indført en Række Bestemmelser, netop sigtende til at hindre, at Fabrikanter, hvem ej heller Hensynet til den dog endnu ikke helt ophørte indbyrdes Konkurrence kunde afholde fra at ville arbejde dyrt, kunde drive Omkostninger af forskellig Art op over rimeligt og sædvanligt Niveau.

Endelig skal Kommissionen i denne Forbindelse fremhæve, at det er urigtigt, naar Industriraadets Skrivelse kan fremkalde Indtrykket af, at der her er Spørgsmaal om et ganske nyt Prisregulerings-Princip for Skotøjsindustrien. *Tvertimod er Forholdet det, at det samme Princip allerede nu regulerer Industriens Priser.*

Ifølge Bekendtgørelse af 1. Februar 1917, saaledes som denne af Paatalemyndighederne anvendes, ligger Industriens lovlige Fortjeneste saaledes, at den kan stige i Forhold til — og *kun* kan stige i Forhold til — Fremstillingsprisens Fordyrelse siden nævnte Dato. Dette er den Maksimalavance-Regel, hvorunder Industrien i Øjeblikket arbejder. Og de af Industriraadet nu saa stærkt fremhævede Farer og Fristelser, hvorfor denne Fortjenestemaaler skal udsætte Fabrikanten, har Industriraadets og Handelens Repræsentanter forsaavidt virket hen til at fremkalde, som de under Forhandlingerne med Den overordentlige Kommissions Repræsentanter om Revisionen og Forstaaelsen af Bekendtgørelsen af 1. Februar 1917 endrægtig fremholdt Ønsket om, at det maatte blive slaaet fast, at det var den hidtil anvendte procentvise Avance, der maatte tages af den efterhaanden forøgede Fremstillingspris og Købepris.

Naar det af Industriraadet udtales, at Skotøjshandlernes *Avance paa Luksusfodtøj ikke er begrænset*, medens det nu foreslaas for Fabrikanternes Vedkommende, og at der saaledes ingen Sikkerhed er for,

at Nedsættelse af Salgsprisen for Luksusfodtoj fra Fabrikerne vil komme Publikum tilgode, medens man omvendt fratager Fabrikerne et Middel til at beregne Prisen paa Brugsfodtoj lavere, er der atter her en Misforstaaelse.

Rigtigt er kun dette, at efter Overenskomsten er Avancebegrænsningen for Fabrikerne udstrakt til ogsaa at omfatte Luksusfodtojet. Dette er som ovenfor antydet en nodvendig Følge af det Reguleringssystem, der efter den samstemmende Forkastelse af det rene Bruttoavancesystem blev valgt. Det er klart, at Fabrikernes Nettoavance (med eller uden de Modifikationer, der blev knæsatte), ikke kan udfindes, uden at man tager Produktionen som en Helhed. Men urigtigt er det, at Skotojshandlernes Avance paa Luksusfodtoj ikke er begrænset. Den er begrænset ved Bekendtgorelsen af 1. Februar 1917, der selvfolgelig gælder for det Fodtoj, der ikke er bleven Genstand for anden særlig Prisregulering. Og hvad Fabrikernes Fordeling af Avancen paa Luksusfodtoj og andet Fodtoj angaar, har Kommissionen netop indstillet, at de opfordres til at lægge en forholdsvis storre Del af den samlede Avance paa det dyrere Fodtoj og en forholdsvis mindre Del paa det billigere.

Til Støtte for den Opfattelse, at *Overenskomsten ikke vil føre til Maalet:* at nedsætte Skotojspriserne, henviser Industriraadet til, at disse Priser: »vil være sammensat af 10 pCt. saakaldt Nettoavance og 90 pCt. Udgifter«, og at det saaledes »er umiddelbart indlysende, at det er disse sidste, der vil gøre Udslaget«. Dette tilsyneladende slaaende Ræsonnement er imidlertid i den Form, hvori det fremtræder, egnet til at fordunkle det virkelige Forhold, som er, at den nævnte Avance *først efter Kommissionens paa Overenskomsten byggede Forslag vil blive bragt ned til de 10 pCt., medens den hidtil har ligget særdeles betydelig højere.* Den Del af Bidraget til Fodtojets Billiggorelse, som Kommissionen mener bør falde paa Fabrikanterne, bestaar jo netop ikke i noget som helst andet end dette, at Avancen bringes ned til de 10 pCt., saa at 90 pCt. bliver tilbage til Udgifterne. Overhovedet kan en Industri jo kun bringe Ofre af sit Overskud, og naar Industriraadet, der Gang paa Gang forsikrer om Industriens Villighed til Resignation, anser det for betydningsfuldt, at Skotojsindustrien (i Forening med Læderindustrien og de Hudeinteresserede) bringer det mindre vidtrækkende Offer, som Industriraadet i ubestemte Vendinger stiller i Udsigt, kan den Paastand umuligt opretholdes, at det mere vidtrækkende Offer, Overenskomsten forudsætter bragt af Skotojsindustrien (i Forbindelse med de samme ovennævnte Faktorer) skulde være uden Nytte for Befolkningen.

Om der nu ved det *vedtagne Procenttal* netop er valgt det rette, derom kan der selvfolgelig altid tvistes. Industriraadets Opfattelse viser sig andetsteds i Skrivelsen at være, at man er gaaet for langt ned. Men naar Sporgsmaalet staar paa dette fagmæssige Skon, forekommer det Kommissionen, at den Tilslutning, som Overenskomsten har fundet fra Skotojsfabrikationens egne Repræsentanter og fra et Flertal paa $^{5}/_{7}$ af de i Fabrikantforeningen modte, maa være af særlig Betydning. Naar der i Industriraadets Skrivelse gentagne Gange henvises til de særlige Vanskeligheder, som Overenskomsten skulde berede de mindre Virksomheder, kan man ikke tilbageholde den Bemærkning, at man ved Forhandlinger med de mindre Fabrikanters Forening har faaet den bestemte Opfattelse, at disses Avancekrav i det hele paa ingen Maade var videregaaende end de store Fabrikanters.

Paa et andet Punkt rejser Industriraadet imidlertid i sin Skrivelse *et principielt Spørgsmaal af stor Rækkevidde.* Industriraadet kommer gentagne Gange ind paa at kommentere Udtalelser, der offentlig er fremkommet, uden at hidrore fra Den overordentlige Kommission eller paa nogen Maade at staa for dennes Regning. Industriraadet omtaler i denne Forbindelse »den meget skarpe Pressekampagne, som et Medlem af Den overordentlige Kommission har ment at burde rejse samtidig med at der arbejdedes paa denne Ordnings Losning«. Man gaar ud fra, at der herved sigtes til Bladartikler af Direktor Lindberg, der imidlertid ikke er Medlem af Den overordentlige Kommission, og hvis »Pressekampagne« netop delvis var rettet imod Kommissionen.

Naar imidlertid Industriraadet derefter udtaler, at »det maa forekomme indlysende, at det mindre er Prisreguleringen end Ønsket om at faa Hals- og Haandsret over Produktionen, altsaa bane Vejen for den statskontrollerede Industri, for Statssocialismens Principper, der har været det drivende i Kommissionsudvalgets Arbejde i denne Sag«, da maa Kommissionen paa sin Side nedlægge bestemt Indsigelse her imod. Det Ønske, der har været drivende for Kommissionen og dens Udvalg i denne Sag, har været at aflose Prisstigningen paa Fodtoj med en Prisnedgang. Om dette Formaal har i Kommissionen Medlemmer af alle politiske og socialokonomiske Anskuelser forenet sig. De Medlemmer af Kommissionen, hvis almindelige okonomiske Idealer gaar i Retning af at onske en foroget Statskontrol eller Statsindgriben overfor Erhvervene, har naturligvis ikke i de af Krigen affodte Erfaringer fundet nogen Aarsag til at ændre deres Anskuelser eller undlade for egen Regning at give disse tilkende efter deres eget Valg i Henseende til Tid og Sted. Men deraf at slutte, at Kommissionens Overenskomst med Skotojsfabrikanterne om en Maksimalavance eller at den for Ordningens Overholdelse selvfolgelige Kontrol skulde være et Udslag af Stræben efter Gennemforelsen af Socialismens eller Statssocialismens Principper, er lige saa uhjemlet, som det vilde være at drage samme Slutning af, at man f. Eks. med Dansk Svovlsyre- & Superphosfatfabrik har haft lignende Aftale angaaende Handelen med Chilisalpeter og med Kulimportorerne har en tilsvarende Ordning angaaende Kulimporten og med Saltimportørerne en lignende Ordning med Hensyn til Saltimporten. Eller hvilke Slutninger kunde herefter ikke drages af, at Staten fordeler Brod, Sukker, Smor, Petroleum, Benzin, Cement og Oliekager?

Idet Kommissionen ogsaa paa dette Punkt maa hævde, at der *ikke* er Sporgsmaal om i Skotojssagen at gore Anvendelse af hidtil ukendte og den normale

Fremtid præjudicerende Principer, men alene er Tale om under de ved Krigen skabte overordentlige Forhold at opnaa det rent praktiske Resultat: Billiggørelse af en Livsfornødenhed — og at gøre dette paa den sikkert eneste Maade, der staar aaben, netop naar man nærer det Ønske at lade Fremstillingen af Befolkningens Fodtøj ogsaa under de nuværende overordentlige Forhold ligge i privates Haand — skal man endnu henlede Opmærksomheden paa, at man i Overenskomsten med Skotøjsfabrikanterne har tilkendegivet sin Villighed til efter et halvt Aars Erfaringer at genoptage til Prøvelse Spørgsmaalet om, hvorvidt den indgaaede Overenskomst har opfyldt sit Formaal og truffet, hvad der til alle Sider er rimeligt og billigt.

Ogsaa med dette for Øje maa det i høj Grad beklages, at Industriraadet ikke har kunnet anbefale Skotøjsindustrien, der utvivlsomt under Krigen har haft ypperlige Kaar, at virke paa Grundlag af en Overenskomst, som denne Industris Repræsentanter i deres Forening har sat deres Mandater ind paa at gennemføre og har gennemført, og som vilde bidrage til at fjerne et af de Uros-Elementer, der for Tiden er i Samfundet.

I Indstillingen deltager: Andersen, Frk. Blicher, Franck, Frederiksen, Friis, Hauge, Fru Anna Jensen, J. Jensen, J. Jensen Klejs, Fru Lauridsen, Lund, Martensen-Larsen, W. Neergaard og Axel Nielsen. Bortrejste er Medlemmerne af Udvalget: Birck, Heilbuth og Lauritzen.

□□□□□□

De engelske Bankkonsortier og Statsmagten.

Den Kommission, der af den engelske Finansminister blev nedsat i Marts Maaned d. A. til Undersøgelse af Spørgsmaalet om Dannelsen af Bankkonsortier, har nu afgivet en Betænkning, der overalt i Udlandets Finanskredse har vakt den største Opsigt.

Som Grundlag for Undersøgelsen laa følgende af Regeringen formuleret Spørgsmaal: Kan en Sammenslutning af Banker faa en skadelig Indvirkning paa Handel og Industri, og bør Lovgivningsmagten forhindre dens videre Udvikling, eller vil det være tilstrækkeligt at affordre Bankerne visse Garantier, under hvilke den paabegyndte Sammenslutning vil kunne fortsættes?

Kommissionens Betænkning udtaler sig afgjort for den sidstnævnte Fremgangsmaade, idet den fremkommer med følgende Erklæring: De Farer, som fra forskellige Sider menes at foreligge ved Dannelsen af Bankkonsortier, maa siges at være yderst problematiske. Kommissionen vilde have foretrukket at udtale sig imod enhver Indgriben fra Statens Side, men mener dog at maatte fremhæve, at de mulige Farer for en videre Udvikling af denne Bevægelse er tilstrækkelig iøjnefaldende til at kunne opveje alle Argumenter mod en Indgriben fra Lovgivningsmagtens Side. Kommissionen redegør derpaa nærmere for sin Opfattelse af Sagen og slutter med en skematisk Oversigt over de farlige Konsekvenser ved en altfor intim Forstaaelse mellem Bankerne. En saadan vil — siges der — have til Følge: 1) En Reduktion af Kapitalen og en Formindskelse af Aktionærernes Ansvar opnaaet paa Bekostning af Deponenten; 2) En Formindskelse af Konkurrencen — her anfører Kommissionen som Bevis Protester fra flere Kommunalbestyrelser og visse offentlige og private Institutioner, der har haft Erfaring om denne Konkurrences store Nytte ved Optagelse af Laan; og endelig 3) Faren ved en regulær Pengetrust, der, saafremt den blev til Virkelighed, kunde faa uberegnelige Konsekvenser for hele Landet. Kommissionen tilføjer, at selv om der for Øjeblikket ikke foreligger det mindste om, at den begyndende Sammenslutning arbejder med en saadan Trust for Øje, er det ikke umuligt, at Omstændighederne vil kunne fremtvinge noget lignende — tilmed i en ikke altfor fjern Fremtid.

Den foreslaar derfor Vedtagelse af en Lov, der stiller Krav om Indhentelse af Regeringens Samtykke forud for enhver Sammenslutning indenfor Bankverdenen.

Og for at denne Lov ikke skal faa hemmelige Sammenslutninger til Følge, skal tillige alle Forslag om et Samarbejde mellem de forskellige Bestyrelser, der kunde føre til en Forandring af en Banks Statuter og gøre Indgreb i dens suveræne Bestemmelsesret, ligesom den ene Banks Køb af den andens Aktier være underkastet samme Krav og betinget af Finans- og Handelsministeriets Sanktion.

Som Mellemled mellem Bankerne og Ministeriet foreslaas nedsat en raadgivende Komité paa to Medlemmer valgt henholdsvis af Finans- og Handelsministeriet og repræsenterende disse. I Tilfælde af Meningsdivergens tilstaas der de to Medlemmer Ret til selv at vælge en Opmand.

Saaledes er Hovedlinierne i Kommissionens Betænkning, og efter al Sandsynlighed vil den uden væsentlige Ændringer blive ført frem til Lov. Efter flere Udtalelser i Regeringspressen at dømme synes den nemlig at være i Overensstemmelse med Regeringens Opfattelse, hvad der for Øjeblikket er ensbetydende med et sikkert Flertal i Parlamentet.

□□□□□□

Udvidelser og Nydannelser indenfor dansk Industri.

De sidste Par Uger har bragt slet ikke saa faa Udvidelser og Nydannelser indenfor den mindre Industri.

Saaledes har *Aktieselskabet Th. Dominion Belling Co. & Hans Winthers Garverier* emitteret for 0,5 Mill. Kr. nye Aktier til Kurs 150 pCt. To gamle Aktier har givet Tegningsret til en ny. Aktiekapitalen er nu paa 1,5 Mill. Kr. Udvidelsen er sket i Anledning af Selskabets forøgede Omsætning og Virksomhed.

A/S Nordan Motorfabriker har udvidet sin Aktiekapital fra 0,1 til 0,6 Mill. Kr. Af de nye Aktier var ved Emissionen 0,1 Mill. Kr. placeret underhaanden.

Resten, 0,1 Mill. Kr., udbodes til 106 pCt. Det er Hensigten at opføre en ny moderne Fabrik paa en dertil købt Grund paa Amager med Stikspor til Øresundsvejens Station.

Aktieselskabet Schreiber & Carl Petersen jr.s Fabriker har fordoblet sin Aktiekapital, der nu udgør 1 Mill. Kr. De 0,5 Mill. Kr. nye Aktier har været emitteret til 120 pCt.

Under Navn *De jyske Skotøjsfabriker A/S* er der i Aarhus dannet et Aktieselskab med en Kapital paa 225.000 Kr. Selskabet har overtaget 5 jyske Fabriker. Det er Hensigten at paabegynde Virksomheden straks.

Firmaet *Frølund & Wittrup*, Horsens, og *Grejsdalens Tæppefabrik* ved Th. Wittrup vil fra 1. Oktober blive sammensluttet til et Aktieselskab med en Kapital paa 1 Mill. Kr.

I Odense er der dannet et Skibsværft-Aktieselskab, *Odense Skibsværft*, med en Kapital paa 0,5 Mill. Kr.; heraf har 0,32 Mill. Kr. været offentlig udbudt til pari Kurs. Foreløbig er det Bygning af Træskibe, man tager Sigte paa.

Under Navnet *Aktieselskabet »De forenede Teglværker i Esbjerg og Bramminge«* er der med Hjemsted i Esbjerg dannet Foretagender med en Kapital paa 0,5 Mill. Kr. Heraf har 0,3 Mill. Kr. været offentlig udbudt til pari Kurs. Selskabets Formaal er Teglværksindustri. Det overtager og fortsætter Driften af Møllers Teglværker i Esbjerg og Bramminge Teglværk i Bramminge. Bestyrelsens Formand er Proprietær S. Michelsen, Bjodstrup.

Endelig er der i København dannet et Aktieselskab under Navnet *A/S Einar Svenssons Fabrikker* med det Formaal at købe de danske Patenter Nr. 21122 og Nr. 22766 og de paa Grundlag heraf udfærdigede udenlandske Patenter og drive Fabrikation af og Handel med den Paalægsmaskine, som der i Henhold til foranstaaende er taget Patent paa, men iøvrigt ogsaa at drive Fabrikation af og Handel med andre Maskiner og Maskindele samt elektriske Artikler. Aktiekapitalen udgør 0,6 Mill. Kr., hvoraf Halvdelen har været offentlig udbudt. Selskabet overtager den Fabrikant Svensson tilhørende Fabrik og vil iøvrigt herudover udvide Virksomheden.

Paa en sidst i August i *Aktieselskabet Københavns Spritfabriker* afholdt Generalforsamling toges den endelige Beslutning om Selskabets Overdragelse til De danske Spritfabriker og Spritfabriken Fortuna. Overtagelsen finder Sted fra Oktober d. A. (jfr. vore Bemærkninger om Spritfusionen i Numret for 1. September).

▫▫▫▫▫▫

Fra Nabolandene

Sverige.

Efter længere Tids Forhandlinger mellem en Del svenske Kapitalister og den norske Generalkonsul i Paris, August Pellerin, er det lykkedes at faa en Overenskomst i Stand, hvorefter et svensk Selskab, *Pellerins margarinfabriks A/B*, indtræder som umiddelbar Ejer af Pellerins store Fabrikskompleks og den Forretningsorganisation, der knytter sig hertil. Hr. Pellerin faar i Afstaaelsessum 10 Mill. Frcs. I svenske Industrikredse er der almindelig Tilfredshed med, at det er lykkedes at faa denne Kæmpefabrik over paa svenske Hænder.

Norge.

Det norske Aktieselskab for elektrokemisk Industri, Norsk Industri-Hypotekbank, hvis Formaal er at drive industriel Virksomhed og dermed i Forbindelse staaende Handelsvirksomhed og at organisere, financiere eller paa anden Maade deltage i Selskaber, som driver saadan Virksomhed, har paa en ekstraordinær Generalforsamling sidst i August vedtaget at udvide Aktiekapitalen fra 14,4 til 2,88 Mill. Kr. ved at emittere 48000 Stk. nye Aktier à 300 Kr. til en Kurs af 150 pCt. — Tegningen af disse Aktier, der nu er paabegyndt, skal være sluttet d. 28. September. Kun norske Statsborgere og norske Selskaber har Adgang til at deltage heri. Indbetalingen finder Sted i 3 Rater og fra 1. Januar 1919 er de nye Aktier fuldt ligestillede med de gamle.

A/S Skabo Jernbanevognfabrik, som har sit Sæde i Aker, har ligeledes i indeværende Maaned fremlagt Tegningsindbydelse til en Fordobling af Aktiekapitalen, nemlig fra 0,72 til 1,44 Mill. Kr. Tegningen finder Sted dels til Pari Kurs dels til 120 pCt.

A/S Skabo Jernbanevognfabrik dannedes i 1899, idet det overtog den af Hr. H. Skabo siden 1864 drevne Virksomhed i denne Branche.

▫▫▫▫▫▫

Den amerikanske Staaleksports Fremtid.

I De Forenede Stater er man for Tiden stærkt optaget af Spørgsmaalet om den fremtidige Eksport af jernindustrielle Produkter. For Krigen led Amerikas Jernindustri under en Krise af Overproduktion, der i det væsentligste hidrørte fra, at det amerikanske Staal paa Grund af de store Omkostninger, der er forbundet med dets Fremstilling, vanskeligt kunde optage Konkurrencen med Tyskland og England. At Omkostningerne ved Staalfremstillingen i De Forenede Stater er saa uforholdsmæssig store, skyldes Jern- og Kulfelternes geografiske Beliggenhed — et Forhold, der jo vanskeligt kan raades Bod paa. Sagen er, at over 500 Kilometer skiller de derværende Kullejer fra Malmfelterne, ligesom de store Industricentrer ligger i lang Afstand fra Udskibningshavnene. Anderledes i Tyskland og særlig i England, hvor baade Kulminer, Jernminer og Udskibningshavne enten ved Kyst eller Flod forefindes paa næsten samme Sted. Det er derfor forstaaeligt, at den amerikanske Staalindustri, hvergang der er Overproduktion paa Ver-

densmarkedet og følgelig skarp Konkurrence mellem de vigtigste staalproducerende Lande, bliver sine Konkurrenter underlegen. Det er kun i de Perioder, hvor der paa Verdensmarkedet er Ligevægt mellem Tilbud og Efterspørgsel, at De Forenede Stater kan staa sig i den økonomiske Kamp.

I den Tid, Krigen har varet, er den amerikanske Jernindustri vokset med en Produktionskapacitet af 30 pCt., d. v. s. med 11 Millioner Tons Raastaal, og man kan allerede nu skønne, at den aarlige Produktion efter Krigen for De Forenede Staters Vedkommende vil beløbe sig til 35 à 40 Millioner Tons Staal. Saafremt Hjemmeforbruget ikke overskrider Maksimum for Krigen, vil der derfor blive et Overskud af 8—12 Millioner Tons disponible til Eksport, for hvilke der altsaa maa søges nyt Marked.

Hvad der forværrer hele Situationen, er det Forhold, at alle de øvrige staalproducerende Lande — Centralmagterne undtagen — ligeledes har forøget deres Produktionsevne. I Evropa fordeler denne Forøgelse, der udgør 5,350,000 Tons aarlig, sig ifølge »L'Exportateur Français« paa følgende Maade:

England	2,500,000	Tons
Rusland	1,000,000	»
Frankrig	750,000	»
Italien	700,000	»
Sverige	200,000	»
Spanien	200,000	»

I Almindelighed anslaar man for Øjeblikket den aarlige Verdensproduktion af Staal til 109,000,000 Tons mod ca. 85,000,000 Tons i Juli 1914, hvad der udgør en Forøgelse af 20 pCt.

Man vil let kunde forstaa, at Spørgsmaalet om at finde Afsætningssteder for denne enorme Forøgelse af Produktionen er af vital Betydning for den amerikanske Staalindustri, som iøvrigt ogsaa for de andre staalproducerende Lande. Det vil gælde for de amerikanske Staalværker om ikke at lade sig tvinge til at indskrænke Produktionen, og for at kunne opretholde deres fulde Ydeevne, vil de om fornødent sælge deres Overskud for en hvilkensomhelst Pris, hvorved de som Eksportører maaske alligevel kan opnaa en vis regulerende Indflydelse paa det evropæiske Marked. Naturligvis har Amerikanerne ingen Grund til Ængstelse i Tiden umiddelbart efter Fredsslutningen. De store Ødelæggelser, som Krigen har foraarsaget, den næsten fuldstændige Standsning indenfor Bygningsindustrien ligesom Rekonstruktionen af Jernbaner og Handelsskibe, vil i de Aar, der følger lige efter Fredsslutningen, medføre en saa umaadelig Efterspørgsel efter Staal, at Verdensindustrien — selv med en forhøjet Ydeevne af 20 pCt. — vil have Vanskelighed ved at tilfredsstille den. Men, naar denne Overgangstid er forbi, naar de nye Behov er mættet, vil en Krise da indtræffe? Dette Spørgsmaal er fornylig blevet diskuteret i »Iron & Steel Institute« i Cincinnati. Den overvejende Del af de Delegerede var af den Opfattelse, at Jernindustrien, saavidt det var menneskeligt muligt at beregne, ikke behøvede at frygte nogen Overproduktion i en endog fjernere liggende Fremtid.

En af de Delegerede, E. F. Thomas, Præsident for »United States Steel Products Company«, fremhævede med Rette, at den økonomiske Udvikling, der vil fremgaa af denne Krig, i mange Lande, der før har staaet tilbage, men som nu maa udnyttes i Produktionsøjemed, som f. Eks. Rusland, Kina og Orienten, vil antage næsten uberegnelige Dimensioner. Det, som man kalder Rekonstruktionsperioden, udtalte Thomas, vil simpelthen blive Indledning til en Udvikling uden Forbillede i Nationernes Produktionshistorie. Naar man tænker paa de umaadelige Mængder af Staal, som alene Anlæg af nye Jernbaner i Rusland, Kina og Indien vil stille Krav om i de første 15 Aar efter Krigen, vil en aarlig Produktion af omtrent 100 Millioner Tons langt fra være tilstrækkeligt, og det er kun ved Hjælp af Jernindustriens Udvikling i de Lande, hvor denne Industri endnu er i sin Begyndelse, at man vil kunne dække Forbruget.

I nogle Kommentarer til disse Udtalelser bemærker den franske Økonom, M. Twersky, der staar de franske Jernsyndikater nær, at der næppe er Tvivl om, at Thomas' Opfattelse er yderst velbegrundet, men naar Talen drejer sig om økonomiske Spørgsmaal, og især naar den vedrører Verdensmarkedet, har Erfaring vist, »at selv de mest velbegrundede Meninger ofte dementeres af Kendsgerningerne. Den franske Jernindustri, der i Tilfælde af Overproduktion vil komme til at kæmpe mod de andre og større Landes gigantiske Industrier, vil gøre bedst i ikke at basere sin Politik paa disse optimistiske Betragtninger«.

For de Lande, der væsentligst har Forbrugsinteresser i de her berørte Problemer, som f. Eks. Danmark, vil Spørgsmaalet om Organiseringen af den under Krigsøkonomien stærkt forøgede internationale Staalproduktion være af særdeles stor Betydning. Krigen har i vid Grad henvist os til nye Kilder for Raastoffer og Tilførsler. Det er ikke umuligt, at vi ogsaa efter Krigen maa gaa videre ad samme Vej, hvis vi ikke kan opnaa tilfredsstillende Resultater med de gamle Forbindelser. Endelig vil vi have at arbejde paa i hvert Tilfælde at gøre os det mest mulige uafhængig af Udlandet paa de Omraader, hvor vanskelige Betingelser lettest lader sig diktere.

▫▫▫▫▫▫

Leipzigermessen.

Hvert Aar i Begyndelsen af Marts og i Slutningen af August afholdes Messe i Lepzig. Tusinder af Købere og Sælgere mødes da for at opfriske gamle Forbindelser eller stifte nye, for at orientere sig med Hensyn til tekniske Fremskridt, Smagsforskydninger eller Nyheder. Imidlertid maa man forstaa, at den moderne Leipzigermesse i væsentlig Grad adskiller sig fra dens Navne, som alt var berømt i Middelalderen og den nyere Tid. Den gamle Messe var nemlig i egentligste Forstand en Varemesse, d. v. s. Sælgerne medbragte her de Varer, de ønskede at sælge, og Messen sluttede, naar Køberne havde købt, hvad de vilde. Den moderne Messe er en Mønstermesse (Mustermesse), d. v. s. Fabrikanter og Haandværkere

moder med Prøver paa deres Produkter, og afslutter da Handler i Overensstemmelse hermed, for senere Levering fra Lager, Værksted eller Fabrik. Den moderne Messe er derved næsten udelukkende bleven et Marked for Haandværks- og Industriartikler, og ikke tillige som i gamle Dage et Marked for Raastoffer, Kolonialprodukter o. a.

Men ligefuldt har den den Dag i Dag en vigtig Opgave at udfylde; og netop Overgangen fra Vare- til Mønstermesse har betinget dens nuværende Livskraft. En Betragtning af Statistiken over Omsætning, Købere og Sælgere vidner om en jevn og stadig voksende Betydning i den sidste Snes Aar. Vel bragte Verdenskrigens første Tid en betydelig Nedgang i Besøget; men de senere »Krigsmesser« — og i denne Maaned afholdes den 8de — fortæller om Tilbageerobring af det tabte. Vi hidsætter til Belysning af Udviklingen et lille Taluddrag af Foraarsmesserne (dog Efteraarsmesse 1917):

Aar	Antal Sælgere (Firmaer)	Antal Købere (Firmaer)
1902	2659	6401
1908	3501	11054
1911	3762	13387
1914	4213	15741
1917	2591	17538

Krigen har bragt en betydelig Nedgang i Sælgerne, men Opgang i Køberne, hvad der tilskrives den almindelige Varemangel.

Paa et Punkt har iøvrigt den moderne Messe Lighed med den gamle, nemlig i Besøgets internationale Præg. Nu som før mødes Mennesker fra mange Lande i Leipzig baade Foraar og Efteraar. Omend ogsaa her Verdenskrigen har bragt Forskydning og ogsaa absolut Nedgang, saa viser dog de allersidste Aar et stadig stigende Fremmedbesøg, ikke mindst fra Balkanlandene. Efter den officielle Messestatistik har Antallet af Udlændinge udgjort:

Foraar	1915	15000
Efteraar	1915	18000
Foraar	1916	25000
Efteraar	1916	27000
Foraar	1917	34000
Efteraar	1917	40000

Denne Talskala vidner om Messens stadig stigende Betydning. Men man maa ogsaa i denne Forbindelse erindre sig de Ord *Edouard Herriot*, Lyonermessens Skaber, har sagt: »Paa Messen gøres de største Forretninger med de ringeste Midler, i den korteste Tid og paa den snævreste Plads«.

□□□□□□

Lærlinge i Haandværk og Industri.

Paa Grundlag af Oplysningerne om Lærlingeforhold m. v., som indsamledes ved Industritællingen i 1914, meddeles i »Statistiske Efterretninger« en Del Data om disse Forhold, forsaavidt de lader sig belyse ad statistisk Vej.

Ved en saadan statistisk Behandling møder man dog hurtigt den Vanskelighed at trække Grænserne op med Hensyn til, hvilke industrielle Arbejdere, der skal betragtes som Lærlinge, en Vanskelighed, som hænger nøje sammen med at drage Grænserne mellem »faglærte« og »ufaglærte« Arbejdere. Dette gælder saaledes næsten alle Tekstilindustriens Fag og Skotøjsfabrikerne. En Undersøgelse af Lærlingeforholdene vil saaledes ikke komme til at omfatte alle de industrielle Arbejdere, der modtager Oplæring i Arbejdets praktiske Udførelse; nedenanførte Tal maa derfor betragtes som Minimumstal.

Efter Tællingsresultaterne viste der sig i 1914 at være ca. 30,300 Lærlinge i dansk Haandværk og Industri. Fordelt paa de forskellige Grupper af Industrien var Lærlingeantallet følgende:

	Antal Lærlinge
Næringsmiddelindustri	4,156
Tekstilindustri	79
Beklædningsindustri	2,162
Bygnings- og Møbelindustri	9,745
Trævareindustri	970
Læderindustri	33
Sten-, Ler- og Glasindustri	290
Metalindustri	11,302
Teknisk-kemisk Industri	45
Papirindustri	15
Grafisk Industri	1,488
Tilsammen	30,285

Det viser sig saaledes, at over Trediedelen af alle Lærlinge beskæftiges i Metalindustrien, og Bygnings- og Møbelindustrien har op imod en anden Trediedel af Lærlingene. I Næringsmiddelindustrien, Beklædningsindustrien og den grafiske Industri findes Størstedelen af de øvrige Lærlinge, idet de andre Industrigrupper kun har forholdsvis faa Lærlinge. I Tekstilindustrien er der — som allerede antydet foran — kun foretaget Udskillelse af Lærlinge i nogle Smaafag indenfor Gruppen, medens man i de større Tekstilfag ikke har kunnet foretage en Deling mellem Svende og Lærlinge.

Gaar man til de enkelte Fag, vil det have Interesse at undersøge disses Lærlingeprocent, d. v. s.: Forholdet mellem Antallet af Lærlinge og det samlede Antal faglærte Arbejdere; her møder Barber- og Frisørfaget op med den største Procent (48), altsaa med omtrent lige mange Svende og Lærlinge. Af Fag med 33 pCt. Lærlinge eller derover, altsaa med mindst halvt saa mange Lærlinge som Svende, findes dernæst følgende: Billedskærere (40 pCt.), Smede- og Maskinarbejdere (37), Guldsmede (37), Uhrmagere (37), Skorstensfejere (34), Mekanikere (34) og Elektrikere (34).

Undersøges Lærlingeforholdene særskilt for Byer og Landdistrikter, viser det sig, at en meget betydelig Del af det samlede Antal Lærlinge, ca. 40 pCt., findes paa Landet; næsten lige saa mange uddannes i Provinsbyerne, men kun godt 20 pCt. findes i Hovedstaden; dette Forhold hænger sammen med, at Lærlingeuddannelsen fortrinsvis foregaar i de mindre Virksomheder; deles Virksomhederne efter Størrelse, finder man, at Bedrifter med kun 1—5 Arbejdere har en Lærlingeprocent paa ca. 37, og denne Procent bliver mindre og mindre, jo flere Arbejdere der beskæftiges i Virksomheden; for Bedrifter med over 100 Arbejdere er Procenten 17,4, og dette Forhold genfindes saavel i Byvirksomheder som paa Landet.

Sammenlignet med Resultaterne fra den forrige Industritælling, der fandt Sted i 1906, viser det sig, at Forholdet mellem Antallet af Svende og Lærlinge er ens ved begge Tællinger; den industrielle Udvikling har ganske vist medført, at Lærlingeforholdet i en Række af Fag nu spiller mindre Rolle end for 10 Aar siden; men til Gengæld er der andre, for hvilke Lærlingeprocenten er steget. Dette gælder Fag som Møllere, Skibstømrere, Kurvemagere, Guldsmede, Grov- og Klejnsmede samt Blikkenslagere. Som Resultat kan det derfor fastslaas, at Industriens Forsyning med Lærlinge som Helhed er uforandret, og at Lærlingetilgangen saaledes ikke er gaaet tilbage; derimod er der i den sidste halve Snes Aar foregaaet en Forskydning indenfor de enkelte Industrifag, saaledes navnlig i Metalindustriens Fag, i hvilke der har været en livligere Tilgang, medens der særlig synes at have været Tilbagegang for Bygningsindustrien og en Del af Træindustriens Fag.

□□□□□□

En Centralanstalt for Revision og Driftsorganisation.

Under Navn af »Centralanstalten for Revision og Driftsorganisation i Handel, Industri og Landbrug« er der stiftet et Aktieselskab med en Aktiekapital paa 1 Million Kr., der er fast overtaget og fuldt indbetalt.

Selskabet er stiftet af:

Privatbanken, Landmandsbanken, Handelsbanken, Direktør Max Ballin, Direktør F. H. J. Rambusch, Telefondirektør Fr. Johannsen, Grosserer Otto Petersen, Stabsintendant, Kontorchef A. H. V. Sabroe, Statsautoriseret Revisor Carl Andersen og Ingeniør, cand. polyt. N. P. Andersen.

Selskabets Formaal er at paatage sig Revision og Driftsorganisation samt iøvrigt alle forefaldende regnskabsmæssige Opgaver. Specielt vil Selskabet tage Opgaver op vedrørende tekniske og industrielle Virksomheders Organisation, driftsøkonomiske Undersøgelser, Kalkulationer og Beregninger etc. saavel af bestaaende som af paatænkte Virksomheder. Endvidere vil man for Landbrug og Skovbrug paatage sig Undersøgelser vedrørende Produktionspriser, Rentabilitetsforhold m. m. med hertil hørende Regnskabsføring og Revision.

Til Medlemmer af Repræsentantskabet har man valgt Repræsentanter for Landets forskellige Erhverv, idet følgende er indtraadt i dette:

Direktør Max Ballin, Overretssagfører Otto Bing, Direktør L. Broberg, Højesteretssagfører Fritz Bülow, Konsul Chr. Cloos, Kommitteret i Landmandsbanken Schack Eyber, Højesteretssagfører I. F. Fenger, Direktør Hjerl Hansen, Direktør H. Hendriksen, Ingeniør Ivar Jantzen, Telefondirektør Fr. Johannsen, Skovrider J. F. H. Krarup, Højesteretssagfører A. Martensen-Larsen, Bogbinder P. O. Olsen, Grosserer Otto Petersen, Folketingsmand, Bagermester E. L. Pitzner, Kaptajn, Direktør F. H. J. Rambusch, Sekretær i Landmandsbanken Fr. Rothe, Sekretær i Privatbanken H. Rye, Stabsintendant, Kontorchef A. H. V. Sabroe, Detailhandler I. G. Schjær, Forpagter Chr. Sonne.

Direktionen er valgt af Stifterne og bestaar af statsautoriseret Revisor *Carl Andersen* og Ingeniør, cand. polyt. *N. P. Andersen*, henholdsvis som regnskabskyndig og teknisk Direktør.

□□□□□□

Dansk Landbrug Anno 1918.

Noget nær midtvejs mellem Aarhus og Randers ligger Herregaarden »Thomasminde«, der ejes af Godsejer Pontoppidan.

Denne Gaard er typisk for Omlægningen i vort Landbrug.

»Nordjysk Landbrug« giver følgende Beskrivelse af Gaarden:

Gaarden er paa 825 Tdr. Land, hvoraf 700 Tdr. Land er Ager og 80 Tdr. Land er Kultureng. Jorden er ret god, men af noget blandet Beskaffenhed.

Indtil for et Aar siden bestod Besætningen af ca. 350 Kreaturer, og Svineproduktionen var paa 1800 og 2600 Stkr. aarlig. Nu ser Besætningen saaledes ud: 2 Kreaturer, 24 Svin og 42 Heste. Hr. Pontoppidan er nemlig nu gaaet over til kvæglost Landbrug med en meget stor Frøavl.

Arealet benyttes i Aar saaledes: 148 Tdr. Land Hundegræsfrø, 30 ital. Rajgræsfrø, 40 Turnipsfrø, 30 Gulerodsfrø, 20 Radisfrø, 20 Runkelroefrø, 60 gul Sennep, 8 Solsikke, 6 Stamroer af Runkelroer, 105 Kaalroer, 10 Hvidkaal, 50 Kartofler og Selleri, 100 Havre, 25 Rug, 10 Ærter og 20 Brak.

Der er altsaa Frøavl paa 356 Tdr. Land, og Bruttoindtægten af dette Areal kan anslaas til at blive mellem 4 og 500,000 Kr., hvis der ikke indtræffer store Uheld med Bjærgningen.

I tidligere Aar dyrkedes der indtil 100 Tdr. Land med Kartofler som Basis for Svinefedningen, nu dyrkes der kun 50, hvoraf Afgrøden leveres til Melfabrikationen. Afgrøden fra de 100 Tdr. Land med Kaalroer tørres sammen med Selleri, Hvidkaal, Gulerødder m. m. og eksporteres til Udlandet under Navn af »Julienne«.

Gaarden har sit eget Tørreri, der er indrettet til at tørre 200 Tdr. Roer i Døgnet.

— — — Dette Billede paa dansk Landbrugs Omlægning er interessant, selv om det er mindre glædeligt for Forbrugerne af Kød, Flæsk, Mælk, Smør og Mel. Alt ialt er det tillige et Bevis paa, at vort Landbrug turde komme ulige lettere over Krigsvanskelighederne end f. Eks. vor Industri.

□□□□□□

Teglværksindustrien i 1917.

Efter de til Det statistiske Departement indgaaede Beretninger om den industrielle Produktion i 1917 er man nu i Stand til at danne sig et foreløbigt Overblik over Aarets Produktion af Mursten, idet der foreligger Indberetninger fra 205 Teglværker samt Meddelelse

om, at 89 Værker har været ude af Drift. Det Antal Værker, som der mangler Oplysning om, vil være uden væsentlig Betydning for den samlede Opgørelse.

De 205 Værker har i 1917 fremstillet noget over 250 Mill. Mursten, hvoraf c. 22 Mill. haandstrogne Sten, c. 34 Mill. maskinformede Façadesten og 194 Mill. flammede Sten. Ved Aarets Begyndelse havde Værkerne et Lager paa 70 Mill. Sten, ved Aarets Udgang var Lageret paa 100 Mill. Sten, hvorefter der i Aarets Løb var udleveret fra Værkerne noget over 220 Mill. Sten.

Produktionen af Drænrør er opgjort til 15,5 Mill. Stkr. og af Tagsten til 9,1 Mill. Stkr. Produktionen af mere specielle Teglværksprodukter foreligger endnu ikke opgjort.

Som Følge af de store Vanskeligheder og Omkostninger ved at skaffe Brændselsstoffer har Teglværkernes Produktion i 1917 været adskilligt under det normale. Ikke blot har, som nævnt, mange Værker ligget helt stille, men de andre Værker har heller ikke kunnet udnytte deres Produktionsevne, særlig for saa vidt Brændingen angaar.

Forskellige Værker har meddelt, at de ved Udgangen af Aaret laa inde med et Lager af raa Sten, som de ikke havde kunnet faa brændt. De raa Sten har man dog saa vidt mulig fraregnet i Tallene for Produktion og Lager.

For 1916 var Produktionen af Mursten fra 294 Værker opgjort til 370 Mill. Stkr. I en Række foregaaende Aar var ca. 500 Mill. Sten den normale aarlige Produktion.

Regler for Anbringelse af fremmed Kapital i britiske Industrier.

I Februar d. A. nedsatte »Board of Trade« en Komité for at undersøge, hvilke Forandringer det vilde være tilraadeligt at indføre i »The Companies Acts«, 1908—1917, under Hensyn til de Forhold, der staar i Forbindelse med Krigstilstanden, og som vil kunne ventes at foreligge ved Krigens Afslutning. Denne Komité har nu afgivet sin Betænkning, der særlig berører det interessante Spørgsmaal om Anbringelse af fremmed Kapital i britiske Industrier. Komitéen paapeger Ønskeligheden af, at man ikke ved restriktive Bestemmelser skræmmer udenlandsk Kapital bort fra England og udtaler, at en saadan Politik vilde være dobbelt uheldig i Betragtning af, at Centralmagterne efter alt at dømme ved Krigens Slutning næppe vil have Raad til at anbringe Penge udenlands, saaledes at mulige skarpe Restriktioner i Virkeligheden vilde komme til at ramme andre Lande og navnlig Amerika.

Komitéen skelner mellem 3 Klasser af Industrier, nemlig Klasse A: Selskaber, hvis Virksomhed ikke falder under Klasse B og C. Klasse B: Selskaber, der ejer britiske Skibe, og Klasse C: Selskaber, der driver saakaldt »Nøgleindustri«.

For Klasse A anbefaler Komitéen, at ingen Restriktioner indføres med Hensyn til fremmed Kapitalanbringelse.

For Klasse B foreslaar den, at ikke mere end 20 pCt. af Aktiekapitalen maa være paa fremmede Hænder, og at der af disse 20 pCt. af Aktierne ikke maa overføres mere end 20 pCt. af »the voting power«. Et fuldstændigt Forbud ønsker Komitéen derimod ikke at anbefale, da engelske Skibslinier ofte anser det for hensigtsmæssigt, at deres Agenter i Udlandet kan interesseres direkte i Virksomheden. 20 pCt.-Grænsen menes derimod at give de nationale Interesser fuld tilstrækkelig Sikkerhed.

Med Hensyn til Klasse C anføres det, at Board of Trade skal kunne afgøre, hvorvidt et Selskab driver en af de saakaldte »Nøgleindustrier«. Hvis Afgørelsen gaar ud paa, at der foreligger en Nøgleindustri, kan Selskabet forlange Oplysning fra alle Aktieejere angaaende Nationalitet og andre fornødne Oplysninger. Derefter bringes 20 pCt.-Grænsen til Anvendelse, saaledes at Board of Trade i Tilfælde, hvor det viser sig, at mere end 20 pCt. af Kapitalen er paa fremmede Hænder, skal kunne foranledige, at Aktier for det overskydende Beløb udbydes til Salg til engelske Undersaatter.

Komitéens Betænkning er gjort til Genstand for en Rapport fra den kgl. danske Gesandt i London til Udenrigsministeriet. Et Eksemplar af selve Betænkningen henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Mindre Meddelelser.

Et svensk Værft for Betonskibe.

I Sverige er nu dannet et Aktieselskab (Svenska Betonverken) for Bygning af Betonskibe. Selskabet, der holdt konstituerende Generalforsamling den 23. September, har sikret sig Værftsgrund ved Södertelje, hvor der foreløbig vil blive anlagt 6 Beddinger.

Driften ved Værftet vil blive lagt saaledes an, at en 20 Fartøjer skal kunne leveres pr. Aar. Størrelsen af Skibene vil variere, men man vil kunne bygge dem op til ca. 1200 Tons og alle i Overensstemmelse med »Lloyds« og »Veritas« Klassebestemmelser. Til Foraaret mener man, at de første Betonfartøjer vil kunne løbe af Stabelen.

Resultaterne af den svenske Handelsoverenskomst.

Den svenske Handelsoverenskomst begynder nu at opvise praktiske Resultater. Ifølge »Svensk Handelstidning« for 14. September var indtil da hjemkommet følgende Varer: 20.000 Tons Hvede, 11.300 Tons Majs, 7500 Tons Raafosfat, 7700 Tons Oliekager, 195 Tons Saalelæder, 3250 Tons Høstbindegarn, 14.000 Baller Bomuld, 1250 Tons Kobber, 200 Tons Tobak og 500 Tons Kaffe.

Den norske Hvalfangst.

Den norske Stats Hvalfangst har allerede givet et godt Udbytte. Saaledes er der indtil den 15. August d. A. ialt blevet indslæbt 650 Hvaler til de forskellige Fangststationer. Deraf har man udvundet ikke mindre end 13.648 Fade Olie, 2753 Sække Kraftfoder og 3213 Sække Guano og Benmel.

Et nordisk Institut i Greifswald.

Den stigende Interesse for de nordiske Lande, som har gjort sig gældende i Tyskland navnlig i Krigens seneste Aar, har fort til Oprettelsen af en særlig Afdeling for nordiske Studier ved Universitetet i Greifswald. Den nye Institution, der bærer Navnet »Nordisches Institut«, virker for Oplysning om nordiske Forhold, okonomiske, kulturelle og videnskabelige. De herhenhorende Kursus har vundet livlig Tilslutning, og man haaber paa en videre Udvikling af det nye Instituts Opgaver efter Krigen.

Standardisering indenfor den franske Metalindustri.

Det franske Handelsministerium har nedsat en permanent teknisk Kommission, hvis Opgave det er at undersoge Muligheden for Indforelsen af Enhedstyper indenfor Metalindustrien, at gruppere de indtil nu foretagne Undersogelser og at fremsætte Forslag til en praktisk Gennemforelse af Standardiseringen.

I sine Kommentarer til den officielle Bekendtgorelse om Kommissionens Nedsættelse udtaler Handelsminister Clémentel bl. a. folgende:

Indførelse af Enhed i Konstruktionen af de vigtigste Maskindele, baseret paa en Simplificering af disses Form og Dimensioner saavel som af det benyttede Materiale vil være af største Betydning for Landet, idet Produktionen derved vil fremmes, Prisen blive lavere og Leveringerne fremskyndes.

Den største Indsats af Energi bør lægges i Bestræbelsen for en Fuldkommengorelse af de Maskiner, Frankrig har mest Brug for, idet det paa denne Maade vil kunne frigore sig for al Afhængighed af Udlandet.

Flere store Selskaber og industrielle Sammenslutninger har allerede tidligere indenfor deres Virkefelt sogt at indfore Standardisering (saaledes et bestemt System for Konstruktionen af Skruer, Gasror, Kæder til Automobiler o. s. v.), men der har manglet Samarbejde mellem de forskellige Bestræbelser. Det er bl. a. for at bode herpaa, at Kommissionen nu er traadt i Arbejde.

Tobakshøsten i Østrig.

Ifolge Meddelelser til »Allgemeen Handelsblad« er Tobakshosten i Bosnien og Herzegovina usædvanlig lovende. Man venter en Totalhøst paa 5—6000 Tons, medens den normalt plejer at være paa 3000 à 3500 Tons.

En Monopolisering af den brasilianske Kaffeeksport.

Ifolge et i »Frankfurter Zeitung« gengivet Rygte har et nordamerikansk Syndikat planlagt en Monopolisering af den brasilianske Kaffeeksport i Forening med Kob af et stort Rederiforetagende og en Jernbane i Staten Sao Paulo. Hele Kaffehosten, som for Ojeblikket anslaas til over 17 Mill. Sække, skulde herefter opkobes og forelobig oplagres. Hensigten hermed skulde være under Forudsætning af en Fredsslutning inden næste Kaffehost at opnaa stor Avance ved Leverancer til de Lande, der for Ojeblikket er udelukket fra Kaffetilforsel.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Overenskomstens Ikrafttræden.

Den dansk-amerikanske Handelsoverenskomst er bestemt til at træde i Kraft den 3. Oktober. Samme Dag træder »Danish Trade Office« i Washington, om hvilket Kontor vi tidligere har berettet, i Virksomhed. Adressen bliver: 1838 Connecticut Avenue; Telegramadresse: Danish Trade Office, Washington.

Andragender om Eksportlicens fra England.

Industriraadets Repræsentant i London, Ingenior Mygind, beder Opmærksomheden henledt paa, at man for de Varers Vedkommende, for hvilke der nu vil kunne forventes Udforselstilladelse fra England, ikke behover at indgive fornyet Andragende til de britiske Myndigheder, men at det vil være tilstrækkeligt, at de tidligere Andragender bringes i Erindring. Yderligere beder Ingenior Mygind indskærpet, at det kun vil kunne nytte at henlede Opmærksomheden paa Andragender om Udførselstilladelse for saadanne Varer, som findes opført paa de offentliggjorte Lister over Artikler, for hvilke Embargoen nu er hævet.

B2-Erklæringer for Varer fra Finland.

Opmærksomheden henledes paa, at ifolge en fra det herværende tyske Gesandtskabs Sofartsafdeling modtaget Skrivelse, skal B2-Erklæringer for Varer fra Finland fremtidigt forst viseres af det tyske Gesandtskabs Søfartsafdeling i Helsingfors, forinden de kan viseres af det herværende Gesandtskabs Sofartsafdeling.

Engelske Udførselsforbud for franske og amerikanske Bank-Noter.

Ifolge en Meddelelse fra Udenrigsministeriet er der udstedt Forbud mod Udforsel fra England af Banque de France's Noter til alle Destinationer, undtagen De-

stinationer i Frankrig, og United States Government's Noter og United States Bank Noter til alle Destinationer, undtagen Destinationer i De Forenede Stater.

Oprindelsescertifikater ved Import til Australien og Kanada.

Den engelske Legation meddeler, at den nye Ordning vedrørende Oprindelsescertifikater (omtalt i Tidsskrift for Industri for 15. September) ogsaa udstrækkes til Varer, der er afskibet fra deres Hjemsted fra og med 1. Oktober d. A. med Australien og Kanada som Bestemmelsessted.

▫▫▫▫▫▫

Den dansk-amerikanske Handelsoverenskomst.

Den dansk-amerikanske Overenskomst, der er blevet undertegnet i Washington den 18. f. M., og som træder i Kraft 15 Dage efter Undertegnelsen, tilsiger Danmark Udførselstilladelse og Afskibningstilladelse her til Landet for følgende Varer pr. Aar:

Gødningsstoffer 33,333 Tons, Bindegarn 1600 Tons, Timote og andet Græsfrø 1250 Tons, Maizena 1000 Tons, Ris 4000 Tons, Sago, Tapioka og deres Produkter 3000 Tons, Pork Casings (Flæskeindpakninger) 300 Tons, Kokosnødder 150 Tons, Aprikos- og Ferskenkærner 100 Tons, andre Nødder og Kærner 500 Tons, Glykose 250 Tons, Æbler, Bananer og Citroner 7000 Tons, tørret Frugt 3000 Tons, henkogt Frugt 200 Tons, Kaffe 16,000 Tons, Te 600 Tons, Kakao 2000 Tons, Krydderier (ikke indbefattet Cumin) 640 Tons, Petroleum, andre Brændsels- og Smøreolier 80,000 Tons (derunder højest 7000 Tons Smøreolie), Ricinusolie 10 Tons, Linolie 6000 Tons, Paraffin 400 Tons, Sæbe 400 Tons, Kobber og Fabrikata deraf (derunder Messing) 3500 Tons, Messingtraad, Messingskruer etc. 90 Tons, Diverse tekniske, videnskabelige og nautiske Instrumenter efter virkeligt Behov, Jern- og Staal-Produkter, derunder Skibsbygningsmateriale 150,000 Tons, elektriske Lamper 70 Tons, Motorer, Automobiler og Dele deraf (eksklusive Ringe) efter virkeligt Behov, elektriske Maskiner, Cykler og Cykledele (ekskl. Ringe) efter virkeligt Behov. Skrivemaskiner, Regnemaskiner m. m. efter virkeligt Behov, forskellige Maskiner og Maskindele efter virkeligt Behov, Brunsten 600 Tons, Nikkel og Fabrikata deraf 14 Tons, Antimon 25 Tons, Værktøj efter virkeligt Behov, Aluminium og Fabrikata deraf 132 Tons, Bly og Fabrikata deraf 3000 Tons, Tin og Tinplader, Kvantum bestemmes senere, Zink og Fabrikata deraf 3000 Tons, Isenkramvarer efter virkeligt Behov, Sølv og Fabrikata deraf 14 Tons, Raabomuld og Bomuldsaffald 5000 Tons, Bomuldstraad og -Garn 2000 Tons, Bomuldsvarer 4000 Tons, Hamp 3000 Tons, Tovværk 800 Tons, Jute 420 Tons, Silkevarer 200 Tons, Uld og Uldgarn 1500 Tons, Uldvarer 1200 Tons, Vegetabilske Fibrer 1000 Tons, Kork og Fabrikata deraf 1200 Tons, svære Huder 3000 Tons, Lædersaaler, Overlæder etc. 800 Tons, Fodtøj 280 Tons, Lædervarer 200 Tons, Raagummi 130 Tons, Cykleringe 100 Tons, Galoscher etc. 100 Tons, Maskinpakninger 100 Tons, Dæk og Slanger for Automobiler og Motorcykler 250 Tons, andre Gummivarer 100 Tons. Tobak 5700 Tons, Fjer 700 Tons, Lim 600 Tons, Boraks 200 Tons, Kultjære 600 Tons, kalcineret Soda, kaustisk Soda, brændt Soda 12,500 Tons, Svovl 270 Tons, Citronsyre 20 Tons, vegetabilsk Voks 70 Tons, Tragakant og forskellige Slags Gummi 90 Tons, Shellak 90 Tons, Terpentin, raffineret, 15 Tons, Terpentinolie 500 Tons, mineralsk Terpentin (til Fernis) 300 Tons, Zink-, Bly- og andre Slags Maling 2500 Tons, Fernis 700 Tons, Trætjære 900 Tons, Kemikalier efter virkeligt Behov, Harpiks 1500 Tons, Apotekervarer (derunder Kviksølv) efter virkeligt Behov, Asbest 275 Tons, Grafit 100 Tons, Asfalt 3250 Tons, Talkum 150 Tons, Sygeplejeartikler efter virkeligt Behov, diverse Træsorter (ikke inkl. Valnød, Rødgran eller Mahogni) 300 Tons, Blomsterløg 740 Tons, vegetabilske Garvematerialier (30 pCt. Ekstrakt) 6000 Tons, Bambus 100 Tons, Stearin 600 Tons.

De Erklæringer, som maa afgives med Hensyn til Varerne, vil ligesom tidligere være at afgive overfor Grosserer-Societetets Komité og Industriraadet. Endvidere vil Rationsfordelingen paa sædvanlig Maade blive administreret af Erhvervsorganisationerne.

I Følge Overenskomsten skal der af den danske Tonnage, som for Tiden er beskæftiget i oversøisk Fart, stilles et saa stort Antal Skibe til Danmarks Raadighed, at ovennævnte Varer kan hjembringes her til Landet. Den øvrige Del af den danske Tonnage, som er beskæftiget i oversøisk Fart, forbliver til Raadighed for Ententen.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 16 15. OKTOBER 1918

Harald J. Nielsen.

DET »Velkommen«, hvormed dansk Erhvervsliv hilser den opnaaede Handelsoverenskomst med Amerika og dermed Genoptagelsen af Importen vestfra, vil være blandet med den dybeste Vemod ved Efterretningen om, hvad denne Overenskomst indirekte har kostet gennem Direktør Harald J. Nielsens Død. Dette Tab vil være uerstatteligt baade for Industrien, i hvis Krigstjeneste han i første Række stod, og for hele vort øvrige Erhvervsliv, hvis Interesser han forfægtede med den upartiske, glødende Arbejdsiver, der var selve hans Sjæl.

Harald Nielsen var en Haandværkersøn og havde hele den første Generations Kraft og Ekspansion, men det Materiale, han var gjort af, var hærdet paa Forhaand, takket være den stoute Haandværkerskikkelse, der var hans Fader, og den strenge Skole, hans Forældre opdrog ham i, indtil selve Livet overtog det videre fornødne. Thi sjeldent har en Mand skabt sig selv i den Grad som Harald Nielsen. Han var en Urkraft, der vilde og skulde frem. Ganske ung kom han i Handelslære paa et Fabrikskontor, medens han om Aftenen besøgte Købmandsskolen. Endnu inden han var blot tilnærmelsesvis voksen, kaldte det store Eventyr paa ham. Det var i de Aar, da Østasiatisk Kompagni blev stiftet, og den Glans af Oversø- og Verdensforhold, der stod om dette Foretagende, maatte tiltrække en Natur som Harald Nielsens. Han meldte sig til Arbejdet, begyndte i de nederste Rækker og naaede i en kort Aarrække, fyldt af koncentreret Arbejde og Energi, frem til at blive Etatsraad Andersens Privatsekretær og til betroede Hverv. Hans daglige Arbejde, Rejser og flittige Studier bragte den Storhandels-Natur, der laa gemt i ham, til fuld Udfoldelse. Han undgik den Ensidighed, der ofte følger med at specialisere sit Arbejde, simpelthen fordi det var hans Natur imod. Han var i sjelden Grad alsidig i Interesser og Evner.

Det var netop denne *all-round* Mand, der tiltrængtes, da Industriraadets hurtige Vækst under Krigsopgaverne truede med at overvælde Organi-

sationens Arbejdskraft. Harald Nielsen blev »udlaant« fra Østasiatisk Kompagni, hvor hans egen Afdeling laa stille som Følge af Krigen, og overtog Stillingen som Kontorchef i Industriraadet, hvis Rammer han med et Stormvejrs Friskhed fyldte med sin geniale Arbejdskraft. Han traadte til i en vanskelig Tid, da de krigsførende Staters Handelspolitik lagdes stadig haardere an, og hvor hver Dag saa at sige bragte nye Vilkaar, og hvor disse Vilkaar som Regel altid betød nye Vanskeligheder. For Harald Nielsen betød de kun yderligere Anspændelse af hans Kræfter. Jo mere han havde at overvinde, des stærkere og lykkeligere følte han sig.

Samtidig med at han bistod Industriraadets Ledelse i Forholdene udadtil, sikrede han Arbejdet indadtil i Organisationen. Han reorganiserede, udvidede, skabte nyt fra Grunden af, tømrede sammen og satte i Bevægelse. Han var en Mand, der ikke blot holdt Trit med, men mestrede den rivende Udvikling, der blev en Nødvendighed. Han havde det store Blik, den lynsnare Hurtighed og aldrig svigtende Sikkerhed i sine Dispositioner. Dertil kom en ganske enestaaende Arbejdsevne, der skabte ham en Normal-Arbejdsdag af 16 Timer. Han var en Kraftkilde, der uafbrudt udstraalede Energi, og som næsten syntes at kunne trodse alle menneskelige Love med Hensyn til denne Energis Fornyelse. Han skar igennem Smaalighed og Snak og rev alle med. Under hans Hænder saavel som under hans Ledelse blev Arbejdet til Fest.

Sogte man at bevæge ham til at skaane sig selv, havde han kun et Svar: Mine Venner rundt om i de store Lande staar alle i Skyttegravene og gor deres Pligt. Ogsaa for os er der Krig. Bør vi da ikke være lykkelige over *vore* Vilkaar?

Da de handelspolitiske Vanskeligheder kulminerede i Begyndelsen af 1917 var han virksom for Oprettelsen af Erhvervenes Fællesudvalg, hvis Generalsekretær han blev. Hans Forretningstalent og friske Initiativ kom her fuldt til Udfoldelse, og han arbejdede uforknyt paa Sikringen af Landets Tilførsler, saalænge der var mindste Mulighed for at faa disse igennem.

Hans Drivkraft i alt dette Arbejde var en enestaaende uegennyttig almen Sans. Han arbejdede med samme Interesse for det ubetydeligste Parti Sygarn som for den største Skibsladning Bomuld. Ligesom han med Omhu sørgede for at holde sin Person ude fra de Sager, han var med i, saaledes var hans private Interesser i disse Aar fuldkommen underordnede. Da han overtog Stillingen som Handelsdirektor i A/S Nielsen & Winther, betod det kun en yderligere Belastning af hans Arbejdskraft, ingenlunde en Tilsidesættelse af hans hidtidige Arbejde, og det samme gjaldt, da han senere traadte ind i Det almindelige Handelskompagni, til hvis Direktion han var knyttet ved sin Død.

Hans storste og sidste Mission blev Sendelsen til Washington sammen med Delegerede fra Udenrigsministeriet og fra Skibsfarten for at faa et endeligt Resultat af Overenskomst-Forhandlingerne, af hvilke saa meget afhang for hele Landets Ve og Vel. Disse Forhandlinger, som man havde troet skulde gaa relativt glat, blev, som alle ved, ualmindelig langvarige og fyldt af Vanskeligheder, der ikke mindst koncentrerede sig netop paa det Omraade, som underlaa Harald Nielsen, nemlig selve Vareforhandlingerne. Det var dette Arbejde, der i Forbindelse med Sommerens frygtelige Hede i Washington, tog stærkt paa de Kræfter, han iforvejen havde trukket saa store Veksler paa. Da han, efter lykkeligt tilendebragte Forhandlinger, ventende paa Skibslejlighed hjem fra New York, blev angrebet af den Sygdom, der skulde blive hans Skæbne, stod det snart hans Rejsefæller og vistnok ogsaa ham selv klart, at han, den personificerede Kraft, ikke kunde opbyde den fornødne Modstandsevne. En Influenza, der gik over til Lungebetændelse, fældede i Løbet af faa Dage denne Arbejdets Kæmpe.

Harald Nielsen blev kun 34 Aar gammel, en Kendsgerning, der sikkert vil overraske alle, som han har været i Forbindelse med. Han virkede med den 40-aariges Modenhed og med den Autoritet, som overhovedet kun de enkelte udvalgte naar. Han døde vel for tidligt — altfor tidligt — og dog havde han med sine 34 Aar et større Livsværk bag sig end mange andre selv dygtige Arbejdsmennesker bruger et langt Liv om at skabe. For saa vidt havde han Ret til den Hvile, han nu har fundet — den første og den sidste han har kendt.

Med den første Baad, der fuld af Varer kommer til Danmark som Resultat af det Arbejde, han havde saa stor Andel i, vender nu Harald Nielsen hjem for at blive begravet i sit Fædrelands Jord — den omsorgsfulde Pioner til det sidste.

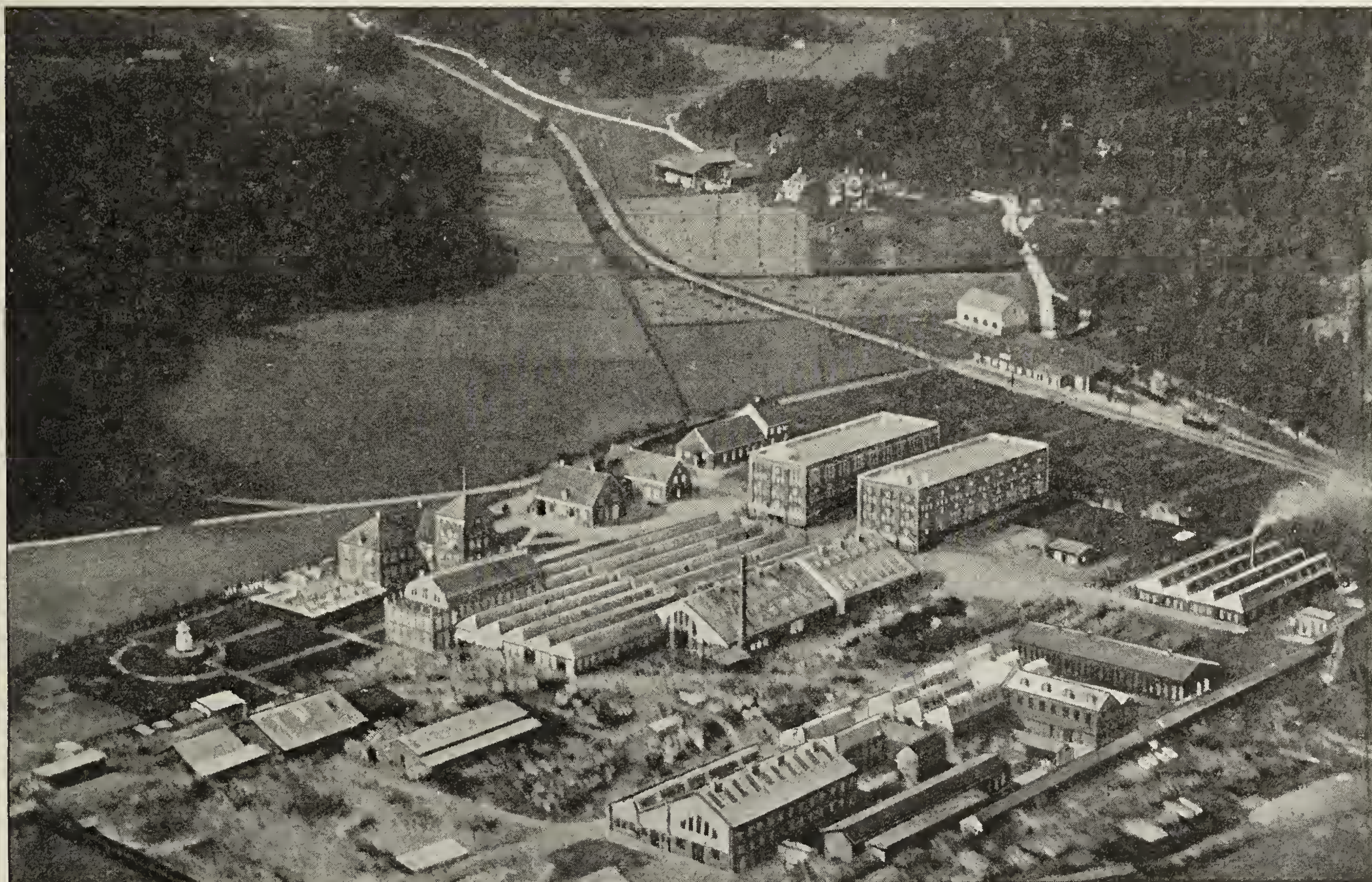
Hans Historie skal ikke være skrevet med disse Linier, og hans Indsats i dansk Industris og Erhvervslivs Tjeneste kan overhovedet først gøres op, naar den danske Krigshandelspolitiks Historie engang skrives. Her skal kun gives Udtryk for den dybe menneskelige Sorg, hans Bortgang har fyldt alle hans Medarbejdere med, og bringes ham en Tak for, hvad han betød, hvad han udrettede og hvad han ofrede for Erhvervslivet og vort Land.

Han faldt paa sin Post. Ære være hans Minde!

Acetylen.

Fra Nødbelysning til moderne Dissousgas.

Fabriksanlægene paa Lindingö (fotograferet fra Flyvemaskine i 200 Meters Højde).

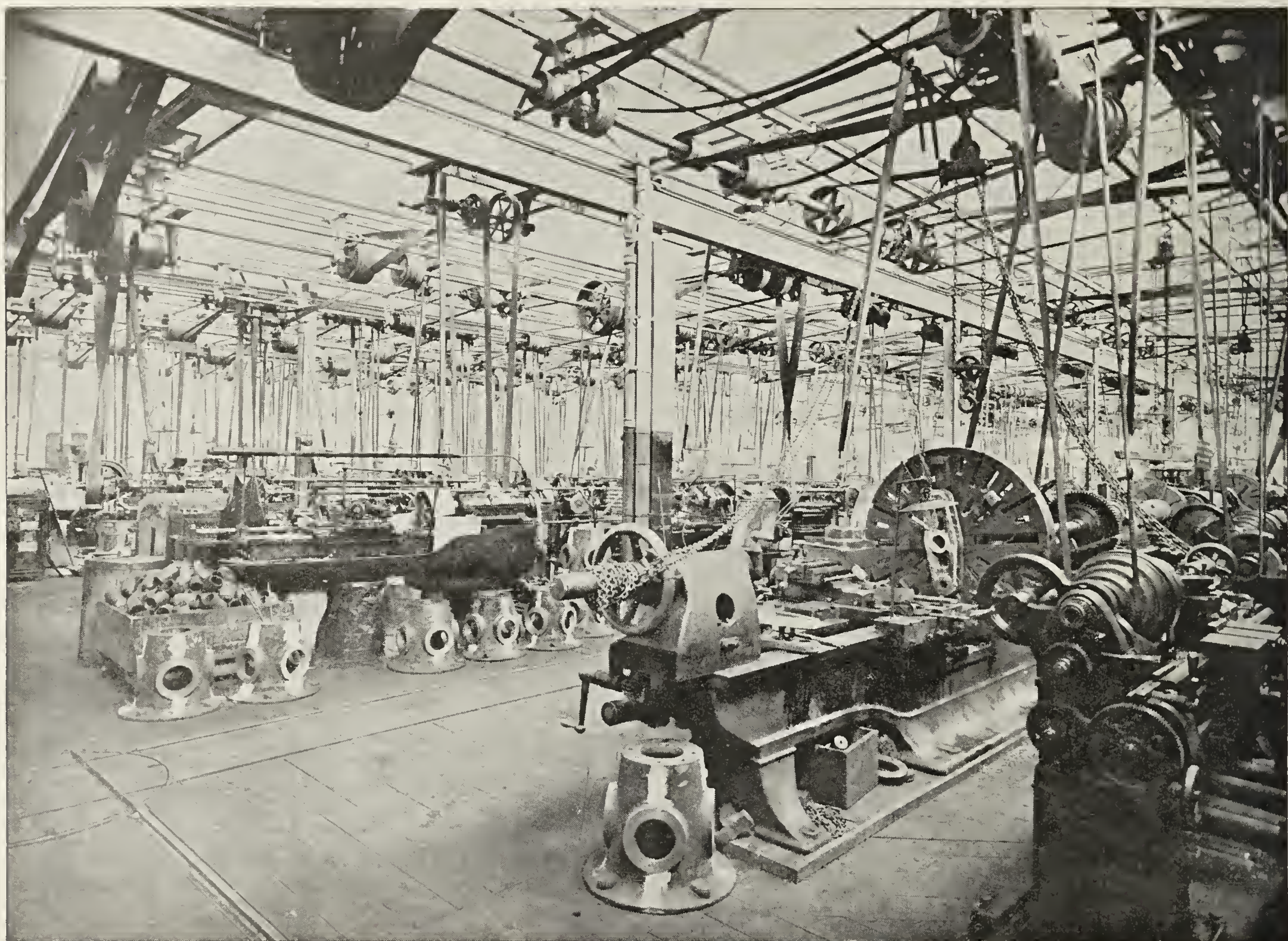
Da Justitsministeriet ifjor ved Bekendtgørelse af 29. September 1917 fastsatte Regler for Anvendelse af Acetylenlamper og -Lygter her i Landet, var der næppe nogen, der betragtede denne Forholdsregel som andet eller mere end en ganske midlertidig Foranstaltning. I god Overensstemmelse hermed var Bekendtgørelsens Varighed saaledes indskrænket til et Aar. Og den Motivering, hvormed Offentliggørelsen ledsagedes, var denne: at man under de ekstraordinære Forhold, hvor man var afskaaren fra Petroleumstilførsel ved en eller maaske et Par Maaneders Standsning, var udelukket fra at bruge den vante Belysning og uden Adgang til at skaffe sig Erstatning ved Indlæg til Gas eller Elektricitet. Der er tidligere her i Tidsskriftet[1]) redegjort for den nævnte Bekendtgørelse og dens Virkning.

Det er gaaet, som det var at vente ved Anvendelsen af noget helt Nyt: Der er gjort en Del bitre Erfaringer — dog færre end man skulde vente. Og Sikkerhedsforanstaltningerne har fungeret tilfredsstillende — ingen Ulykker med autoriserede Lamper — flere med de uautoriserede. Ordningen tør derfor i det store og hele siges at have fungeret godt — i første Omgang.

Thi det bliver ikke eneste. Vi er nu ved

[1]) Hefte 2, 1918, Pag. 23.

den næste. Alt som Maaneder er gaaet, er det blevet stedse klarere, at vi ogsaa for indeværende Vinter maa regne med Nødbelysning. Naar tør Petroleum ventes? Det vil være forsigtigt ikke at regne for afgjort med denne. Og de Kvantiteter af Petroleum, der for Øjeblikket staar til Raadighed for en Fordeling til den Part af Befolkningen, der hverken har Gas eller Elektricitet, er saa minimale, at der næppe vil være andet at gøre, end at faa den ministerielle Bekendtgørelse prolongeret, finde sig i det uundgaaelige, og sætte sin Lid til Acetylenbelysningen endnu denne Vinter. Thi hermed er ikke sagt, at vi vil faa de samme Ulemper med denne Belysning som ifjor. Vi er nu ganske anderledes godt rustede. Der er et Aars Erfaring at bygge paa. Ja, det vilde vel egentlig ikke være saa forbavsende endda, om Acetylenbelysningen, der efterhaanden vil kunne foregaa med godt gennemkonstruerede Lamper, efter denne Vinters Forløb vil vise sig saa indarbejdet, saa tilvant, de Steder hvor man har prøvet den, at Acetylenen fra kun at være en »Nødbelysning«, gaar over til at faa en fast, omend beskeden, Plads indenfor Stuebelysningen her i Landet ved Siden af Petroleumen. — Det vil være urimeligt at indvende herimod, at denne Afløser er særlig mere farlig. De, der foretrækker Petroleum, gør det sikkert ofte givende efter for Vanens Magt. Acetylenens saa frygtede Eksplosionsfare har vist sig at være mere teoretisk end praktisk. Eller rettere de særlige Foranstaltninger, der igennem Paabud er tagne, har vist sig fyldestgørende. Og nær saa brandfarlig som Petroleum vil Acetylenbelysningen aldrig kunne blive. Som sagt, man maa i Fremtiden regne med Acetylenbelysningen som fast Led i dansk Stuebelysning, og i god Overensstemmelse hermed har i Eftersommerens Løb det første Møde mellem Repræsentanter for autoriserende Myndigheder i de tre nordiske Riger fundet Sted med det Resultat, at

Et Maskinværksted paa den svenske Fabrik.

man har udarbejdet fælles Regler og fastlagt fuldkommen fælles Praksis i Behandling af Spørgsmaalet Autorisation af Acetylenlamper og -Lygter samt Acetylenbelysning i Norden.

Denne *den første skandinaviske Kongres for Acetylenstuebelysning* fik en særlig Glans over sig derved, at en af Acetylenbelysningens fremragende Mænd, Ingenior Dalén fra Stockholm, Nobelpristager og fremragende Videnskabsmand indenfor Omraadet, kom tilstede og gav nogle Meddelelser om sit særlige Arbejde for at nyttiggøre Acetylen i Belysnings- og andre Øjemed for Kongressens Deltagere. Som bekendt er Ingeniør Daléns Navn knyttet til den saakaldte Acetylendissous, dvs. magasineret derved at Acetylen er opsuget i Acetone.

Hvorledes han ad eksperimenterende Vej — de Eksperimenter, der ulykkeligvis kostede ham Synet — er kommet til den for *Aga*-Systemet særlige Maade at anvende Acetylen paa, som hvorledes Acetylenbelysningen i det hele har udviklet sig gennem Tiderne, lykkedes det at faa ham til at redegøre for i et elegant improviseret Foredrag, hvis Hovedpunkter gengives i efterfølgende:

Ingeniør Dalén udtalte sig omtrent saaledes: Naar Talen er om Acetylenbelysning — selv om det kun er Stuebelysning — vil en lille Oversigt over, hvad der forstaas ved *Acetylene dissous*, samt nogle Oplysninger om Dissousgassens Anvendelse maaske have sin Interesse. — — —

Det var som bekendt Kanadieren Willson, der — iovrigt ved et rent Tilfælde, nemlig under sine forgæves Forsøg paa at fremstille Diamanter — opdagede, at man i en elektrisk Lysbue kunde sammensmelte Kul og Kalk til en Forbindelse — et Karbid, samt at dette Karbid ved Berøring med Vand udviklede en let antændelig Luftart, Acetylen.

Man opdagede hurtigt, at Acetylengassen paa Grund af sin store Kulholdighed egnede sig fortrinligt til Belysning; og det Spørgsmaal rejste sig da, om det var muligt at opmagasinere Gassen til Brug ved Belysningsanlæg. Det laa nær først at forsøge paa samme Fremgangsmaade, som anvendtes ved andre Gasarter, nemlig at komprimere Acetylen og at søge at overføre den i flydende Form. Og det lykkedes meget let. En saadan flydende Acetylen er imidlertid en særdeles lunefuld Belysningsvædske. Det varede ikke længe, før saavel den flydende Acetylen som den komprimerede Gas viste sig at være yderst eksplosiv — men paa i høj Grad uberegnelig Maade: Den kunde henstaa — ofte meget længe, ja taale Slag, Stød etc. uden at bringes til Eksplosion; for saa pludselig en skønne Dag uden nogen paaviselig Aarsag at eksplodere med yderste Voldsomhed.

Den flydende Acetylen blev da meget snart forbudt i de fleste Stater og paa en Del Steder blev det ligeledes forbudt at anvende komprimeret Acetylen. I nogle Lande vedblev man imidlertid alligevel at anvende komprimeret Acetylen f. Eks. i Kanada, hvor en Del Bojer og Fyr arbejdede med komprimeret Acetylen, men efter nogle Aars Funktion skete der saa voldsomme

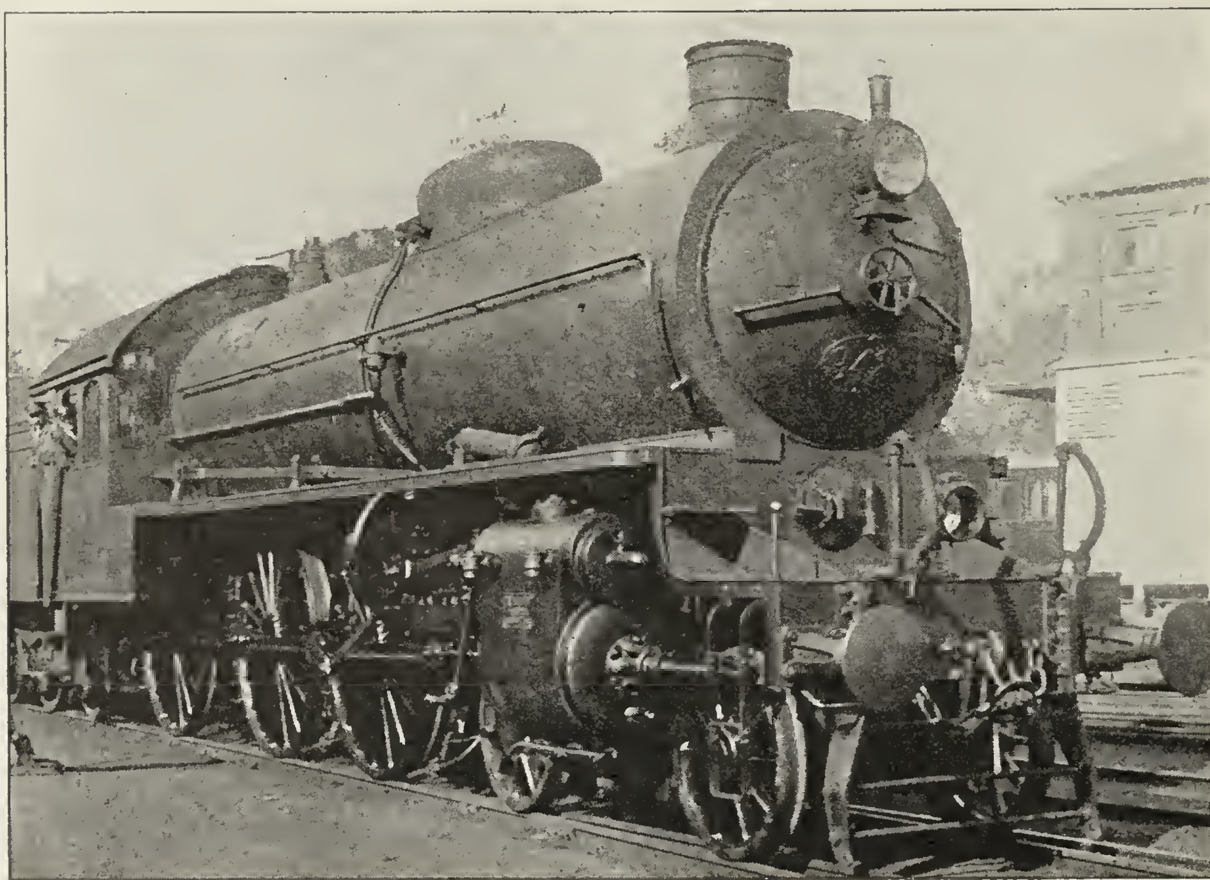

Fabriken i Kjobenhavn.

Eksplosioner, der afstedkom megen Skade, at den komprimerede Gas ogsaa blev forbudt i Kanada. — I Argentina havde det store tyske Firma Julius Pintsch indrettet store Anlæg for komprimeret Acetylen til Belysning af Bøjer og Fyr. — Da Dalén begyndte med sit System med *Acetylene dissous* til Fyrbelysning, henvendte han sig bl. a. til Myndighederne i Argentina og forelagde dem Erfaringer og Eksperimenter samt Betænkeligheder ved at fortsætte med komprimeret Acetylen. Man svarede imidlertid, at Argentina i mange Aar havde anvendt denne Gas og var fuldt ud tilfreds hermed og ikke ønskede nogen Forandring. — Imidlertid sprang for nogle Aar siden ligeledes dette Anlæg i Luften, hvorved hele Gasstationen saavel som en Dampbaad og nogle Bojer, som var under Ladning, blev fuldstændig ødelagt. Denne Eksplosion gav forøvrigt Anledning til, at der herefter heller

ikke mere anvendtes komprimeret Acetylen i Argentina.

Ønsket om at anvende Acetylen i opmagasineret Form var imidlertid stadig brændende, og man forsogte at opnaa dette paa forskellige Maader, saaledes at Eksplosionsfaren helt fjernedes. — Julius Pintsch, som har arbejdet meget med denne Sag, gik den Vej, at han blandede Acetylen i Fedtgas, indtil 25 pCt. Acetylen, og komprimerede denne Blanding til 7—10 Atm. Tog man mere Acetylen eller højere Kompressionstryk, blev Gassen meget eksplosiv. — Ved Pintsches Fremgangsmaade forhøjedes Fedtgassens Lysstyrke, naar Gassen brændte i aaben Flamme. Da man efterhaanden imidlertid gik over til at anvende Glødenet, og de aabne Gasflammer ganske forsvandt, fik Tilsætningen af Acetylen mindre Betydning, og man har nu næsten helt opgivet denne Fremgangsmaade.

Dissous-Gas til Lokomotivlanterner (underste Lanterne, Beholderen liggende over Cylinderen).

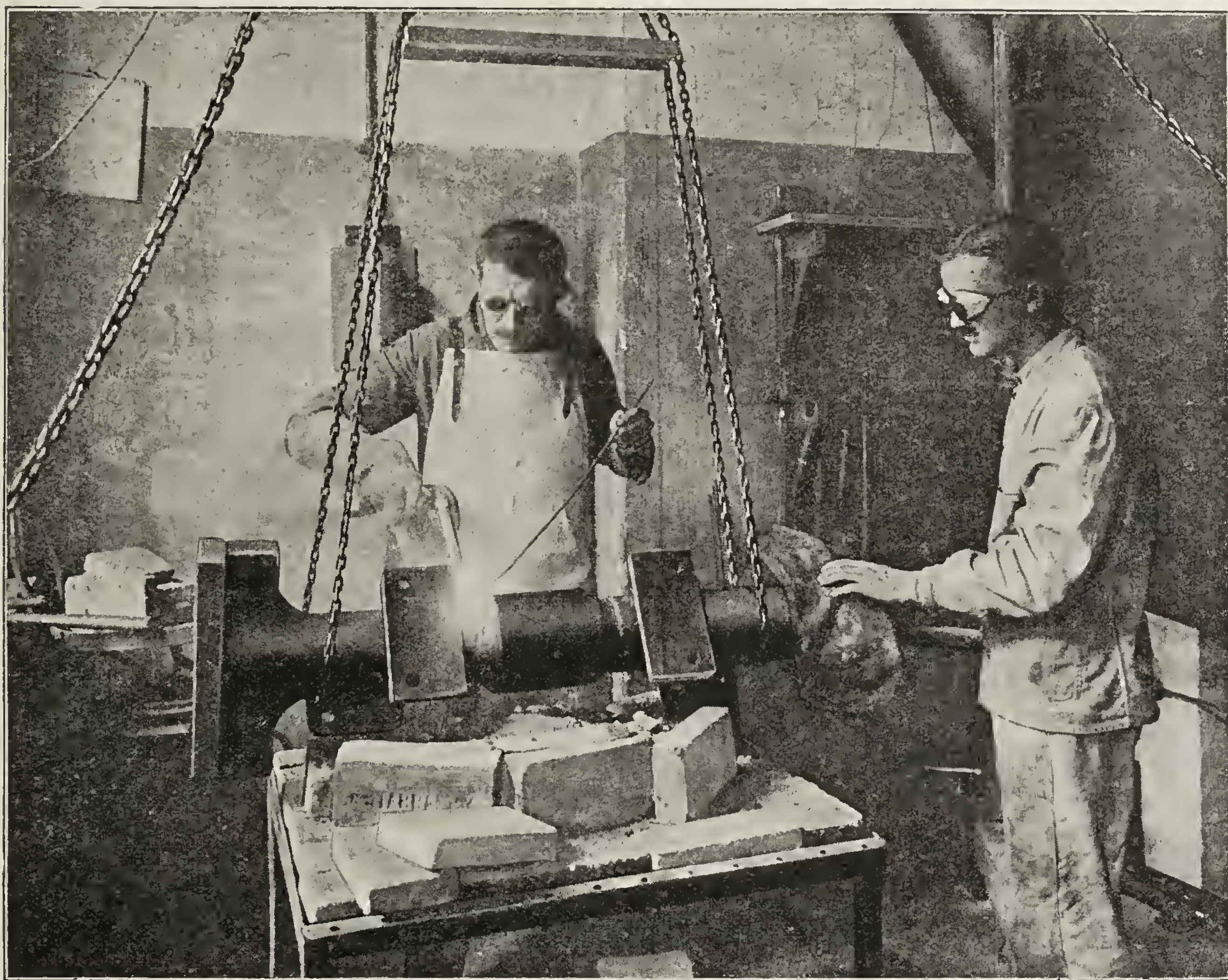
To Franskmænd, Claude og Hess søgte en anden Vej. Acetylen viste sig nemlig at være opløselig i flere Vædsker, først og fremmest *Acetone*, som kan opløse store Mængder Acetylengas, uden at Opløsningen bliver eksplosiv. — Denne Iagttagelse fik til en Begyndelse ingen Betydning, da Acetonen undergaar store Volumenforandringer, naar den optager og afgiver Acetylenen; har man saaledes en Beholder helt fyldt med Acetylengas opsuget i Acetone ved 15 Atm. Tryk, er denne, naar man har udtaget Acetylen til et Tryk af f. Eks. 10 Atm., ikke længere fyldt, og i det i Beholderen opstaaede Hulrum har man saaledes komprimeret, dvs. eksplosiv Acetylengas! Det var først efter at man havde faaet den Ide at udfylde Beholderen med en fin porøs Masse, at det lykkedes at overvinde denne Vanskelighed. — Hvis nemlig Massen fyldes med Acetone, fordeler denne sig i hele Beholderen, og de smaa fri Gasvolumina bliver ligeledes jævnt fordelt og i den porøse Masse saaledes skilt fra hverandre, at Eksplosionen, der maa formodes at indledes ved Sønderdeling af eet Gasmolekyl, ikke forplanter sig til Nabocellen.

Paa denne Maade er det lykkedes at opmagasinere store Mængder Acetylen i opløst Form i Beholdere i fuldkommen eksplosionsfri Tilstand, og denne Gas kaldes *Dissousgas* (acetylene dissous). — Den porøse Masse vil, naar den fremstilles paa rette Maade, fuldstændig beskytte mod Eksplosion. Ja, man har endog komprimeret Acetylen og Luft i en saadan Beholder — uden at der var indpumpet Acetone — og ved en elektrisk Gnist antændt Acetylenblandingen i Beholderen, *uden at Eksplosionen forplantede sig.*

En Jernbeholder til Dissousgas bør iøvrigt dimensioneres betydelig stærkere i Forhold til Gastrykket end andre Beholdere for komprime-

ret Gas, idet man jo ikke som ved disse med visse Mellemrum kan trykprøve dem. Den porøse Masse maa endvidere ganske udfylde Beholderen og ikke kunne lade sig ryste sammen, saa at der opstaar tomme Rum.

Acetylen opbevaret paa denne Maade opløst i Acetone opsuget i en passende porøs Masse, har efterhaanden fundet Anvendelse til en Mængde forskellige Formaal, særlig til *Fyrbelysning* samt til *mobil Belysning*, saasom Jernbanevogne, Automobiler etc. og ikke mindst til den *autogene Metalbearbejdning*.

En vanskelig Svejsning.

De første Bøjer, som leveredes fra *Aga*[1], brændte med konstant Lys og aaben Flamme. Ved at anvende Blinklys kunde man imidlertid formindske Gasforbruget betydeligt, da der kun forbruges Gas i de korte Øjeblikke, Blinket varer — f. Eks. bruger en almindelig anvendt Lyskarakter 0,3 Sekunder Lys og 2,7 Sekunder Mørke kun $^1/_{10}$ saa meget Gas som fast Lys, og desuden opnaar man et betydelig bedre Lyssignal for de søfarende.

Det er jo imidlertid unødvendigt, at et Fyr lyser om Dagen, og ved Hjælp af den saakaldte »*Solventil*«, holdes Gastilløbet lukket, naar det er lyst og aabnes automatisk ved Mørkets Frembrud. — Denne Solventil er konstrueret saaledes, at 2 Metalstave, som er anbragt i en Glascylinder, holder Ventilen aaben, saalænge de har samme Temperatur. Faar den ene imidlertid højere Temperatur end den anden, forlænger den sig og lukker derved Ventilen. Da nu den ene Stav er forgyldt, reflekteres Lyset fra denne, den anden er sværtet og absorberer saaledes Lyset. Begge Stave er som nævnt monteret inden i en Glascylinder (som vil absorbere Lysets mørke Varmestraaler). Naar det er mørkt, har begge Stave samme Temperatur, og Ventilen staar da aaben; naar det bliver lyst, faar derimod den sorte Stav, gennem Absorbering af de lyse Varmestraaler, højere Temperatur end den forgyldte, der tilbagekaster dem, og Ventilen er lukket.

Ved almindeligt Dagslys vedligeholdes en Temperaturforskel af 0,3—0,4° C., og ved Sollys kan man opnaa indtil 60° Temperaturforskel. Ved at anvende Solventilen i Forbindelse med Blinklys ved et Fyranlæg kan man spare indtil 94 pCt.

[1]) Ingeniør Daléns Firma, Aktiebolaget Gas-Accumulator.

Gas og endda opnaa samme Lysstyrke som ved konstant Lys, og et Fyr, som ved fast Lys kun kunde brænde i 3 Uger, vil saaledes ved denne Anordning kunne brænde et helt Aar.

Imidlertid behøver man flere Steder ved Fyranlæg stærkere Lys, end man opnaar ved aaben Flamme, og af den Grund er *Aga* nu ogsaa der begyndt at anvende Glodenet. For at faa den rette Blanding af Luft og Gas ved Gasglødenetsbelysning, anvender *Aga* et mekanisk Apparat, der drives af Gastrykket i Akkumulatoren, og som pumper Luft ind i Rørledningen til Brænderen. Paa denne Maade kan man faa nøjagtig den Gasblanding man ønsker. Denne mekaniske Blander kan desuden ved Fyr med roterende Linsesystem tjene som Drivkraft for Linsebordets Rotation.

Aga har ved sine Fyrbelysningssystemer bestræbt sig for at faa Funktionen helt automatisk, saaledes at Betjening af Fyret blev overflødig. Ved Anvendelse af Glødenet hænder det imidlertid, at Glødenettene ikke holder den beregnede Tid, og det er derfor nødvendigt automatisk at kunne paasætte et nyt Glødenet, naar et saadant gaar itu, og det er lykkedes at konstruere en fuldkommen automatisk Glødenetsudbytter. — Gaar der Hul paa et Glødenet, eller det falder af, kommer Flammen paa Brænderen i Berøring med en Udløsningsanordning, hvorved Ombytningsapparatet kommer igang, og det ødelagte Glødenet med Holder forsvinder fra Brænderen, og et nyt Glødenet med Holder kommer frem.

Forsynes et saadant Fyr med Solventil, bliver det altsaa helautomatisk og Virkningsmaaden den, at Solventilen aabner for Gassen, naar Mørket falder paa, den mekaniske Blander gaar igang, og Flammen tændes, ligesom Linsesystemet sættes i Rotation, og naar det lysner om Morgenen, lukkes der automatisk for Gassen, Lyset slukkes, og Linsen gaar istaa. Fyranlæget fungerer selvfølgelig kun saalænge Gasmagasinet rækker, men Tiden kan vælges efter Behag indtil et Aar.

Blinklyset har ligeledes fundet Anvendelse til Jernbanesignaler, bl. a. ude i Landet og man forudser, at det ogsaa vil faa stor Anvendelse som Fyr for Luftfartøjer; ved disse inddeles Blinklyset i Ciffergrupper, saaledes at viss Cifre angiver en vis Plads, saa at Flyveren, saasnart han ser et Fyr, er orienteret om, hvor han er.

For Belysning af Jernbanevogne har Acetylene dissous ligeledes faaet en udstrakt Anvendelse, hvorved den ovennævnte mekaniske Blander ligeledes anvendes. Blanderen anbringes sædvanligvis paa Vogntaget, og derfra fører en Rørledning til hver Lampe.

Vore Billeder viser A/B Gas-Akkumulators store Fabriksanlæg paa Lindingö ved Stockholm og Datterfabriken i Kjobenhavn samt et Billede af Acetylendissous' Anvendelse som Lokomotivbelysning her i Landet som Erstatning for Petroleum og endelig Avendelse ved en vanskelig Svejsning.

G. G.

Om Organisations-Principer.

Af Direktør *Harald Holstein.*

Vil man organisere en større Forretning eller Fabrik, er det klart, at man maa have et ganske bestemt Grundlag for hele Organisationen, og jeg tror, det kan have Interesse i det følgende at se, hvorledes de forskellige Anskuelser staar mod hverandre, samt at undersøge, hvilke Fordele eller Ulemper de forskellige Systemer frembyder.

Man kan passende dele disse Systemer i to store Hovedgrupper:

1. *Det gamle europæiske System* og
2. *Det amerikanske System.*

Hovedprincipet i det første er, at alle de forskellige Funktionærer og Underordnede af Chefen bliver indpodet Kærlighed til og Begejstring for Firmaet. Alle i Firmaet skal være gode Venner og skal mødes i den store fælles Interesse: Firmaets Fremgang fremfor Alt. Firmaets Navn og den Ansattes Navn er eet, og det gælder derfor om at værne lige saa meget om Firmaets Navn som om sit eget. Losenet er: Ingen utilfredse Funktionærer i Firmaet og ingen utilfredse Kunder. Kulance og gentlemanlike Optræden saavel indad- som udadtil er et af Grundprincipperne i det gamle System. Hellere tabe lidt pekuniært, end blive indviklet i Processer, thi fremfor alt maa der være en fornem Ro om Firmaets Navn, og denne Ro køber man i Reglen ved Imødekommenhed og Kulance.

Drivfjederen i det hele er altsaa Tilfredsheden ved at arbejde under de fineste og nobleste Vilkaar og Tilfredsstillelsen ved at føle Ens Arbejde blive paaskønnet. Man skal føle sig tryg og vide, at naar man blot gør sit bedste i Firmaets Tjeneste — selvom det kan hænde, at Sagerne vokser en over Hovedet — saa er der altid Stillinger nok i Firmaet, hvor man kan faa Anvendelse for netop sine specielle Evner, og det maa være klart for enhver, at vi alle har vor Begrænsning, men at det er en ærlig Sag at holde sig til det, man kan overkomme. Principets Grundtanke er altsaa: Tryghedsfølelse i Forbindelse med Arbejdsbegejstring og Tilfredshed med Arbejdet, hvilke Faktorer giver: Arbejdsglæde.

Af rent psykologiske Grunde kan man ogsaa ved at anvende en Stab af tilfredse og glade Funktionærer opnaa en god Fremgang for Firmaet, idet det jo forretningsmæssigt set er saaledes, at hvor man forhandler med Folk af omtalte Type, gaar det lettere at opnaa et Resultat, end hvor det drejer sig om anmassende, nervøse og ubehagelige Individer, der kæmper for deres Eksistens. — Man sælger i Reglen mere ved at anvende først omtalte Folk, og man faar som oftest et bedre Resultat af sine Forhandlinger med Folk af alle Klasser paa denne Maade.

Naturligvis skal der holdes en effektiv Kontrol med alle de forskellige Funktionærers Arbejde, men det Materiale, man paa denne Maade faar samlet, skal aldrig benyttes til at fremtvinge en Kappestrid. Det behøver man nemlig ikke, og det passer ikke rigtigt med Tonen indenfor Systemet. Selvfølgelig er der altid uheldige Individer, der maa have en alvorlig Irettesættelse, men efter en saadan Udladning skal Luften atter være klar, og Arbejdet skal gaa sin Gang igen. Man skal ikke bære Nag, og man maa aldrig bagtale hinanden, tværtimod hører det med til Systemet, at man skal hjælpe hinanden saa meget som muligt — for Firmaets og den fælles Interesses Skyld. Ingen behøver at trænge sig frem. Alle ved, at Belønningen kommer alligevel, thi Chefens Øjne hviler paa hver enkelt igennem hans Underordnede og ifølge hele Systemet. — Man kan frit komme frem med sine smaa og store Bekymringer, idet man ved, at alle Spørgsmaal bliver afgjort paa den mest humane og gentlemanlike Maade, thi til dette System hører der nemlig ogsaa en Ting, der ganske savnes i det amerikanske Systems Teori, nemlig Hjerte.

Man skal søge at faa de allerbedste Folk og betale dem godt, men man skal foruden paa Dygtigheden ogsaa se paa Personligheden. — Man ønsker dannede og repræsentative Folk med en rettænkende Karakter. Disse Folk skal jo nemlig vise Firmaets Ansigt rundt omkring i Landet og i Verden, og man søger derfor paa denne Maade at skabe en Ensartethed, der sætter sit fornemme Stempel paa Firmaet. I Samklang dermed bør Firmaets Lokaler være prægede af en solid og fornem Kultur, der danner en værdig Ramme om de Principer, der raader indenfor Firmaet, lige saa vel som alle Firmaets Tryksager og Reklamer skal bære Præget af den samme Kultur.

Dette Præg skal de ledende Mænd give Firmaet, og paa Grund af Principet skal disse Mænd handle i de forskellige Forhold, netop som de vilde handle med deres egne Sager. Man vælger derfor Mænd med Erfaringer fra hele Verden, Mænd, der kan tale flere Sprog, men man vil naturligvis helst have unge Mænd, som man kan gøre sig Haab om at beholde i en længere Aarrække — helst hele Livet.

Har man taget fejl af en Mand, forsøger man først, om man ikke kan faa ham anbragt paa en mere passende Plads, og først, hvis dette viser sig ikke at kunne lykkes, maa man søge at affinde sig med ham, saaledes at han alligevel er tilfreds med Firmaet bagefter.

Dette System kræver til Chef en ret udpræget Personlighed med visse diplomatiske Evner, thi det er jo ham, der skal indblæse hele Staben den rette Aand.

Imidlertid har man jo navnlig her i Evropa — men forøvrigt ogsaa i Amerika — utallige Eksempler paa saadanne gamle, ansete og fine Firmaer, som ikke skyer noget rimeligt Offer for at bevare deres Navn og Anseelse, og som ikke paa nogen Maade er til at rive ud af de gamle Fuger. Dette er naturligvis heller ikke heldigt, thi en vis Elasticitet er nødvendig.

Faren ved det System, som vi nu har omtalt, er jo den, at det for en stor Del staar og falder med Chefen. Derfor ser vi ogsaa lejlighedsvis, at et gammelt Handelshus, der faar en ny Chef, meget ofte forbavsende hurtigt mister sin Prestige og sit Navn, rent bortset fra den financielle Side af Sagen.

I vor Tid, hvor man jo som oftest anvender Aktieselskabsformen, bliver det naturligvis Bestyrelsen, der i alle større Spørgsmaal angiver

Tonen, men da det navnlig er i det daglige Arbejde, at de før omtalte Forhold kommer frem, bliver det Direktoren, der faar Ansvaret for de anforte Principer. Er det en storre Direktion, maa dennes Chef sorge for at indblæse sine Meddirektorer den rette Aand, saa at Resultatet bliver det samme.

Hele Systemet er altsaa baseret paa et rent personligt Forhold helt ned igennem Graderne, og Fundamentet er: Arbejdsglæde, Tilfredshed, Pietet overfor Firmaet, Hjælpsomhed mod hverandre for de fælles Interessers Skyld, Gentlemen i alle Forhold, Tryghed og Tillid saavel til selve Firmaet som til Cheferne og endelig tilsidst Maalet: at forblive i Firmaet og vokse med dette.

Vi skal nu se, hvorledes det amerikanske System er indrettet og dernæst drage visse Slutninger udfra de anførte Betragtninger.

I Amerika, hvor de fleste Mennesker i langt hojere Grad end her i Evropa jager efter Lykken d. v. s. Penge, bliver de forskellige Funktionærer i Reglen sjældent længere Tid i samme Firma. Man tager hellere en ny Chance end at slaa sig til Ro med den Lykke, der kan findes i Arbejdsglæde etc. Her gælder det om at blive rig, og helst saa hurtigt som muligt. Man kan altsaa ikke saa godt anvende de Principer for en Organisation, som vi lige har omtalt, i Amerika, og man har da ogsaa derfor opstillet en Teori, hvorefter man skulde kunne opnaa det samme Resultat som ved System Nr. 1.

Medens det ved dette System var Mændene, der bar Firmaet frem og gav det sit Præg, saa er det ved det amerikanske System Firmaet, som giver Mændene deres Præg. De bliver oplærte i at optræde paa en rent automatisk Maade. Instruktioner for hver enkelt Gren af Virksomheden giver dem en fuldstændig skablonmæssig Form, som præger næsten alle de forskellige Firmaer, der arbejder efter dette System. Manden eksisterer ikke mere, han er nu blot en Ener i Maskineriet.

. Drivfjederen i hele Systemet er en effektiv Kontrol med alle Funktionærer. Der tegnes Kurver over deres Arbejde. Disse Kurver sammenlignes, og Resultatet bekendtgores for d'Herrer, saa at man paa den Maade kan faa en Kappestrid frem. Samtidig ved enhver, at der er ikke langt til Afskedigelse, hvis Resultaterne ikke er tilfredsstillende. Kort sagt, der opelskes en Utryghedsfølelse, som i Virkeligheden er Drivfjederen i hele Systemet. Man skal være bange for at miste sin Stilling, og det er ofte ret ubehageligt, thi Opsigelsen gælder i Reglen (selv for ret højtstaaende Funktionærer) med kun en Uges Varsel. Man er derfor i hoj Grad afhængig af sine Foresattes Forgodtbefindende, og dette Forhold afføder ganske naturligt, at man vil søge at gøre sig fordelagtig bemærket. I den Anledning griber man ofte til det Middel at gøre dette paa sin Foresattes Bekostning.

Livet i et saadant Firma er da ofte Krig paa Kniven mellem de forskellige Funktionærer helt ned igennem Graderne. Det giver rig Anledning til Bagtalelse og Sladder, man reducerer hinanden til større eller mindre Idioter, alt imedens man slider sig op for at gøre sig fordelagtig bemærket af Cheferne. Man er saa vant til, at en Mand den ene Dag er fattig og den næste Dag Millionær, at man ikke føler noget mærkeligt ved, at en Mand den ene Dag er oppe paa Toppen og den næste Dag reduceret til en Umulighed.

Amerika er jo ogsaa et saa stort Land, at en Mand meget godt kan komme op igen, naar han blot rejser et andet Sted hen.

Dette gælder ikke i Evropa. Specielt ikke i Skandinavien. Man ser i dette System ikke paa Begrebet Arbejdsglæde eller Begejstring ej heller paa, om Firmaets ledende Mænd kan paatrykke Firmaet et vist Stempel. Her er det Penge og Reklame, der besorger denne Del af Affæren. Personalet (selv det allerøverste) skifter jo ogsaa saa hyppigt, at man ikke vilde faa Tid til at paatrykke Firmaet et saadant Stempel.

Systemet tilsigter altsaa at udnytte de Ansattes Evner og Tid paa den mest effektive Maade, og de forskellige Individer anses blot for Enere, som man kontrollerer og betaler paa den for Firmaet mest lukrative Maade, uden smaalig personlig Hensyntagen til den enkeltes Forhold eller Bekvemmelighed. Hvem man har i sin Tjeneste, ved man næppe, thi i mange Tilfælde er de forskellige Funktionærer kun betegnet med et Nummer. Begrebet: Hjerte findes der ikke Plads til i Systemet. Imidlertid har dette System ogsaa sine gode Sider, idet man er fri for det rent personlige Skon baade ved Ansættelsen af sit Personale og ved selve Bedømmelsen af dettes Arbejdsydelser. Alt er jo baseret paa Tal og Kurver. Korrespondenten bedommes f. Eks. efter, hvormange Breve Vedkommende kan skrive i Minuttet, Sælgeren efter, hvormange og hvor store Ordrer han kan tilføre Firmaet, Lagerfor-

valteren efter, hvormange Pakker han kan ekspedere i en vis Tid etc. etc.

Naar disse Tal da divideres ind i Vedkommendes Løn, faar man altsaa at vide, hvormeget det koster Firmaet henholdsvis at skrive et Brev, at sælge for et vist Beløb og at pakke en Pakke. Enhver, der bliver ansat i et saadant Firma, faar straks at vide, hvormeget der blev udrettet af hans Forgænger i Pladsen, og han maa da anstrenge sig i høj Grad for at følge det angivne Tempo. Hans Tal og Kurver skal jo helst være bedre end Forgængerens.

Kontrollen med den enkeltes Arbejdsydelser er derfor ganske glimrende, men der begaaes daglig en uhyre Mængde Uretfærdigheder, idet Systemet nemlig ikke rummer Plads for det rent personlige Skøn. Det kan saaledes være, at Korrespondenten forstaar at tage Vare paa Korrespondancen paa en saadan Maade, at Diktatet i mange Tilfælde undgaas. Han kan da selv skrive Brevene, som han vil, d. v. s., at han kan gøre dem kortere. Han faar da en meget fin Kurve, medens den Korrespondent, der ikke har formaaet at faa sin Chefs Tillid til selv at kunne udføre Korrespondancen, faar en daarlig Kurve. Een Sælger kommer til et Distrikt, hvor der er nedlagt et stort Propagandaarbejde, og sælger derfor let, hvorimod en anden Sælger kommer til et Sted, hvor Konkurrencen er overvældende. Een Sælger rejser i et tætbefolket Distrikt, en anden i et daarligt etc.

Een Pakker skal maaske anvende Skabloner til sine Pakker eller en bestemt Pakningsmetode, en anden faar Lov til selv at vælge sin Fremgangsmaade etc. etc.

Man ser af disse faa Eksempler, at der maa tages mange særlige Hensyn, som gør, at selve Grundlaget for Bedømmelsen ad ren objektiv Vej ikke kan lade sig praktisere. Kurverne passer altsaa ikke rigtigt, men maa forsynes med Kommentarer. Vi er da inde paa det første Systems Enemærker, hvor det personlige spiller en stor Rolle.

Amerikanerne har ogsaa selv indset, at man maa ind paa Benyttelsen af de gamle Systemer, og i den Anledning har man mange Steder i Staterne indført forskellige Metoder for Tantiemegivning, hvorved man søger at knytte sine Funktionærer til sig gennem mange Aar.

Man giver saaledes ofte Tantiemen i Form af Aktier i Firmaet, ligesom man jo i Amerika har været de første til at indføre Partner-Systemet. Dette System er i Virkeligheden et Udslag af Trangen til at modvirke det amerikanske Systems Ulemper, idet det skal knytte de allerbedste Mænd til Firmaet for Livstid, naar de efter mange Aars Arbejde har vist sig brugbare og dygtige. Man opnaar ogsaa paa denne Maade, at Konkurrenterne ikke faar Tilgang af erfarne og dygtige Mænd.

Den sædvanlige Bestemmelse i Kontrakterne om, at man ikke maa overgaa til konkurrerende Virksomheder i et vist Antal Aar efter at man har forladt sit Firma, gælder i de fleste Lande ikke overfor Domstolene. Man søger derfor at beskytte sig paa omtalte Maade. Desuden opnaar man ligeledes at interessere de enkelte Funktionærer i en økonomisk Drift af Forretningen, thi jo større Udbyttet bliver, desto mere tjener man selv.

Resultatet af de Erfaringer, man kommer til, naar man har prøvet disse Systemer her i Evropa, er da, at en fornuftig Kombination af begge Metoder er det bedste. Man skal plukke ud af hvert af de omtalte Systemer det bedste og danne sig et Grundlag, udfra hvilket man kan bygge sine Organisationsprinciper.

Fra det første System forekommer det mig, at man bør tage det rent personlige Forhold, idet jeg tror, at det er meget gavnlig, at Drivfjederen er Arbejdsglæde, Begejstring for sit Firma og fuld Tillid til sine Chefer, parret med den deraf følgende Tryghedsfølelse.

Alle Funktionærer skal kende dette Forhold, og det skal være en uskreven Lov, at man tilhører en Organisation, som man har Respekt for, og som hver enkelt af dens Medlemmer maa bestræbe sig for at højne paa en for Firmaet værdig Maade. »Vær og bliv Gentlemen« er det Løsen som vi faar fra det gamle System. Agtelse for sine Overordnede og Hjælpsomhed mod alle i Firmaet er det næste, vi tager med. Ingen Strid om Bagateller. Handl selv og gør det hurtigt, thi der er ikke Tid til lang Konference. Firmaet har jo netop valgt Dig, for at Du skal tage Ansvaret og handle. Handl saaledes, som Du tror Dine Chefer vilde have handlet. Arbejd støt og roligt uden Frygt for Fremtiden. Ingen Angst-Fornemmelse maa findes noget Sted. Tryghed og Ro og — fremfor Alt — Arbejdsglæde —. Ingen utilfredse i Firmaet. Enhver kan trygt fremkomme med sine Bekymringer, thi Tilliden til de Overordnede vil kun afføde det bedste Resultat.

Fra det andet System kan man passende tage: Specielle Kundskaber paa hvert sit Sted. Enhver i Firmaet skal være den bedste, man kan skaffe til det specielle Arbejde, hvorom det drejer sig. Kontrollen med Firmaets indre Anliggender skal man ligeledes tage fra dette System, thi det er ganske udmærket at have en Del Kurver og Tal til at supplere de rent personlige Dispositioner med. Her skal man vogte sig for »too much red tape« og nøje overveje, om ikke Kontrollen er mere til Ulejlighed end til Gavn. Kontrollen med de enkelte Funktionærer bør være hemmelig og kun kendt af Cheferne i de forskellige Afdelinger. Det dygtige Personale vil kun staa sig ved, at en saadan Kontrol føres.

Resultatet bliver altsaa ganske det samme, som det amerikanske System er blevet det i Amerika i Praksis mangfoldige Steder, idet man nemlig der officielt holder sig til Teorien, saaledes som vi kender den her i Evropa gennem Tidsskrifter og Bøger, men i Praksis har man endogsaa i selve Teoriens Fødeland erkendt Rigtigheden af de gamle evropæiske Købmænds erfaringsunderbyggede Grundsætninger, saaledes som det blev fremstillet under Omtalen af det første System.

Vi skal altsaa ikke forsoge at kopiere det saakaldte amerikanske System, thi dette System eksisterer næppe fuldstændigt nogetsteds undtagen i Teorien. Vi skal tværtimod forsøge at forbedre det gode gamle evropæiske System med de utvivlsomt udmærkede Erfaringer, som de amerikanske Firmaer har høstet under deres Eksperimenteren med at systematisere alle de forskellige Funktioner, der findes i et saadant Firma. F. Eks. har man jo altid der gennemstuderet de forskellige Typer paa Organisationsplaner i en helt anden Maalestok end her i Evropa, og mange af de gamle Firmaer kunde sikkert have godt af at se deres Organisationsplaner kritiserede af en amerikansk Ekspert paa dette Omraade.

Jeg mener altsaa, at vi har meget at lære af Amerikanerne med Hensyn til Tilrettelæggelsen af en Forretning, men vi bør beholde Tonen og Principerne fra det gamle System, idet vi navnlig skal passe paa ikke at sætte de Værdier, vi ejer i Retning af Diplomati og Forretningsaand, overstyr, thi i Stedet for Diplomati har det amerikanske System avlet en vis Brutalitet, der kun daarligt passer ind i evropæiske Forhold, og som har ondt ved at paatrykke et Firma et fint og fornemt Navn.

En Hyldest til Ingeniør Foss.

Den 1. d. M. fyldte Industriforeningens og Industriraadets Formand, Ingenior *Alex. Foss*, 60 Aar. I den Anledning sendtes der ham fra Medlemmerne af Industriforeningens Bestyrelse og Repræsentantskab samt af Industriraadet en smukt kaligraferet Skrivelse af følgende Indhold, underskrevet af Formanden for Repræsentantskabet og Næstformanden for Bestyrelsen og Industriraadet:

Herr Landstingsmand, Ingenior Alex. Foss,
R. af Dbg. Dm. p. p.

Medlemmerne af Industriforeningens Bestyrelse og Repræsentantskab samt af Industriraadet tillader sig herved at udtale en hjertelig Lykønskning i Anledning af Deres 60-Aars Fødselsdag samt en varm Tak for det store, uegennyttige Arbejde, De i den Aarrække, De har staaet som Formand for Industriforeningen og Industriraadet, har nedlagt til Fordel for disse Organisationer og dermed for hele den danske Industri.

Den Indsats, De allerede tidligere paa andre Omraader har ydet i den danske Industris Udvikling, er anerkendt af alle, men vi regner det for en særlig Lykke ikke blot for de Organisationer, vi repræsenterer, men for hele vort Erhvervsliv, at De netop i de vanskelige Krigsaar har staaet paa den Post, De indtager som en af Hovedmændene i det handelspolitiske System, der har faaet sin Slutsten i Erhvervenes Fællesudvalg.

Det er da naturligt, at vi, der i disse Aar har haft rig Lejlighed til paa nærmeste Hold at følge og vurdere det Arbejde, De har udført, føler Trang til at give vor Følelse af Taknemlighed et synligt Udtryk. Vi beder Dem derfor i Dagens Anledning at ville modtage et Maleri af Maleren Hans Smidth, hvilket vi efter Deres Tilbagekomst til Kjøbenhavn vil tillade os at overrække Dem.

For Medlemmerne af Industriforeningens Bestyrelse og Repræsentantskab samt Industriraadet:

O. V. Kayser. Benny Dessau.

Kjobenhavn, 30. September 1918.

Efter at Ingeniør Foss var kommet tilbage fra Jylland, hvor han havde tilbragt Fødselsdagen, modtog han derefter det omtalte Billede, der overraktes ham i hans Hjem af en Deputation fra Giverne.

Elektrificering af Sveriges Jernbaner.

I den svenske »Järnvägsstyrelsen« er der fornylig afsluttet en af Regeringen i December 1915 anordnet Redegørelse om Elektrificering af Landets Jernbaner.

Nødvendigheden af at indføre elektrisk Drift ved Jernbanerne motiveres nu saavel i Sverige som andre Steder med Henvisning til dels de uhørte Brændselsomkostninger ved Dampdriften, dels Nødvendigheden af at udvikle Jernbanevæsenet.

Man maa for Fremtiden regne med temmelig høje Kulpriser. Selvom Verdenskrigen inden ret længe skulde høre op, bliver dens Følger dog meget langvarige, og en uoverskuelig lang Tid vil gaa hen, inden Forholdene bliver som de var før Krigen. Det udenlandske Brændsel ventes derfor i Sverige som hos os for Fremtiden at blive meget dyrt. Allerede nu er Brændselsomkostningerne enorme. Man har beregnet, at hvis de svenske Statsbaner var blevet elektrificerede helt og holdent i Aar 1913, vilde Omkostningerne herfor ikke være blevet højere end Brændselsomkostningerne for Aar 1918, d. v. s. Elektrificeringsomkostningerne vilde være blevet amortiserede paa et eneste Aar. Det gaar heller ikke i Længden delvis at varetage Brændselsbehovet ved Hjælp af Brænde, som man nu gør i Sverige og Norge. Man fyrer saa efterhaanden alle Skovene op. I Aar 1917 var det svenske Forbrug af Ved 40 Mill. Kbm., medens Tilvæksten i Skovene beregnes til 25 à 30 Mill. Kbm., og desuden anvendes ogsaa Kul i stor Udstrækning. Elektrificeringen skulde forøvrigt kunne betale sig, selvom Sverige ikke havde Adgang til Vandkraft, da Brændslet mere økonomisk kan udnyttes i Dampcentraler. Kul, som anvendes i Dampcentraler, giver i bedste Tilfælde et Udbytte af 2,5 Gange mere Trafikarbejde, end hvis det forbrændte i Damplokomotiver; ellers kan Udbyttet blive endogsaa 6 Gange saa stort. I Dampcentraler kan desuden ogsaa benyttes Torv og andet Brændsel. Kraftbehovet ved elektrisk Drift er ikke saa stort, som man skulde vente. Alene Trollhättans Kraftværk leverede i Aar 1917 den Kraftmængde, som var nødvendig (for Aaret 1913) til at drive alle Statsbanerne og samtlige Privatbaner i Sverige efter Aar 1913's Trafik.

Endvidere kræver Udviklingen af Jernbanevæsen dettes Elektrificering. Rejserne maa gøres hurtigere og Lokomotiverne stærkere. Et Damplokomotiv af almindelig evropæisk Type udvikler i Stigninger højst 1,000 HK., mens det største svenske elektriske Lokomotiv har en Styrke af 2,500 HK., og det turde ikke vare længe, før man faar 5,000 HK. Lokomotiver foran Togene. Saadanne findes allerede i Amerika. En Rejse fra Stockholm til Kiruna varer nu 39 Timer; ved elektrisk Drift skulde Rejsen kunne gøres paa 18 Timer. En Rejse med elektrisk Jernbane fra Stockholm til Göteborg anslaas til at vare $5^1/_2$ Time. Herved kan bemærkes, at Maksimalhastigheden ikke derfor behøver at overstige den nuværende, medens man ved elektrisk Tog faar bedre Middelhastighed. Damptogenes Hastighed i Stigninger gaar ned til 22 à 24 km., hvorimod de elektriske Togs Hastighed skulde kunne blive omkring 75. Farten skulde altsaa blive jevnere.

Elektrificeringen af de svenske Baner skulde kunne fuldføres i Løbet af 10 Aar. For Fuldførelse af Projektet findes 7 disponible Kraftkilder: nemlig Lagan, Götaälv, Motalaström, Dalälven, Indalälven, Umeälven og Anlægene i Luleåälv. De fornødne Vandfald er i Statens Hænder, og flere store Kraftstationer er allerede byggede.

Det beregnes, at særlige Ledninger skal anlægges for Belysning m. m. langs Jernbanelinierne. Disse Ledninger skulde da ogsaa kunne fordele Kraft til Landbrugets Elektrificering.

Endelig skal anføres, at man nu i Sverige har overvundet den tidligere Frygt for, at elektriske Baneanlæg under Krige skulde være særlig saarbare. Nu ser man anderledes herpaa, idet man under en Krig bliver afskaaret fra Tilførsel af Kul, medens Skade paa Kraftstationer eller Linier og Ledninger let kan repareres.

Betænkningen og tilhørende Plan har vakt stor Opmærksomhed i vort Naboland og Planens Realisering turde kun være et rent Tidsspørgsmaal.

□□□□□□

Amerikanske Industriorganisationer.

I tyske faglige og tekniske Tidsskrifter, delvis ogsaa i selvstændige Værker, gør en Række tyske Forskere (f. Eks. Grossmann, W. A. Dyes) interessante Sammenligninger mellem tyske og engelsk-fransk-amerikanske Industriforhold. Bl. a. har (i Chemiker Zeitung Nr. 31, 1918) Dr. Dyes anstillet en Sammenligning mellem tysk og amerikansk *Farve- og Lakindustri* og knytter dertil nogle Betragtninger, som synes at være af almen Interesse.

Han gør opmærksom paa, at den samlede tyske Produktion i kemisk Industri for 1913 havde en Værdi af c. 2000 Mill. M.; i 1914 producerede alene Medlemmerne af den amerikanske *National oil, paint and varnish association* for c. 2000 Mill. Doll. af Olier, Fernisser, Farver, Lakker (ganske vist er heri sandsynligvis indbefattet Produktionen af Petroleum).

Forf. knytter hertil Betragtninger, som jo i det hele er rigtige, over i hvilken Grad navnlig den amerikanske Lak- og Fernisindustri er gaaet foran den tyske. — Det er i Fagkredse jo velkendt, at engelske Lakker særlig har haft Forrangen, men i de sidste Aar er de amerikanske, ikke mindst paa Grund af Specialitets-Arbejde, gaaet stærkt frem.

Endvidere anføres et betegnende Eksempel. En Dr. Gardner fra *Institute for Industrial Research* har fremstillet en ny Farve, der bl. a. udmærker sig ved sin store Modstandsevne overfor Ild og Varme. I Beretningen om denne Farve meddeles saa, at Ejendomsretten til den ejes af Fabrikernes Sammenslutning og at enhver Farvefabrik af godt Ry i U. S. A. kan erhverve sig Fabrikationsretten og for Varen anvende dels Sammenslutningens Handelsmærke, dels vedkommende Fabriks egne Etiketter og Varebetegnelser.

Idet det selvfølgelig maa antages at dette Tilfælde ikke er et enkeltstaaende, fremgaar heraf to hver for sig interessante Følger af en saadan Sammenslutning mellem en Række Industrivirksomheder indenfor

samme Gruppe: den ene er den, at Foreningen af Fabrikanter overtager en vis Garanti for de Varer, der produceres af de enkelte Medlemmer (og bekræfter denne Garanti gennem Sammenslutningens Mærke paa vedkommende Vare). Den anden betydningsfulde Følge er den, at en saadan Sammenslutning er i Stand til at oprette og drive et *Fælleslaboratorium* for den Industrigren, Talen er om — og et Laboratorium, der m. H. t. sin Indretning, sit Personel og sin Ydeevne sikkert i de allerfleste Tilfælde vil være adskilligt foran, hvad i hvert Fald de mindre eller mellemstore Enkeltvirksomheder hver for sig kan sætte i Gang. Metoder og Driftsforbedringer, der udgaar fra dette Fælleslaboratorium har saa selvfølgelig hvert Medlem af Sammenslutningen Ret til at blive bekendt med og faa Andel i.

Det er utvivlsomt, at Fremskridtene i teknisk Henseende for de enkelte Virksomheder indenfor en saadan Sammenslutning med Fælleslaboratorium baade vil blive hurtigere og blive billigere for den enkelte.

J. R.

▫▫▫▫▫▫

Farvning med Plantefarvestoffer i Sverige.

Fru Dorothea Zangenberg har med Støtte af det Reiersenske Fond foretaget en Rejse til Sverige for at sætte sig ind i den svenske Almuevævnings Teknik.

Fruen har studeret Spørgsmaalet hos den bekendte Fru Thora Kulle i Lund, hvis fortjenstfulde Arbejde paa dette Omraade er almindelig anerkendt. Da det er Fru Zangenbergs Agt at oprette en Væveskole efter lignende Principer her i Danmark, vil nærmere Redegørelse for Fruens Erfaringer være unødvendige; derimod fortjener en Bog, Fruen har medbragt, at blive kendt i videre Omfang nemlig Ebba Billing: Växtfärgning för Skånsk Konstväfnad.

Heri gennemgaas de Planter, der i Sverige bruges til Farvning i det smaa. Hver Plante beskrives indgaaende, et Billede ledsager Teksten, og ydermere beskrives Farvningens Teknik omhyggelig, ligesom Anvendelse af Hjælpestoffer klarlægges. Endvidere finder hvert enkelt Redskab sin Omtale ledsaget af Illustrationer, alt er saa tydeligt fremstillet, at Fejltagelse saa at sige ikke er mulig; til Slut behandles de enkelte Farver (samt Kombinationer) ledsaget af Opskrifter.

Det er en interessant lille Bog, der fortjener videre Udbredelse. *A. B.*

▫▫▫▫▫▫

National Propaganda.

Efter at have gennemført Avancebegrænsningen overfor Skotøjsindustrien har Professor Birck i nogen Tid opholdt sig i Norges Hovedstad for at holde Forelæsninger ved det derværende Universitet. Samtidig har han dog fundet Tid til at give den norske Offentlighed Oplysninger om Arbejdet for Prisreguleringen i Danmark og til at gøre Propaganda for sit Land. I den norske nationaløkonomiske Forening har han saaledes holdt et Foredrag, som findes refereret i det sidste Hefte af »Norsk Tidsskrift for Haandverk og Industri«. I dette Referat hedder det bl. a. følgende:

»I sit Foredrag, som nærmest formede sig som et Kauseri, kom Foredragsholderen gentagne Gange tilbage til det store Profitbegær og den ringe Loyalitet, han mente at have iagttaget hos Industridrivende og Handlende. Som et Eksempel herpaa nævnte han den Holdning, det danske Industriraad havde indtaget overfor Bestræbelserne for at faa en Overenskomst i Stand med Skotøjsfabrikanterne; denne Optræden fra Industriraadets Side betegnede Taleren som Sabotage, der smagte af Revolution«.

Det maa fremhæves, at Professor Bircks Betragtninger fandt liden Tilslutning blandt hans norske Tilhørere, idet flere af de Talere, der under Diskussionen havde Ordet, klarlagde de virkelige Aarsager til Prisstigningerne, der samtidig godtgjordes at være betydeligt lavere i Danmark end i Norge. Mod Professor Bircks Omtale af den danske Forretningsstand og det danske Industriraad nedlagde den kendte norske Industridrivende, Direktør Throne-Holst, en skarp Protest. Denne Protest støttede han med Henvisning til det danske Industriraads Betænkning, som den norske Industrimand syntes at have et betydelig bedre Kendskab til og fortolke betydelig loyalere end den danske Professor.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Anvendelse af Træuld til Erstatning for Tvist til Pudsning.

Som anført i Omtale af norske Surrogatindustrier i Tidsskriftets Hefte 11 iaar, anvender man i Norge fin Træuld til Pudsetvisterstatning. Dette Materiale er nu herhjemme blevet gennemprøvet af saavel Statsbanerne som Orlogsværftet, der begge med godt Resultat anvender det til den grovere Pudsning og Opsugning af Olie. Til den finere Pudsning og Efterpudsning anvendes dog med Fordel Tvist, saalænge saadan kan faas. Prisen for den fine Træuld stiller sig omkring 56 Øre pr. kg.

Industriens Vilkaar.

Ved Skotøjsordningen fastsættes *Industriens* Avance til nominelt 10, reelt ca. $7^1/_2$ pCt. Netto.

Som Led i samme Regulering var der i Forvejen fastsat Maksimalavancer for *Mellemhandlerne* paa henholdsvis 20, 25 og 30 pCt. af Fabrikspriserne, dog at der ingen Begrænsning gælder for Avancen paa det saakaldte Luksusfodtøj.

Samtidig kan *Børsspekulanter* uhindret afklæde Industrierne og svække den haardt tiltrængte Konsolidering, som møjsommeligt er naaet i de Par gunstige Aar, vi nu har bag os, og fremtvinge Kapitaludvidelser, der nødvendigvis maa føre til Prisforhøjelser for Industriens Produkter og i lige Grad være til Skade for Forbrugerne som for Industrien, hvis Konkurrencedygtighed herved trues. Paa Industriens Papirer har Spekulanterne takket være slige Transaktioner Lejlighed til at tjene adskillige 100 pCt.

Efter denne Skala maales den Omsorg, der i Øjeblikket i vort Samfund vises selve Kernen i Landets økonomiske Liv, nemlig Produktionskraften, som i den kommende økonomiske Kamp og Modgangstid alene kan holde os oven Vande, den som vi maa bygge vor nationale, kulturelle og sociale Fremtid paa. Mon det ikke snart var paa Tide, at man i nogen Grad byttede Rollerne om?

Jernbetonskibsbygning i Danmark.

Dampskibsselskabet »Patria« har i forrige Uge sluttet Kontrakt med A/S Københavns Flydedok og Skibsværft om Bygning af en Jernbeton Lastdamper. Skibet, der udføres som Turretbaad, faar følgende Hoveddimensioner: Længde 231′ — 6″, Bredde 36′ — 8″, Dybde fra Køl til Turretdæk 25′ — 5″. Lasteevnen bliver med en Dybgang af 17′ — 6″ 1800 Ts. D. W., og Skibet bliver, saavidt vides, det største hidtil byggede Jernbetonskib paa denne Side af Atlanterhavet. Skibet bygges som en af de første Nybygninger i Værftets nye Byggedokker ved Frederiksholm.

I Modsætning til de hidtil i Evropa byggede Jernbetonskibe, der er indrettede til Motordrift, udrustes dette Skib med Dampmaskine (600 I. H. K.); alt øvrigt Maskineri og Udrustning er ligeledes som for en almindelig Lastdamper med Jernskrog. Farten bliver $7^1/_2$ Knob. Skibet bygges til Det Norske Veritas' højeste Klasse for søgaaende Skibe.

Jernbetonskroget er projekteret og udføres af Ingeniørfirmaet, A/S Cyclone, der har erhvervet Eneretten til Udnyttelsen af de af Ingeniør Bartels udtagne Patenter vedrørende Konstruktion af Jernbetonskibe, og paa Grundlag af disse Patenter og Konstruktioner er det foreliggende Projekt udarbejdet. Hovedfordelen ved Jernbetonskibe byggede efter »System Bartels« er, at Skroget forsynes med en Dobbeltbund af en saadan Konstruktion, at Skibets Skrogvægt ikke derved bliver større, end den vilde blive med Enkeltbund udført paa sædvanlig Maade.

Ny engelsk Eksportorganisation.

Paa et Møde, som fornylig afholdtes i Manchester, traf man Bestemmelse om at oprette en ny Eksportorganisation: »British Manufactures Corporation«, der skal søge at udvide den engelske Eksport efter Krigen. Dette skal søges gennemført ved Oprettelsen af Agenturer i Udlandet. Tre hundrede Firmaer har allerede sluttet sig til nævnte Korporation, og det menes, at i det mindste 1000 vil gøre det. Da der er foreslaaet en aarlig Afgift af 200 Pund for hver af Medlemmerne, vil Korporationen saaledes kunne regne med en Indkomst af 200,000 Pund.

Finske Importforeninger under Dannelse.

Indenfor forskellige Grene af den finske Industri er man for Tiden optaget af Organisationen af Brancheforeninger for Import og Eksport. Bl. a. har Fabrikanter og Forsælgere af Maskiner og Kemikalier sluttet sig sammen til »Tekniska Förbundet for Import og Export« med Sæde i Helsingfors.

Fiskemel.

Norges Produktion af Silde- og Torskemel har fra 1. Januar til 1. September iaar udgjort ikke mindre end 21,000 Tons. Den samlede Produktion i 1918 menes at blive mere end dobbelt saa stor som ifjor, hvor den udgjorde 16,000 Tons. Silde- og Torskemelet anvendes til Kraftfoder.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Vore Tilførsler efter den dansk-amerikanske Handelsoverenskomsts Afslutning.

Vi gengav i vort sidste Numer den af Udenrigsministeriet udsendte Meddelelse angaaende den dansk-amerikanske Handelsoverenskomst med tilhørende Rationstal for Importvarer. Vi skal hertil oplyse, at Forholdet ikke, som Antagelsen almindelig synes at være, er saaledes, at de i Overenskomsten anførte Importmængder kun drejer sig om Partier, som skal leveres fra Amerika eller maaske fra de samlede Ententemagter. De paagældende Rationstal omfatter tvertimod Danmarks *samlede* Import fra *alle* Lande undtagen Centralmagterne, dog saaledes at Varer fra Finland eller Rusland kun afskrives i Rationerne med deres halve Kvantum. Disse særlige Bestemmelser for Finland og Rusland er selvfølgelig truffet for at opmuntre til Import fra disse Lande og derved spare Tonnage fra andre fjernere liggende Tilforselslande. — Naar Overenskomsten opregner et Antal Varer, da er det endvidere ikke Meningen, at kun disse skal kunne importeres; for andre Varer er der blot ikke fastsat noget bestemt Tal for Importens Størrelse, medens Spørgsmaalet om Licens vil blive afgjort i hvert enkelt Tilfælde.

Af det ovenanførte følger ogsaa, at der ikke ved Overenskomsten er bestemt, hvilke individuelle Partier, der skal tilføres Landet. Rationstallene giver kun Rammen, indenfor hvilken de Firmaer, som Organisationen tildeler Ret til Import, kan faa udstedt Garantierklæringer.

Den franske Generalembargo hævet.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er der fra den kgl. Gesandt i Paris indgaaet et Telegram,

hvorefter Generalembargoen er hævet for Varer, der importeres fra Frankrig til Danmark, naar disse ikke er underkastet Udforselsforbud.

Den engelske Generalembargo hævet.

Ifølge Telegram modtaget fra Danish Trade Office i London, har den engelske Regering tilladt, at Udførslen til Danmark kan genoptages den 3. Oktober.

Nye Garantierklæringer udstedes dog indtil videre ikke for rationerede Varer, forinden Arbejdsplanen for Overenskomstens Administration er endelig fastslaaet.

De genaabnede Tilførselsmuligheder fra England.

Gennem Udenrigsministeriet har man modtaget Meddelelse fra War Trade Department om, at Ansøgninger om Udførsel til Danmark fra 3. Oktober vil blive optaget til Forhandling. Eksportører, der allerede har Ansøgninger hos Departementet, bør henlede Opmærksomheden paa disse ved Opgivelse af Referencenumer; derimod behøves ikke Indsendelse af nye Ansøgninger. Eksporttilladelse vil kun blive givet med Henblik paa Danmarks rimelige Behov og under Hensyn til det engelske Hjemmeforbrug og de Allieredes Forbrug. Ansøgningen skal være ledsaget af Garantierklæringer fra Industriraadet eller Grosserer-Societetet, med mindre disse Erklæringer allerede er afgivne. Ansøgninger, der nu foreligger for War Trade Department paa Uldfabrikata, Bomuldsaffald, Bomuldsgarn, Bomuldstraad, Bomuldsstykvarer og andre Fabrikata af Bomuld, vil dog ufortøvet komme til Behandling efter Tur uden yderligere Henvendelse fra Ansøgerne. Nye Ansøgninger kan for Tiden ikke modtages, undtagen for Uldfabrikata.

Afgivelse af Værdianmeldelser ved Ud- og Indførsel.

Erhvervenes Fællesudvalg har siden den 15. December 1917 afkrævet alle Vareeksportører, og siden 1. Marts 1918 ogsaa alle Vareimportører, *Værdianmeldelse ved Varers Ud- og Indførsel* til Brug for den af Udvalget udarbejdede Værdistatistik af Hensyn til Vareudvekslingen med Udlandet.

Som Følge af at *Statistisk Departement* har udvidet sin Statistik til at omfatte Værdistatistiken, er nævnte Ordning bortfaldet fra og med den 1. Oktober d. A. *undtagen for Indførsel sydfra.*

Der vil saaledes indtil videre til Brug for Erhvervenes Fællesudvalg kun være at afgive Værdianmeldelse for:

a) Varer, der ankommer med Bane eller Post via den tysk-danske Grænse eller via Warnemünde-Gjedser.

b) Varer, der ankommer med Skib fra tysk Havn.

Værdianmeldelsen maa som hidtil afgives i Indførselsøjeblikket, uanset om Varen først senere klareres.

Silkevarer som Transitgods.

I et Cirkulære af 28. August meddelte Industriraadet de nærmere Bestemmelser vedrørende Transit gennem Tyskland af Varer fra Schweiz. Hertil er nu kommet en Særbestemmelse for *Silkevarer*, idet der for disse ikke skal afgives nogen B-2 Erklæring for at opnaa Gennemførselstilladelse.

Eksport til Australien.

Udenrigsministeriet meddeler, at der fra den kgl. Generalkonsul i Melbourne er modtaget følgende Telegram, vedrørende Varer, der indføres til Australien efter 1. Januar n. A.: Det forlanges, at der i Fakturaerne skal opgives Hjemstavnsprisen for alle Varer, der deklareres efter 1. Januar 1919. Eksportører skal underrette High Commissioners Kontor, Tolddepartementet, London.

Afgifter for Erklæringer.

Opmærksomheden henledes paa, at Industriraadet ser sig nødsaget til indtil videre at forhøje Afgiften for Udfærdigelsen af Garanti-Erklæringer ved Importen Vest fra, saaledes at Gebyrerne fra 15. ds. bliver beregnet efter nedenstaaende Skala:

For	Beløb	indtil	500	Kr. inkl.				2	Kr.
»	»	over	500	»	til	1,000	Kr. inkl.	3	»
»	»	»	1,000	»	»	3,000	» »	4	»
»	»	»	3,000	»	»	5,000	» »	5	»
»	»	»	5,000	»	»	8,000	» »	8	»
»	»	»	8,000	»	»	10,000	» »	10	»
»	»	»	10,000	»	»	15,000	» »	15	»
»	»	»	15,000	»	»	20,000	» »	20	»
»	»	»	20,000	»	»	50,000	» »	30	»
»	»	»	50,000	»	»	100,000	» »	40	»
»	»	»	100,000	»	»	200,000	» »	50	»
»	»	»	200,000	»	»	300,000	» »	60	»
»	»	»	300,000	»	»	350,000	» »	70	»

og derefter $1/5$ ‰ af Beløbet (afregnes kun i hele Kroner; 50 Øre og derover forhøjes).

Herfra *undtages* Erklæringer vedrørende Varer fra *Amerika*, for hvilke det *dobbelte* af ovenstaaende Gebyrer vil være at erlægge.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18. Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 17 1. NOVEMBER 1918

Betyder Krigens Afslutning Begyndelsen til en Højkonjunktur?

Af Direktør *W. Engel.*

Med ovenstaaende Titel har en erfaren og belæst Økonom, *Felix Toerpe*, Magdeburg, skrevet en frisk og tankevækkende lille Afhandling (2. Oplag 1915, Magdeburg), som i »Weltwirtschaftliches Archiv«, Januar 1916, er blevet kritiseret og kompletteret af den kendte tyske Nationaløkonom Dr. *Franz Oppenheimer*.

Hvad disse to Sagkyndige for $2^1/_2$ Aar siden af de allerede den Gang synlige Symptomer kunde udlede, har hidtil saa fuldkomment holdt Stik og synes endnu at have samme Sandsynlighed med Hensyn til Tiden efter Krigen, at et kort Resumé af deres Argumenter anvendt paa danske Forhold turde have Interesse for vore Læsere.

I alle Lande, saavel de krigsførende som de neutrale, har den store Pengerigelighed været et typisk Krigsfænomen. Denne Rigdom af rørlige Penge har sin Grund i forskellige Aarsager.

For det første kommer den deraf, at alle Landmænd, Fabrikanter og Handlende har gjort deres Varer og Forraad til Penge.

For det andet er nødvendiggjorte Reparationer, Udvidelser, Nyanlæg og Nybygninger foreløbig skudt ud.

Disse to Omstændigheder, der ogsaa er velkendt hos os, forøger ganske vist ikke Formuen, men de gør, at Pengene er parat til hurtigst muligt atter at faa den vante Anvendelse. De vil bevirke et Varekrav, der vil gøre sit til at holde Priserne oppe, til alle Lagre og Stalde er fyldte igen.

Der er dog ogsaa en tredie Aarsag til Pengerigeligheden, navnlig hos de krigsførende men ogsaa andre Steder. En ikke ringe Del af de flydende Penge stammer her fra ægte Sparsommelighed. Ganske vist har man produceret mindre end i Fredstid, men man har indskrænket Behovet endnu betydeligt mere, umiddelbart gennem Mindreforbrug og middelbart gennem bedre Organisation og Administration, ogsaa gennem Undgaaelse af Kraftspild ved Strejker, Arbejdsløshed og Mellemhandlere etc. og endelig ved stærk Udnyttelse af tidligere ubrugte Arbejdskræfter (Kvinder, Børn og Fanger).

Disse virkelig tjente Penge er ogsaa likvide og ønsker at finde Anvendelse. Gennem Emissioner, Udvidelser og Nyanlæg medvirker ogsaa de til et nyt Varekrav og højere Priser.

Dette almindelige Varekrav hele Verden over vil have til Følge en meget betydelig Anspændelse af Trafikmidlerne, navnlig Søtrafiken, og da Tonnagen efter Krigen vil være overordentlig indskrænket, betyder dette en lang Periode af høje Fragter trods formodentlig billigere Sejlads. Foruden at dette yderligere vil forøge Pengerigeligheden hos de søfarende Nationer, vil Fragterne bevirke højere Varepriser.

Alle disse Slutninger støtter sig til Forholdene, som de var før Krigen, og begrundes i en Formindskelse af Tilbudet eller rettere Tilførslen. Men Krigen vil efterlade Evropa i en meget forandret Tilstand, navnlig i Retning af stærkt forøget Efterspørgsel. Ogsaa her vil vi kunne skelne mellem forskellige Aarsager.

For det første har Krigen i bogstaveligste Forstand lagt ikke ubetydelige Landstrækninger i

Ruiner. Byer, Baner, Veje, Marker og meget andet maa atter genopbygges og lægges under Kultur. Ogsaa Skibe maa bygges i vældigt Omfang for blot at naa den præbellistiske Handelsflaades Størrelse igen.

For det andet er Befolkningen i de vestevropæiske Lande trods Krigens vældige Ofre vokset, dels ved indre Fødselstilgang, men ogsaa ved Tilbagevandring til Moderlandene fra hele Verden. Nu har Byggeriet allerede 1¼ Aar før Krigen ligget meget flovt og under Krigen ganske stille. Overalt er der Bolignød, og i hele Vestevropa vil man efter Krigen finde et stærkt Krav efter Bygninger for at huse de mange Mennesker, og Værksteder, Fabriker, Baner, Kulturanlæg m. m. for at beskæftige dem.

Alt dette betyder høje Konjunkturer i de Brancher, der hænger sammen med Bygningsvæsenet, Jern, Teglsten, Cement, Kalk, Grus, Glas, Trælast, Installationsmateriale etc. Og man ved, hvad dette betyder for de øvrige Konjunkturer.

Men foruden denne forøgede Efterspørgsel, der ligger i at de gamle Markeder maa genoprettes og tilpasses den voksede Befolkning, ligger den vigtigste Aarsag til Højkonjunkturen i Aabningen af ganske nye Markeder, der hænger sammen med de mange nye Statsdannelser, der tør ventes, med Lilleasiens og Balkans Frigørelse o. s. v.

Endvidere har Dyrtiden under Krigen drevet Lønningerne i Vejret, og efter Krigen vil disse af økonomisk-tekniske Grunde vedblivende være betydelig højere, fordi Døden har krævet saa mange Ofre, og af psykologiske Grunde, fordi Kravet fra neden om større Ydelser vil vise sig at være blevet stærkere og Modstanden fra oven svagere. Denne Lønstigning vil være større end man i Almindelighed tror, fordi Grundlaget for alle Lønninger er Landarbejderens Løn, og denne vil stige meget betydeligt, fordi saa mange Landarbejdere er faldet og mange af de andre ikke vil vende tilbage til Landarbejdet og først og fremmest fordi de store Beholdere af vandrende Landarbejdere i Galizien og russisk Polen er udbrændte og tømme.

Denne store og almindelige Lønstigning betyder den stærkeste Støtte for Højkonjunkturen. Den betyder en umaadelig Forøgelse af de bestaaende Markeders Købeevne. Naar man f. Eks. blot tager Tysklands ca. 18 Millioner Arbejdende og antager, at deres Løn stiger gennemsnitlig med 500 Mark aarlig, saa betyder dette et nyt Marked paa 9 Milliarder Mark alene i Tyskland, hvilket omtrent svarer til og ophæver hele Tysklands Udførsel. For vort Vedkommende vilde en Lønstigning af 500 Kroner aarlig mod Tiden for Krigen for hver af vore ca. 750.000 arbejdende Mennesker betyde en Forøgelse af vort Marked med 375 Millioner Kroner.

Saaledes i alle Lande, og disse enorme Forøgelser af Købeevnen vil sætte Behovet op med tilsvarende Varekrav og Anledning til Højkonjunktur.

Alle de her fremførte Momenter er stærke Grunde, der tillader at slutte sig til en langvarig og kraftig Højkonjunktur efter Krigens Afslutning. Det har nu sin Interesse at undersøge de Momenter, der kunde virke hemmende paa en Højkonjunktur.

Her kommer i første Linie de Betænkeligheder, som de høje Lønninger kunde fremkalde. Vil de bevirke, at Evropa bliver mindre konkurrencedygtigt paa Verdensmarkedet eller vil vore Markeder endda blive angrebet fra Lande med lavere Lønninger? — Gammel Erfaring viser dog, at Lande med høj Løn kan eksportere lige saa godt til Lande med lav Løn som omvendt. Man bør i denne Forbindelse gøre sig det klart, at Udviklingen af Maskineriet er en Funktion af Lønnens Højde, fordi Maskinen laboratisk set sparer Løn. Jo højere Lønnen er, des mere fuldkomne Maskiner bliver rentable og økonomisk mulige. Men saadanne Maskiner frembringer hyppigst et meget billigere og derfor eksportmuligere Produkt. Man kan derfor slutte, at stiger Lønnen i Evropa, saa vil Produktionen blive tilsvarende fuldkomnere og Eksporten ad denne Vej opretholdes. Man vil derfor næppe kunne paastaa, at de høje Lønninger bliver en Fare for Højkonjunkturen.

I anden Linie maa man regne med en stærk Stigning af Rentefoden for lang Tid fremefter, fordi de før paaviste store Vare- og Udvidelseskrav vil lægge Beslag paa al Kapital og kræve mere end det, der staar flydende til Raadighed. Dette vil nok trykke den enkelte Foretagsomheds Udbytte. Navnlig vil det have maaske endda alvorlige Følger for Grundbesidderne paa Landet og i Byerne, fordi stigende Rentefod altid følges af synkende Grundpriser. Men paa den samlede evropæiske Konjunktur behøver en saadan Stigning af Rentefoden ikke at have nogen bremsende Indflydelse, saa længe Folkenes Købeevne

er stor nok til at betale noget højere Priser. Man bør jo nemlig ikke glemme, at Renter ikke blot skal betales, men paa den anden Side ogsaa modtages. De smaa Rentiers vil have gode Dage, medens Producenterne stønner. Men disse Rentiers hører jo ogsaa til Forbrugerne, der køber Producenternes Frembringelser. Lige saa meget som Renteydernes Købekraft falder, lige saa meget stiger Rentenydernes. I den store evropæiske Omsætningshelhed vil Rentefodens Stigning derfor næppe være et Moment af kvælende Betydning for Højkonjunkturen.

I tredie Linie kommer Skatterne. Naturligvis vil alle Folkeslag, navnlig de krigsførende, komme til at betale meget betydelige Skatter, der vil hemme den økonomiske Fremgang for hver enkelt Skatteyder. Den Del af Skatterne, der anvendes til Understøttelser og Pensionering af Krigsinvalider og -efterladte, og som tjener som Rentebetaling for indenlandske Laan, er atter kun en Omlægning af Værdierne, idet de forøger Købeevnen hos Modtagerne i samme Grad som de svækker den hos Skatteyderne. Anderledes med den Del af Skatterne, der dækker Renterne af udenlandske Laan, navnlig i Amerika. Her kunde der være en Fare for den evropæiske Højkonjunktur, idet disse Beløb svækker de evropæiske Markeder til Fordel for et andet Samfund. Men da man i Amerika allerede længe før Krigen har haft særlig høje Lønninger, og da dette Land ogsaa staar som Deltager i Krigen, vil det ved Fredsslutningen være i en lignende Situation som Evropa, og det er dog et stort Spørgsmaal, om disse Laans Renter vil styrke det amerikanske Tilbud saa meget, at det efter Krigen kan være en Fare for en almindelig Højkonjunktur i den gamle Verden.

Endelig kunde man som en Mulighed se en Fare for Højkonjunktur deri, at en af de krigsførende Parter kom til at betale en klækkelig Krigsskadeserstatning. Dette vilde ganske vist svække Købeevnen hos den betalende Part ganske betydeligt, men det vilde ikke gavne Sejrherrerne, at saaledes den anden Halvdel af Evropa var ude af Stand til at betale de høje Priser og derved forhindre Udviklingen af en almindelig Højkonjunktur. Man kan derfor gaa ud fra, at selv om der bliver Tale om Krigsskadeserstatninger, saa vil Kravene ikke blive spændt saa højt, at de aldeles vil lamme Modparten. Men mindre Erstatning vil formodentlig kun virke som Laan optaget i Udlandet og vil hjælpe den sejrende Part øjeblikkelig ud over Valutaspørgsmaalet. Og dette vil før virke fremmende end hemmende for en Højkonjunktur. Den samme Virkning vil det have, hvis Kontributionerne dikteres i Form af Koncessioner eller handelspolitiske Fordele.

Sluttelig vil det ganske vist kunne have alvorlige Følger, hvis de tilbagevendende Soldater fysisk ikke bringer den gamle Legemskraft og psykisk ikke den gamle Vilje til Fredsarbejde med hjem. Men dette er Spørgsmaal, til hvis Besvarelse man ikke logisk kan slutte sig, og som derfor kun kan staa aabent som en Betænkelighed.

Naar man vil se bort fra denne sidste Bekymring, turde det fremgaa, at alle de Momenter, der peger i Retning af en udpræget Højkonjunktur, er ret stærke og alsidige, medens de, der peger i modsat Retning, er svage og angribelige. Maaske bør dog det ene farlige Punkt, nemlig Grundejendom og Obligationsmarkedet særlig fremhæves, navnlig hos os, hvor Grundværdien i den sidste Tid vistnok er drevet usundt højt op.

I det store og hele har man derfor Ret til at haabe paa en sund og kraftig Højkonjunktur efter Krigen, saaledes at Frugten af denne frygtelige Svøbe vil kunne blive en Stigning af Lønhøjden, af Eksistensbetingelserne og hele det civilisatoriske og kulturelle Niveau hos alle Folkeslag.

Den engelske Svovlsyreindustri.

Krigsindustri-Afvikling og industriel Konsolidering i Udlandet.

I de sidst hertil ankomne Numre af »Chemiker Zeitung« finder vi en meget interessant Artikel af Dr. Wilhelm A. Dyes, der beskæftiger sig med de engelske og amerikanske Svovlsyreindustriers Forhold og Udvikling under Krigen. Da Artiklen endvidere frembyder anden Interesse, idet den belyser en Industrigrens Forberedelser til at imødegaa de naturnødvendige

Forandringer, som Krigens Ophør vil bringe, og da Planerne i udstrakt Grad løser dette brændende Spørgsmaal, der ogsaa uden Tvivl vil paatvinge sig herhjemme, skal vi i det følgende fremføre Dele af engelske Beretninger samt et Uddrag af Doktor Dyes's Meddelelser ledsaget af Kommentarer.

Med Hensyn til den engelske Svovlsyreindustri blev der af Regeringen i Februar 1917 nedsat et Udvalg med det dobbelte Formaal at varetage Nationens og denne Industris Fremtidsinteresser, i hvilket Udvalg blandt andet Repræsentanter for de største Svovlsyre- og Superfosfatfabriker fik Sæde.

Af Udvalgets nu afgivne Beretning fremgaar, at Ind- og Udførslen i England af Svovlsyre før Krigen ingen Rolle spillede. Udvindingen foregik for største Delen i Blykamre, Efterspørgslen efter koncentreret Syre var yderst ringe, og 3 Firmaer dækkede hele Forbruget. I Forbindelse hermed kan nævnes, at Svovlsyren til Superfosfatfabrikationen var en Sæsonartikel, der før Krigen krævede 30 pCt. af Forbruget. Yderligere blev der anvendt større Kvanta til Klorkalk, ligesom Fabrikationen af Saltsyre, Sulfat, Alun, Regeneration af Fedt (sp. fra Tekstilindustrien), Kobbervitriol m. m. krævede betydelige Mængder, medens Farverierne, Blegning, Farvefabrikerne, Olieraffinaderierne og Sprængstofindustrien kun lagde Beslag paa forholdsvis mindre Kvanta.

Ved Begyndelsen af Krigen blev der paa Foranledning af Lord Moultom nedsat et Udvalg, der skulde beskæftige sig med Svovlsyrespørgsmaalet, og Svovlsyrefabrikanterne indvilgede i at give Regeringen Tilsagn om dennes Præferencestilling med Hensyn til Aftagelse af Syre til Ammunitionsfremstilling. Som Følge af denne Industris stærke Forøgelse maatte Mangel paa Svovlsyre naturnødvendigt gøre sig gældende, og dette gik i første Række ud over Gødningsindustrien.

Den kolossale Udvidelse af Sprængstofindustrien maatte nødvendigvis kræve vidtrækkende Ændringer i Svovlsyrefremstillingen. I Begyndelsen blev der kun bygget Anlæg til Koncentrering af Kammersyren. Produktionen af denne blev forøget derved, at man udnyttede Blykamresystemerne intensivere, forringede Svovlsyretilskudet til Gødningsindustrien og endvidere for visse Industriers Vedkommende indførte Anvendelsen af surt Sulfat som Erstatning for Svovlsyre, idet samtidig Oleum i betydeligt Kvanta indførtes fra U. S. A. Man blev imidlertid hurtig klar over, at disse Forholdsregler langt fra var fyldestgørende, og man anlagde derfor nye Virksomheder til Fremstilling af Oleum i Forbindelse med Regeringssprængstoffabrikerne, samtidig med at det blev paalagt de private Fabriker at udvide deres Kammersystemer og Koncentrationsanlæg. Resultatet heraf er, at England raader over en Svovlsyreindustri, hvis Kapacitet er langt større end det tilsvarende Forbrug før Krigen, og hermed er der for denne Industri skabt det samme vanskelige Spørgsmaal som for saa mange andre Krigsindustrier: »Hvorledes bliver Tiden efter Krigens Ophør, naar Efterspørgslen falder?« Gaar man ud fra, at der vil indtræde normale Arbejdsforhold efter Krigen, saa er Kammersyrekapaciteten omtrent 60 pCt. større end før Krigen, og af disse 60 pCt. falder omtrent Halvdelen paa Anlæg, der hører under Ammunitionsministeriet eller er forpagtet af dette.

Naar vi nærmere undersøger Forholdene indenfor den engelske Ammoniumsulfat- og Superfosfatindustri, saa var disse Industrier som sagt før Krigen Hovedaftagerne af Svovlsyre. Imidlertid har Fremstillingen af Biprodukter indenfor disse Industrier taget stærk Fart. Før Krigen var Produktionen omtrent 400,000 Tons Ammoniak beregnet som Ammoniumsulfat. Omtrent 15 pCt. af Produktionen kom imidlertid ikke paa Markedet i Form af Sulfat, men som andre Ammoniakprodukter, og af Produktionen af Ammoniumsulfat anvendtes kun 60,000 Tons i Moderlandet, Resten blev udført. I de Aar, der gik forud for Krigen, var Fremstillingsforholdene for Superfosfat ret usikre, idet Indførslen deraf tog stærkt til samtidig med at Udførslen gik tilbage fra 160,000 Tons i 1911 til 63,000 Tons i 1913. Grunden hertil er i første Række Fremkomsten af ny Superfosfatfabriker i de Lande, der tidligere var henvist til Import og tildels en Følge af den kontinentale Konkurrence, idet man der paa Grund af gunstigere Forhold (Zinkraamaterialer) var i Stand til intensiv Konkurrence, saa meget des mere som England maatte indføre saavel Svovlkis som Fosfater.

Under Krigen er Ammoniakfabrikationen i Forbindelse med Spørgsmaalet om Biproduktfremstillingen ved Forkoksningsprocessen undergaaet visse Forandringer og Fremskridt. Selve

Fremstillingen af Ammoniumsulfat udviser imidlertid en forbigaaende Formindskelse, idet store Ammoniakmængder er gaaet til Ammoniumnitratfremstilling, samtidig med at Svovlsyren i første Linie gik til Sprængstoffabrikationen. Meget betydelige Anlæg er oprettet med det Formaal at koncentrere den raa Ammoniak, og en stor Del af den Ammoniak, der var bestemt til Ammunitionsfremstilling, blev brugt i en saadan Form, at Anvendelse af Svovlsyre ved Processen ikke var nødvendig. Resultatet er en Tilbagegang i Ammoniumsulfatproduktionen fra 350,000 Tons aarlig til 250,000 Tons. Da samtidig den indførte Chilesalpeter blev anvendt til Ammunitionsfremstilling steg Efterspørgslen efter Ammoniumsulfat til Gødning stærkt, i hvilken Anledning Landbrugsministeriet bestemte, at hele Overskudet af Landets Ammoniumsulfatprodukt gik til Gødning, idet samtidig Udførslen næsten bortfaldt, saaledes at kun ringe Mængder blev udført til de Allierede samt britiske Besiddelser. Den store Mangel paa disponibel Svovlsyre har ligeledes bevirket Superfosfatfabrikationens stærke Tilbagegang[1]).

Hovedanvendelsen af Svovlsyre efter Krigen vil antagelig blive til Gødning. Storbritannien vil behøve mere Ammoniumsulfat til Landbruget, men Udførslen heraf vil sandsynligvis gaa tilbage, fordi Tyskland agter at fremstille store Mængder Luftsalpeter. Naar England optager Fabrikationen heraf, saa gaar nødvendigvis Svovlsyreforbruget tilbage, da herved denne ikke mere behøves til Fremstilling af Salpetersyre; det drejer sig altsaa i Virkeligheden hovedsagelig om en Udvidelse af Gødningsindustrien. Utvivlsomt kan Storbritannien anvende en betydelig større Mængde Superfosfat, og Sagkyndige erkender, at et saadant forstørret Forbrug vilde være særdeles ønskeligt. Anvendelsen af større Svovlsyremængder til Fremstilling af Superfosfat maa desuden have stor Tillokkelse, idet Landbruget derved forbedres og Jorden yderligere udnyttes; men i hvert Tilfælde vil der blive et stort Overskud af Svovlsyre, der ikke vil være Anvendelse for.

Udvalgets Betænkning gaar nu ud paa, at *alle Fabriker maa arbejde sammen for i Nationens Interesse at forøge Leveringsevnen og gøre Produktionen billigere.* Dette kan kun opnaas ved Sammenslutning i et stort Syndikat, hvis repræsentative Karakter med alle Midler maa fastslaas og sikres.

Mindst 35 pCt. af den før Krigen disponible Produktion staar efter Krigen til Disposition, og Anvendelsen af dette Overskud vil frembyde store Vanskeligheder. Efter de Forslag, der er stillet, vil en forholdsmæssig Produktionsforringelse for hver enkelt Fabrik *ikke* finde Sted, da en saadan vilde bevirke, at de mindre gunstigt arbejdende Bedrifter bibeholdtes, hvorved den samlede Industris Produktionsomkostninger forøgedes. Fremgangsmaaden maa derimod være den, at de mindre rationelt arbejdende Anlæg udskydes, og *derved* Produktionsoverskudet formindskes. Mange Fabriker vil naturligvis herved komme i en ubehagelig Situation, men disse maa beslutte sig til ganske at nedlægge de forholdsvis mindre leveringsdygtige Anlæg. Til Udligning af de herved nødvendigvis fremkomne Tab skal Regeringen stille visse Beløb til Disposition, ligesom Finansmyndighederne skal drage Omsorg for, at disse Fabrikers Nedlæggelse lettes. Naturligvis skal nogle af disse Anlæg bibeholdes til at dække den aarlige Stigning af Forbruget, der før Krigen var ca. 3 pCt. aarlig.

Blandt de af Udvalget vedtagne Bestemmelser skal endvidere nævnes, at der stilles Forslag til Dyrkning af Demonstrationsarealer i de forskellige Landsdele, saaledes beliggende at Landmændene i Nærheden har let ved at iagttage den Virkning, som Anvendelse af Kunstgødningsmidler frembringer. Omkostningerne herved tilskyder Regeringen. Ydermere henstilles det til Regeringen at offentliggøre alle Tal vedrørende Fremstillingen af den Svovlsyre og de Kemikalier, som Ammunitionsministeriet og Regeringen under Krigen har fremstillet, og om muligt udbrede dette Materiale saa meget som muligt, idet herved alle kemiske Industrier vil være i Stand til at komme i nøje Kontakt til de enkelte Fabrikationers Omkostninger.

Sir William Pearce fra Spencer Chapmann & Messel, Ltd., har anslaaet Englands Overskud af Svovlsyre efter Krigen til 350,000 Tons aarlig, andre Beregnere mener endda 4—500,000 Tons. Det siger sig selv, at Følgen vil være ikke alene Fabrikationens Indskrænkning, men ogsaa — efter det engelske Regeringsudvalgs Beretning — Nedlæggelse af de mindst økonomisk arbejdende Fabriker. Nødvendigheden af at foretage disse Skridt er blevet mødt med stor

[1]) Før Krigen indførte England hovedsagelig Svovlkis fra Spanien og Norge. Imidlertid er under Krigen Anvendelsen af australsk Zinkblende begyndt at spille nogen Rolle.

Forstaaelse i England, næsten ingen har protesteret herimod; Spørgsmaalet bliver da i anden Række at fastslaa, hvilke Fabriker, der arbejder mindst rationelt, samt hvilke Erstatninger, der bør ydes disse Fabriker. Regeringen har bestemt, at det tillades Svovlsyrefabrikerne at afskrive 10 pCt. p. a. paa deres Anlæg beregnet fra Aaret 1915, og Regeringen har oprettet et særligt Fond af hvilket Erstatning til de udsorterede Fabriker skal tages. (Det drejer sig altsaa paa en vis Maade om en lignende Fremgangsmaade som i Tyskland, hvor de af Svovlsyrefabrikerne henlagte Reservebeholdninger benyttes til Afskrivning paa de ny Svovlfabriker.) Ved de engelske Forhandlinger blev der lagt Vægt paa, at alle Fabrikanter af Svovlsyre tiltraadte Foreningen; Undtagelser blev overhovedet ikke tilladt, saaledes at man her staar overfor et Tvangssyndikat de facto. Af særlig Vigtighed er naturligvis Forholdet til de smaa Fabriker, der frygtede for, at deres Interesser ikke skulde blive varetaget, idet de henviste til at »Erfaringer pegede paa, at Sammenslutninger af denne Art førte til, at Ledelsen lagdes i Hænderne paa 3 eller 4 store Firmaer eller Direktorer, hvorved de smaa Firmaer blev forfordelt«. Formanden Max Muspratt afgav imidlertid Erklæring om, at de smaa Firmaer ikke skulde blive traadt under Fødder.

Det er ganske interessant at se, hvad »Chem. Trade Jour.« bemærker til de saaledes fremsatte Forslag. Naar denne saakaldte nationale Svovlsyrefabrikantforening med Rette vil bære denne Titel — siger Bladet —, saa maa Foreningens enkelte Medlemmer lade alle Meningsdivergenser fare og skrinlægge al Skinsyge, de maa saa søge at bringe alle Handelsinteresser, Arbejdsforhold o. s. v. under een Hat. Ydermere maa der oprettes et Centralbureau, hvortil knyttes en fagmæssig ledet *Forsøgsstation*, der skal arbejde i Forbindelse med hele Industrien og specielt med en stor Fabrik som Forsøgsobjekt. Denne Central maa organiseres og støttes under Medvirkning af samtlige Foreningens Medlemmer; til Gengæld vejleder Forsøgsstationen samtlige Medlemmer, idet hele det ved Forsøgsstationens Arbejde fremskaffede Materiale ubeskaaret stilles til alle Medlemmers Disposition. En saadan Forsøgsstation vil sikkert betale sig og kunne yde betydeligt Udbytte, men naturligvis maa der stilles Krav om en Mindste-Indtægt, som samtlige Interesserede maa garantere.

(Muligvis vil den stærkt voksende og med stadig mindre Omkostninger arbejdende Svovlindustri i De Forenede Stater, den forstørrede Produktion i Japan og den bedre Udnyttelse af Svovllejerne i Spanien sammen med Tonnage- og Fragtspørgsmaalet føre til, at et Antal Fabriker efter Krigen vil blive ved med at anvende Svovl som Raamateriale i Stedet for Svovlkis.)

Det engelske Udvalg opfordrer sluttelig Fabrikerne til Offentliggørelse af Kalkulationer og øvrige Tal vedrørende Fabrikationen, — vel at mærke først efter Krigen; Chem. Trade Jour.« mener imidlertid, at det vilde være ønskeligt om disse Tal blev offentliggjort snarest, saaledes at de engelske Svovlsyrefabriker allerede nu vilde være i Stand til at ruste sig til den store internationale Konkurrence, der sikkert vil blive skabt efter Krigen. Da hele dette Grundlag allerede har været prøvet af den ovennævnte uhildede Central, er det indlysende, at det meget hurtigt vil lykkes at finde ud af, hvilke Fabriker der ikke arbejder tilstrækkeligt økonomisk.

Hele dette industrielle Program vil sikkert interessere den opmærksomme Læser og ogsaa for en dansk Iagttager give Stof til Eftertanke. Man træffer her et virkeligt storslaaet Forsøg paa at forene nationale Interesser med Særinteresser, og alt synes at tyde paa, at man her er slaaet ind paa den rigtige Vej, og at man — i Modsætning til andetsteds — har opnaaet at vinde Industriens Tillid.

Man bemærker, at den engelske Regering har haft den fulde Forstaaelse af, *at det vigtigste for Industrien er Sikringen udadtil efter Krigens Ophør*, og af Udvalgets Betænkning fremgaar, *at Regeringen ikke har skyet noget Middel for at hjælpe til at konsolidere Industrien paa enhver Maade.* Hertil kommer det storslaaede og dog paa den anførte Maade forholdsvis let realisable tekniske og merkantile Samarbejde, hvorved Enighed indadtil og Styrke udadtil opnaas paa et paa virkeligt gennemprøvet Undersøgelse frembaaret Arbejdsgrundlag, der nødvendigvis maa udvise de for billig Produktion gunstigst mulige Betingelser, idet samtlige Landes Virksomheders Driftsomkostninger har afgivet Grundlag for Udarbejdelsen. Hele dette Arbejde er udgaaet og udgaar fra den ovenfor omtalte Forsøgsstation, som har Æren af at have udført

og vil komme til at udføre denne for sin Industrigren saa vigtige Opgave, og man ser her atter, hvorledes en saadan Forsøgsstation, organiseret og arbejdende paa rette Maade, saa at sige kan blive af revolutionerende Betydning for den paagældende Industrigren, et Forhold, der jo iøvrigt alt herhjemme har fundet sin Bekræftelse. Ingen kan være blind for, at en Industri organiseret efter dette engelske Mønster vil staa meget stærkt i Verdenskonkurrencen, samtidig med at Forholdene indadtil maa siges at være ordnede paa en baade for Industrien og Forbrugerne betryggende Maade. Som det fremgaar af Doktor Dyes' Artikel og som tidligere omtalt beskæftiger man sig ogsaa i vort sydlige Udland stærkt med Realisering af lignende Problemer. Maatte dette for vor i Forhold til de store Landes lille Industri give Anledning til lignende Betragtninger.

▫▫▫▫▫▫

Den russiske Industris Nationalisering.

Overgangslettelser indføres.

Den Nationalisering af Industrierne, d. v. s. Overtagelsen fra Statens Side, som den bolschevikiske Regering i Rusland har beordret, har fort til en forelobig Reaktion, idet Sovjet-Regeringen har maattet gennemføre visse Lempelser i sit Program for at undgaa den industrielle Produktions fuldstændige Lammelse. Det har vist sig at der skal mere end nogle Dekreter til for at faa det økonomiske Maskineri til at lobe rundt. De Skuffelser, der allerede er lidt, har i al Fald vist Sovjet-Regeringen, at Nationaliseringen af samtlige industrielle Foretagender under de nuværende Forhold er en Opgave, der ligger over dens Evner. Regeringen har derfor bestemt, at Nationaliseringen som Regel kun skal gælde saadanne Foretagender, som tilhører Aktieselskaber og af disse endda kun de storre Virksomheder. Som Norm tages Aktiekapitalens Størrelse varierende efter de forskellige Kapitalbehov indenfor de forskellige Industribrancher. Alle industrielle Foretagender — og for Resten ogsaa Handelsforetagender —, som tilhorer kooperative Foreninger, er undtaget fra Nationaliseringen og forbliver Medlemmernes private Ejendom.

Indenfor Grubeindustrien nationaliseres alle Foretagender, som beskæftiges med Fremstilling af Bearbejdning af Platin, Wolfram, Sølv, Bly, Zink og Asbest. For Jern og Kobber, Kul og Petroleum overtages alle Aktieselskaber, ligeledes Guldgruber og Saltværker. Indenfor den metallurgiske Branche overtages alle Aktieselskaber eller private Foretagender med mere end 1 Mill. Rublers Kapital. Indenfor Tekstilindustrien omfatter Nationaliseringen kun Aktieselskaber og saaledes at Grænsen i Bomuldsindustrien drages ved en Kapital paa 1 Mill. Rubler, i Uld-, Linned-, Silke- og Juteindustrien ved 1/2 Mill. og i Horindustrien ved 200,000 Rubler. Indenfor den elektrotekniske Industri og Trævareindustrien er Grænsen 1 Mill. Rubler, i Tobaksindustrien 1/2 Mill. og ligeledes i Glas- og Keramikindustrien, i Læder- og Skotojsindustrien, i Dampmolle-, Sæbeindustrien o. s. v. Gummiindustrien nationaliseres helt og holdent uanset Aktieselskaber eller Kapitalens Størrelse. Ligeledes alle Gas- og Vandværker, Sporvogne og Jernbaner.

Af særlig Interesse er de almindelige Bestemmelser om Formen for Nationaliseringen, der tydeligt viser en Tendens til et Kompromis med de hidtidige Forhold. Disse gaar ifølge »Industria« ud paa følgende:

Nationaliseringsdekretet bestemmer, at indtil videre Forordninger fra Folkehusholdningsraadet fremkommer for de enkelte Virksomheder, bliver alle Virksomheder, som i Kraft af dette Dekret erklæres for Sovjet-Republikens Ejendom, at anse som vederlagsfrit bortforpagtede til de tidligere Ejere. Deres tidligere Forvaltning finansierer dem som hidtil og oppebærer Fortjenesten som hidtil. Forvaltningsmedlemmerne, Direktører og andre ansvarlige Ledere, er ansvarlige overfor Sovjet-Republiken for Virksomhedernes Opretholdelse i arbejdsdygtig Stand og for at Arbejdet gaar sin regelmæssige Gang. Hvis de forlader deres Stillinger uden det paagældende Sovjet-Organs Samtykke, eller hvis Indstilling af Driften sker uden bevislig tvingende Grunde, hefter de skyldige ikke blot med hele deres Formue, men ogsaa strafferetlig. Alle Embedsmænd, tekniske og andre, Arbejdere, Direktører og ansvarlige Ledere erklæres at staa i Sovjet-Republikens Tjeneste og modtager af Virksomhedens Fortjeneste og Driftskapitalen samme Aflønning som før Nationaliseringen. Belob, som staar paa Forvaltningsmedlemmernes og Aktionærernes personlige Konti, beslaglægges indtil det er afgjort, om disse Belob tilhører Virksomhedens Kapital og Midler. Foretagender, som tilhører Produktions- og kooperative Sammenslutninger, er ikke underkastet Ekspropriation.

Det er indlysende, at den Regulering, som kun juridisk, men ikke okonomisk, ophæver den private Ejendomsret, kun er et Provisorium. Nationaliseringsdekretet kan derfor betragtes som en provisorisk Beslaglæggelse, en Sikkerhedsforanstaltning for at forhindre, at Virksomhederne sælges, oploses eller væsentlig ændres indtil det Tidspunkt maatte komme, da den definitive økonomiske Overtagelse fra Statens Side kan finde Sted. Men selv om Beslaglæggelsen kun er provisorisk, betyder den dog, at Staten faar en vidtgaaende Kontrol over de nationaliserede Industriers Forretnings- og Prispolitik. Paa den anden Side kan det ikke overses, at den Overgangsregulering, som den udfærdigede Forordning gennemfører, og som skal bane Vej til virkelig Statssocialisme, paa den anden Side byder en relativ let Vej til Tilbagevenden til de tidligere Forhold for det Tilfælde, at den socialistiske Regering skulde falde — dog være hermed ikke antydet, at det er dette Moment, der har ligget til Grund for Dekretets Lettelse i det oprindelig rigoristiske Industriprogram,

Med Hensyn til de russiske Industriers økonomiske Udvikling under det nye System turde denne i det store og hele blive smaat bevendt. De tidligere Ejere er ganske vist tvungne til at finansiere og lede Driften som hidtil, men nogen synderlig Opmuntring for dem til at nedlægge ny Kapital og nyt Initiativ i Foretagender, som naar som helst kan fratages dem, tor man vel næppe vente.

□□□□□□

Fabriksbygninger.

T. A. Bergen: Industribyggnader. Udgivet af Sveriges Industriförbund, Stockholm 1918.

Som Nr. 13 i sin Publikationsafdeling, »Organisation«, har Sveriges Industriförbund udsendt ovennævnte Værk af Overingenior T. A. Bergen, Chef for A/S Industribyråns tekniske Afdeling.

Der er Grund til at henlede danske Erhvervsdrivende og Teknikeres Opmærksomhed paa Industriförbundets Publikationsvirksomhed, der i sine forskellige Afdelinger: »Lovgivning«, »Organisation«, »diverse Publikationer« og »Smaaskrifter« behandler tekniske og nationalokonomiske Emner, Organisationsspørgsmaal, handelspolitiske Spørgsmaal m. m.

Det er dels lykkedes Industriförbundet blandt svenske Sagkyndige at fremkalde en Række forskellige originale Afhandlinger, og dels har man oversat de bedste og mest aktuelle Værker fra fremmed Literatur. Ved at betragte denne Virksomhed faar man et klart og tillige noget vemodigt Indblik i, hvor fattig vor hjemlige Literatur er paa disse Omraader, hvor faa Erhvervsdrivende, der har fundet Tid og Lejlighed til at gore deres Erfaringer og deres Indsigt tilgængelige for Almenheden, og hvor lidet vor statsokonomiske Videnskab, hvis Interesse saa eksklusivt ligger paa de sociale Spørgsmaals Omraader, har formaaet at arbejde sig ind i erhvervstekniske Undersogelser.

Det foreliggende Værk giver et rationelt og meget klart holdt Indblik over de almindelige Synspunkter, der maa tages ved Indretning af Industribygninger, men gaar ogsaa ind paa de enkelte Detailler ved Bygningernes tekniske Indretning, ved Opstilling af Maskinanlæg, Transportindretninger, Bygningsanlæg o. s. v. Bogens Anlæg har medført, at Fremstillingen falder helt igennem objektiv, og dette Forhold kan vist ifølge Sagens Natur ikke være anderledes; men man kan ikke nægte, at det vilde være af en overordentlig Værdi, hvis et saadant Værk kunde ledsages med udførlige Beskrivelser af virkelig udforte Anlæg. Her gor sig desværre de naturlige Hensyn gældende, der ikke gor det muligt for en Virksomhed at udlevere den Sum af aarelang Erfaring, af Initiativ og personlige Anstrengelser, som har bundfældet sig i de enkelte Anlæg, til Almenheden.

Man skulde ikke synes, at det vilde være helt umuligt at fremskaffe temmelig udforlige Tegninger og Beskrivelser af Anlæg i Udlandet f. Eks. U. S. A., og et Skrift indeholdende saadanne vilde danne det mest værdifulde Supplement til det foreliggende Værk, der da vil staa som den systematiske Indledning dertil.

Forfatteren begynder sit Arbejde med Fremstillingen af en Række almindelige Synspunkter og slaar her stærkt til Lyd for Benyttelsen af specielle Eksperter til Opførelse af Fabriker.

I overordentlig mange Fag er imidlertid Virksomheden saa speciel og Indretningerne af en saa særlig Art, at Eksperten næppe vil kunne yde nogen storre Hjælp for de erfarne Specialister og saaledes væsentlig vil blive en Art Ingenior-Arkitekt, hvis Kundskaber væsentlig kommer til Nytte paa et rent bygnings-teknisk Omraade. Den ovrige Række kloge Raad, som alle er saa sande som de er sagte Grundsætninger, bliver desværre ikke saa ofte fulgte, som de burde.

Gennem Bogens rent tekniske Del om Bygningernes Indretning, der beskriver alle de forskellige Dele fra Fundament til Tag, faar man et overvældende og slaaende Indtryk af den alt omfattende Betydning som Indforelsen af Jernbetonbygningsmaaden har haft for Industrien. Det er næppe for meget sagt, at Cementindustrien og Jernbetonens Udvikling har været en af de mest betydende Faktorer for Muliggorelsen af den centraliserende Storindustri.

Der er Grund til at lægge Mærke til de udførlige Beskrivelser af moderne Dore, Vinduer og Tage. Anordninger for Anbringelse af Transmissioner o. s. v. i Jernbetonbygninger, der er nogle af disses svageste Punkter, behandles meget udforligt med fortrinlige Afbildninger saavel af Detailler som af monterede Værkstedslokaler.

Overingeniør Carl A. Rossander behandler i et særligt Afsnit: Maskiner og Kraftdistribution, ligesom Opvarmnings- og Ventilationsspørgsmaal behandles af Ingeniør F. Oscar Nilsson.

Medens de forste Spørgsmaal næppe negligeres meget, er Varme- og Ventilationsspørgsmaalet en Sag, der ikke altid herhjemme er Genstand for tilstrækkelig indgaaende Studium, og hvor vi endnu har meget at lære.

Dette gælder i ikke mindre Grad Belysningsspørgsmaalet, som indgaaende er behandlet. Belysningsudviklingen er i Lobet af ganske faa Aar skredet frem med Kæmpeskridt, og det er yderst interessant at sætte sig ind i, hvor langt man er gaaet med Hensyn til virkelig rationelt at kunne træffe Bestemmelse om, hvilket Belysningssystem man skal anvende, baade ud fra okonomiske, psykologiske og hygiejniske Grundsætninger.

Naturligvis kommer Forfatteren ind paa Beskrivelse af moderne Transportindretninger i Fabriker, og han har her kunnet ledsage sine Fremstillinger med en Række udmærkede Illustrationer. Man faar et levende Indtryk af, hvilken Kæmpefart Udviklingen ogsaa her har taget, og hvorledes det nu er muligt saa at sige overalt at anbringe praktiske Apparater til Løftning og Transport af Materiale, af Tønder og Sække.

Arbejdet slutter med en Fremstilling af Fremgangsmaaden ved Indhentning af Tilbud og Udførelse af Kontrol. Her er et Punkt, hvor der naturligvis daarligt kan gives bestemte Regler, men hvor enhver maa gaa frem efter sin Smag.

Der er al mulig Grund til at lykonske saavel Industriförbundet som Forfatteren til Fuldforelse af det udmærkede Arbejde, og der er Grund til at opfordre danske Næringsdrivende og Ingeniorer til ikke at lade en saa fortrinlig Skat og Erfaringskilde ligge ubenyttet hen. For de Yngre vil Bogen være en Lærebog og tillige ved sin fængende og loftende Fremstilling en Inspirationskilde, og for de Ældre en Haandbog, der giver et Rygstod for de Erfaringer, som er vundne maaske gennem mange Kampe og mange Fejlgreb. *Ove Meyer.*

Udvidelser og Nydannelser indenfor dansk Industri.

Dansk Industri udnytter vedvarende den forhaandenværende Pengerigelighed. Saa at sige hver Dag kan man se Industriemissioner i den danske Presse, og gennemgaaende møder de en velvillig, ja til Tider en overordentlig Tilslutning hos det kapitalsøgende Publikum.

For at begynde med Udvidelserne kan vi siden vor sidste Beretning anføre følgende:

Aktieselskabet Crome & Goldschmidts Fabriker har emitteret for 2,5 Mill. Kr. nye Aktier til Kurs 140 pCt. Herved er Selskabets Aktiekapital kommet op paa 10 Mill. Kr.

Aktieselskabet Vindø Værk, Hobro, (tidligere Nordisk Bygningsmaterielkompagni og Træskibsbyggeri, A/S), der ejer Vindø Teglværk ved Mariager Fjord, et moderne Savværk og Træskibsbyggeri med foreløbig 2 færdige Beddinger samt Brugsret til 4 Ler- og Kridtlejer, har udvidet sin Aktiekapital fra 0,3 til 1 Mill. Kr. Heraf har 0,4 Mill. Kr. været offentlig udbudt til 108 pCt.

Aktieselskabet Marstal Staalskibsbyggeri har fordoblet sin Aktiekapital, idet denne nu udgor 1 Mill. Kr. De 0,5 Mill. Kr. nye Aktier har været emitteret til en Kurs af 108 pCt.

Aktieselskabet »Vulkanværftet« i Korsor har udbudt for 0,5 Mill. Kr. nye Aktier til Pari Kurs, saaledes at Selskabets Aktiekapital fremtidig er 0,8 Mill. Kr.

Aktieselskabet Det danske Mælke-Compagni (Casses System) arbejder nu med en Aktiekapital paa 1,5 Mill. Kr., idet det nylig har emitteret for 0,5 Mill. Kr. nye Aktier til Pari Kurs.

Aktieselskabet Soe-Jensen & Co., Kjobenhavns Dørgrebs- og Metalvarefabrik og Soe-Jensen & Beyer har oget sin Aktiekapital fra 0,6 til 1,0 Mill. Kr. De nye Aktier har været emitteret til 125 pCt.

A/S Det Danske Frysnings-Compagni (A. Ottesens Patenter) har udbudt for 1,4 Mill. Kr. nye Aktier, saaledes at de 0,5 Mill. Kr. heraf har været fremlagt i det aabne Marked til Kurs 120 pCt. Aktiekapitalen i dette Selskab andrager nu 3 Mill. Kr.

Aktieselskabet Hasle Klinker- og Chamottestensfabrik, Bornholms Kaolin-Chamotte og Klinkerfabriker har udvidet sin Aktiekapital fra 0,6 til 1,5 Mill. Kr. De nye Aktier har været emitteret til 108 pCt.

Endelig har *»Nordisk Industriell Handelskompagni«, A/S,* emitteret for 0,25 Mill. Kr. nye Aktier; deraf 0,1 Mill. Kr. offentlig til Kurs 106 pCt. Aktiekapitalen udgor nu 0,5 Mill. Kr. Selskabet driver blandt andet Benkogeri og Fodermelsfabrikation.

Blandt Nydannelserne er det værd at bemærke *Aktieselskabet Dansk Sæbeindustri,* hvis Formaal ligger i Navnet, og som overtager og fortsætter de af Bruun & Andresen, Kjobenhavn, siden 1856, C. Rafns Fabriker i Aalborg, siden 1863, Wørning & Petersen, Vejle Sæbefabrik, A/S, Vejle, siden 1891 og Holten & Lindemann, Kjobenhavn, siden 1908 drevne og i Drift værende Virksomheder. Aktiekapitalen i det nye Selskab udgør 2,5 Mill. Kr. Heraf har $1^1/_4$ Mill. Kr. været offentlig udbudt gennem Privatbanken til Kurs 108 pCt.

Indenfor Tekstilbranchen har *Dansk Beklædnings-kompagni & Textilfabrikker, A/S, Kjobenhavn,* konstitueret sig med en Aktiekapital paa 1,5 Mill. Kr. Heraf har 0,5 Mill. Kr. været fremlagt i det aabne Marked til Kurs 110 pCt. gennem Bankierfirmaet Aage Trier. Selskabet overtager og fortsætter de af Grosserer Poul Pagh, Kjøbenhavn, tidligere Firma Dansk Beklædningskompagni, Kjøbenhavn, og Silkeborg Klædefabrik, Silkeborg, hidtil drevne Forretninger med deri værende Varelager m. v.

Skotøjsbranchen har faaet et nyt Foretagende i *Carl J. Christensen & Co.'s Skotøjsfabriker, Aktieselskab;* idet dette er bleven dannet med en Kapital paa 0,7 Mill. Kr. Heraf har de 0,3 Mill. Kr. været offentlig fremlagt til 108 pCt. Det nye Selskab overtager og fortsætter de af Firmaerne Lehmann & Westergaard og Carl J. Christensen & Co. drevne Forretninger.

Paa Basis af den af Fabrikant S. Rümenapp siden 1913 under Firma Dansk Metalvareindustri, S. Rümenapp drevne Fabrikationsvirksomhed er dannet *Aktieselskabet Skandinavisk Metal-Vare-Fabrik* med en Aktiekapital paa 0,3 Mill. Kr. Heraf har 0,1 Mill. Kr. været offentlig udbudt til Kurs 108 pCt.

Endelig har Automobilindustrien faaet et nyt Foretagende i *H. C. Christiansen, Aktieselskab.* Aktiekapitalen udgor 0,6 Mill. Kr. Heraf har Halvdelen været offentlig udbudt til Kurs 110 pCt. Selskabet overtager og fortsætter den af afdøde Grosserer H. C. Christiansen tidligere drevne Virksomhed her paa Pladsen med tilhorende Filialer i Aarhus og Odense, hvilken Virksomhed af Godsejer J. Jespersen er afkøbt Boet og af ham overdraget til Selskabet.

Fra Nabolandene

Sverige.

Den svenske Kuglelejeindustri kan notere den opsigtsvækkende Begivenhed, at *Baltiska Kullager A/B* helt vil gaa op i *Nordiska Kullager A/B.* Sidstnævnte

maa i den Anledning udvide sin Aktiekapital fra 17,92 Mill. Kr. til 21,92 Mill. Kr., idet Baltiska Kullagers Aktier indløses paa den Maade, at to Baltiska Aktier ombyttes med en Nordiska Aktie plus et lille kontant Beløb, og Baltiska's Aktiekapital er for Tiden 8 Mill. Kroner.

Samtidig med Købet har Køberne konstateret Rigtigheden af de Oplysninger, Bestyrelsen for Baltiska tidligere har udsendt, om at dette Selskab ikke er i Besiddelse af Tegninger, som kunde hidrøre fra Svenska Kullagerfabriken, og denne sidste har yderligere faaet Opfordring til gennem en Repræsentant at forsikre sig om samme Forholds Rigtighed.

Et nyt stort *Sprængstofselskab,* der har til Formaal i Sverige at udnytte de af *A/B* Tillit ejede og af Doctor S. Tisell dels gjorte, dels erhvervede Opfindelser og Metoder til Fremstilling af kraftige Sprængstoffer af særegen Art, er nylig bleven dannet. Selskabet vil faa sit Sæde i Thorsåker, Väsby, og vil faa en Aktiekapital paa mindst 2, højst 6 Mill. Kr. Da der allerede i Løbet af kort Tid underhaanden tegnedes 3 Mill. Kr., har ingen offentlig Indbydelse fundet Sted. I nær Fremtid vil man paabegynde Opførelsen af en Fabrik i Nærheden af Väsby Station, og Anlæget forventes at kunne blive færdigt i Begyndelsen af næste Aar.

Stockholms superfosfatsfabrik A/B, der for nogen Tid tilbage erhvervede Aktierne i *Alby vattenfalls A/B,* har nu ogsaa erhvervet de allerfleste Aktier i *Alby karbidfabrik A/B.* Dette Selskab, der har en Aktiekapital paa 2,5 Mill. Kr., hvoraf $^3/_4$ Mill. Kr. i Preferenceaktier, har næsten hidtil helt været domineret af engelsk Kapital. Men nu er det netop de i engelsk Besiddelse værende Aktier, der gaar over paa svenske Hænder. Betalingen sker kontant i Pund. Der er al mulig Grund til at lykønske den svenske Industriverden til denne nye »Erobring fra Udlandet«.

Til de Produkter, der for Krigen hørte til de mere unyttige og foragtede, men som nu synes at skulle faa en hel anden Vurdering, hører ogsaa *Havtangen.* Ved en Række Eksperimenter i de sidste Par Aar er det bl. a. lykkedes for en svensk Ingeniør Cron at kunne paavise og relativt let at kunne udvinde en Række værdifulde Produkter af Tangen, som Lysgas, Kul, Destillater, som Metylalkohol, Aceton o. a., Salte, som Natriumsulfat, Kaliumsulfat, Klorkalium, Jod- og Bromsalte, endelig et fortræffelig Konserveringsmiddel for Træ, nemlig Karbaltjære. Da Fremstillingsomkostningerne har vist sig at være ret ubetydelige, er det hurtig lykkedes for Ingeniør Cron at faa dannet et Aktieselskab, *A/B Fucus i Varberg,* med en Kapital paa 250,000 Kr. I disse Dage vil dette Selskab begynde sin egentlige Drift. Der regnes foreløbig med et Aarsforbrug paa 1000 Tons lufttørret Tang. Skulde den ny Industri blot i nogenlunde stort Omfang komme til at svare til de Forventninger, der næres, er der for Strandbefolkningen ved Sveriges Kyster skabt en ny og betydningsfuld Indtægtskilde ved Tangsamling og Tørring.

Norge.

De Forsøg, der i den senere Tid i Norge har været drevet paa at udvinde Salt af Søvand ved Hjælp af elektrisk Strøm, er forsaavidt kronet med Held, som man vil gaa igang med Anlæg af industrielle Bedrifter baseret paa de vundne Resultater.

De videnskabelige Forsøg har været drevet af Kemiker Henrik Bull og Professor Helland Hansen i Bergen samt af Diplomingeniør J. Isaacksen, Kristiania. Paa Baggrund af disses Arbejder er *A/S De norske Saltværker* bleven dannet, og blandt de ledende Mænd staar her Statsminister Michelsen og Skibsreder Olaf Ørvig, Bergen.

Det er Meningen at anlægge to Fabriker, en paa Vestlandet og en i det nordlige Norge, hver beregnet paa en aarlig Produktion af ca. 50,000 Tons. Foruden almindelig Salt vil der ved Fabrikerne kunne udvindes en Række andre Produkter som Kalisalte, Magniumsalte, Glaubersalt, Jod m. v. Anlægskapitalen beregnes til 20 Mill. Kr., saa det er om noget virkelig stort og betydningsfuldt, det drejer sig. Denne Saltværkssag har da ogsaa været meget diskuteret i Pressen; der har været nogen Stemning for Statsbedrift eller i hvert Fald Statsindløsningsret, men de initiativtagende Mænd har stærkt holdt paa, at Selskabet dannedes rent privat, selvom det m. H. t. den forhaandenværende Maksimalprispolitik o. s. v. var nødvendig at slutte en Overenskomst med Staten om disse Forhold, og dette Synspunkt er bleven det endelig sejrende i Saltværkssagen.

Det store Fabrikanlæg i Indre Aalvik, Hardanger *A/S Bjølvefossen,* har begyndt Driften. Egentlig skulde det have været færdig i Juli 1917, men de vanskelige Tider har naturligvis medført adskillig Forsinkelse ogsaa her. Man faar iøvrigt et Indtryk af Anlægets imponerende Størrelse, naar man faar at vide, at der i Kraftstationen er installeret 3 Generatorer hver paa 12,000 HK.

Hele Anlæget vil kunne tilvirke ca. 30,000 Tons Cyanamid pr. Aar; og dette Gødningsstof vil hovedsagelig finde Afsætning blandt norske Landmænd, som i stor Mængde staar som Aktionærer i Selskabet. Forøvrigt vil Produktet blive afsat paa aabent Marked i Ind- og Udland. Selskabet raader over rige Kalkfelter. Til fuld Drift kræves 60,000 Tons Kalksten pr. Aar.

Nylig har der været indbudt til Tegning af Aktier i *A/S Knaben Molybdængruber.* Selskabets Forretningskontor skal være i Kristiania, den konstituerende Generalforsamling er afholdt, og Aktiekapitalen er fastsat til $2^3/_4$ Mill. Kr. Knaben Molybdængruber overtager Knaben Mines i Forbindelse med betydelige Beholdninger af Materiel, Værktøj, Ammunition, Inventar, Proviant m. v., der siden Januar 1918 har ligget paa norske Hænder. For den Tid og efter 1905 har Knaben Mines tilhørt det engelske Selskab The Blackwell Development Corporation Ltd. Knaben Mines Nr. 1 har med Afbrydelser været drevet siden 1885 og har produceret mere Molybdænglans end nogen anden Enkeltgrube i Verden. Knaben Mines Nr. 2 er nylig bleven udbygget. Den samlede Produktion ansættes med Vaskeriernes nuværende Kapacitet til

ca. 140 Tons 100 % MoS_2 pr. Aar, hvoraf 30 Tons paa Nr. 1 og 110 Tons paa Nr. 2.

A/S Bureau for Hydroelektrisk og kemisk Industri, Bergen er Navnet paa et nyt Selskab, der er dannet med det Formaal ved Studier og Eksperimenter at tilrettelægge Metoder, eventuelt udarbejde nye saadanne for at fremme den teknisk-kemiske Industri, drive konsultativ Virksomhed og assistere ved Dannelsen af industrielle Selskaber. Forretningskontoret bliver Bergen, og Aktiekapitalen sættes til Minimum 0,3, Maksimum 0,4 Mill. Kr. Som administrerende Direktør har man sikret sig dr. ing. N. Titlestad, der baade i Udlandet og Norge har studeret industrielle Metoder indenfor den elektrotekniske Branche.

Paa Grund af den øgede Efterspørgsel efter Kæder o. l. er *Norsk Ankerkjættingfabrik* i Kristiania gaaet til en betydelig Udvidelse af Fabrikationsvirksomheden, der skulde være tilendebragt ved næste Aars Begyndelse. Til den Tid skulde man kunne levere det i denne Branche hørende Udstyr til Skibe op til 10,000 Tons. Fabriken vil producere saavel for det norske som det udenlandske Marked og mener efter Udvidelsen at være fuldt konkurrencedygtig med tilsvarende udenlandske Virksomheder.

Det store norske Aktieselskab »Borregaard«, der, som det vil erindres, i Forsommeren overtog det engelske Kellner-Partington Selskabs vidtstrakte Anlæg i Norge foruden flere andre Lande, har nylig besluttet at opføre et stort Fabrikskompleks for Udvinding af Sulfitsprit. Denne bliver udvundet af Affald fra Cellulosefabrikationen, og ved den nye Fabriks Anlæg (ved Sarpsborg) bliver der saaledes Lejlighed til at udnytte store økonomiske Værdier, der tidligere gik til Spilde. Man har beregnet, at der vil blive Tale om en Minimumsproduktion paa 1¼ Mill. Liter aarlig.

▫▫▫▫▫▫

Spiritusfabrikation af Karbid og Sulfitlud.

Der er vistnok faa Industrier, som staar overfor Muligheden af saa voldsomme Forskydninger i sit Grundlag som Spiritusindustrien, og det lønner sig derfor nok at beskæftige sig med Tal, som nylig er forelagt den tyske Rigsdag (Reichstagsdrucksachen 1918, Nr. 1460), og som er refereret i »Zeitschrift für angewandte Chemie« Nr. 74, W., Pag. 466.

Referatet indledes med følgende Ord:

»Angaaende den fremtidige Fremstilling af *Alkohol af Karbid* udtaler Lovudkastet sig meget forsigtigt, idet det er uvist, om de ved Statens Hjælp oprettede store Karbid-Værker vedvarende vil forarbejde det udvundne Karbid til Kvælstofforbindelser, eller om det maaske paa Grund af andre Metoders Fortrin er ønskeligt at forcere andre Anvendelsesmuligheder for Karbid . . . .«

Referatet opstiller følgende Tabel over Spiritusproduktionen og Omsætningen, som vi supplerer med Sammenstillinger af Artiklens mange Tal:

	Produktion hl.	Indførsel hl.	Udførsel hl.
Tyskland	3.844.000	14.000	15.000
Belgien	363.000	9.000	66.000
Danmark	131.000	12.000	7.000
Frankrig	3.000.000	182.000	310.000
Storbritannien og Irland	1.316.000	187.000	287.000
Nederlandene	393.000	64.000	225.000
Norge	33.000	17.000	500
Østrig	1.590.000	112.000	250.000
Rusland	6.064.000	—	317.000
Sverige	232.000	16.000	3.000
Ungarn	1.392.000	51.000	157.000

Indførselsoverskudet i Norge andrager 50 pCt., Udførselsoverskudet i Holland andrager 40 pCt., medens tilsvarende Tal i ingen af de andre Lande udgør over 10 pCt., i ethvert Tilfælde for Tyskland gældende for 1913—14.

For 1913—14 opgives som Raastofkilde i Tyskland:

Kartofler	3.108.000 hl.
Korn	559.000 -
Melasse	151.000 -
	3.818.000 hl.

Resten, 26.000 hl. maa da tænkes fabrikeret af *Sulfitlud* og *Savspaaner*, og denne sidste Kategori har under Krigen vundet stærk Fremgang, saaledes at der nu af hver af disse Kilder laves omtrent lige saa meget Spiritus som i Danmark i 1913—14, nemlig 116.000 hl respektive 107.000 hl imod Danmark 131.000 hl. — Der foreligger følgende Enkeltheder:

Sulfitlud. Tyskland fremstiller aarlig 600.000 Tons Cellestof, hvoraf endnu knap den til Halvdelen (287.000 Tons) svarende Sulfitlud gaar til Brænderibrug.

Af 1 m^3 Lud vindes 9—9½ Liter Alkohol.

Til 1 Ton Cellestof svarer 40 Liter Alkohol.

Regeringen har ydet 11 Fabriker ialt 8.500.000 Mk. Laan-Anlægskapital.

Savspaaner. Der er oprettet 3 Fabriker (Köln, Danzig, Stettin), hvortil Staten har anvendt 21.000.000 Mk. I Oldenburg er for privat Regning bygget et fjerde Værk. 100 kg tørre Savspaaner yder 6 Liter Alkohol.

Tyskland raader over aarlig 500.000—1.000.000 Tons Savspaaner, af hvilke dog kun i nævnte 4 Fabriker 238.000 Tons er forarbejdet.

Angaaende Tekniken giver Referatet ret detaillerede Tal og tekniske Oplysninger, saasom Temperaturer, Procentindhold og Karrum for Sulfitludens Vedkommende.

Om Savspaaner gives ligeledes Oplysninger med Bemærkningen, at Bekostningerne er rigelig høje, hvis ikke Resterne kan bruges som Kvægfoder, og Bærmen udnyttes til kemiske Præparater.

Endelig nævnes om *Kalcium-Karbid* nogle interessante Tal:

1 KW-Aar = 8000 KW Timer yder af 2,5 Tons Kul og 4 Tons Kalksten 2 Tons Karbid, hvoraf atter faas 1 Ton = 1262 Liter Alkohol, som kan fremstilles for 24 Mk. pr. hl. — Tyskland fremstiller 4.500.000 Tons Karbid, og Spiritusproduktionen i 1913—14 kræver kun 600.000 Tons.

Som bekendt er denne nye Industri i stærk Fremvækst i Schweiz, ligesom man ogsaa i Norge har gjort væsentlige Forarbejder til Optagelsen.

Mindre Meddelelser.

Østrigsk Krigsøl.

I en Indberetning til Udenrigsministeriet meddeler det kgl. danske Generalkonsulat i Wien, at den store Sukkerroehøst — man taler om det dobbelte Kvantum af Aaret 1917's — har muliggjort det for Ministeriet for Folkeernæring foruden Korn m. m. ogsaa at anvise en større Mængde Sukkerroer til Ølbrygning. I Roeegnene har Bryggerierne allerede i det forløbne Aar gjort nogle Erfaringer med Hensyn til Anvendelsen af Sukkerroer for Tilberedning af Øl. Man lagrer dem i tørre Kældere ved ca. Nul Grad eller tørrer Roeskiverne paa Tørreindretninger for at konservere dem. Forsøg udføres af Laboratorier og Ølvirksomheder i Særdeleshed med Hensyn til Størrelsen af Øltilsætningen. Ogsaa for Kaffeerstatning, Spiritus- og Marmeladefabrikation finder nu til Dags Sukkerroer Anvendelse i Østrig.

Fund af Fosforit paa norsk Spitzbergen.

Den af »Norsk Spitzbergens Kompagni« udsendte Ekspedition har opdaget en Fosforitaare paa ½ Meter i Gennemsnit, men hvis Dybde endnu er ukendt. En Prøvelast paa 150 Tons er afsendt til Superfosfatfabriken i Bergen.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Gebyrer til Dansk Jerncentral.

Opmærksomheden henledes paa, at det hidtil af Dansk Jerncentral paa Erhvervenes Fællesudvalgs Vegne opkrævede Gebyr af ½ pCt. for Medvirkning ved Opnaaelse af Licens for Plader fra Sverige i Henhold til en særlig med Dansk Jerncentral truffet Ordning fra og med d. 1. Oktober er blevet nedsat til ¼ pCt.

Gebyret opkræves som tidligere af Dansk Jerncentral, ligesom der fremdeles vil være at erlægge 20 Kr. i Henvendelsesgebyr.

Kulfordelings-Kontorerne.

Adgangen til Kulfordelingskontorerne er i Fremtiden ad Trappen ved Bindesbøll Monumentet, V. Boulevard, Passagen mellem Kunstindustrimuseet og Industribygningen, 3die Port th. i Industribygningen. Postadresse som hidtil V. Boulevard 18, København B.

Brændselsolienævnets Kontor.

Brændselsolienævnet flytter fra omkring d. 1. November fra Industriraadets Lokaler til Pilestræde 48, København K. Tlf. 13,248.

Svenske Udførselsforbud.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er der fra og med den 4. ds. fastsat Udførselsforbud fra Sverige for følgende Varer:

Flint, Kiselgur og Bauxit, ogsaa renset; Flusspat og Kryolit, naturlig eller kunstig, ogsaa malet.

Ler, ogsaa slemmet, malet eller brændt; ligeledes Chamotte-, Dinas- og anden Mørtel.

Sandsten og andre ikke specificerede, bløde, pulveriserede Stenarter.

Affald ved Træbearbejdning.

Stennødder, Nøddeskaller og andre lignende vegetabilske Raaemner, ikke nævnt særskilt.

Træemner til savede Kasser, ikke nævnt særskilt.

Import af Bøger o. l. fra Norge.

Ifølge en fra den herværende britiske Legation modtaget Meddelelse vil der ikke fremtidig blive afkrævet Garantierklæringer for Bøger eller Tryksager, der indføres fra Norge til Danmark.

Oprindelsescertifikater for Granit og Granitarbejder.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet vil der fremtidig blive krævet Oprindelsescertifikat for alle Forsendelser i Halmpap af Granit, Granitsokler og Kantsten af Granit, der kommer fra Norge, Sverige, Danmark, Finland, Holland eller Schweiz.

Transit af Silkegaze gennem Tyskland.

Industriraadets Repræsentant i Berlin, Ingeniør Cruse, henleder Opmærksomheden paa, at der ifølge Meddelelse fra Rigskommissariatet vil blive forlangt Afgivelse af B. 2. Erklæring for Opnaaelse af Transittilladelse gennem Tyskland for Silkegaze til Sigtning i Møllerier og lignende, medens dette vedblivende ligesom tidligere ikke vil blive forlangt for alle andre Silkevarer saavel Metervarer som Konfektion.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, København B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18. Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •
Nr. 18 15. NOVEMBER 1918

Landbruget og Industriens Eksport.

Angrebene paa Dispensations-Afgørelserne.

Saavel i Rigsdagen (det lukkede Møde) som senere i Pressen er der fra Landbrugets Side fremsat Udtalelser om Danmarks Udførsel i det første Halvaar af 1918, ifølge hvilke denne Udførsel skulde omfatte Industriprodukter til en samlet Værdi af ca. 100 Millioner Kroner. Dette Tal er fremkommet ved af den samlede Udførselsstatistik at fraregne de store Poster for Udførsel af Landbrugsprodukter (Heste, Kvæg, Smør, Kød, Ost, Æg og Fisk). De under de øvrige Toldpositioner anførte Varer er da opfattede som Industrivarer, henholdsvis Produkter af den danske Industri. Man har herigennem ment at kunne paavise, at de givne Dispensationer for Udførsel ikke har taget tilstrækkeligt Hensyn til Landets egen Forsyning med de paagældende Varer eller til Prisniveauet, saaledes at Udførslen dels har fremkaldt Mangel paa Varer til Hjemmeforbruget, dels bevirket Forhøjelse af Priserne.

For nærmere at redegøre for de virkelige Forhold og for at paavise Misforstaaelsen heri har det fælles Dispensationsudvalg for Grosserer-Societetet og Industriraadet i Forbindelse med Erhvervenes Fællesudvalgs statistiske Afdeling foretaget en udførlig Bearbejdelse af det foreliggende statistiske Materiale. Det er saa heldigt, at man i saa Henseende besidder et ualmindeligt omfattende Materiale i de Indberetninger om Udførslen fra Toldstederne, som har været tilstillet Erhvervenes Fællesudvalg i Tidsrummet fra 1. Januar til 1. Oktober d. A. Det var først Hensigten at fremskaffe Oplysningerne alene for det første Halvaar af indeværende Aar, men det viste sig, at dette vilde kræve megen Tid, medens en Bearbejdelse af de allerede foretagne Opgørelser for hele Tidsrummet fra 1. Januar til 1. Oktober vilde kunne gennemføres langt hurtigere. I det følgende skal vi fremstille Resultaterne heraf, idet vi har delt Udførslen i forskellige Grupper, af hvilke den første omfatter Raastoffer og Affaldsstoffer, der altsaa falder ganske udenfor Begrebet Industrivarer, og som altsaa paa Forhaand maa udelukkes.

Den næste Gruppe omfatter transiterede Industrivarer, og for saadanne Varer er der først givet Anbefaling for Udførsel, naar det i hvert enkelt Tilfælde er paavist, at Udførslen ikke skader Hjemmemarkedets Forsyning, idet der skaffes Sikkerhed for, at dette er dækket for et Tidsrum af fra 3 til 6 Maaneder. Denne Transit omfatter store Poster af engelske og schweiziske Modevarer; endvidere store Mængder af Galanteri- og Nipsvarer; dernæst ogsaa Smykker til betydelig Værdi, endvidere visse tyske Jernvarer, navnlig trukne Rør, for hvilke Transiten over Kjøbenhavn til Sverige og Norge er opretholdt. Herunder falder ogsaa en Vare som Film, og det gælder denne som adskillige af de andre Varer, at det ikke drejer sig om Smaaposter, men om Poster til Millioners Værdi. Endvidere omfatter denne Post en betydelig Mængde af tyske, færdige Maskiner, transiterede til Sverige og Norge. Dernæst tyske Fortepianoer og schweiziske Uhre.

Den tredie Post omfatter de egentlige danske Industrivarer. Disse kan atter skilles i 3 Grupper:

A. Danske Industrivarer udført hovedsagelig som Kompensation. Herunder falder: Sukker, Kryolit og Benfedt.

B. Rene Luksusvarer saasom Sølv- og Pletvarer, Bijouteri, Nips, Skind for Bundtmagere, finere Læderarbejde, Kunst og Damekonfektion.

C. Den tredie Gruppe omfatter en Række danske Industrivarer af forskellig Art. Hovedposterne her er Maskiner og Maskindele og andre Jernvarer samt Møbel- og Træarbejde.

Udførslen af Maskiner og Maskindele har været mulig, fordi vi har været og er tilstrækkelig rigeligt forsynede med Raajern, Profiljern og Staal til Fremstillingen heraf, og fordi en Nægtelse af Udførslen ikke vilde have forøget den danske Maskinindustris Evne til at forsyne Hjemmemarkedet, eller rettere sagt, vilde have forøget denne paa ganske overflødig Maade, da Industrien har været fuldt i Stand til at løse denne Opgave. Derimod vilde Standsningen af Udførslen have bevirket en omfattende Arbejdsløshed og en væsentlig Fordyrelse af den indenlandske Fabrikation, der alene maatte have baaret alle Generalomkostningerne.

Det fortjener udtrykkelig at fremhæves, at i alle Tilfælde, hvor der er anbefalet Dispensation for Udførsel af Maskiner og Maskindele, er der paa ganske enkelte og uvæsentlige Undtagelser nær fra Udlandet kompenseret det Metal, som indgaar i de udførte Maskiner. Det samme gælder for elektriske Smaadele.

For den betydelige Post, som hedder andre Jernvarer, gælder ganske det samme. Herunder falder en Vare som glødet Jerntraad og Søm. Den samlede Udførsel heraf er dog kun en Femtedel af den danske Produktion, og om nogen ved denne Eksport fremkaldt Mangel af Forsyning til det danske Marked kan der ikke være Tale.

Eksporten af Møbel- og Træarbejde har væsentlig haft den Betydning at holde danske Snedkere beskæftigede, og det kan ikke antages, at der herved er voldt Hjemmemarkedets Forsyning mindste Skade, medens en Udeladelse af denne Eksport utvivlsomt vilde have foraarsaget en stærkt forøget Arbejdsløshed i Snedkerfaget.

Det gælder for alle de udførte Industriprodukter, at Hjemmemarkedet ikke vilde have været i Stand til at optage dem. For nogles Vedkommende er Forholdet endog dette, at Hjemmemarkedet overhovedet ikke er Aftager af Varerne. Et Eksempel herpaa er Gummi-Regenerat, som fremkommer ved at oparbejde brugte Gummivarer (Galocher), der er indført fra Sverige, og atter udføre det saaledes regenererede Gummi. Denne Vare er imidlertid af en ringe Kvalitet og finder ingen Anvendelse i dansk Industri.

Om en Vare som Osteløbe gælder det, at den betydelige danske Industri, som før Krigen var oparbejdet af dette Produkt, der som bekendt væsentligt fremstilles af her til Landet indførte Kalvemaver, kun for en ringe Del har haft sin Afsætning i Danmark.

Opmærksomheden henledes endvidere paa, at der blandt de eksporterede Industrivarer ikke findes Tekstilvarer i dette Ords almindelige Betydning, idet den danske Tekstilindustri under Krigen udelukkende har leveret til Hjemmemarkedet. Hvad der under Posten Tekstilvarer er udført som dansk Industri er Hatte og Huer, en Vare af ret tarvelig Kvalitet, fremstillet af Affaldsfilt, for hvilket der heller ikke er Marked her i Landet.

Som andre under den almindelige Gruppe for Tekstilvarer opførte Vareposter kan nævnes kunstige Blomster og Knapper samt polstrede Møbler, om hvilke det samme gælder, som alt anført under de egentlige Træmøbler.

I den nedenanførte Tabel, i hvilken Resultaterne af Undersøgelsen er gengivet i summarisk Form, er tillige sket en Omregning til et Beløb af en samlet Udførselsværdi af 100 Millioner Kroner for at lette Sammenligningen mellem det her forelagte Materiale og det tilsvarende Materiale for det første Halvaar. Det maa dog bemærkes, at man i denne Statistik er gaaet noget videre end i den Sammenstilling, som førte til de 100 Millioner Kroner, idet vi har medtaget Huder og Skind, af hvilke Huder vil genfindes under Raastoffer og Skindene dels her og dels i Gruppen for Luksusvarer.

Værdien af Danmarks Udførsel af Industrivarer, Raastoffer til Brug for Industrien og industrielle Affaldsprodukter fra 1. Januar til 30. September 1918.

	Perioden 1. Jan.— 30. Sept.	Omregnet til 100 Mill.
Raastoffer og Affaldsstoffer .... (uden Værdi for Landet eller udført som Kompensation)	26,8 Mill.	15,6
Transiterede Industrivarer	57,5	33,6
Danske Industrivarer..............	87,1 »	50,8
ialt...	171,4 Mill.	100,0

Den samlede Post af danske Industrivarer fordeler sig som følger:

	Perioden 1. Jan.— 30. Sept.	Omregnet til 100 Mill.
A) Benyttet til Kompensation, væsentlig Sukker, Kryolit, Benfedt	18,3 Mill.	10,7
B) Luksusvarer som Sølv- og Pletvarer, Bijouteri, Nips, Bundtmagerarbejder, finere Læderarbejder, Kunst m. v., ialt	11,1 »	6,5
C) Øvrige Industrivarer	57,5 »	33,6
ialt...	86,9 Mill.	50,8

Posten under C) fordeler sig paa de enkelte Vareposter som følger:

	Perioden 1. Jan.— 30. Sept.	Omregnet til 100 Mill.
Møbel- og Træarbejde	10,8 Mill.	6,1
Papirarbejder, Æskepost, litografiske Varer	2,3 »	1,3
Bøger og Noder	2,9 »	1,7
Maskiner og Maskindele	7,2 »	4,2
Andre Jernvarer	15,5 »	9,2
Elektriske Smaadele og teknisk Porcelæn	3,5 Mill.	2,1
Elektriske Elementer	1,9 »	1,1
Tobak og Spiritus	1,1 »	0,6
Fjer	1,0 »	0,6
Osteløbe	2,8 »	1,6
Gummiregenerat	1,5 »	0,9
Vogne	0,3 »	0,2
Hatte og Huer	1,0 »	0,6
Film	0,6 »	0,4
Glødelamper	0,6 »	0,4
Kemisk-tekniske Artikler (Ratin)	0,5 »	0,3
Teknisk Porcelæn	0,5 »	0,3
Andre Varer	3,5 »	2,0
ialt...	57,5 Mill.	33,6

Det turde herefter vistnok maatte indrømmes, at den fremsatte Kritik overfor vor Industrieksport hverken i den ene eller den anden Henseende er berettiget.

❁ ❁ ❁

Vor Handelspolitik og Industriens Stilling efter Krigen.

Af Direktør *J. Throne Holst*, Kristiania.

Paa det store Generalmøde, som den norske Fællesforening for Haandværk og Industri afholdt i Kristiania i Dagene 28. og 29. f. M., holdt Direktør Throne Holst et ogsaa for danske Forhold overmaade interessant Foredrag, som vi gengiver efter Talerens Manuskript:

Det ligger i Forholdenes Natur, begyndte Taleren, at det i første Række har været de angelsaksiske Stormagters — og da særlig Englands — fremtidige Handelspolitik, som de allerfleste norske Industridrivende har imødeset med Spænding, — og jeg maa vel ogsaa sige med Ængstelse, thi under Krigens skiftende Forløb har der som bekendt foreligget mange Udtalelser og adskillige Fakta, som er gaaet i Retning af at England var i Færd med at forberede en gennemført Systemforandring i handelspolitisk Henseende, som vilde berøre vore mest vitale Interesser.

Jeg skal bl. a. minde om, at England i September Maaned 1915 indførte en Række nye Toldsatser i sin Tarif, saaledes Told paa Automobiler og Cykler, Ure o. l., og at bemærkelsesværdige Toldforhøjelser og nye Paalæg blev gennemført af Avstralien i December 1914, af Kanada i Februar 1915 og af Indien i Marts 1917.

Herunder synes det som der i Storbritannien selv blev gunstigere Jordbund for den Chamberlainske Lære om en protektionistisk Toldpolitiks Nødvendighed som et Middel til at knytte Englands Kolonier til Moderlandet. Særlig har Handelskamrene i England gaaet i Spidsen i Propagandaen for Beskyttelsessystemet. Man syntes fortrinsvis at have tænkt sig en Toldtarif graderet efter Englands Forhold til de forskellige Lande. Der skulde da fastsættes en Generaltarif med meget høje Toldsatser. I denne skulde Kolonierne indrømmes betydelige Nedsættelser, de med England allierede Lande nogle mindre Nedsættelser, de neutrale endnu mindre og de fjendtlige Lande slet ingen Nedsættelser. Alle Præferencesatser og andre Indrømmelser skulde være betinget af Gensidighed og Modydelser. Haand i Haand med Traktat- og Tarifpolitiken skulde der gennemføres en protektionistisk Skibsfartspolitik og andre Foranstaltninger af lignende Art.

Flere officielle Komitéer har i nylig fremkomne Betænkninger udtalt sig i lignende Retning. Blandt andet har den store i 1916 nedsatte Komité, hvis Ordfører var den gamle Frihandelsven, Balfour of Burleigh, saa sent som i Foraaret fremlagt en Betænkning, hvis Program gaar ud paa Overgangen til et Toldsystem med Beskyt-

telse for de vigtigste Industrivarer og med Præference for Kolonierne. En stor Specialkomité for Behandling af Spørgsmaal vedrørende Tekstilvarer har i en i Sommer afgivet Betænkning foreslaaet et Tvangssystem med indgaaende Kontrol over Tekstilindustrien og dens Raastofforsyning og med en streng Licensordning overfor andre Lande.

Imidlertid er det Tidspunkt nu indtraadt, da vi endelig kan skimte Krigens Afslutning og Fredsunderhandlingernes Begyndelse, nemlig paa Grundlag af De Forenede Staters Program — paa Wilsons Budskab til Kongressen.

Hvor er ikke Situationen forandret siden vort sidste Generalmøde i 1916! Man tænkte sig den Gang nærmest som Resultat af Krigen to vældige Magtgrupper: Centralmagterne paa den ene Side som et samlet økonomisk Autokrati fra Hamborg til den Persiske Bugt — og de allierede Lande paa den anden Side i en bitter økonomisk Kamp i de mest hensynsløse Former.

Og nu giver De Forenede Staters Fredsprogram os Bud om, at vi i ethvert Fald er kommet et vældigt Skridt nærmere den gamle Drøm om Frihandel over aabne Grænser — og et frit Hav.

Punkt 3 i Wilsons Budskab lyder saaledes: »Ophævelse saa vidt mulig af alle økonomiske Gærder og Oprettelse af lige kommercielle Betingelser for alle Nationer, som gaar med til Freden og deltager i dens Opretholdelse«.

Hvor er ikke denne Tale helt anderledes end Truslerne, som er kommet til Orde i de krigsførende Landes Presse om en Fortsættelse af den økonomiske Krig efter Krigen.

En Gennemførelse i Aand og Sandhed af Wilsons Program vilde — ikke rettere end jeg kan se — i Virkeligheden betyde en fuldstændig Revolutionering af Verdensproduktionen, Verdenshandelen og den internationale Skibsfart. Den vilde muliggøre en til det yderste gennemført Arbejdsdeling mellem Nationerne, og en Specialisering af al økonomisk Virksomhed, hvorved Verdens samlede Produktion vilde faa et mægtigt Stød fremad.

Men jeg er selvfølgelig fuldt opmærksom paa, at selv om Wilsons Program i sin Konsekvens indeholder Kravet om mere eller mindre uafkortet *free trade*, saa er det dermed kun Principerne, kun Linierne som er optrukket for den internationale Verdenshandel. Det staar tilbage at udforme de praktiske Enkeltheder ved Principernes Anvendelse — og *free trade* giver Rum for Modifikationer. Men frem for alt: i samme Grad, som Landenes Toldtarifer træder i Baggrunden som Middel i Handelspolitiken, vil det afføde nye Former for Konkurrencen mellem Nationerne og de enkelte. Nye Former, som stiller vor Industri nye Opgaver og nye Vanskeligheder at overvinde. Jeg tænker ikke blot paa vor Hjemmeindustri, som er vokset op under og har indrettet sig efter de beskyttende Toldmure. Hvilke gennemgribende Omlægninger vil ikke en frihandelsvenlig Frontforandring over hele Verden nødvendiggøre for f. Eks. vor Tekstilindustri, for Værkstedsindustrien, for en stor Del af vor Næringsmiddelindustri, for kort sagt den aller væsentligste Del af Hjemmeindustrien?

Jeg tænker ogsaa paa vor Eksportindustri, som sikkerlig vil se Toldskrankerne afløst af nye Kampformer i Konkurrencen paa de store Markeder.

Under enhver Omstændighed: Naar nu de store økonomiske Problemer melder sig efter Krigen over hele Verden, vil de ikke blive løst — og kan heller ikke løses — uden at enhver af Nationerne indretter sig med hele sin Kraft efter sine egne Interesser.

Naar de tabte Værdier skal erstattes og Verden skal genopbygges efter Ødelæggelserne, kan vi være overbevist om, at alle Nationer — uanset de handelspolitiske Former — bliver henvist til Principet: Lige for Lige, og at ogsaa vi mere end nogensinde maa bygge paa, hvad vi selv kan yde som næringspolitisk Faktor i Verdensproduktionen.

Krigen har givet os de mest haardhændede Beviser for, at det er umuligt for os at basere vor Økonomi paa Selvhjælp, i den Forstand, at vi kan undvære eller næppe nok i væsentlig Grad indskrænke vor Import. Men vor Import er som bekendt betinget af vor Eksport og Overskudet af vor Skibsfart. Betydningen af vor Eksport ligger i at den likviderer Importen — og kun deri.

I det sidste Fredsaar, 1913, indførte Norge Varer i en Vægtmængde af omkring 8,200,000 Tons. Værdien af denne Indførsel, som ialt beløb sig til omkring 590 Millioner Kroner, fordeler sig med 253 Millioner paa Varer til Forbrug og 337 Millioner paa Varer indført i Produktionsøjemed. Det sidste Tal omfatter ogsaa Skibe og Skibsfornødenheder, men den overvejende Del, eller omkring 247 Millioner Kroner, omfatter de rene Produktionsfornødenheder, Raastoffer m. m., herunder

i første Række, hvad vi nødvendigvis trænger til af Tilførsel for at kunne holde vor Industri gaaende. Naar vi tager Hensyn til de stigende Behov og især til de stærkt forhøjede Priser i de sidste Aar, maa de nævnte Tal mindst tredobles for under det nuværende Prisniveau at give et tilnærmelsesvist Udtryk for vort Lands Behov for Indforsel.

Og dette stærke Importbehov kan vi — som sagt — kun tilfredsstille i samme Grad som vi har Værdier at købe Importen med.

Under Krigen har — som bekendt — den internationale Handel antaget nye Former, for saa vidt som det ikke har været tilstrækkeligt at byde Penge som Vederlag for vor Import; i stor Udstrækning har man for at faa købt Varer samtidig som Vederlag maattet sælge Varer. Udenrigshandelen har med andre Ord artet sig som et Bytte af Varer mod Varer, rigtignok med Penge som Værdimaaler og Byttemiddel, men med direkte Varekompensation som Betingelse.

Det er imidlertid lidet tænkeligt — forekommer det mig — at Udenrigshandelen eftersom vi træder ind i Fredens Forhold, skulde fortsætte med at arte sig som direkte Varekompensation. Jeg ser selvfølgelig her bort fra den nærmest kommende Tid under Afviklingen af selve Krigstilstanden, under hvilken Vareknapheden paa mange Omraader fremdeles vil gøre sig stærkt gældende. Men lidt efter lidt, mener jeg, at Værdien og Pengene atter vil træde i Forgrunden som Omsætningens Regulator, hvorved vore under Krigen oparbejdede store Fordringer paa Udlandet vil kunne nyttiggøres ved Dækning af vort store Importbehov.

Vore Fordringer paa Udlandet beregnes for nærværende til omkring 2000 Millioner Kroner, for den alt overvejende Del bestaaende af Pund og Dollars.

Heraf regner man omkring 1000 Millioner Kroner bundet til Dækning af indgaaede Skibskontrakter eller paa anden Maade. Resten, 1000 Millioner, skulde altsaa være disponible for Vareindkøb og altsaa repræsentere vor opsparede Købekraft overfor Udlandet. Naar man erindrer, at vort Importbehov i nærmeste Fremtid efter Krigen, selv under Forudsætning af betydelig lavere Priser, lavere Fragter og Assurance end de nu gældende, i ethvert Fald maa antages at repræsentere en Værdi af betydelig over en Milliard Kroner om Aaret, er det ganske vist saaledes, at vore udenlandske Fordringer vil være en Faktor af Betydning. Men først og fremmest og i det lange Løb vil vor Købekraft og dermed Evne til at dække vort Importbehov — efter Krigen som før Krigen — bero paa vor Eksport og dennes Værdi — og Overskudet af vor Skibsfart.

Jeg lader Spørgsmaalet om Udsigterne for vor Skibsfarts Afkastning efter Krigen ligge, og stiller Spørgsmaalet: Under hvilke Vilkaar vil vor Eksport komme til at arbejde, naar Krigens Forhold er afløst af Fredens Forhold, og hvilke Vanskeligheder vil møde os under Arbejdet for at opnaa de gunstigst mulige Indkøb af vore Produkter for Industrien og vore Importvarer i det hele?

Uden at komme ind paa Enkeltheder — hvad der vel paa det nuværende Tidspunkt ogsaa er liden Nytte ved at gøre — skal jeg pege paa en Del mere almindelige Forhold, som vil gøre sig gældende.

Vort Land har utvivlsomt Fordele, som vil give os Styrke i den fremtidige Konkurrence. Alt tyder paa, at de Kraftkilder, vi har i vore Vandfald, vil faa stadig stigende Betydning for Verdensproduktionen og vil give en Række af de Eksportvarer, som fremstilles af vore rask opvoksende elektrotermiske og elektrokemiske Industrier en stærk Stilling paa Verdensmarkedet.

For vor ældste Eksportartikels Vedkommende, Trælast, og den Industri, der knytter sig dertil, venter man sig — og det vistnok med Grund — en stærk Opgang straks efter Freden er indtraadt. Ikke alene Sild og Fisk, men ogsaa Hermetikindustrien vil efter al Beregning finde et meget gunstigere Marked paa Kontinentet efter Krigen.

Men der er ogsaa Faktorer, som trækker stærkt i modsat Retning. Købekraften ude i Verden er under Krigen stærkt formindsket, samtidig med at Krigstidens stærke Spore til Selvhjælp vil have gjort sig gældende, saaledes at Behovet af norske Industriartikler i mange Tilfælde vil bortfalde eller stærkt indskrænkes. Jeg tænker ikke alene her paa det Behov, som selve Krigen har skabt, og som vil bortfalde ved Krigens Ophør, og som det jo for den væsentligste Del skyldes, at vor Eksportindustri har kunnet opnaa de store Fortjenester. Jeg tænker ogsaa paa vor regulære Eksport, som under de nye Forhold vil blive stillet overfor ændrede Konkurrenceforhold.

Vi maa i det store og hele regne med, at baade vore Eksportører og vore Importører paa de udenlandske Markeder vil møde en mægtig og vel organiseret Konkurrence. Overalt har Udviklingen

under Krigen gaaet i Retning af Koncentration, Kartellering og Monopoldannelser. I alle vore vigtigste Indkøbslande og paa vore vigtigste Afsætningsomraader vil vi møde Konkurrence fra stærke Privatsammenslutninger og delvis ogsaa af Staterne fremtvungne eller støttede Ringdannelser, som sigter til at kontrollere hele den udenrigske Omsætning.

I Tyskland beherskes den overvejende Del af Eksportindustrien af vældige Karteller og Syndikater, som før fortrinsvis fandtes paa Raastoffernes og Halvfabrikaternes Omraade, men nu i stigende Grad udstrækkes til den højere Forædlingsindustri. Under Krigen er der i Tyskland blandt andet dannet et stort Udenrigshandelsselskab »Ausfuhrgesellschaft m. b. H.« og nylig et stort kapitalstærkt »Actiengesellschaft für Inund Auslandsunternehmungen«, som blandt sine Interessenter tæller ledende Firmaer indenfor alle Brancher.

I England har Regeringen udfoldet en omfattende Virksomhed for at sikre Importen af forskellige vigtige Artikler, men endnu større Betydning har ogsaa her Dannelsen af en lang Række store industrielle Sammenslutninger og Salgsorganisationer, bl. a. den store »British Trade Corporation«.

I De Forenede Stater er nylig dannet et stort Selskab under Navn af »The Allied Industries Corporation«, hvortil har sluttet sig et stort Antal Fabriker og Eksportfirmaer. Ogsaa »American International Corporation« har til Opgave at koncentrere og organisere den udenrigske Handel. I den sidste Tid er der i De Forenede Stater ligefrem vedtaget en særlig Lov med Henblik paa amerikanske Eksportørers Fællesoptræden paa fremmede Markeder. Denne saakaldte »Webb-Pomerene«-Lov tillader Fabrikanterne at slutte sig sammen om Eksporten og ophæve den indbyrdes Konkurrence overfor Udlandet. I Frankrig planlægges ligeledes en stor Centralorganisation efter samme Mønster og overalt i den udenlandske Presse diskuteres disse Forhold med stor Iver.

Personlig har jeg haft Anledning til at se, hvorledes en mægtig Organisation med store Kapitaler til Disposition for Tiden tilstræber at underlægge sig en væsentlig Del af en vigtig Raastofproduktion for senere at kunne diktere Verdenspriserne.

Det er klart, at disse Karteller og Monopoldannelser, som Krigen har fremtvunget, vil stille vore Eksportfirmaer i en svag Stilling samtidig med at de vil vanskeliggøre vore Indkøb, særlig af Raastoffer paa saa gunstige Vilkaar, at vor Industri igen kan opretholde sin Konkurrencedygtighed.

Hvorledes skal vi ruste os til at møde denne dels i nye Former skarpe Konkurrence, som vil melde sig meget snart efter Fredsforhandlingernes Afslutning?

Jeg nævner da først vore handelspolitiske Bestræbelser for at jævne Vejen for den rigest mulige Udfoldelse af vore økonomiske Kræfter.

I dette Øjeblik giver vor Aftale med Amerika i det væsentligste Udtryk for vor handelspolitiske Stilling. Ved denne Aftale har vi paa Forhaand bundet Størsteparten af vor Tonnage og den allerstørste Del af vort Eksportoverskud til Vestmagterne, mod at disse vel at mærke i den Udstrækning, de ser sig i Stand til, vil overlade os bestemt begrænsede Varekvanta til Dækning af vore mest tvingende Importbehov.

Helt bortset fra de Betingelser, som er knyttet til Amerika-Aftalen, og som binder vort Næringsliv baade udad og indad, behøver jeg ikke i denne Forsamling nærmere at paapege, at det rent handelspolitisk set — i ethvert Fald i det lange Løb — vilde være mere end ugunstigt, ja simpelthen skæbnesvangert for den fri Udvikling af vort økonomiske Liv, om det ikke skulde lykkes os at generhverve vor Aktionsfrihed, saaledes at der aabnes os Adgang til at placere vor Eksport stort set alene under Hensyntagen til, hvor den har størst Værdi, med andre Ord, hvor den bliver bedst betalt, samtidig med at vi faar Adgang til at dække vort mangeartede Importbehov derfra, hvor vi kan opnaa det paa de fordelagtigste Vilkaar.

Jeg er fuldt opmærksom paa den Opfattelse, som hos os ofte og meget stærkt kommer til Orde: at vi ogsaa efter Krigen vil være henvist til en Traktatpolitik, som uvilkaarlig vil trække os ind i en enkelt Stormagts eller en Stormagtsgruppes Sfære. Jeg tror imidlertid, man gør klogt i ikke at hengive sig til denne Opfattelse. Selv om man ikke gaar saa langt til den anden Yderlighed som Professor Heckscher, der i sit bekendte Foredrag i Sveriges Eksportforenings Møde i Aar om »Den økonomiske Skandinavisme« udtaler, at han for sin Del i høj Grad stiller sig skeptisk med Hensyn til den moderne Traktatpolitiks økonomiske Nytte, og under mange politiske Forudsætninger vil regne det for uskadeligt for ikke at sige ønskeligt, om vi helt kunde undgaa Tariftraktater efter Krigens Slutning — saa kan dog ingen, som overho-

vedet føler Trang til at se udover en øjeblikkelig Situation, være blind for den Fare, som særlig et saa lille Land som vort udsætter sig for ved en handelspolitisk Orientering, som indordner os under og gør os afhængig af et Stormagtssystem. En fri Udfoldelse af vore økonomiske Kræfter kræver, at vi holder os Adgangen aaben til en Udveksling af Varer til alle Sider, og at ikke vore naturlige Sympatier, hvor stærke de end kan være, fører os ind i Forhold, som binder os saa stærkt til en enkelt Magtgruppe, at det helt eller i det væsentlige hindrer vor Frihed overfor andre Magter.

Jeg anfører i denne Forbindelse atter en Udtalelse af Professor Heckscher. — »Tilslutning til et større Land, siger han (han taler om Sverige), betyder næsten naturnødvendig en Opgaaen i dets Kulturkreds og ikke noget Arbejde paa en almindelig Genforening af den evropæiske Kultur«.

Ud fra de her fremholdte Synspunkter, mener jeg, at Grundlaget for vort handelspolitiske Program efter Krigen er givet. At genvinde vor fulde Aktionsfrihed, saa langt Forholdene gør det tilstedeligt, maa blive det første Maal for vore handelspolitiske Bestræbelser, saaledes at vi kan bygge vore fremtidige Handelstraktater paa fuld Gensidighed og med vore egne velforstaaelige Interesser som Rettesnor.

Et Lands Toldpolitik har som bekendt tidligere, som jeg allerede har været inde paa, altid været betragtet som det vigtigste Middel i Handelspolitiken under Traktatforhandlingerne imellem Landene.

Jeg har med Flid udtalt mig med al Reservation med Hensyn til, hvad Wilsons Fredsprogram kommer til at indeholde. Men under enhver Omstændighed maa man have Ret til at gaa ud fra, at de prohibitive Toldsatsers Tid er forbi, og at Landenes Toldpolitik ikke kommer til at spille den fremtrædende Rolle under de fremtidige handelspolitiske Konstellationer som tidligere.

Til Gengæld ligger der under de nye Forhold en stor Fare i den Mulighed, at de store Eksportorganisationer, særlig for Raastofproduktionens Vedkommende kan udnytte deres industrielle Overtag til en hensynsløs Beskatning af de købende Lande. Det er blevet mig meddelt, at der allerede for et Aar siden med Sigte herpaa i Amerika indenfor Kredse, som staar Præsident Wilson nær, har været arbejdet paa at forberede internationale Aftaler om *fair Trade* — mod Dumping og illoyal Konkurrence i forskellige Former i Forbindelse med Fredsafslutningen og som Led i den fremtidige Fredsordning mellem Staterne.

Her vil Fremtidens Forhold kræve en gennemgaaende højere merkantil Kultur, end vi under vore hjemlige Forhold hidtil — i det store og hele — har kunnet regne med. Vi maa ogsaa lære at se ud over vore egne snevre Grænser for gennem Samarbejde med vore Nabolandes Importører og Eksportører at styrke vor Position baade som Køber og Sælger.

Denne Form for det økonomiske Samarbejde i Norden vil sikkerlig tvinge sig frem og faa den største Betydning ved Siden af selve Vareudvekslingen mellem de tre Lande.

Det vil bero paa de Industridrivende selv i de skandinaviske Lande om det vil lykkes at skabe en fælles Front udad — meget mere end paa de Foranstaltninger, som kan tænkes foretaget fra Statsmagternes Side til Fremme af det skandinaviske Samarbejde.

Men, vort Arbejde for at vor Industri skal opnaa den stærkest mulige Position udad maa frem for alt gaa Haand i Haand med en Styrkelse af vor Stilling indad.

Hvis Wilsons Ord om Ophævelse af de økonomiske Gærder og Oprettelse af lige kommercielle Betingelser for alle Nationer overhovedet har nogen Realitet, saa maa vi — ogsaa vi, hvis Arbejde er knyttet til den beskyttede Hjemmeindustri — se i Øjnene, at skal vor Industri have nogen Fremtid, maa den i højere Grad end før regne med den internationale Konkurrence og stille sig internationale Maal.

Jeg ser deri ingen Grund til, at vi behøver at tabe Modet — tværtimod tror jeg, de nye Forhold vil fremtvinge nye Former, som vil kunne hæve vort Arbejde op i et højere Plan.

Ogsaa her, mener jeg, det er Koncentrationen, som er Løsenet. Jeg ønsker ikke i denne Forsamling at udbrede mig om det Kraftspild af Kapital og produktive Kræfter, som den ofte alt for store Opstykning af norsk Industri repræsenterer. Jeg tror næsten, man selv maa være Industridrivende for at kunne gøre sig fuldt Rede for, i hvor høj Grad denne Opstykning hæmmer Lønsomheden indenfor mange Brancher og vanskeliggør en fuldt rationel Udnyttelse af alle Arbejdskræfter. Ogsaa vore Myndigheder har sikkerligen under Krigen faaet Øjnene op for, at det paa de fleste Omraader er de store Bedrifter — den koncentrerede Industri — som har kunnet gøre den største Indsats med Hensyn til Landets Forsyning i en van-

skelig Tid, og som fordi de har kunnet nyttiggøre sig Fordelene ved Tidens tekniske Hjælpemidler og bringe i Anvendelse de mest rationelle Driftsmetoder har kunnet tjene Konsumenterne bedst — og billigst.

Og dog modarbejder vore Statsmyndigheder ved deres Foranstaltninger paa mange Maader en Koncentration af Kapital og Arbejdskraft indenfor Industrien.

Ved den stærkt progressive Skat i Forbindelse med Reglerne for Beskatning af Aktieselskaber beskattes den i større Bedrifter bundne Kapital stærkere end den Kapital, som er bundet i de mindre Bedrifter. Man giver derved — særlig hvor den progressive Skat spiller en saa stor Rolle som nu — de mindre Bedrifter en kunstig Beskyttelse paa Bekostning af de større. Selv en Mand som Advokat Ludv. Meyer, som vel ingen vil mistænke for at gaa »Udbytternes« Ærinde, har Øje for, at den stærke progressive Beskatning, som ikke skiller mellem Virksomhed og Forbrug, snart vil faa alvorlige Følger. I sin Bog, »Socialistisk Beskatning og Samfundsordning« paaviser han, hvorledes denne Beskatning rammer Virksomhederne mere i Forhold til deres Omfang end i Forhold til deres virkelige Indtægt; han fremholder, at paa mange Omraader er det at foretrække, at den enkelte Bedrift bliver størst mulig, og at dette ikke gælder blot teknisk og forretningsmæssigt, men ogsaa socialt, og at det netop derigennem var, at Karl Marx mente, at Udviklingen vilde gaa for at vi kunde naa frem til en mere samfundsmæssig og retfærdig Ordning. Gennem den progressive Beskatning, siger Ludv. Meyer, risikerer Folket at blive sin egen Fjende. Det er altsaa dette, at de store Bedrifter maa regne med et uforholdsmæssig meget større Skattetryk pr. produceret Enhed end de smaa, som altsaa Advokat Meyer har Forstaaelsen af i Virkeligheden er irrationelt.

Ogsaa ved de Principer, som lægges til Grund ved Prisreguleringen, modarbejder det Offentlige Industriens sunde Vækst.

Ved at normere Fabrikernes Fortjeneste til en vis paa Forhaand fastsat Procent af Fabrikernes Kalkulationspriser svækkes Interessen for at opnaa den mest mulige fordelagtige Produktion, hvorpaa Fremskridt i Produktionsmetoderne i Virkeligheden beror. Helt bortset fra, at det selvfølgelig ikke er muligt paa Forhaand at fremlægge eksakte Kalkulationer, særlig i blandede Bedrifter med mere eller mindre mangeartede Produktioner, modarbejder man, at den mest konkurrencedygtige Industri gennem en relativ fordelagtig Produktion gives Anledning til at styrke sin Position med det Krav for Øje, som den fremtidige Udvikling vil komme til at stille.

Hvad dette indeholder, behøver jeg ikke nærmere at udvikle.

Under sine i og for sig berettigede Bestræbelser for at hindre en utilbørlig Udnyttelse af Situationen fra Industriens Side, synes Statsmyndighederne i det hele taget at glemme, at kun en kapitalstærk og vel konsolideret Industri vil kunne løse Fremtidens store Opgaver. Man synes at glemme, at det ikke er Arbejdets og Kapitalens Koncentration — men en daarlig, uværdig og irrationel Anvendelse af Værdierne, som er den store Synd, og som oprører vor Retsbevidsthed.

Man vil indvende, at en stærk Koncentration af Industrien indeholder monopolistiske Tendenser, som kan blive en Fare for den købende Almenhed. Det er en Indvending, hvis Gyldighed allermindst vi Industridrivende selv bør undervurdere. Sammenslutninger af den heromhandlede Art indeholder altid Muligheden for højere Udsalgspriser, end Forholdene tilsigter. Samfundsmæssig Kontrol af Bedrifterne vil derfor blive en nødvendig Konsekvens og maa mødes af Loyalitet og Forstaaelse fra Industriens Side.

Fordi enhver industriel Virksomhed i Fremtiden i højere Grad end tidligere vil blive bedømt ud fra sin objektive Værdi for Samfundet, maa vi regne med en Regulering og Kontrol fra Samfundets Side, som efter vore tidligere Begreber ikke vil være i Overensstemmelse med fuld Næringsfrihed.

Hvad den industrielle Stand til Gengæld kan kræve er, at Statsmyndighedernes Kontrol og Indgreb bliver foretaget med Indsigt og Forstaaelse og af Mænd, som har Oversigt over de Forhold, som betinger Industriens Lønsomhed og Udvikling. Det bliver den nye Industriorganisations Opgave [1]) at give dette Krav det rette Eftertryk.

Jeg indrømmer mere end gerne, at naar Talen er om de fremtidige Konkurrenceformer for Industrien og Linierne i Handelspolitiken i Fremtiden, bevæger vi os paa et usikkert Grundlag, fordi vi endnu ingen absolut sikre Holdepunkter har som Støtte for Forudsigelserne.

[1]) Her sigter Taleren til det efter den norske Fællesforenings Opløsning dannede norske Industriraad, Industriforbundet. *Red.*

Intet er derfor naturligere, end at Meningerne om Fremtidens Forhold er forskellige.

Men paa et Omraade tror jeg dog, at vi Industridrivende alle mødes i fælles Syn paa Fremtiden, for saa vidt som vi alle er klar over, at det som mere end noget andet vil komme til at karakterisere den Fremtid, vi nu gaar ind i, det bliver de sociale Forskydninger — og de sociale Krav, som Industrien vil blive stillet overfor.

Hvorledes skal Industriens Afkastning give Mulighed for en højere Boligstandard og en højere Livsstandard i det hele for Arbejderbefolkningen?

Der er som bekendt dem, der tror, at dette Tidens store Spørgsmaal ganske enkelt lader sig løse ved en Udjevning af Livsgoderne.

Men saa enkelt er Spørgsmaalet ikke. Ved Love og Statsforanstaltninger alene naar vi intet, hvis ikke Industrien selv ved en Forøgelse i Produktionen evner at skabe det økonomiske Grundlag for en lysere og tryggere Tilværelse for Arbejderstanden.

Det er imidlertid en Kendsgerning (hvorfor jeg ikke en Gang har nødig at føre Bevis), at samtidig med at Misfornøjelsen og Utilfredsheden hos Arbejderbefolkningen aldrig har været større end nu, er Arbejdspræstationerne og derigennem den samlede Produktion indenfor Industrien gaaet ned under Krigsaarene.

Vi Industridrivende skelner i vore Kalkulationer mellem Administrationsudgifter og de egentlige Produktionsudgifter — vore Produktionsudgifter er under Krigen i det store og hele taget steget og steget foruroligende — bortset fra Pengenes Nedgang i Værdi.

Men hvad skal vi saa sige, naar vi betragter hele vort Land som en produktiv Virksomhed?

Jeg tror de færreste gør sig helt rede for, i hvor høj Grad hele vort Lands samlede Produktion er nedsat, — og i hvor høj Grad Administrationen har trukket til sig Kræfter, som rettelig burde have været knyttet til den egentlige Produktion.

Store Kapitaler — efter vore tidligere Begreber enorme Kapitaler — er under Krigen nedlagt i Jernbanebygninger, i Vandfaldsudbygninger, i industrielle Anlæg og Bygninger af enhver Art med Produktion for Øje — og dog, de Værdier vi har faaet igen for disse Kapitaler er sikkert meget mindre, end de fleste mener. Den store Pengeflom, som under Krigen har skyllet ind over os, har blændet os.

Sandheden er, at det i Virkeligheden er et overmaade tvivlsomt Spørgsmaal, om vi overhovedet under den tilsyneladende vældige økonomiske Opgangsbølge, vi har oplevet, stort set har øget vore industrielle Produktionsmidler. Det er endog et tvivlsomt Spørgsmaal, om vi har magtet at holde dem vedlige. Penge og atter Penge har staaet til Disposition for Industrien som aldrig nogensinde. Men vi har ikke tilstrækkelig arbejdende Kræfter til Disposition for det produktive Arbejde samtidig med, at de forhaandenværende Arbejdskræfters Arbejdsydelse er nedsat.

Vi har vel alle en Følelse af, at det ikke i Længden kan fortsætte. Paa den ene Side det stigende Modsætningsforhold mellem Arbejdere og Arbejdsleder, mellem Arbejde og Kapital. Og paa den anden Side en Administration, som breder sig over alle Grænser, som ved sine Indgreb og Foranstaltninger ofte skyder langt over Maalet og lægger sin klamme Haand paa Virkelyst og Initiativ.

Kraftspild og Spittelse er det, som karakteriserer Situationen.

Men saa sandt vor Industri har en Front udad, som det nu er af den største Vigtighed at forsvare, maa vi ogsaa forstaa, at denne Front lader sig ikke forsvare under almindelig Splittelse indad.

Mere og mere gør derfor ogsaa den Forstaaelse sig gældende indenfor Industriens Kredse, at kun gennem Solidaritet, gennem størst mulig Interessefællesskab hos hele den industrielle Stand — Arbejdere og Arbejdsledere — kan den produktive Kraft øges. Ved at alle arbejdende Kræfter, som viser, at de baade har Vilje og Evne til at udføre et for Industrien og derigennem for Samfundet nødvendigt eller nyttigt Arbejde, faar deres retfærdige Andel, ikke blot i Driftsudbyttet — ogsaa i Ansvarsbyrden, men frem for alt i Glæden ved at bygge en Bedrift op, med andre Ord i Skaberglæden (som kanske naar alt kommer til alt er den stærkeste Drivfjeder), kan vi faa Arbejdsinteressen og Arbejdsydelsen op — kan vi faa den øgede Produktion, som alene kan lægge det økonomiske Grundlag for den sociale Nyorientering, som nu indvarsles.

Jeg ved, at vi her, trods den voksende Forstaaelse, dog vil støde paa Barrierer af Fordomme og gamle tilvante Begreber, som vi alle har vanskeligt ved at frigøre os fra.

Men vi kommer ikke udenom Vanskelighederne.

Og jeg mener, det først og fremmest bliver Industriens Ledere selv, som faar til Opgave og

Pligt her at tage Initiativet og gaa foran — og støttet af deres praktiske Erfaring og Indsigt lede Udviklingen i det rette Spor.

Vi maa ikke risikere, at Statsmyndighederne nu overrasker os med en Lovgivning paa dette Omraade, som — hvad saa ofte har været Tilfældet — skyder over Maalet, og som svækker Ansvarsfølelsen hos den store arbejdende Befolkning i Stedet for at styrke den.

En industriel Bedrift er en sensibel Ting, og Formerne for Arbejdernes Andel i Ansvaret og Ledelsen rører ved selve Industriens Livsnerve.

Er der nogen Sag, hvor Industriens Ledere derfor har Ret, men ogsaa Pligt til at øve deres Indflydelse, saa er det ved den praktiske Løsning af dette Tidens store Spørgsmaal — Arbejderstandens Delagtighed i Bedrifternes Udbytte og Ledelse.

Vanskelighederne lader sig i hvert Fald ikke overvinde ved en passiv Holdning fra Industriens Side, ved negativ Kritik alene.

Men ligesom det tilkommer Industriens Mænd at have et Ord med i Laget, naar Statsmyndighederne skal finde de rette Former for Statsreguleringen i Samarbejdet mellem Industrien og Staten, saa pligter den industrielle Stand selv i første Række ogsaa at finde Formerne for Interessefællesskabet i Fremtiden mellem Arbejdere og Arbejdsledere, mellem Kapital og Arbejde.

Men i ethvert Fald er det kun en stærk og vel konsolideret Industri, som kan gøre sig Haab om at afgive Grundlag for Løsningen af disse vanskelige Spørgsmaal.

Statsmyndighederne bør derfor se med Velvilje paa Arbejdets og Kapitalens Koncentration, ikke lægge Hindringer i Vejen for den, men derimod hilse med Glæde den Udvikling indenfor Industrien, som gaar i Retning af større og derfor ogsaa mere kapitalkrævende Enheder. — Og Almenheden paa sin Side bør forstaa, at Industriens Maal er at tilfredsstille Behovene paa den mest rationelle Maade og samtidig give de til Industrien knyttede Arbejdskræfter de bedst mulige Vilkaar.

▫▫▫▫▫▫

Den amerikanske Petroleumsindustri.

I Petroleumsindustrien er det Amerikanerne, der er gaaet i Spidsen. Det var en Amerikaner, Oberst Drake, der først fandt paa Boremetoden, og som i 1859 opdagede de første Petroleumskilder. Det var ligeledes Amerikanerne, der undfangede og praktiserede Ideen om Transport af Petroleum gennem lange Rørledninger (Pipe-lines). Lige siden da har den amerikanske Petroleumsindustri været i stadig Udvikling, og Produktionen er vokset til 370 Millioner Tønder om Aaret. De amerikanske Petroleumsselskaber har arbejdet med største Energi og Dygtighed, og Amerika har i mange Aar været Verdens Hovedleverandør af Petroleum. Der er stadig udfundet forbedrede Metoder, og nye Kilder er opdagede. Til Støtte for denne Udvikling har den amerikanske Regering oprettet en Institution for oliegeologisk Forskning, og denne Institutions Arbejde har bidraget mægtigt til at forøge Produktionen. Aabningen af Størstedelen af Kilderne i Kansas og Wyoming i Løbet af de sidste tre Aar skyldes disse videnskabelige Undersøgelser, og næsten 40 nye Kilder er fundet. Arbejdet har været ledet med særlig Energi under Krigen paa Grund af den store Efterspørgsel.

Amerikas vigtigste Petroleumsdistrikter er følgende (Tallene angiver Produktionen i Tønder i 1. Halvdel af 1918):

Appalachian	12,397,660
Lima-Indiana	1,577,290
Illinois	6.764.240
Mid-Continent	83.385,460
Gulf	10,926,920
Rocky Mountain	5,774,060
California	49,811,802
Forskellige	6,000
	170,643,432

Den samlede Produktion var i sidste Halvaar 1917: 175,154,362 Tdr., 1. Halvaar 1917: 160,161,239 Tdr., i sidste Halvaar 1916: 153,750,240 Tdr., i første Halvaar 1916: 147,016,918 Tdr.

Appalachian-Distriktet omfatter den sydvestlige Del af Staten New York, det vestlige Pensylvanien, Vest-Virginia, Kentucky, Tennessee og det østlige Ohio. Produktionen er her ret stillestaaende.

Mid-Continent, som omfatter Midtstaterne, producerer over Halvdelen af det samlede Udbytte. Her er endnu rige Muligheder for Udvidelse, nye Kilder opdages stadig.

I Gulf-Distriktet (omkring den meksikanske Havbugt) er der stadig store Muligheder for Fund af nye rige Kilder. Et Dusin nyopdagede Kilder i Texas giver allerede 10,000 Tdr. i Døgnet.

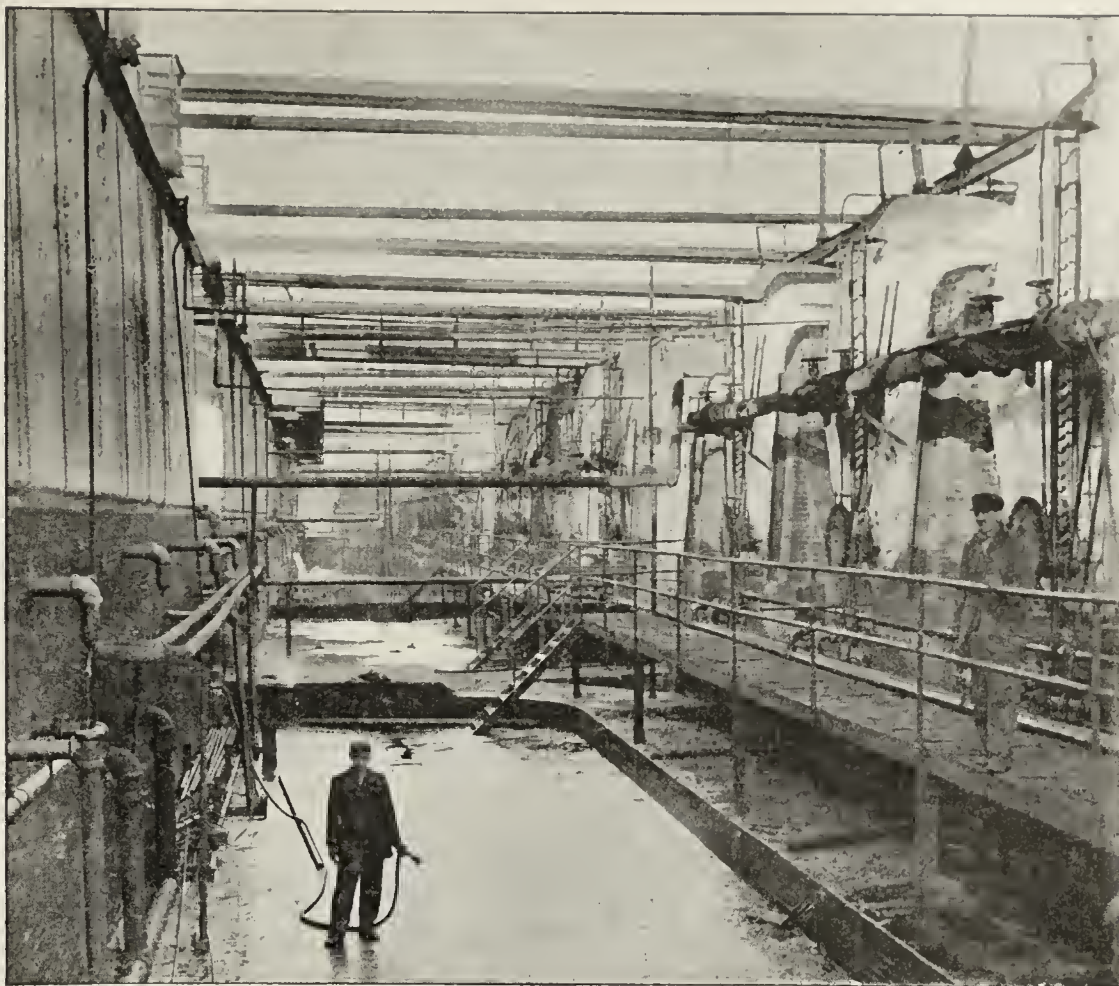
I det nordlige Louisiana er der opdaget Kilder, som fra nogle faa Hundrede Tønder i Begyndelsen af 1918 allerede er naaet op til 23,000 Tønder om Dagen, eller over Halvdelen af hele Louisianas daglige Produktion.

I Wyoming i Rocky Mountains, hvor der i de sidste Aar er fundet en Mængde Kilder, opdager Statens Geologer stadig nye.

Under Krigen har der været stærk Brug for den amerikanske Petroleum, og den Omstændighed, at Produktionen i 1. Halvaar 1918 viste nogen Nedgang, har nødvendiggjort et betydeligt Indgreb i Reservebeholdningerne. Forbruget omfattede 178,808,175 Tdr., medens Produktionen kun var 170,643,432 Tønder.

Forskellen — 8,164,473 Tonder — maa tages af Petroleumsselskabernes Beholdninger, som 31. Juli 1918 omfattede 142,000,000 Tønder. Med et normalt Forbrug af 30,000,000 Tønder om Maaneden vil dette Forraad i sig selv kun kunne dække Forbruget i 4 Maaneder. Skønt Produktionen i andet Halvaar ventes at blive større end i det første, mener man dog, at det vil blive nødvendigt at tage 8—12 Mill. Tønder af Beholdningen.

Situationen i den amerikanske Petroleumsindustri opfattes dog i det hele som lysere end i Begyndelsen af 1918. Opdagelsen af nye Petroleumsdistrikter, baade de ovennævnte og andre Distrikter i Oklahoma og Kalifornien, vil bidrage til Produktionens Forøgelse. Rørledningssystemerne er overalt blevet forøgede og Priserne er gaaet ret betydeligt i Vejret og tillader Indførelsen af forbedrede Metoder.

Et Petroleumsrenseri i et amerikansk Oliedistrikt.

Under Krigen har Regeringen grebet stærkt ind i Petroleumshandelen. Manglen paa Petroleum, stadig voksende Driftsomkostninger og Opførelse af alt for mange Raffinaderier, der var en Følge af stærk Spekulation i Krigens første Aar, har tilsammen foraarsaget en uundgaaelig Stigning i Priserne. I fuld Forstaaelse med Industrien har Regeringen gjort Skridt for at regulere disse Forhold. Gennem en Overenskomst, truffet mellem Producenterne og National Petroleum War Committee, har man sikret rentable Priser for Hjemmemarkedet og Leveringer til Amerikas Allierede til bestemte Priser. Nævnte Komité fordeler Kontrakterne til de forskellige Producenter. Endvidere har man indført en Ordning, der giver et vist Tillæg til de mindre Raffinaderier, dersom disse ønsker at overtage Kontrakter, medens de store Raffinaderier, der maa antages at arbejde med lavere Produktionsomkostninger, overtager de Kontrakter, som de mindre Foretagender ikke ser sig i Stand til at opfylde. I Amerika regner man dette for en overordentlig tilfredsstillende Ordning, idet den gør det muligt at sælge til faste Priser og alligevel tage Hensyn til de forskellige Produktionsvilkaar. Sikkert er det ogsaa, at man har været særdeles heldig med den hele Ordning, og fra Industriens Side har der ikke været klaget over de Priser, der tilkommer hvert enkelt Raffinaderi. Ordningen har bidraget til at fordele Kontrakterne ligeligt og har sat Amerika i Stand til at dække baade sin egen og de Allieredes uhyre Efterspørgsel under Krigen.

Angaaende Fremtidsudsigterne bestemmes disse i meget høj Grad ved det uhyre forøgede Forbrug af alle Brændselsolier, der kan ventes. For Øjeblikket er Efterspørgslen noget større end Produktionen, og det er, som sagt, fremdeles nødvendigt at foretage Indgreb i Reservebeholdningerne. Samtidig øges dog, som nævnt, ogsaa Produktionen, og man agter i udvidet Grad at udnytte Oliekilderne i Meksiko, som er meget righoldige. Det forøgede Forbrug, der kan ventes, skyldes i ikke ringe Grad det store Antal oliefyrede Skibe, som den amerikanske Handelsflaade er blevet forøget med under Krigens forcerede Skibsbygning.

Af Hensyn til sit Forbrug er Amerika saaledes tvunget til at interessere sig ogsaa for Petroleumsdistrikter udenfor Staterne, og her kommer da navnlig Meksiko og Mellemamerika i Betragtning. Efter at Tyskland vel maa antages at være gaaet ud af Spillet som Petroleumsinteressent (særlig i Galizien og Rumænien, jfr. den tysk-rumænske Fredstraktat), vil De Forenede Stater og Storbritannien, der længe har ført en maalbevidst Politik paa dette Omraade, komme til at repræsentere de forende Interesser i Verdensproduktionen af Petroleum.

□□□□□□

Jordgassen og dens Anvendelse i den kemiske Industri.

Undersøgelserne vedrørende Jordgassen og dens Anvendelse er takket være fremragende Fagmænds Medarbejderskab allerede nu saa langt fremskredne, at man har Lov til at vente sig overordentlig værdifulde praktiske Resultater. Det har allerede længe været en Kendsgerning, at der kan udskilles Kul af Jordgassen, men samtidig har man paa mangfoldige

Omraader fundet Anvendelse for Jordgassen og dens Biprodukter som Grundstof ved Forarbejdelsen af en Række kemiske Produkter.

Da de stærkt ydende Jordgaskilder boredes i Siebenbürgen i Aaret 1908, var man straks klar over, at man her havde at gøre med en Naturkraft af vidtrækkende Betydning for Samfundshusholdningen. De righoldige Jordgaskilder i Nordamerika afgav et mønstergyldigt Eksempel for Østrig-Ungarn. Paa samme Maade som det var Tilfældet i Amerika, var ogsaa her det første Maal at udnytte Jordgassen som Varmekilde. Inden man imidlertid kunde foretage noget, var det nødvendigt at danne sig et Skøn over, i hvor store Mængder den forefandtes. De første Par Aar gik derfor hen med disse Undersøgelser, og det blev ved disse fastslaaet, at Jordgassen i Siebenbürgen forefandtes paa et overordentlig stort Omraade og i saadanne Mængder, at der ikke var Grund til at frygte for, at den i en overskuelig Fremtid vil blive opbrugt. Først efter at dette var konstateret, vovede de forskellige Industrier at anbringe større Kapitaler i Foretagender til Udnyttelse af Gassen. De første Kildeledninger fra Kissármés til Torda etableredes i Tilknytning til de derværende Soda- og Klorfabriker. Der grundlagdes endvidere en stor Cementfabrik i Torda, der ligeledes indrettedes for Drift med Jordgas. Efter at den ungarske Regering havde truffet Overenskomst med et Konsortium under Ledelse af Deutsche Bank til en videre Udnyttelse af Jordgassen, anlagdes der yderligere en Ledning til Dissöszentmárton, der trods næsten uovervindelige Vanskeligheder, som Krigen førte med sig, dog bragtes i Orden, inden den stipulerede Frist var udløben.

I Dissöszentmárton etableredes der nu ved Krigsministeriets Støtte en Kalkkvælstoffabrik; i Øjeblikket et af de betydeligste industrielle Foretagender i Ungarn. Desuden er allerede nu de forberedende Arbejder vedrørende Oprettelsen af Glasfabriker i Jordgasdistriktet afsluttede. Ved de her nævnte Virksomheder anvendes Jordgassen som Varmekilde. Den betydelige Varmeevne og den lette Maade, paa hvilken Gassen kan føres til Forbrugsstederne — uden Belastning af det knebne Transportmateriel — har i overordentlig høj Grad været af Betydning under Krigen. Da man ogsaa for Fremtiden maa regne med temmelig høje Kulpriser og vanskelige Transportforhold, vil Anvendelsen af Jordgassen ogsaa til den Tid blive et værdifuldt Plus for Erhvervslivet.

Af ikke mindre Vigtighed er den Omstændighed, at man i Jordgassen har en saa godt som kemisk ren Methangas, der er anvendelig som Grundstof ved Fabrikationen af forskellige kemiske Produkter. I Amerika anvendes Jordgassen kun i ret underordnet Maalestok i den kemiske Industri, idet den overalt kun finder Afsætning som Lys- og Varmekilde, og det som saadan kan sælges i uindskrænkede Mængder og til gode Priser. I Østrig-Ungarn derimod udvinder man f. Eks., som ovenfor nævnt, ogsaa Kulstof af Jordgassen; det saaledes producerede Kul bruges til Tryksværte og til Fremstilling af Kul til elektriske Buelamper m. m. Men ogsaa for Metalindustrien er Jordgassen af Betydning. Man kan f. Eks., saaledes som det er Tilfældet i Sverige, omsmelte Jernertsen til flydende Metal, hvad der navnlig ved Fremstillingen af Raajern og Staal er af stor Vigtighed, da der paa denne Maade spares betydelige Mængder Kul og Koks, der for en stor Del hidtil har været indført fra Udlandet til høje Priser.

Jordgassen indeholder desuden forskellige Klorforbindelser. bl. a. Klormethyl, der finder Anvendelse i mange forskellige Industrier, som f. Eks. ved Fabrikationen af Formaldehyd og Kloroform.

Her er kun nævnt enkelte af de Muligheder for den kemiske Industri, hvor Jordgassen kan anvendes i den ene eller den anden Form.

Efter de Undersøgelser, der i flere Aar har været ledet af Baron Roland Eötvös og Ministerialraad Böckh, har man Grund til at vente, at der ogsaa forefindes Jordgas i de ungarske Dalsænkninger. De Boringer, der har været foretaget i Kesshernét, vil sandsynligvis snart bringe Klarhed herover. Den Omstændighed, at der i de ungarske Dalsænkninger forefindes artesiske Brønde paa et Omraade, der har en Udstrækning paa mere end 20,000 □ km, paa mange Steder ogsaa har vist sig Jordgas, synes at tale for, at der her findes store Forraad. I Ungarn — navnlig i Budapest — er man yderst spændt paa, hvad de videre Undersøgelser vil bringe, da det — navnlig for dette Lands Industri — som Følge af den lokale Mangel paa Kul, vil være af en ganske særlig Betydning.

Budapest, September 1918.

I. Laub Ostenfeld.

□□□□□□

Landbruget og Prisregulering af Industrivarer.

Paa de jyske Landboforeningers Delegeretmøde i Begyndelsen af Oktober i Aarhus holdt Direktør for Arbejds- og Fabrikstilsynet, Hr. *Jac. Lindberg,* et Foredrag om Prisregulering af Industrivarer. Efter at have udviklet Forskellen mellem Prisreguleringen overfor Landbruget og overfor Industrien gengav Taleren Bestemmelserne i Forordningen af 1. Februar 1917. Han mente, at man ved denne Forordning havde begaaet den Fejl, dels at lade de alt for store Avancer, der forud var i adskillige Fag, lovfæste herved, dels at gøre Forordningen alt for skarp til at den virkelig kunde gennemføres i Praksis, i al Fald overfor Industrien. Dette fremgik bl. a. af Industriregnskaberne for 1917, der som Taleren udtrykte sig, »viste, at den Tillid, man havde næret til Industrien, var blevet fuldstændig skuffet«.

Taleren gennemgik derefter den store Skotøjsdiskussion og den paafølgende Skotøjsordning, som han iøvrigt ikke kunde anse for heldig, da den i Princippet gør Fabrikerne interesseret i at arbejde med saa høje Omkostninger som muligt. I Stedet burde man kun have givet Industrien Lov til at beregne sig samme Nettoavance pr. produceret Enhed som for Krigen plus et vist Tillæg. Maksimalprisen, som Industrien

selv har foreslaaet, troede han ikke kunde gennemføres i Praksis, og det var sikkert ogsaa derfor, at Industrien saa varmt havde foreslaaet dette System. Taleren ankede endvidere over, at den af Den overordentlige Kommission gennemforte Skotojsordning tog for lang Tid, inden den kunde virke, og han tilfojede den ikke uinteressante Oplysning, at Kommissionen til Trods for den lange Tid, den har arbejdet med Sagen, »den Dag, da den traf Ordningen, endda ikke vidste, hvorledes denne vilde indvirke paa Fabrikernes Nettooverskud«. Taleren sluttede sit Foredrag saaledes:

»Fra Landbrugets Side bør man fastholde Kravet om Prisregulering ikke blot af Skotojsindustrien, men ogsaa af andre Industrier, og kræve dette gennemført snarest muligt. Man søger at afskrække Landbruget fra at stille dette Krav ved at sige, at man derved kommer ind paa en Slags Socialisme. Men Statskontrol i og for sig har ikke noget med Socialisme at gøre. Vi har jo i Forvejen en ret indgaaende Kontrol fra Statens Side med forskellige Industrier som Øl, Sprit, Sukker, Cigarretter og Margarine«.

Maa det i Forvejen forekomme besynderligt, at en af Statens Embedsmænd, Direktor for Arbejds- og Fabrikstilsynet, rejser rundt og agiterer paa denne Maade *mod* Industrien, da bliver ens Forundring ikke mindre, naar denne Embedsmand, der dog burde være den bedst underrettede paa disse Felter, kan fremsætte saa vitterlig ugyldige Sammenstillinger, som han her gør. Den Kontrol, der eksisterer overfor de nævnte Industrier som Øl, Sprit, Sukker, Cigarretter og Margarine, er jo nemlig *udelukkende* Produktions- og Vægtkontrol enten af skattemæssige eller af hygiejniske Grunde. Det er mildest talt vildledende at sammenstille dette med den af Den overordentlige Kommission gennemforte nye »Statskontrol«, der begrænser Fagets Nettoavance til ca. $7^1/_2$ pCt.

Efter Referatet i »Andelsbladet« modtoges Hr. Lindbergs Foredrag med stærkt Bifald. Vi kan dog ikke tro, at dette gjaldt Tanken om, at *ogsaa Landbruget* skulde komme ind under en saadan Kontrol, der begrænser dets Nettoavance paa tilsvarende Maade. Vi vil endda tro, at man, hvis det danske Landbrug arbejdede med offentlig tilgængelige Regnskaber, vilde finde Avancer i Landbrugsproduktionen, der klart maatte vise, hvor liden Interesse Landbostanden har i at hylde Den overordentlige Kommissions og Hr. Lindbergs Principer.

▫▫▫▫▫▫

Udvidelser og Nydannelser indenfor dansk Industri.

Paa det for Tiden livlige Emissionsmarked indtager Industriemissioner stadig en fremtrædende Plads, saavel naar man tager Udvidelser som Nydannelser i Betragtning.

Siden vor sidste Beretning er der saaledes af forstnævnte at notere:

Kæmpeudvidelsen i *Aktieselskabet Nordiske Metalvarefabrikker*. Der var emitteret for 7 Mill. Kr. nye Aktier til Kurs 150 pCt. Aktiekapitalen andrager nu 14 Mill. Kr. Efter Bestyrelsens Udtalelser paa Generalforsamlingen skal Selskabet have meget store Ekspansionsmuligheder. Man maa haabe, at de kommende Aar maa bekræfte Rigtigheden af dette Syn. I saa Fald maa dansk Industri notere sig for et nyt betydeligt Fremstod.

A/S Raadvaddams Fabriker har, foranlediget af den stærke Stigning i Omsætningen og Optagelsen af Fabrikationer af nye Artikler, besluttet at opføre en moderne Fabrik ved Øresundsvejens Station i Sundby. I den Anledning er Aktiekapitalen bleven forhojet fra 1 til 1,6 Mill. Kr. De nye Aktier har været emitteret til Kurs 120 pCt.

A/S Roulunds Fabriker i Odense har udvidet sin Aktiekapital fra 0,8 til 1,2 Mill. Kr. Emissionen har fundet Sted til en Kurs af 120 pCt.

Aktieselskabet Faxe Kalkbrud har emitteret for 0,75 Mill. Kr. nye Aktier til Kurs 108 pCt. Herved er Aktiekapitalen kommet op paa 2,25 Mill. Kr.

I. L. Binder & Co., A/S, har fordoblet sin Aktiekapital, idet det har udbudt for 0,5 Mill. Kr. nye Aktier til Kurs 150 pCt.

A/S Rodby Havns Jernskibsværft har paa dobbelt Maade appelleret til det hjemlige Kapitalmarked, dels ved at udbyde for 1 Mill. Kr. nye Aktier til Kurs 106 pCt., hvorved Aktiekapitalen kommer op paa 2 Mill. Kr., dels ved at fremlægge et Partialobligationslaan paa $^3/_4$ Mill. Kr. Dette sidste er et $5^1/_2$ pCt.s Laan med Emissionskurs 99 pCt. Renten betales halvaarlig. Laanet afdrages ikke de forste 3 Aar, men amortiseres derefter i de følgende 25 Aar med 25 ligestore Dele til Pari Kurs.

A/S De forenede Træskofabriker har endelig emitteret for 0,6 Mill. Kr. nye Aktier til Pari Kurs. Aktiekapitalen andrager herefter 1,8 Mill. Kr.

Af Nydannelser er det værd at notere *Aktieselskabet »Fiberuld«* med Hjemsted i Kjobenhavn. Det er dannet med det Formaal dels at kobe og fortsætte den af Firmaet S. Nielsen & Søns Farverier, Spinderi & Klædefabrik med tilhørende Fabriksudsalg, Skive, hidtil drevne Virksomhed, dels for Danmark at kobe Eneretten til de af Professor G. Sellergren, Stockholm, gjorte Opfindelser angaaende Udvinding af Tørveuld af Tørv, dels endelig at kobe og fortsættte det af et Interessentskab oprettede Fabriksanlæg ved Silkeborg, hvor der udvindes Tørveuld. — Aktiekapitalen i »Fiberuld« andrager 1 Mill. Kr. Heraf har 0,6 Mill. Kr. været offentlig udbudt til Kurs 108 pCt.

Endelig er der dannet et nyt Læderforetagende i *Dansk Læder- og Skotojsindustri Aktieselskab* med en Kapital paa 1,5 Mill. Kr. Heraf har $^1/_3$ været offentlig udbudt til 108 pCt. Dansk Læder- og Skotojsindustri overtager og fortsætter: Victor Larssons Garveri- og Læderfabrik i Rudkobing, Brdr. Nielsens Skotojsfabrik i Kjobenhavn, Th. List's Skotojsfabrik og Firmaet Otto Jorgensen & Co., sammesteds.

▫▫▫▫▫▫

Den norske Fællesforening opløst.

Indenfor den norske Fællesforening for Haandværk og Industri har der allerede i længere Tid — som tidligere meddelt her i Tidsskriftet — været arbejdet for en Adskillelse mellem Haandværk og Industri under Hensyn til de moderne Udviklingsforhold, der kræver Specialisering i særlige Organisationer for at gøre disse arbejdsdygtige. Efter langvarige Forhandlinger og Agitation for og imod Fællesforeningens Opløsning er denne nu vedtaget paa det nylig afholdte 11. og altsaa sidste Generalmøde i den norske Fællesforening. Foreningen bliver delt i to af hinanden fuldkommen uafhængige Organisationer, en Haandværkerorganisation og en Industriorganisation. Rammerne for denne sidste er iøvrigt allerede dannet. Den organiseres tilsvarende som vort hjemlige Industriraad med Betegnelsen »Industriforbundet«. Hermed har alle tre skandinaviske Lande industrielle Organisationer af ensartet Karakter. For et fremtidigt Samarbejde mellem disse Landes Industrier og øvrige Erhvervsliv turde denne Kendsgerning have sin ikke ringe Betydning.

Afviklingen af Fællesforeningen foregaar under Ledelse af den tidligere Hovedbestyrelse og skal være afsluttet pr. 31. December 1918. De nye Organisationer deler Fællesforeningens Arkiv, Inventar m. m. efter Afviklingsbestyrelsens Beslutning.

Uden at vi paa nogen Maade vil underkende, hvad der mistes af Værdier ved en Opløsning som den skete af den norske Fællesforening for Haandværk og Industri, tror vi dog at burde lykønske de norske Organisationsledere til, at de resolut har taget Konsekvenserne af Tidens Udvikling, og vi gør det i det Haab, at de to nye livskraftige og arbejdsdygtige Foreninger, der opstaar af den gamle Fællesforenings Ruiner, maa blive til Gavn for Industriens og Haandværkets Udvikling i Norge.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Kjøbenhavns nye Industrihavn.

Medens Kjøbenhavn efterhaanden har faaet en særdeles god og udviklingsrig Handelshavn og nogenlunde taalelig Trafikhavn, har den danske Hovedstads Havneforhold, hvad industrielle Vilkaar angaar, som bekendt været i sørgelig Grad forsømt. Delvis som Led i Havneledelsens nye omfattende Havneplaner er imidlertid nu den nye Industrihavn ved Frederiksholm ved at blive til Virkelighed. At denne er kommet i en god Tid viser den stærke Rift, der er om Grundene i det nye Havnekvarter.

Til Trods for, at hele Anlæget endnu er i sin Vorden, er det allerede en anselig Række af industrielle Virksomheder, der skyder i Vejret; saaledes kan nævnes, foruden Kommunens nye store Kraftværk, Kjøbenhavns Flydedok og Skibsværft, Dansk Dieselmotor-Compagni, Balticaværftet, Nordisk Simplex, Otto Mønsted, Kjøbenhavns Galvaniseringsanstalt, Dansk Kabelfabrik m. m. Ogsaa adskillige Handelsvirksomheder søger herud med Lagerbygninger o. l. Flere af disse Virksomheder vil blive efter vore Forhold endog særdeles betydelige, og med den udmærkede Beliggenhed ikke blot for Havn og Kajtrafik, men for Jernbanespor og gode Boligforhold for Arbejderne m. m. er der ingen Tvivl om, at Kjøbenhavn her endelig har faaet det Havneindustrikvarter, som der saa længe har været Trang til.

Engelsk Industri for optisk Glas.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget Genpart af en Indberetning fra den kgl. Gesandt i London vedrørende Oparbejdelsen af den engelske Fabrikation af optiske Glas. Af Indberetningen fremgaar det, at England før Krigen, forsaavidt 60 pCt. af dets Tilforsel angik, var afhængig af Tyskland; 30 pCt. kom fra Frankrig, medens Resten fabrikeredes i England. Bestræbelserne gaar nu ud paa at gøre England fuldstændig uafhængig af Tyskland. — Vi kan tilføje, at der i Industriraadet henligger til Gennemsyn et med Indberetningen fremsendt Udklip af The Board of Trade Journal for 26. f. M. indeholdende en Artikel angaaende dette Emne.

En svensk Værftindustri-Forening.

I Göteborg er nylig dannet en ny industriel Forening, nemlig Sveriges Varfsindustriförening, som repræsenterer en Sammenslutning af 23 af de største svenske Skibsværfter. Den nye Forening skal hverken befatte sig med teknisk, videnskabeligt Arbejde eller med Arbejderspørgsmaal, hvilke Spørgsmaal henhører under allerede eksisterende industrielle Organisationer. Maalet med den nye Forening er derimod at søge oparbejdet et mere kollegialt Samarbejde, i første Række mellem Værftindustriens Mænd. Industriorganisationsspørgsmaal, indvundne Erfaringer, Spørgsmaal om den baade nu og senere overmaade vigtige Materialeanskaffelse, Værftindustriens Stilling overfor Krav enten fra den hjemlige Statsmagt eller fra Udlandets Side m. m. Alle disse Spørgsmaal er det, som agtes behandlet i Fællesskab i den nye Organisation. Det maa saaledes antages, at denne i det hele vil føre til et fastere Samarbejde og mere kollegialt Sammenhold indenfor de svenske Skibsværfter.

Finsk Sakkarinfabrikation.

Fornylig er der i Finland dannet et Aktieselskab for Fabrikation af Sakkarin, »A/B Finska Sackarinfabriken«, der nu har indgivet Ansøgning til Senatet om Eneret til Fremstilling og Salg af Sakkarin i Finland.

Den nye Fabrik, der efter al Sandsynlighed kommer til at ligge i Helsingfors, baserer i Begyndelsen sin Fabrikation paa tyske Raavarer. »Saccharin Achtien-Gesellschaft« i Magdeburg har forpligtet sig til i Løbet af to Maaneder at levere de nødvendige Maskiner og sætte Virksomheden i Gang. Man mener at kunne producere mindst 10,000 kg pr. Aar og om nødvendigt henimod 40,000 kg.

Anlægsomkostningerne anslaas til flere Millioner finske Mark. Uden Monopolret menes Foretagendet

ikke at kunne bære sig, dels paa Grund af de store Omkostninger, dels af Hensyn til den korte Tid, i hvilken den nye Industri vil kunne regne med Omsætning. Fabriken skal kunne levere Varen til en Pris af ca. 1000 finske Mark pr. kg i de første 2 Aar, hvorefter man antager, der vil finde en betydelig Prisreduktion Sted.

Kulbrydning paa norsk Spitzbergen.

Takket være den for Kulbrydning usædvanlig gunstige Sommer er det paa norsk Spitzbergen lykkedes at faa gjort over 55,000 Tons Kul færdige til Udskibning til Norge. Deraf hidrører de 40,000 Tons fra »Norsk Spitzbergens Kulkompagni« og de resterende 15,000 Tons fra »Norsk Kulkompagni« ved King Bay.

Farve- og Lakindustrien i U. S. A.

Ogsaa i De Forenede Staters Farveindustri og Malerhaandværk gør Raastofproblemet sig under Krigen stærkt gældende — ikke saa meget gennem absolut Mangel som gennem stærk Fordyring. — Samtidig har der, hvad der maa gøre Forholdene endnu mere indviklede, i den senere Tid været rejst en Bevægelse for at faa Folk til at forstaa, at Paastrygning og Maling af Huse o. a. saa langt fra er et Luksus- eller Smagsspørgsmaal alene, men et rent Nyttespørgsmaal. Fra Staten Kansas' Landbrugsinstitut er i den Retning blevet fremsat den Paastand, at i denne Stat er Tabene ved Bygninger paa Grund af, at de ikke rettidigt er malet, større end Tabene paa Grund af Ildebrande. — Paastrygningen og Malingen bevirker, at den Iltteringsproces, som Materialerne (Træ, Jern o. a.) er udsat for, sinkes meget betydelig, og derved bevares Materialerne adskilligt længere. —

Disse forskellige Forhold har bevirket dels en stærk Forøgelse af Importen af *Sojabønner* og *Sojabønneolie* (den er steget til det firdobbelte), dels at man fra Statens Side har iværksat og støttet nye, store Kulturer af oliegivende Planter, f. Eks. i de sydlige Stater af det vigtige kinesiske *Fernisolietræ* (hvoraf den kinesiske, i Lakfabrikationen saa vigtige Træolie vindes). Der skal alene med dette Træ være tilplantet c. 50 000 Acres.

Amerikanske Planer om et internationalt Banksystem.

Vice-Direktøren for »First National Bank of Chicago«, der tillige er Chef for nævnte Banks udenrigske Afdelinger, har for nylig offentlig udtalt, at flere af Amerikas ledende Bankmænd sammen med en Del videnskabeligt skolede Økonomer allerede i flere Maaneder har været beskæftiget med at udarbejde en Plan til Organiseringen af et kæmpemæssigt internationalt Banksystem, der skulde kontrolere Verdens Finanser efter Krigens Ophør. Til Grund for de nye Planer ligger de gældende Principper for det amerikanske føderative Reservebanksystem.

Hensigten med den planlagte internationale Organisation er at føre Kontrol med alle finansielle Transaktioner Verden over.

De Forenede Stater skulde repræsenteres af de føderative Reservebanker, Storbritannien af Bank of England og Frankrig af Banque de France. Gennem Samarbejde mellem alle Nationers Banker skulde den for saa skadelige Konkurrence mellem de forskellige Landes Bankvæsen borteliminerес.

Et internationalt Centrum, hvor den nye Organisation kan faa Sæde, vilde til sin Tid være at udse. (Vi er bange for, at Kampen om dette Centrums Beliggenhed vil blive meget haard, hvis Planen iøvrigt kunde realiseres. Red.)

Tonnage-Produktionen i England og Amerika.

Følgende Tabel viser den britiske og amerikanske Produktion af Brutto Tons færdigbyggede Skibe i Løbet af Aarets første 8 Maaneder.

	Amerika:	England:
Januar	64,695	58,568
Februar	117,601	100,038
Marts	117,145	161,674
April	163,050	111,533
Maj	194,464	197,274
Juni	201,425	134,159
Juli	255,025	141,498
August	261,029	124,675

Heraf ses, at fra Januar til Maj producerede Nordamerika kun 30,000 Tons mere end Storbritannien, men fra Juni til August producerede Amerikanerne næsten 320,000 Tons mere.

Den amerikanske Produktion er ikke stækket af, men arbejder sig frem mod det Maal, som Mr. Schwab opstillede med 400,000 Tons pr. Maaned. Hvis den britiske Produktion kan komme op paa 200,000 Tons og den amerikanske paa 400,000 Tons pr. Maaned, vilde man, siger et engelsk Blad, i Løbet af et Aarstid naa op til samme Tonnage som i 1914.

Statsrederi i Schweiz.

»Société Suisse de Surveillance« har udstedt Meddelelse om, at der i Schweiz skal oprettes et Rederi med en Aktiekapital paa 100 Mill. Fr., hvoraf Staten og »S. S. S.« hver skal indbetale Halvdelen. Kapitalen skal anvendes til Befragtning af 28 Skibe ialt. Gennem de schweiziske Chokoladefabrikanters Syndikat er der foreløbig som Forskud indbetalt 35 Mill. Fr.

Den norske Konserveseksport.

Den norske Konserveseksport for første Halvdel af Aaret 1918 viser en betydelig Nedgang i Sammenligning med samme Tid ifjor. I første Halvdel af 1918 eksporteredes nemlig kun 10,7 Mill. kg Konserves mod 23,7 Mill. kg i 1917. Hvad de forskellige Slags Konserves angaar udgjorde Eksporten af Sardiner 1,7 Mill. kg i Aar mod 3,3 Mill. kg ifjor; røgede Foraarssild i Tomat 0,2 og 1,2; af andre Slags Sildekonserves 6,8 og 16,6 Mill. kg.

Konservesemballage af Pap.

I Norge eksperimenterer man for Øjeblikket med Problemet om Anvendelse af imprægneret Pap til Konservesemballage. Problemet er løst, hvad Presning og Falsning angaar, men kun delvis hvad Imprægneringen angaar, idet det har vist sig, at de imprægnerede Æsker mugner udvendig, naar de har staaet en Tid. Man eksperimenterer nu med at lade Imprægneringsstoffet indgaa i selve Raastoffet og saaledes udgøre en Del af Pappet, og det menes, at man vil naa et godt Resultat ved Anvendelsen af denne Metode.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Benzinfordelingens Kontor.

Benzinfordelingens Kontor er flyttet til nyt Lokale i Industribygningen, nemlig Kontor Nr. 4. Tlf. 8100, Lok. 5.

Dispensationsudvalgets Kontor.

Dispensationsudvalgets Kontor er flyttet til nyt Lokale i Industribygningen, nemlig Kontor Nr. 1 med Opgang fra Vestre Boulevard 18, Tlf. 8100, Lok. 8.

Industriraadets Kontor.

Fra 1. Oktober d. A. at regne er cand. polit. Olaf Knudsen ansat som Fuldmægtig i Industriraadet, navnlig med Henblik paa Administrationen af den Del af den amerikanske Handelsoverenskomst, som paahviler Industriraadet, herunder særlig Fordelingsspørgsmaal m. m.

Tilbagesendelse af Emballage fra Norge.

Ifølge et gennem Udenrigsministeriet fra Det Kongelige Finans- og Tolddepartement, Kristiania, modtaget Cirkulære vil tom Emballage, saasom Kasser, Tønder, Fustager, Dunke, tomme Sække, Jutelærred og lignende, der ankommer til Norge fra Udlandet, uanset det i Departementets Cirkulære af 27. Maj d. A. omhandlede Udførselsforbud, kunne tilbagesendes til Afsendelseslandet under Iagttagelse af følgende Regler:

1) Emballagen maa ved Toldbehandlingen angives at være bestemt til Genudførsel.

2) Genudførslen maa kun ske af eller for Regning af Varemodtageren selv og mod hans skriftlige Erklæring om, at den til Udførsel bestemte Emballage er identisk med den tidligere indførte.

3) Genudførslen skal foregaa over det Toldsted, hvorover Indførslen har fundet Sted, og senest inden 1 Aar efter denne.

Eksporten fra Holland til Danmark af saakaldte N. O. T.-Varer.

Ifølge Meddelelse fra den nederlandske oversøiske Trust (N. O. T.) kan Varer, der er importeret gennem nævnte Selskab, eller Varer, der helt eller delvis er fremstillet af Materiale, der er importeret gennem dette Selskab, kun eksporteres til Danmark ad Sovejen og kan ikke afskibes, med mindre der foreligger en Forpligtelseserklæring fra en af Organisationerne. Der kan ikke meddeles Tilladelse til at afsende saadanne Varer via Tyskland undtagen for almindeligt Husgeraad og sanitære Lervarer uden Tilbehør.

Importen vestfra.

Fra den herværende Interallierede Komité har Industriraadet modtaget en Skrivelse af 2. ds., hvorefter ikke alene de i den dansk-amerikanske Overenskomst nævnte Varer nu vil kunne ventes importeret hertil; men at saadan Import, indenfor rimelige Kvantiteter, vil kunne ventes tilladt for alle Varer, der ikke er opført paa de fra Tid til anden offentliggjorte Embargolister.

Rationsudvalg og Fordelingsudvalg.

I Anledning af de nye Rationer for mængdebegrænsede Varer, der er fastsat ved Overenskomsten med Amerika, er der af Industriraadet og Grosserer-Societetets Komité blevet nedsat ialt 60 nye Rationsudvalg. Udvalgene bestaar nu som hidtil i det væsentlige af Importører indenfor de forskellige Varegrupper. Til Formand for Udvalgene er fortrinsvis valgt saadanne Medlemmer af Industriraadet eller Grosserer-Societetets Komité, som ikke er interesserede i de paagældende Varer.

Endvidere er der af Industriraadet og Grosserer-Societetets Komité nedsat et Fælles-Fordelingsudvalg bestaaende af 8 Medlemmer (4 fra hver af Organisationerne) med Kontor paa Børsen. Fællesudvalgets Opgave vil være:

I. Paa Grundlag af Indstillinger fra de enkelte Rationsudvalg at træffe endelig Afgørelse med Hensyn til Fordelingen af Importretten indenfor de forskellige Varegrupper samt at afgøre Tvivlsspørgsmaal, som indankes for Udvalget af Rationsudvalgene;

II. Paa Organisationernes Vegne at forhandle om Fordelingsspørgsmaal med det af Indenrigsministeriet nedsatte Udvalg;

III. At afgøre alle Spørgsmaal med Hensyn til Fordelingen af ankomne Varer.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977.
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI

UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •

Nr. 19 | 1. DECEMBER | 1918

Teknologisk Institut.

Den nye Bygning og den udvidede Virksomhed.

Kun 10 Aar efter sin første Begyndelse under saare beskedne Forhold staar Teknologisk Institut nu ved Indvielsen af sin nye store Bygning rustet til en betydelig Udvidelse af Opgaver og Arbejde. For første Gang har Institutet tilhuse under eget Tag og i en Bygning indrettet specielt for dets Formaal. En mægtig Udvikling ligger bag, en Udvikling hvor Tidens rivende Fremskridt just paa de Omraader, Institutet arbejder med, afspejler sig.

Da man i Slutningen af 1890'erne herhjemme — navnlig ved Impulser fra Gewerbeförderung-Bevægelsen i Østrig og Tyskland — tog Arbejdet op for gennem faglig Dygtiggørelse og Udvikling

Den nye Bygning, set fra Jarmers Plads.

af tekniske Hjælpemidler at støtte Haandværket og den mindre Industri i Kampen for Tilværelsen, samlede Planerne sig snart om en Centralanstalt for saadan Erhvervsfremme. De store Fagskoler i Udlandet stod som det nærmeste Forbillede med deres Sammenknytning af Undervisnings-, Konsulent- og Udstillingsvirksomhed.

Tidspunktet for at skabe Interesse for Sagen maatte i høj Grad siges at være inde i Danmark. Vor Fabriksindustri var ved at gøre sig stadig Haandværk sin Duelighed til Trods til en vis Grad befandt sig i en Krisetid. Man havde endnu ikke helt afviklet den gamle Tro paa, at Haandværket maatte søge Redning overfor Udviklingen ved at dæmme op mod denne, nemlig gennem en Genoplivelse af de gamle faglige Tvangsforanstaltninger m. m. Samtidig var de nye Strømninger, der havde været oppe og afgivet en vis Samling, præget af Troen paa en særlig Mission i kunsthaandværksmæssig og kunst-

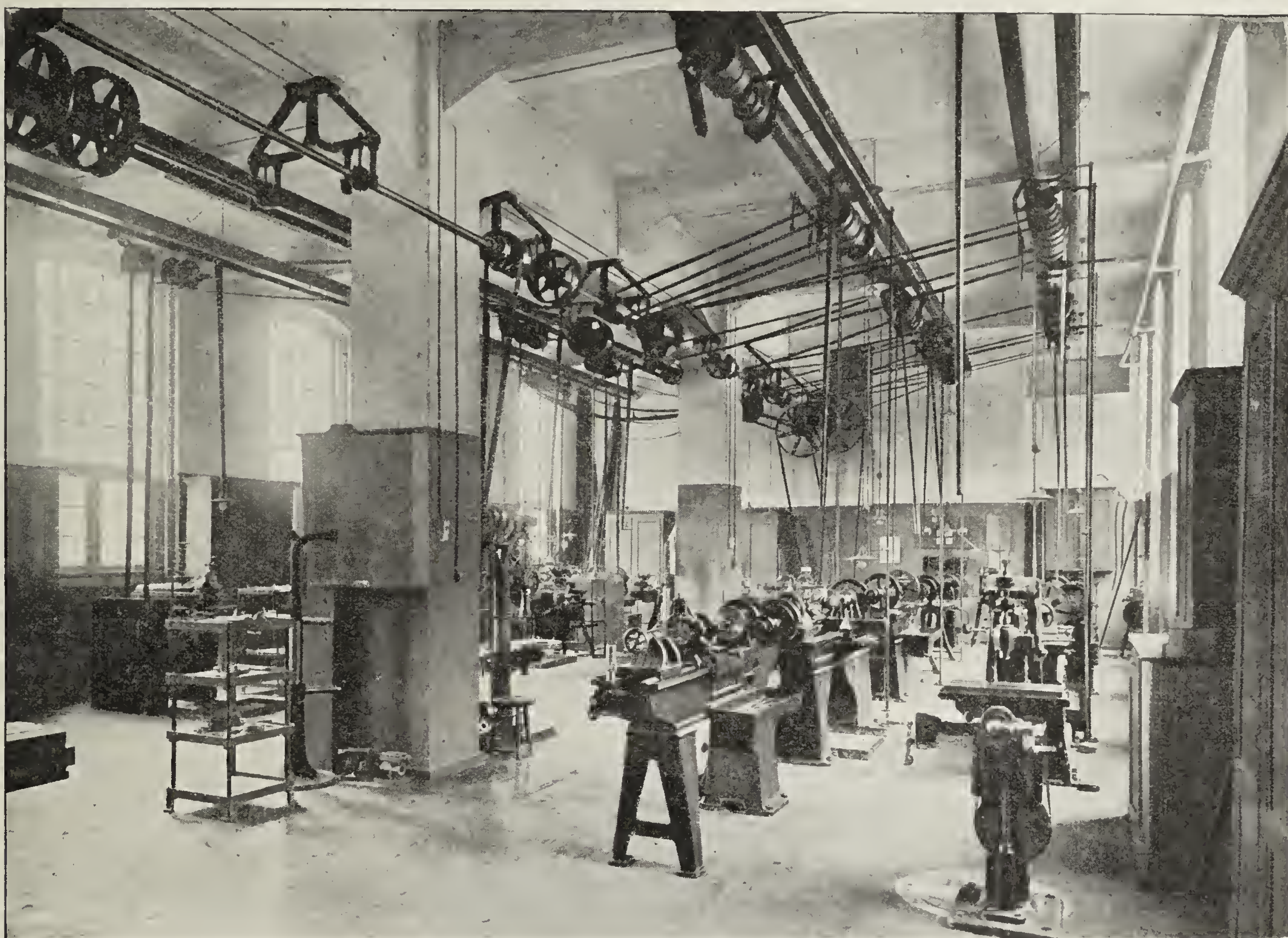
Et af Undervisningslokalerne.

mere gældende, og Indførelsen af moderne Teknik syntes ogsaa her at staa som en Trusel mod det selvstændige Haandværk og den mindre Virksomhed overhovedet. Og hvad Landets egen industrielle Udvikling ikke indeholdt af Advarsler, det skulde nok Konkurrencen fra Udlandet understrege paa en Maade, som ikke kunde misforstaas. Ind over vore Grænser — ikke mindst Syd fra — væltede en stigende Strøm af Forbrugsvarer, hvis Kvalitet, Smag og ikke mindst Priser maatte virke ødelæggende paa vor haandværksmæssige Produktion. Hertil kom, at vort industriel Henseende og bidrog sikkert til foruden de utvivlsomme Værdier, de skabte, at forstærke bestaaende Svagheder og aflede Opmærksomheden fra det, der maatte være det afgørende for ethvert Fremskridt, nemlig den faglige Dygtiggørelse og tekniske Modernisering. En vis død Periode, hvori Selvovervurdering og Resignation syntes at afbalancere hinanden, var saaledes indtraadt. Men netop paa Baggrund af disse Forhold maatte Arbejdet for Reformer og Fremskridt finde god Jordbund, og de nævnte Impulser udefra gav da ogsaa hurtigt Anledning

til frugtbare Diskussioner baade i Hovedstaden og rundt om i Landet.

Det var særlig »Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk« og »Industriforeningen i Kjøbenhavn«, der blev Samlingspunkterne først for Drøftelserne, senere for det mere positive Arbejde for Oprettelsen af en dansk Gewerbeförderungs-Anstalt, et *Teknologisk Institut*, som Benævnelsen hurtigt fastsloges i Diskussionerne. Sagen var dog for stor til at kunne løses af Organisationerne alene, og for at paakalde stærkt med Hensyn til Planerne for den nye Virksomhed, idet man indtil videre havde udskudt hele Udstillingsvirksomheden og i væsentlig Grad ogsaa Konsulentvirksomheden med tilhørende Laboratorier m. m. og istedet samlet sig om en Række korte faglige Kursus, for hvilke Erfaringer var høstet ved de nævnte Forsøgskursus et Par Aar iforvejen.

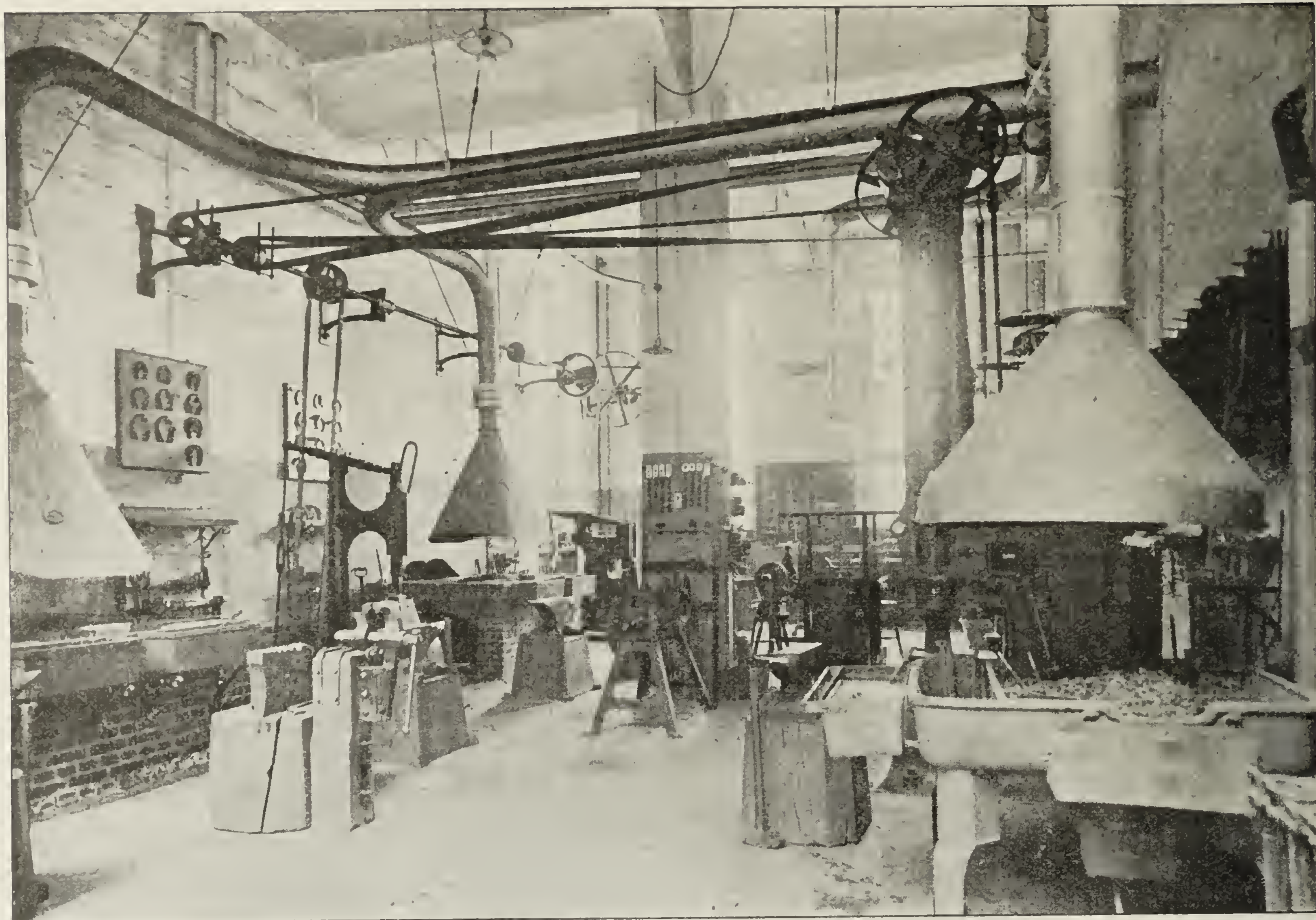
I det væsentlige bestemt af disse Rammer, der ganske vist indenfor det givne Omraade stadig udvidedes, arbejdede Institutet derefter ufortro-

Maskinværksted.

Statens Forstaaelse og Støtte var yderligere Arbejde nødvendigt. Det lykkedes dog at føre dette tilfredsstillende frem, og efter Afholdelsen af nogle Prøvekursus, for hvilke Industriforeningen stod i Spidsen, — i Sommeren 1906, — kunde Teknologisk Institut eller som den officielle Betegnelse var blevet »Fagskolen for Haandværkere og mindre Industridrivende« den 14. Januar 1908 aabne Virksomheden i nogle Lokaler i Industriforeningens Bygning i Kjøbenhavn.

For at faa Sagen og navnlig Statsunderstøttelsen igennem, havde man maattet resignere ret dent løs og kom snart ind i den heldige Udvikling, der vil være almindelig kendt for nærværende Tidsskrifts Læsere, og som illustreres i Væksten af Elevantallet fra 242 i Virksomhedens første Aar til ca. 2500 i det sidst afsluttede Undervisningsaar. Til Trods for Resultaterne paa disse Arbejdsfelter, føltes det dog stadig mere utilfredsstillende, at ikke videre Opgaver kunde tages op. Baade Erfaringerne fra Ind- og Udland viste, at Tyngdepunktet i de Opgaver, den hele Bevægelse sigtede til, utvivlsomt stadig mere flyttedes over paa Omraader, hvor Værk-

Grovsmedie.

stederne og Laboratorierne spillede en mere fremtrædende Rolle end det var muligt at give dem i de Lokaler, Institutet raadede over. Planerne om en egen Bygning kom derfor snart frem, ingenlunde som Udslag blot af den almindelige Ærgerrighed efter at besidde eget Hus, men som Middel til at realisere foreliggende og paakrævede Opgaver. Ved vidtgaaende Støtte baade fra Stat og Kommune og ikke mindst fra Erhvervslivets egen og privat Side blev da den nye Bygning opført og staar i Dag færdig til en Værdi af 2,3 Mill. Kr.

Laboratorium.

Hvad Virksomhedens hidtidige Hovedopgave angaar, nemlig *Undervisningen*, da vil denne i den nye Bygning finde en Række moderne Auditorier til sin Raadighed. Institutet har som bekendt baade Dag- og Aftenkursus, snart sagt indenfor alle Haandværksfag. Som særligt Felt er tilkommet Værkmesterskolen, der giver Industriens Værkmestre en praktisk og teoretisk Uddannelse, særlig i Værkstedsarrangement og Værkstedsledelse. De Opgaver, der i den moderne Fabrik paa-

Maskinsnedkeri.

hviler Værkmesteren, er jo særdeles betydningsfulde, og Undervisningen paa dette Omraade derfor i tilsvarende Grad vigtig. De hidtil afholdte Værkmesterkursus har været arrangeret under Kontrol af den paagældende Industri og i fuld Forstaaelse med Funktionærorganisationerne. Ogsaa Undervisning for egentlige Industriarbejdere er taget op, saaledes et Tekstilarbejderkursus, ligeledes arrangeret af Fabrikantforening og Fagforening i Fællesskab.

Medens Haandværkerundervisningen selvfølgelig stadig vil bestaa i nøje Tilknytning til Teknologisk Institut, vil vel derimod nok den nyere og ikke mindre interessante Gren af Undervisningsvirksomheden, nemlig for Industriens Arbejdere, fremtidig sikkert gaa over til Specialkursus, som de enkelte Industrier selv tager op. Derimod vil selve den praktiske Værksteds- og Laboratorieundervisning med tilhørende Forsøgsstationer for Industri og Haandværk sikkert

Gang med Museumsskabe udenfor Auditorierne.

blive det Felt, hvor Teknologisk Institut har sine største Fremtidsopgaver, og hertil er da også i særlig Grad taget Hensyn ved Indretningen af den nye Bygning.

En Række af moderne *Værksteder* staar her til Raadighed. Foreløbig findes følgende: Et Maskinværksted med moderne Værktøjsmaskiner navnlig Drejebænke, hvor moderne Drejeteknik læres. Et Klejnsmedeværksted med Autogensvejseanlæg og Stanseværksted. En Grovsmedie og Maskinsmedie med Presser, Faldhamre o. l. Landbrugsmaskiner med tilhørende Forsøg. Behandling, Montering og Demontering samt Magasinering af Maskinerne læres, medens en Række af Landbrugsmaskiner ligefra Tærskeværker til Motorplove er til Disposition. Hvilken Mission disse Kursus har, fremgaar alene deraf, at Danmark normalt indfører for ca. 5—6 Mill. Kr. aarlig af Reservedele til herhenhørende Landbrugsmaskiner, hvoraf en Hovedpart sikkert tør siges at gaa til Erstatning af, hvad der er ødelagt ved ukyndig Behandling. En fuldt moderne

Udstillingssal.

Endvidere et Maskinsnedkeri bl. a. for Forsøg med Kraftforbrug ved forskellige Staal og Jern til Kehle- og Fræsemaskiner. Et Møbelsnedkeri med Forsøg og Undervisning i Overfladeteknik særlig paa Grundlag af moderne tyske Metoder, Bejser o. l. Et Blikkenslagerværksted med Undervisning for de for saa mange Erhverv grundlæggende Færdigheder med særlig Vægt paa Haardtlodning og Metalfarvning. Endelig findes et moderne udstyret Atelier for Fototeknik efter amerikansk Mønster.

I den særlige Landbrugsafdeling haves endvidere Værksted for Behandling af de vigtigste Motorprøvestation slutter sig til denne Afdeling. Hertil har bl. a. Landbohøjskolen henlagt hele sin Undervisning i Motorlære, men iøvrigt arbejder Motorprøvestationen ogsaa baade for Haandværk, Fiskeri o. s. v.

Et nyt Felt indenfor Institutets Arbejde repræsenterer den Række af *Forsøgslaboratorier*, der nu staar til Raadighed. Af disse er Garveriforeningens Forsøgslaboratorium iøvrigt af ældre Dato, men nu reorganiseret paa fuldt moderne Grundlag. Betydningen af disse Forsøgslaboratorier er særlig understreget af Forholdene under Krigen og ogsaa præget af Fremtiden baade med

Hensyn til Kontrol af indkøbte Varer og den Nyorientering i Raastofanskaffelsen og Arbejdsmetoderne, som er nødvendig paa Grund af de nye Materialer og den nye Teknik, der kommer frem. Nyere er Metallaboratoriet for Jern- og Metalindustrien særlig baseret paa Undersøgelse af Støbejern og Støbegods og Konsultation over Jernblandinger. Ogsaa dette Arbejde er meget betydningsfuldt takket være de paa disse Omraader stærkt flydende Forhold, som har gjort sig gældende under Krigen, og som sikkert ogsaa vil være tilstede efter denne overfor de nye Tilførselskilder og fuldstændig forandrede Forhold, man da staar overfor. I ethvert Tilfælde vil ogsaa her Analyser ved Indkøb og Materialeanvendelse være nødvendig i en Grad, man end ikke drømte om i gamle Dage, hvor man havde faste en Gang vedtagne Veje at gaa efter. Oprettet under Krigen er endvidere en Forsøgsstation for Malerfaget baseret paa nøjagtig tilsvarende Forhold. Ogsaa denne har haft store Opgaver under Krigen, hvis Erstatningsproblemer jo ikke mindst har mødt dette Fag og skabt Usikkerhed i alle Dispositioner. Paa Malerstationen er saaledes ikke mindre end 33 Fernis-erstatninger analyseret og prøvet, ligeledes Terpentinerstatninger, Analyser af Zinkhvidt og andre Stoffer samt Lakker foretaget. Ogsaa denne Forsøgsstation vil sikkert have blivende Opgaver.

Særlig Interesse knytter der sig til det ganske nyoprettede Fælleslaboratorium for dansk Olie- og Sæbeindustri, som under Industriraadets Auspicier er dannet af dansk Sæbeindustri og betroet Teknologisk Institut. Dette Laboratorium er et Udslag af den moderne Bevægelse for Fælleslaboratorier indenfor Industrierne, som ogsaa gør sig gældende i Udlandet. For Tiden foretager Laboratoriet Kontrolanalyser af Maksimalsæber og Fedtstoffer. Fremtidsopgaverne gaar dog langt her ud over og vil ogsaa overfor de ikke mindst i Olie- og Fedtstofindustrien ændrede Forhold have sin store Betydning. Det er en Forudsætning for Arbejdet, at Fælleslaboratoriet ikke maa anlægges saaledes, at det kan røbe Fabrikationshemmeligheder fra den ene Fabrik til den anden, men derimod løse baade Fællesopgaver og sikre de enkelte Fabriker deres Fabrikationskontrol og Støtte i alle Retninger.

Festsalen.

Indenfor denne Afdeling er der endvidere planlagt en Forsøgsstation for Bager- og Møllerierhvervet, væsentlig paa Grundlag af de Undersøgelser, som Carlsberglaboratoriet har udført over Bageevnens Afhængighed af Melets Surhedsgrad (Brint-Jon-Koncentrationen).

Med Hensyn til *den almindelige kemiske Konsultation* staar Instituttet i sin nye Bygning ligeledes udrustet med nye og moderne Hjælpemidler, og efterhaanden som Kemien spiller stadig større Rolle i alle Erhverv, bliver Trangen til Forespørgsler, Prøvning af nye Idéer, Hjælp til Smaavirksomheder og Støtte til bestaaende Virksomheders Overgang til nye Metoder, stadig større. Denne Afdeling, der har et særligt Arbejdslaboratorium til sin Raadighed, virker iøvrigt i intimt Samarbejde med Industriraadets Studiekommission.

Endelig virkeliggøres nu i den nye Bygning en anden Del af det Program, man i sin Tid maatte udskyde til bedre Tider, nemlig *Udstillingsvirksomheden,* idet man nu raader over en stor og praktisk udstyret Udstillingshal. Her er det Meningen at give Lejlighed baade for den enkelte Haandværks- og Industrigruppe til at vise sit øjeblikkelige Standpunkt eller de enkelte Fag til gennem Udstillinger at se de moderne Hjælpemidler, der staar til Raadighed, nye Materialer, nye Maskiner og nye Arbejdsmetoder. Demonstrationsudstillinger vil ogsaa naturligt kunne knyttes til meget af det Arbejde, der iøvrigt foregaar indenfor Instituttet eller har Forbindelse med dette.

Endelig raader man i den nye Bygning over et udmærket *Biblioteksiokale* med tilhørende stort Læseværelse, hvor det er Meningen at skabe Lejlighed for de forskellige Haandværksfag og Industrifag gennem speciel Tilrettelægning af Bog- og Tidsskriftstof til at kunne følge baade almene og faglige Spørgsmaal gennem boglig Tilegnelse. Inddelingen med bestemte Aftener til hvert Fag, der baade gælder Mestre, Haandværkere og Arbejdere, vil sikkert forøge Udbyttet af det stadig voksende Bibliotek, Instituttet raader over.

Ud over de saaledes nævnte Værksteder, Laboratorier, Auditorier og Udstillingslokaler rummer den nye Bygning en Række Lokaliteter for Museumsgenstande og lignende Hjælpemidler til Støtte for Undervisningsarbejdet. Administrationen, der er vokset i Takt med den hele Udvikling, og hvortil nu bl. a. er knyttet 24 faste Lærere, har faaet en Række fortrinlige Lokaler til Disposition, medens Bestyrelsen ligeledes raader over smukke Mødelokaler. Endelig maa nævnes Instituttets Festsal til Afholdelse af Forsamlinger, Foredrag o. l., der har Tilknytning til det store, mangesidede Arbejde, der til Gavn for Dygtiggørelse og Fremskridt indenfor dansk Haandværk og Industri samler sig i Teknologisk Institut.

Trappeparti.

Den russiske Industris Forfald.

Den „førsocialistiske" Periode.

I en til det svenske Udenrigsdepartement indsendt Rapport for Aaret 1917 har Sveriges Generalkonsul i Moskva, Claes Asker, givet en interessant Skildring af Ruslands økonomiske Liv i det forløbne Aar med dets omvæltende indre og ydre politiske Begivenheder. Man behøver blot at kaste et flygtigt Blik paa de nuværende Forhold i Rusland for at forstaa, hvor fuldstændig den Omvæltning har været, som fandt Sted i Løbet af forrige Aar, og som for blot at nævne nogle af de vigtigste Omraader bl. a. omfatter Jordens Fordeling, Industriens, Pengevæsenets, Indenrigs- og Udenrigshandelens og Bankernes Nationalisering og Statslaanenes Annullering.

Generalkonsulens Fremstilling af den russiske Industris Forfald er offentliggjort i Sverige og fortjener ogsaa at kendes her.

Lige siden Krigens Begyndelse, hedder det, havde den russiske Regering for Industriens Vedkommende saa godt som udelukkende haft Krigens Fornødenheder for Øje. Krigsindustrien befordredes bl. a. derved, at Regeringen gav de Industridrivende Bestillinger og ydede dem økonomisk Støtte under Forudsætning af, at de udelukkende arbejdede for Krigen. Følgen heraf blev, at enhver, der blot var i Stand til det, opgav Fredsindustrien og gik over til Krigsindustri. Fabriker for Tilvirkning af Landbrugsredskaber begyndte at tilvirke Granater, kemiske Fabriker lavede Krudt, Træbearbejdningsfabriker Geværkolber o. s. v. o. s. v. Den ringe Mængde Varer, som i Krigsaarene kunde fremskaffes til fredelige Formaal, solgtes til stadigt stigende Priser.

Af stor Interesse er det at se Nedgangen indenfor en Del af de vigtigste Produktionsgrene i Krigsaarene. Ifølge statistiske Oplysninger fra 1500 af de største Fabriker for Fabrikation af Landbrugsmaskiner havde denne Industri før Krigen en aarlig Omsætning paa næsten 100 Millioner Rubler. I 1914 gik denne ned til 90 pCt., i 1915 til 50 pCt., i 1916 til 20 pCt. og i de første otte Maaneder af 1917 til 15 pCt. af ovennævnte Sum. Endog Fabrikationen af en under Krigen saa betydningsfuld Vare som Lokomotiver viser en lignende Tilbagegang om end ikke i saa høj en Grad. I Aaret 1915 fabrikeredes saaledes 910 Lokomotiver, i det følgende Aar 599 og i de første syv Maaneder af sidste Aar 301, hvilket svarer til en Totalfabrikation af 516 Stykker for hele Aaret.

Lignende Forhold gør sig ogsaa gældende indenfor Montan- og Jernindustrien. Medens den russiske Industris Forbrug af Stenkul forøgedes i Krigsaarene, har Produktionen heraf været jevnt aftagende. I Særdeleshed var det i sidste Halvdel af Aaret 1916 forbundet med store Vanskeligheder at erholde tilstrækkelige Mængder af Jern og Sprængstoffer til Kulbrydningen.

Den normale Produktion af Raajern før Krigen beløb sig til omkring 30 Millioner Pud om Maaneden, medens Industrien i de første ni Maaneder af 1917 kun kunde producere 15 Millioner Pud pr. Maaned. Deraf gik omkring 70 pCt. til Krigen og 20 pCt. til Fabrikation af Jernbanemateriel.

Indenfor Tekstilindustrien var Produktionen samtidig gaaet ned til 25 pCt. af Produktionen før Krigen. Af disse 25 pCt. kom kun 5 à 10 pCt. den civile Befolkning tilgode. Indenfor næsten samtlige øvrige Industrier er Forholdene noget lignende.

Paa dette Standpunkt befandt den russiske Industri sig, da den sidste Revolution udbrød for netop et Aar siden og Sovjetregeringen paatog sig Ansvaret for Landets »Redning«. Som en absolut Betingelse herfor satte den paa sit Program: Krigens Afslutning og Industriens Demobilisering d. v. s. dens Overgang fra Fabrikation af Krigsprodukter til Fabrikation af Varer til fredeligt Brug. I de fleste af de andre krigsførende Lande var denne Demobilisering for længe siden forberedt. I Rusland derimod maatte det nye Regime uden Forberedelse tage fat paa Værket. Hovedpunkterne i Sovjetregeringens Program fremgaar af det den 8. November 1917 offentliggjorte Dekret om Magtens og Produktionsmidlernes Overgang til Arbejderne selv. Heri opfordres disse til at tage Magten i deres egne Hænder, at bemægtige sig og som »deres dyreste Eje« bevare Jorden, Kornet, Fabrikerne, Værktøjet, Produkterne og Kommunikationsmidlerne, hvilket altsammen for Fremtiden skulde være Samfundets Ejendom. I Sammenhæng hermed opfordres de til at indføre den strengeste Kontrol over Produktionen og Varernes Fordeling.

Senere har man fortsat ad den Vej, man engang var slaaet ind paa. Gennem Dekretet om Arbejderkontrollen af 27. November forrige Aar, et af de mest omstyrtende af samtlige i denne Tid udstedte Dekreter, greb man paa en meget følsom Maade regulerende ind i Spørgsmaalet om Produktionen. Gennem dette Dekret er der, — som det siges i Folkehusholdningens Interesse —, indenfor alle industrielle, kommercielle, Bank-, Landbrugs-, Transport — og andre Foretagender, der har Løn- eller Hjemmearbejdere i deres Tjeneste, indført en dybt indgribende Kontrol af Arbejderne selv over alle Produkters og Raamaterialers Fremstilling, Køb, Salg og Varetageise, ligesom over den finansielle Ledelse af alle Foretagender. Kontrollen udøves af Repræsentanter for alle Arbejderne indenfor enhver Virksomhed udgaaede fra de af dem oprettede Organisationer som f. Eks. Værksted- og Fabrikskomitéer, Tillidsmandsraad o. s. v., hvorved der sørges for, at der i disse Institutioner findes Repræsentanter for Kontorpersonalet og det tekniske Personale. For hver større By, Guvernement eller Industridistrikt

oprettes et Lokalraad for Arbejdskontrollen, hvis Medlemmer skal vælges af Fagforeningerne samt Arbejderkomitéer ved Fabriker og andre Virksomheder indenfor Distriktet. I Hovedstaden findes endelig en for hele Rusland gældende fælles højeste Instans: Centralraadet eller det alrussiske Raad for Arbejdskontrollen.

Under de højere Organer for Arbejdskontrollen skal konstitueres særlige Revisionskommissioner, bestaaende af teknisk og merkantilt uddannede Personer. Disse skal saavel paa Initiativ af ovennævnte Organ som ligeledes paa Opfordring af de lavere Organer for Arbejdskontrollen tilkaldes for at afgive Udtalelser i finansielle og tekniske Spørgsmaal.

Arbejdskontrollens Organ har Ret til at føre Tilsyn med Produktionen, fastsætte en Minimalproduktion for hvert Foretagende, og træffe Foranstaltninger til Fastsættelsen af Udsalgsprisen af de fremstillede Varer. Endvidere har dette Organ Kontrolret over enhver Virksomheds samlede Forretningskorrespondance, og det tilføjes, at Ejerne er ansvarlige overfor Domstolen for Tilbageholdelse af Korrespondancen. Al Hemmeligholdelse i Handel afskaffes. Arbejderkontrollens Organ har fri Adgang til alle Bøger og Regnskaber, saavel for det løbende som for det foregaaende Aars Vedkommende.

Et underordnet Kontrolorgans Beslutninger kan kun ændres af et højere lignende Organ. De forskellige Virksomheders Bestyrelse faar kun tre Dages Frist til Fremsættelse af Klager over de af Kontrolorganisationerne trufne Bestemmelser.

For at kunne gennemføre en hensigtsmæssig Arbejderkontrol skal Arbejdernes og Funktionærernes Repræsentanter være ansvarlige overfor Staten for Ordenens og Disciplinens Opretholdelse samt for Vedligeholdelsen af Bygninger og Materiel. Forsømmelse i saa Henseende er strafbart.

Lokalraadene skal afgøre alle Tvistspørgsmaal, som forelægges dem, deriblandt ogsaa Konflikter mellem de lavere staaende Kontrolorganisationer. De skal endvidere træffe Bestemmelser om de almindelige Vilkaar og Instruktioner, som skal gælde for Industrien indenfor Distriktet og føre Tilsyn med de underordnede Kontrolorganisationers Virksomhed.

Centralorganisationen skal udarbejde en for hele Riget gældende almindelig Plan over Arbejdskontrollen, ligesom den skal udsende Instruktioner og særlige Anvisninger.

Endvidere skal den udgøre højeste Instans for alle Sager henhørende til Arbejdskontrollen, overvaage samtlige Kontrolorganisationers Virksomhed og alle de øvrige Korporationer, som beskæftiger sig med Sager vedrørende Folkehusholdningen.

Meningen med disse Dekreter har ikke været umiddelbar Indførelse af den fuldstændige Socialisme indenfor industrielle og andre Virksomheder. Dette har man nemlig anset for praktisk uigennemførligt, og med Dekretet om Arbejderkontrol har man kun villet indføre den saakaldte »forsocialistiske Periode« som et Led i Udviklingen henimod den fuldstændige Socialisering, og indenfor hvilken den private Ejendomsret af Virksomheder endnu er gældende.

Det er imidlertid at befrygte, at Dekretets Virkninger i Praksis kommer til at betyde den enkelte Virksomheds Undergang. Hvad de statslige Organisationer yderligere angaar, kan det næppe antages, at de særlig paa den russiske Samfundshusholdnings nuværende Standpunkt vil kunne erstatte de tidligere eksisterende enkelte Foretagender.

I den Anledning er Dekretet blevet mødt med skarp Kritik, ikke blot fra de enkelte Virksomheders Side, men ogsaa fra mange andre Hold, hvor socialistiske Ideer forenes med forsigtig Eftertanke. Fra de førstnævntes Side er Dekretet overalt blevet modtaget med den største Bestyrtelse og førte i Begyndelsen til Stridigheder af den alvorligste Art.

En Statistik over hvor stort et Antal Virksomheder, der som Følge af Dekretet har indstillet Driften, er endnu ikke tilgængelig, men Tallet er meget betydeligt.

Følgen af alle de nye Bestemmelser er, at Arbejdernes Forhold til Arbejdsgiverne præges af stadige Overgreb fra de førstes Side, idet disse stiller Fordringer, der er umulige at opfylde, og foranstalter Strejker ved den mindste Anledning. Arbejdsintensiteten, der allerede i normale Tider var betydelig mindre i Rusland end i Tyskland eller Sverige, er i de sidste Tider gaaet yderligere 30 à 40 pCt. ned. Under disse Forhold er det ganske naturligt, at de private Ejere mange Steder har trukket sig tilbage fra Industrien; og i de Tilfælde, hvor de paa Grund af Arbejdernes Modstand ikke har kunnet gøre det, staar de fuldstændig magtesløse og arbejder med stort Tab. Det opgives saaledes f. Eks. at en af Ruslands største Jernvarevirksomheder arbejder med et Tab af ikke mindre end 3 Millioner Rubler pr. Maaned.

Paa Grund af disse Forhold saa Regeringen sig nødsaget til den 12. December 1917 at offentliggøre et Opraab med Opfordring til Ledere og Arbejdere indenfor alle Industrigrene at søge at faa Arbejdet udført med størst mulig Intensitet — endog med indtil tre skiftende Arbejdshold i Døgnet, hvor dette var muligt. Hvorvidt dette Opraab vil komme til at medføre bemærkelsesværdige Følger er ret tvivlsomt — i hvert Fald har man ikke endnu set nogen større Virkning.

I Avgust—November lukkedes 198 Fabriker og Virksomheder med 10,239 faglærte og 39,262 ikke-faglærte Arbejdere samt desuden 52, der ikke har opgivet noget Tal paa Arbejderne. 92 Foretagender tilhørte Metalindustrien og 31 Træindustrien. En Regulering af Priserne paa alle Fabriksvarer i Overgangstiden fra Krigsindustri til Fremstilling af Varer til Fredshusholdningen vil kræve ret lang Tid og komme til at medføre en Krise indenfor mange af Privatindustriens Grene. Denne Krise bliver af en saa meget alvorligere Karakter, som Tyskland har gjort Fordring paa Toldprivilegier for tyske Varer fra Rusland. Paa Grund af denne Fare har Industri- og Handelsrepræsentanternes Raad, der i sig indbefatter 65 store alrussiske Organisationer indenfor Handel og Industri, taget de hermed sammenhængende Spørgsmaal under Overvejelse og fremsat følgende Synspunkter overfor denne Sag:

»Under de nuværende Forhold, hvor Industrien faktisk har Brug for Toldbeskyttelse, kan ikke blot Grænsens Aabning og Tilladelse af toldfri Import, men ogsaa hver Nedsættelse af de gældende Toldafgifter medføre, at Produktionen umuliggøres og foraarsage den russiske Industris, saavel Forædling- som Raavareindustriens, fuldstændige Ruin. Hele Arbejderstammen kommer derved til at staa uden Arbejde og Fortjeneste. Den samlede Løn for Fabriksarbejderne, der i 1913 udgjorde 750,000,000 Rubler, vil ved Lukning af Fabrikerne, som Følge af de tyske Materialers og Fabrikaters Indtrængen, næppe komme til at udgøre Trediedelen af nævnte Sum og vil muligvis ikke en Gang komme til at udgøre en Tiendedel af, hvad Arbejderne oppebærer i den sidste Tid.

Selv om ogsaa de Toldafgifter, der eksisterede før Krigen, skulde kunne bibeholdes efter Fredsslutningen, vil den russiske Industri utvivlsomt komme ind i et ugunstigere Leje end det, hvori den før befandt sig. Som et Eksempel kan det anføres, at Toldafgiften for Støbejern var 90 Kopek pr. Pud, og at Markedsprisen indenfor Landet var 150—180 Kopek pr. Pud. Under saadanne Forhold var det umuligt endog for Tyskland at sælge sit Jern i Rusland. Nu er den af Staten fastsatte Pris 7 Rubler pr. Pud, og i den frie Handel sælges det endog for 14 à 16 Rubler pr. Pud. Da der vil komme til at gaa en rum Tid inden Prisen gaar tilnærmelsesvis ned til det normale, virker en Toldafgift paa 90 Kopek ikke længere prohibitivt, og saafremt Rusland ikke sætter sine Toldafgifter i Vejret, aabnes Døren paa vid Gab for tysk og andet udenlandsk Jern«.

I denne Sammenhæng kan det være af Interesse at redegøre for de Forandringer, som i økonomisk Henseende er indtraadt for Rusland, og de Vanskeligheder, som møder dette Lands Industri efter den anden Fredsoverenskomst i Brest-Litovsk. I Aaret 1913 brødes i hele Rusland 2,213 Millioner Pud Stenkul. Deraf falder de 426 Millioner Pud paa Donabrowshibassinet, 1560 Millioner Pud paa Donetzbassinet, som Ukraine gør Krav paa, eller ialt 1,986 Millioner Pud. For selve Rusland er der da kun Moskvaomraadet, Ural, Kaukasus, Turkestan og Sibirien tilbage. Disse Omraader frembringer tilsammen 22 Millioner Pud, d. v. s. omtrent en Tiendedel af hele Ruslands Produktion, medens de ni Tiendedele forsvinder.

Støbejernsindustrien frembyder samme Billede. Jernværkerne i Syd-Rusland fremstillede 189 Millioner Pud, i Polen 25 Millioner Pud, d. v. s. 214 Millioner Pud tilsammen. Efter Freden har Rusland kun 68 Millioner Pud tilbage eller mindre end en Fjerdedel. Af Raajern og Stangjern fremstilledes 399 Millioner Pud, hvoraf Syd-Rusland leverede de 166 Millioner og Polen 36 eller ialt 202 Millioner Pud. Rusland har nu mindre end en Trediedel tilbage af denne Produktionsgren. Endelig produceredes der 246 Millioner Pud Jern- og Staalvarer, hvoraf Syd-Rusland leverede 140 Millioner, de baltiske Provinser 16 Millioner, Polen 27 Millioner eller ialt 183 Millioner. Af denne Produktion har Rusland mindre end en Trediedel tilbage.

Hertil kommer nu endelig, at de frugtbareste Egne af Landet, næsten hele Centret for Sukkerindustrien, de vældige polske Centrer for Manufakturvarer, de vinproducerende Omraader og meget andet er gaaet tabt. Saaledes truer ydre og indre Forhold med et fuldstændigt Sammenbrud af den russiske Industri. Hvorledes denne da skal kunne bære en lykkelig social Udvikling er ubegribeligt.

▫▫▫▫▫▫

Nogle Ord om Tørvefabrikation og Tørvehandel.

Vi har modtaget følgende:

Tørvefabrikationen her i Landet har i de senere Aar taget et stort Opsving, saa der kan formentlig være Grund til at kaste et lille Tilbageblik paa denne Industri.

Det skal nu først siges, at hvis man kunde opgøre de pekuniære Resultater af al Tørvefabrikation her i Landet for de sidste tre Aar, vil Resultatet vise sig at have været meget daarligt for Producenterne. De smaa Tørvefabriker har givet godt Overskud, men de allerfleste af de store Anlæg har givet meget store Underskud. Grunden hertil er, at der til at begynde med, førend man havde nogen Erfaring i denne Fabrikation i det store, blev sat altfor store Kapitaler ind i Anlægene, idet mange troede, at naar der blot blev øst tilstrækkeligt Penge ud, saa var alt det øvrige saa nemt og simpelt. Meget af disse Kapitaler vil aldrig igen komme hjem, idet de er brugte til Maskiner og Anlæg, som Erfaringen senere har vist ikke kan anvendes om man vil have noget Pengeoverskud ud af det, og dette er jo dog Meningen for den, der befatter sig dermed. Der er saaledes sat altfor mange Penge i Sporanlæg, Maskiner, kostbare Opbevaringslader, som endnu i dette sidste Aar er byggede. Der er ligeledes ofte sat altfor store Arbejdsstyrker ind, og alt dette under mangelfuld og uerfaren Ledelse.

Det kunde jo ikke være anderledes, da Industrien i det store var saa ny og ingen havde Erfaring overfor de uforudsete Ulemper og Vanskeligheder der kunde møde. Nu begynder man at faa saadanne Erfaringer, og naar disse benyttes og anvendes af praktiske Folk, der er vant til saadanne Arbejder og forstaar at lede større Arbejdsstyrker og Foretagender, vil Tørvefabrikationen herefter forhaabentlig blive bragt ind i fornuftige Spor og vil kunne give et smukt Overskud, selv om der vedblivende skal betales de høje Arbejdspriser, som et saadant Sæsonarbejde nødvendigvis maa medføre.

Med Hensyn til Maskinerne da har der været anskaffet en Masse dyre Maskiner, der nu ligger omkring paa Moserne og er kasserede, og intet er værd, fordi der ikke er nogen der vil bruge dem efter at der er kommen nye Typer af Maskiner, der frembringer en langt bedre, fastere og mere indholdsrig Tørv, en Tørv der er mere sammenpresset, og hvor en Tørv derfor tager mindre Plads i Rumfang end tidligere, hvilket har Betydning ved Oplagring, og ved Fyring i store Fabriker. Tørven fabrikeret med disse Maskiner giver tillige, naar Tørven ellers behandles rigtigt, langt mindre Spild paa Læggepladsen, og den er langt mindre udsat for Uheld og Tab under Tørringen, naar der i denne Periode indtræffer ustadigt Vejr, det er tilmed et renligere og behageligere Arbejde for Arbejdsfolkene end med de tidligere brugte Maskiner.

Disse nye Maskiner haves nu af indenlandsk Fabrikat, og er betydeligt billigere end de udenlandske Maskiner, ligesom de ikke fordrer nogen særlig stor Drivkraft, idet der til en Produktion af 50—60,000 Tørv daglig kan køres med et 4 Hestes Lokomobil, eller en 8—10 Hestes Motor. I disse Maskiner bliver Tørvemassen først æltet og gaar derfra i Presseren; der bruges ikke Vand til Æltningen.

En stor Rolle spiller Arbejdernes rette Placering i Arbejdet, ogsaa i dette er der efterhaanden vundet mere Erfaring; dette maa jo ofte paa de forskellige Moser ske paa forskellig Maade, men den øvede Formand finder let den rette for hver enkelt Arbejdsplads, derfor er det af stor Betydning for Fabrikationen at have en øvet Arbejdsformand, selv om han ogsaa skal lønnes særligt godt.

Maaden paa hvilken Tørven udlægges maa ofte være forskellig i de forskellige Moser, Spor og Sporvogne kan kun anvendes paa horisontale Pladser; er Pladsen bakket, kan det ikke bruges, og det er desuden et kostbart Apparat. En anden Udlægningsmetode, som jeg har brugt de sidste Aar, vil jeg anbefale til Brug alle Steder; jeg benytter et Slags Sluffer, der underneden er forsynede med to Ruller saa lange som Sluffen er bred, Rullerne er hule indvendig, paa flad Jord kan disse Sluffer trækkes af en islandsk Hest eller en lille Russerhest. Slufferne er belastede med lidt over 200 Tørv; er Terrænet bakket maa der en almindelig Hest til at trække dem. Til en daglig Produktion af 50—60,000 Tørv og naar Læggepladsen er ligeved Mosen behoves 3 Heste, 3 Skoledrenge til Kuske og 5 Sluffer til Udbringning af Tørven til Læggepladsen, saasnart der er kørt nogle Gange med disse Sluffer er Læggepladsen jevn som et Stuegulv, og hele Pladsen bliver efterhaanden tromlet glat og jevn.

Pasning af Tørven paa Pladsen kan ved Storproduktionen ikke udføres paa den gamle Maade med Opsætning i smaa Stakke (Skruer), der kan almindeligvis ikke skaffes Folk dertil. Man vil være henvist til et vende Tørven, naar den har ligget nogle Dage, men dette Arbejde kan udføres paa en lidt anden og omhyggeligere Maade, og naar Tørven har ligget saaledes en halv Snes Dage, og Vejret er tørt kastes den sammen i lange Rækker og et Par Dage efter kan den køres til store Stakke til Eftertørring, og her kan de staa til Levering. Disse Stakke, 5 Alen høje og 6 Alen brede, staar imellem Granstænger og dækkes med simpel Halm eller andet billigt Tækkemateriale. Bekostningen ved at tække Tørven i disse Stakke ophæves ved, at der paa den Tørv der behandles paa denne Maade ikke bliver noget Spild i Form af Smuld, selv med meget ugunstigt Vejr.

Afsætningen af Tørv vil sandsynligvis i Fremtiden mest gaa til industrielt Brug. Saasnart vi faar normale Tilstande igen og der kommer tilstrækkeligt af Kul og Koks vil der næppe blive købt Tørv til Husholdningsbrug i hvert Fald ikke til Lejligheder i Kjøbenhavn, hvor der ikke er Centralvarme, da Opbevaringsrummene er for smaa. Derimod vil Brændselsudgifterne til industrielle Virksomheder blive betydeligt mindre ved at anvende Tørv og Tørvegas, end ved at bruge Kul og her vil vel nok Markedet for Tørv i Fremtiden ligge. Der er i Tørv en stor Mængde Gas, procentvis mere end i Kul, og til de

mange Fabriker der anvender Sugegas til Motorkraft, vil der vel nok blive Anvendelse for Tørv, endvidere er mange Bagerier indrettet paa Fyring med Tørv. Handelsgartnerier (Drivhusenes Opvarmning), Mejerier og Vaskerier, Centralvarmeanlæg anvender alle Tørv; i denne Forbindelse bemærkes, at efter at der nu i Handelen udbydes Torveknusemaskiner, vil Tørv ogsaa kunne anvendes, hvor der bruges automatisk Tilførsel af Brændsel til Fyrene ved store Dampkedler.

En Hindring for Anvendelse af Tørv i de smaa Husholdninger i Kjobenhavn, er som nævnt de smaa Oplagsrum til Brændsel, der hører til Lejlighederne, og disse Forbrugere er derved henviste til at købe deres Tørv i smaa Portioner, i Hektolitermaal hos Torvegrossererne, og dette fordyrer jo Varen meget betydeligt. — De kommunale Anlæg for Tørvefabrikation har vistnok alle Vegne et ikke ubetydeligt Underskud, samtidig med at Bestillerne af Tørv fra Kommunerne ikke ved hvad de faar leveret. Især i et vanskeligt og ustadigt Vejr er det et rent Tilfælde, om de faar vaad eller tor Tørv leveret. Var det ikke hensigtmæssigt, om Kommunerne i Stedet for selv at lave Tørv benyttede det Underskud, der herved altid vil fremkomme, til at indkøbe Tørv fra de bedste private Moser- og indrette Lagre i Byen hvorfra de Forbrugere der ikke har tilstrækkeligt Oplagsrum, kan blive forsynede i Vinterens Lob efter deres Behov, og ved Anvendelsen af et til de nuværende Underskud svarende Belob, vilde Tørven kunde leveres billigt, gode tørre Torv vil ogsaa paa denne Maade altid kunne haves.

Efter alt synes det at se ud til, at Tørveproduktionen nu har gennemgaaet Børnesygdommene, og herefter formentlig vil komme ind under mere solide Former, der vil ikke under fornuftig og ovet Ledelse blive den store Risiko, der hidtil har været, idet man nu kender Arbejdspriserne og de bedste Fabrikationsmetoder, og ved paa hvilken Maade indtræffende Uheld ved Vejrforandringer og andre uforudsete Omstændigheder, bedst imødegaas og at Tørveproduktionen derfor i Fremtiden vil kunne blive et lonnende Erhverv, selv om Brændselspriserne forandrer sig.

Gl. Mosegaard pr. Lyngby.

J. Chr. Funder.

▫▫▫▫▫▫

Erhvervenes Fællesudvalg.

Erhvervenes Fællesudvalg afholdt den 20. November sit første Mode efter Vedtagelsen af de nye Statuter.

Ved Modets Begyndelse gaves Meddelelse om, at kun Landbruget ønskede sin Repræsentation udvidet til at omfatte ialt 7 Medlemmer, hvorimod de øvrige Erhverv: Handel, Skibsfart og Industri indtil videre ikke onskede nogen større Repræsentation end hidtil, nemlig 4 Medlemmer for hvert Erhverv.

Udvalgets Medlemmer er derefter:

Landbrug:

Forpagter Chr. Sonne,
Forstander Th. Madsen-Mygdal,
Direktor L. Broberg,
Folketingsmand Niels Frederiksen.
Direktor Anders Nielsen, |
Proprietær Niels Porse, | nye Medlemmer.
Direktor Ole Olsen. |

Handel:

Bankdirektor C. C. Clausen
Grosserer Otto Petersen,
Grosserer Th. Colding,
Grosserer Axel Schmidt,

Skibsfart:

Direktor A. O. Andersen,
Direktør C. M. T. Cold,
Direktor N. Host,
Direktor Kay Reinhard.

Industri:

Ingeniør Alex. Foss,
Direktør H. P. Prior,
Direktor Max Ballin,
Fabrikant C. F. Jarl.

Derefter konstituerede Formandskabet sig, idet det valgte Ingenior Alex. Foss til sin Formand og dermed til Formand for Fællesudvalget. De øvrige Medlemmer af Formandsskabet (Næstformændene) er: Forpagter Chr. Sonne, Bankdirektør C. C. Clausen, Direktor A. O. Andersen.

Samtlige 4 Herrer er de samme, der havde Sæde i Fællesudvalgets tidligere Forretningsudvalg.

Tidligere foretagne, forelobige Valg af Medlemmer til Indenrigsministeriets Importudvalg bekræftedes, saaledes at Erhvervenes Fællesudvalg derefter til Importudvalget har udpeget følgende Herrer:

For Landbruget: Forstander Th. Madsen-Mygdal,
» Handelen: Grosserer Th. Colding,
» Skibsfarten: Direktor C. M. T. Cold,
» Industrien: Ingeniør Alex. Foss.

Man gik derefter over til de sædvanlige Sporgsmaal om vore Tilførsler og Handelsaftaler, der henhorer under Fællesudvalget.

I Modet deltog foruden Udvalgets Medlemmer og Sekretærer følgende Herrer fra de forskellige Ministerier:

For Udenrigsministeriet: Departementschef, Kammerherre Clan og Kontorchef Sthyr.

For Indenrigsministeriet: Departementschef Martensen-Larsen, endvidere den overordentlige Kommissions Formand, Overformynder Friis.

For Justitsministeriet: Kontorchef Engell.

D'Hrr. Departementschefer Schrøder, Justitsministeriet, og Busck-Nielsen, Handelsministeriet, der var indbudt, var derimod forhindret i at komme tilstede.

▫▫▫▫▫▫

Produktionen er alt!

I sidste Numer af Sperlings Journal refereres en Tale, som Sir *Albert Stanley*, Præsidenten for Board of Trade, har holdt, og hvori han energisk hævder, at England bor befries for Statskontrol og indrette sig paa Stordrifts-Produktion. Tidsskriftet vender sig

med Vægt imod Forsogene paa at drive England bort fra Frihandelen. Det engelske Rige, skriver det, bestaar af Moderlandet og Kolonierne; men vor Rigshandel er hele Jordkloden. En stor Fare for den er Bureaukratisme. Efter at man har fort Krig i 4 Aar mod Kejserdommet, forestaar en endnu sværere Kamp mod det hjemlige Embedsmandsvælde.

Hovedsagen er Produktion »den storst mulige individuelle og kollektive Ydelse«, som Sir Albert Stanley udtrykker det. Alt andet, Arbejdslonsproblemet, Krigsgældens Afvikling, Udsigterne til at genvinde vort gamle finansielle Hegemoni og vor Evne til at mode en forstærket industriel Konkurrence, beror derpaa. Det er Socialisternes Hovedfejl, at de ikke indser det. Fordeling og Reorganisation er gode nok, men efter Krigen er og bliver Produktionen alt. Den Kraftudfoldelse, Krigen har vist, maa ikke mindskes, eller vi begaar nationalt Selvmord.

Kartel-Dannelsen er nodvendig. Den engelske Industri har kategorisk og ensidigt stirret paa Arbejdervanskelighederne, men det, som har holdt den nede, er den manglende Forstaaelse af Teori og Videnskab, Uviljen overfor Samarbejde med »rivaliserende« Firmaer og Ulysten til at indordne sig under en større Organisation. Det er ikke blot Metoderne, men den aandelige Udvikling hos vore Fabriksledere, som maa ændres.

Men dertil kommer et andet Forhold. Produktionen kræver den fulde og forstaaende *Medvirken fra Arbejdernes Side.* Der er visse alvorlige Fænomener i den udenlandske Arbejderverden, en Uro, en Bolchevisme, en bitter, mistroisk og hadefuld Aand af Klasserov. Hvis den Aand sejrer, er det Slut med alt Haab om at genopbygge vor Industri paa en sundere og bedre Basis. Men ogsaa den almindelige Socialistteori med dens Modstand mod Kapitalismen og dens Opfordring til »Klassekamp« er samfundsskadelig.

□□□□□□

Mindre Meddelelser.

Et 100-Aars Jubilæum.

Vor ældste og verdenskendte Likorfabrik, Peter F. Heering, kan den 1. December se tilbage paa 100-Aars Virksomhed — et i dansk Industris Annaler ret enestaaende Jubilæum. Fabrikationen, der grundlagdes under saare beskedne Forhold, udvikledes snart i storre Maalestok, idet Firmaet mere og mere kom over paa Eksport. Eget Rederi knyttedes til Forretningen, og allerede i 1830 og 1840'erne begyndte Firmaets Navn at faa god Klang rundt om i Verden, ikke mindst i de varme Lande. Siden er denne Udvikling bleven opretholdt og Firmaet har nu Forbindelse og Afsætning over hele Verden.

I Firmaets Historie afspejler den danske Handel sig paa interessant Maade gennem de skiftende Tider, hvor alt forandres undtagen selve Firmaets Kirsebærlikør, der stadig tilberedes efter samme Recept som for 100 Aar siden. Det Festskrift, der er udsendt i Dagens Anledning, belyser i korte Træk denne Udvikling. I et sjelden smukt Udstyr bringer Skriftet en Række Billeder fra den smukke gamle Patriciergaard paa Kristianshavn, hvor Firmaet har tilhuse.

Lommebog for Elektrikere.

De praktiske Lommeboger, som Teknologisk Institut nu i Aarenes Lob har udsendt en Række af, har vundet en sjelden Paaskonnelse. De er ogsaa netop saa klart og overskueligt ordnede, som man kan vente det af Institutets Haandbøger, der skylder dets Lærerstab deres Tilblivelse, og de er tilmed udstyrede paa en særlig smuk og solid Maade.

Lommebog for Elektrikere, der udkom i første Udgave i 1911, og allerede næste Aar i andet Oplag, er nu udsendt i et tredie, omarbejdet og udvidet Oplag. Heri findes Oversigt over Elektroteknik som Undervisningsfag, men ogsaa praktiske Raad og Vink for den arbejdende Elektriker, for Maskinpersonale og Montorer, der har med elektriske Anlæg at gore. Og en Række Illustrationer ledsager Bogen, der nu ogsaa beskæftiger sig med Vekselstrøm i Anledning af de mange nye Højspændingsanlæg.

Svensk Kunstsilke.

For kort Tid siden er der blevet dannet et Selskab i Borås for Udnyttelse af Metoder til Forædling af Cellulose. Aktiekapitalen bliver ca. 15 Mill. Kroner. Det nye Selskabs Navn bliver »A/B Svensk Kunstsilke« og skal fremstille Kunstsilke og Kunstuld af Cellulose efter en af Hr. Disponent P. A. Gustavsson opfundet Metode, som gaar ud paa, at Traaden spindes direkte af Cellulosen i Lighed med den tyske Stapelfaser. Fabrikationen skal til at begynde med ikke drives for fuld Kraft, da de nødvendige Maskiner fra Tyskland endnu ikke alle er ankommet. Kunstsilken og Kunstulden har den Fordel fremfor Papirgarn fremstillet af Strimler, at de kan væves sammen med naturlige Tekstiltaver og man haaber paa den Maade at komme ud over de Vanskeligheder, som Mangel paa Raavarer foraarsager Tekstilindustrien; Vanskeligheder, som efter manges Meninger ikke bliver formindsket væsentlig ved Fredsslutningen.

Sammenslutning indenfor den engelske Bomuldsindustri.

Den Sammenslutning indenfor den engelske Bomuldsspinderiindustri, der i længere Tid har været planlagt, er nu blevet til Virkelighed. Følgende Spinderier er indgaaet i Sammenslutningen: John Harwood & Sons i Bolton (187,000 Spindler), John Ashworth Lim. i Bolton og Pendleburg (137,000), Hill Spinning Co. i Bolton (82,000) samt Buckley & Sons i Moseley og Stolybridge (261,000). Der er for Øjeblikket Underhandlinger i Gang med flere andre Spinderier og man mener, at Sammenslutningen vil komme til at omfatte mindst 1 Million Spindler. Til Sammenligning kan anføres, at vort største Selskab indenfor Bomuldsspinderiindustrien, »De danske Bomuldsspinderier«, raader over 72,000 Spindler.

□□□□□□

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Ophævelse af de tyske Klausuler.

Grosserer-Societetets Komite og Industriraadet meddeler:

I Henhold til Punkt 32 i Vaabenstilstandsbetingelserne har den herværende tyske Gesandt paa sin Regerings Vegne meddelt Udenrigsministeriet følgende:

»Alle Indskrænkninger, som fra tysk Side var paalagt neutrale Skibes Handelssamkvem med Tysklands Fjender, hvad enten det er sket gennem den tyske Regering eller tyske Privatforetagender eller mod bestemte Koncessioner som f. Eks. Bestemmelsen om Udførsel af Skibsbygningsmateriale, er ophævede«.

Endvidere har Gesandtskabet meddelt Udenrigsministeriet, at der for alle Varer, der eksporteres fra Tyskland her til Landet, ikke vil blive afkrævet Erklæringer med Hensyn til Varernes Anvendelse eller Forbliven her i Landet.

Yderligere vil alle saadanne tidligere afgivne Erklæringer kunne betragtes som bortfaldne.

I Overensstemmelse med denne Meddelelse ophæver Grosserer-Societetets Komite og Industriraadet herved de overfor Organisationerne afgivne Klausuler, der omfattes af ovenstaaende Meddelelse.

Det bringes dog samtidig i Erindring, at Pligten til overfor Grosserer-Societetets Komite eller Industriraadet at anmelde Ankomsten af Varer stadig paahviler Importørerne i samme Omfang som hidtil.

Værdianmeldelserne ved Import bortfalder.

Da Statistisk Departement har optaget Udarbejdelsen af Statistik over Værdien af Indførslen, foreligger der ikke mere nogen Nødvendighed for Udarbejdelse af Værdistatistik gennem Erhvervenes Fællesudvalg.

Som Følge heraf bortfalder fra og med den 1. December 1918 Importørernes statistiske Værdianmeldelser til Udvalget.

Jernindustriens tekniske Kontor.

Da Vanskeligheden ved at fremskaffe Maskiner og kompletterede Maskinanlæg fra Udlandet stadig stiger og det ofte, selv i Tilfælde, hvor Tilbud paa Levering af Maskiner fra Udlandet har foreligget, har været umuligt at faa disse hjem, har Foreningen af Fabrikanter i Jernindustrien i Kjøbenhavn og i Provinserne paa Foranledning af Industriraadet oprettet et Kontor, der har til Opgave at bistaa Købere af saadanne Anlæg med at undersøge Muligheden for at fremstille disse her i Landet. Det paagældende Kontor, hvis Adresse er: Jernindustriens tekniske Kontor, Larslejstræde 19, Kjobenhavn K., ledes af Direktør *E. Vöhtz.*

Annullerede tyske Eksportforbud.

Ifølge Meddelelse fra Industriraadets Eksportbureau har de tyske Toldstationer faaet Fuldmagt til at tillade Udførsel til Udlandet af følgende Varer, hvis Udførsel hidtil har været forbudt, nemlig: flettede Varer af vegetabilske Stoffer med Undtagelse af Tekstiltaver; Koste, Børster, Pensler, Sier o. l. (Siebwaren), Asbestvarer og Asbestpakninger, Lervarer, Uhre, Legetøj af Ler samt Legetøj for Børn.

Tilførsel af Træsorter.

Under Hensyn til de paa Grund af den store Efterspørgsel utilstrækkelige Tilførsler af forskelligt Træ, saasom Eg, Birk, Elletræ, o. s. v., fra Sverige, har Erhvervenes Fællesudvalg rettet Henvendelse til Varebyttekontoret i Kristiania for at faa undersøgt Muligheden for en eventuel Tilførsel af disse Træsorter fra Norge. Varebyttekontoret har derefter foretaget en Undersøgelse af Spørgsmaalet og har meddelt, at der vil kunne forventes Udførselstilladelse for Fyr, Gran og Produkter deraf, medens Eksport af andre Træsorter er udelukket, da Norge selv importerer disse.

Engelsk Indførselsforbud.

Ifølge Meddelelse fra Udenrigsministeriet er der under 8. ds. udstedt Forbud mod Indførsel til England af Oleo, Stearin og Talg samt Olivenolie og Løg.

Engelske Eksportforbud.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget et Udklip fra »The London Gazette« af 15. f. M. indeholdende Teksten til en Bekendtgørelse af samme Dato, ved hvilken der indføres visse Tillæg til og Ændringer i den gældende britiske Eksportforbudsliste.

Det paagældende Udklip henligger til Gennemsyn i Industriraadets Sekretariat.

Transiten fra Schweiz gennem Tyskland afbrudt.

Fra Udenrigsministeriet har Industriraadet modtaget en Meddelelse fra det kgl. Gesandtskab i Bern, hvorefter Transiten af Varer via Tyskland indtil videre er afbrudt.

Franske Udførselsforbud.

Ifølge et fransk Dekret af 15. Oktober d. A. er der af den franske Regering udstedt Forbud mod Udførsel fra Frankrig af følgende Varer:

Smergel i raa Tilstand, almindeligt Kalk, Rør og

støbte Genstande af Cement, Beton og armeret Cement, Jern- og Staalskinner, Hjul, Fælge og Nav af Jern eller Staal, monterede eller umonterede Aksler i Jern eller Staal, Slagger, Blyfilspaan og Blyaffald, Konrog, Ildfast Pottemagerarbejde i Almindelighed og alle ildfaste Frembringelser, Dele til elektriske Anlæg, elektriske Bue- og Glødelamper og dertil hørende Dele, faste og halvfaste Dampmaskiner og Lokomobiler, Damppumper, Maskiner til at komprimere Luft og Gas og alle Slags Motorer, Landevejstromler, hydrauliske Maskiner, Pumper og Ventilatorer, elektriske og elektro-tekniske Apparater, Maskiner til Møller og Valsemøller, Maskiner for Tilvirkning af Nudler, Hejseapparater, Remskiver, mindre og større Vægte, fast Jernbane- og Sporvejsmateriel, Presser, Ladningsapparater for Højovne og alle mekaniske Apparater i Almindelighed, Dampkedler, Gazometre, Beholdere af Jern- eller Staalplader, Radiatorer og Varmeapparater, Gas-, Petroleums- og Alkoholvarmeapparater, Reservedele til Maskiner, Dampkedler og lignende Apparater til Styreapparater, Bremser og Overførelsesapparater, Taplejer, Haner og Apparater til Vand, Gas og Damp, Valser, Maskinstyrehjul, lige og ombøjede Aksler eller forsynede med Haandtag, Turbindele, Kuglelejer, Rammer og Skrog til Dynamoer og elektriske Motorer, Strømsamlere, Kollektorovertræk, Dynamo- og Omskiftningspoler, Staalfjedre for Vogne, Automobiler, Wagoner og Lokomotiver, Induktorer til dynamo-elektriske Maskiner og Reservedele, Magneter, Værktøj med eller uden Skaft i Støbejern, Jern eller Staal, Metalvæv i Jern eller Staal, Jern- eller Staalgitre, gennemboret Blik, Metal-Gitterværk, alle Slags Støbejernsarbejder, Smedejernsarbejder, Jernbeslag til Vogne, Dørjern, Nøgler, Rigeler, Dørbeslag, Hængsler, Dørklinker, Skydeslaaer og alle Slags Laasearbejder, Ankre, Kobler og Kæder i Jern og Staal, Søm og Stifter, Bolte, sønderbrudte Ringe, anvendelige som Fjedre, alle Slags Rør, Slanger og Forbindelsesled. Alle Genstande i Jern, Staal eller Blik, som ikke allerede er nævnt, med Undtagelse af Husholdningsgenstande, Spænder til Seletøj, Arbejder i forniklet Metal, Arbejder i Aluminium-Bronce, gamle Vaaben bestemte for Samlinger og alle Slags Vaaben til Ophængning, Vaaben, til hvilke der som Drivkraft benyttes Fjedre, Lufttryk, flydende Gas etc., Kunstfyrværkeri.

Overordentlige Foranstaltninger.

Udførsel af Varer.

Justitsministeriet meddeler:

Det paalægges herved alle Virksomheder, herunder Fabriker, eksportberettigede Slagterier og Handelsvirksomheder m. m. som fremstiller, frembringer eller paa anden Maade er interesseret i Eksport af Varer til Lande, der er eller har været indviklet i Verdenskrigen, skriftligt inden den 20. ds. at henvende sig til Industriraadet, Vestre Boulevard 18, København B., eller Grosserer-Societetets Komité, Kontoret for dansk Udenrigshandel, Børsen, København K., for at der kan træffes saadanne Aftaler med vedkommende Virksomhed, at det vil være muligt for henholdsvis Industriraadet eller Grosserer-Societetets Komité til sin Tid at meddele den i Tilfælde af Udførsel fornødne Attest for, at de af Organisationerne ved indgaaede Handelsoverenskomster paatagne Forpligtelser er overholdt. I Henvendelsen maa det nøje angives, til hvilke Lande den paagældende Virksomhed er interesseret i Eksport af Varer og da hvilke.

Ved Undladelse af rettidig Henvendelse vil vedkommende Virksomhed udsætte sig for ikke at kunne deltage i den Udførsel, den er interesseret i.

Justitsministeriet, d. 12. November 1918.

P. M. V.
(sign.) *Schrøder.*

De Firmaer, der endnu ikke har efterkommet den i den citerede Bekendtgørelse indeholdte Opfordring til at give *Industriraadet* Anmeldelse om deres Eksportinteresser, maa i egen Interesse omgaaende give de ønskede Oplysninger. Opmærksomheden henledes dog paa, at Anmeldelsen kun har Betydning for den Eksport, der kan ventes gennemført, medens de ekstraordinære Klausulforhold endnu er bestaaende.

▫▫▫▫▫▫

Tidsskrift for Industri udgaar den 1. og 15. hver Maaned. Klager over Fejl ved Bladets Forsendelse bedes rettet til det stedlige Postvæsen — hvis dette ikke nytter eventuelt til Bladets Ekspedition, Telefon Central 8100.

Redaktionen modtager med Glæde Meddelelser fra Industrien om Nyheder o. l. af almen industriel Interesse.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, København B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI
UDGIVET AF INDUSTRIFORENINGEN I KJØBENHAVN
• ORGAN FOR INDUSTRIRAADET •
Nr. 20 15. DECEMBER 1918

Kjøbenhavns Havn.

De nyeste Udvidelser samt Retningslinier for Fremtiden.

Nogle Betragtninger af cand. polit. *Povl Drachmann.*

Det kan ikke nægtes, at der i den seneste Tid i glædelig Grad er kommet Liv over Hovedstadens Havneforhold og det baade med Hensyn til Drofteiser og Handling. Hvor beskæmmende det end er, maa man ellers indromme, at Kjøbenhavns Havn langt fra lægger Beslag paa den Interesse, man skulde vente naturlig baade i Hovedstaden og i hele Landet. Modsat andre større Havnebyer spiller Havnen en saare beskeden Rolle i den danske Hovedstads Bevidsthed — skont Byen maa takke Havnen for sin Tilværelse og Blomstring. At dette Forhold i mange Henseender udover en negativ Virkning overfor Havnens Udvikling er selvfolgeligt. Mangel paa Interesse betyder let Mangel paa Hensyn — og gaar man Havnens nyere Historie igennem maa man sande, at Byens egen Udvikling i hoj Grad har ladet haant om Hensynet til Havnens — til store Linier og Udsyn. Man maa derfor i højeste Grad haabe, at den vaagnende Interesse for Havnen saavel som for vort hele okonomiske Liv maa holde sig og blive en konstant og bærende Faktor i Udviklingen.

Det er ikke ret mange Aar siden, nemlig i 1911, at Havnens Ledelse henvendte sig til Industriraadet for at faa belyst, hvad der kunde gores for i højere Grad at drage Industrien til Kjobenhavns Havn, og mange af vore Læsere vil sikkert endnu huske den interessante Betænkning, som Industriraadet som Resultat af de anstillede Undersogelser i Begyndelsen af Aaret 1913 afgav, (se Tidsskrift for Industri 1913, Pag. 53 mfl.,) og hvori Havnens Mangler set fra et industrielt Synspunkt blev fremdraget. Man stod den Gang midt i en vis Stagnationsperiode for Kjøbenhavns Havn. Verdenshandelens Udvikling var for saa vidt ugunstig for Kjøbenhavn, som den, hvad Havneledelsen ogsaa havde Blikket aabent for, i stadig hojere Grad knyttede Skibstrafiken direkte til Produktions- og Forbrugscentrerne med en Forskydning af Tyngdepunktet fra den gammeldags Stabelhandel, som havde været Kjobenhavns Storhed i tidligere Tider, til den moderne Oplandshandel.[1]) Opvæksten af Havnebyer med stort naturligt Opland rundt om ved Kattegat og Østersokysten var en Følge af denne Udvikling og ikke til Gunst for Kjøbenhavn. Baade de indenlandske Provinshavne og norske, svenske, tyske og russiske Havnes Udvikling leverede Bevis for, at Kjøbenhavn, hvis den vilde tænke paa overfor denne stærke Konkurrence at genvinde tidligere Tiders førende Stilling, maatte skabe en Produktions- og Forbrugsbasis som Erstatning for det naturlige Opland, der savnedes. Her kom da i forste Række en kraftig Udvikling af de paa soværts Tilforsler og Eksport baserede Industrier i Betragtning, og en hertil sigtende Forandring i Havnens Program fra Stabelhandelsplads til Industri- og Importhavn maatte folge Haand i Haand.

Det skal da ogsaa siges, at det allerede inden Krigen var lykkedes at sikre en sund, fremadskridende Udvikling for Hovedstadens Havnetrafik, for hvilken vor industrielle Udvikling sikkert

[1]) Se herom: Kjobenhavns Havn og dens Fremtid. Nogle handelstekniske Betragtninger af cand. polit. Povl Drachmann. Tidsskrift for Industri 1913, Pag 77 m. fl.

har haft sin store Betydning. Men endnu medens man var beskæftiget med Drofteiserne om, hvorledes man bedst skulde sikre Opfyldelsen af de Krav, Industrien maatte stille til Havnen — og som vel at mærke havde været hojlig ignoreret tidligere — kom Krigen, og takket være dens Karakter og dens Langvarighed en fuldstændig Forandring i Verdenshandelens Veje og Teknik, som vi vel endnu staar midt i, men hvis Udgang, hvor usikkert end Forholdene ligger i Øjeblikket, man dog kan se vil betyde en afgorende Forandring i de Forhold, Kjøbenhavns Havn inden 1914 havde at regne med.

Forandringen i de politiske og dermed okonomiske Forhold i Østersølandene, Tilvæksten med mindst to nye selvstændige Stater, nemlig Finland og Polen, som delvis nye Handelsfaktorer m. m., giver nu Ret til at tro, at Kjøbenhavn har Mulighed for som Erstatning for det nærmere Opland, den savner, at skabe sig et videre Opland, indbefattende hele Bunden af Østersoen. Forudsætningerne herfor vil i første Række være, at det en Gang vundne Forspring med Hensyn til Havneanlæg og Handelsforhold stadig hævdes gennem Maalbevidsthed, Dygtighed og Redelighed i Arbejdet.

Fra tysk Side har man betegnet den Situation, hvor Ocean- og Landtrafiken mødes, som »Umschlagsverkehr«, og dennes Ligevægtspunkt ligger fortrinsvis i Havnebyer, der takket være Floder eller lignende er trukket saa langt ind i Indlandet som muligt for der at mødes med Indlandsvandvejene og Jernbanerne. Den stærke Opvækst af Byer som Hamborg, Rotterdam, Antwerpen, Liverpool, Goteborg m. fl. i den nyeste Tid er Eksempler herpaa. Ved den mægtige Udvikling af Oceanskibenes Dimensioner, som Krigen yderligere har forceret, vil nu Kjøbenhavn have Mulighed for at komme i Betragtning som et lignende Omladningscentrum, idet Østersotrafiken da til en vis Grad kan tænkes bestridt som en sekundær Trafik, rangerende i Klasse med Indlandssø- eller Flodtrafik. Den Omstændighed, at saa mange Østersøpladser kun er tilgængelige for mindre Baade, og den Sammenblanding af Kanal-, Skærgaards- og Flodtrafik, der er tilstede, vil yderligere gore en saadan Udvikling naturlig, hvorved Kjøbenhavn kan gore sig Haab om at blive den Plads, hvor den store og den lille Sofart mødes og de tilhorende Forretninger afvikles.

Overfor disse Muligheder, der som alle andre Muligheder selvfolgelig baade vil kunne udnyttes og forsommes, bor imidlertid ikke paa nogen Maade Interessen svækkes for den Udvikling, der ogsaa under et gunstigt Forlob af vor Rolle som Distribueringscentral for Østersokysten maa udkræves for at sikre vor Balance, nemlig af en kraftig Industri- og Forædlingsvirksomhed med Basis i Kjøbenhavns Havn. Hvad der tidligere har været tilstræbt i saa Henseende, har altsaa yderligere vundet i Betydning. Baade Storhandel og Industri vil være Faktorerne, der ved Siden af den lokale Trafik skal bære Havnens Fremtid, og som gennem indbyrdes Vekselvirkning og Samarbejde forhaabentlig vil kunne afgive store Muligheder for Hovedstaden og hele Landets okonomiske Fremtid.

Trangen til en samlet Oversigt over Fremtidsplaner for Havnen var under Indtrykket baade af den normale Udvikling inden Krigen og af de stærke Forskydninger af Handelen under denne i Slutningen af 1915 blevet saa stor, at Havnebestyrelsen anmodede den daværende Havnedirektør, H. C. V. Møller, om at udarbejde saadanne Planer, ikke for paa nogen Maade at binde Havnen, men for at faa et Grundlag for frugtbar Drøftelse af de herhenhorende Forhold. I Sommeren 1917 kunde Resultatet af Arbejdet forelægges i et stort Værk, belysende Havnens Udvikling.[1]) De planlagte Udvidelser faldt hovedsagelig i tre Grupper, nemlig en Udvidelse af Frihavnen mod Nord til Betjening af Storhandel og oversoisk Skibsfart, en Udbygning af Havnen mod Syd i Kalveboderne, væsentlig beregnet paa Industriens Interesser, samt endelig Anlæget af en stor ny Handelshavn paa Østsiden af Amager, direkte ud mod Kongedybet.

I Forordet til det nævnte Værk betonede Havnebestyrelsen, at de offentliggjorte Planer skulde danne Grundlag for den offentlige Diskussion blandt alle interesserede Parter, derunder navnlig de interesserede Erhverv, for at man i Tide kunde faa alle Forhold belyst og taget i Betragtning. Det hedder saaledes: »at det paa Grundlag af slige Planer vilde være lettere fra alle Sider navnlig fra Statsmyndighedernes og kommunale Myndigheders Side at tage de fornødne Hensyn til de for Havnens Udvikling saa vigtige Fremtidsmulighe-

[1]) Kjøbenhavns Havns Udvikling i Fortid og Nutid samt Forslag til Havnens fremtidige Udvidelse. Udarbejdet af Havnedirektør H. C. V. Møller. Udgivet paa Foranstaltning af Kjøbenhavns Havnebestyrelse. I Kommission hos G. E. C. Gad. Kjøbenhavn 1917.

der, saaledes at disse ikke blev foregrebet ved andre Dispositioner, Byggeforetagender, Gadeanlæg, Udfyldninger m. m.«. Her kunde Havnebestyrelsen med god Ret fremholde, at Sporene burde skræmme. Thi det er netop denne Disponering paa lang Sigt fra alle herhenhorende Faktorer, der i saa høj Grad har manglet ved Havnens hidtidige Udvikling, og som har voldt stor Skade og kostet store Værdier. Thi, som Havnebestyrelsen understreger, er et Havneanlæg ikke gjort af alene med Tilvejebringelse af Bolværk og Vandareal; det kræver i mindst lige saa hoj Grad Landareal, Vej- og Sporforbindelser, med andre Ord, hensigtsmæssig Udnyttelse af Bolværks-Baglandet, og alt for store Omraader i Kjobenhavns nuværende Havn vidner den Dag i Dag om Fortidens Forsyndelser mod det Sammenspil af Kræfter, der er nodvendigt for at skabe det heldige Resultat.

De offentliggjorte Planer blev modtaget med udelt Velvilje, hvorimod den tilsigtede indgaaende Diskussion indenfor de forskellige Kredse og da navnlig i Erhvervslivet i mindre Grad kom frem. Dognets store Begivenheder har maaske ikke været gunstige for mere indgaaende Granskninger af Projekterne; maaske har man ogsaa slaaet sig til Ro med den fremragende Repræsentation, Erhvervslivet nu har i Havnebestyrelsen, skønt en saadan selvfølgelig ikke udelukker Ønskeligheden af Udtalelser fra de enkelte Erhverv og Virksomheder, men netop i høj Grad maa stotte sig hertil. Givet er det, at Offentliggørelsen af disse hojst interessante Planer ikke har fort til den frugtbare Diskussion, hvor nye Synspunkter kunde komme frem og de fremsatte vurderes, idet man i Stedet maatte nøjes med de sædvanlige tekniske Papirfantasier, der synes uadskilleligt knyttede til Diskussionen om Bane- og Havneprojekter herhjemme.

Et uomtvisteligt Gode havde derimod Planerne — i glædelig og sjelden Modsætning til mange andre Planer — nemlig at de saa at sige allerede var foregrebet ved Begivenhedernes Gang, idet baade Udvidelserne mod Nord og mod Syd allerede var paabegyndt henholdsvis i 1915 og 1916. Hensynet til at staa rustet til den forøgede Trafik, der maatte ventes efter Krigen, forte til hurtigt at iværksætte de meget betydelige Udvidelser, der saa at sige Slag i Slag er blevet bevilget i de forløbne Krigsaar, og denne Hurtighed taler i hoj Grad til Ære for det nye Forvaltningsapparat, der er skabt for Kjobenhavns Havn.

Medens de foreløbige Planer for Udvidelserne mod Nord (se omstaaende Kort) gaar ud paa at skabe 5 nye Bassiner med tilhorende Pierer vinkelret paa Havnelinien, beregnet til den oversøiske Handel, tog man som en første Begyndelse i Foraaret 1915 fat paa at skabe det første Bassin med en Vanddybde af 9,5 eller noget dybere end den tidligere største Dybde i Frihavnen. Bassinet har en Bredde af 120 Meter og en Længde af ca. 600 Meter. I Areal betod det nu næsten fuldførte Arbejde en Udvidelse af Frihavnens Landomraade med 12,7 ha og af Vandomraadet med 9,1 ha. Yderligere vil nu en 3 ha stor Udvidelse af Landarealet komme til. Til Sammenligning tjener, at det oprindelige Frihavnsanlæg er 34,4 ha Landareal og 24,3 ha Vandareal. Mellem det nye Bassin og den gamle Frihavn skabes en ny rummelig Mole, Redmolen, der ikke er forsynet med Bolværk, men med Anlægsbroer og Friholderværk, idet Molen hovedsagelig tænkes benyttet til Oplag af Brændselsolier m. m. Med sin enestaaende centrale Beliggenhed burde maaske nok en anden Anvendelse af Molen være valgt, og man maa antage, at det kun har været Nodvendigheden af hurtigt at raade Bod paa Havnens manglende Olieoplagsrum, der har fort til den realiserede Ordning. I Forbindelse med Frihavnsudvidelsen gennemfortes en Udvidelse af den bag de nye Bassiner liggende Kalkbrænderihavn, der blev uddybet til 6,3 Meter, og foruden sin gamle Bestemmelse nu ogsaa afgiver Plads for Træ- og Kulimport.

Skulde man under et bedomme disse Havneudvidelser mod Nord, da har man sikkert Ret til at beklage, at det ikke er lykkedes Havnevæsenet at føre Frihavnsbassinernes Fortsættelse videre i Forbindelse med Kystlinien. Den kunstige Maade, hvorpaa Bassinsystemet nu er svinget ud fra Kystlinien, er yderst uheldig og betyder et uvurderligt Tab i Kapacitet, idet det fornødne Bagland fuldstændig savnes. (Bortset fra de rent trafiktekniske Svagheder, der fremkommer ved Anlæget, bl. a. for Til- og Frakorselstrafikens Vedkommende, der samlet vil være at presse igennem den snævre Passage mellem Kalkbrænderihavnen og det sydligste af de nye Bassiner). Grunden til denne uheldige Ordning horer i hoj Grad til slige desværre ikke fjerne Fortidsforsyndelser, som Havnebestyrelsen onskede at undgaa ved Offentliggørelsen af sine Planer, idet Kjobenhavns Kommune uden at tage Hensyn til den naturlige Vækst i Havneanlægene langs Kystlinien som bekendt besluttede sig til at anlægge en ny Strand-

vej langs Svanemøllebugten. Denne Strandvej, der vil komme til at ligge fuldstændig afsides, og som begynder og ender blindt, og overfor hvis Værdi og Skæbne man har Lov til at stille sig i høj Grad skeptisk, har bevirket, at Kommunen har forlangt Havneudvidelserne løsnet fra den naturlige Forbindelse med Kystlinien og svinget ud i Sundet. Skønt man saaledes vil ødelægge meget for Havnen og navnlig gøre yderligere Fremtidsudvidelser til et fuldstændigt Dilemma, kan alene et Blik paa Kortet overbevise en om, at den nye Strandvej, selv ikke efter at disse Ofre er bragt, vil opfylde de Idealer med Hensyn til frisk Vand og fri Udsigt, som man skulde synes der var mere Anledning til at sikre sig i Tide længere Nord paa.

En vigtig Omstændighed ved den nye Frihavnsudvidelse er Arealets Bebyggelse. Man kan her ikke undgaa at overraskes af, at al Bebyggelse er lav i det nye Havneafsnit og for Frihavnens egne Anlægs Vedkommende endog udført som Skure. Efter sigende skal dette System være laant fra Hamborg, men der synes alligevel at være Anledning til at underkaste det en nærmere Kritik. Naar man i Forvejen disponerer over saa kneben Plads, som Tilfældet altsaa er blevet ogsaa i den nye Frihavn, burde man tilstræbe en større Kapacitet af Anlægene, og en saadan vindes ikke ved lav Bebyggelse. Overalt i Udlandet ser man ved nye Havneplaner nye Pakhustyper komme frem, idet man bestræber sig for at afbøde den iøjnefaldende Mangel, som fleretages Bygninger har for Losning og Ladning, ved hensigtsmæssige Arrangementer af Kraner og Lossegrejer. De moderne Skibes Højde tilskynder direkte til Anvendelse af fleretages Pakhuse. Men hertil kommer Hensynet til den paagældende Havnetrafiks Karakter. Vi ser ikke andet, end at et Skursystem vil være særdeles paa sin Plads f. Eks. paa Kvæsthusbroen (i hvis planlagte Udvidelse dette da ogsaa indgaar), hvor nemlig Varerne enten kommer fra eller bringes direkte til Skib, og der kun er Tale om en egentlig Ekspeditionstrafik. Men hvis Frihavnen kun skulde anvendes til saadan Ekspeditionstrafik — med hvilken Trafik Skurenes Anvendelse begrundes, — da svarer Havnen ikke til sit Formaal, thi det er jo *ikke* Meningen med en Frihavn, at Skibene blot skal losse Varer til Skure, hvorfra de ekspederes paa Fragtvogne videre ind i Byen. Det giver maaske en hurtig Ekspedition af det enkelte Skib, men Frihavnens Opgave er — og bliver det vel i endnu højere Grad under Hensyn til de tidligere nævnte Fremtidsmuligheder for vor Omladningshandel, — et Sted, hvor Varer ankommer for at oplagres, sorteres, behandles osv., men ikke for blot og bar Ekspedition, thi en saadan henhører under den almindelige Havn. Hvis nu Forholdet var saaledes, at der iøvrigt i Frihavnen var Plads til store Lagerbygninger, saa kunde man maaske efter amerikansk Pier-Mønster nøjes med store overdækkede Skure ved selve Bolværkerne og derfra distribuere Godset til de forskellige Lagerbygninger, Fabriker eller lignende paa Frihavnsomraadet. Men saadanne Lagerbygninger, som iøvrigt netop i Hamborg findes som Supplement til Skurtrafiken, findes ikke paa det nye Omraade, og er der heller ikke Plads til. (Her kan lige indskydes, at det bag Frihavnen liggende Østerbrokvarter i Lighed med andre Bykvarterer, der støder op til vor Havn, ikke i fjerneste Grad er præget heraf med Hensyn til Bebyggelsen). Det vil derfor sikkert være ønskeligt, hvis man for de videre Udvidelsers Vedkommende tog dette Spørgsmaal op, ikke mindst under Hensyn til de Handelsmuligheder, vi som berørt haaber at faa, og som vi maa være klar over ikke vil kunne løses med det nuværende Havneapparat, men maa kræve særlig Tilrettelægning. Et nøje Studium af, hvad en saadan specifik Ocean-baltisk Handelsteknik vil kræve, maa lægges til Grund, hvis vi mener det alvorligt med vore Bestræbelser for at staa rustet til de *nye* Opgaver.

Manglen paa Kraner for tungt Gods har længe været til største Gene, ikke mindst for vor Industri, og det vilde være ønskeligt, om man ialfald i Frihavnen raadede over en saadan stor Kran paa eventuelt 30 maaske 50 Tons Bæreevne; de nuværende er kun beregnet paa lettere Stykgods.

Mod Syd tog man i Slutningen af Aaret 1916 fat paa at omskabe Frederiksholms Teglværkers store udtømte Lergrav til et Havnebassin, og hermed var det første Skridt gjort til at skabe den Industrihavn, man saa længe havde talt om og savnet.

Det vil erindres, at Industriraadet i sin tidligere nævnte Betænkning om Industriens Adgang til Arealer med eller nær Bolværk netop pegede paa en Udvikling af Sydhavnen til industriel Anvendelse. Som Krav opstilledes, at store Arealer maatte være for Haanden, og at disses Pris ikke maatte belastes for meget ved kostbare Udgravnings- og Kajanlæg, men at man maatte tilstræbe

Renden
Grænse for Havnen
Stabberumpen
Stubben
Svanemölle Bugt
VOGNMANDS-MARKEN
FRIHAVN
NØRRE FÆLLED
FÆLLEDPARK
Citadellet
Amalienborg
Flaaden
Kongedyb
CHRISTIANSHAVNS FÆLLED
KJØBENHAVN
Sundholm
Sundbyvester
Sundbyøster
SUNDBYERNE
ENGHAVE
AMAGER
FÆLLED
KALVEBOD
STRAND
Kastrup

et Pier- og Kanalsystem beregnet for Lægter- og Pramtrafik, altsaa med ringere Vanddybde end i den egentlige Handelshavn. Dette forudsætter dog rigtignok en god Forbindelse mellem Handelshavnen og Industrihavnen, i hvilken første Omladningen kan finde Sted fra Oceanskibet til Lægteren, der tager Varen videre til Industrihavnen og omvendt. Det skal allerede her siges, at det skorter en Del paa denne Forbindelse allerede hvad Forholdet mellem de nordlige og de sydlige Havneafsnit angaar, og endnu uheldigere vil Forholdet stille sig med Hensyn til den store Handelshavn, der er projekteret ud mod Kongedybet, og som i lige høj Grad vil være løsrevet fra Forbindelse med de øvrige Havneanlæg som med Byens Jernbanearrangementer og Forretningscentrer, hvorom senere. Men bortset fra disse Mangler, der næppe mere kan afhjælpes, fordi de skyldes gamle Skader, der bl. a. har virket hen til at give Kjøbenhavns Havn en i Forhold til Trafik og Bolværksudnyttelse urimelig Længde, maa det nye Sydhavnsanlæg hilses med største Glæde fra Industriens Side. At denne Hilsen ikke blot er teoretisk vil ses deraf, at saa at sige al Plads paa de store Arealer, der er skabt, allerede er fuldt optaget af Industrivirksomheder endnu inden Havnen blot er halvvejs færdig, og man kan derude se det Særsyn, at Fabriker og Værfter rejser sig hurtigere end de Bolværker og Havneanlæg, der skal betinge deres Arbejde.

Som en første Begyndelse til denne Industrihavn, der efter de gamle Frederiksholms Teglværker fik Navnet »Teglværkshavnen«, — hvilken Betegnelse synes uheldig, da Teglværket allerede nu er sporløst forsvundet, og Navnet derfor ikke afgiver nogen som helst Karakteristik, men tvertimod virker forvirrende, — skabtes et stort Havnebassin med bag ved liggende Arealer delvis allerede eksisterende, delvis ved Opfyldning af et ca. 6,8 ha stort Areal. Vanddybden i det nye Havnebassin varierer fra 5 til 7 Meter. Beliggenheden er med Hensyn til Sporforbindelser, (Godsbanegaarden ligger umiddelbart bag disse Terræner), Mulighed for gode Arbejderboliger, Udvidelser m. m., overordentlig gunstig. Imidlertid bør man ikke glemme, at disse Betingelser ikke mindst skyldes, at der laa store Privatarealer her til Udnyttelse, nemlig Frederiksholms Teglværkers, og naar disse er fuldt optaget, eller rettere endnu inden dette er sket, bør der disponeres saaledes fra Kommunens Side, at en videre Udvikling af Industrihavnen og de dertil knyttede Kvarterer baade mod Syd og indover i Landet (Gade- og Jernbaneforbindelser) sikres. Der vil være saa meget mere Anledning til at fremhæve dette som Kommunen allerede har planlagt en stor Opfyldning med tilhørende Folkepark o. s. v. i umiddelbart Naboskab til Industrihavnen, ligesom den gennem sin Overenskomst med Ministeriet for offentlige Arbejder har sikret sig Dispositionsfrihed i Kalvebodstrand efter en Grænselinie, der vil være i høj Grad generende for det paatænkte Sejlløb i denne, der skulde forbinde den nuværende Havn med Køge Bugt. Naar Havnebygmester G. Lorentz i »Ingeniøren« Nr. 94 d. A. kritiserer denne Ordning, da er det med fuldt Føje, og skønt den ikke er ældre end fra 1911, forekommer den os at være en Genganger af den gamle Adam, der uden at overskue Følgerne træffer Bestemmelser, der en skønne Dag staar som hindrende for den sunde Udvikling. En Folkepark Syd for Byen med Adgang til Strand er overordentlig ønskværdig. For Folkeparken er det imidlertid ganske ligegyldigt, om den ligger 500 Meter mere eller mindre vestligt; for Havnens Udvidelse kan det imidlertid betyde alt. Man skulde ikke gerne mod Syd have Strandvejshistorien om igen.

Vi har tidligere nævnt en Række af de største industrielle Virksomheder, der allerede har sikret sig Plads ved den nye Industrihavn; bl. a. vil store Værfter jo her blive anlagt. Trangen til Havnen har herved dokumenteret sig saa kraftigt, at Havnebestyrelsen straks er gaaet videre ved Udførelsen af en ny Sektion af det skitserede Sydhavnsprojekt gennem en Landvinding paa yderligere ca. 18,4 ha. Her har man iøvrigt for første Gang allerede i nogen Grad fraveget de af den tidligere Havnedirektør offentliggjorte Planer, idet den nye Landvinding faar Form af en Ø, begrænset af Kanaler paa tre Sider og af Havneløbet paa den fjerde, idet der i den oprindelige Plan er tilføjet en ny og bred Kanal, der fører direkte ind til Teglværksbassinet.

Denne Maade at skabe forøget Bolværksplads paa, maa hilses med Tilfredshed. Vi har i selve Havnens Hjerte et glimrende Eksempel paa, hvorledes den gamle Merkantilisme for adskillige Aarhundreder siden har vist Vejen ved rationel Udnyttelse af en Havn, nemlig Kristianshavn, hvis Bassin- og Kanalsystem med Pakhuse og Pierer vinkelret paa Havneretningen, med Kanaler med direkte Pakhusadgang eller Kanalgader tjenlige som Brygger ad libitum, vidner højt om svundne Tiders økonomiske Sans og skarpe Blik for Hav-

ne- og Bybebyggelse. Den Gang gjaldt det at faa det mest mulige ud af Terrænet (og hans Majestæts Pengemidler) og man flottede sig ikke med Anlæg af endeløse Bolværker, der nærmest afgiver Indfatning for almindelige Gadeanlæg saasom senere Tider har Æren for baade ved Gammelholm og Islands Brygge.

Medens de tidligere omtalte Anlæg, der var paabegyndt under Krigen mod Nørd og Syd, ialt var anslaaet til en Udgift af ca. 6 Mill. Kr., blev den nye Udvidelse af Sydhavnen, den saakaldte Frederikshølms Ø (hvilken Betegnelse heller ikke er helt heldig, idet der som bekendt allerede i Havnen findes en Ø af samme Navn, nemlig indenfor Orlogsværftets Omraade) sammen med nye Landvindingsarbejder paa den modsatte Side af Kalvebodstrand bevilget til et yderligere Beløb af ca. 6 Mill. Kr. Landvindingerne paa Østsiden af Kalvebodstrand fortsættes i direkte Forbindelse med den nuværende Islands Brygge, i nøje Overensstemmelse med Generalplanerne. Af Hensyn til Jernbanetrafiken m. m. har man her været nødt til at gaa videre med den her en Gang adopterede Bolværksplan, paa hvis Mangler man dog har søgt at raade Bod ved en i høj Grad tiltrængt Udvidelse af Kajarealet, der er gjort bredere, ligesom man efter den Maade, hvorpaa der hidtil er disponeret over Grundene, tør forvente at der kommer om ikke formel saa dog reel Servitut paa disse til Fordel for Industri- og Handelsbebyggelse. At Kombinationen af Havne- og Beboelseskvarterer ikke er til Glæde for nogen af Parterne, har man jo ogsaa tilstrækkelige Beviser for.

Med disse nye Anlæg vil man altsaa allerede være ret langt inde paa Livet af hele Sydhavnsprojektet, idet Industrihavnen omfatter næsten hele det paa omstaaende Kort skraverede Afsnit af Havneløbets Vestside, medens Landvindingen i Fortsættelse af Islands Brygge naar næsten hen til den planlagte nye Bro, der bl. a. skal sikre Jernbaneforbindelsen og herved aflaste Langebro, der i høj Grad trænger dertil. En Svaghed ved den gamle Havns Trafikforhold er jo overhovedet den mangelfulde Sporforbindelse. Af den Form, der i Generalprojektet er givet de nye Bassiner, der tænkes udført Syd for den nye Bro (Enghavebroen), og hvormed man bryder radikalt med Bolværksgade-Principet, kan man slutte, at Udforelsen af et dybt Sejllob ud til Kongedybet staar som Forudsætning for hele Sydhavnen, og det er beklageligt, hvis dette Sejllob, inden det naar at fuldføres — det drejer sig om store Kapitaler — vil blive vanskeliggjort ved Foranstaltninger, som de tidligere nævnte, der giver Kommunen Ret til at opfylde et Vandareal, der retteligt burde holdes aabent.

Ved nu at betragte Planerne mod Nord og Syd maa man indrømme, at de hver for sig fyldestgør de Krav, der stilles til dem, og i det hele repræsenterer den bedst mulige Løsning under de givne Forhold. Som før nævnt er det Førbindelsen mellem dem, der afgiver en Svaghed, øg det turde være et Bevis paa, at man i Tidens Løb ikke har disponeret saa heldigt, som man nu kunde onske det, at Kjobenhavn, der dog i udpræget Grad er en Sostad med Adgang ud til aaben So i tre af Kompassets fire Retninger, i sine Havneanlæg ingenlunde bærer Præg heraf, men nærmest er udbygget som en typisk Flodhavneby, nemlig med en langstrakt smal Havn. At den indre Havns Snæverhed forstærker Manglerne herved, og at Broerne herover, nemlig Knippelsbrø og særlig Langebro, virker i samme Retning er sikkert. Begge Broer har tre slemme Synder, idet de baade er for snævre, smalle og lave. Deres Snæverhed sætter Grænser for Skibstrafiken, deres Smalhed, — ingen af dem kan tage mere end to Vognrækker, en i hver Retning og endda inklusive Sporvogne, — virker hindrende før Gadetrafiken og gør enhver Standsning ved Broens Aabning døbbelt følelig, medens den ringe Højde over Vandfladen gør, at selv Bugserbaade og Lægtere, ja endog Pramme nødvendiggør Broens Aabning. I andre Havne, der har ligesaa vanskelige Bredforhold som Kjobenhavn, ser man Ramper anvendt i lignende Tilfælde, og selv om det ikke havde »pyntet«, maatte man have kunnet lofte begge Broerne i al Fald saa meget, at den nævnte Pramtrafik kunde være foregaaet uhindret. Selv om det direkte Sejllob mod Syd vil gøre, at Manglerne ved Broernes Snæverhed afhjælpes, idet de store Skibe da kan gaa ind sydfra, vil den hele handelstekniske Udvikling i Havnens Trafik, der vil medføre storre og større Lægter- og Pramtrafik, gore Genen ved Broerne stadig storre og paa en dobbelt irriterende Maade falde i Øjnene. Man bøjer sig for et stort Skib, men man irriteres over at skulle standses af en lille Dampbaad med en Pram paa Slæbetov. Overhovedet burde disse Mangler være et kraftigt Memento om i de nye Havneafsnit ikke at regne med for smaa Dimensioner!

Ogsaa den indre Havn har imidlertid i de senere Aar set store Forandringer og Forbedringer, og selv under de knebne Forhold har Industri og

Handel fundet Lejlighed til at udnytte nye Muligheder. Mange nye Fabriksanlæg og Lagerbygninger er opstaaet og bestaaende udvidet. Der er foretaget Reguleringer for at forbedre Besejlingsforholdene o. s. v. Blandt de nye Planer indgaar der ogsaa en af Havnebygmester Lorentz udkastet Plan om Kvæsthusbroens Udvidelse med en ny Pier parallel med den nu fuldstændig overbebyrdede. Af Industri og Handel vilde en saadan Reform blive hilst med den største Tilfredshed, og dens Nødvendighed maa meget understreges; talrige Klager har lydt i alt for mange Aar over dette ømme Punkt i Havnen og daglig tabes store Værdier indirekte ved dette Arrangements Uhensigtsmæssighed. Realiseringen af denne Plan forudsætter dog en vis Regulering af Flaadens Leje, der maatte afgive en Strimmel af sit Vandareal. Dette burde imidlertid ikke være ugørligt. Det skal kun kortelig paapeges, hvad der vilde kunne vindes for den hele Havnetrafik, hvis Orlogshavnen overhovedet maatte kunne flyttes andetsteds hen. Indenfor dennes Omraade er der den samme glimrende Land- og Vandarealudnyttelse som paa Kristianshavnssiden, og Inddragningen heraf vil i al Fald foreløbig overflødiggøre de store Planer i Kongedybet. Hvorledes dette nu end er eller ikke bør imidlertid Bomløbsforholdene ændres, idet den nuværende Lukning to Gange daglig af Bomløbet næsten virker middelalderligt, eller noget i Smag med at man vilde standse Togene ind til Byen ved Fæstningsvoldene. En Løsning hvad enten det nu bliver ved en Tunnel med tilhørende Elevatorskakter, en Hængebro eller almindelig Dampfærge, er paakrævet snarest.

Som det sidste Led i de store Havneplaner indgaar som nævnt Anlæget af en stor Handelshavn med direkte Indløb fra Kongedybet. Fortrinene ved denne Havns Anlæg (se Kortet) er saa iøjnefaldende, at de næppe nærmere behøver at understreges. Ulemperne ligger som tidligere berørt deri, at denne Havn, saaledes som Forholdene nu ligger, med Bibeholdelsen af Orlogsværftet, af Kristianshavns Volde m. m. og den store Afstand fra Byens Hjerte og ikke mindst fra Godsbanegaarden, ligger for meget af Vejen. Om de ved Tunnel eller Broanlæg kan afhjælpes maa Fremtiden vise. Skal Havnen opfylde sit Formaal og tages Hensyn til de rask opblomstrende Kvarterer paa Amager, vil de nuværende Broer over Havnen svigte fuldstændig. Da Østhavnen ifølge hele sin Karakter maa være beregnet paa den store Handel, vil den nemlig forudsætte en stærk Kørselstrafik; den kan ikke nøjes med umiddelbar bag ved liggende Industrikvarterer som sit Opland. I saa Tilfælde maatte den ogsaa overflødiggøres af de nye Industrihavneanlæg i Kalvebodstrand. Men forudsætter man, at Byens Udvikling forskyder Tyngdepunkterne til Fordel for den nye Østhavn, eller nye Broer eller Tunneller kan skabes, vil det i al Fald være en Betingelse for Havnens Brugbarhed, at der allerede nu sikres Anlæg af en Viaduktbane tværs over Amager og videre ind til Godsbanegaarden, enten over Enghavebroen eller — som den allerbedste Løsning — over en ny høj Jernbanebro, der kunde føre den løftede Jernbane direkte ind til Godsbanen uden at genere Havne-, Bolværks- og Gadetrafik. En saadan Bane vilde ogsaa af alle andre Grunde være særdeles ønskelig, og man maa ikke slaa sig til Taals med, at der er tilstrækkelig Plads ved den nye Østhavn for Baneterræner, thi det er ikke disse, men Forbindelsen med Sjælland, det kommer an paa.

Samler man sluttelig alle Planerne under eet, baade de, som allerede er under Udførelse, og de, som endnu kun befinder sig paa Papiret, saa maa det i det hele anerkendes, at Kjøbenhavns Havn med vaagen Sans følger Tiden, selv om der er mangt og meget i Detaillerne, maaske ogsaa i Principperne, der som det er naturligt ved saa store Planer trænger til yderligere Gennemtænkning og navnlig til at belyses ved Bidrag fra det interesserede Erhvervslivs Side. Med hele den nye Aand og de yngre og energiske Kræfter, der nu staar i Spidsen for Havnens Administration — baade i den almindelige Havn og i Frihavnen, — har man Lov til at haabe og ønske det bedste for den sunde og vidtskuende Udvikling af Hovedstadens Havneforhold, der altid vil staa som den første Betingelse for en heldig Udvikling, ikke blot af selve Byen, men af hele Landet, dets økonomiske og kommercielle Stilling.

▫▫▫▫▫▫

Udvidelser og Nydannelser indenfor dansk Industri.

I November har Industrien ligesom i de foregaaende Maaneder været den Erhvervsgren, der har været hyppigst repræsenteret paa vort hjemlige Emissionsmarked. Det er navnlig Udvidelser, der har fundet Sted, og flere af disse er millionstærke. Saaledes i

Aktieselskabet *De Forenede Papirfabriker*, hvor Aktiekapitalen er udvidet fra 7 til 10,5 Mill. Kr. Tegningskursen for de nye Aktier har været 125 pCt.

Endvidere har A/S *Dansk Staalindustri* emitteret for 1,56 Mill. Kr. nye Aktier, saaledes at de 0,75 Mill. Kr. har været offentlig udbudt til 108 pCt., medens de øvrige har været forbeholdt ældre Aktionærer til Pari Kurs. Aktiekapitalen andrager nu 3,5 Mill. Kr.

Aktieselskabet »*De danske Vin- og Konserves-Fabriker J. D. Beauvais, M. Rasmussen*« har udvidet sin Aktiekapital fra 1,5 til 2,5 Mill. Kr. ved en Emission til 125 pCt.

Den kongelige Porcelainsfabrik og Fajancefabriken Aluminia, Aktieselskab, har udbudt for 1 Mill. Kr. nye Aktier til Kurs 106. Herved er Aktiekapitalen kommet op paa 4 Mill. Kr.

Aktieselskabet *Korsør Skibsværft* har øget sin Aktiekapital fra 0,25 til 1,0 Mill Kr. De nye Aktier har været tilbudt gamle Aktionærer til Pari, nye til 120 à 130 pCt.

A/S *Snedkermestrenes Træ- & Finerskæreri* har udvidet Aktiekapitalen fra 0,5 Mill. Kr. til 0,82 Mill. Kr. Samtidig er de 40,000 Kr. i Preferenceaktier bleven ombyttet med ordinære Aktier. Ældre Aktionærer har haft Tegningsret til 110 pCt. Tillige er det vedtaget at optage et Partialobligationslaan paa 0,2 Mill. Kr. Dette skal forrentes med 6 pCt. og skal amortiseres med $^1/_{20}$ aarlig.

Aktieselskabet *Den danske Mælkekondenseringsfabrik i Nakskov* har endelig emitteret for 225,000 Kr. nye Aktier til Pari. Herefter andrager Selskabets Aktiekapital 0,45 Mill. Kr.

Som Numer et — efter Størrelse — af de nydannede Industriaktieselskaber staar *Chr. Riegels Trævarefabriker*, Aktieselskab, der har overtaget den af Fabrikant Chr. Riegel drevne Trævarefabrik i Viborg. Aktiekapitalen udgør 0,8 Mill. Kr. Heraf har 0,2 Mill. Kr. været offentlig udbudt til 108 pCt., medens de 0,6 Mill. Kr. er tegnet af Stifterne til Pari.

Med Hjemsted i Gudumholm i Fleskum Herred er dannet et nyt Tørveforetagende: »Aktieselskabet *Dansk Mose-Industri*«, der har til Formaal at drive Fabrikation af og Handel med Tørvestrøelse, Tørvemel og Tørveuld, samt eventuelt Tørv og andre Moseprodukter. Selskabet, der begynder med en Aktiekapital paa 0,4 Mill. Kr., hvoraf en mindre Del har været offentlig udbudt til 106 pCt., overtager og fortsætter den af A/S Briketfabriken »Danmark« i 1917 startede Virksomhed.

Med en Aktiekapital paa 0,5 Mill. Kr. er der endelig i København dannet Aktieselskabet *Dansk Formstof-Industri* med det Formaal at udnytte — gennem Fabrikation, Haandværk og Handel — plastiske og lignende Stoffer af enhver Art. Selskabet vil foreløbig begynde sin Virksomhed med Anlæg af en Kamfabrik; den første af sin Art i Skandinavien. Af Kapitalen har $^4/_5$ været offentlig udbudt til 108 pCt.

Aktieselskabet *Dansk Tvistrenseri* har paa en ekstraordinær Generalforsamling vedtaget at overgaa til Aktieselskabet *Nordisk Industriell Handelskompagni*, der har købt dets Aktiver og Passiver.

Fra Nabolandene

Sverige.

Stockholms Superfosfatfabrik A/B, der nylig har udvidet sin Aktiekapital fra 20 til 30 Mill. Kr. ved at emittere for 10 Mill. Kr. nye Aktier til 200 pCt., har gjort sig bemærket paa Børsen ved at opkøbe Aktiemajoriteten af *Nitroglycerin A/B*. Superfosfatselskabet er derved bleven den dominerende Faktor indenfor den svenske Sprængstofindustri.

Nitroglycerin A/B er i sin nuværende Form et ungt Foretagende, idet det blev dannet i 1915 ved Sammenslutning af det gamle Nitroglycerinselskab med Gyttorps sprängämnes A/B, hvormed fulgte større Interesser i A/B Bofors Nobelkrut, i Torsebro krutbruk i Skåne samt Rambergs krutbruk. Selskabets Aktiekapital er *4 Mill. Kr.*

Allmänna svenska elektriska A/B har som bekendt under Krigen udvidet sin Aktiekapital gentagne Gange. Saaledes i 1916 fra 15 til 27 Mill. Kr. og i 1917 fra 27 til 33 Mill. Kr., derefter til 50 Mill. Kr. Nu staar imidlertid Selskabet overfor en ny Kapitaludvidelse, idet man har besluttet at emittere for 25 Mill. Kr. nye Aktier til Kurs 110 pCt.

Den nærmeste Anledning til Udvidelsen er ifølge Stockholmerbladet »Dagens Nyheter« de store Krav der stilles til Selskabet, navnlig fra det svenske Landbrugs Side.

Om Elektricitetens Udbredelse i Landbruget kan vi andetsteds fra give følgende Oplysninger:

Ved Hjælp af offentlige Bidrag og et stort Agitationsarbejde er der i Løbet af det sidste Aar sket en stærk Udvikling af de svenske Landsbyers Elektricitetsanlæg. Af en Oversigt i »Sv. Handelstidning« fremgaar det, at der i Aarene 1914—17 er anbragt for henved 50 Mill. Kr. i nye og ældre Elektricitetsselskaber, og at især indeværende Aar har medført en livlig Udvikling paa dette Omraade. Det maa endvidere erindres, at Selskabsformen ikke er den almindeligste, naar det gælder om at samle en Landsbys Indbyggere om et elektrisk Foretagende, men at Dannelsen af Distributionsforeninger er gaaet for sig i stor Maalestok. I Øjeblikket findes ca. 400 saadanne Foreninger i Landet.

A/B Robertfors, der i Västerbottens Len driver Savværks- og Sulfitproduktion m. v., har øget sin Aktiekapital fra 2,55 til 3,83 Mill. Kr. ved en Emission til Pari Kurs.

Indenfor Borås Væveriindustri har der fundet en større Fusion Sted, idet *Borås Väveri A/B* sammensluttes med Kungfors Spinneri A/B i Skåne, J. F. Wennerstens Fabriks A/B i Borås samt Norrby Nya A/B sammesteds.

Aktiekapitalen for det nye Selskab, der overtager ovennævnte Virksomheder, bliver 10 Mill. Kr.

Man kan nu læse om Resultaterne af den *første svenske Messe*. Ifølge Bestyrelsens Rapport har 95 pCt. af de 544 Udstillere givet Oplysninger om Salget. Det viser sig, at disse kan se tilbage paa en Omsætning af 21,7 Mill. Kr.

— Man er iøvrigt nu allerede i Gang med at træffe

Forberedelser til den anden svenske Messe. Forelobig har over 400 Udstillere anmeldt sig.

Norge.

Paa et Repræsentantskabsmøde i *A/S Borregaard* er Direktionens Forslag om Udvidelse af Selskabets Aktiekapital fra 50 til 75 Mill. Kr. bleven enstemmigt vedtaget, og det tor sikkert forventes, at den i denne Anledning indkaldte ekstraordinære Generalforsamling vil stille sig ligesaa imodekommende til dette Sporgsmaal. Det er da Meningen at de nye Aktier skal emitteres til Kurs 125 pCt.

A/S. Borregaard er, som vi tidligere har omtalt, langt det største Foretagende indenfor den norske Cellulose- og Papirindustri. Et Begreb om Selskabets vældige Størrelse faar man ved at hore, at over Halvdelen af den torre Cellulose, der udfores fra Norge, kommer herfra. Det samme gælder om en Fjerdedel af Papireksporten.

A/S Borregaard har i Aar indkobt Hurums Cellulosefabriker og Elsers Papirfabrik i Mjölndalen. Paa sidstnævnte Sted produceres navnlig tyndere Papir og Papirgarn til Anvendelse i Tekstilindustrien. Endelig har Borregaard i Sommer paabegyndt Opforelsen af en storre Sulfitfabrik ved Sarpsborg.

Det store finske Træindustriforetagende *W. Gutzeit & Co.*, der siden 1896 har været et privat Aktieselskab, er nylig bleven solgt til den finske Stat. Det meddeles, at Salgssummen ligger mellem 100—200 Mill. Kr.

Oprindelig laa alle Aktier paa norske Hænder. Siden vandrede en Del til Finland; men fra Maj Maaned i Aar har et norsk Konsortium atter ejet langt den storste Del af Aktiekapitalen.

Det er nu dette Konsortium, der har solgt sine Rettigheder til den finske Stat.

Gutzeit & Co., dèr har en Aktiekapital paa 54 Mill. Kr., ejer Skove og Ejendomme paa c. 1 Mill. Tonder Lands Areal. Det producerer Cellulose og Trævarer.

▫▫▫▫▫▫

Præmiering af den mindre Industri.

Industriforeningen i Kjobenhavn indbyder til Deltagelse i en Konkurrence mellem Genstande fremstillede af den mindre Industri. Denne Konkurrence er forbunden med en Præmiering ved et Tilskud fra Staten til Stotte for den mindre Industri. Ved Uddelingen af Præmierne vil der ikke alene blive taget Hensyn til Fabrikatets Godhed, men ogsaa til om Vedkommende har udvist særlig Energi ved at indføre bedre Arbejdsmetoder eller ved at fabrikere nye eller hidtil fra Udlandet indførte Genstande. Medarbejdere, som har haft fremragende Del i et godt Resultat, vil kunne erholde Medarbejderpræmier. Bedømmelsen finder Sted ved det af Foreningens Industriraad nedsatte Udvalg for den mindre Industri, som eventuelt vil tilkalde den fornodne sagkyndige Bistand.

For at komme i Betragtning ved Præmieringen fordres, at den eller de Genstande, for hvilke der æskes Præmie, er egnet for Tilvirkning og Salg i større Mængder og udfort af den Præmieæskende eller i dennes Virksomhed, samt at den Præmieæskende kan henvise til mindst et Aars Virksomhed med Tilvirkning af paagældende eller lignende Genstande. Præmie vil kun blive tildelt saadanne Virksomheder, for hvilke Præmiebelobet kan faa Betydning som en pekuniær Stotte til Virksomhedens Fremme.

Adgang til Præmieæskningen staar aaben for Virksomheder fra hele Landet.

Anmeldelse om Deltagelse skal ske paa særlige Skemaer, som kan faas ved personlig eller skriftlig Henvendelse til Industriforeningens Sekretariat, Vestre Boulevard 18, Kjobenhavn B. Skemaerne skal udfyldes nøjagtigt og maa være tilbagesendte under samme Adresse inden Anmeldelsesfristens Udløb, den 31. December d. A.

▫▫▫▫▫▫

Udviklingen af den amerikanske Silkeindustri.

I De Forenede Stater fabrikeres der nutildags betydeligt mere Silke end i noget andet Land i Verden. Værdien af de amerikanske Fabrikers Produktion androg ifolge »American Exporter« af Maj 1918 i Aaret 1879 41 Mill. Doll., steg i 1899 til 107 Mill. Doll., i 1909 til 197 Mill. Doll., i 1914 (det sidste Aar, for hvilket der foreligger officielle Tal) til 254 Mill. Doll. og anslaas for 1917 til 400 Mill. Doll. Denne betydelige Produktionsforøgelse forte ogsaa til større Eksport af Silkevarer, hvis Værdi steg fra $2^3/_4$ Mill. Doll. i 1915 til 5,2 Mill. Doll. i de paafolgende Aar og til 7,2 Mill. Doll. i 1917.

Ved Siden af den gennem den gunstige Stilling paa Markedet skabte kvantitative Produktion, lægger Industrien nu den største Vægt paa Fremstillingen af Kvalitetsvarer og paa et righoldigt Udvalg af Mønstre. I denne Henseende har den med de gunstigste Resultater optaget Konkurrencen med Frankrig paa de inden- og udenlandske Markeder. For at opnaa en høj Kvalitetsvare maatte denne stadig meget konservative Industri gaa bort fra de traditionelle Metoder. Dette traadte i forste Linie frem ved Spørgsmaalet om Silkevævernes Lønformer. Medens disses Løn tidligere blev reguleret ved Fagforeningsbestemmelser, er der nu indført et nyt Bonussystem. Ifølge dette modtager Væveren ved Afleveringen af Varen i Tilfælde af, at denne er fuldkommen, et Kort, der garanterer ham en særlig Godtgørelse. For at opnaa denne Fuldkommenhed bestræber han sig paa det bedste for at fremstille den fineste førsteklasses Vare, saa meget mere som han, naar han har opnaaet et vist Antal af disse Kort efter en bestemt Tids Forløb, er berettiget til yderligere Ekstralønning foruden den særlige Godtgørelse. Dette Bonussystem har bevirket, at de amerikanske Silkeprodukter med Hensyn til Kvalitet har forbedret sig betydeligt i den sidste Tid. Foruden Kvalitet og Kvantitet er denne Mangesidighed af Mønstre et nyt Resultat af det amerikanske Silkemarked. Tidligere ventede man aldrig Originalmonstre fra De Forenede Stater, fordi man i Udlandet tvivlede paa Unionens skabende Kraft paa dette Omraade.

Tekstilfabrikanter og store Modeforretninger udsætter stadig Præmier for originale nye Mønstre og har derved opnaaet betydelige Resultater. Silkefarvningen staar ligeledes for Tiden paa en Højde, som ikke tidligere har været naaet.

▫▫▫▫▫▫

Mindre Meddelelser.

Skandinaviens største Flydedok.

Den 12. Oktober blev Skandinaviens største Flydedok indviet paa Göta Värket, Göteborg, hvor Dokken blev bygget og nu er færdig.

Dokken er 160 Meter lang og 33 Meter bred og kan løfte 12,000 Tons. Den er bygget i tre Afdelinger, hvoraf den første blev sat i Vandet i November 1916.

Kulproblemet i Italien.

Kulproblemet under Krigen har i faa Lande stillet sig alvorligere end i Italien, fordi dette Land næsten fuldstændig savner indenlandske Brændselsmaterialer, og dets Tilførsler jo blev særlig ramt af U-Baadskrigen. Italien producerer overhovedet ingen Stenkul, og Brunkulsproduktionen var før Krigen ret betydningsløs, kun 700,000 Tons om Aaret. Siden er den ganske vist bragt op til 1½ Mill. Tons i Aaret 1917, men man er i Italien klar over, at der maa gøres noget alvorligt for at gøre Landet mindre afhængigt af de udenlandske Kultilførsler. Man har saaledes sat et stort Arbejde igang for at fremme Brunkulsproduktionen og haaber at bringe denne op paa ca. 8—10 Mill. Tons aarlig i ikke for fjern Fremtid. Dermed skulde man kunne spare 4 Mill. Tons Stenkul aarlig af de 10 Mill., man normalt indfører. Ikke mindre Forhaabninger knytter man imidlertid til Udnyttelsen af Landets Vandkraft, særlig til elektrisk Belysning og Drivkraft, til Elektrifieering af Jernbanerne og af Højovnsdriften. De indenlandske Brunkul er nemlig kun i ringe Grad egnet til Anvendelse i Jernværkerne og i Gasværkerne, ligesom Fyring af Kedler i Lokomotiver og Dampskibe ikke kan foretages med disse.

Bomuldshøsten i Amerika.

Handelsdepartementet i Washington har udsendt Meddelelse om, at Bomuldshøsten indtil den 14. November 1918 er 110,000 Baller større end Høsten i 1917. Indtil førnævnte Dato var Høsten paa 8,681,005 Baller.

Italiens Produktion af Hamp.

Italiens Produktion af Hamp steg fra 72,400 metriske Tons i 1916 til 83,700 Tons i 1917, men var lavere end Gennemsnittet i 8-Aarsperioden: 1909—16. Det samlede Areal beplantet med Hamp androg 22,393 Acres, hovedsagelig i Distrikterne Emilia og Campania.

Italiens Silkeindustri.

Den aarlige statistiske Oversigt over den italienske Silkeindustri for 1917, der udgives af Generalinspektøren for Industrien, oplyser, at der den 30. Juni 1917 i Italien var 2081 Virksomheder, der arbejdede for Silkeindustrien, og hvoraf 209 beskæftigede sig med Kultiveringen af Silkeormenes Æg, 1703 med Spinding og 169 med Vævning.

Lombardiet indtager første Plads med 1329 Virksomheder, fulgt af Provinserne Venedig (220), Piemont (166), Toscana (106) og Markerne (159).

Nedenstaaende Tabel viser Antallet af de ansatte Arbejdere tilligemed de samlede Lønninger, der er udbetalt i de tre Kampagner: 1913—14, 1914—15 og 1915—16.

Aar	Arbejdere	Samlede Lønninger Lire
1913—14	82,454	23,372,386
1914—15	74,012	19,188 554
1915—16	74,290	21,091,389

Italiens Høst af Silkebomuld i 1917 beløb sig til 30,830,000 kg.

De norske Kontraktinteresser i England.

Ifølge »Bergens Aftenblad« beløber de norske Skibsbygningskontrakter i England sig til ca. 100, gældende for Skibe paa mellem 8—9,000 Tons. Kontraktejerne har nu organiseret sig, idet de Redere, der har Kontrakter med samme Værft, har sluttet sig sammen for at varetage de fælles Interesser. Disse Sammenslutninger er nu blevet forenet til en Organisation, hvis Centralkomité udgøres af Formændene indenfor de forskellige Sammenslutninger. Centralkomitéen overtager Ledelsen af Sammenslutningernes Centralbureau, der har Sæde i Bergen, hvor de fleste Kontrakter eller nærmere bestemt 47 af 111 er hjemmehørende. Centralkomitéens Navn er »De anglo-norske Skibsbygningskontraktejeres Sammenslutning«. Til Leder af det engelske Afdelingskontor, der vil faa Sæde i Newcastle, er udset en praktisk Søfartsekspert.

Uldindustrien i England.

Den 24. Oktober d. A. nedsattes i London et Udvalg, hvori Repræsentanter for Erhvervslivet og Regeringen havde Sæde. Udvalget har til Opgave at foreslaa en Ordning af Afviklingen af de bestaaende Forhold vedrørende Tekstilindustrien, saaledes at man igen kunde naa til normale Tilstande som før Krigen.

Udvalgets Arbejde vil omfatte Reguleringen af Handelen, lige fra Raaproduktet (Ulden) og til det færdige Produkt samt i det hele taget Overgangen fra Krigs- til Fredstilstand, derunder ogsaa Afskedigelsen af de midlertidige Arbejdere i Fabrikerne og Anvendelsen af hjemvendte Soldater og Kvinder fra Ammunitionsfabrikerne.

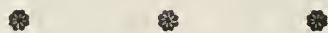
Kanadas Kulgruber.

Ifølge Eksperters Beregninger er der tilstrækkelige Mængder af Kul i Kanadas 4 vestlige Provinser til at forsyne Verden i et Par Aarhundreder. Man har endnu ikke begyndt at grave for fuld Kraft i Minerne i Sasskatchevan, Alberta og Britisk Columbia, som desuagtet i et Aar har givet et Udbytte paa 6,000,000 Tons til en Værdi af over 5 Mill. Pund Sterling.

Kanadas geologiske Eksperter har anslaaet, at disse Provinser sammen med det østlige Columbias Kullejer indeholder en samlet Kulmængde paa 143,490,000,000 Tons, der dækker et Areal paa 87,000 engelske Kvadratmil.

Nyt stort Metalaktieselskab dannet i England.

Det nye engelske Metalaktieselskab »British Metal Corporation« er nu blevet indregistreret med en Kapital paa 5 Mill. £ i Aktier paa 10 £. De 2 Mill. af Kapitalen er tegnet af Forretningsfolk og Finansmænd indenfor Metalbranchen.

ORGANISATIONS- OG FORENINGS-MEDDELELSER.

Standset Udførsel fra Danmark til Island.

Grosserer-Societetets Komite og Industriraadet meddeler, at Udforslen til Island af nedenanførte Varer i Følge Meddelelse fra de engelske Myndigheder er belagt med Embargo, saaledes at denne Udførsel indtil videre er udelukket. Fra Organisationernes Side er der gjort Skridt til, om muligt at faa denne Forholdsregel ophævet.

De Varer, der omfattes af Embargoen, er følgende:

Frugtkonserves, Marmelade og Syltetøj, Stovler og Sko indeholdende Læder, Uld samt Uldfabrikata af enhver Art, Bomuldsfabrikata (Bomuldslærred og Bomuldstovværk undtagne) saa vel som Raabomuld, Kontorartikler og Papir.

Dampskibsforbindelse Stockholm—Riga.

Udenrigsministeriet meddeler i Henhold til Indberetning fra det kgl. Generalkonsulat i Stockholm, at der nu forsogsvis agtes oprettet en regelmæssig Dampskibsforbindelse mellem Stockholm og Riga for Person- og Godstrafik ved det bekendte svenske »Sveabolag«. En fast Turliste er endnu ikke bekendtgjort.

Dispensationer fra Indførselsforbudet for Sprængstoffer.

I Anledning af det af Justitsministeriet den 23. f. M. udstedte Indforselsforbud mod visse nærmere angivne Varer, der kan finde Anvendelse ved Fabrikationen af Sprængstoffer, skal Industriraadet, i Henhold til herom ført Korrespondance med Justitsministeriet, meddele, at Firmaer, der anvender de i denne Bekendtgorelse omhandlede Varer i deres almindelige Fabrikation, og ikke til Fremstilling af Sprængstoffer, vil kunne paaregne at faa Dispensationer fra Forbudet, ligesom saadanne Firmaer paa Industriraadets Anbefaling vil kunne opnaa en staaende Tilladelse til, trods Forbudet, at indføre bestemt angivne Varer over bestemte Toldsteder.

Transiten fra Schweiz gennem Tyskland.

Ifolge Indberetning til Udenrigsministeriet fra det kgl. Gesandtskab i Bern vil der indtil videre ikke kunne forventes udstedt Bevillinger for Transit af Varer fra Schweiz gennem Tyskland. Foranstaltningen, der er foranlediget af de som Følge af Vaabenstilstandsbetingelserne opstaaede overordentlige Transportvanskeligheder, omfatter alle Varer uden Undtagelse, og der kan paa nærværende Tidspunkt ikke forudsiges noget om, hvornaar en Genoptagelse af Transiten kan forventes.

Kulsituationen.

Samtidig med, at der paa Grund af Forholdene i Tyskland forelobig ikke i nævneværdig Grad kan ventes Tilførsel af Fastlandsbrændsel, er det fra engelsk Side nu meddelt, at Afskibninger af Kul og Koks fra Skotland, som normalt repræsenterer over Halvdelen af Kul- og Koksimporten fra Storbritannien, vil blive standsede over et Tidsrum af 4—6 Uger.

I denne Anledning onsker Statens Kulfordelingsudvalg at understrege det alvorlige i Situationen og indtrængende opfordre til den storst mulige Sparsommelighed ved Anvendelse af Brændsel.

Kontingentet.

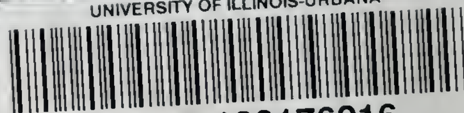
Industriforeningens Medlemmers Opmærksomhed henledes paa folgende Lovændring angaaende Medlemskontingentet, vedtaget paa Industriforeningens ordinære Generalforsamling den 22. Marts 1918:

»Det aarlige Medlemsbidrag er 18 Kr. Medlemmer, der bor i Udlandet, betaler 10 Kr. Ved Optagelsen betales 5 Kr. i Indmeldelsespenge.

Medlemmer, der er indtraadt inden den 1. Januar 1909, betaler dog kun 12 Kr., og Medlemmer, der er indtraadt efter den 1. Januar 1909, men inden den 22. Marts 1918, kun 15 Kr.«

Forhøjelsen træder i Kraft fra 1. Januar 1919.

Redaktion: **Povl Drachmann.** Redaktionsudvalg: **H. P. Prior, C. F. Jarl** og **F. H. J. Rambusch.**
Redaktion: Vestre Boulevard 18, Kjøbenhavn B. Telefon Byen 4084.
Ekspedition og Annonceafdeling: Vestre Boulevard 18, Telefon 8100. Generalagentur (Nissens Annoncebureau) Telefon 11977
For Ikke-Medlemmer af Industriforeningen koster Abonnement paa Tidsskriftet 6 Kr. pr. Aarg.
Trykt hos Nielsen & Lydiche (Axel Simmelkiær)

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 120176216